Projektlista részletesen

Projekt neve	Leírás	Kategória	Allokáció (Ft)	Állapot
SMART GRID rendszer továbbfejlesztése	A meglévő intelligens energetikai rendszer továbbfejlesztése, különös tekintettel a megújulóenergia-termelés, energiatárolás és intelligens szabályozás integrációjára.	Megújuló energia / intelligens energiagazdálkodás	**2,5 Mrd Ft (indikatív)**	Tervezés / előkészítés
Geotermikus energiahasznosítás továbbfejlesztése	A meglévő geotermikus rendszerre épülő további hőhasznosítási és kapcsolódó energetikai fejlesztések.	Megújuló energia	**2,0 Mrd Ft (indikatív)**	Tervezés / előkészítés
Smart közvilágítás továbbfejlesztése	Energiahatékony közvilágítás továbbfejlesztése intelligens vezérlési, szabályozási és energiamenedzsment-megoldások alkalmazásával.	Energiahatékonyság / intelligens energiagazdálkodás	**0,8 Mrd Ft (indikatív)**	Tervezés / előkészítés
Energiamenedzsment rendszer fejlesztése (DIMOP_PLUSZ-2.1.1-24-2025-00021)	Önkormányzati épületek energiafelhasználásának mérését, monitoringját, irányítását és optimalizálását támogató rendszer kialakítása.	Digitalizáció / energiahatékonyság	**224,07 M Ft**	Megvalósítás alatt
StoreMore (DRP0200271)	Nemzetközi együttműködés az energiatárolási megoldások és a villamosenergia-rendszer rugalmasságának fejlesztésére.	Energiatárolás	**A Békéscsabára jutó projektköltségvetés alapján**	Megvalósítás alatt

RESolution (ROHU00103)	Fenntartható energetikai megoldások, megújulóenergia-integráció és kapcsolódó innovatív energetikai fejlesztések támogatása.	Megújuló energia / intelligens energiagazdálkodás	**A Békéscsabára jutó projektköltségvet és alapján**	Megvalósítás alatt
CleanAIR (ROHU00401)	Határon átnyúló együttműködés a levegő- és vízszennyezés csökkentése, valamint a városi környezeti monitoring fejlesztése érdekében.	Klímaadaptáció / környezeti monitoring	**A Békéscsabára jutó projektköltségvet és alapján**	Megvalósítás alatt
Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00002)	Csapadékvíz-visszatartó és vízelvezető infrastruktúra fejlesztése a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás erősítése érdekében.	Klímaadaptáció / vízmegtartás	**800 M Ft**	Megvalósítás alatt
Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00008)	A meglévő kerékpárforgalmi hálózat minőségi fejlesztése, közlekedésbiztonsági elemekkel és kapcsolódó tervezési feladatokkal.	Fenntartható mobilitás	**1,76 Mrd Ft**	Megvalósítás alatt
Fenntartható versenyképes városfejlesztés – Árpád Fürdő – Munkácsy Negyed – CsabaPark (TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2023-00004)	Komplex városfejlesztési projekt, amelynek ZÁF szempontjából releváns elemei közé tartoznak a zöldinfrastruktúra- és közterület-fejlesztések.	Zöld infrastruktúra / komplex városfejlesztés	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt
Fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató humán fejlesztések (TOP_PLUSZ-3.2.1-23-BC1-2025-00002)	A fenntartható városfejlesztéshez kapcsolódó szemléletformáló, közösségi és humán fejlesztési programok.	Szemléletformálás / humán fejlesztés	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt

Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése – Csabaszabadi (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00003)	Települési közparkok, zöldfelületek és kapcsolódó közösségi terek fejlesztése.	Zöld infrastruktúra	**Projekt támogatási összege alapján**	Megvalósítás alatt
Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése – Telekgerendás (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00005)	Közösségi terek és zöldterületek komplex fejlesztése; a ZÁF-ban a zöld fejlesztési elemek vehetők figyelembe.	Zöld infrastruktúra / komplex településfejlesztés	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt
Közösségi terek és zöld infrastruktúra fejlesztése – Kétsoprony (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00006)	Zöld közterületek és települési közösségi terek fejlesztése.	Zöld infrastruktúra	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt
Békéscsaba–Doboz kerékpárforgalmi kapcsolat fejlesztése	A Békéscsaba és Doboz közötti várostérségi kerékpáros kapcsolat fejlesztése.	Fenntartható mobilitás	**Projekt támogatási összege alapján**	Megvalósítás alatt

Megjegyzés: A táblázatban a támogatási döntéssel rendelkező projektek esetében a rendelkezésre álló projektadatok, míg az előkészítés alatt álló fejlesztéseknél indikatív tervezési becslések szerepelnek. A komplex, többféle fejlesztési elemet tartalmazó projektek esetében a ZÁF-portfólióban kizárólag a zöld átállási célokhoz kapcsolódó projektrészek vehetők figyelembe. A becsült allokációk a projekt-előkészítés, a támogatási döntések és az éves monitoring során aktualizálandók.

Kategória	Indikátor	Egység	Alapérték	Pályázati forrás (Ft)	Piaci forrás (Ft)	Önkormányzati önerő (Ft)	Összes hatás	Eredmény	Megjegyzés
Megújuló energia és intelligens energiagazdálkodás	Megújulóenergia-termelő és energiatárolási kapacitás fejlesztése	MW / MWh	Projektindítási érték	**5,45 Mrd**	**0,50 Mrd**	**0,05 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Előkészítés / részben megvalósítás alatt	A SMART GRID, geotermikus, energiatárolási és kapcsolódó fejlesztések tényleges műszaki adatai alapján aktualizálandó.
Energiahatékonyság és megújuló hőellátás	Éves energiamegtakarítás	MWh/év	Projektindítási energiafogyasztás	**4,65 Mrd**	**0,30 Mrd**	**0,05 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Részben megvalósítás alatt / tervezett	A tényleges megtakarítás energetikai számítások és fogyasztási adatok alapján határozható meg.
Fenntartható mobilitás	Létrehozott vagy korszerűsített fenntartható közlekedési infrastruktúra	km	Projektindítási állapot	**2,83 Mrd**	**0,15 Mrd**	**0,02 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Megvalósítás alatt / tervezett	A támogatott kerékpárforgalmi és további mobilitási fejlesztések alapján aktualizálandó.
Zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és klímaadaptáció	Fejlesztett zöldfelület / létrehozott vízvisszatartó kapacitás	ha / m^3	Projektindítási állapot	**4,36 Mrd**	**0,10 Mrd**	**0,04 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Részben megvalósítás alatt / tervezett	A zöldfelületi és vízmegtartási eredmények projektindikátorok alapján követendők.
Digitális monitoring, energia-menedzsment és intelligens városi rendszerek	Monitoringba és energiamenedzsment-rendszerbe bevont intézmények / fogyasztási pontok	db	Projektindítási lefedettség	**1,13 Mrd**	**0,15 Mrd**	**0,02 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Részben megvalósítás alatt / továbbfejlesztendő	A ténylegesen rendszerbe kapcsolt intézmények és mérési pontok alapján mérendő.

Kategória	Indikátor	Egység	Alapérték	Pályázati forrás (Ft)	Piaci forrás (Ft)	Önkormányzati önerő (Ft)	Összes hatás	Eredmény	Megjegyzés
Humán, közösségi és szemléletformálási fejlesztések	Programokkal elért résztvevők / célcsoportok	fő	Projektindítási érték	**2,00 Mrd**	**0**	**0**	Projektszinten összesítendő	Megvalósítás alatt	Csak a ZÁF céljaihoz kapcsolódó programeredmények vehetők figyelembe.
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	Hasznosítható bioerőforrás-potenciál / előkészített fejlesztés	t/év / db	Meghatározandó	**0,83 Mrd**	**0,15 Mrd**	**0,02 Mrd**	Megvalósíthatósági vizsgálat alapján	Koncepciószintű	A hatás alapanyag-potenciál-, technológiai, ÜHG- és gazdaságossági vizsgálat alapján számszerűsíthető.
Összesen	–	–	–	**21,25 Mrd Ft**	**1,35 Mrd Ft**	**0,20 Mrd Ft**	**22,80 Mrd Ft indikatív portfólió**	–	–

Megjegyzés: A táblázatban szereplő finanszírozási összegek és hatásértékek indikatív, tervezési célú értékek. A tényleges finanszírozási szerkezet, valamint a projektekhez kapcsolódó környezeti és társadalmi hatások a támogatási döntések, a projektek műszaki előrehaladása és az éves monitoring eredményei alapján kerülnek pontosításra. Az ÜHG-kibocsátás változásának értékelése a hatályos SECAP monitoringrendszerével összhangban történik.

Összesített klímahatás

A projektportfólióban szereplő beruházások együttesen jelentős mértékben hozzájárulnak Békéscsaba zöld átállási céljainak megvalósításához. A megújulóenergia-fejlesztések, az energiahatékonysági beruházások, a fenntartható közlekedési fejlesztések, valamint a zöldinfrastruktúra-fejlesztések becsült együttes hatása alapján a projektportfólió éves szinten érdemi üvegházhatásúgáz-kibocsátás-csökkentést eredményezhet.

Összes elkerült ÜHG-kibocsátás: ≈ 6 750 tCO_2e/év *(indikatív, projektportfólió-alapú becslés)*

Részesedés a SECAP 2030. évi kibocsátáscsökkentési céljából: ≈ 4,6%

Viszonyítási alap: a SECAP 2010-es **366 772 tCO_2e/év** bázisévéhez képest 2030-ra vállalt legalább **40%-os kibocsátáscsökkentés**, amely **≈146 700 tCO_2e/év** csökkentésnek felel meg.

Kategória	Indikátor	Egység	Eredmény	Megjegyzés	EU Taxonómia cél	Városi cél / KPI	Városi célérték
Megújuló energia	Beépített megújuló energiakapacitás	MW	≈12	Geotermia, Smart Grid, StoreMore, RESolution	Éghajlatváltozás mérséklése	Megújuló energiakapacitás növelése	70 MW*
Megújuló energia	Megújuló energiatermelés	MWh/év	≈24 000	Geotermikus és decentralizált energiatermelés	Éghajlatváltozás mérséklése	Megújuló energia részarányának növelése	140 000 MWh/év*
Energiahatékonyság	Primerenergia-megtakarítás	MWh/év	≈9 000	Önkormányzati intézmények energiafelhasználásának csökkentése	Éghajlatváltozás mérséklése	Energiafogyasztás csökkentése	50 000 MWh/év*
Klímavédelem	**ÜHG-kibocsátás csökkentése**	**tCO_2e/év**	**≈6 750**	A teljes projektportfólió együttes indikatív becsült hatása	Éghajlatváltozás mérséklése	**SECAP 2030. évi ÜHG-kibocsátáscsökkentési cél**	**≈146 700 tCO_2e/év**

Fenntartható mobilitás	Új vagy fejlesztett kerékpárút	km	**projektszinten aktualizálandó**	Békéscsaba és várostérségi kapcsolatok	Éghajlatváltozás mérséklése	**Új/felújított kerékpárforgalmi infrastruktúra**	**6 km 2029-ig**
Klímaadaptáció	Fejlesztett zöldfelület	ha	≈30	Békéscsaba, Csabaszabadi, Telekgerendás, Kétsoprony	Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	Városi zöldfelületek növelése	**250 ha**
Klímaadaptáció	Csapadékvíz-visszatartó kapacitás	m^3	≈35 000	Vízmegtartó infrastruktúra fejlesztése	Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	Települési vízmegtartás növelése	200 000 m^3*
Digitalizáció	Monitoring rendszerbe kapcsolt intézmények	db	≈60	DIMOP energiamenedzsment rendszer	Éghajlatváltozás mérséklése	Digitálisan monitorozott önkormányzati épületek	60 db*
Szemléletformálás	Programokban részt vevő lakosok	fő	≈20 000	Lakossági és intézményi programok	Több környezeti célhoz kapcsolódó horizontális tevékenység	Lakossági elérés	25 000 fő*

Megjegyzés: A jelenlegi projektportfólió elsősorban az energiahatékonysági, megújulóenergia- és fenntartható mobilitási fejlesztések révén járul hozzá Békéscsaba ÜHG-kibocsátáscsökkentési és energiaátmeneti céljaihoz. A klímaadaptációs, vízmegtartási és zöldinfrastruktúra-beruházások elsődlegesen a város alkalmazkodóképességének, környezeti ellenálló képességének és élhetőségének javítását támogatják.

A táblázatban szereplő **városi célértékek a hatályos SECAP célrendszerére épülnek**, míg a projektportfólióhoz rendelt hatásértékek és hozzájárulási arányok indikatív, tervezési célú becslések. Ennek megfelelően a mintegy **6 750 tCO_2e/év elkerült ÜHG-kibocsátás a projektportfólió becsült együttes hatását**, az ebből számított **mintegy 17%-os hozzájárulás pedig a SECAP-ban meghatározott városi kibocsátáscsökkentési célhoz való becsült hozzájárulást** fejezi ki.

A projektportfólió tényleges hatását és a városi célértékek teljesítéséhez való hozzájárulását az éves ZÁF-monitoring során, a megvalósult beruházások műszaki és teljesítményadatai alapján szükséges aktualizálni. **A SECAP későbbi felülvizsgálata esetén a ZÁF kapcsolódó célértékeit, hatásmutatóit és hozzájárulási arányait is felül kell vizsgálni.**

7. MELLÉKLET

7.1. Éves önkormányzati adatszolgáltatás

Éves önkormányzati adatszolgáltatás – Térségi fenntarthatósági KPI-k

Téma / dimenzió	Mutató / KPI	Érték / rendelkezésre álló adat	Mérték-egység	Adatforrás	Megjegyzés / kiegészítés
Általános	Lakosságszám	73 215, ebből Békéscsaba: 53 944	fő	KSH, címregiszter, önkormányzati adatszolgáltatás	A települési adatok összege. A véglegesítéshez egységes referenciaévet kell alkalmazni.
Általános	Városi terület zöldfelületi aránya	n.a.	%	Területszerkezeti terv, HÉSZ, helyi becslések	40%, 70% és 72% közötti részadatok érkeztek, de eltérő területfogalom és számítási módszer alapján, ezért térségi érték nem képezhető.
Energia	Összes energiafogyasztás szektoronként	n.a.	MWh/év	SECAP, energiastatisztika, önkormányzati adatszolgáltatás	Csorvásról 288,4 MWh/év, Szabadkígyósról 86,25 MWh/év érkezett, de az adatok területi és fogyasztói köre nem ismert. Békéscsaba SECAP-adata külön kezelendő.
Energia	Megújuló energia részaránya	n.a.	%	Energiastatisztika, helyi becslés	5–15% közötti részadatok érkeztek, részben becslés alapján. A számítás alapját egységesíteni kell.
Épületek	Önkormányzati épületek energiahatékonysága	21,88 – kizárólag egy település részadata	kWh/m^2/év	Energiastatisztika	Csorvásról érkezett számszerű adat. Nem ismert, hogy egy épületre vagy a teljes önkormányzati épületállományra vonatkozik-e.
Épületek	Lakóépületek korszerűsítési aránya	n.a.	%	Helyi becslések	15%, 20% és 24% részadatok érkeztek, de nincs egységes nyilvántartási vagy számítási módszer.
Közlekedés	Modal split	n.a.	%	Interreg Central Europe, helyi becslések	Békéscsabán: 33% kerékpár, 40% egyéni gépjármű és 15–20% közösségi közlekedés. Más településeknél eltérő tartalmú vagy becsült adatok szerepelnek, ezért térségi arány nem számítható.
Közlekedés	Elektromos járművek száma	482 beérkezett részadat	db	KSH, BM, önkormányzati adatszolgáltatás	Békéscsaba: 440 db; további települési részadatok: 0, 0, 10 és 32 db. Az adat nem teljes körű térségi állomány.
Közlekedés	Közösségi közlekedés energiaforrása	Fosszilis/dízel dominancia; térségi arány nem számítható	% / arány	MÁV Személyszállítási Zrt., Volán, helyi adatszolgáltatás	A jelentett településeken a közösségi közlekedés jellemzően fosszilis üzemanyagú. A vizsgált járat- és járműkört pontosítani kell.

Ipar és gazdaság	Ipari energiafogyasztás	n.a.	MWh/év	Önkormányzati adatszolgáltatás	Értékelhető adat nem érkezett. Az adatot központi statisztikai, SECAP- vagy energiaszolgáltatói forrásból szükséges előállítani.
Ipar és gazdaság	Zöld gazdasági szektor vállalatai	n.a.	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	Nem került meghatározásra a zöld gazdasági vállalkozások köre, valamint a százalékos mutató nevezője.
Hulladék	Települési hulladék mennyisége	125 – kizárólag egy ellenőrizhető helyi részadat	kg/fő/év	DAREH, KSH, helyi adatszolgáltatás	A 125 kg/fő/év Kétsoprony adata. A további értékek között országos átlag, becslés és feltehető mértékegységhiba is szerepel, ezért térségi tartomány nem képezhető.
Hulladék	Újrahasznosítási arány	n.a.	%	Helyi adatszolgáltatás	A 0% nem tekinthető igazolt helyi értéknek, a 35% országos átlagként szerepel, a 24%-hoz pedig nem kapcsolódik ellenőrizhető forrás.
Vízgazdálkodás	Ivóvízfogyasztás	118,81 – Békéscsaba részadata	liter/fő/nap	Alföldvíz Zrt.	Békéscsaba szolgáltatói adata. A többi beérkezett érték országos átlag, becslés vagy nem értelmezhető adat, ezért térségi átlag nem számítható.
Vízgazdálkodás	Vízveszteség aránya	20,01 – Békéscsaba részadata	%	Alföldvíz Zrt.	Más településekről 17% és 20% érték is érkezett, de forrásuk és számítási alapjuk nem egyértelmű. Egységes szolgáltatói adatlekérés szükséges.
Vízgazdálkodás	Árvíz- és belvízveszélyeztetett terület	n.a.	ha / települési terület %-a	Vízkárelhárítási terv, saját lehatárolás, helyi becslés	Békéscsaba: 0,45% árvízi és 0,01% belvízi érintettség; további részadatok: 7,7 ha és 500 ha. A hektárban és százalékban megadott értékek nem összegezhetők.
Zöldfelület és ökoszisztéma	Zöldfelület egy főre	n.a.	m^2/fő	Területszerkezeti adatok, KSH, helyi becslések	A 35, 2 598 és 7 951 m^2/fő értékek eltérő zöldfelület-fogalmon alapulnak. A teljes közigazgatási terület zöldnek tekintett része nem hasonlítható a közhasználatú városi zöldterülethez.
Zöldfelület és ökoszisztéma	Hősziget-intenzitás	1–2 – becsült részadat	°C	Helyi becslés	Egy településről érkezett becsült adat. Egységes mérési vizsgálat hiányában térségi KPI-ként nem alkalmazható.

Megjegyzés: A beérkezett adatok alapján jelenleg **kizárólag a lakosságszám rendelkezik közel teljes térségi lefedettséggel**. A többi mutató esetében az adatállomány részleges, eltérő referenciaévre és módszertanra épül, illetve több esetben becslést vagy országos átlagot tartalmaz. Emiatt ezekből egységes térségi összeg, átlag vagy értéktartomány egyelőre nem képezhető. Az első adatszolgáltatás ugyanakkor fontos kiindulópontot jelent, mivel azonosítja az adatgyűjtés és a monitoring fejlesztendő területeit. A következő adatfelvétel előtt szükséges az indikátorok definíciójának, referenciaévének, adatforrásának és számítási módszerének egységesítése. Az adathiány így önálló monitoringeredményként jelzi a térségi adatkezelési és digitális monitoringrendszer fejlesztésének szükségességét.

7.2. ÜHG-kibocsátási leltár

Az ÜHG-kibocsátási leltárt, amennyiben a város rendelkezik Missziós város karbonleltárral, Covenant of Mayors karbonleltárral vagy más elfogadott módszertan szerint elkészített karbonleltárral, itt most nem kell újat készítenie, csupán azt szerepeltetnie és fő elemzési, értékelési megállapításokat tenni.

Végső energiafelhasználás szektorok szerint

Végső energiafelhasználás szektorok szerint (MWh/év)	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Összesen
Épületek	582 983	224 155	n.a.*	807 138
– Villamos energia	–	209 730	–	209 730
– Fűtés/hűtés (távhő)	–	14 425	–	14 425
– Földgáz	582 983	–	–	582 983
Közlekedés	178 416	–	n.a.*	178 416
– Dízel	36 370	–	–	36 370
– Benzin	142 046	–	–	142 046
Hulladék	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.*
Ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Mezőgazdaság, erdészet és földhasználat (AFOLU)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Összesen	761 399	224 155	–	985 554

Megjegyzés: A táblázat Békéscsaba 2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring energiafogyasztási adataira épül. A SECAP területi alapú városi leltárt alkalmaz; a Scope 3 energiafelhasználást külön nem határozza meg. A hulladék, IPPU és AFOLU szektorokra a SECAP nem közöl a fenti struktúrában értelmezhető végső energiafelhasználási adatot, ezért ezeknél n.a. jelölés szerepel.

Alkalmazott emissziós tényezők

Elsődleges energia / energiaforrás	Szén-dioxid (CO_2) *(tCO_2/MWh)*	Metán (CH_4)	Dinitrogén-oxid (N_2O)	F-gázok (HFC, PFC)	SF_6	NF_3
Villamos energia	**0,266**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Földgáz	**0,261**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Dízel	**0,349**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Benzin	**0,333**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Bioüzemanyag	**0,057**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Növényi olaj	**0,147**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Szén	**0,416**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Lignit	**0,375**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Egyéb biomassza (pl. tűzifa)	**0,015**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.

Megjegyzés: A táblázatban bemutatott értékek a 2022. évi SECAP ÜHG-leltár elkészítése során alkalmazott LCA-alapú emissziós tényezők dokumentálását szolgálják. Az LCA-módszertan alkalmazása miatt a CH_4- és N_2O-kibocsátások hatása az alkalmazott CO_2e-alapú életciklus-szemléletű emissziós tényezőkben jelenik meg, ezért e gázokra a táblázat nem közöl külön emissziós faktort. A későbbi ZÁF-monitoring során új energiafogyasztási adatokból történő kibocsátásszámítás esetén az adott jelentési évben hatályos ÉMI SECAP irányelv szerinti, dokumentált LCA emissziós tényezőket szükséges alkalmazni.

ÜHG-kibocsátások szektoronként

Bázisév: 2010

Szektor	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Összesen
Épületek	152 159	125 419	–	277 578
Közlekedés	59 994	0	–	59 994
Hulladék *(hulladék + szennyvíz)*	29 200	0	–	29 200
Ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU)	0	0	–	0
Mezőgazdaság, erdészet és földhasználat (AFOLU)	0	0	–	0
Összesen	**241 353**	**125 419**	**0**	**366 772**

Megjegyzés: A táblázat a Békéscsaba SECAP 2024/2025. évi felülvizsgálatának javított 2010. évi bázisévi kibocsátási leltára alapján készült. A Scope 1 és Scope 2 besorolás a GHG Protocol elvei szerint került meghatározásra. A SECAP nem tartalmaz külön Scope 3 kibocsátási adatokat, ezért azok a táblázatban nem kerültek feltüntetésre. A hulladék kategória a hulladék- és szennyvízgazdálkodás kibocsátásait együttesen tartalmazza.

Az **épületek** kategória magában foglalja az önkormányzati épületeket, a szolgáltató szektor épületeit, a lakóépületeket, a közvilágítást és a nem ETS ipari energiafelhasználást, a SECAP szerinti csoportosításnak megfelelően.

A **hulladék** kategória a hulladékgazdálkodás (**25 360 tCO_2e**) és a szennyvízgazdálkodás (**3 840 tCO_2e**) kibocsátását együtt tartalmazza, így a ZÁF sablonban célszerű **29 200 tCO_2e** összesített értékkel szerepeltetni.

ÜHG-kibocsátások szektoronként:

Tényév/monitoring év : 2022. monitoring év)
Egység: tCO_2e/év

Szektor	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Összesen
Épületek	130 368	67 573	–	197 941
Közlekedés	89 235	487	–	89 722
Hulladék *(hulladék + szennyvíz)*	25 167	0	–	25 167
Ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU)	0	0	–	0
Mezőgazdaság, erdészet és földhasználat (AFOLU)	905	0	–	905
Összesen	245 675	68 060	0	313 735

Megjegyzés: A táblázat Békéscsaba 2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring ÜHG-leltárára épül. A Scope-besorolás a SECAP területi leltárának ZÁF szerinti adaptációját szolgálja. A SECAP külön Scope 3 adatot nem közöl, ezért ilyen értékek utólagos becsléssel nem kerültek meghatározásra. A hulladék kategória a hulladék- és szennyvízgazdálkodás kibocsátásait együttesen tartalmazza.

A 2022. évi üvegházhatásúgáz-kibocsátási leltár alapján Békéscsaba teljes kibocsátása 313 735 tCO_2-egyenérték/év. A kibocsátások döntő hányada az **épületek energiafelhasználásából** (197 941 tCO_2e), valamint a **közlekedési szektorból** (89 722 tCO_2e) származik, míg a **hulladék- és szennyvízgazdálkodás** együttesen 25 167 tCO_2e kibocsátást eredményez. A kibocsátási szerkezet alapján megállapítható, hogy a legnagyobb kibocsátáscsökkentési potenciál az épületállomány energiahatékonyságának javításában, a fosszilis energiahordozók kiváltásában, a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelésében, valamint a fenntartható közlekedési rendszerek fejlesztésében rejlik.

A leltár eredményei megfelelő alapot biztosítanak a ZÁF keretében végzett értékeléshez, mivel azonosítják a legjelentősebb kibocsátási forrásokat, és kijelölik azokat a beruházási területeket, ahol a fejlesztések a legnagyobb ÜHG-kibocsátás-csökkentési hatást érhetik el. A kibocsátási adatok egyúttal kiindulási értékként szolgálnak a későbbi monitoringhoz, valamint a zöld beruházások eredményességének és klímavédelmi hatásának nyomon követéséhez.

A bemutatott ÜHG-leltár Békéscsaba **2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring leltárára épül**, amely LCA (életciklus-alapú) módszertannal készült. A ZÁF keretében új ÜHG-leltár nem készült; a meglévő SECAP-leltár került adaptálásra a ZÁF értékelési és monitoringrendszeréhez. A leltár ezáltal megalapozza a projektkiválasztást, a beruházások priorizálását, valamint a projektportfólió klímavédelmi hatásainak későbbi nyomon követését.

Összegzés

Békéscsaba és térsége Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszere olyan stratégiai és finanszírozási alapot teremt, amely a térség zöld átállási célkitűzéseit konkrét fejlesztési beavatkozásokkal, finanszírozási lehetőségekkel és nyomon követhető eredményekkel kapcsolja össze. A Keretrendszerben meghatározott projektportfólió az energiahatékonyság, a megújuló energiaforrások alkalmazása, a fenntartható mobilitás, a klímaadaptáció, a vízgazdálkodás és a zöld infrastruktúra fejlesztése révén egyaránt hozzájárulhat az ÜHG-kibocsátások mérsékléséhez, a térség alkalmazkodóképességének erősítéséhez és a fenntartható városfejlesztéshez.

A ZÁF ugyanakkor nem lezárt fejlesztési program, hanem **folyamatosan aktualizálható stratégiai és finanszírozási keret**. A projektportfólió előrehaladásának, a források felhasználásának és a környezeti hatásoknak a rendszeres nyomon követése lehetővé teszi a fejlesztési prioritások és finanszírozási konstrukciók időszakos felülvizsgálatát. Ennek fontos feltétele a városi és várostérségi adatgyűjtés, az indikátorrendszer és a monitoringfolyamatok további fejlesztése.

A Keretrendszer hosszú távú eredményességét így nem kizárólag az egyes beruházások megvalósítása, hanem azok összehangolt, mérhető és pénzügyileg fenntartható végrehajtása határozza meg. **Békéscsaba és térsége számára a ZÁF ennek megfelelően a zöld átállás következő időszakának közös cselekvési és finanszírozási keretét jelenti**, amely a rendelkezésre álló források, a térségi együttműködések és a projektportfólió folyamatos fejlesztésével támogathatja a kitűzött klíma- és fenntarthatósági célok elérését.

Békéscsaba és térsége
Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája
2022-2027

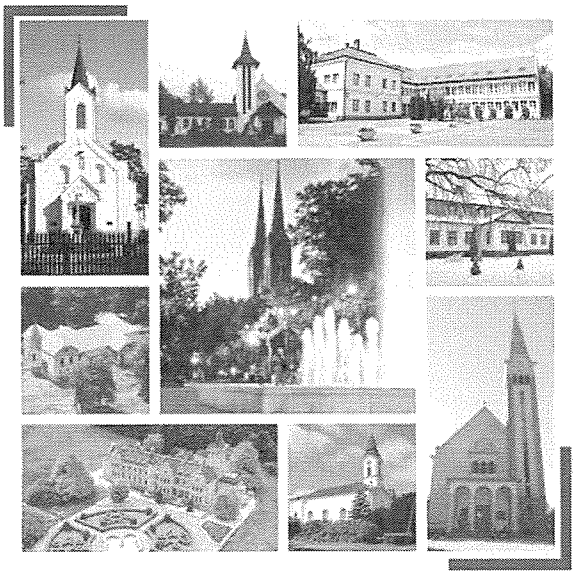

HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.
Cím: 1022 Budapest, Bimbó út 7. 3. em.
Tel: +36-20-217-0891
E-mail: info@hbhe.hu
Honlap: www.hbhe.hu

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló ... 7
Bevezetés, tervezési keretek ... 7
Az FVS felépítése és az egyes fejezetek kidolgozása során alkalmazott módszertan ... 9
1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan ... 13
1.1 Partnerek definiálása ... 13
1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma ... 15
1.2.1 A partnerségi folyamat során alkalmazott módszerek ... 15
1.2.2 A térségi szereplők bevonásának módszerei ... 18
1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban ... 19
2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzet-értékelés ... 21
2.1 Helyzetfeltárás ... 21
2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok ... 22
2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata ... 28
2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata ... 33
2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai ... 40
2.1.5 A település társadalma ... 44
2.1.6 A település humán infrastruktúrája ... 61
2.1.7 A település gazdasága ... 82
2.1.8 Az Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere ... 100
2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások okos város települési szolgáltatások ... 113
2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata ... 120
2.1.11 Közlekedés ... 128
2.1.12 Közművesítés ... 141
2.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés) ... 155
2.1.14 Városi klíma ... 174
2.2 Területi lehatárolás ... 183
2.3 Helyzetértékelés, szintézis ... 187
2.3.1 Prosperáló várostérség ... 188
2.3.2 Zöldülő városterség ... 194
2.3.3 Digitális város ... 198

2.3.4 Megtartó város ... 200
2.3.5 Kiszolgáló város ... 205
2.4 A város irányítási és működési modellje ... 210
2.4.1 Irányítási modell ... 212
2.4.2 Működési modell ... 218
2.4.3 Várostérségi koordináció ... 223
2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése ... 225
2.5.1 Prosperáló város ... 225
2.5.2 Zöldülő város ... 232
2.5.3 Digitális város ... 236
2.5.4 Megtartó város ... 241
2.5.5 Kiszolgáló város ... 244
3 Stratégiai munkarész ... 247
3.1 Forgatókönyv-elemzés ... 247
3.1.1 Standard forgatókönyv ... 248
3.1.2 Adaptív forgatókönyv ... 251
3.2 Jövőkép ... 255
3.3 A stratégia célrendszere ... 255
3.3.1 A részcélok és a hozzájuk kapcsolódó dimenziók bemutatása ... 257
3.3.2 A stratégiai célok és részcélok területi vonatkozásai ... 259
3.4 A rezíliens város a stratégiai célrendszerben ... 262
3.4.1 Prosperáló város ... 262
3.4.2 Zöldülő város ... 263
3.4.3 Digitális város ... 264
3.4.4 Megtartó város ... 265
3.4.5 Kiszolgáló város ... 267
3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal ... 267
3.5.1 Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027 ... 268
3.5.2 Békés Megye Klímastratégiája ... 272
3.5.3 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 ... 274
3.5.4 Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2018) ... 274
3.5.5 Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (SECAP), (2021) ... 278
3.5.6 Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, klímastratégia (2021) ... 279
4 Monitoring, kontrolling, indikátorok ... 281

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során 281
4.2 Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana 284
4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana 287
5 Az irányítási és működési modell 289
5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai 289
5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer változásai 290
5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változásai 291
5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában 293
5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások 298
6 Cselekvési terv 302
6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése 303
6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás módszertana 305
6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése 307
6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások 307
6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások 327
6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések) 328
6.4 Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése 332
6.5 Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend) 335
6.5.1 Zöld átállás menetrend 335
6.5.2 Digitális átállás menetrend 346
7 Finanszírozási terv 362
7.1 Elérhető és bevonható források számbavétele 362
7.1.1 Aktorok, meghatározó szereplők 362
7.1.2 Kitekintés 364
7.1.3 Egyéb kötöttségek és lehetőségek 365
7.2 Az üzleti modell bemutatása 366
7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve 366
7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója 370
7.3 Fenntartható üzemeltetés 370
7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése 371
8 Mellékletek 372

8.1 Antiszegregációs Terv 372
8.2 A kérdőívek 421
8.2.1 A lakossági felmérés kérdései 423
8.2.2 Az intézményi felmérés kérdései 431
8.2.3 A gazdasági felmérés kérdései 438
8.2.4 A civil és egyházi felmérés kérdései 443
8.3 Finanszírozási terv beavatkozásonként 444
8.3.1 Prosperáló dimenzió 444
8.3.2 Zölduló dimenzió 448
8.3.3 Digitális dimenzió 450
8.3.4 Megtartó dimenzió 451
8.3.5 Kiszolgáló dimenzió 455
8.4 Békéscsaba működési térképe 456
8.5 A megalapozó munkarész mellékletei 457
8.5.1 A település humán infrastruktúrája c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei 457
8.5.2 Közlekedés c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei 478
8.5.3 Közművesítés c. alfejezet mellékletei 480
8.5.4 A zöldfelületi rendszer vizsgálata c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei 482
8.6 Térségi Fejlesztési Bizottság SzMSz 486
8.6.1 A Dokumentum háttere 487
8.6.2 A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság 487
8.6.3 A bizottság ülések 487
8.6.4 Településegyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátorának feladatai 488
8.6.5 Békéscsaba MJV (képviselőjének) feladatai 488
8.6.6 Szatellittelepülések (képviselőinek) feladatai 489
8.6.7 Melléklet 489

Vezetői összefoglaló

Bevezetés, tervezési keretek

A 2021-2027-es európai uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk) felhasználásához integrált területi, városi stratégiák készítése szükséges. A megelőző, 2014-2020-as programozási időszak elején készült, majd 2018-ban felülvizsgált, jelenleg is hatályos Békéscsaba Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) fontos eszköz az integrált szemléletű fejlesztések megtervezéséhez mind városi, mind városrészi szinten. Az eltelt időszakban azonban jelentős változások történtek a gazdaság-társadalmi környezetben, és az Európai Unió szakpolitikai megközelítései sok tekintetben részletesebbé váltak – főként klímaügyi/zöld és digitális területeken. Ennek megfelelően a 2021-2027-es uniós ciklus előkészítéséhez az ITS dokumentumok módszertani és tartalmi felülvizsgálata vált szükségessé, hogy annak struktúrája és tartalma összhangba kerüljön a jelenleg érvényben levő európai és hazai szakpolitikai keretekkel.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) és az integrált Településfejlesztési Stratégia, valamint utód dokumentuma, a Településfejlesztési Terv elválik egymástól. Míg az ITS készítésének feltételrendszerét a 2024. szeptember 30-ig hatályban lévő 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet határozta meg, addig a településterv tartalmát, elkészítésének és elfogadásának rendjét a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet szabályozza. Az FVS az Európai Unió elvárásait figyelembe vevő dokumentum, melynek megtervezése és kidolgozása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) dokumentumban rögzített elvek mentén kiválasztásra kerülő városok, illetve várostérségek számára a 2021-2027-es uniós forrásfelhasználás feltétele. Békéscsaba MJV azon 3 város közé tartozik, melyek FVS-üket nem kizárólag a településhatárokon belülre vonatkozóan készítik, hanem a Békéscsabai járás minden települését magában foglaló településegyüttesre. Mind a megalapozó, mind pedig a stratégiai munkarészről elmondható, hogy a központi település mellett a szatellittelepülések helyzetével és fejlesztési szükségleteivel is foglalkozik; ebben két város (Csorvás, Újkígyós), egy nagyközség (Doboz) és öt község (Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás) tartozik. Békéscsaba és térsége FVS-e az irányító Hatóság (IH) által kiadott Módszertani Kézikönyv alapján került kidolgozásra. Ez utóbbi dokumentum a vonatkozó, hatályos európai uniós rendeleteken, alapelveken, stratégiákon és módszertanokon alapul, illetve a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelettel való összhang biztosításával készült.

Jelen FVS középtávra (2022-2027), teljes tervezéssel készült, azaz nem korlátozódik sem az önkormányzati hatáskörben megvalósítható beavatkozásokra, sem pedig a TOP Plusz forrásainak a felhasználására. A stratégiaalkotás meghatározó elve a fenntarthatóság, mely magában foglalja a forráskombinációkon alapuló, pénzügyi fenntarthatóságot is, illetve a rezíliens, zöld és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakítását.

Az FVS tervezése során Békéscsaba a város hatályos ITS-ének adaptációjából indult ki, és a Kézikönyv módszertana alapján felülvizsgálta, illetve újratervezte jövőképét, a 2022-2027-es időszak kihívásaira reflektáló, középtávú célrendszerét, cselekvési tervét – mindezt várostérségi szintre is kiterjesztve. Ugyanakkor a tervezés során figyelemmel volt arra, hogy biztosítsa az összhangot a különböző, kapcsolódó hatályos fejlesztési dokumentumokkal (a magasabb területi szintűekkel és a települési szintű ágazati stratégiákkal egyaránt); illetve arra is, hogy az FVS megalapozza a további, helyi vagy térségi szintű jövőbeni stratégiai dokumentumokat.

A Módszertani Kézikönyv is rögzíti, hogy a városoknak egyre inkább alkalmazkodniuk kell a folyamatosan változó gazdasági-technológiai környezethez, az éghajlatváltozás kihívásaihoz, a digitalizáció folyamatához, valamint 2020-tól egy világjárvány okozta, váratlan külső veszélyhelyzethez; illetve kezelniük kell mindezen tényezők társadalomra gyakorolt hatásait. Békéscsaba és térsége jövőképe és középtávú stratégiája megfogalmazása során mindezeket szintén figyelembe vette, fontos szempontként kezelve az alkalmazkodóképesség javítását.

Ennek megfelelően az alábbi dimenziók szerinti stratégiai tervezési megközelítés került alkalmazásra, melyek egyaránt megjelennek a helyzetértékelés, a stratégiai fejezet célrendszere, és a cselekvési és finanszírozási terv, valamint a monitoring rendszer kidolgozása során:

Horizontális/ernyő megközelítésben: rezíliens, rugalmasan alkalmazkodóképes város;

Öt fő tematikus dimenzió szerint:

- Prosperáló város – helyi gazdaságfejlesztési célok, befektetésösztönzés, innováció,
- Zölduló város – zöld átállás megvalósítása egy zöldebb, klímasemlegesebb, klímaváltozáshoz alkalmazkodó várostérség érdekében;
- Digitális város – digitális átállás megvalósítása a városi társadalom bevonásával;
- Megtartó város – társadalmi befogadás és közösségfejlesztés – népességmegtartás;
- Kiszolgáló város – épített és művi környezet, fenntartható területhasználat.

Az FVS egy olyan korszerű, dinamikus, élő dokumentum, mely egyaránt reflektál Békéscsaba és térsége meghatározó belső folyamataira, problémáira és a folyamatosan változó külső környezetre, melyhez igazodva, szükséges alapelvként kezeli az alkalmazkodóképesség, a rezíliencia erősítését.

Az FVS módszertani alapját a stratégiai ciklus menedzsment adja, mely megközelítés támogatja az egyes fázisok egymásra hatását, összekapcsolását, és biztosítja a teljes folyamat visszacsatolását.

Az FVS-ben meghatározott célrendszerre és beavatkozási területekre alapozva készül a TOP Plusz városfejlesztési Programterv (TVP). A Békés Vármegye[1] Önkormányzata, majd az IH által is jóváhagyott TVP-re Békéscsaba MJV és térsége a teljes programidőszakra kiterjedő együttműködési megállapodást kötött az IH-val, melynek része a várostérségre kiterjedő területi hatály, a forráskeret, a vállalt indikátor célok, az FVS 2025-ben végrehajtott felülvizsgálata, valamint a TVP keretében megvalósításra kerülő beruházások köre. A TVP-ben a településegyüttes számára rendelkezésre álló forráskeret legalább 25%-át a várostérség fejlesztésének céljára szükséges fordítani ún. térségi projektek végrehajtásával. Térségi projekt lehet:

- fizikailag a központi városban megvalósuló, jelentős térségi hatású projekt;
- a szatellittelepüléseket érintő hálózatos projekt, amely minimum két, de lehetőség szerint minél több településen eredményez pozitív változást az adott szolgáltatás minőségében;
- szatellit települések egyedi projektjei.

[1] Az Alapítvány módosítása miatt 2023. január 1-től kezdődően a megyék nevelő és a kapcsolódó fogalomrendszerét vonnegyébe változott, azonban a dokumentumunkban és a jóváhagyási időszak során érvényes szóhasználat szerint továbbra is az elfogadásakori állapotnak megfelelő helyesírási alkalmazásra kerülnek, azaz pl. Békés Vármegye, illetve a változásokkal összefüggő intézményi elnevezések esetében.

Az FVS felépítése és az egyes fejezetek kidolgozása során alkalmazott módszertan

Az FVS hét fő fejezetből és mellékletekből áll az alábbiak szerint:

1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezési időszakára vonatkozóan

A partnerségi folyamat az FVS tervezése az majdani végrehajtása során különféle partnerségi részvételi akciók révén biztosított. Az FVS tervezési folyamatának egyes, konkrét partnerségi tevékenységeit a stratégia-tervezés első lépéseként (2022-ben) kerültek kidolgozásra – figyelemmel a koronavírus járvány miatti hatályos hazai járványügyi veszélyhelyzeti előírásokra.

A partnerségi folyamat fő célja: a város és térsége igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárása: a különböző érintetti körök (stakeholderek) fejlesztési ötleteinek, javaslatainak megismerése és összehangolása, aktív bevonása a teljes folyamatba. A partnerség: egyeztetés, együttműködés nem csak része, hanem kerete a tervezőmunkának. Az együttműködés a fenntartható településfejlesztés tervezési, megvalósítási és fenntartási szakaszaira is kiterjed. A különböző partnerek bevonása strukturáltan és hatékonyan történik, a célcsoporthoz illeszkedő kommunikációs csatornákon keresztül. A tervezést a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. koordinálta.

A partnerségi folyamatban az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények és a város működtetésében részt vevő cégek, egyéb helyi vállalkozások, érdekképviseleti szervek, egyházi, civil és nonprofit szervezetek. Békéscsaba lakossága, valamint a várostérség településének képviselői vettek részt. A partnerségi folyamat során jellemzően interaktív események valósultak meg: a résztvevők tájékoztatást kaptak, információt szolgáltattak és együtt gondolkodtak a tervezőkkel a helyzetfeltárás egyes témaköreihez és a stratégiaalkotáshoz kapcsolódóan egyaránt. Az alkalmazott módszerek között szerepel a véleményezési lehetőség Békéscsaba önkormányzatának honlapján, kérdőíves felmérések zajlottak, az egyéni és kiscsoportos interjúkat a Humán Közszolgáltatások Munkacsoport és a Gazdasági Munkacsoport interaktív workshopjai egészítették ki – a helyi érintettek széles körét lefedve. A térségi szereplők bevonása érdekében önálló Térségi Fejlesztési Bizottság is létrejött, melynek munkáját szintén a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. hangolta össze.

2. Megalapozó munkarész – Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

A Megalapozó munkarész öt alfejezetet tartalmaz. A Kézikönyv módszertani útmutatásait pontosan követve készült a Helyzetfeltárás (2.1. alfejezet), mely 14 db tematikus alfejezetet foglal magában. A Kézikönyv 5S. táblázata tartalmazza az FVS módszertan tartalmi követelményeit, mely rögzíti, hogy a „Helyzetfeltáró munkarész – Az FVS csupán a kulcstémaköröket várja el melyek a 314/2012-es Kormányrendelet 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11., 1.13., 1.15., 1.16., 1.17., 1.20. tematikus alfejezetei." A többi (6 db). kulcstémakörnek nem minősülő alfejezetet (1.5., 1.6., 1.12., 1.14., 1.18., 1.19.), melyek a hatályos ITS 2014-20 Megalapozó vizsgálata c. dokumentumban szerepelnek, nem volt szükséges frissíteni. Terjedelmi okokból ezek nem is kerültek átemelésre az FVS helyzetfeltárásába. Az egyes témakörök vizsgálata során kiderült, hogy számos esetben nem történt érdemi változás az elmúlt években – ezen esetekben az előző EU-s ciklusban készült ITS. illetve annak Megalapozó dokumentuma által rögzített megállapításokat. vagy aktuális ágazati stratégiák főbb megállapításait emeltük át az FVS-be. A citált részek esetében lábjegyzetben hivatkozunk a

forrásdokumentumra, a hosszabb összefüggő átvételeket legtöbbször *dőlt szedéssel* is jeleztük – akkor is, amikor szerkesztési okokból sűrítettük az információtartalmat.

A 14 kulcstémakör esetében a helyzetfeltárás az IH által javasolt kulcsadatok, illetve az egyéb releváns adatok, információk beszerzése alapján került kidolgozásra. Az adatok, megállapítások fő forrása a KSH, a Telír, önkormányzati és háttérintézményi vagy egyéb központi adatszolgáltatók, illetve éves szakmai beszámolók, háttértanulmányok, ágazati stratégiák voltak, illetve szakterületi interjúkból és kérdőíves vizsgálatok összesített eredményeiből táplálkoztak. Azok a kulcsadatok, melyeket az előbbi források egyikéből sem sikerült naprakészen frissíteni a 2022-es stratégiaalkotás alkalmával, a 2022 ősz én megvalósuló népszámlálás településsoros adatainak ismeretében kerültek aktualizálásra az FVS 2025-ös felülvizsgálata során. Ekkor lehetővé vált a szegregációt mutatók felülvizsgálata, a szegregált és szegregációval veszélyeztetett tömbök újbóli meghatározása, ezzel releváns esetben az Antiszegregációs terv egyes beavatkozásainak vagy területi lehatárolásának korrigálása.

A leghosszabb terjedelmű Helyzetfeltáró rezet követően a városi vonzáskörzet definiálása és lehatárolása történik meg, majd fentebb bemutatott öt tervezési dimenzió szerinti szintetizáló helyzetértékelés következik a Kézikönyv által előírt vizsgálati szempontoknak megfelelően. A fejezet értékeli továbbá a város fennálló irányítási és működési rendszeret, illetve feltérképezi és értékeli a főbb kockázatokat és lehetőségeket, melyeket a térségi jövőkép és stratégia megfogalmazása során figyelembe kell venni.

3. Stratégiai munkarész

A stratégiai fejezet dinamikus keretként működik és támogatja Békéscsaba és térsége jövőképének és célrendszerének meghatározását és szükség esetén felülvizsgálatát, ill igazítását. A fejezet bevezetőjében prognóziselemzésre került sor, ahol a feltárt főbb külső kockázatok alapján különböző forgatókönyvek kerültek meghatározásra, melyek a kidolgozás során adatokra, trendelemzésekre, prognózisokra támaszkodtak. Ennek során azt kellett végiggondolni, hogy mely feltételek mellett milyen fejlődési vonulat látszik realisan megvalósíthatónak, illetőleg az adott körülmények változása esetén milyen módon, milyen eszközökkel tud a város és térsége reagálni. Két változat készült: a standard forgatókönyvben a külső hatások begyűrűzésével lehet számolni, melyre helyben csak korlátozottan lehet intézkedést hozni, míg az adaptív forgatókönyvben a külső hatások a helyzetfeltárás során feltárt trendekre a helyi alkalmazkodóképesség figyelembevételével fejtik ki hatásukat, vagyis a megvalósítani tervezett intézkedések semlegesítik, vagy legalábbis csökkentik a negatív hatásokat, vagy épp javítják a potenciális lehetőségek kihasználásának esélyét.

Az adaptív forgatókönyv végpontjaként megfogalmazódott az a jövőkép vagy vízió, mely a hosszú távú városfejlesztés célrendszerének kialakítása során az elérendő, vágyott állapotot jelenti. Ezt követően a jövőképre alapozva meghatározásra került a stratégia hozzáptávú célrendszere, mely négy stratégiai cél és a megvalósulásukat támogató részcélok komplex rendszere, az ezeket átszövő horizontális célokkal (esélyegyenlőség, digitalizáció, városinnováció) kiegészülve. A tematikus célrendszert egy célmátrixban ezek várostérségi összefüggései egészítik ki. A célrendszer kibontása a beavatkozási logikát mutatja be tematikus városi tervezési dimenziók mentén. A 3. fejezet az FVS és önkormányzati vagy magasabb területi szintű általános vagy ágazati stratégiák összhangjának bemutatásával zárul.

4. Monitoring, monitoring indikátorok

A 4. fejezet a középtávú stratégiai és részcélok megvalósításának nyomon követési rendszerét ismerteti. Az FVS étó, dinamikusan fejlődő dokumentumként az aktuális európai uniós fejlesztési ciklusra jelöli ki a stratégiát, ugyanakkor a rugalmas alkalmazkodóképesség elvének figyelembevételével a külső és belső változásokra reagálva adaptáció, módosítás is elképzelhető ekkora időtávban. Ennek érdekében az IH elvárása egy átlátható, tranzparens nyomonkövetési rendszer kialakítása, mely az FVS monitoring rendszerét jelenti. azaz a stratégia megvalósításához kapcsolódó beavatkozások kitűzött és merhető eredményt jelentő indikátorok körét, típusait, azok mérési módszertanat. Az FVS stratégiai célrendszerehez illeszkedő, sajat indikátorok alkalmazása mellett egységes központi indikátorok alkalmazása is elvárás a városi reziliencia és a tervezési dimenziók mentén elert eredmények mérésére; a beavatkozásokra vonatkozo adatok gyűjtésének és kezelésének modszertana es az adatgyűjtésért és -rendszerezésért felelős szervezeti egység meghatározása mellett.

5. Az intervenciós működési modell

Békéscsaba 2014-2020-as időszakban jellemző városfejlesztési, illetve -üzemeltetési irányítási és működési rendszerének bemutatása már a Megalapozó munkarészben megtörtént. az 5. fejezet azt vizsgálja, hogy a 2021-27-es ciklusban szukség van-e a korábbi irányítási és működési modell felülvizsgálatára, módosítására. Ennek részét képezi az FVS tervezésére, finanszírozására és lebonyolítására vonatkozó döntéshozatali mechanizmus és az érintett szereplők körének bemutatása; a térségi koordináció mechanizmusai es az együttműködési keretek ismertetese: valamint a stratégiában szereplő projektportfólió tervezésere, finanszírozására és lebonyolítására vonatkozó döntéshozatali mechanizmus és az érintett szereplők rögzítése.

6. Cselekvési terv

A fejezet a stratégiai célrendszer megvalósulását szolgalo cselekvési prioritások, intézkedések és konkrét beavatkozási területek rendszerezett bemutatását foglalja magában – a fejlesztési projekteknél magasabb absztrakciós szintet megcélozva (azok konkrét kialakítása már a végrehajtas feladata lesz). A Békéscsabán, illetve a szatellitteljesülésken megvalosítando beavatkozásokról egyaránt elmondható hogy egy részük egyedi beavatkozás, míg mások hálózatokba rendeződnek A hálózatokat alkothatják vonalas infrastruktúra-elemek, míg más esetekben tematikus kapcsolat van az egyes fejlesztési elemek között. A szociális városrehabilitáció részeként akcióterületi szemléletű beavatkozás megvalósítása tervezett. Hatókört tekintve a fejlesztések egy része kizárólag a beruházásnak helyszínt biztosító településre koncentrálódik, míg mas esetekben térségi érintettségű/hatókörű rendszerelről beszélhetünk.

A cselekvési terv reszet képezi a zöld és a digitalis atállás menetrendjeinek kidolgozása, melyekre alapozva 2026-ig szükséges elkészíteni a részletes zöld finanszírozási keretrendszert, valamint a digitális átallás akciótervet

7. Finanszírozási terv

A strategia megvalósítását üzleti modell tamasztja ala, melynek elsődleges szempontja a fejlesztések pénzügyi fenntarthatóságának a biztosítása. A fejezet ismerteti a lehetséges finanszírozási forrásokat és azok hozzárendelését a fejlesztésekhez, kitér a potenciális forráskombinációkra, a pénzügyi

fenntarthatóságra éppúgy, mint a gazdaságot és fenntartható üzemeltetés szempontjaira. Fontos elemelni, hogy a strategia teljes tervezéssel készült, így üzleti modellje es finanszírozási terve nem korlátozódik a TOP Plusz forrásaira, habár azok igen jelentős pillérét képezik a térségi fejlesztési elképzelések megvalósításának. A pénzügyi tervezés figyelembe veszi a további operatív programok forrásait. valamint tovabbi vissza nem terítendő vagy részben visszatérítendo hazai es uniós támogatási forrásokat, pénzügyi eszközök alkalmazását, illetve – nagyon korlátozott mértékben – a bevonható magánforrásokat is.

8. Mellékletek

Az FVS törzsszövegének terjedelmi korlátozása érdekében a mellékletek sorában kap helyet az önálló helyzetfeltárással és -értékeléssel is rendelkező Antiszegregációs terv. Szakértői interjúk és anonimizált önkormányzati adatbázisok elemzése segítségével lehetővé vált a hatályos ITS Antiszegregációs tervének érdemi felülvizsgálata, a beavatkozási szükségletek aktualizálása.

Mellékletként jelenik meg a tervezés során Különféle érdekelti csoportok körében lezajlott kérdőíves felmérések eredményeinek rövid összegzése, valamint az alkalmazott kérdőívek sablonjai. A finanszírozási terv beavatkozási terület szinten vizsgált táblázatai, valamint Békéscsaba MJV működési terkepe szinten itt kaptak helyet.

További mellékletként lathatók a megalapozo munkarész egyes alfejezeteinek háttér információs táblázatai, illetve felsorolásai, zárásképpen pedig a Térségi Fejlesztési Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata olvasható.

Felülvizsgálat 2025

Az FVS 2025-ben esedékes felulvizsgálata döntő részben a 2. Megalapozó munkarész központi forrásból elérhető adat- es információtartalmának frissítését, valamint a 2022. evben lezajlott népszamlalás részletes, települési szintű eredményeinek ismertetését es értékelését foglalja magaban. Mindezek alapjan megujult a helyzetértékelő, valamint a kockázatokat és lehetőségeket vizsgáló munkarész, valamint a szükséges esetekben aktualizálásra került a város irányítási és működési modelljének részletezése, továbbá mellékletet formajában az FVS részét képezo Antiszegregációs terv – utóbbit hangsúlyosan befolyásolták a legutobbi népszamlálás szegregátumokra es veszélyeztetett területekre vonatkozó kimutatásai.

Az elmúlt évekből származó adatok és információk a stratégiai munkareszt csupán is mértékben befolyásolták, ugyanis nem voltak érzékelhetők olyan változások, melyek a jövőkép vagy a célrendszer újrastrukturálását, eseleg a cselekvési és finanszírozási tervek modosítasát tették volna szükségesse. Az intézményi változások lekövetése ugyanakkor minden releváns dokumentumrészben megtörtént.

1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS[2] tervezés időszakára vonatkozóan

A stratégiai tervezés és végrehajtás során a partnerségi akciók révén biztosított az információk kölcsönös átadása, a következtetések visszacsatolása és a partneri/érintett csoport különféle fejlesztési és működési szempontjainak reális érvényesítése, azaz az érintettek bevonása. A stratégiai kialakítása során (majd a későbbiekben a stratégia végrehajtása során is) folyamatosan működött a partnerség a városban, a fejezetben megfogalmazott partnerségi tervnek megfelelően.

A partnerségi folyamat egyrészt az Önkormányzat meglévő partnerségi tervére és annak tapasztalataira támaszkodott, részben a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum elvárásaira. A 2022-2027-es FVS tervezési folyamatra vonatkozó partnerségi akciókat – tekintettel a hatályos járványügyi veszélyhelyzeti előírásokra is – már a stratégiatervezés első lépéseként konkretizálta a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat). A stratégia megvalósításának partnerségi vonatkozásai az irányítási es működési modellt érintő fejezetben kerülnek atgondolasra és reszletezésre.

A partnerségi folyamat megtervezésének első eleme a tervezéshez és megvalósításhoz szükséges tevékenységek/akciók meghatározása volt, melyet az Önkormányzat, a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Kft.) és a külső szakértői csapat[3] közösen határozott meg. Ezt követően történt meg a tevékenységek/akciók végrehajtásához szükséges érintettek azonosítása, mely feladatot az Önkormányzat bonyolított le.

A tervezéshez szükséges akciók meghatározása es a partnerek kijelölése után az Önkormányzat és a Kft. megszabta, hogy az egyes akciokhoz hogyan vonja be a szükséges érintetteket. Ezt követően a partnerségi folyamat ütemezésének meghatározása következett, majd az Önkormányzat, a Kft. és a szakértői csapat segítségével pontosította, hogy az egyes akciók soran milyen főbb eredményeket kell elérnie, milyen feladatokat kell feltétlenül teljesitenie.

1.1 Partnerek definiálása

A partnerségi folyamatba Belécsaba MJV[4] összes lakosának, gazdasági és intézményi szereplőjének, illetve civil szervezeteinek és a városban működo egyhazaknak közvetlenül lehetősége volt/van bekapcsolódni. Ezen felül elsősorban képviselőiken keresztül a térségi szereplők is bevonásra kerültek a stratégiaalkotás es -megvalósítás folyamatába. A közvetlenül bevont partnerek az alábbi csoportokba sorolhatóak be:

[1] Fenntartható Városfejlesztési Stratégia
[2] Helyi Stratégia az Fejlesztési Kft.
[3] Belécsaba Megyei Jogú Város

A partnerségi folyamatban érintett partnerségi csoportok	A partnerségi folyamatban történő bevonás módjai, partnerségi eszközök
1. A város lakossága	• Lakossági kérdőívet kitöltők (628 fő)
2. Az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények	• Békéscsabai Tankerületi Központ • Békéscsabai Jókai Színház • Békéscsabai Napsugár Bábszínház • Békés Megyei Könyvtár • Munkácsy Mihály Múzeum • Csabagyöngye Kulturális Központ • Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar • Egészségügyi Alapellátási intézmény • Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház • Intézményi kérdőívet kitöltők (19 intézmény)
3. Az önkormányzati tulajdonú cégek	• Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.
4. A város működtetésében részt vállaló, nem önkormányzati tulajdonú cégek	• Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
5. A helyi vállalkozások, az ipar- és agrárkamara	• Békés Vármegyei Agrárkamara • Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara • Gazdasági kérdőívet kitöltők (57 vállalkozás)
6. A civil, nonprofit szervezetek, egyházak képviselői	• Békéscsabai Turisztikai Egyesület • Civil, egyházi kérdőívet kitöltők (36 civil szervezet és egyház)
7. A városrész településeinek képviselői (a Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai)	• Csabaszabadi – Szerverényi Attiláné • Csorvás – Baráth Lajos • Doboz – Köves Mihály • Gerendás – Lengyel Zsolt, Kurilla-Simon Annamária • Kétsoprony – Völgyi Sándor László • Szabadkígyós – Balogh József, Kosznáné dr. Pule Ilona • Telekgerendás – Ránkli Ferenc • Újkígyós – Botyánszki Pál, Oláh Tímót

1. táblázat: A kérdőívet ki, munkacsoportban való részvétel bemutatása, illetve a városi településrészek képviselői

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

A partnerségi akciók keretében tájékoztató, információ gyűjtő és tervező jellegű akciók szerepeltek. A stratégia tervezésére rendelkezésre álló időtartam, illetve az egyes akciókba bevonásra kerülő szereplők időkorlátai miatt az egyes partnerségi eseményeken többféle jellegű akció is összevonásra került a resztvevők és az akciókat lebonyolitók igényei alapján.

A tervezés megkezdésétől minden partnernek lehetősége volt megismerni a tervezés és megvalósítás folyamatát. Jelen fejezet tartalma a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum véglegesitését követően megtalálható volt a varos honlapján. Minden érintett folyamatos tájékoztatást kap és kapott a stratégia tervezésének és megvalósításának előrehaladásáról, valamint az elkövetkezendő partnerségi akciókról az önkormányzati honlapon (www.bekescsaba.hu).

1.2.1 A partnerségi folyamat során alkalmazott módszerek

Véleményezési lehetőség az Önkormányzat honlapján

Az önkormányzati honlapon folyamatosan fogadtuk a helyi es térségi lakosság, illetve a helyi gazdasági, civil, egyházi és intézményi szereplők eszrevételeit és hozzászólásait a stratégia első verziójával kapcsolatosan. Az Önkormányzat célja volt, hogy minel több eszrevételt figyelembevéve készítse el a végleges dokumentumot, illetve a kulonféle szereplők javaslatait minél nagyobb aranyban beépítse a készülo startégiába.

Kérdőíves felmérések

A partnerségi akciók keretében öt kérdőíves felmerésre is sor került online és/vagy papir formátumban. A kérdőíves megkeresések során a projekttel kapcsolatos tájékoztatás, információ gyujtés, a tervezéssel kapcsolatos igényfelmérés és ötletgyűjtés történt meg. A felmérések a helyi intézményi és gazdasági szereplőket, a helyi civil szervezeteket és egyházakat, a békéscsabai lakosságot és a térségi önkormányzatokat célozták.

Műhelymunkák

A partnerségi akciók keretében workshopokra/műhelymunkákra is sor került a dokumentum elkészítéséhez. A helyzetelemzés és -értékelés, illetve a stratégiaalkotás szempontjából legfontosabb helyi szereplőket 2 munkacsoportra osztotta az Önkormányzat. Ezen felül a workshopok állando meghívottjai: Szarvas Péter polgármester és Herczeg Tamás országgyűlési képviselő.

HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK MUNKACSOPORT (oktatási, szociális, egészségügyi, sport, közbiztonsági és civil szektorhoz tartozó területek)		
Név	**Beosztás**	**Szerv/Intézmény**
Varga Tamás	területért felelős alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
dr. Juhász István	tanácsnok (civil ügyek feladatkörök ellátásának felügyelete)	Békéscsaba MJV Onkormányzata
Palánca György	tanácsnok (oktatási ügyek feladatkörök ellátásának felügyelete)	Békescsaba MJV Önkormányzata
Bánki András	tankerületi igazgató	Békéscsabai Tankerületi Központ
Seregi Zoltán	igazgató	Bekéscsabai Jókai Szinház
Lenkefi Zoltán	igazgató	Békéscsabai Napsugár Bábszínház
Rakonczás Szilvia	igazgato	Békés Megyei könyvtar
dr. Bácsmegi Gábor	igazgató-helyettes	Munkácsy Mihály Múzeum
Szente Béla	igazgató	Csabagyöngye Kulturális Központ
Dr. Árpási Zoltán	dékán	Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar
Bogár Éva	igazgató	Egészségügyi Alapellátási Intézmény
Dr. Becsei László	főigazgató főorvos	Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház
Dr. Tőgye Ildikó	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Szociálpolitikai Osztály
Wittmann László	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Stratégiai- Fejlesztési Osztály
Lukácsi László Kornél	városi főépítész	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városépítészeti Csoport
Szigeti Csaba	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Oktatási, Közművelődési és Sport Osztály

2. táblázat: Humán kozszolgáltatások munkacsoport tagjai

GAZDASÁGI MUNKACSOPORT (Gazdasági, foglalkoztatással, turizmussal, városmarketinggel összefüggő területek)		
Név	**Beosztás**	**Szerv/Intézmény**
Hanó Miklós	alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Nagy Ferenc	alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Opauszki Zoltán	tanácsnok/elnök környezetvédelmi és turisztikai feladatkörök ellátásának felügyelete	Békéscsaba MJV Önkormányzata/Békéscsabai Turisztikai Egyesület

Név	Beosztás	Hely/Intézmény
Wittmann László	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Stratégiai-Fejlesztési Osztály
Lukácsi László Kornél	városi főépítész	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városépítészeti Csoport
Csiaki Tamás	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városüzemeltetési Osztály
dr. Orosz Tivadar	elnök	Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara
dr. Kulcsár László	elnök	Békés Vármegyei Agrárkamara
Kozma János	vezérigazgató	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.

a táblázat összesítő munkaszervezeti adat

Fontos cél volt, hogy a Munkacsoportokon (továbbiakban: MCS) keresztül a helyi érintettek széles körét bevonja az Önkormányzat, ezért a MCS tagokat széles kapcsolatrendszerük és az adott MCS témájában való relatíve mélyebb ismeretei alapján választotta ki. Az egyes MCS tagok főbb feladatai körül szerepelt az informális kapcsolattartás az adott MCS témájában jártas érintettek szélesebb körével: helyi civil és szakmai szervezetekkel, gazdasági szereplőkkel, egyházakkal. A MCS tagok (is) tájékoztatják az érintettek tágabb körét a tervezés menetéről, valamint az érintettek az MCS tagokon keresztül juttatták el véleményüket, javaslataikat az adott MCS-okhoz.

A 2 munkacsoport 2-2 workshop keretében dolgorott együtt élőben. Ezen felül személyesen, az online térben és telefonon zajlottak az egyeztetések. Minden MCS ülés előtt legalább egy héttel megkapták a résztvevők az adott ülés forgatókönyvét és az érintett témát, hogy felkészülten érkezhessenek a megbeszélésekre.

Az első eseményeken a projekttel kapcsolatos részletes tájékoztatás, a műhelymunka céljának bemutatása, illetve a helyzetelemzéshez és -értékeléshez szükséges információk összegyűjtése történt meg. Az első munkacsoportülések keretében a résztvevők közösen határozták meg és értékelték a helyi problémákat és a városra veszélyt jelentő tendenciákat, tényezőket. Ezek mellett a résztvevők a város főbb erősségeit és lehetőségeit is áttekintették, valamint értékeiték.

A második alkalmakon a helyzetelemzés és -értékelés eredményeinek összefoglalását követően a stratégia közös megtervezésére került sor. Az eseményeken a kérdőíves felmérések főbb eredményeit is bemutatta az Önkormányzat a résztvevőknek. Ezt követően közösen jelölték ki a város jövőképét, a főbb célokat és a lehetséges intézkedéseket összhangban a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve c. dokumentum elvárásaival, a TOP plusz[1] aktuális verziójával, illetve a vármegyei ITP[2]-vel.

[1] Területi és Településfejlesztési Operatív Program plusz
[2] Integrált Területi Program

Interjúk készítése

A partnerségi akciók keretében a város életében kulcsszerepet betöltő politikai, gazdasági és civil szereplők, intézmények képviselőivel a helyzetfeltárást és a tervezést támogató interjúk készítésére is sor került. A mélyinterjúk keretében megtörtént az interjúalanyok projektjei kapcsolatos általános tájékoztatása, illetve a kulcsszereplőknél rendelkezésre álló helyzetfeltárást segítő információk összegyűjtése. Mindezek mellett az interjúalanyok megfogalmazták a város fejlesztésével kapcsolatos ötleteiket, javaslataikat.

Az elkészült stratégia véleményezése

Az Önkormányzat a dokumentum első verzióját a különböző inputok feldolgozását követően töltötte fel az önkormányzati honlapra. Ekkor elsődlegesen az érintett szakmai szereplők véleményezhettek, majd a dokumentum benyújtásra került előbb Békés Vármegye Önkormányzatához, majd a Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkársághoz (Irányító Hatóság) szakmai véleményezésre. Ezt követően kezdődik az FVS széles körű társadalmasítása: a helyi lakosság és minden egyéb helyi szereplő is véleményezheti a dokumentumot online formátumban. A társadalmasítás folyamata Békéscsaba MJV Közgyűlése általi elfogadással zárul, ezt követően a stratégia megvalósítása következik, melyet a monitoring folyamat kísér végig.

1.2.2 A térségi szereplők bevonásának módszerei

A térségi szereplők bevonására elsősorban az adott települést képviselő személyeken keresztül került sor. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a tervezés során folyamatos informális kapcsolatot tartott fenn az érintett településekkel. Ennek részeként a tervezés megkezdésekor, minden járási település jelezte a releváns megoldásra váró problémáit és az ezen problémák megoldását szolgáló projektötleteit. A tervezés során – a módszertani kézikönyv végleges verziójának elkészültével – a formális bevonás keretei is megszületlek, az Önkormányzat létrehozta a Térségi Fejlesztési Bizottságot, melynek a munkáját a Kft. koordinálta.

A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai a központi és minden ún. szatellittelepülés önkormányzatának delegáltjai voltak. Az FVS legitimitását a központi város képviselőtestülete, mint legitim döntéshozó szerv biztosította. Ugyanakkor, a fejlesztési bizottság minden FVS-sel kapcsolatos képviselőtestületi döntést megelőzően ülést tartott, ahol a döntések többségi szavazással születtek (a települések 50%-a+1 szavazat jelentette a jóváhagyást). A tervezési tartalmak megismerését követően a bizottságnak joga volt fejlesztési és projektelőkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehetett. A bizottság az FVS tervezési folyamatban két alkalommal tartott ülést és a tagok folyamatos tájékoztatást kaptak a tervezés mérföldköveiről kapcsolódóan.

A korábban leírtakon felül[1] a szatellittelepülésekről minden felsorolt partneri csoport tetszőleges számban képviseltethette magát a partnerségi folyamatban. A partnerségi folyamatban történő részvétel lehetőségét a Békéscsaba MJV Önkormányzata hirdette meg egy nyilvános fórumon. A megszabott határidőn belül regisztrált térségi szereplők véleménye figyelembevételre kerültek a partnerségi folyamat kialakítása során, az érintett szereplőket külön megkereste Békéscsaba MJV Önkormányzata a megfelelő kérdőívekkel, vagy a 2 Munkacsoport munkájába való csatlakozás lehetőségével.

[1] kivéve, aki nem Önkormányzati képviselő vagy polgármester volt, de készített stratégiai szakmai véleményezést az információs kommunikáció

1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

A partnerségi akciók már a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum végleges verziójának megszületése előtt megkezdődtek. A Kézikönyv megjelenése után az Önkormányzat honlapján megjelent a tervezés folyamatával kapcsolatos tájékoztató, illetve megnyílt a helyi és térségi szereplők/lakosság számára az online véleménynyilvánítási lehetőség. Az alábbi ütemezést követte a tervezési folyamat:

Időpont	Cím	Részletek	Érintettek
2021.10.01.	A vállalkozói kérdőívek kiküldése	A kérdőíves megkeresések során a projekttel kapcsolatos tájékoztatás, információ gyűjtés és a tervezéssel kapcsolatos igényfelmérés	A helyi vállalkozások vezetői/képviselői
2021.10.08.	Az intézményi kérdőívek kiküldése		A helyi intézmények vezetői/képviselői
2021.10.11.	A lakossági kérdőív kiküldése		A helyi lakosok
2021.10.18.	A civil és egyházi kérdőív kiküldése		A helyi civil szervezetek és egyházak vezetői/képviselői
2021.10-2022.03.hó	Interjúk készítése	A város kulcsszereplőivel helyzetfeltáró és tervezést támogató interjúk készítése	A Város életében kulcsszerepet betöltő politikai, gazdasági és civil szereplők, intézmények képviselői
2021.10.26.	Első human közszolgáltatásokkal kapcsolatos workshop Első gazdasággal és infrastruktúrával kapcsolatos workshop	Projekttel kapcsolatos részletes tájékoztatás, workshop céljainak bemutatása, helyzetelemzéshez és -értékeléshez szükséges információk összegyűjtése	Az Önkormányzat által kijelölt szereplők az 1.2 alfejezet alapján
2021.11.11.	Az első térségi fejlesztési bizottsági ülés és térségi fórum	Projekttel kapcsolatos tájékoztató, a térségi szereplők partnerségi folyamatban történő regisztrálásának elindítása	A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai és bármely térségi érdekelt
2022.01.18.	A második térségi fejlesztési bizottsági ülés és térségi fórum	Projekttel kapcsolatos tájékoztató, a térségi szereplők partnerségi folyamatban történő regisztrálásának elindítása	A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai és bármely térségi érdekelt
2022.02.15.	Második human közszolgáltatásokkal kapcsolatos workshop	A helyzetelemzés és -értékelés eredményeinek összefoglalását követően a	Az Önkormányzat által kijelölt szereplők az 1.2 alfejezet alapján

Időpont	Cím	Részletek	Érintettek
	Második gazdasággal és infrastruktúrával kapcsolatos workshop	stratégia közös megtervezésére kerül sor	
2022.03.16.	A stratégia szakmai véleményezésének megkezdése	A stratégia első munkaverziójának véleményezése	A tervezési folyamatba bevont szakemberek, vezetők
2022.03.21.	A stratégia közzététele	A stratégia első végleges verziójának feltöltése az önkormányzati honlapra	Bárki számára elérhető
2022.03.21.-2022.04.14.	A vármegyei önkormányzat véleményezése	Békés Vármegye Önkormányzata szakmai véleményezése és a támogató nyilatkozat kiállítása	Bekes Vármegye Önkormányzata
2022.04.19.-2022.07.15.	Az irányító Hatóság szakmai véleményezése	A TOP_PLUSZ-1.3.1-21 pályázati konstrukció részeként az irányító Hatóság szakmai értékelése	Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkárság
2022.07.27.-2022.09.12.	Széles körű társadalmasítás	A szakmai véleményezésen és értékelésen átesett dokumentum széles körű társadalmasítása – felhívás a nyomtatott sajtóban is	Békéscsaba és tersége teljes lakossága, vállalatai, az itt működő intézmények, civil és egyházi szervezetek

a táblázat: A partnerségi akciók ütemezése az FVS kidolgozása során

2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

2.1 Helyzetfeltárás

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia helyzetfeltáró része a Módszertani Kézikönyv alapján készült. A helyzetfeltárás elsősorban a KSH[8], a TEIR[9] és Békéscsaba MJVÖ adataira, a korábbi ITS Megalapozó dokumentumra, a vármegyei fejlesztési dokumentumokra, a városi és országos ágazati dokumentumokra, az egyes városi szereplőkkel és kötelezettségvállalókkal folytatott interjúkra, illetve a kérdőíves felmérések eredményeire épül.

A helyzetfeltárás részeként összegyűjtött és rendszerezett adatok és információk kiindulópontként szolgálnak a Megalapozó munkarész helyzetértékelő alfejezeteihez, illetve közvetlen vagy közvetlenül a Stratégiai munkarész alapjai is ebben az alfejezetben láthatók. Az FVS módszertani Kézikönyvének megfelelően *a helyzetfeltárás elkészítéséhez kijelölésre kerültek a felülvizsgálandó kulcstémakörök és kulcsadatok. A kulcsadatok olyan adatot jelentenek, amelyek a legutóbbi helyzetfeltárás óta eltelt évek miatt felülvizsgálatra szorulnak. A kulcsadatok köre: a társadalmi, gazdasági, valamint a fejlesztési környezet témakörök adatai, adaptálva az új megyei fejlesztési koncepciók, programok változásait, módosításait. Azon témakörök esetében, melyek nem minősültek kulcstémakörnek, elegendő a korábbi megalapozó vizsgálat fejezeteinek részbeni beemelése, vagy az arra történő hivatkozás.* Ennek ellenére – ahol rendelkezésre állt – az FVS-ben mindenhol az adott munkarész készítése során elérhető legfrissebb, már véglegesnek tekinthető adatok, információk és trendek kerültek rögzítésre.

A helyzetfeltárás aktualizálása 2025-ben történt meg, amely során frissültek a rendelkezésre álló adatok, illetve a megállapítások is felülvizsgálatra kerültek.

[8] Központi Statisztikai Hivatal
[9] Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok[10]

Békéscsaba és a Békéscsabai járás Magyarország Dél-alföldi régiójában, Békés vármegye központjában terül el. Jelentős folyóként a Körös szeli kettő a járás keleti szegletét. Békéscsabát eredendően környezetével való kapcsolata emelt várossá – az idők során olyan ellátó funkciói alakultak ki, melyekkel messze nemcsak saját lakosságát szolgálja.

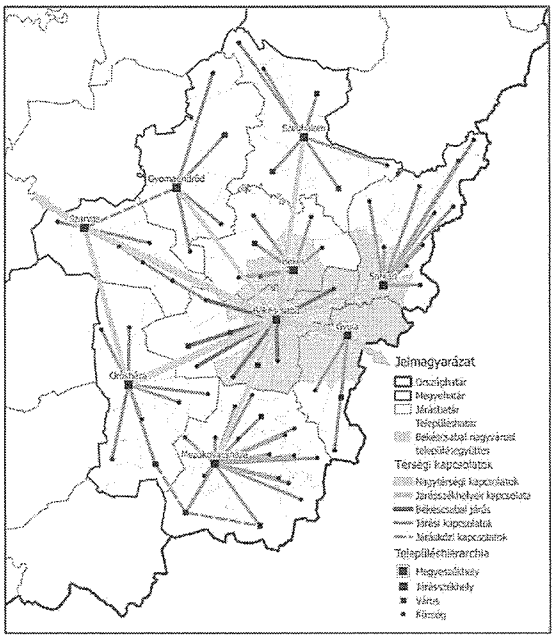

2. ábra: Békés vármegye településhálózata
Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030 Helyzetelemzés Helyzetértékelés

[10] A településhálózati összefüggések és a napi ingázás témakörét a 2.1.5. A település társadalma c. alfejezetben kerülnek bemutatásra

A tágan értelmezett Békéscsabai városrégiót – vármegyeszékhelyi szerepéből kifolyólag – a vármegye 75 helysége alkotja. A város vármegyeszékhely funkciója 1950 óta erősödik. Először a közigazgatás, majd egyre meghatározóbb mértékben a gazdasági-foglalkoztatási központi, illetve oktatási-kulturális központi funkciók kiteljesedésével vált a város a vármegye meghatározó jelentőségű központjává.[11] Jelenleg a vármegyeszékhely gazdaság-irányítási, üzleti és lakossági szolgáltató funkciói, továbbá közlekedési csomóponti szerepe kiemelkedő térségében[12].

Békéscsaba a vármegyében betöltött központi szerepkörein részben osztozik más, közeli városokkal. *A megyeszékhely mellett három, széles körű gazdasági-szolgáltató-ellátási funkciókkal rendelkező csomópont tát el térségi szervező szerepet: Orosháza, Gyula és Szarvas. Közülük a leginkább autonóm centrumnak – elsősorban gazdasági bázisa és újabban kibővült oktatási szerepköre miatt – Orosháza tekinthető. Gyula a közép-békési településegyüttes részeként, egyrészt ellát néhány megyeszékhely-funkciót, másrészt viszont gazdasági irányító és üzleti szolgáltató szerepkörei a megyeszékhelyinél gyengébbek. Szarvas a megye északnyugati részének fontos szolgáltató, illetve oktatási centruma.*[13] A varmegye egyéb lokális központjai (jellemzően járásközpontok) és a szomszéd régiós központok (Szeged és Debrecen) is kisebb-nagyobb mértékben igazgatási, humán, gazdasági és egyéb szolgáltatásokkal látják el a vármegye településein élőket.

Békes megyében a városegyüttesek formálódásának legelőrehaladottabb stádiumában lévő példája a közép-békési városegyüttes, melynek magterületét – a funkcionális munkamegosztást több vonatkozásban gyakorló – Békéscsaba, Gyula, Békés, peremvárosait Mezőberény és Sarkad képezik. Csabaszabadi, Doboz, Murony elsősorban a városi funkciók intenzív igénybevételei, Szabadkígyós, Újkígyós (sőt egyre inkább Telekgerendás is) már a szuburbanizáció révén is e városokhoz kapcsolódik, egyre inkább összefüggő, a megye legkiterjedtebb urbanizált térségévé alakítva a településegyüttest.[14]

Békéscsaba szűken értelmezett városterséget a Békéscsabai járás 9 települése alkotja (2. ábra), a települések legfontosabb adatai az 5. táblázatban láthatók.

Település	Járás	Az önkormányzati hivatal működési központja található itt	Népesség (fő)	Területe (km²)
Békéscsaba	vármegyeszékhely, MJV	–	18 393	54 460
Csabaszabadi	község	Újkígyós	5271	268
Csorvás	város	–	9018	4 569
Doboz	nagyközség	–	5447	3 944
Gerendás	község	Kétsoprony	4078	1 045
Kétsoprony	község	Helyben	5124	1 241
Szabadkígyós	község	–	4556	2 345
Telekgerendás	község	Újkígyós	7237	1 409
Újkígyós	város	Helyben	5492	4 675

5. táblázat: A Békéscsabai járás települései és főbb jellemzői
Adatforrás: KSH 2023. évi adatai

[11] Forrás: 2014. évi Városfejlesztési Koncepció Megalapozó Vizsgálata
[12] A 2.1.5. Település-társadalom c. alfejezetben a hatókörre és ellátási körzetekre bővebben is kitérünk.
[13] Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés
[14] Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés

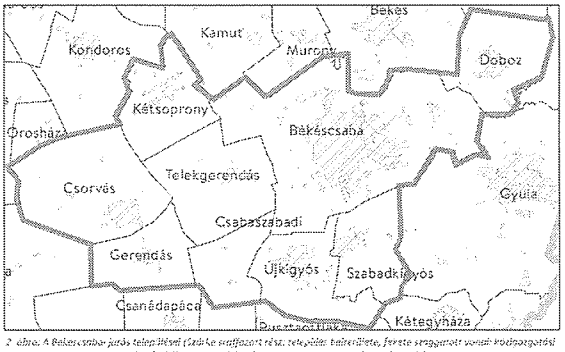

2. ábra: A Békéscsabai járás településhálózata (Zárójelben a településszerkezeti rang, település belterülete, forrás: vastagított vonal: vasútvonal, szaggatott vonal: országos közút, kék vonal: járáshatár, piros vastagított vonal: országhatár)
Forrás: OTrT

Közúti kapcsolatok

A dél-alföldi gyorsforgalmú úthálózat ezen szakasza az elmúlt évtizedben fokozatosan épült ki, Békéscsaba és térségének teljes körű bekötése a hazai és európai gyorsforgalmi-úthálózatba jelen FVS felülvizsgálatot megelőzően, 2025. április 15-én valósult meg (a csomópont végleges formájának kialakítása még folyamatban van). Ennek köszönhetően végig négysávos úton lehet autóval az M5-ös autópályától egészen Békéscsabáig, társadalmi és gazdasági szempontból is rendkívüli mértékben javítva a megközelíthetőséget.

A járás települései első- vagy másodrendű főutakon, illetve összekötő utakon kapcsolódnak Békéscsabához. Az M44-es autóút mellett 2021 novemberében átadták az ügyneverezett „Fürjesi utat", amely a vármegye déli részeinek elérhetőségét segíti. A szatellittelepülések közül főleg Csorvás, Gerendás, Szabadkígyós és Újkígyós közlekedését javította a fejlesztés.

Település	A Békéscsaba felőli közigazgatási határon áthaladó közút	Átlagos napi forgalom (jármű/nap)	Az érintett település	A közút kapcsolódása Békéscsabához
Csabaszabadi	4432 - Békéscsaba-Makó összekötő út	3636 / 166	A belterület határán fut	Közvetlenül
Csorvás	47 - Dabrecen-Szeged másodrendű főút	7923 / 573	Átszeli a települést	Közvetlenül
Doboz	4234 - Szeghalom-Vésztő-Gyula összekötő út	7706 / 298	Átszeli a települést	Közvetve a 4233-as összekötő úton keresztül
Gerendás	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	1466 / 70	Átszeli a települést	Közvetve a 47-es másodrendű főúton keresztül
Kétsoprony	44106 - Kétsoprony bekötő út	1100 / 43	Bekötőút	Közvetve a 44-es elsőrendű főúton keresztül
Szabadkígyós	4433 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	3018 / 144	Átszeli a települést	közvetve a 4433-as összekötő úton keresztül

Telekgerendás	47 - Debrecen-Szeged másodrendű főút	9758 / 603	A belterület határán fut	Körforgalom
Újkígyós	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	3018 / 146	Áthalad a településen	Körforgalom a 4442. sz. összekötő utca kereszteződésében

6. táblázat: A Békéscsabai járás településeit érintő összekötő utak jellemzői
Forrás: saját szerkesztés

A személygépkocsi-használat terjedésével tovább javult az egyes funkciók, központok elérhetősége a járásban (a közúti torlódások folyamatos növekedését leszámítva), bár erre sokaknak továbbra sincs lehetősége. 2023-ban a járásban 1000 főre 440 db (Békéscsabán 451 db) személygépjármű (továbbiakban: szgk.) jut az üzemeltető lakóhelye alapján. Békéscsaba esetében a korábbi ITS-ben (2011. évi adat) szereplő 19 355 szgk. 2023-ra 24 566 db-ra emelkedett. A járásban 32 459 személyautót tartanak nyilván. A legalacsonyabb 1000 főre jutó szgk. értékkel Doboz rendelkezik (339). Csabaszabadin és Telekgerendáson a legmagasabb az ezer főre jutó személygépkocsik száma: 492 és 466. Az autóhasználat bővülése (és a lakosságszám csökkenése) a helyközi és helyi tömegközlekedés működtetése szempontjából sem volt kedvező fejlemény. [15]

A települések közötti tomegközlekedési feltartság relatíve kedvező, ahogy az a 7. tablázatban is jól látható. A járatsűrűség és az utazási idő, valamint a külterületen élő lakosság elérésének tekintetében jelentkezhetnek problémák egyes települések esetében, ezért a járásban is megfigyelhető az egyéni közlekedési módok elterjedtsége. Főleg méretéből és elhelyezkedéséből fakadóan Gerendással a legrosszabbak Békéscsaba MJV tömegközlekedési kapcsolatai.

Település	Busz/vonat közlekedés	Busz/vonat közlekedés	Busz/vonat közlekedés
Csabaszabadi	Busz: 28-31 perc	44 perc	22
Csorvás	Busz/vonat: 22-30 perc	-	38
Doboz	Busz: 23-29 perc	73 perc	27
Gerendás	Busz/vonat: 43-45 perc	87 perc	13
Kétsoprony	Busz: 22-25 perc	52 perc	15
Szabadkígyós	Busz: 15-17 perc	-	22
Telekgerendás	Busz/vonat: 16-18 perc	-	41
Újkígyós	Busz: 30 perc	85 perc	24

7. táblázat: A Békéscsabai autóbusz-állomás működésének tömegközlekedési egy átlagos hétköznapon
Átfedés: menetrendek hat 2025. augusztus

Az ország nagyobb központjai közül Szeged érhető el a leggyorsabban (8. tablázat) Békéscsabáról, de távolságarányosan látható, hogy Budapest irányába mind a két szomszédos régióközpontnál kedvezőbbek az útviszonyok.

Település	Távolság	Menetidő	Átlagsebesség
Budapest-Békéscsaba	208 km	kb. 2,3 óra	kb. 90 km/óra
Debrecen-Békéscsaba	131 km	kb. 2 óra	kb. 66 km/óra
Szeged-Békéscsaba	92,5 km	kb. 1,5 óra	kb. 65 km/óra

8. táblázat: Békéscsaba és néhány más jelentősebb tömegközlekedésben centrumnak tekintett település közötti távolság, menetidő és átlagsebesség
Forrás: saját szerkesztés, Menetrend.hu
Adatgyűjtés: 3. negyed 2023. augusztus

[17] Pontosan: 1041 és 1611 darab. Ami a valóságot jobban tükrözi, de nem feltétlenül a legpontosabb adat.

A térség határközelsége elsősorban Románia irányaba releváns tényező. Békéscsabától 24 perc alatt érhető el a román határ (22,3 km) a 44-es elsőrendű főúton. Arad és Nagyvárad körülbelül másfél-másfél órára fekszik a várostól közúton.

Vasúti kapcsolatok

A várost a ketvágányú, villanyosított 120-as vasútvonal köti össze az ország központjával. Az említett vasútvonal Arad irányában egyvágányúként hagyja el a várost, majd az ország területét. Ebben jelentős javulás következett be az elmult években, a Budapest-Szolnok-Békéscsaba-Lökösháza-vasútvonal (120-as vasútvonal) több ütemben folytatott fetvágányúsítása és sebességemelése révén immáron Budapesttől Békéscsabáig biztosított a zavartalan közlekedés.[16] A munkálatok 2010-2015 között zajlottak, amely magában foglalta a békéscsabai vasutállomás teljes átépítését is. A fejlesztés jelenleg is folytatódik Békéscsabától – a határ (Arad) fele – Lökösházáig európai unios források felhasználásával.

A 135-ös számú villamosítatlan egyvágányú vasútvonal Szeged irányába teremt összeköttetést. Ellenkező irányban Gyula (és Nagyvarad) felé a szintén egyvágányú 123-as vonal hozza létre a vasúti kapcsolatot. Kisebb jelentőséggel bír a 121-es Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged vonal, hosszabb távú fennmaradása kérdéses. A járáson belül – ahogy a 7. tablázat is mutatja – csak Csorvás (2 vasúti állomás), Telekgerendás és Bekescsaba között van vasuti kapcsolat. A jellemzően óránként indulo szerelvények Csorvasról (Telekgerendason át) 4.47-20.43-ig indulnak, míg Békéscsabáról lifelé 5.47-22.45-ig kezdik meg útjukat.

Reggel 5.25-től 19.55-ig óránkent indul vonat Bekescsabára a fővarosból. A 2 ora 45 perces menetidőt, óránkénti ütemes menetrenddel ellenkező irányban is tartjak a szerelvények 5.30-20.20-ig. Egy-egy szerelvény a megadott időintervallumokon kívül is biztosítja ezt a menetidőt a két város között, de jellemzően átszállassal és/vagy hosszabb menetidővel rendelkeznek a késő esti, éjszakai és hajnali vonatok. Az említett járatok 1 óra 6 perces elérhetőséget biztosítanak Szolnok és Békéscsaba között.

A másik két szomszédos régióközpont ennél lassabban érhető el vasúttal. Debrecenbe napközben óras sűrűségű ütemes menetrend biztosít 2,5 órás időtartamú és átszállást igénylő elérhetőséget. Szeged esetében a napközbeni, szintén óras sűrűségű ütemes menetrend közel 2 órás[17] átszállás nélküli menetidőt igényel.

Vasúttal mind a két szomszédos romániai nagyváros elérhetősége kedvezőtlenebb a közútinál. Arad irányába az 57 km-es távolság lekuzdese közel 3 órába kerül, Nagyvárad esetében a 90 km-es távolság megtétele (egy átszállással) a legjobb esetben is 3,5 orát vesz igénybe.

Kerékpáros közlekedés

A járáson belüli és kívüli települések között már szamos kerékpárút épült, ahogy az a 3. ábrán is látható, de ennek ellenére a hálózat még igen messze áll a teljességtől. Békéscsabat kerékpárút köti össze a környező települések közül Telekgerendással, Csorvással, Bélfével és Gyulával. Ezen felül szinte végig épult kerékpárúton lehet elérni Dobozt és Kétsopronyi. A járáson belul Újkígyós és Szabadkigyos között vezet a közuti forgalomtol elvalasztott kerékpárút, 2023-ban pedig elkészult a Békéscsaba-Szabadkigyós összeköttetés is.

[16] Hazai e célra készült és a belföldi forrás részegység. A Budapest–Lökösháza vasútvonal fejlesztése keretében az engedélyezési tervdokumentáció elkészítésére vonatkozó feladat-ellátási szerződés 2015. december 15-én jött létre.
[17] 2 óra 40 perc

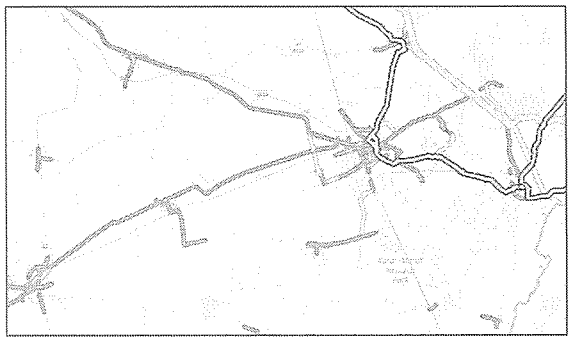

9. ábra: Békéscsaba és tágabb környezetének kerékpárút hálózata (zöld vonalak a kerékpárutakat, narancssárgával a csillagpontos szimbólum kivételével a kerékpáros nyomvonal, fekete/szürke pontok a kerékpárosok számára kijelölt útvonalakat jelölik)
Forrás: MK Kerékpáros nyomvonalterv[18], 2023. augusztus

Település	Távolság	Menetidő	Állapot
Csabaszabadi	17 km	55 perc	Részben kiépült
Csorvás	22,3 km	1 óra 9 perc	Kiépült
Doboz	14,3 km	44 perc	Szinte teljesen kiépült
Gerendás	24,9 km	1 óra 16 perc	Kiépült
Kétsoprony	18,5 km	58 perc	Szinte teljesen kiépült
Szabadkígyós	9 6 km	30 perc	Részben kiépült
Telekgerendás	12,9 km	40 perc	Szinte teljesen kiépült
Újkígyos	14,2 km	44 perc	Részben kiépült
Békés	12 km	37 perc	Kiépült
Gyula	17,6 km	55 perc	Kiépült

9. táblázat: az egyes települések és Békéscsaba városközpontja közötti kerékpáros elérhetőség
Adatgyűjtés: 3. negyed 2023. augusztus

Térségi kapcsolatok szempontjából a Békéscsabai járás az alábbiak szerint felsorolt elvalasztott kerékpárforgalmi létesítményeken érhető el a szomszédos járásokból:

- a 44. sz. I. r. főút mentén Békésszentandrás-Szarvas-Csabacsud-Kardos-Kondoros-Békéscsaba;
- a 47. sz. II. r. főut mentén Bélfészaba-Telekgerendás-Csorvás-Orosháza-Hodmezovasarhely-Szeged;
- a 470. sz. II. r. főút mentén Mezöberény-Beker-Bekescsaba;
- a 4239 j. és a 4244. j. a 4219. j. összekötő utak és a 42364. j. belsőtout mentén Békéscsaba-Gerla-Doboz-Sarkad-Salonta (RO) irányába. A kerékparforgalmi létesítménynek a Doboz Fettás-Körös hidon és a Doboz-4244-4219. j utak körforgalmu csomopontja közötti szakaszon

[18] Forrás: http://kerekparut.hu/

való átvezetése még nem megoldott. Sarkad irányából Sarkadkeresztúr elérése is biztosított a 4219. j. összekötő út mentén. [19]

Légi közlekedés

A légi közlekedes egyelore nem jatszik fontos szerepet a város életében. A terségi kapcsolatok között jelenleg marginális jelentőségű. *A Békés Airport Kft. által üzemeltetett békéscsabai repülőtér Békés megye egyetlen aszfaltozott, hosszabb repülőtere, mely Békéscsaba és Gyula között, a 44. sz. főút mellett található. A repülőtér két részre oszlik: kereskedelmi, illetve sportrepülőtérre. A kereskedelmi repülőtér szilárd burkolatu pályával rendelkezik, mely 1300 meter hosszú és 30 meter szeles.*[20]

Ez a marginális szerepkör valószínuleg bovulni fog a jelenlegi kormányzati és városi szandékok alapján. Bekescsaba MJVÖ a reptér fejlesztésének tervezésére 2021. év végén kiírta a feltételes közbeszerzési (beleértve a megvalósíthatósági tanulmány és az engedélyezési, valamint kiviteli tervek kidolgozását is). A tervezesen tuli egyeb előkészíto feladatokra 154 millió forint már felhasználásra került, valamint az elszamolás is megtörtént. Jelenleg állami (ÉKM) előkészítésben zajlik fejlesztési megalapozó munka. A teljes tervezés becsült forrásigénye ennél egy nagysagrenddel nagyobb. A kifutópálya többek közt 2500 méter hosszúságúra és 45 meter szélességűre bővulne. A fejlesztést követően a repülőtér alkalmas lesz a légiáru-szállítás és az üzletigépes forgalom kiszolgálására.[21]

2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Szükséges, hogy a jelen dokumentumban lefektetendő célok illeszkedjenek a térség fejlodését magasabb szinteken meghatározó tervdokumentumokban foglaltakhoz. Az alabbi fejezet a megfelelő helyeken az adott tervekből szo szerint idéz.

A vizsgált dokumentum-mátrix

A hazai szintű tervezés legmagasabb rendű fejlesztési dokumentuma az Országos Fejlesztési es Területfejlesztési Koncepció, továbbiakban OFTK (1/2014. OGY határozat).

Regionalis szintű fejlesztési tervdolumentum: Dél-Alföldi Regió Területfejlesztési Koncepció. Annak ellenére, hogy a 2005-ben tett megállapitasok egy része meg ma is érvényes, a dokumentum egyértelműen elavult adatállománya miatt a vonatkozo elemzés nem értelmezhető.

A varmegyei szintű tervek rendelkezesre állnak, az illeszkedés megteremtése egyértelműen fontos:

1. Békes Megye Területfejlesztési Koncepcioja (2021)
2. Békés Megye Területfejlesztési Programja (2021)

A 2006-ban készült Békéscsabai kistersegi Teruletfejlesztesi Koncepcio a regionalis dokumentumhoz hasonloan aktualitását vesztette.

Az OFTK-ban megjelenő célok

Az OFTK orszagos szintű atfogó fejlesztési célokat, valamint fejlesztési eszközöket határoz meg.

[19] Forrás: http://kerekparut.hu/ Kerékpárforgalmi hálózati terv, 10.1
[20] Forrás: https://bekescsabaairport.hu/
[21] Forrás: https://www.bekescsaba.hu/hirek/a-kormanyzat-a-bekescsabai-repuloter-fejlesztesevel-versenykepesse-tenne-a-varost

1. **Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés:**
   A meglevő értékeket megőrző, kiszámítható, érték-, tudás- és munkaalapú, hozzáadott értéket és hosszhasznokat eredményező, valamint a takarékos és hatékony erőforrás-felhasználásra épülő gazdasági növekedés, fejlődés és jövedelemteremtés biztosítása, a globális gazdasághoz való felzárkóztatás és a hazai foglalkoztatás jelentős bővítése. A cél elérése érdekében kiemelt eszközök a gazdaságba történő beruházások és a vállalkozásfejlesztés támogatása, a kis- és középvállalkozások, a családi gazdaságok, a nemzeti vállalatok megerősítése és piaci lehetőségek szélesítése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítése, a helyi közösségek autonóm, önfenntartó és öngondoskodó erejének a helyreállítása.

2. **Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom:**
   Cél a népességszám növelése, a gyermekvállalás ösztönzése. Továbbá cél a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése, az alsó-, az alsó-közép- és a középosztály, valamint a kis közösségek és családok felemelése-megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás növelése. Kiemelt cel a társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése. Ehhez kapcsolódik az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügy és egészségügyi szolgáltatások, a megelőzés és refreáció biztosítása, a kulturális örökség megőrzése. Cél a nemzeti hagyományokat tiszteletben tartó, hatékony és jó állam létrehozása, a közszolgáltatások megújítása. Ennek keretében a növekvő társadalmi biztonság - kiemelt figyelmet fordítva a lakossági közbiztonság, a szociális, családi és személyi biztonság, az információbiztonság, a munkahelyi biztonság - megteremtésére.

3. **Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme:**
   Cél a hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációnak számára, mind mennyiségben, mind minőségben. Cél az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klimatbiztonság megteremtése, az egészséges ivóvíz ellátás, az élővilág sokféleségének, a tájak sokféleségének és értékeinek, illetve az épített örökség értékeinek megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.

4. **Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet:**
   Cél egy területileg összehangolt, harmonikusan és fenntartható módon működő, a meglevő térszerkezet értékeit megtartó, a makroregionális és globális kapcsolatokban aktívan részt vevő térszerkezet kialakítása, amelyben az ország, a Kárpát-medence és Európa szempontjából egyaránt jól együttműködő, értékeket teremtő és védő partnerként vehet részt az ország minden térsége és települése. Egyaránt fontos az európai integráció, a közép-európai kohézió megteremtése. A többközpontú térszerkezet megvalósítása érdekében szükséges az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági fejlődést biztosító beruházások területi terítése, a térségi versenyképességet segítő térszerkezet, térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése. A térségi integráció, térségi kapcsolatok és együttműködések elmélyítéséhez szükséges a város-vidék kapcsolatok megújítása, a térségi autonómia, az önellátó és önfenntartó képesség erősítése. A területi kohézió és a térségi esélyegyenlőség erősítéséhez kiegyensúlyozott térszerkezet, területi kiegyenlítődés, a perifériák és elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása szükséges

Stratégiai célok	Illeszkedés
1. Versenyképes, innovatív gazdaság	1. Az ország makroregionális szerepének erősítése
2. Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	2. A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
3. Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás	3. Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
4. Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I	4. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
5. Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom	5. Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
6. Jó állam: szolgáltató állam és biztonság	6. Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
7. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme	-

10. táblázat: A: OFTK-ban megfogalmazott koreopróbó célok

Az OFTK (2013) Békés vármegyét, illetve Békéscsabát érintő megállapításai:

3.1.4.5 A külső városgyűrű kiemelt várostérségi fejlesztései – fejezetben:

Békéscsaba az ország élelemkamrájának központjaként az élelmiszertermelés és –feldolgozás, valamint a gasztroturizmus hazai fellegvára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait: az építőanyagipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar; illetve kitörési pontjait: a malomipar újraindítása, a gasztroturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a vármegyeszékhelyi funkciók megerősítése. A vármegyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék

3.1.4.6 Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek – fejezetben:

A külső nagyvárosi gyűrű egyes városai nem rendelkeznek több vármegyére kiterjedő térszervező potenciállal, ennek ellenére fontos szerepet tölthetnek be a gyűrűn belüli térkapcsolatok fenntartásában és vármegyéjükön belüli térszervezésükkel. Ide sorolható Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Kaposvár, Békéscsaba, Nyíregyháza, és a domborzati és történelmi okok miatt a gyűrűn kívül elhelyezkedő Sopron és Szeksárd. Fontos termelési-szolgáltatási funkciókat és markáns gazdasági, esetleg innovációs profilokat már most is megjelenítenek, és ez a jövőben tovább erősíthető E városokban a határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet.

4.4. *Békés megye – Fejlesztési irányok –* fejezetben:

- Az infrastruktúra fejlesztése: a megközelíthetőség és a logisztikai feltételek javításával, a térségi kohézió erősítésével, minőségi környezet kialakításával mellett.
- Gazdaság- és vidékfejlesztés: munkahelyteremtés ösztönzésével a hozzáadott érték növelése, hungarikumok támogatása, környezetkímélő energiatermelés, valamint az öko-, horgász-, vadász-, kerékpár- és egészségturizmus fejlesztése.
- Társadalmi megújulás: a szakképzés gazdasági igényekhez alakításával, a civil együttműködések erősítésével és a helyi kulturális értékek megőrzésével.

- Környezeti fenntarthatóság segítése az épített és természeti környezet védelme, a környezetbarat hulladékgazdálkodas, -ujrahasznosítás fejlesztese és a megújuló energiákre épülő termelés és fogyasztás támogatása által.
- Határon átnyúló együttműködések segítese a gazdaságfejlesztés támogatásával, együttműködési programok szervezésével és helyi termékekre épülő piac beindításával.
- Békéscsaba fejlesztése, különös tekintettel az élelmiszer alapanyag előállítására és – feldolgozásra, valamint a gasztroturizmusra.

Békés Megye Területfejlesztési Koncepció (2021) célrendszere és a célok illeszkedésének bemutatása

A vármegyei dokumentum helyzetelemzésének vonatkozó fejezete (BMTFK Helyzetértékelés 2.1) ismerteti az OFTK mellett az egyéb országos szakterületi stratégiáknak a térségre vonatkozó céljait, bemutatja a megfogalmazott vármegyei jövőkép és a megvalósítási támogató célrendszer illeszkedését az országos fejlesztési rendszerekhez. A BMTFK Javaslattevő munkaszének pedig 1.6.2. fejezete foglalkozik részletesen a megfogalmazott célok külső koherenciájával. Az elfogadott vármegyei középtávú célrendszer a következő:

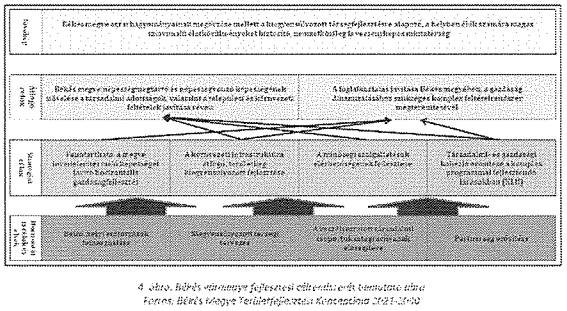

4. ábra: Békés vármegye fejlesztési célrendszerének bemutatása elméleti
Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030

Az országos területi célok közül az 1-es (*Az ország makroregionális szerepének erősítése*) levesbé érinti a várost és a szatellitelepüléseket. Célként megjelenik a területi anyagokban is a Romániával (és részben Szerbiával) való intenzívebb viszony kialakítása: a vármegyei dokumentumokban hangsúlyosabban, mint békéscsabai ITS-ben, hiszen a város nem határátkelőhely (ezt a szerepet a vármegyében legerősebben Gyula viseli közúton, vasúton Lökösháza), és keletre, a határ túloldalán „legüres", városhiányos tér található.

Az országos területi célok közül a 2-es (*Többközpontú terszerkezetet biztosító városhálózat*) szintén megjelenik – elsősorban a vármegyei anyagokban –, de nem hangsúlyos, mivel Békéscsaba területi szerepe némileg eltér a más vármegyékben általában tapasztalható megyei jogú városi (továbbiakban MJV) szereptől: Békés vármegyét az erős alközpontok jellemzik, amelyek képesek és tudjak is helyben biztosítani a megfelelő alapszolgáltatásokat. Ez a vármegyei városhálózatot kiegyensúlyozottá teszi.

Békéscsaba MJV nem olyan mértékben „vízfej" a vármegyén belül, mint a legtöbb másik MJV a saját vármegyéjében. Fontos és jelentős viszont az alközpontok sajátos gazdasági profillal történő megtoltése, ez Békéscsabán elsősorban a nyomdaipar, gepipar, logisztika fejlesztését jelenti, megtartva és tovább erősítve az élelmiszeriparhoz kötődő hagyományos ágazatokat is.

A 3-as területi cél (*Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése*) az egyik legközvetlenebbül és legerősebben megjelenő cél a vármegyei és az eddigi városi anyagokban. Békés vármegye lakosságszáma egyedülálló módon már 1950 óta csokken (a legtöbb vármegyében mindez 1980-tól kezdődött), főként a vármegye déli, Mezőkovácsházi járásában a népességfogyas és elöregedés mértéke drámai. Békéscsaba is 2001 óta majdnem 10 000 lakosát vesztette el, amely rendkívül soknak számít, a 2020-as adatok szerint már csak 58 002 fő a város lakója. A csökkenést egyreszt a negatív természetes szaporodás, de még inkább a nagyfoku elvándorlás okozza, igy a vármegyei és városi anyagokban is visszatéro elem ez a téma. A *népességmegtartás* Békés vármegye átfogó célja: mindenképpen indokolt a város illeszkedése ehhez.

A 4. számú országos területi cél, *a Kiemelkedő táji értékű terségek fejlesztése* nem kap hangsúlyt a vármegyei stratégiában, hiszen sem a vármegyének, sem Bekescsabának nincs igazán kiemelkedo táji értékű térsége

Az 5. számú országos területi cél *Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés*, szintén nagyon erősen megjelenik a vármegyei dokumentumokban, hiszen a vármegye egyes részei erősen leszakadó, hátrányos, komplex programmal fejlesztendo térségek. A gazdaságösztönzés folyamatos feladat Békéscsaban, a 2014-2020-as időszak prioritása is A gazdaságfejlesztés, *munkahelyteremtés, foglalkoztatásbővítés* valamennyi fejlesztési dokumentumban, igy a vármegyei koncepcióban is kulcs szerepet kap: előfeltétele a felzárkózásnak és a területi különbségek csökkenésének.

A 6. számú országos területi cél, *Összekapcsolt terek* az elérhetőség és a mobilitás biztosítása szintén kiemelt mind a Békés vármegyei, mind a békéscsabai dokumentumokban. A vármegye és a város évtizedekig szenvedett a rossz közuti megkozelithetoség miatt. Békéscsaba számára a megközelíthetőség a 2014-2020-as tervezési időszak egyik fő prioritása volt.

Bekecsaba és a településegyüttes fejlesztési céljainak illeszkedniük kell mind az országos, mind a vármegyei célokhoz az alábbiakban részletezett jelenlegi helyzetben vázolt problémák megoldása, azaz a város és térsége fenntartható fejlődésének érdekében.

2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata [12]

A fejezetben a magasabb rendű rendezési tervekben szereplő, Békéscsabára és térségere vonatkozó területfelhasználási és terszerkezeti elemeket tekintjük át. Az alfejezetben alapvetően két dokumentumot vizsgálunk, az Országos Területrendezési Tervet (OTrT), illetve a Békés Megye Területrendezési Tervét (BMTrT). A két Terv szerkezeti terve és az ovezeti tervek között nem huzodik ellentet, emiatt a város vonatkozásaban mertékadó területrendezesi terv a BMTrT, mely további kiegeszítéseket is tartalmaz az OTrT-hez képest.

Az Országos Területrendezési Tervvel (továbbiakban: OTrT) való összefüggések vizsgalatának kiindulópontja a 2019. március 15-én hatályba lépett, Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szolo 2018. évi CXXXIX. törvény (melynek második része maga az OTrT), illetve a területrendezési tervek készítesének és alkalmazásának kiegészíto szabályozasáról szolo 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet.

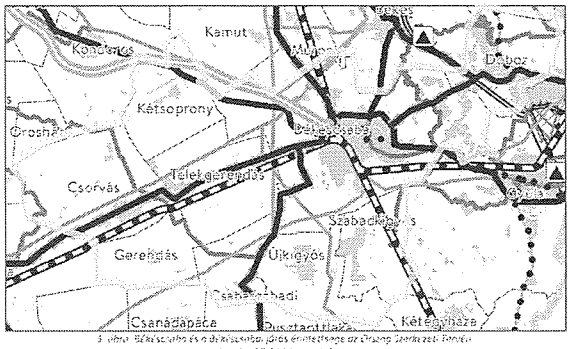

5. ábra: Békéscsaba és a békéscsabai járás érintettsége az Országos Szerkezeti Terven
Forrás: OTrT térképszelvénye

A 2018 decemberében készült OTrT kivágatán (5. ábra) jól látszik, hogy a járás (vastag sárga vonal) döntő részét Mezőgazdasági térség alkotja (halványsárga szín). Ezt a Települési térség (szürke szín), az Erdőgazdalkodási térség (zöld szín) és a Vizgazdalkodási térség (halványkék szín) követi területarányosan. Az ábrán vastag piros vonalakkal látható az M44-es gyorsforgalmi út tervezett szakasza, mely az OTrT elkészülte óta meg is valósult. Vastag fekete vonallal láthatók a meglevő főutak, illetve szaggatott piros vonallal körülvett megvastagított fekete vonalak a tervezett főutakat jelölik.

A kivágat csak a már kiépült vasúti hálózatot jelenti meg (zöld-fekete szaggatott vonal), azaz vasútfejlesztest nem jelöl az OTrT. Az abran – bár nagyreszt takarásban van, – fekete pontokkal

[12] Forrás: OTrT, BMTrT

tarkított piros vonal jelöli az országos kerékpár-útvonalakat. Ez Békéscsabát és Dobozt érinti (bar a két települést nem koti össze közvetlenül). Békéscsaba a Békés és Gyula közötti útvonalon helyezkedik el.

Az 5. ábrán kék vonallal ábrázoljak a 400 kV-os átviteli hálózat elemeit, míg barna vonallal a földgázszállító vezetékeket. A járást több helyen is metszik a vezetékek, ujabbak elhelyezése egyelore csak egy helyen van kilátásban az OTrT alapján. Békéscsaba északi részén látható egy Békés irányába kiépülő, uj 400 kV-os átviteli hálózat vezeteke.

A kivágaton kék vonallal jelölik az országos jelentőségű csatornakat, melyek a járási településeket többséget érintik is. Ezek bővítése nincs tervben a járás területén. Előrensű árvízvédelmi vonal egyedül Doboz térségét érinti a Kettős-Körös partvonala mentén (fekete tüskés vonal). Fejlesztes ezen a teren sem várhato a közeljövőben.

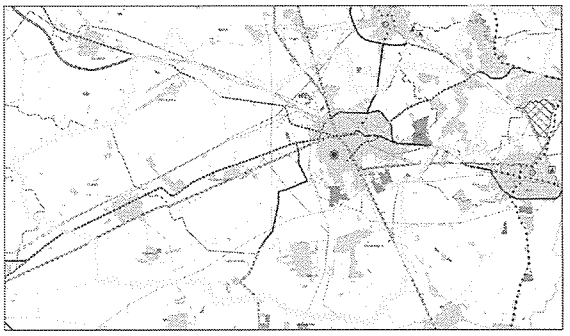

6. ábra: Békéscsaba és a békéscsabai járás érintettsége az Országos Szerkezeti Terven
Forrás: BMTrT térképszelvényei

A BMTrT 2020 június térképszelvényen (6. ábra) nem látható lényeges eltérés az OTrT-hez képest, azonban kis mertékben részletesebb annál. Így a kivágaton megjelennek a Sajatos teruletfelhasználású területek (barna szinnel). Ezeken helyet kap szárnos békéscsabai területegység: a repülőtér, a katonai terület, a hulladéklerakók, illetve a bányaterület. Piros LK jelöléssel egy tervezett logisztikai központ is felkerült Békéscsaba belterületére, valamint kisebb kapacitású vonalas infrastrukturaelemek is megjelennek rajta (pl. térségi ellátást biztosító/átviteli befolyásoló 132 kV-os elosztó hálózat, kisebb mellék- és összekötőutak, terségi kerekpárútvonalak).

Az OTrT több övezeti térképmelléklettel is rendelkezik. A Békéscsabai járás érintettsége a 1.1. táblázatban látható, míg reszletesebben a 7-15. abra mutatja be ezek kiterjedeset.

Országos övezetek	Békéscsaba érintettsége	Országos övezetek Békéscsaba területén
Ökológiai hálózat magterületének övezete	-	+
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete	-	+
Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete	+	+
Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete	+	+
Jo termőhelyi adottságú szántók övezete	+	+
Erdők övezete	+	+
Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	-	+
Táj(kép)védelmi terület övezete	+	+
Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete	+	-
Vizminőség-védelmi terület övezete	+	+
Nagyvízi meder övezete	-	+
VTT-tározók övezete	-	-
Honvédelmi és katonai célú terület övezete	+	-
Országos		

11. táblázat: Érintettsége az a Békéscsabai járás érintettsége az OTrT térségi övezeteinek

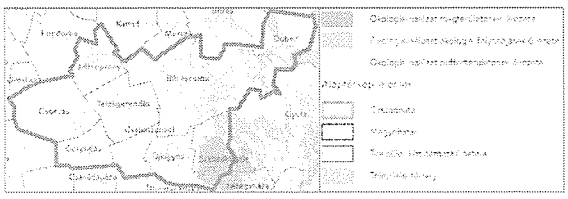

7. ábra: Ökológiai hálózat[13], a járást határoló kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

[13] **Ökológiai hálózat magterületének övezete** célja a természetes vagy természetközeli állapotú területek, az azokat összekötő folyosók természetes állapotú területeinek megőrzése, védelme, fenntartása, helyreállítása, továbbá ezekről vagy azokra újonnan kialakuló természetközeli területek kijelölése.
Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete olyan természetes, szakaszosan természetközeli állapotú, egymástól elkülönülő élőhelyeknek, élőhelytöredékeknek vagy élőhelyfejlesztési területeknek a térbeli összefüggését biztosító, összefüggő területek, amelyek a magterületeket és az ökológiai folyosókat egymással összekapcsolják, illetve természetes állapotú területek.
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete olyan természetes vagy természetközeli állapotú területek, amelyek a magterületeket és az ökológiai folyosókat körülveszik, illetve kiegészítik, vagy kapcsolatot biztosítanak közöttük.

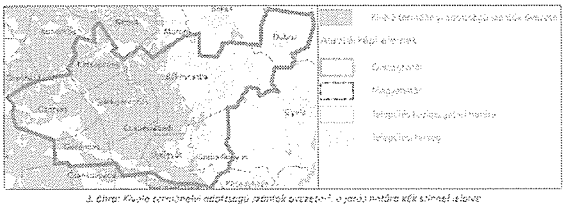

8. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete[14], a járást határoló kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

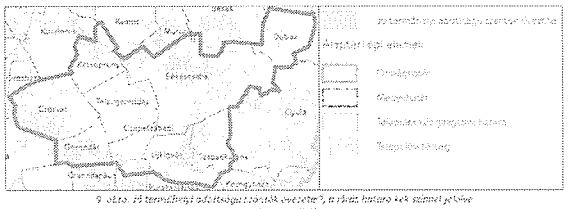

9. ábra: Jó termőhelyi adottságú szántók övezete[15], a járást határoló kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

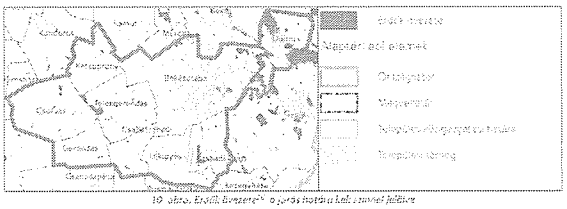

10. ábra: Erdők övezete[16], a járást határoló kék színnel jelölve
Forrás: OTrT

[14] **A Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezetébe** az egy hektárnyi adottsági alapjáraton termőképző egység-érték (arany korona) értéket elérő, vagy azt meghaladó, fajlagosan magas termőképességű szántóterületek tartoznak.
[15] **A jó termőhelyi adottságú szántók övezete** a szántó-ökológiai művelésre más adottságú területeket foglalja magában.
[16] **Az erdők övezetébe** tartozó területek az erdő telepítéséről és az erdőgazdálkodás egyes szabályairól szóló 2009. évi XXXVII. törvény 4. § (2) bekezdése alapján meghatározott területek, továbbá az országos jelentőségű védett természeti területek és a natura 2000 területek közül azok, amelyek a Balaton-felvidéki Nemzeti Park, a Bükki Nemzeti Park és a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén találhatók.

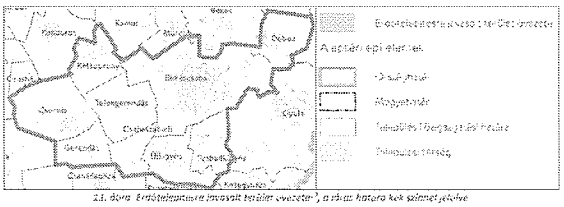

11. ábra: Erdőtelepítésre javasolt terület övezete[1], a járás határa kék színnel jelölve
Forrás: GTrT

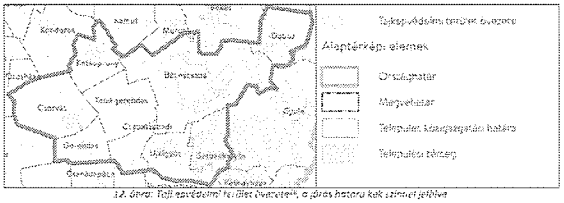

12. ábra: Talajvédelmi[2] terület övezete[3], a járás határa kék színnel jelölve
Forrás: GTrT

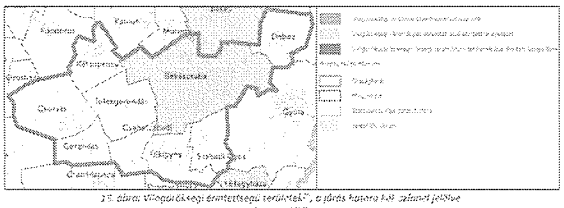

13. ábra: Világörökségi érintettségű területek[4], a járás határa kék színnel jelölve
Forrás: GTrT

[1] **Az Erdőtelepítésre javasolt terület övezete** – [illegible]

[2] **A Talajvédelmi terület övezete** által lefedett területre a talaj védelme érdekében fenntartandó, valamint a talaj állapotát befolyásoló tevékenységek vonatkozásában is.

[3] **A világörökségi érintettségű területek** kulturális örökségvédelmi szempontból kiemelt területeket vesznek figyelembe.

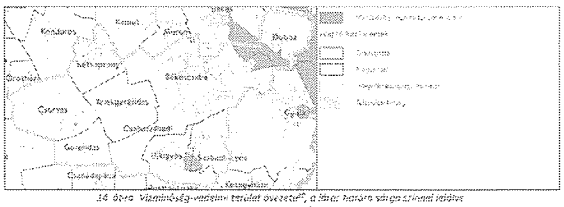

14. ábra: Vízminőség-védelmi[1] terület övezete[2], a járás határa világos színnel jelölve
Forrás: GTrT

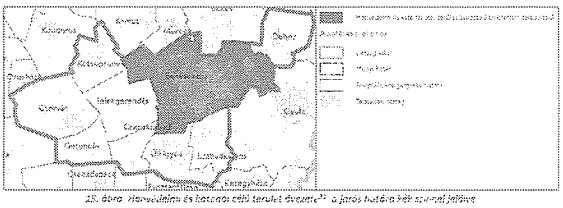

15. ábra: Honvédelmi és katonai célú terület övezete[3], a járás határa kék színnel jelölve
Forrás: GTrT

A Nagyvizi meder övezete a Kettős-Körös medrét foglalja magában a járásban. Ez Doboz település külterületén fut végig, ahogy az a 16. ábrán is kivehető. A belvízjárta területek egyenes vonalú megszakadása jelzi a Körös medervonalát. Az övezet kiemelt felszíni vízvédelmi és vízgazdálkodási területként veendő figyelembe. Az övezetben „új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki".

A BMTrT által kijelölt Rendszeresen belvízjárta területek kiterjedése a 16. ábrán látható. Ezeken a területeken új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a működési területével érintett vízügyi igazgatási szerv a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul.

[1] **A Vízminőség-védelmi terület övezete** [illegible]

[2] **A Honvédelmi és katonai célú terület övezete** a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján tartalmazza azokat a honvédelmi célú elhagyott repülőtéreket, olyan, honvédségi célra történő hosszú távú fenntartás alatt álló területeket, amelyek esetében az MH fejlesztési koncepciójában [illegible]

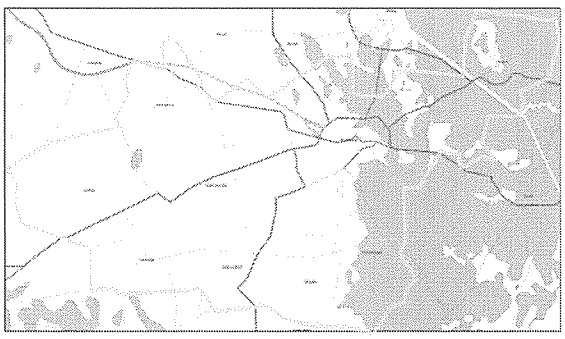

16. ábra: A Rendszeresen belvízjárta terület övezete (kék színű terület, kék határoló, járás határa: sárga vonal)
Forrás: BMTrT

A BMTrT a járás nagyobb részét (Csorvas, Telekgerendas, Gerendás kivételével) az Ásványi nyersanyagvagyon övezetbe sorolja. A járás érintett településein csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyon távlati kitermelését nem lehetetlenítí el.

A Tanyás területek övezetbe szintén beletartozik a járás nagyobbik része (Újkígyos, Doboz és Csorvás kivételével). Jellemzően a települések külterületén lévő mezőgazdasági termelés, a növénytermesztés, az állattartás és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos, a saját termék feldolgozása, tárolása és árusítása, valamint ökológiai és biotermesztés, illetve a falusi és ökoturizmus céljára létesített lakó- és gazdasági épület, épületcsoport, terbelileg hozzá kapcsolódó, jellemzően 1 ha területű föld együttesei tartoznak ide.

A járás egy része a Gazdasagfejlesztési és innovációs terület övezet alá is besorolásra került: Békéscsaba, Újkígyos, Kétsoprony. A gazdaságfejlesztes vármegyei övezetében elő kell segíteni a vármegyei területfejlesztési koncepcioban megfogalmazott célok és a vármegyen belül különféle sajátosságokkal rendelkező terulet részegységekre meghatarozott célok elérését. Fejlesztési célok: tőkeállomány növelése, K+F ráfordítás növelése, logisztikai feltételek javítása, helyi termékfejlesztés, elerhetőség javítása, helyi piacok működtetése, a környezeti elemek és az ökológiai funkciók védelme, foglalkoztatás javítása.

A BMTrT Békéscsabát, Szabadkigyóst, Újkígyóst és Dobozt a Kiemelt turisztikai övezetben is feltüntette. A turizmusfejlesztés vármegyei övezete mindazon települések területére kiterjed, amelyek a vármegye turizmusához speciális adottságaik, kínálatuk alapján képesek hozzájárulni. Az övezet célja a turizmus helyi szintű fejlesztésének és jövedelmezőbbé tételének elősegítése a területrendezés, illetve a településrendezés eszközeivel.

A BMTrT kijelöl az Együtt tervezésre javasolt térség övezetet is. A békéscsabai nagyvárosi településegyüttes Békés vármegye középső részének keleti oldalán helyezkedik el, amelyet Békéscsaba és a vonzáskörzetébe tartozó 9 település alkot. A településegyütteshez 5 város – Békéscsaba, Békés, Gyula, Sarkad és Újkígyós – és 5 község tartozik. A járásból mindössze Telekgerendás, Csorvás és Gerendás nem része az övezetnek. Az együtt tervezésre javasolható térségek övezet esetében az övezet bevezetésének indokoltságát adja:

- város és térsége együttműködésének (együtt tervezés, közös projektek stb.) elősegítése;
- településszerkezeti tervek összehangolásának lehetősége;
- a gazdaságfejlesztés településrendezési feltételeinek összehangolt biztosítása;
- a térség több települését egyaránt érintő természeti értékek védelme, az ezekben rejlő lehetőségek kihasználása;
- településrendezési feltételeinek egyeztetett módon történő biztosítása.

2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

Békéscsaba határterületei

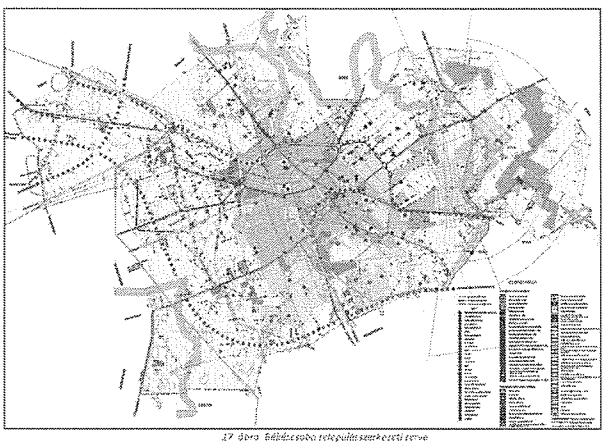

17. ábra: Békéscsaba településszerkezeti terve
Forrás: Békéscsaba MJV honlapja[1]

[1] Honlap: https://bekescsaba.hu/varosfejlesztes/varosrendezes

A szomszédos településekkel döntően általános mezőgazdasági területek révén (sárga színnel kitöltött terület a 17. ábrán) érintkezik a vármegyeszékhely, illetve különböző szintű közutak és elektromos energia távvezetékek haladnak át a közigazgatási határokon. Ezek mellett szinte minden egyes szomszédos településsel egyéb területfelhasználási módokon is kapcsolódik Békéscsaba, melyet az elkövetkezendő oldalakon is bemutatunk. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján.

Szabadkígyós irányában a közigazgatási határ mentén futó általános mezőgazdasági területeket kertes mezőgazdasági terület (narancssárga színnel jelölve), illetve bányászati célú különleges területek szakítják meg (szürke színnel jelölve). A mezőgazdasági területeken kijelölt műemléki jelentőségű terület két esetben is érintkezik a közigazgatási határral. A vonalas infrastruktúrák esetében a Lökösháza irányába futó vasútvonal szeli át a közigazgatási határt, illetve egy szennyvíz főnyomó vezeték és a tervezett M44-es nyomvonala is a közigazgatási határ mentén fog futni. A közigazgatási határ másik oldalán nem látható a Békéscsabai területhasznosítást befolyásoló elem az ÖrfelvételekEL alapján. A területhasznosítás jellege megegyezik a belterületével: bányászati célú és az általános mezőgazdasági területek váltják egymást.

Gyula irányában talajos lakóterületek (fényes, mely saját temetővel is rendelkezik), erdőterületek (zöld színnel jelölve), kertes mezőgazdasági területek váltják fel helyenként az általános mezőgazdasági területeket. A gyulai oldalon a lakóövezetet leszámítva hasonló területhasznosítási mix látszódik. A két település határán fut az Élővíz medre, amely mentén igen hosszan műemléki jelentőségű területek futnak, valamint a kertes mezőgazdasági területek és az erdőterületek is az Élővíz part menti területeken koncentrálódnak. Fényes területe kizárólag Békéscsabához tartozik, így a közigazgatási határ gyulai oldalán már általános mezőgazdasági területek húzódnak.

A két város szerkezeti terve jelöli a Gyula-Békéscsaba közötti M44-es út tervezetét (amely 2025 tavaszára teljesen elkészült), illetve jelölik a két várost összekötő vasútvonalat, kerékpárutat és a 44 sz. főutat is. Mind a két település szerkezeti tervén látszódnak a Békéscsabai repülőtér védőterületei. Ezek a repterátalakítással valószínűleg módosulni fognak. A fényes településrészen előlket a nagyobb repülőforgalom várhatóan negatívan fogja érinteni.

Doboz és Békéscsaba erdőterületen és általános mezőgazdasági területeken keresztül érintkezik egymással. Ezeken országos jelentőségű védett természeti terület védőövezetet, műemléki jelentőségű területet egyaránt kijelöltek. Doboz irányában kerékpárút is gazdagítja a közigazgatási határt átmetsző vonalas infrastruktúraelemeket.

Békés és a vármegyeszékhely szintén erdőterületen és általános mezőgazdasági területeken keresztül érintkezik egymással, melyet egy kisebb területen kertes mezőgazdasági területek szabdalnak meg a békéscsabai oldalon. Ezeken országos jelentőségű védett természeti terület védőövezetet, valamint műemléki jelentőségű területet egyaránt kijelöltek. Az általános mezőgazdasági területek jelentős része kiváló termőhelyi adottságú szántóterület (vastag narancssárga vonal). A két település határán fut az Élővíz-csatorna, illetve a Doboz-Gerlai-határcsatorna medre. A békési oldalon szintén az

[1] A járás kívülre települő elemek információn nem kerültek, vagy már nem ábrázolt, a településszerkezeti terv

általános mezőgazdasági hasznosítás dominál. A csatorna menten védő erdőterület látható, melyen tervezett kerékpáros nyomvonal húzódik.

Murony és Békéscsaba határán jellemzően általános mezőgazdasági területek (sok esetben kiváló termőhelyi adottsággal) húzódnak mind a két oldalon. Egy kisebb területen jelenik meg egy erdőfolt. Mindezen felül az általános vonalas infrastruktúra elemek (közúti infrastruktúraelemek és távvezetékek) mellett a Budapest irányába tartó vasútvonal és egy kerékpárút szeli át a közigazgatási határt.

Kamut irányában általános mezőgazdasági területek helyezkednek el mind a két oldalon. A közigazgatási határt számos meglévő (pl. 44. sz főút, M44) és tervezett (M47 OTrT-ben látható, illetve ettől eltérő, tanulmánytervi szinten meghatározott nyomvonala) közút, illetve a Szarvas irányába tartó kerékpárút is keresztezi.

Kétsoprony és Békéscsaba határterületén szintén csak kisebb területen jelenik meg egy erdőfolt az általános mezőgazdasági területek között. A 44. sz. főút és az M44 nyomvonalat kell kiemelni a közigazgatási határt átszelő infrastruktúraelemek közül.

Telekgerendás irányában általános mezőgazdasági területek helyezkednek el a közigazgatási határ két oldalán egy minimális területű erdősáv kivételével. A határt számos meglévő (pl. 47. sz főút, Szeged irányába tartó vasútvonal, szennyvízi főnyomóvezeték, elektromos távvezetékek) és tervezett (M47 OTrT-ben látható, illetve ettől eltérő, tanulmánytervi szinten meghatározott nyomvonala) vonalas infrastruktúraelem, illetve Orosháza irányába tartó kerékpárút is keresztezi.

Csabaszabadi és Békéscsaba határterületén (főleg kiváló termőhelyi adottságú) általános mezőgazdasági területek helyezkednek el, illetve a 4432. sz. összekötő út és a szomszédságában húzódó kerékpárút. A közigazgatási határt szennyvíz főnyomóvezeték is átszeli.

Újkígyós irányában (részben kiváló termőhelyi adottságu) általános mezőgazdasági területek helyezkednek el a közigazgatási határon. A határt a kisebb jelentőségű körutakon kívül a 120 kV-os távvezetékek keresztezik.

Szatellittelepülések

A járás és a terség kisebb településein jellemzően nem készült, vagy már nem elérhető a településszerkezeti terv. Az űrfelvételekről megállapítható, hogy a településeket minden irányban döntően, vagy kizárólag mezőgazdasági területek szegélyezik a közigazgatási határ mentén. Ezeket 1-1 fasor, erdősáv vagy kisebb területű erdők váltják fel. A közutak több helyen is a közigazgatási határ mentén futnak, illetve több helyen keresztezik is azt. Ezek alól a megállapítások alól Doboz és Szabadkígyós képez bizonyos tekintetben kivételt, ezért a két községre külön kitérünk.

Kapcsolódási pontok számos település esetében vannak – elsősorban utak és egyéb vonalas infrastruktúraelemek képében. Azonban kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain a rendelkezésre álló információk alapján.

Doboz: az általános szatellittelepülésekre jellemző leírástól több eltérés is mutatkozik Doboz nagykozség esetében. Ezek közé tartozik, hogy a település szerkezeti terve elérhető a nagyközség honlapján. A Kettős-Körös medrének köszönhetően a közigazgatási határt két helyen is vízgazdálkodási terület metszi. A folyó és a hozzá kapcsolódó egyéb vízfelületek miatt a közigazgatási határ menten húzódó (védelmi és gazdasági) erdőterületek aránya is magasabb a többi szatellittelepüléshez képest. A magasabb erdősültségnek és a jelentősebb vízes területeknek köszönhetően a településhatáron arányilag nagy kiterjedésű a potenciális természetvédelmi terület, illetve a Fekete- és Fehér körös összefolyásánál stranderület, kompátkelő és kertvárosias lakóterület helyezkedik el. A település közigazgatási határán több szakaszon is táj fásítást javasol a szerkezeti terv. Gyula Doboz felöli területén kertes mezőgazdasági területeket (Szanazug területe) is jelöl. Ez gyakorlatilag egy sűrűn beépített családiházas övezetté vált a közigazgatási határ gyulai oldalán.

Szabadkígyós: a község esetében a mezőgazdaság területek aránya jóval kisebb a közigazgatási határ mentén (is), mint a járás egyéb településein. Ez részben a település északi határában (a közigazgatási határ túloldalán lévő békéscsabai területhez hasonlóan) található bányaterületek miatt alakult így, részben a belvíz következményeként. Utóbbi miatt rét, legelő és gyepterületekkel csatlakozik több szomszédos településhez, melyek területén folytatódik az említett típusú területhasznosítás. Ezen felül Szabadkígyós belterület határa Újkígyós irányában egésze a közigazgatási határig tart, azaz családiházas lakóövezettel érintkeznek a közigazgatási határ túloldalán elhelyezkedő általános mezőgazdasági területek.

2.1.5 A település társadalma[32]

2.1.5.1 Demográfia

Békéscsaba Megyei Jogú Város a 2023-as adatok alapján Magyarország 17. legnépesebb települése, amellyel a város két helyet csúszott hátra a legnépesebb magyar települések listáján 2014 óta, amikor az utolsó átfogó tanulmány született a város társadalmáról.[33] A 2001-ben még 67 968 fónyi lakosság még a 12. legnagyobb népességű magyar település címet jelentette a városnak, de azóta a fogyás üteme felgyorsult. A város demográfiai helyzete továbbra is kedvezőtlen képet mutat, a teljes vizsgált időszak alatt jellemző volt a népességszám folyamatos csökkenése. A 2011-es 51 505 fónyi lakónépesség 54 460 főre mérsékelődött 2023-ra, amely 11,5%-os zsugorodás; abszolút értéken 7 045 fővel kevesebb békéscsabai lakos él a városban a 2011-es helyzethez viszonyítva. Az állandó népesség korrelációt mutat a lakónépességgel[34], habár megfigyelhető az „olló" nyitódása: 2011-ben még ezer főnél kisebb volt, 2023-ban viszont már két ezer főnél is nagyobb volt a különbség az állandó népesség javára. Tekintettel arra, hogy a lakónépesség pontosabban tükrözi a településen élők, a közszféra szolgáltatásait igénybe vevők tényleges számát, ezért lehetőség szerint ennek értékét tekintettük vetítési alapnak. Amennyiben erre nem volt mód (pl. a korcsoportokra bontott adatok esetében), ott az állandó népességre vonatkoztatva végeztük el a vizsgálatokat (ezt valamennyi alkalommal egyértelműen feltüntettük).

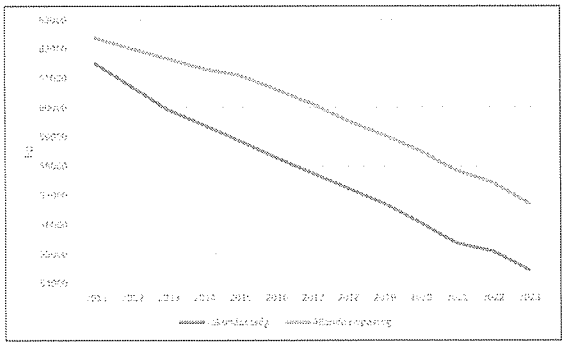

13. ábra: Békéscsaba lakónépessége és állandó népessége 2011-2023. között
Forrás: TEIR

[32] Megállapítások a településszerkezeti tervből, 2.7. fejezet

[33] Dr. Kiss Árpád Emmanuel (szerk.): Békéscsaba és térsége – Város- és Vidékfejlesztés. Kiss-Consult megbízásából készült, 2014 (nyomtatásban is megjelent: Magyarország Tanulmányai)

[34] Állandó népesség: az a személy, aki adott időpontban lakóhelyén (bejelentett lakóhelyén) tartózkodik, vagy ideiglenes lakóhely nélkül legalább egy éve folyamatosan tartózkodik, illetve az év végén legalább egy éve folyamatosan tartózkodó, de lakóhely nélküli személy. Forrás: KSH

Az élveszületések száma 375 (2023) és 492 fő közötti mozgott a teljes időszakban, nagyobb kilengések a 2023-as lecsökkent születésszám tekinthető. A halálozásoknál kissé nagyobb a szóras, évente 779 és 961 fő között zsugorodott a város lakosságszáma. Ebből látható, hogy a természetes szaporodás nagysága végig negatív volt, évi -287 és -518 fő között alakult az értéke. A népességfogyás szempontjából legrosszabb értéket a 2020-as és a 2021-es év mutatta, mely valószínűleg összefüggésben lehet a COVID-19 járvánnyal. Az ezer főre jutó születések 6,85 és 8,48 közötti alakultak, a halálozások 12,96 és 17,25 között. Az élveszületések (7,62) és a halálozások (14,34) ezer főre jutó aránya a vizsgált időszakban egyaránt kedvezőtlenebb az országos átlagnál (9,17, illetve 13,55). A természetes fogyás relatív mértéke (-6,73) meghaladja az országos átlag másfélszeresét (-4,37), de még így is egyértelműen pozitív irányba befolyásolja a Békés vármegyei átlagot (-8,58).[37]

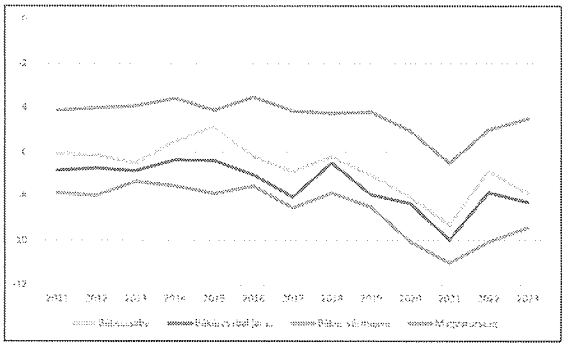

19. ábra: A természetes szaporodás aránya 1000 főre vetítve Békéscsabán, Békés vármegyében, a Békéscsabai járásban és országos összehasonlításban
Adatforrás: KSH és TEIR adatai alapján

A város állandó vándorlási egyenlege a teljes vizsgált időszak, azaz 2011-2023 között -1 087 főt mutatott, vagyis ennyivel többen vándoroltak el a településről, mint ahányan odavándoroltak. Az elvándorlás üteme gyorsul, míg 2011-2015 között éves átlagban -19 volt ennek mértéke, addig 2016 óta évi átlagban -124 fő. Különösen a 2018-as (-222 fő) és a 2023-as (-210 fő) év volt kedvezőtlen. A vizsgált időszakon belül egyedül 2011-ben regisztráltak pozitív értéket (+20 fő), illetve -7 fővel a 2015-ös adatok is kedvezőbbnek tekinthetők az éves népességveszteség szempontjából. Amennyiben az ideiglenes vándorlást is figyelembe vesszük és hozzáadjuk az állandó adatsorhoz, úgy némileg kedvezőbb értéket kapunk (-698 fő a vizsgált időszak során). A tendencia némi késéssel, de itt is hasonló, mint az állandó vándorlási értékeknél: 2011-2017 között átlagosan pozitív értékű (évi +23 fő)

[37] Adatforrás: területi KSH

igen nagy ingadozással (2014-ben és 2015-ben 100 fő feletti többlet), majd 2018-tól egy jelentősebb visszaesés következett be, mint ugyanezen időintervallum alatt az állandó vándorlásnál (kivétel a 2022-es év, amikor 66 fővel volt pozitív az egyenleg). Az elvándorlás elsődleges oka nem változott az utóbbi években: már a 2014-es Megalapozó Tanulmányban is megfogalmazásra került, hogy a nem megfelelő diplomás munkahelyek és a jól fizető állások hiánya negatív migrációs folyamatokat idéz elő. A város kvalifikált munkaerő-megtartó képessége számottevően azóta sem javult.[38]

Ahogy azt már a 2014-es Megalapozó Tanulmány is megfogalmazta, Békéscsabán a szuburbanizáció, a kiköltözés jelensége nem olyan erős, mint az ország többi vármegyeszékhelye esetében. Ennek oka egyrészt a lakosságszám erőteljesebb csökkenésében keresendő, továbbá a költözők egy jelentős része Békéscsaba közigazgatási határán belül találja meg új lakhelyét, például a kertvárosias jellegű Mezőmegyer, Gerla, Erzsébethely városrészekben – azaz már a város területén is elérhetők a vidéki élet előnyei.[39] Az alföldi, mezővárosias, alapvetően nagyobb alapterületű házakban élők esetében a kiköltözés igénye kevésbé jellemző. Továbbá Békéscsaba városa nem zsúfolt, nem húzd annyi nagyvárosi problémával, mint a hasonló népességű magyar városok.

A város lakossága tovább öregedett 2011 óta, az öregedés gyorsul a városban. Míg a 2011-ben a 65 éven felüliek aránya 17,6%-ot ért el, addig 2023-ban, a legutolsó mért adat szerint ez az érték már 24,24%-os, amely kozel 30%-os növekmény 12 év alatt. A középkorúak (15-64 közötti korosztály) szamaranya 70,21%-rol 62,97%-ra zsugorodott a vizsgált időszakban, amely mintegy 10%-nyi csökkenést jelent. Érdekes módon a 0-14 éves korosztály szamaranya változott a legkisebb mértékben, a 2011. évi 12,7%-os arány 2023-ra 12,85%-ra emelkedett. A korábban leírtakkal összefüggésben az öregedési index a 2011-es 1,44-es értékről[40] 1,89-re növekedett 2023-ra. A növekedés mértéke a TEIR adatai alapján nagyjából egyenletes, abban hirtelen ugrás értékek nincsenek.[41]

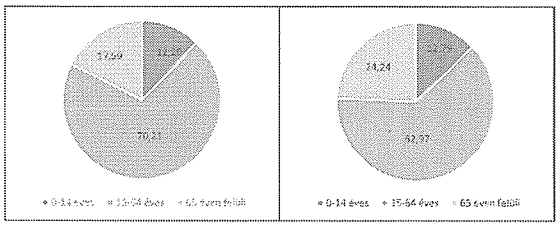

20. ábra: Békéscsaba Megyei Jogú város lakosságának korcsoportok szerinti bontása százalékban 2011-ben és 2023-ban.
Adatforrás: TEIR

A szatellittelepülések főbb adatai e téren nem térnek el jelentősen, habár kiemelhető, hogy minél kisebb egy település, az egyedi jellegzetességek annál erősebbek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os

[38] Részletesebb információk forrás megjelölése.
[39] Megalapozó Tanulmány, 2014. oldal
[40] A Megalapozó Tanulmányban a 2011-es adatnál tévesen 1,91 szerepel, az valójában 1,44. Forrás: TEIR.
[41] Adatforrás: TEIR

zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). A települések közül Csabaszabadiban (20,24%) és Gerendáson (22,04%) történt olyan mértékű lakosságszám-csökkenés, amely jelentősen felülmulja a járás többi településének népességvesztését.

A szatellittelepüléseken összesen évi 155-193 újszülöttet regisztráltak 2011 és 2023 között – 8,27%-os népességarányuk csak minimálisan haladja meg a vármegyeszékhely átlagát (7,67%). A járás települései közül Gerendás (5,90‰) és Újkígyós (7,84‰) relative alacsony értékkel rendelkezik, míg Kétsoprony 9,82‰-es átlaggal a legmagasabb értéket produkálta. A halálozasok evi száma 302 és 416 (2021-es járványev) fő között alakult a járásban, azonban ennek a 17,92‰-es lakosságarányа már jóval magasabb a már említett békéscsabai értéknel (14,45‰). Településenkénti lebontásban Kétsoprony és Szabadkígyós rendelkezik relative kedvezőbb értékekkel (12,99‰ és 13,28‰), míg Gerendáson a legmagasabb a halandóság aránya: 26,14‰. A szatellittelepüléseken a természetes szaporodás átlagosan -9,64‰-os értékei vett fel 2011-2023 között, amely egyértelműen kedvezőtlenebb a vármegyeszékhely (-6,78‰) adatainál. A témakorben pozitív példaként kétsoprony (-3,17‰) es Szabadkígyós (-4,85‰) emelhetők ki, míg ebben a kategóriában is Gerendas átlagos értéke a legkedvezőtlenebb (-20,24‰).

Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő). A járásban a 2011-2023-as időszakban két település is pozitív vándorlási egyenleget produkált: Telekgerendás (+54 fő) és Újkígyós (+62 fő). Összességében a szatellittelepülések állandó vándorlási különbözete -322 fő volt 2011-2023 között. Ha az állandó vándorláshoz az ideiglenes vándorlási[42] értékeket is hozzáadjuk, akkor nemileg módosul a kép. Ebben az esetben 2016-2023 között 2020 kivételével már pozitív volt a vandorlasi egyenleg, de ennek ellenére is összességében 232 fős vandorlasi veszteség adodik, azonban az elmúlt évek folyamatai bizakodásra adhatnak okot. Az ideiglenes vandorlassal is számolva a következő települések birnak vándorlási többlettel: Gerendás, Telekgerendas, Újkígyós.

A térségi népességdinamikánál is hasonló paraméterek figyelhetők meg, mint a békéscsabainál, de főleg a kisebb településeknel előfordulnak az átlagtól való nagyobb eltérések is. A 0-14 éves korosztály térségi népességen belüli részesedése a 2011. évi 12,96%-ról 13,04%-ra alakult 2023-ra. A két szélső erték 2023-ban 11,85% (Telekgerendás) és 15,42% (Doboz) volt. A 15-64 közötti korosztály 2011. évi 69,08%-os aránya 2023-ra 62,8%-ra csökkent, amely nagyjából megfelel a békéscsabai értéknek. A 65 év feletti korosztály részesedése a térségi népességből a 2011-es 17,96%-ról 2023-ra 24,17%-ra emelkedett, némileg meghaladva Békéscsaba hasonló értékeit. A fentiekből megállapítható, hogy az öregedés tekintetében a szatellittelepülések általánosságban enyhén kedvezőtlenebb képet mutatnak a vármegyeszékhelynél. A járásban Gerendás van a legrosszabb helyzetben: öregedési indexének 2011-es kiindulási értéke (1,39) minimálisan kedvezőbb volt a békéscsabai értéknél (1,44), de 2023-ra 2,05-ös értéke jelentősen meghaladta a vármegyeszékhelyet (1,89).[43]

[42] Ideiglenes lakóhelyű vándorlás, amelyen a vándorlás az országhatáron belül, lakásnévet (bentlakás változást takar), s új lakást fenntartásra bekerek jelölt meg, vagy az egyik fenntartásra helyről más fenntartásra helyre költözik
[43] Adatforrás: TEIR

2.1.5.2 Nemzetiségek

A nemzetiségi összetétel változásának elemzéséhez alapot szolgáltatnak a 2022-es népszámlálás adatok. 2011-ben a városban egyetlen igazi jelentősebb nemzetiségi jelenlét volt érzékelhető, a szlovákság (helyi elnevezéssel: tót), amelyhez való kötődését mintegy 2513 fő jelezte a népszámlálásón. Ez az érték 4,05%-os részesedést jelentett az akkori összlakosságból. A szlovákok statisztikában ismert aránya gyorsan csökkent, a 2001-es népszámlálásnál még 4078 fő vallotta magát szlovéknak. Ez a folyamat nem állt meg: 2022-ben már csak 1289 fő nyilatkozott így (ez a lakónépesség 2,34%-át teszi ki). A Békéscsaba Megyei Jogú Város Szlovák Önkormányzata (továbbiakban: Szlovák Önkormányzat) kb. ötezer olyan csabai polgárról tud (az egyéneket és családtagjaikat is beleértve), akikkel napi-heti kapcsolatban állnak, stabil szlovák identitással rendelkeznek és mindennapjaik részét képezik a helyi, tehát csabai szlovák hagyományok, tradíciók ápolása. A szlovákokon kívül még 0,5% és 1% közötti értékkel szerepeltek a cigányok (romák)[44], valamint 0,4-0,5% között a németek és a románok is a városban.

A származás szerinti szlovák közösség – a Szlovák Önkormányzat becslései szerint – a lakosság legalább 40-50%-át teszi ki. Közülük sokan az ún. „alvó szlovák" közösség tagjai, tehát olyan polgarok, akik ugyan tisztában vannak szlovák származásukkal, azonban számukra kevésbé fontos az aktív szlovák identitás megélése a mindennapokban. Őket nevezik többek között „tájgyenge na kergat, vizsálás megtekintovaty" szlovakoknak is, hiszen a származastudat mellett még hordoznak jellemző csabai szlovák nyelvi emlékeket is.

A szlovák anyanyelv az elmék kb. 150 éve asszimilációt erőltető politikai törekvései, illetve az önkéntes asszimiláció révén szinte teljesen visszaszorult. Már csak a legidősebb, 80 év feletti generáció szlovák anyanyelvű, számuk folyamatosan csökken. Jelenleg 3000 főre becsüli a Szlovák Önkormányzat az anyanyelvi szlovákság jelenlétét a városban. Az anyanyelvi szlovákság rövidesen ki fog halni Békéscsabáról a jelenlegi tendenciak alapján. Ezzel szemben az identitás alapú szlovák közösség száma minimális növekedésnek indult az elmúlt években. A növekedés okozoja véleményük szerint a helyi szlovák lokálpatriotizmus erősödésével és modern szemléletű projektjeikkel magyarázható, melyek hez igyekeznek a lehető legtöbb forrást bevonni: ezek sikere érdekében. Véleményük szerint a szlovák tradíciók megőrzése Békéscsaba fontos identitáshordozója.

A romák esetében mindenkepp fontos kiemelni, hogy Bekescsaban szemmel láthatóan növekszik jelenletük. A cigány családok általában a környékbeli településekről (a járásban Doboz rendelkezik nagyobb arányszámú roma lakossággal, illetve a várostól északra, a Békési és Sarkadi járás területén található nagyobb roma populáció) költöznek be. Sok cigány családi gazdagodott meg a migráció kapcsán a határlezárás előtt, továbbá problémát jelent, hogy viszonylag hangosabb, temperamentumosabb életvitelük miatt a többségi társadalom nehezen fogadja el jelenlétüket.[45] Mindettől függetlenül kijelenthető, hogy Békéscsaba egy dominánsan magyar nemzetiségű település.

A nemzetiségi önkormányzatok a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, valamint az önkormányzat döntése alapján részesülnek támogatásban. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata (BMJVÖ) a 2023. évben a 12. táblázatban látható összegekkel támogatta a nemzetiségi önkormányzatokat (a korábbi évekhez hasonlóan).

[44] A dokumentumokban szinonimaként használják, nem tekintik különbözőnek az egyes csoportok nevét is.
[45] Saját emlékezetem szerint elmondható információ.

Önkormányzat neve	Támogatási összeg
Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	2 296 000 Ft
Roma Nemzetiségi Önkormányzat	1 303 000 Ft
Román Nemzetiségi Önkormányzat	1 177 000 Ft
Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft
Német Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft
Ukrán Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft

12. táblázat: A nemzetiségi önkormányzatok támogatása Békéscsabán (2023). Saját szerkesztés. BMÖK

Az államtól működési és feladatalapú támogatásokat kapnak a nemzetiségi önkormányzatok. A működési alapú támogatás egységesen 1 040 000 Ft. A feladatalapú támogatás összegét központilag, pontrendszer alapján számolják ki. A nemzetiségi önkormányzatok (lengyel, roma, román, szlovák, német) elsősorban kulturális területen fejtik ki tevékenységüket (hagyományőrző és ünnepi programok, anyanyelvi, zenei és egyéb művészeti rendezvények stb.). Ennek során az érintett testületek együttműködnek egymással, illetőleg saját nemzetiségeik civil szervezeteivel.

A szatellittelepülések esetében is több településen látható relatíve magas nemzetiségi arány. A 2022-es népszámlálás szerint Csabaszabadiban 27%, Kétsopronyban 16,7%-os, Telekgerendáson 4,8%-os a szlovákság aránya, míg Dobozon 6,4% a romák aránya.

2.1.5.2 Vallás

Békéscsaba az 1717. évi újratelepítését követően nagyon sokáig szinte homogén evangélikus vallású település volt, mivel a Felvidékről érkezett szlovák telepesek jellemzően lutheránus hitűek voltak. Idővel a környező területekről betelepültek más vallásúak is, a zárt etnikai, vallási közeg egyre inkább felszakadt, különösen a kiegyezést követően gyorsult fel a népesség asszimilációja, illetve vallásilag heterogénebbé válása. A cseh-szlovák-magyar lakosságcsere is jelentős nyomot hagyott a város vallási térképén, a kitelepült, döntően lutheránus vallásúak helyébe zömmel katolikusok, kisebb részben reformátusok érkeztek. A szocializmus éveiben a lakosság vallásossága csökkent a településen, bár erről adatok csak 2001 óta állnak rendelkezésre. A 2001-ben még 57,7%-os arányú vallási kötődés 2011-re 35,5%-re, 2022-re pedig 35,8% csökkent a városban.

A 2022. évi népszámlálás alapján Debrecen és Nyíregyháza mellett Békéscsaba még az a vármegyeszékhely, ahol a protestáns vallású lakosok száma meghaladja a római katolikusokét. Azonban már nem az evangélikusok élnek a legtöbben a városban (amely vallás a mai napig hagyományosan a szlovák származásúak vallása), hanem a római katolikusok. Őket követik a lutheránusok, majd a reformátusok. A hajdan népes, majdnem 3000 főt számláló békéscsabai zsidóság nagy része az 1944-es deportálások során hagyta el a várost, így manapság már nem érzékelhető jelenlétük a városban. Ennek ellenére 2004-ben – évtizedek óta először Magyarországon – épült egy új neológ zsinagóga a Szechenyi ligetben. A legnépesebb vallásközösségek a városban alább láthatók.

Vallás	Római katolikus	Református	Evangélikus
Fő	7 415	5 658	3 574

13. táblázat: A különböző felekezetekhez tartozók létszáma Békéscsabán (Forrás: KSH T-2022. évi népszámlálás)

A 2022-es népszámlálás alapján a szatellittelepüléseken a vallásosság merteke a Doboz nagyközség 26,7%-os és Kétsoprony község 58,9%-os aránya között mozog. Csabaszabadi, Csorvás, Doboz és Telekgerendás a vármegyeszékhelynél kevésbé vallásos települések, míg Szabadkígyós értéke igen közel van a békéscsabaihoz – nemileg meghaladja azt. Újkígyós, Gerendás és Kétsoprony relatíve vallásos településnek tekinthető, utóbbi két község lakosainak több mint 57%-a vallásos. A vallási sokszínűség a szatellittelepüléseken is megfigyelhető. Dobozon példaként református többség van, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik. Az alábbi táblázatban foglaljuk össze a szatellittelepülések főbb vallási jellemzőit.

Település	Vallásosság (lakosságon belüli arány)	Legnagyobb felekezet
Csabaszabadi	33,9%	Római katolikus
Csorvás	32,6%	Római katolikus
Doboz	26,7%	Református
Gerendás	57,3%	Római katolikus
Kétsoprony	56,9%	Római katolikus
Szabadkígyós	38,9%	Római katolikus
Telekgerendás	30,7%	Evangélikus
Újkígyós	48,3%	Római katolikus

14. táblázat: A lakosságon belüli felekezetek a szatellittelepüléseken (Forrás: KSH T-2022. évi népszámlálás)

2.1.5.3 Képzettségi és foglalkoztatási struktúra

A képzettségi struktúráról a 2022. évi népszámlálás nyújt képet. Az átlagos képzettségi szint tovább emelkedett Békéscsabán, amely a korábbiakban is meghaladta az országos átlagot, azonban nem érte el a megyei jogú városok átlagát. 2011-ben a lakónépesség 48,4%-a rendelkezett középfokú végzettséggel, valamint 16,8%-nak volt egyetemi, főiskolai diplomája. Ezek az arányok 2022-re a középfokú végzettséggel rendelkezőknél 3,1%-os, a diplomásoknál 4,4%-os javulást jelentettek. A külterületeken, tanyán élők képzettségi szintje elmarad a belterületi, városi szinttől. A környező szatellittelepüléseken továbbra sem ért el az országos átlagot a lakosok átlagos képzettségi szintje.[45]

A foglalkoztatás és a gazdasági aktivitás mutatószámai az aktivitási arány és a foglalkoztatási ráta, továbbá az álláskeresők száma (korábban: munkanélküliek). 2011-et követően 2018-ig folyamatosan emelkedett a városban a foglalkoztatásban állók létszáma, amely maga után vonta azt is, hogy a foglalkoztatási ráta is emelkedett. Ezután stagnálás és enyhe csökkenés után 2024-ben ismét emelkedett a foglalkoztatási ráta értéke. Az már a korábbiakban is látszott, hogy a helyi lakosság döntő többsége a szolgáltató szektorban keresi kenyerét, ezt követte az ipar, majd a mezőgazdaság szektora. Jelenleg vármegyei és országos szinten rendelkezünk foglalkoztatási és aktivitási adatokkal, amelyekből látszik, hogy a vármegye a foglalkoztatási ratában ún az aktivitási arányban[46] egyaránt elmarad az országos átlagtól.

[45] 2022-es népszámlálási adatok
[46] Foglalkoztatási ráta: a foglalkoztatottak – képes egész munkaidőt dolgozni
Aktivitási ráta: a gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességen belüli aránya (15–74 éves népességre)

Év	Békés vármegye		Szlovákia	
	Aktivitási arányráta (%)	Foglalkoztatási ráta (%)	Aktivitási arányráta (%)	Foglalkoztatási ráta (%)
2011	53,3	46,9	57,1	51,0
2012	54,8	48,5	58	51,8
2013	55,4	49,5	58,7	52,9
2014	56,2	50,4	60,3	55,8
2015	57,8	52,9	61,6	57,5
2016	59,7	56,2	62,8	59,7
2017	60,7	57,7	63,5	61,0
2018	63,2	60,3	64,4	62,1
2019	63,8	60,3	64,9	62,7
2020	63,8	60,1	64,9	62,2
2021	64,0	59,9	65,8	63,1
2022	63,7	59,6	66,6	64,2
2023	63,1	58,3	67,5	64,8
2024	64,8	60,9	68,1	65,1

15. táblázat: Az aktivitási arányráta és a foglalkoztatási ráta alakulása Békés vármegyében az országosan (2011–2024. között. Forrás: KSH)

Fontos mérőszám továbbá az álláskeresők (munkanélküliek) aránya. A 21. összehasonlító ábrán látható, hogy a témát körben jellemzően a vármegye értékei tekinthetőek a legkedvezőtlenebbnek, míg 2014-2018-ig Békéscsaba munkanélküliségi adatai kiemelkedtek legmagasabb a teljes foglalkoztatottság szintjét. Ezt követően azonban az országos átlag már mind a vármegyei, mind a járási munkanélküliségi adatoknál kedvezőbben alakult. Békéscsaba a járás többi településéhez és a vármegyéhez képest is jobb helyzetben van munkanélküliség terén.

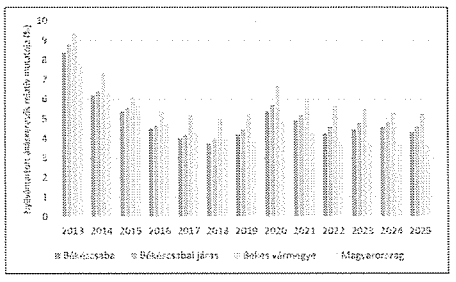

21. ábra: A munkanélküliségi mutatószámok alakulása a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján (Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027)

A munkanélküliség a nemek tekintetében kiegyensúlyozott volt a vizsgált időszakban Békéscsabán. 2011-2023 között a munkanélküliek 49,24%-a volt férfi és 50,76%-a nő. Átlagosan évente 1 001 férfi és 1 033 nő keresett munkát. 2013-ban, 2015-ben és 2016-ban volt több férfi álláskereső, mint nő, az időszak többi részében több volt a női munkanélküli. A szatellittelepülések közül Dobozon jelentősebb az eltérés, ahol a férfi álláskeresők száma szemmotrevően magasabb a regisztrált munkanélküli nőkhöz viszonyítva a TEIR adatai alapján.

A 2008-ban kezdődő világválság hatására Békéscsabán is felerősödött a munkanélküliség. Ennek kezelésére 2013-tól kezdve a kormányzat bevezette, majd fokozatosan felfuttatta a közfoglalkoztatást. A közfoglalkoztatás 2016-ra érte el csúcsát országosan, a vármegyében és a járásban egyaránt (22. ábrán látható). 2020-ra 237 főre esett a közfoglalkoztatotti állomány a városban, míg 2025 augusztusára 124 főre apadt létszámuk. A járás egyéb településein és a vármegyében jóval nagyobb a közfoglalkoztatottak aránya az aktív korúakon belül. Ezek az értékek az országos átlagnál is érezhetően magasabbak a vizsgált időszakban.[47] A járás településein és a vármegyében a mai napig relatíve fontosabb szerepet tölt be a közfoglalkoztatás, bár a 2016. évi csúcshoz képest 2025-re ezeken a területszinteken is nagyjából harmadára esett vissza az aktív korúakon belüli arányuk.

[47] Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0001.html
[48] A munkanélküli álláskeresők relatív mutatója az állástalan álláskeresők számának és a munkaképes (15–74 éves) népesség számának a százalékban kifejezett hányadosa.
[49] Forrás: KSH T-2025. évi népszámlálás

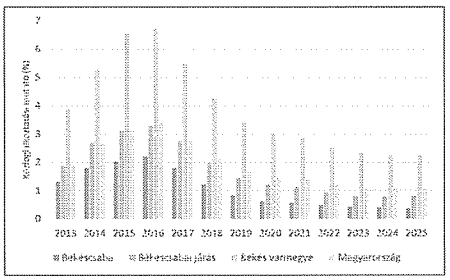

32. ábra: Közfoglalkozást mutató változása az egyes területi szinteken (adatforrás: KSH és Belügyminisztérium [53])

Békéscsaba a korábbi, magas létszám mellett több, akár nagyobb volumenű projektet is végre tudott hajtani a közmunkások segítségével. Pl.: járdaépítés, intézményfelújítás, szőlőültetés, fatelepítés, illegális hulladéklerakók felszámolása. Ebben az időszakban a közmunkásokat jó szakembergárda irányította, ezeknek köszönhetően sok városüzemeltetési feladatot lehetett kizervezni. A közmunkások létszáma 2018-ig volt elegendő ezen magasabb rendű célok eléréséhez. Ezzel összefüggően, nagyjából 2018-ig tudta a közmunkaprogram a megfelelő motivációjú és képzettségű munkavezetőket megtartani. A jelenlegi 124 fős állomány a mindenkor aktuálisan felmerülő városüzemeltetési feladatok ellátásába kapcsolódik be.[52]

Összességében a város sikeresnek ítéli meg a közmunkaprogramot, főként 2013-2018 között. A közmunkáslétszám csökkenésében véthetően több egyidejű tényező is szerepet játszott. Egyrészt szugorodott a város lakossága, ráadásul elsősorban a gazdaságilag aktívak létszáma fogyatkozott meg (lásd: Demográfia alfejezet), melyhez a belföldi és a külföldi vándorlás is hozzájárult. Ezzel párhuzamosan a munkanélküliség adatokból is látható, hogy a gazdasági környezet folyamatos javulásával (2011 után) a munkanélküliek száma is csökkent, a foglalkoztatottság nőtt (országos adatok állnak rendelkezésre: 2017. január 1-jén a foglalkoztatási ráta[54] 57,7% volt, míg 2024-ben 60,9%-ot mutatott).[55] A tendencia valószínűleg Békéscsabán is hasonló, a foglalkoztatási ráta folyamatos bővülése itt is jellemző lehetett. Ezekből fakadóan körülbelül 2018-ra a közmunka szerepe is megváltozott, a továbbiakban már csak azok maradtak és maradnak a közmunkaprogramban, akik nem tudnak/akarnak az elsődleges munkaerőpiacon boldogulni.[56]

A szatellitelepülések közmunkaprogrammal kapcsolatos adatai némileg eltérnek a Békéscsaba által nyújtott képtől. Újkígyós értékei – arányait tekintve – végig kedvezőbbek a vármegyeszékhely

[52] A Kimutatás-mutató mutatja be az ábra a 2018. évi értéket, ez első 4 hónap adatait tartalmazta
[53] Szerzői összeállítás – összegyűjtött információk
[54] 15-74 éves korú népesség aránya
[55] Adatforrás: KSH
[56] Szerzői összeállítás – összegyűjtött információk

közfoglalkoztatotti értékeinél, az összes többi járási település esetében viszont rosszabb helyzet látható. A szatellittelepüléseken is kezdeti növekedés után jelentős csökkenés volt megfigyelhető a közfoglalkoztatotti létszámban. A 2013-ban még 501 főnyi közfoglalkoztatotti létszám 875-re nőtt 2016-ra, majd 346-ra esett vissza, 2025-ben pedig már csak 242 fő érintett. 2016-ban a szatellitelepülések lakosainak átlagosan 6,45%-a volt közfoglalkoztatott (Békéscsaba: 2,21%), míg 2023-ban 1,25%-a (vármegyeszékhely: 0,23%). Az átlagosnál kedvezőtlenebb értékek jellemzik Csabaszabadit, Dobozt és Telekgerendást.

2.1.5.5 Önkormányzati támogatások

2015-től megváltozott a segélyezési rendszer. Korábban az önkormányzat nyújtotta a különféle segélyeket, de ezek folyósításának feladatai a Járási Hivatalhoz kerültek. Jogszabály szerint egyetlen önkormányzati támogatást kötelező biztosítani, amelynek neve: Rendkívüli Települési Támogatás (RTT). Ennek ellenére a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata meghagyott szinte valamennyi, nem kötelezően adandó támogatást a nehéz helyzetbe került lakók számára. Ezek az alábbiak (forrás: Békéscsaba MJV honlapja):

- települési lakhatási támogatás,
- köztemetés,
- települési gyógyszertámogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás,
- települési adósságcsökkentési támogatás,
- gyermekek védőoltása,
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- szociális célú tüzelőtámogatás,
- tanévkezdési támogatás,
- szén-monoxid érzékelő támogatás,
- rendkívüli települési támogatás,
- Csaba Baba életkezdési támogatás,
- Békéscsaba Vár és Hazavár ösztöndíjprogram,
- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat
- fiatalok lakáshoz jutásának támogatása.

Ezen adható támogatások körül az ellátásban részesülők számát tekintve egyik legjelentősebb a rendkívüli települési támogatás, amely a következően alakult az elmúlt években:

Évszám	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Támogatásban részesítettek száma (fő)	1631	1398	1106	1064	892	1337	1392	1424	1433

18. táblázat: Rendkívüli települési támogatás alakulása Békéscsabán 2015-2023 között

A különféle önkormányzati támogatásokban részesülők köre a 17. táblázatban látható.

Szociális ellátás megnevezése	Ellátásban részesítők száma (fő)								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1106	1064	892	1337	1392	1424	1433
Lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1026	800	651	515	443	438	394

Szociális ellátás megnevezése	Ellátásban részesítők száma (fő)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1372	1090	801	942	508	405	449	577	330	300
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	296	312	277	270	236	202	185	141
Tüzelőtámogatás	250	315	428	307	207	157	238	253	313	378
Szén-monoxid érzékelő támogatás[58]										
Tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96	59	67	62	61
Gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81	74	55	59	61
Felsőfokú szociális ösztöndíj[57]	150	122	98	73	57	35	43	0	0	0
Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat	0	0	0	0	0	0	7	12	31	47
Köztemetés	35	38	56	41	18	35	30	25	23	41
Adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23	13	13	10	7
Összesen:	5404	5464	4695	4023	3162	2645	3001	3039	2875	2863

17. táblázat: Békéscsaba MJV által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2024 között
Adatforrás: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala

A támogatottak széles köréből látható, hogy a város gondoskodó, kedvezőtlen élethelyzetben lévő polgáraihoz lojális, nagyvonalú segélyezési politikát folytat.[58] A szatellitelepüléseken az önkormányzati segélyezést a „települési támogatásnak" feleltettük meg TEIR adatok alapján, amelyhez a békéscsabai adatokat viszonyítottuk. Ezek az adatsorok 2014-2022 között állnak rendelkezésünkre. Békéscsaba ezen időszak alatt 2,19%-os átlagos értéket mutatott (100 főre jutó önkormányzati segélyben – települési támogatásban részesültek száma a lakónépességhez viszonyítva). A 17. táblázat értékei azért magasabbak ennél az aránynál, mert egy lakos többféle támogatásban is részesülhet. A szatellitelepülések átlaga ennél közel nyolcszor magasabb, 16,41% a vizsgált időszakban. Nem volt olyan év, amikor a szatelliték átlaga a békéscsabai alatt lett volna, általában azt igen jelentősen meghaladta. A legalacsonyabb – így a békéscsabahoz legközelebb eső értéket – Újkígyós (3,85%), Telekgerendás (5,02%) és Gerendás (6,77%) produkálta, míg a legmagasabb értékek Kétsoprony (19,61%) és Doboz (21,5%) településeket jellemezték.[59]

[57] 2024. május 1. napjával került bevezetésre a támogatás.
[58] A felsőfokú szociális ösztöndíj formája 2021. december 31. napjával lényegében megszűnt. Helyette Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjprogramhoz csatlakozott.
[59] Szerzői összeállítás – összegyűjtött információk
[60] Saját számítás TEIR értékek alapján

2.1.5.6 Területkoncentráció, területi szerkezet, térbeli viszonyok

A társadalmi rétegződés indikátora a lakossági jövedelmi viszonyok – kiemelten a személyi jövedelemadó (SZJA) – vizsgálata. Békéscsabát 3 környező és hasonló státuszú városhoz hasonlítottuk (Gyula, Orosháza, Szarvas).[60] Az összevetés eredményeként a vizsgált időszakban (2011-2023) elmondható, hogy az egy adófizetőre jutó SZJA mértéke mind a négy városban nagyjából egységesen emelkedett. A két legmagasabb kiinduló értékkel rendelkező Békéscsaba és Orosháza értéke egyaránt megközelítőleg 190%-kal növekedett 2011 óta, míg Szarvas egy adófizetőre eső SZJA összege közel a háromszorosára, Gyulá több mint a háromszorosára bővült. Mindez azt eredményezte, hogy a városok kis mértékben konvergáltak egymáshoz, a 2011-ben még meglévő 15,41%-os különbség (a legjobb és a legrosszabb között) 13,17%-ra mérséklődött 2023-ra. A sorrendiségben annyi változás következett be, hogy 2011-ben még Békéscsaba volt az első, Orosháza a második, Gyula a harmadik, Szarvas a negyedik helyen, azóta Gyula 2021-től az élre került, Békéscsaba a második, míg Orosháza a harmadik helyre keruit.[61]

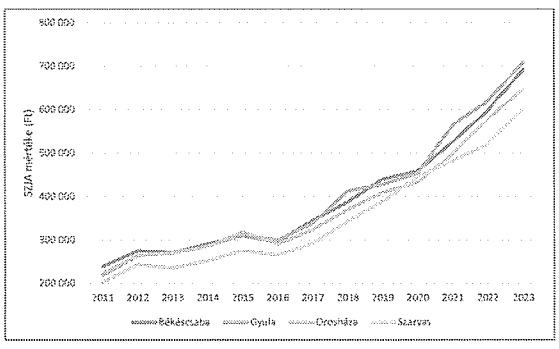

23. ábra: Az egy adófizetőre jutó SZJA mértéke a vármegye négy legfejlettebb mutatójú városában.
Adatforrás: TEIR

2.1.5.7 Térbeli mobilitás

A város és szatellitelepüléseinek vándorlási egyenlegéről a demográfia részben részletesen írunk, bemutatva, hogy alapvetően mindenütt az elvándorlás a jellemzőbb az odavándorlással szemben, Békéscsaba vonatkozásában 2016 óta intenzívebb a vándorlás

[61] Tekintettel arra, hogy Bélt és vármegyében egy megyei jogú városi rangnál rendelkező település sem így a vármegyén belüli összehasonlítás során Gyulát, mint a történelmi Békés vármegye egykori székhelyét és tehetős fővárosát, a megyeiek büszkeségét, szintén ezen a ranon Orosházát, valamint a komplex mutatóval és fejlett idegenforgalommal rendelkező Szarvast vizsgáltuk vetések szerint.
[62] Adatforrás: TEIR

Az ingázásról, mint a terbeli mobilitas egyik legfőbb eleméről felmerések. adatsorok 2022-ből állnak rendelkezésre (népszamlalási adatok): országos szinten a munkavállalók mobilitási hajlandósága növekvő tendenciát mutat: 2022-ben már közel 2 millió fő dolgozott olyan településen, amely nem egyezett meg a lakóhelyével, míg egy évtizeddel korábban mindössze 1,3 milliőan ingáztak. Alapvetően a terbeli mozgások a községek felől a városok irányába mutatnak (először annyian ingáznak községből városba, mint fordítva). igy a munkavégzési célból ingázók mertéke a járason belül Békéscsaba irányaba mondhato jelentosnek, a 2022. evadatok szerint egyedül Békéscsaba mutat pozitiv ingázási egyenleget. Az ingázók elsosorban a járás területéről érkeznek (legerősebben: Csorvas, Doboz, Szabadkigyós, Ujkigyós). A járáson kivül Gyula és Békés még a két legnagyobb kibocsátó, de erős az ingazás Mezőbereny, Murony, Ketegyháza irányból is. Ebből is látható, hogy a békéscsabai munkaerőpiaci körzet határai nem esnek egybe a járási határral, foként északi és déli irányba jocskán átnyulnak a szomszédos járások területére is.

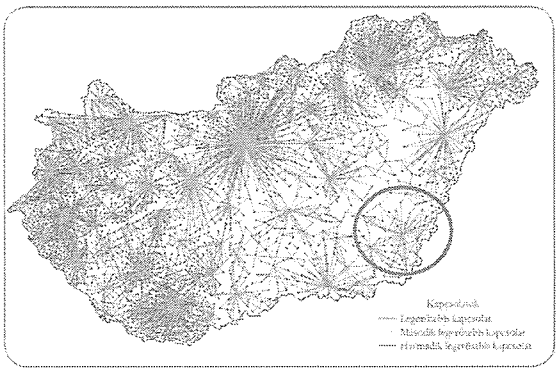

24. ábra: Településnek legerősebb foglalkoztatási célú ingázási kapcsolatai az elmúlt évek számának szerepe alapján, 2011 (alsó korzetben Békéscsaba körzete)
Forrás: KSH[57]

Az ingázás legjellemzőbb eszköze a saját tulajdonu személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autobusz. A témakorben megemlitendő Békéscsaba iskolaváros jellege – különösen az igen fejlett főzépiskolai hálozat –, amely az egész vármegyére kiterjedo vonzáskörzettel bir, sőt, még Hajdu-Bihar vármegye déli, illetve Csongrád-Csanád vármegye északkeleti reszere is átnyúlik. Az Alföld térszerkezete és a települések nagyobb lakosságszamának következményeként az ingazás jelensége nem annyira nagy

[57] Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0001.html

mertékü, mint a Dunántulon, inkább a helyben foglalkoztatás a jellemzőbb. Működő munkaszálló nem található a településen.[58]

2.1.5.6 Településképi tényezők az erősítő tényezők

Történelem

Minden város életében hangsúlyosak és fontosak a települési identitást erősítő tenyezők, igy Békéscsaba esetében is. A város történeti adottságai tipikusan illenek a többi alföldi település sorába; többször szenvedett nagy károkat, a török uralom idején teljesen el is pusztult. Békéscsaba neve először 1332-ben tünt fel egy papai tizedjegyzékében „Csaba" néven, majd a török háborúkban a felszabadito harcok során megsemmisült. Ujratelepitésére 1717-től került sor, ekkortol a hagyományos csabai családnevek eltűntek, helyükre a Felvidékről tót telepes családok érkeztek, ezzel lenyegében uj időszamitás kezdődött a város történelmében. Mindez a hatás a mai napig erős, a város tagadhatatlanul egyik fő központja a hazai szlovákságnak, amelyet erősit pl. a Szlovák Konzulátus, a Szlovák Étterem, a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat, továbbá a Szlovák Általanos Iskola és Gimnázium.

Mindamellett a város identitásában hangsúlyosan jelen vannak a 20. századi elemek is, egyreszt a „viharsarki" megnevezés, amely egészen uj, Féja Geza 1937-es monografiája tette országosan ismertté. Mindez utal az itt lakók átlagosnál rebellisebb természetére. A város életére nagy hatast gyakorolt a trianoni döntés, ugyanis a regió természetes központjai – Arad, Temesvár, Nagyvárad – az uj határokon kivülre kerültek, igy Békéscsaba is azok közétt a városok között volt, amelyeknek a döntés érdemi szerep-előrelépést okozott 1920 után. 1941-1950 közott a város egymás után két nagyon jelentos veszteséget volt kénytelen elkönyvelni a második világháború harcain kivül, előbb mintegy 3000 zsidót hurcoltak el a városból az környékéről, majd újabb 3800 lővel csökkent a város lakossága a szlovákság egy részének kivándorlása, illetve a németek kitelepitése miatt. Mindez majdnem 20%-os lakosságszám-csökkenest okozott és magával hozta azt, hogy az addig erősen heterogén, soknemzetiségű város egyre inkább magyarrá vált. napjainkban már majdnem teljesen homogén a nemzetiségi összetétele. 1950-ben jelentős esemény volt, hogy Gyula helyett Békéscsaba lett a vármegye székhelye.

Gasztronómia és kultúra

Hagyományosan népszeru, de országosan kevésbé volt ismert a csabai kolbász, amely – köszönhetően az 1987-ben kezdődő Csabai Kolbaszfesztiválnak – országosan ismertté, sőt nemzetközi hirűvé tette a város gasztronómiáját. Erre alapozva egyre többen kezdtek el foglalkozni eladására is, szánt kolbász készítésével, majd természetesen árusításával is. Az utóbbi időszakban főként a CsabaPark megnyitása, illetve felfutása mutat nagyobb városi jelentőségu identitáshordozó elemet. A CsabaPark egyre nagyobb kihasználtsággal üzemel, jellemző a rendezvenyek tekintélyes látogatottsága.[59] 2001-2017 között jelentős gasztronomiai rendezveny volt a város életében a „Csabai Sörfesztivál és Csülökparedé", mint az ország leglátogatottabb sörfesztivalja, de az elmult években már nem került megrendezésre. Egyedi jellegzetesség még a csabai szlovák jellegű ételek, pl. sztrapacska, brindzás haluska, Bredli is

[58] Részletesebb interjúk során elhangzott információk
[59] Részletesebb interjúk során elhangzott információk

Nagy lökést adott identitáshordozásban a Csabagyöngye Kulturális Központ megnyitása is, amely főleg a magasabb kultura iránt fogékonyaknak nyújt korszerű és széles kinálatot. A Csabagyöngye Kulturális Központ átadása modernitasával, korszerüségével jót tett a városnak, átvette a korábbi kulturális központ, az egykori Ifihaz szerepet. Azóta a környező települések lakói is jobban kihasználják a békéscsabai kulturális infrastruktúrát. A Kulturális Központ megnyitása, illetve a Szent István tér igazi „Fő térré" fejlesztése pozitiv hatással volt a rendezvényszervezési lehetőségek tóvülésére és ezáltal kulturális kínálatra.[60] A kulturális intézményeket részletesebben a 2.1.6.9. alfejezet kereteben mutatjuk be.

Sportélet

A sportélet is a helyi identitáshordozó elemek egyike. 1912-ben alakult meg a Békéscsabai Előre Munkás Testedző Egylet, amely a város egyik legkorábbi alapitású, ma is működő sportegyesülete. Kezdetben csak a labdarugas tartozott az egyesülethez, a többi szakag később alakult ki és külön fenntartásban működtek. 1970-ben megalakult a Békéscsabai Előre Spartacus SC, amely egyesitette az addig különállóan működő varosi es tanárosi, valamint vállalati sportegyesületeket. 1974-ben a város futballcsapata is felkerült az első osztályba, onnantól kezdve Békéscsabát igazi futballvarosként ismerte meg az ország közönsége. A futball mögé felzárkózott a női kézilabda is, amely 1975-ben lett első osztályú, majd a 2000-es évek második felétől a női röplabda is a legmagasabb osztályban képviselte a békescsabai szineket. Ezáltal a városnak három meghatározó csapatsportagban is erős egyesülete van, továbba a Magyarorszagon ritka lila-fehér szinkombinácio is erősiti a lokálpatriotizmus erzését. Helyben nepszerü még a vízilabda egyesület. Az egyeni sportok közül magas szinvonalú a női torna, az atlétika, a vivás, az úszas, a judo es a kick-box/karate – az Előre Úszó Klub több olimpikont is kinevelt. A vízhez szoktatást a település biztositja, két tanuszodaja is van a városnak.

Ifjúsági élet

Békéscsabán a kilencvenes évek óta országos szinten kiemelkedo gyermek- es ifjúsági párbeszédrendszer működik. Az önkormányzat ifjúságszakmai munkáját a folyamatos, egymásra épülő intézkedések jora jellemzi. A hozoktatási intezmenyekkel való kapcsolat, az iskolai közelet, közösségek, diákönkormányzatok támogatása nem szűnt meg az oktatási rendszer átalakításával. Az iskolai diakönkormányzatok feladata a programszervezésen felül az érdekképviselet, információ- és érdekközvetítés.

Békéscsaba legfőbb es legnagyobb diák-érdekképviseleti szervezete, a Békéscsabai Diákönkormányzat 1995 óta működik. Szamos változáson ment keresztül, de szervezeti felépitése, mukodési mechanizmusa, szakmai, felnőtt segitői hattere stabilitást biztosit. Elnöke és alelnökei az önkormányzattal történo kapcsolattartás kiemelt szereplői, ezáltal az általuk képviselt korosztály szószólói. A Békéscsabai Diákönkormanyzat mentorálását 2023-tól a Táliber Közösségfejlesztő Alapítvány végzi a Liget Ifjúsági Ter egyik szakmai feladatakent.

A város első ifjúsági koncepcióját 2007-ben fogadta el. A jelenleg hatályos 2021-2025 időszakot átfogó tervezési dokumentum előtt észítése egy példaértékü, széles körű es alapos alkotási folyamatta vált, ami megszólította és velemenyformalásra biztatta a célcsoportot. Ez az előremutató, az ifjúság

[60] Forrás: Településképi arculati kézikönyv, 59. oldal

elképzeléseit befogadó és valós problémáikra reagáló szemléletet azóta is erzékelhető Békéscsaba ifjúságpolitikájában.

Civil és vallási élet

A városban igen erős a civil szervezetek jelenléte, 2024-ben a KSH adatai alapjan 428 bejegyzett civil szervezetet tartottak nyilván, ami igen magas ertek, főként ahhoz képest, hogy ugyanebben az évben a szatellittelepüléseken összesen 89 jutott harmadannyi lakosra. 2012-ben a helyi civil szervezetek száma minimálisan magasabb volt, 434 (Békéscsaba) és 99 (szatellitek), azaz néni csökkenés volt megfigyelheto. A civil szervezetek közül a legtöbb az oktatás, a sport es a kultúra területén működik. A Miniszterelnökség által működtetett Civil Informacios Portál (civil.info.hu) a KSH-nál nagyobb szamu (509 db) civil szervezetet listáz, ugyanakkor ez az adatbázis a törölt (adoszám nélküli) szervezeteket is tartalmazza. továbbá szervezetek duplán, vagy akár triplán is szerepelhetnek, amennyiben valaha változott a nevük vagy az adószamuk.

A varosban jellemző a civil szervezetek, a vallási közösségek es az önkormányzat közötti jó szinvonalú együttműködés. Nyolc civil szervezettel van a városnak együttmukodesi szerződése, amelyekről a 16. táblázatban sorolunk fel. A nyolc szervezet többsége alulról jövő kezdeményezéseiből jött létre, nem a város hivta életre őket.

AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokert Alapítvány	támogató szolgáltatás, fogyatékosok nappali ellátása
Béthel Alapítvány	pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása
Egyensúly Af Egyesület	szenvedélybetegek nappali és közösségi ellátása, pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása
Mentálhigiénés Egyesület Békés Mértek Közösségi Ház	pszichiatriai betegek közösségi ellátása, szenvedélybetegek közösségi ellátása
MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesulet	szenvedélybetegek alcsonyküszöbü ellátása
Mozgaskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete[61]	támogató szolgáltatás
Human Szolgáltató Központ ÉFOÉSZ Békés Vármegyei Egyesulete	házi segítségnyújtás
	pszichiátriai betegek nappalellátása, szenvedélybetegek nappali ellátása

13. táblázat: Fontosabb civil szervezetek együttműködési megállapodásai[62]

Békéscsaba MJV Önkormanyzata több esetben biztositja a civilek működéséhez szükséges megfelelő helyiséget, szakmai segítséget nyújt, valamint pályázati forrásokat kinál fel számukra.[63] A város évente 4 millió Ft értékben pályázati úton támogatja a Békéscsabán működő civil egyesületeket. A pályázatokat minden év július közepéig kell benyujtania a szervezetoknek. A támogatás működési és beruházási célra egyaránt igenybe vehető. A pályázati összeg minden évben kismerű, jelentős a túljelentkezes.[64]

A civil szervezetek feladatellátasuk során terhet vesznek le az önkormányzat vállról, mert ezen feladatok biztositása saját intezményhálózaton belüli további jelentos személyi, tárgyi és

[61] Az intézményben 2024. óta Makra Zsuzsanna a megyénk más részeit is ellátó Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete vezetője.
[62] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata
[63] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata
[64] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata

infrastrukturális kiadást/beruházást igényelne. A civilek tevékenységének gazdasági relevanciájáról az önkormanyzatnak és egyeb más szerveknek sem állnak rendelkezésre adatok, azt csak becsülni tudjuk, hogy a hátrányos helyzetű, illetve átmenetileg nehéz helyzetbe került embereknek jelentős segítséget jelenthet.

Társadalmi konfliktusok

Társadalmi konfliktusok nem jellemzőek a városban. A Berényi út környéke és a Franklin utca bizonyos része mutatja a szegregálódás jeleit, azonban ez egyelőre nem jár jelentősebb társadalmi feszültséggel. A szegregálódás jelekent a területen működő Békéscsabai Baptista Általános Iskola (korábban Szent László Utcai Általános Iskola) körzetéből megindult a diákok belvárosi iskolákba történő áramlása (főként a Kazinczy Ferenc Általános Iskola felé). Az intézményt fenntartóváltás keretében 2021. szeptember 1-jétől vette át a Baptista Egyház.

Vallási és nemzetiségi feszültségek az utóbbi 50 évben nem jellemezték a várost. Az elesettek, rászorultak számára a civilek nagy segítséget jelentenek, ezt a korábban bemutatott 16. táblázatban foglaltuk össze. A vallási közösségek szerepe fontos a városban, jelentős intézményrendszert tartanak fenn, amelyet a 2.1.6 alfejezetben, illetve az ahhoz kapcsolódó mellékletben mutatunk be részletesen.

2.1.6 A település humán infrastruktúrája[75]

A lakosság életminőségét meghatározó feltételrendszer kulcselemei a minőségi, lehető legszélesebb körben és szemlelyre szabottan elérhető közszolgáltatások. Békéscsaba esetében a helyzet a magyar megyei jogú városok viszonylatában átlagosnak tekinthető: széles körben elérhető szolgáltatási hálózat, az előző ciklusokban uniós támogatásokkal megvalósult jelentős fejlesztések ellenére még mindig sok esetben korszerűtlen infrastruktúrával, elkötelezett, de nem egy esetben a kiégés határán álló, idősödő, tartalék nélküli szakemberállománnyal. Az alábbi fejezetben a következő szegmensek kerülnek bemutatásra: oktatás, nevelés, egészségügy, szociális ellátás, kultúra, sport.

Az egyes alfejezetekben foglaltakat alátámasztó adatokat, kiegészítő információkat a 8.5.1 melléklet tartalmazza. Az elemzett közszolgáltatásokat végző legfontosabb szervezeteket a helyzetfeltárás röviden bemutatja, a kiemelten fontos, mert például többfunkciós vagy koordinatív intézményeknél hivatkozva az adott szervezet honlapjára.

2.1.6.1 Oktatás, nevelés

Óvodák

A gyermekek kötelező óvodai nevelése, az óvodai ellátás biztosítása a települési önkormanyzatok kötelező feladata. Békéscsabán 8 önkormányzati fenntartású óvoda működik 18 telephelyen: ezek egyenletesen lefedik a város teljes területét, beleértve a külső városrészeket is. Magánóvoda nincs a városban. Az evangélikus egyház a közelmúltban bővítette az óvodáját, jelenleg négy csoportszobájuk van. A Szlovák Nemzetiségi Önkormanyzat fenntartásában 4 csoportos óvoda működik Békéscsabán. Továbbá az Esély Pedagógiai Központ Ovodája a 2021/2022-es tanévtől három csoporttal működik. Ezentúl Békéscsabán a következő intézmények nyújtanak óvodai nevelést: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete Napraforgó

[75] Módszertan: Békéscsaba számára írarott, 1.8. fejezet

Egységes Gyógypedagógiai Módszertani intézmény, Pedagógiai Szakszolgálat, Óvoda és Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola, illetve Napom Fényes Gyermekkert Waldorf Óvoda.

Az intézményekben a szolgáltatások megfelelő színvonalon biztosítottak. A Békéscsabai Tündérkert Óvodában, a Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Kölcsey utca 15. szám alatti székhely óvodában, továbbá a Macskó-Kuckó Óvoda Orosházi út 56. szám alatti székhely óvodában lehetőség nyílik a szlovák nyelv - és hagyományok ápolásra is. A Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai ÁMK Hajnal utca 12. szám alatti telephely óvoda magyar nyelven roma kulturális nevelést is ellát. A Hajnal-Lenkey- Jázmin Utcai ÁMK[71]-ban közművelődési tevékenységet is végeznek. Az óvodások jelenlegi és várható becsült létszáma Békéscsabán a 19. táblázatban látható.

év	óvodások összesen	Általános iskola 1-8. évfolyamosok száma	Újgyöntődések száma	SNI	HH	HHH
2014	1755	565	400	75	176	21
2015	1712	564	389	83	74	17
2016	1668	549	393	86	65	10
2017	1712	503	385	89	49	5
2018	1764	525	440	86	26	5
2019	1763	517	394	73	36	12
2020	1734	573	401	74	35	10
2021	1697	568	395	-	32	-
2022	1715	518	404	-	29	-
2023	1751	511	464	-	19	-
2024	1748	545	452	150	14	15

19. táblázat: A Békéscsabai fenntartásban működő óvodások létszáma 2014-2024. Forrás: Saját feldolgozás: BMKV Polgármesteri Hivatal és Oktatási Hivatal adatai alapján

Kapacitási problema a Jamina városrészben észlelhető, ahol a fiatal lakosság magas aránya és a növekvő gyermekvállalási kedv miatt az itt található intézményekben kapacitáshiány van. Az önkormányzat igyekszik a gyerekeket úgy irányítani, hogy az óvodák terheltsége nagyjából egyenletes legyen. Az óvodások számának várható növekedése szükségesse teheti az óvodai férőhelyek számának növelését. Ezen a vandorlasi egyenleg alakulása még módosíthat az elkövetkezendő években.

Valamennyi óvodában biztosítottak a feltételek az SNI[72] gyermekek integrált nevelésére. Fontos tény, hogy Békéscsabán 2014-2024 között a HH[73] és HHH[74] óvodások száma és aránya jelentősen csökkent, míg az SNI-óvodások száma és aránya nagymértékben növekedett.

Az óvodák egy részének épületállománya és energetikai mutatói magas színvonalúak a város által elnyert európai uniós forrásoknak köszönhetően. Ugyanakkor több intézményben hiányzik a jogszabály által előírt tornaszoba (Békéscsabai Tündérkert Óvoda Szegfű utca 87–89. szám alatti székhely óvoda, Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda mindkét feladatellátási helye, Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Kölcsey utca 15. szám alatti székhely óvoda), még számos épületben nem megfelelőek az energetikai mutatók. A mindennapos használatból kifolyólag szükséges lenne a

[71] Az intézmény rövid hivatalos elnevezése
[72] Sajátos nevelési igényű tanulók
[73] Hátrányos helyzetű tanulók
[74] Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók

csoportszobák, kisvolgáló helységek kötelező eszközjegyzékében rögzített felszereléseinek és bútorzatának cseréje.

A térségben egyedül Csabaszabadiban nem található óvoda (az ovodai ellátást köznevelési szerződés alapján Békéscsaba végzi). Csorvason, Dobozon, Szabadkígyóson és Újkígyóson a települési önkormányzatok fenntartásában működnek a helyi óvodák, míg Gerendáson és Kétsoprony ben egyházi fenntartásban. Dobozon és Csorvason két telephelyen is folyik óvodai nevelés. Az intézmények kihasználtsága elmarad a békéscsabai értékektől, az óvodások száma 2014 óta 500-600 gyermek között mozog (2024-ben 584 fő). Az SNI gyermekek száma növekedett az utóbbi években, ugyanakkor a HH gyermekek száma jelentékenyen csökkent (99 főről 21 főre) 2014-2024 között.

Általános iskolák

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznev. tv.) jelöli ki a közoktatási-köznevelési feladatok ellátásának módját a magyarországi településeken. A tv-nek megfelelően a térség teljes területén a Békéscsabai Tankerületi Központi[75] (a továbbiakban: BTK) felel az ellátásért.[76] Békéscsaba és a szatellit települések közül a nagyobbak (Csorvás, Doboz és Újkígyós) gondoskodnak a saját tulajdonukban álló, illetve a Tankerület, vagy más, állami intézményfenntartó által fenntartott köznevelési intézmények ingó, - és ingatlanvagyonának fenntartásáról, a térséget alkotó kisebb (3000 fő alatti) településekre az állami fenntartas a jellemző.

A KSH 2024. évi adatai szerint Békéscsaban 12 általános iskola[77] (8 állami, 3 egyházi, 1 nemzetiségi) működik 4245 tanulóval, a szatellittelepüléseken összesen 8 általános iskola (5 állami, 3 egyházi) 957 tanulóval. Az iskolákba jellemzően az adott körzetben laká gyermekek járnak, térben kiegyenlített az iskolák hálózata.

A békéscsabai iskolások száma folyamatosan növekedett 2020-ig, azóta lassú csökkenés figyelhető meg.

Az oktatási igenyeket az intézmények megfelelo színvonalon biztosítják, az önkormányzathoz panasz nem szokott érkezni.[78] Békéscsabán a körzetátlépés a – korábban és jelenleg is – a szegregálódás[79] jeleit mutató Békéscsabai Baptista Általános Iskola esetében számottevő. A korábbi nevén Szent László Utcai Általános Iskola egyházi kérésre 2021 szeptemberétől átkerült a Baptista Szeretetszolgálat fenntartásába.[80]

A térségben Csabaszabadin kívül (köznevelési szerződés alapján Békéscsabán tanulnak a gyerekek) minden településen van iskola: a három nagyobb településen, illetve Szabadkígyóson a Tankerület működteti az általános iskolákat, míg a három község esetében az iskolák egyházi fenntartásúak. Ezekben az általános iskolákban 2014-2024 között átlagosan 23%-os tanulólétszámcsökkenés következett be (20. táblázat): egyre több szülő békéscsabai általános iskolába viszi a gyermekét. Ebből fakadóan a térségi települések iskolái alacsonyabb kihasználtsággal működnek, ugyanakkor az odajáró gyermekek

[75] Honlap: https://kk.gov.hu/tankeruletek
[76] 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
[77] Az intézmények listáját a 8.5.1 melléklet tartalmazza
[78] Személyes interjúk során elhangzott információk
[79] A Békéscsabai Tankerületi Központ Fejlesztési Terv 2018-2022, 28. oldal
[80] https://www.kormany.hu/hirek/orszagos-hirek/iskolafenntartoi-valtozas-2021-szeptember-1-jetol

a békéscsabainál nagyobb számban igenyelnek az átlagosnál több figyelmet, speciális pedagógiai tudást.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Békéscsaba	4154	4212	4288	4269	4302	4321	4336	4295	4280	4222	4245
szatellitelepülések	1242	1159	1128	1079	961	1026	1006	1001	968	968	957

20. táblázat: A Békéscsabai tankerületben oktatottak (8 alsó tanulók számának alakulása 2014 és 2024 között[81]

Település	Sajátos nevelési igényű tanulók	Tanulási nehézséggel küzdő tanulók	Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók
Békéscsabai tankerület	11,02%	1,46%	1,13%
Szatellitelepülések tanulói	14,42%	11,18%	1,36%

21. táblázat: A speciális nevelési igényű és a (halmozottan) hátrányos helyzetű tanulók aránya 2024-ben[82]

Békéscsaba MJV és a BTK - mintegy 15 darab elnyert pályázat segítségével - az elmúlt uniós tervezési periódusok alatt elindította az iskolaépületek állapotának, felszereltségének javítását.[83] A fejlesztés folytatása érdekében a következő tervezési periódus során is jelentős korszerűsítésekre van szükség: több épület esetében komplex, energetikai célú beruházást indokolt megtenni. Az egyházi, illetve a nemzetiségi fenntartási intézmények esetében sajátos fejlesztések is megvalósultak, illetve tervezettek.[84] A szatellitelepülések iskoláira lényegesen kevesebb forrás érkezett a vizsgált időszakban, emiatt a korszerűsítési igenyeik jelentősek.[85]

A gyermekétkeztetés infrastruktúrája a térségben elavult, ennek javítása szükséges. Az oktatási intézményekben az IKT ellátottság a BTK felmérése szerint megfelelő. A rendszeresen összehívott Békéscsaba Megyei Jogú Város Közoktatási kerekasztal beszélgetései hasznosak a problémák átbeszélésére, közös megoldások, közös projektek, kooperáció kialakítására.[86]

Középiskolák

Békéscsaba hagyományosan diákváros, különösen a középiskolai palettája tekinthető gazdagnak: az első sorban történelmi, oktatásszervezési és közlekedésföldrajzi okokra vezethető vissza. A Tankerület fenntartásában 2 gimnázium, illetve a Bartók Művészeti Szakgimnázium, az Evangélikus egyház fenntartásában 1, illetve a szlovák nemzetiségi önkormányzat fenntartásában is 1 intézmény működik. A Békéscsabai Szakképzési Centrum[87] 8 tagintézménye az innovációs és Technológiai Minisztérium alá tartozik. A városban ezeken kívül 9 egyéb középfokú oktatást is biztosító intézmény van (8.5.1 melléklet). A békéscsabai középiskolások számában (22. táblázat) látható csökkenés az iskolarendszer átalakításából fakad.

év	Gimnázium	Szakgimnázium	Szakközépiskolai [illegible]	Szakiskola	Készségfejlesztő iskola	Összesen
2014	2156	-	4592	1309	83	8140

[81] Adatforrás: Tstr
[82] adatforrás: Tstr
[83] Munkaz. során elhangzott információk
[84] Tagintézmények honlapjai alapján
[85] Saját számítás, https://www.palyazat.gov.hu/megvalosult_projektlistak
[86] Személyes interjúk során elhangzott információk
[87] Honlap: https://bszc.hu/

2015	2100	-	4927	1213	81	8321
2016	1938	5004	1671	81	-	8694
2017	1876	5091	1562	85	6	8620
2018	1896	4845	1462	77	8	8388
2019	1952	4943	1455	79	5	8434
2020	1948	4911	1038	62	6	7965
2021	1946	5026	1127	65	7	8269
2022	1900	5028	1127	69	7	8121
2023	1895	5405	1260	71	7	8547
2024	1895	5547	954	55	6	8417

22. táblázat: A középiskolás diákok számának változása Békéscsabán 2015-2024. között [87]

A város középiskoláiban jó színvonalon folyik a képzés, különösen az Andrássy Gyula Gimnázium és a Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium diákjai emelkednek ki országos szinten is kiváló tanulmányi és felvételi eredményeikkel – a HVG TOP100 középiskolai rangsorában az elmúlt években több alkalommal is felbukkant mindkét intézmény.

A BSZC keretein belül a korábbi, eltérő profilú iskolai sajátos képzései megmaradtak. Kiemelt jelentőségű a Szent Györgyi Albert Nyomdaipari Tudás- és Képzőközponthoz kapcsolódó nyomdaipari képzés[88], valamint a 2022 márciusában átadott Légi- és Gépipari Képzőközpont – szorosan illeszkedve az Innovációs és Technológiai Minisztérium által készített Szakképzés 4.0 Stratégiához[89].

A nagyobb pedagógiai ráfordítást igénylő SNI, HH, HHH diákok aránya jelentősen eltér a gimnáziumok és az egyéb középiskolák között, az arány a szakiskolákban a legmagasabb.

Az előző időszak legjelentősebb fejlesztése a szakképzőintézmények vonatkozásában a BSZC által fenntartott Szent-Györgyi Albert Technikumban történt: a térségi gazdasági szereplokkel együttműködésben a város vezetésével a Modern Városok Program keretében, hazai forrásból megvalósuló fejlesztés eredményeként modern nyomdaipari képzőközpont és tanműhely jött létre 2021 októberében.[90] Hasonló fejlesztésre mind a város, mind a BSZC többi középfokú intézménye és kollégiuma esetében is szükség van, a fenntartási költségek csökkentése érdekében kulcskérdés az energetikai korszerűsítés (pl. ahogy az nemrég az Andrássy Gyula Gimnázium kollégiuma esetében is megtörtént TOP-os forrásból).

Bár egy igazán jelentős beruházás történt – a Szeberényi Gusztáv Adolf intézményegyüttes nagy kapacitású tornaterme felépült a belvárosban –, általános problema a sporttevékenységek, tornatermek és -szobák elégtelen száma. Általános igény a külső udvarok rendezése, a klímatelepítés, árnyékolástechnika, az elektromos hálózatok korszerűsítése, illetve gépesített fejlesztések. Több iskolában szükséges a nyílászárók cseréje.

[87] Oktatási Hivatal honlapja: A 2022. és 2023. évi adatok tervezési adatok, az intézmények adják őket, még nem teljesítő a tanévi adatszolgáltatási határidő miatt.

[88] „Szakmák” honlap: szakmak.hu/nyomdaipari-informatikus

[89] 1149/2019. (III. 26.) Korm. határozattal elfogadva

[90] https://www.bszc.hu/hu_HU/-/bszc-szent-gyorgyi-albert-technikum-nyomdaipari-kepzokozpont-es-tanmuhely-atadasa-megtortent

A szatellittelepüléseken a középiskolai oktatás 2020-ra gyakorlatilag megszűnt, a fiatalok a békéscsabai intézményekben tanulnak tovább. Csorvás kivétel: a Bethlen István Gimnázium Csorvási Tagintézménye a Szilágyi Oktatási Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában nyújt képzést.

A felzárkóztató, integrációt biztosító szakosított intézmeny a városban és a járásban az Esely Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmeny (röviden a továbbiakban: Esely Pedagógiai Központ EGYMI[91]), amely típusa szerint egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény, a következő táblázatban látható tanulószámmal:

	Óvoda			Általános iskola			Szakiskola			Készségfejlesztő iskola			Összesen		
	Össz	HH	HHH	Össz	HH	HHH	Össz	HH	HHH	Össz	HH	HHH	Össz.	HH	HHH
2018	8	5	0	90	40	2	83	19	1				181	64	3
2019	14	2	1	102	44	4	81	12	2				197	58	7
2020	12	0	0	108	15	11	81	11	5				201	26	16
2021	14	0	2	104	9	4	85	15	8	6	5	1	209	31	15
2022	15	0	2	123	13	12	77	9	8	8	1	2	223	23	24
2023	14	0	1	117	8	15	79	7	10	5	0	0	215	15	26
2024	10	0	1	130	4	11	62	6	5	6	0	2	208	10	19
2025	39	2	1	280	20	27	126	6	15	-	-	-	395	28	43

23. táblázat: Az Esely Pedagógiai Központ EGYMI tanulói létszámának alakulása 2018-2025. között [92]

Felsőfokú oktatás

Békés vármegyében a mezőgazdasági ágazat dominanciájához kapcsolódott a felsőoktatás Gyulán, Szarvason és Békéscsabán is: utóbbi helyszínen kihelyezett tagozatként indult a felsőfokú képzés 1986-ban. Többszöri átszervezést követően 2018. január 1-jétől az intézményt a Szegedi Egyházmegye vette át: a Gál Ferenc Egyetem[93] békéscsabai gazdasági karán 2020-tól egyetemi szintű gazdasági, az igényekhez igazodva 2021. szeptember 1-jétől egyetemi szintű gépészmérnök, mechatronikai mérnök és programtervező informatikus képzések vannak a Szegedi Tudományegyetemmel együttműködésben.[94] Az egyetem ennek köszönhetően a város alap vonzáskörzetén túli településekről érkező diákoknak is nyújt képzést.

Az egyetem épületegyüttese nem kellően kihasznált, a jelenleginél jóval nagyobb hallgatói létszám ellátására van méretezve. Az ingatlanegyüttes nagy része 1984-1986 között épült, nagyon rossz az épületek állaga. A fejlesztés tervei a Modern Városok Program keretében elkészültek.

2.1.6.2 Egészségügyi ellátás

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Az egészségügyi ellátás keretében szakellátást (fekvőbeteg ellátás és járóbeteg ellátás) és alapellátást biztosít a Magyar Állam és a települési önkormányzatok. A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik[95] a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó fogorvosi ügyeleti és az iskola-egészségügyi ellátásról.

[91] https://www.oktatas.hu/kozneveles_ugyeknet_hu/intezmenyek/intezmenyvalasztas/intezmenyvalasztas028452

[92] EMMI közoktatási statisztika, 2025. IV. 30.

[93] „Gál” honlap: gal.hu/hu/

[94] Honlap: https://gtk.hu/

[95] Szakértői intervjúk során kihangzott információ.

[96] Forrás: Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 5. § (1) bekezdése

Az egészségügyi alapellátás keretében jelenleg Békéscsabán 25 felnőtteket ellátó háziorvos, 10 gyermekorvos, valamint 15 fogorvos praktizál. Az ellátás szerkezete több évtizedes múlttal rendelkezik. 2014 óta annyi változás történt, hogy az 1. számú felnőtt háziorvosi praxis és a 1.1. számú házi gyermekorvosi praxis megszüntetésre került a csökkenő lakosságszám miatt.[97] A körzeteket felosztották a szomszédos körzetek között.[98] Az alapellátást végző háziorvosok és fogorvosok főként vállalkozóként végzik tevékenységüket. Az iskola-egészségügyi ellátást a házi gyermekorvosok látják el elsősorban részmunkaidőben, azonban működik Békéscsabán teljes munkaidős iskolaorvosi szolgálat is.

Fekvőbeteg ellátás

Békés vármegye és a központi városok speciális története miatt a békéscsabai Dr. Réthy Pál Kórház – Rendelőintézet és a gyulai Békés Megyei Pándy Kálmán Kórház (Gyula) 2016-os összevonásával létrejött Békés Vármegyei Központi Kórház[99] Magyarország negyedik legnagyobb kórháza, mintegy 300 ezer lakos egészségügyi szakellátását biztosítja. Az összevonás eredményeként olyan, országosan is jelentős kapacitásokkal rendelkező intézmény alakult ki, amely az integrációban érintett mindkét kórház számára kedvező változást hozott. Az integráció következtében a gyulai intézmény helyzete javult a vármegyei intézmények körében, a békéscsabai kórház pedig vármegyei rangra emelkedett.

A kórház közfinanszírozott fekvőbetegellátás kapacitása 2001 ágy, a fekvő és járóbetegek ellátását jelenleg közel 3000 munkatárs biztosítja.[100]

A Békés Vármegyei Központi Kórház békéscsabai tagintézménye infrastruktúrájának állapota jobb, mint az átlagos magyarországi kórházaké, több a modern, újabb építésű épületszárny, mivel az épületek legnagyobb részét az 1980-as és 1990-es években építették. A 2010-es évek közepének jelentős kórházfejlesztési folyamata során (uniós, TOP forrásból megvalósítva) kialakításra került a sebészeti ellátáshoz kapcsolódó járóbeteg-szakellátás, egynapos sebészeti ellátás és egy új intenzív osztály. A kórház azóta is folyamatosan fejlődik. A szatellittelepülések lakosai körzetileg a Békés Vármegyei Központi Kórházhoz tartoznak.

Járóbeteg szakellátás

Békéscsaba és a szatellit települések lakosai számára a járóbeteg szakellátást szinten a Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórháza biztosítja. (NEAK-adatok alapján összevontan a két telephelyen 99 szakrendelőben 57 szakmában, 4 gondozó szolgálat érhető el.)

Háziorvosi rendszer

A háziorvosok, fogorvosok a saját tulajdonukban lévő, illetve bérelt orvosi rendelőkben rendelnek. Az önkormányzat tulajdonában lévő két nagyobb épületegység közül a Jaminai (Kolozsvári u. 33.) rendelő épületében 6 háziorvos, 3 fogorvos és 2 házi gyermekorvos, a Kazinczy utcai (Kazinczy u. 5/1.) rendeloben 4 felnőtt háziorvos rendel. A gerlai (Wenckheim Károly tér 10.) orvosi rendelő szinten az önkormányzat tulajdonában áll, itt 1 felnőtt háziorvos és 1 házi gyermekorvos rendel. Váltórendelés nincs a városban, így teljesül az „egy orvos egy rendelő” elv.[101] A rendelők területi elosztása megfelelő

[97] „Gál” honlap: gal.hu/hu/

[98] Forrás: https://www.bekescsaba.hu/dokumentumtar/2021/08/Bekesm-korzetek_Orvosi-0.pdf

[99] Egészségügyi Alapellátási Szolgáltatók Információs Rendszere (EASZIR) [Letöltve: 2024. 11. 11.]

2024-ben egy házi- és házi gyermekorvosra 1541 lakos jutott (némileg magasabb az elmúlt évek-nél), 10 évvel korábban, 2014-ben ez az érték 1485 fő volt. A csúcspontot 2020 jelenti, amikor 1649 lakos jutott egy orvosra. A fogorvosi praxisokban ellátottak számában érdemi változás nem történt.

Jelenleg Békéscsabán minden háziorvosi és fogorvosi körzet betöltött, amely országos szinten is jelentős eredmény. A gyermekorvosok nagyrésze fiatal és a felnőtti körzetekben is évről évre fiatalodik a korösszetétel.

Az ingatlanállomány infrastrukturális állapota jónak mondható, bár az épületek egy része elöregedett. 2016 óta TOP-projektek (valamint TOP Plusz) keretében az önkormányzati rendelői felújításra kerültek. 2025-ben az Erzsébethely városrészben lévő orvosi rendelő komplexum is teljes egészében önkormányzati tulajdonba került, ami egy TOP Plusz-os pályázat előkészítéseként valósult meg. Jelenleg folyamatban van szintén TOP-os pályázat keretében a Lencsési városrész orvosi rendelő komplexumának teljes körű felújítása, amely várhatóan a 2026. évben fog megvalósulni.

A szatellittelepülések közül Csabaszabadiban nem rendel háziorvos, így az ellátást az ott lakóknak Békéscsabán kell igénybe venniük. A többi településen mindenhol megtalálható háziorvos, Csorváson három, Dobozon 2, Gerendáson, Kétsoronyban, Szabadkígyóson, Újkígyóson és Telekgerendáson 1-1. Az ellátotti létszám egy háziorvosra 1024 és 2349 fő között alakul. Alacsony értéke van Gerendásnak, Kétsoronynak, Telekgerendásnak, a békéscsabai értéket meghaladó pedig kizárólag Újkígyósnak. Problémát jelent az idős az orvos-korfa, de betöltetlen állashely egyelőre nincs (?). Az ingatlanállomány megfelelő, Csorváson, Gerendáson, Kétsoronyban és Telekgerendáson TOP-projektek keretében fejlesztések, korszerűsítések zajlottak, míg Szabadkígyóson új háziorvosi rendelő épült 2019-ben. Fogorvosi ellátás Csabaszabadin kívül mindenhol elérhető, Csorváson két fogorvos rendel, a többi településen 1-1. Gerendáson és Szabadkígyóson betöltetlen álláshelyet jelez a NEAK rendszere.

Védőnői ellátás

A védőnői feladatokat 29 védőnő látja el, ebből 15-en területi, 13-an pedig iskola-egészségügyi munkát végeznek. Az önálló védőnői tanácsadások és a fogadóórák legtöbb esetben a Védőnői Centrum épületében zajlanak. A védőnői ellátás infrastrukturálisan jó helyzetben van, 150 millió Ft értékben új Védőnői Centrum kialakítása történt meg uniós forrásból. (A Védőnői Centrum kikerült a kórház területéről.) 2023-ban az egészségügyi alapellátás szerves részét képező védőnői ellátás jelentős átalakításon ment keresztül. A helyi önkormányzatok kötelező feladatként 2023. június 30-ig biztosították a védőnői ellátási, ezt követően a feladat az irányító vármegyei intézményekhez került át. A feladatátadás az iskolavédőnői szolgálatot nem érintette, az továbbra is az önkormányzat feladatköreben maradt.

Csabaszabadi község védőnői ellátása is Békéscsabán történik, a többi szatellittelepülésnek saját védőnői szolgálata van. A fluktuáció nem jelentős, a gyermeklétszám jövőbeni csökkenése esetleges összevonásokat eredményezhet. Csorváson, Dobozon, Újkígyóson 4-4 körzetben 2-2 védőnő biztosítja az ellátást területi és iskolai rendszerben, míg Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás

esetében 2-2 körzet 1-1 védőnővel. A szolgáltatást minden esetben a települési önkormányzat biztosítja.[102]

Gyógyszertár és gyógyszertári ügyelet

Békéscsabán 21 db önálló gyógyszertár található, Csorváson, Dobozon, Gerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson 1-1 db. Kétsopronyban, Telekgerendáson fiókgyógyszertár működik. Csabaszabadiban nem található gyógyszertár. Az ügyeleti ellátást kijelölés alapján biztosítják a patikák. A területi lefedettség megfelelő.

Egyéb egészségügyi szolgáltatások

A pszichiátriai, klinikai pszichológiai járóbeteg-szakellátás jelenleg heti 90 órában fogadja a békéscsabai, ill. békés vármegyei lakosokat. Az ellátási területbe beletartoznak a szatellitelepülések is. A pszichológiai tanácsadó a folyamatosan növekvő igénynek igyekszik megfelelni a lakosság pszichológiai ellátásának biztosításával. A lakosság mentálhigiénés állapotának romlása indokolttá tette a helyi szakellátásban korábban ellátatlan gyermekpszichiátriai tevékenység elindítását. (Békéscsabáról korábban Gyulara irányították az ellátásra szoruló betegeket, ezért Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata kapacitásbővítési kérelemmel fordult az Országos Egészségbiztosítási Pénztárhoz és 2019 december 1-jei hatállyal engedélyt kapott 30 óra pszichiátria, 30 óra klinikai szakpszichológia és 30 óra gyermek- és ifjúságpszichiátriai szakrendelés működtetésére a Bartók Béla út 12. szám alatt.) A Tanácsadóban jelenleg három pszichiáter szakorvos rendel fele-fele arányban felnőtt és gyermek-és ifjúságpszichiátriai vonatkozásban. Ugyanitt lelkisegély szolgálat is működik. A 2 fő főállású és egy leállású szakmai vezetők mellett 30 fő önkéntes látja el a 24 órás ügyeletet. (Országos szinten Szeged, Debrecen, Szolnok és Miskolc mellett már csak a békéscsabai lelkisegély-szolgálat biztosít folyamatosan krízisintervenciót telefonon és e-mailben, ezáltal is csökkenti az egészségügyi ellátórendszer terheléset, mind az adekvát, mind az inadekvát megkeresések terén.)[103]

2.1.6.5 Bölcsődék

Békéscsabán a 3 önkormányzati fenntartású bölcsőde és a játszóház működik, ellátási területük Békéscsaba. A városban ezeken kívül egy magán bölcsőde működik. A bölcsődék elvállalják a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását is.
A bölcsődei férőhely megoszlása a város területén megfelelő:

- 3. számú (Belvárosi, Wlassics sétány) Bölcsődében a férőhelyszám 156 fő. Az alaptevékenység mellett a bölcsődében időszakos gyermekfelügyelet és játszóház is működik 10 férőhelyen, meghosszabbított nyitvatartással és egyéb, családtámogató szolgáltatás lehetőségével.
- 6. sz. (Szigligeti utcai) Bölcsőde 50 férőhely fogadja a kisgyermekeket.
- 8. sz. (Pásztor utcai) Bölcsőde 90 férőhelyes.
- Vállalkozásban működtetett bölcsőde: MIVA Bölcsőde 54 férőhelyes.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata pályázatot nyújtott be a „Bölcsődei nevelés fejlesztése RRF.1.1.2.-2021 kódszámú pályázati felhívásra. A sikeres pályázat eredményeként Békéscsabán az Erzsébethely városrészen egy 5 csoportszobával működő, összesen 84 gyermek befogadására alkalmas új bölcsőde jön létre, amelynek a kivitelezési munkái a 2025. évben elkezdődtek.

[102] Házi adatszolgáltatás alapján.
[103] Forrás: Szociális Portfólió – 2021-2024

A szatellittelepülések közül Csorváson, Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Telekgerendáson és Újkígyóson működik bölcsőde. Nem rendelkezik bölcsődével Csabaszabadi és Gerendás. Jelenleg két helyen van szükség bölcsőde fejlesztésére, Csorváson egy min bölcsőde létrehozása oldhatja meg a 3 év alatti gyermekek helyben történő nappali megőrzésére, nevelésére vonatkozó igényt, Szabadkígyóson normál méretű bölcsődére van szükség.

2.1.6.6 Szociális, család- és gyermekjóléti közszolgáltatások

Magyarországon a rászorultak pénzbeli és/vagy természetbeni ellátás, illetve személyes szociális szolgáltatás formájában kaphatnak szociális típusú segítséget. A személyes szociális ellátások alapvetően öt ellátotti csoportot - idősek, fogyatékosok, szenvedélybetegek, pszichiátriai betegek, hajléktalanok - érintenek. A szociális ellátás a települési önkormányzatok feladata. A fejezet a békéscsabai és a szatellittelepülések vonatkozó szolgáltatásainak ismertetése során a vonatkozó interjúk mellett elsődleges forrásként a 473/2021. (IX. 4.) békéscsabai közgyűlési határozattal elfogadott, „Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciójának felülvizsgálata 2022-2024" című (továbbiakban Szociális Koncepció 2022-2024) dokumentumra támaszkodik. Az alábbi alfejezetben csak ettől eltérő esetben kerül sor külön forrásmegjelölésre.

A békéscsabai szociális ellátó rendszer egy, az egymásra épülés elvén működő sokrétű szociális alapszolgáltatási hálózat, amelyet jól kiegészít a civil és az egyházi szolgáltatók aktív és hatékony közreműködése. A rendszer a lakossági szükségletekre épül, amely rugalmas, jól átlátható és tudatosan fejlesztett. A szakma: munka szinvonalas: elkötelezett, motivált, szakmailag felkészült, képzett szakemberek dolgoznak az intézményekben. Jellemzőek a hatékony szakmaközi kapcsolatok a különböző fenntartók és intézmények, szolgáltatók között, szoros az ágazatközi (szociális, egészségügyi, oktatási, gyermekvédelmi stb.) együttműködés is. Pozitívum, hogy intenzív és erős a civil szervezetekkel való kooperáció.[104]

A jövőre nézve ugyanakkor le kell szögezni, hogy a kedvezőtlen demográfiai folyamatok, előregedő helyi társadalom, növekvő természetes fogyás, negatív vándorlási egyenleg egyre nagyobb terhet fog róni az ellátóhálózatra. Ezáltal várhatóan tovább fog növekedni a bentlakásos ellátásra várakozók száma (ami már most is magas), a bekerülők egészségügyi állapota miatt tovább fog erősödni a szakápolási feladatok dominanciája az ellátásban. Ez az ellátásban dolgozó szakemberek már most is jelen lévő erős fizikai és mentális leterheltségét tovább fogja fokozni. Problémát az, hogy az alacsony jövedelmi és társadalmi megbecsültség miatt alacsony a szociális felsőfokú képzésben résztvevők száma, illetve, hogy jelentős a szakemberek elvándorlása az ágazatból. Bár a helyzet még nem kritikus, egyértelmű az ellátószemélyzet előregedése, alacsony az önkéntesek részvételi aránya a szociális szolgáltatások teljesítése során.

A szatellittelepülésekről általánosságban elmondható, hogy a nappali szociális ellátásokat a települési önkormányzatok igyekeznek megszervezni saját intézményekkel, vagy térségi társuláshoz csatlakoznak. A BKESZI-hez[105] Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás tartozik; Békés város szociális szolgáltatóhoz Doboz Község; Csorvás pedig Orosháza ellátási körzetéhez. Szabadkígyós és Újkígyós önállóan, saját intézményekkel oldja meg a legtöbb feladatot. A szakosított szociális ellátásra jellemző speciális infrastruktúra- és eszközrendszer-, valamint a speciális képzettségű

[104] Szakértői interjú során rögzített információ.
[105] Honlap: https://www.bkeszi.hu/

szakemberhiány, illetve az önálló szolgáltató egység kialakításához szükséges potenciális ellátandók alacsony száma miatt a szolgáltatások a szatellittelepüléseken nem találhatóak meg, a szolgáltatásokat Békéscsabán érik el az érintettek.

2.1.6.7 Pénz- vagy természetbeni ellátások

Békéscsabán a szolidaris várospolitika jegyében a lakosok az alább felsorolt, nem kötelezően nyújtandó támogatásokban is részesülhetnek.

Békéscsaba MJVO által biztosított szociális ellátások (segélyek) típusai, valamint zárójelben azok igénybevétele 2024-ben:

- rendkívüli települési támogatás (1433)
- települési lakhatási támogatás (394)
- köztemetés (41)
- települési gyógyszertámogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás (61)
- települési adósságcsökkentési támogatás (7)
- gyermekek védőoltása
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (300)
- szociális célú tüzelőtámogatás (378)
- szén-monoxid érzékelő támogatás (19)
- tanévkezdési támogatás (61)
- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat (47)
- Csaba baba életkezdési támogatás (141).

A szatellittelepüléseken a támogatásban részesülő lakosok száma viszont 2014-2024 folyamatosan növekszik. A kistelepüléseken, például a jelentős roma lakosságú Dobozon a kedvezőtlen jövedelmi viszonyok miatt magas a támogatásban részesülők száma.

2.1.6.8 Személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások

A Békéscsabán elérhető szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat

- egyrészt a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ (a továbbiakban: Családsegítő Központ)[106] és a Békéscsabai Életfa Idősek Otthona (a továbbiakban: Életfa Idősek Otthona),
- másrészt a Bástyaházi Fenntartású, Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (a továbbiakban BKESZK),[107]
- illetve civil szervezetek biztosítják.

Szociális étkeztetés biztosítása térítési díj mellett az idősek nappali ellátását nyújtó telephelyeiken történik, igény szerint a hétvégi étkeztetés is megoldott. 2020 évben az ellátotti létszám: 227 fő volt a jogosultak száma évek óta csökken. Szociális étkezési szolgáltatás a civil, illetve egyházi Közösségi Misszionál, a Humán Közszolgáltatóknál és a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálatnál is igénybe vehető.

A szatellittelepülések közül 2020-ban a BKESZK gondoskodik Csabaszabadi (3 fő), Kétsoprony (23 fő) étkeztetéséről, míg az egyházi fenntartású Humán Szolgáltató Központ (HSZK) látja el Csorvást (47 fő) és Telekgerendást (29 fő). Szabadkígyóson a helyi önkormányzat által alapított Szociális Alapszolgáltatási Központ, Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ biztosítja a szociális étkeztetést,

[106] Honlap: http://www.bekescsabicsalad.hu/
[107] Honlap: http://www.bkeszi.hu/

Dobozon Békés Város Szociális Szolgáltató Központja szolgáltat. Csorváson a HSZK mellett a helyi szociális intézmény is biztosít étkeztetést. A szolgáltatás a térségben mindenütt hozzáférhető.

Házi segítségnyújtás – BKESZK – az idősek nappali ellátását biztosító telephelyekre építetten került megszervezésre. 2020 során házi segítségnyújtásban 113 fő napi szintű ellátására került sor személyi gondozás, és 3 fő napi szintű ellátására került sor szociális segítés keretén belül.

A szatellittelepülések közül 2020-ban a BKESZK Kétsopronyban (25 fő), a HSZK Gerendáson (110 fő) és Telekgerendáson (49 fő) látta el a feladatokat. Csorváson Csorvás Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye 27 főt látott el ugyanebben az évben. Szabadkígyóson a Szociális Alapszolgáltatási Központ (45 fő), Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ biztosítja az ellátást. Dobozon Békés Város Szociális Szolgáltató Központja szolgáltat.

Családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás

Békéscsabán a Családsegítő Család- és Gyermekjóléti Szolgálata látja el elsősorban szociális segítő munkát, ellátásközvetítést és szervezési tevékenységet végez. Az ellátotti számok 2022-ben 1775 fő.

A szatellittelepülések közül Csorváson érhető el a szolgáltatás az Orosházi Kistérség Egyesített Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálata által. Gerendáson és Kétsopronyban a Békéscsabai Családsegítő az ellátó, előbbi helyen 2022-ben 52 fő ellátott. Kétsopronyban 59 főt láttak el, Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ volt a feladatellátó szerv.

Jelzőrendszeres segítségnyújtás 2013. július 1. napjától állami feladat lett, a szolgáltatást a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő Békés Megyei Hajnal István Szociális Szolgáltató Centrum (BMHISZC)[108] biztosítja, 75 készülék kihelyezésével. A várakozók száma átlagosan 3 fő, az átlagos várakozási időtartam 1 hónap. A szatellittelepülések közül Csorváson és Gerendáson az Orosházi Kistérség Többcélú Társulása biztosítja a szolgáltatást.

Közösségi ellátások

Békéscsaba Város Önkormányzatának szolgáltatási szerződései vannak hatályban közösségi ellátásra az alábbi szervezetekkel:

[108] Honlap: Hajdú-Bét Megyei Integrált Szociális Intézmény Békés Vármegyei

- **Béthel Alapítvány (pszichiátriai betegek)**
  A Béthel Alapítvány 2005-től Békéscsabán, az Aulich u. 6. szám alatt nyújt szolgáltatást. Az intézményben a szakképesítéssel rendelkezők aránya 100%, a humán erőforrás biztosított. Az intézmény és telephelye a város egy jól megközelíthető pontján helyezkedik el. A helyiségek berendezése otthonos, a nappali elfoglaltságok és a speciális szociális szolgáltatások sajátosságaihoz igazodik.

- **Egyensúly AE Egyesület (pszichiátriai és szenvedélybetegek)**
  Szenvedélybetegek és pszichiátriai betegek közösségi alapellátása: 2017-től vehető igénybe. Előbbit 40 fő, utóbbit 48 fő veheti igénybe.
  A személyi és tárgyi feltételek minden ellátástípus esetén megfelelnek a törvényi előírásoknak: a telephelyek felszereltsége, mérete megfelel a törvényi előírásoknak (fürdők, mosási lehetőség, közösségi terek, interjúszobák). Minden dolgozó rendelkezik saját laptoppal, a közösségi ellátás számára biztosított kerékpár és telefon is.

- **Mentálhigiénés Egyesület (pszichiátriai és szenvedélybetegek)**
  Az egyesület 2005 óta biztosítja az ellátást a teljes járásban. A Békés Mérték Közösségi Ház az önkormányzat által biztosított Békési út 40. szám alatti ingatlanban működik. A jogszabályok által előírt tárgyi feltételek biztosítottak. A Közösségi Ház jelenleg 104 fő részére nyújt rendszeres mentálhigiénés, szociális segítségnyújtást Békéscsabán kívül szatellittelepüléseken is (Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás, Szabadkígyós, Újkígyós).

- **MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület (szenvedélybetegek)**
  Az egyesület az ellátást 2008. január 1. óta biztosítja. A személyzeti és tárgyi állomány megfelelő, a működéshez szükséges feltételek, eszközök saját erőből, valamint pályázati támogatásokból költség hatékonyan biztosítottak.

A járásban várólista nincsenek, a férőhelyek maximális létszámát viszont meghaladja az ellátottak közöl száma: a férőhelyhiányos Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház a szatellittelepülések lakosságát is ellátja. A szolgáltatásoknak helyet adó épületekről általánosan elmondható, hogy korszerűsítésre szorulnak, kiemelten a BKÉSZ szenvedélybetegeket ellátó Idősek Otthona, a szakemberellátottság megfelelő.

Támogató szolgáltatás

A támogató szolgálat feladata a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén. A finanszírozás alapját a meghatározott időszakban teljesített személyi segítés óraszáma és a személyi szállítás óraszáma jelenti, nem kötelezően ellátandó feladat. A szolgáltatás a szociálisan rászorultak részére térítésmentes. A szolgáltatást Békéscsaban az alábbi szervezetek végzik:

- Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete,
- Békéscsabai Kistérségi Egyesületi Szociális Központ,
- Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat,
- Aut-Pont Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány.

A szatellittelepülések közül a BKESZK szolgáltat Csabaszabadiban, Kétsopronyban (4 fő), Telekgerendason, Szabadkígyóson és Újkígyóson.

Nappali ellátás

Demens személyek nappali ellátása 7 telephelyen működik: 2020-ban 50 fő demens személy ellátását biztosítva. Fogyatékkal élők nappali ellátása: a BKSZEK és szerződött partnerei 2024-ben 196 fogyatékos személy ellátását biztosították a városban és a szatellit településeken. A fogyatékkal élők ellátása kizárólag Békéscsaban valósul meg, a szatellittelepülések lakóit is a vármegyeszékhelyen látják el.

Pszichiátriai betegek nappali intézménye: a komplex pszichoszociális rehabilitáció minden formáját a Béthel Alapítvány, illetve az Egyensúly AE Egyesület nyújtja. Hatékony nappali szociális szolgáltatási eredményesek, színvonalasok, ugyanakkor a Béthel Alapítvány Aulich utcai házában kapacitáshiány van.

Szenvedélybetegek nappali ellátása: a BKESZK mellett a várossal feladatellátási szerződést kötött Egyensúly AE Egyesület hatékonyan működő civil szolgáltatóként van jelen a szenvedélybetegek nappali ellátásának szolgáltatásában. 2024-ben a szenvedélybetegek nappali ellátásában részesülők száma 209 volt.

Nappali Melegedő: Békéscsabán a Családsegítő a Gyár u. 16. szám alatti biztosítja a hajléktalan személyek számára reggel 3 órától 16 óráig a nappali tartózkodásra, tisztálkodásra, étel melegítésére és annak elfogyasztására a feltételeket. A nappali melegedő ellátási területe Békéscsaba, a helyiség 20 fő befogadására alkalmas. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítésén túl lehetőség nyílik ügyintézés igénybevételére. 2024-ben a hajléktalanok nappali intézményeinek napi átlagos forgalma 21 fő volt.

Idősek Hubja: a nappali ellátás legkiépítettebb, 8 tagintézményből álló hálózata Békéscsaban. A szolgáltatásra egyre nagyobb az igény, a szolgáltatásnak otthont adó helyiségek állapota változó. Az idősek nappali ellátásában részesülők száma 2024-ben 314.

Utcai szociális munka

Békéscsabai Családsegítő szervezeti keretei között működik, önálló szakmai egységként látja el feladatait Békéscsaba területén és a Gyár utca 16. szám alatti telephelyen, ahol egyben a Hajléktalanok Átmeneti Szállása és a Nappali Melegedő is üzemel. A Családsegítő együttműködési megállapodással rendelkezik a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal (melynek része a szolgáltatás végzését meghatározó területi felosztás is) és a Dél-alföldi Regionális Diszpécser Szolgálattal. A feladatok ellátásáról 1 fő koordinátori feladatokat is ellátó szociális munkás és 1 fő utcai szociális gondozó gondoskodik. A Gyár utca 16. alatti telephelyen található az utcai szociális munka háttérirodája, ahol a klienseket fogadni is tudják napi 1 órában. Az ellátotti létszám alakulása: 2018: 81 fő, 2019: 70 fő, 2020: 68 fő, 2022: 70 fő.[49]

Tanyagondnoki Szolgálat

A külterületi intézményhiányból eredő hátrányok enyhítését célzó szolgáltatást 2020-ban 78 fő vette igénybe, térítésmentesen. A BKESZK és a Békéscsabai Családsegítő Szeretetszolgálat kiemelten a békéscsabai 12 veszélyeztetett tanya ellátását biztosítja. A szatellittelepülések közül a BKESZK látja

[49] Forrás: Információszolgáltató Központ az Önkormányzatért Központ

Kétsoprony tanyagondnoki szolgáltatását is, ezt 2020-ban 28 fő vette igénybe. A többi településen nincs tanyagondnoki szolgálat. A hálózat továbbfejlesztése szükséges.

Az alapszolgáltatások fontos elemei a város és térsége szociális hálójának. A fenti ellátások változó minőségű infrastrukturális feltételek között valósulnak meg, a legtöbb épület esetében szükséges gépészeti, energetikai felújítást végezni. A szakszemélyzet felkészült, de a szolgáltatások hosszútávú végzéséhez szükséges ismeretbővítés, kézségmegelőző továbbképzés.

Ápolást, gondozást nyújtó intézmény

Idősek otthona: Békéscsabán több idősek otthona található: az önkormányzati fenntartású Életfa Idősek Otthona a (Lencsesi út 85.) 124 férőhellyel rendelkezik. Ellátási területe: Békéscsaba közigazgatási területe. Az intézményben foglalkoztatott dolgozók száma 42 fő. Az ellátottak átlagéletkora 80 év feletti, az ellátásban részesülőknél a nők aránya magasabb. A lakók egyre nagyobb része krónikus betegségekkel terhelten kerül felvételre. A folyamatos ápolásra szorulók aránya meghaladja a 65%-ot. A 2023-as szakmai beszámoló alapján 280 fő feletti van a várólistán levők száma. Az intézmény teljeskörű energetikai felújításra szorul.

A BKESZ tartja fent az Ady Endre Utcai Idősek Otthonát 129 fő állandó és 4 átmeneti férőhellyel. Az intézmény folyamatosan 100%-os kapacitással üzemel, itt is jelentős a várólista. Az épület a város szövetében nem központi helyen található, szintén megújításra szorul. A BKESZK által üzemeltetett szolgáltatásokat Telekgerendás, Csabaszabadi és Kétsoprony lakosai is igénybe tudják venni.

Országos vonzáskörzetű idősek otthonát működtet a városban a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, a Magyarországi Evangelikumi Testvérközösség „Oltalom" Idősek Otthona és Filia Alapítvány. A szatellittelepülések közül Gerendáson szolgáltat a Szent Erzsébet Szeretetotthon 49 főnyi befogadóképességgel, fenntartója a Bálint Sándor Egyházmegyei Szeretetszolgálat, Szeged Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ tart fent 50 férőhelyet.

A fogyatékos személyek otthona: a feladatot Békéscsaba és a szatellittelepülések vonatkozásában a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el, várólistán 11 fő szerepel a legutóbbi adatközlés szerint, az intézmény kapacitásbővítésére szükség lehet.

Pszichiatriai betegek otthona: Békéscsaban ilyen szakellátás biztosító intézet nincs, a szolgáltatást a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el a vármegyében Elekén, Körösladányban és Mezőkovácsházán.[50]

Szenvedélybetegek otthona szintén a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ fenntartásában nyújt szociális gondoskodást.

Támogatott lakhatás

Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területen két fenntartó biztosít támogatott lakhatás szolgáltatást (Új Jövő Alapítvány: 5 db támogatott lakhatást nyújtó ingatlan; Mécses Szeretet Szolgálat Kőrösike Alapszolgáltatási Központ: 3 db támogatott lakhatást nyújtó ingatlan). Emellett a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat működtet

[50] Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Magyarbánhegyesen, Medgyesegyházán és Mezőkovácsházán lakásokat. A szatellittelepüléseken nem áll rendelkezésre ilyen jellegű szolgáltatás.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények az időskorúak gondozóháza, a fogyatékos személyek gondozóháza, a pszichiátriai betegek átmeneti otthona a szenvedélybetegek átmeneti otthona, az éjjeli menedékhely, a hajléktalan személyek átmeneti szállása.

Az idősek gondozóháza az Ady Endre Utcai Idősek Otthonában van kiépítve. Az engedélyezett férőhelyek száma: 4, ez a kapacitás megfelel az igényeknek. Az ellátotti terület Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás. A Magyarországi Evangélikumi Testvérközösség „Oltalom" Idősek Otthona szintén 4 fényi férőhellyel rendelkezik, országos vonzáskörzettel.

A hajléktalan személyek átmeneti szállásának működtetője a Békéscsabai Családsegítő. A rendelkezésre álló férőhely 2022-ben 30 fő volt. Az átmeneti szálló és nappali melegedő feladatait 3 fő folyamatos munkarendben dolgozó munkatárs látja el, képzettségük az előírásoknak megfelel. A lakók egészségügyi ellátása érdekében heti 2 órában orvos kerül foglalkoztatásra. A szállás teljeskörű, komplex felújítása szükséges.

Lakóotthonok

A tartós bentlakást nyújtó szociális intézmények rendszerében a legmodernebb a személyre szabott lakóotthoni szolgáltatás. A Békéscsaban található két otthont a Gyöngyház integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye tartja fenn. Az ápoló-gondozó célú lakóotthon Békéscsaba, Bélmegyer, Mezőberény és Orosháza településeket látja el, a férőhelyek száma 12 fő, ennek megfelelő az ellátottak létszáma is. Várólista nem volt. A rehabilitációs célú lakóotthon Békéscsaba és Dombegyháza lakosait látja el, férőhelyek száma 12 fő,.

Közösségi ellátások

Szenvedélybetegek közösségi ellátása: a Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház jelenleg 104 fő részére nyújt rendszeres mentálhigiénés, szociális segítségnyújtást, felnőtt a szatellittelepülésekért is. Az Egyensúly AE Egyesület szintén férőhelyein túl (40 fős befogadási kapacitás) 47 főnek nyújtott szolgáltatást 2020-ban.

Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása: a MI-ÉRTÜNK Konzultációs Központ szolgáltatásai során az anonimitás elve érvényesül, tevékenységei térítésmentesen vehetők igénybe. Ellátotti terület Békéscsaba. Az ellátottak létszáma 2020-ban nagyon megugrott (2019: 6502 fő, 2020-ban 14110 fő), valhetőleg a COVID hatására.

2.1.6.7 A gyermekvédelem ellátásai

A gyermekétkeztetés

Az intézményi gyermekétkeztetés keretében étkeztetési normatív kedvezményben részesült gyermekek száma 2020. évben mindösszesen 2308.

A gyermekjóléti szolgáltatás: a Békéscsabai Családsegítő a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységet biztosít, feladatait az egész járás területén, minden iskolában és óvodában, 15 fő munkatárssal látja el.[121]

Család- és gyermekjóléti központ: a Békéscsabai Családsegítő a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat is nyújt, továbbá a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedésekhez kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységet lát el.

A gyermekek napközbeni ellátása: gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését is biztosítja a Családsegítő. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama a szülő munkarendjéhez igazodik.

A gyermekek átmeneti gondozása: a Családsegítő fontos feladatai közé tartozik, az intézmény külön szervezeti egységét képezi a Gyermekek Átmeneti Otthona Békéscsabán a Bartók Béla út 24. szám alatt 6 férőhellyel.

A Családok Átmeneti Otthona: biztosítja a békéscsabai lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel rendelkező lakhatási lehetőség nélkül maradt szülő(k) és gyermek(ek) részére az együttes lakhatást, 22 férőhellyel. Mindkét otthon kihasználtsága magas, főleg a családok átmeneti otthonában jellemző a maximális kihasználtság.

2.1.6.8 A szociális infrastruktúrához kapcsolódó fejlesztési szükségletek összegzése

Nappali ellátás keretében szükséges:

- a külterületen élők ellátásának érdekében a tanyagondnoki szolgáltatás további fejlesztése, további külterületi körzetek kialakítása, ellátása, mivel nem lefedett a teljes békéscsabai tanyavilág (kozel 3000 békéscsabai él jelenleg is tanyán);
- az időskorúak nappali ellátása mellett a speciális igényeket kielégítő ellátási formák fejlesztése (fogyatékos, szenvedély beteg, pszichiátriai beteg);
- a házi segítségnyújtás kiterjesztése új ellátotti csoportok vagy ellátási szükséglettel rendelkezők körébe;
- Jamina városrészében új nappali ellátást nyújtó intézmény létrehozása, a jelenleg intézmény helyén szociális lakások kialakítása;
- hajléktalan személyek nappali melegedője (5600 Bekescsaba, Gyar u.16.), fejlesztése;
- az utcai szociális munka fejlesztése;
- gyermekjóléti alapellátás, gyermekek napközbeni ellátásának: a lakossági igények megjelenése esetén történő fejlesztése (férőhelyfejlesztés, szolgáltatásfejlesztés, több típusú ellátás szervezetés), bölcsődei férőhelyfejlesztés Jaminában

A szakosított szociális ellátások, valamint gyermekjóléti ellátások keretében szükséges

- szociális és eseleg egészség térkép készítése, amelyek eredményeit nem csak a személyes gondoskodást nyújto szociális szolgáltatások, hanem a prevenció, a pénzbeli ellátások, a gyermekvédelem vagy a helyi lakáspolitika kialakításánál is hasznosíthatják a szakemberek és a döntéshozók;
- a hajléktalanok átmeneti ellátása (Békéscsaba, Gyár u. 16.) tekintetében további infrastruktúrafejlesztés;

[121] Családsegítő intézmény saját elhangzott információ

- újjáéli menedékhely szolgáltatás továbbfejlesztése;
- a tartós bentlakásos férőhelyek fejlesztése, hajléktalanotthon megszervezése;
- támogatott lakhatás iránti igény felmérése;
- az intézmények energetikai szempontú megújítása.

2.1.6.9 Kiemelt térségi kulturális intézmények

A következő fejezet kiemeli Békéscsaba legfontosabb kulturális intézményeit. A nem városi fenntartású vagy székhely látogatói kört megcélzó intézmények, szervezetek listáját a melléklet tartalmazza.

Békéscsaba kulturális kínálata sokszínű, az intézményrendszer korszerű: a város TOP-forrásokból a közelmultban jelentős összeget fordított a kulturális infrastruktúra modernizálására. Fontos lépés volt, hogy Békéscsaba a 2014-2020-ban megvalósított CLLD projektjét a Csabagyöngye Kulturális Központ funkciófejlesztésének érdekében a kultúra ágazatához kapcsolódva valósította meg.

A következő időszak feladata a COVID-pandémia hatásainak enyhítése, a város sokrétű kulturális hálózatának megerősítése, a látogató számának stabilizálása.

Csabagyöngye Kulturális Központ[122]

A Csabagyöngye Kulturális Központ a vármegyeszékhely és a Dél-alföldi régió egyik legmeghatározóbb komplex közművelődési és kulturális feladatokat ellátó intézménye. Az intézmény fenntartója Békéscsaba MJV. A Csabagyöngye Kulturális Központ tagja a Kulturális Központok Országos Szövetségének, így az ott folyo munka kiváló rálátást ad a szakmai folyamatok változására, a progresszív irányok megismerésére, átvételére.

Az intézmény látogatottsága átlagosan évi 300 000 főre tehető. Ebből a helyi látogatók 72%-ot, míg a vonzáskörzetből (szatellitelepülések) 18%-ot, a távolabbról érkezők kb. 10%-ot jelentenek.

Békéscsaba különböző városrészein levő kulturális intézmények működtetéséért (konyvtár, művelődési ház, közösségi ház) a Csabagyöngye Kulturális Központ felel:

- Arany János Művelődési Ház (Mezőmegyer településrész, épült 1965-ben faluházként);
- Mesepalota (közösségi ház és muzeumpedagógiai kiállítóhely, épült a 20. század elején);
- Munkácsy Emlékház (Múzeumpedagógiai kiállítóhely, a Munkácsy-hagyomány őrzése, eredetileg épült 1843-ban, örökségvédett);
- Jamina Közösségi Ház (Erzsébethely településrész, kertvárosi közösségi ház, épült 2010-ben, bővítve 2014-ben);
- Lencsési Közösségi Ház (lakótelepi közösségi ház, épült 1987-ben).[123]

A központhan az elmúlt időszakban innos forrásból származo támogatással több fejlesztés valosulhatott meg, de továbbra is feladat a meglévő településrészi kapcsolati hálló megerősítese. Fontos, hogy a szolgáltatáshianyos Jamina városreszben található Közösség Ház korszerűsítese szolgáltatásbővítéssel összekötve megvalosuljon.

[122] Honlapja: http://www.csabagyongye.com/
[123] Forrás: https://csabagyongye.com/?page_id=2

Gerlai Faluház és Könyvtár

A településrészi igényeket kiszolgáló közművelődési intézményhalózat részet kepezi a Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ, amely muködteti a Gerlai Faluházat és a könyvtárat. Előbbi a helyi civil élet fontos szintere, a közösségi, kulturális események szervezője, míg utobbi nyilvános könyvtárként szolgálja ki a lakosságot. 2006 óta látja el faluházként feladatait Gerla településrészen. Fejlesztés az utóbbi időszakban nem történt az intézményben.

Munkácsy Mihály Múzeum[124]

Békéscsabán, az 1914-ben átadott hajdani Közművelődés Háza épületében található a Munkácsy Mihály Múzeum, amely 2013. január hónaptól vármegyei hatókörű városi múzeumként, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat fenntartásában működik. A Munkácsy Mihály Múzeum Modern Városok Program keretében létrehozott idővonal kiállítása Bekescsaba és a vármegye regeszeti és termeszeti értékei, története és néprajza mellett a névadó festőművész életművének egy részét és személyes tárgyait mutatjál be. Az intézményben rendezett időszaki kiállítások jelentős része olyan kulturális érték közkincsé tételére törekszik, amely Békés vármegyéhez és Békéscsabához köthető. Az MVP és TOP programok keretében a Múzeum jelentős fejlesztése valósult meg.

A múzeum tagintezményeként működik a csókási szélmalmot és a magori szint is magaban foglaló Csabai Tanya és Gabonatermesztés-történeti Kiállítóhely (ismertebb nevén Gabonamúzeum). Az intézmény rendelkezik továbbá egy korszerű restaurátor- és raktárbázissal is.

A Munkácsy Mihály Múzeum 35 főt foglalkoztat a múzeumban, 1 főt a Gabonamuzeumban. Ebből 13 felsőfokú alkalmazott, 20 középfokú. Az épület költséghatékony fenntartásának biztosításához szükség van további energetikai korszerűsítésre.

Békéscsabai Jókai Színház[125]

Békéscsaba egyik legszebb - hajdan örökváltságból, a polgárok összefogásával épült - épületében működik a Bekescsabai Jokai Színház, melynek 1954 óta van önálló társulata. 2012. január 1. óta Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában működik. A színház feladata a kultúra terjesztese: megvalósul mind a vidéki lakosság beutaztatása, mind a színdarabok utaztatása a kisvárosokba, falvakba, esetenként a tanyaközpontokha is. A színház állománya 111 fő, abból 3 vezető, 108 fő alkalmazott.[126] A színházi előadások mellett a Jokai Színház szervezi a nagy sikerű Csabai Nyar es Városházi esték (június-július hónapokban) sorozatot. A vírushelyzetből eredő drasztikus nézőszámcsökkenes megállt. Az épület belső műszaki állapota igen kritikus, teljes körű felújítast igényel.

Békéscsabai Napsugár Bábszínház[127]

A 2005-ben alakult hivatásos színház folyamatosan kiszolgálja a város gyermekközönséget bábelőadásaival, folytatva a Lenkefi Konrád által létrehozott bábegyüttes színvonalas munkáját. Az intézmény célkitűzése a nézők és a szereplők közötti közelebbi kapcsolat megteremtése. Fontos feladat a sérült és hátrányos helyzetű gyermekek színházi nevelése.

[124] Honlapja: https://mmm.hu/
[125] Honlapja: http://jokai.szinhaz.hu/
[126] Forrás: http://www.bekescsaba.hu/?q=node/3
[127] Honlapja: http://napsugar.szinhaz.hu/

A társulat a Munkácsy negyed beruházás keretében az Urszíny-Belizzey kúria rehabilitációjával létrejövő új játszóhelyre költözhetett. Az épületben egy 120 fős nézőtér, próbaterem, kiszolgáló-, foglalkoztató helyiség lett kialakítva.

Békés Megyei Könyvtár[128]

A jelenleg városi fenntartású konyvtár története 1899-re nyúlik vissza. A központi szolgáltató hely mellett egyes városreszek ellátását is biztosító intézmény harom fiókkönyvtarral működik: Erzsebethelyen (Jaminában), a Lencsési lakótelepen és Mezőmegyeren. (A gerlai kerület könyvtári ellátása az általános művelődési központ keretében történik.) A könyvtarban működik EU informacios pont, illetve a digitalizáció terjesztésére motivációt támogató, az ország egyik első könyvtári makerspace helyisége, amely robotikai kísérletekre, 3D nyomtatásra, könyvkötészeti és más kreatív foglalkozás számára alkalmas.

A könyvtárban az előző fejlesztési időszakban több beruházás valósult meg. Ezek ellenére az elektromos hálózat felújítása, raktárbővítés megvalósítása továbbra is sürgető. Fontos lenne az oktatóterem eszközeinek (laptopok, digitális táblák, liegészítő eszközök) cseréje, adatbázisok beszerzése.

A szatellittelepülések közül valamennyi helyen található könyvtár, amely néhány település esetében az iskolához van hozzákapcsolva. Ugyancsak minden településen található Művelődési Ház, ezeket minden esetben a települési önkormányzatok tartjak fent.

Állandó színház, mozi, múzeum egyik településen sem található.

Szabadkígyós Községben 2022 márciusában átadták a 3,2 milliárd forintból megújult, kulturális funkciót kapó Wenckheim-kastélyt: a beruházó és üzemeltető a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.[129]

2.1.6.10 Sport

Békéscsabán a „klasszikus sportágak" közül a legeredményesebb hosszú ideig a női torna volt, ám az utóbbi években átvette a helyét az atlétika. Régi gyökerekkel rendelkezik a vívás, az úszás és a judo, valamint a csapatsportágak közul a labdarúgás, a kézi- és röplabda. A tradicionális és a korszerű szabadidős sportágak egyaránt jelen vannak a városban, az ehhez kapcsolódó sportesemények (labda bajnokságok, sportfesztiválok, sportparádék, streetball fesztival, utcai futóversenyek stb.) is már nagy hagyomannyal bírnak. A diáksport szerepe szintén nagyon fontos.

A város egyesületeinek fő támogatója az önkormányzat, melynek fontos célja a verseny- és szabadidősport feltételeinek megteremtése, ennek részeként a lakosság egészségét nagyban befolyásoini képes, aktív időtöltésre alkalmas, korszerű intézményrendszer kialakítása. Az egész évben gyakorlatilag 100%-os kihasználtságú létesítmények jelentős részét közvetlenül vagy közvetve a Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. működteti.

2016 óta a Modern Városok Program keretében, illetve egyéb hazai források igénybevételével indultak meg a fejlesztések, melyek listáját a 8.5.1.7 melléklet tartalmazza. E fejlesztések keretében pl. röplabda munkacsarnok épült (BRSE), Sportok háza és sportszálláshelyek kialakítása történt meg a meglévő

[128] Honlapja: https://konyvtar.bmk.hu/
[129] Forrás: https://korosvidek.hu/2022/03/31/kilencven-csaszarban-elkezdodott-a-szabadkigyosi-wenckheim-kastely-felujitasa/

sportcsarnokban, lezárult az új sportaréna és a fedett uszoda komplexum kiviteli tervezése is. Egyéb pályázati, illetve saját forrásból valósultak meg továbbá: tenisz- és műfüves pályák, Atlétikai klub. Előre stadion, kerékpáros extrém sportpálya, Ovi Sport program, fitnesz parkok, külteri rekortán kézilabda pályák stb.

A szabadidős sportolásra korlátozottan, de igénybe vehetők a nagy sportlétesítmények, illetve a város iskolájának tornatermei és a tanuszodák. E kapacitások viszont az életmódváltásra, mozgásra vágyó lakosság számára – mind a beltéri, mind a szabadtéri infrastruktúra tekintetében – kevesek. Folyamatos fejlesztésre és kapacitásbővítésre van szükség a szabadidőben történő, nem professzionális keretek között zajló sportolásra lehetőséget nyújtó infrastruktúra bővítése érdekében. Továbbra is problémát egyebek mellett az, hogy a folyamatosan romló épületben működő Árpád fürdő uszodája nem képes kielégíteni sem az igazolt sportolók, sem a szabadidőben úszók igényeit. A szatellit településeken elsősorban az iskolák udvarai és tornatermei állnak rendelkezésre a szabadidős sportoláshoz.

2.1.7 A település gazdasága[219]

2.1.7.1 A település gazdasági súlya, versenyképe

Az IMF 2024. évi adatai alapján a világ GDP-jének 24,5%-át állítja elő Európa (27,2 Milliárd $), melyből Magyarország 223,08 Millió $-ral (az európai GDP 0,82%-ával) részesedett. Egy főre vetítve a hazai érték 23,27 ezer $/főt jelent, melyet a közép-kelet-európai országok sorából nem lóg ki hazánk (pl. Szlovákia: 26,13 ezer $/fő; Lengyelország 24,97 ezer $/fő; Románia 20,71 ezer $/fő), azonban a nyugat- és észak-európai országok mutatójától messze elmarad (pl. Norvégia 86,59 ezer $/fő; Dánia 71,21 ezer $/fő; Ausztria 57,21 ezer $/fő).

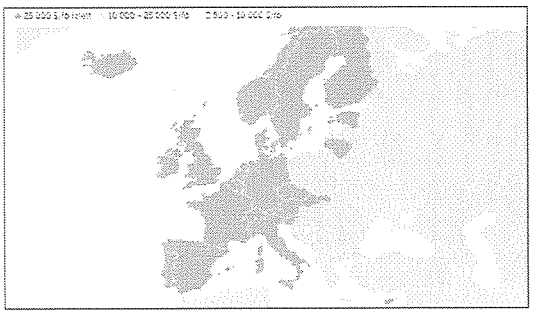

25. ábra: Az egy főre jutó GDP az egyes országokban 2025-ben ($/fő)

A hazai GDP/fő érték – az európaihoz hasonlóan – területileg jelentős különbségeket átlagol. Békés vármegye egy főre eső GDP-je 56%-a volt a hazai értéknek a KSH legfrissebb adatai alapján (2023-as, előzetes adat). Ez a vármegyék rangsorában a 19. helyet jelentette, ettől csupán Nógrád vármegye marad el jobban az országos átlagtól. Azaz Békéscsaba a magyarországi GDP/fő átlagtól egyik legjelentősebben elmaradó vármegye központja. Részletesebb GDP-re vonatkozó adatok (járási és települési szintű) nem állnak rendelkezésre, azonban az egy adófizetőre jutó SZJA értékekből következtethetünk a járás és a vármegyeszékhely gazdaságának helyzetére.

2014-ben a vármegyeszékhelyek egy adófizetőjére eső átlagos befizetett SZJA összege 335 065 Ft/fő volt, ugyanebben az évben ez az érték Békéscsabán 291 291 Ft-ot tett ki, vagyis a vármegyeszékhelyek átlagának 86,94%-át. Ezzel az értékkel a város csak Salgótarján előzte meg. 2023-ra a vármegyeközpontok átlaga 805 332 Ft/fő összegre emelkedett jelentős ugrással, a békéscsabai pedig 691 568 Ft/fő-re, vagyis vármegyeszékhely városok átlagos eredményének 85,82%-át érik el a békéscsabai értékek. Ez azt jelenti, hogy a város az egy főre eső befizetett SZJA vonatkozásában enyhén negatívan távolodott a vármegyeszékhelyek átlagától.[221] Ennek ellenére 2023-ban ez az érték is csak

[219] Központi Statisztikai Hivatal és Adóhatóság adatai alapján saját feldolgozás
[220] Forrás: IMF

az utolsó előtti helyhez volt elegendő. A hasonló népességű vármegyeszékhelyek értékeit a 26. ábra mutatja be. A város ebben az összevetésben is csak Salgótarjánt tudta megelőzni, míg Kaposvárhoz igen közel értéket produkált, nemileg elmaradva attól.

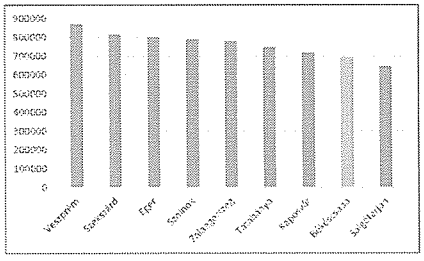

26. ábra: Az egy főre jutó befizetett éves SZJA összeg (Ft/fő) a Békéscsabához hasonló lakosságszámú vármegyeszékhelyek városaiban 2023-ban. Adatforrás: TEIR

A fenti adatok fényében Békéscsaba gazdasági súlya – habár vármegyei és járási szinten jelentős, – nemileg elmarad a magyarországi hasonló méretű városok átlagától. A szatellitelepülések átlagértéke 2023-ban 495 636 Ft/fő volt, amely Békéscsaba értékének is mindössze 71,67%-a. Doboz (444 954 Ft/fő) és Kétsoprony (449 352 Ft/fő) rendelkezik a legalacsonyabb mutatókkal, a legmagasabbak Csorvás, valamint Telekgerendás értékei 546-570 000 Ft/fő között. Mindegyik település fajlagos mutatószáma jócskán a vármegyeszékhely értéke alatt található.

A Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara TOP 100 – Békés Megye Gazdasága című rendszeres kiadványának 2023-as évre vonatkozó adatai alapján az 50 legnagyobb árbevételű Békés vármegyei cég közül 14-nek van Békéscsabán a székhelye. A 100 legnagyobb Békés vármegyei cég székhelyeit tekintve a szatellitelepüléseket Csorvás (65. helyen), Telekgerendás (91.), illetve Kétsoprony (93.) képviseli.

	Békéscsabai cégnév	Foglalkoztatottak száma (fő) 2023	TOP 25 adófizető
1.	ALFÖLDVÍZ Regionális Vízközmű- szolgáltató Zrt.	1 473	✓
2.	CSABA METÁL Öntödei Zrt.	922	✓
3.	Hirschmann Car Communication Kft	599	✓
4.	Mondi Békéscsaba Csomagolóanyag-gyártó Kft.	414	✓
5.	MARZEK KNER PACKAGING Csomagolóanyag-gyártó Kft.	475	✓
6.	JAVIPA Nyomdaipari Kft.	216	✓
7.	UNICON Ruházati és Szolgáltató Zrt.	202	-
8.	TAPPE Holdadel-gazdálkodási, Közkereseti, Szolgáltató Kft.	352	✓
9.	PRIMA-PROTETIKA Gyártó és Kereskedelmi Kft.	57	-

	Adófizető cégnév	Foglalkoztatottak száma (fő) 2023	TOP 25 adófizető
10.	UMATO Kötöttárugyártó Kft.	92	-
11.	~~BAREH-BÁZIS Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt.~~		
12.	Marzek Flexitog Kft.	112	-
13.	PENTA-DRINK MINIPOL Ital-nagykereskedelmi Kft.	105	-
14.	FRÜHWALD Beton- és Építőanyaggyártó Kft.	54	-
15.	BÓLEM Építőipari Kft.	56	-
16.	Békés Pizza Kft.	122	-
17.	Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.	70	-
18.	Dél-alföldi Villamos Hálózatszerelő és Kereskedelmi Kft.	27	✓
19.	GALÉRIA INVEST Építőipari és Kereskedelmi Kft.	54	✓
20.	BORA Ital-nagykereskedelmi Kft.	89	-
21.	"Meszlényi-Autó" Járműkereskedelmi és Szolgáltató Kft.	90	-
22.	ANGRO Nagykereskedelmi Kft	45	-
23.	UNIVERZÁL Kereskedelmi Zrt.	54	-
24.	NOVUS-DOM Építőipari Kft.	37	-
25.	BORA-ITAL Kereskedelmi Kft.	77	-

További TOP 25 adófizető:
Békéscsabai Városüzemeltetési Kft., BONDUELLE CENTRAL EUROPE Kft., BUDAPEST BANK Zrt., COCA-COLA HBC MAGYARORSZÁG Kft., COOL-AIRCONDITIONAL Kft., CSABA CENTER INVEST Kft. Duna Aszfalt Zrt., HÓDÚT FREEWAY Kft., LINAMAR HUNGARY Zrt., MAGYAR TELEKOM Nyrt. MVM ÁRAMHÁLÓZATI Kft., MVM Next Energiakereskedelmi Zrt., OTP BANK Nyrt., SZERENCSEJÁTÉK Zrt., Takarekbank Zrt., WIENERBERGER TÉGLAIPARI Zrt.

24. táblázat: A legnagyobb békéscsabai foglalkoztatók és a legnagyobb helyi adófizetők
Adatforrás: Békéscsabai MRFK és Járásra a 2022 januárjában rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján másodlagos feldolgozás és kiegészítés a 2024-es TOP25-ös adatokkal

A 25 táblázat alapján jól látható, hogy a legnagyobb békéscsabai foglalkoztatók jellemzően a szekunder szektorban tevékenykednek, e mellett a szolgáltató szektor vállalkozásai láthatók. A város számára legnagyobb bevételt generáló cégek között a legnagyobb foglalkoztatók közül 9 szerepel a listán, azonban számos más városban székhellyel rendelkező cég is megjelenik a legjelentősebb helyi adófizetők között. A legnagyobb adófizetők között a szolgáltatásokat nyújtó és az elsődlegesen ipari tevékenységet folytató cégek vannak jelen.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
IPA bevétel (Mrd Ft)	2,811	3,151	3,253	3,210	3,403	3 871	3,674	3,309	6,659	6,850

25. táblázat: Az IPA figurában befolyt bevételek alakulása 2014-2023 között
Forrás: Forrás: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatal

A helyi iparűzési adó (IPA) bevételek 2014 óta a 25. táblázat szerint alakultak a városban. Jól látható, hogy az iparűzési adó nagyjából egyenletesen emelkedett 2014-2019 között, éves szinten 3-10% között. A 2020-as világjárvány, a járványt követő gazdasági visszaesés és az állami iparűzési adó

elvonások a városi kis mértékben sújtották. Ezután az iparűzési adóból származó bevétel összege szinte megduplázódott 2024-re.

A város és a járás az uniós kohéziós támogatások tipikus célterületének tekinthető. Miközben felzárkózásához jelentős támogatási forrásokra van szüksége, adottságai és egyes kiemelt ágazatok dinamizmusa, a célzott beruházások, fejlesztések ezek abszorpcióját is lehetővé teszik. Jelentős lendületet adna a város további fejlődésének, ha sikerülne további külföldi tőkebefektetőket idevonzani. A tőkevonzó képesség növelését támogatják a – 2.1.1. alfejezetben bemutatott – közelmúltban megvalósított és a közeljövőben megvalósuló infrastruktúra-fejlesztések is.

2.1.7.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

2014 óta a mezőgazdaság, illetve élelmiszeripar jelentősége tovább csökkent a város gazdasági életében, ellenben a szolgáltatások részesedése emelkedett. Békéscsaba régebben fontos élelmiszeripari, textilipari és feldolgozóipari központ volt, de napjainkra ezen ágazatok gazdasági jelentősége kisebb-nagyobb mértékben csökkent.

A nagyobb élelmiszeripari cégek közül csak a francia tulajdonban levő (Bonduelle) Konzervgyár, továbbá a szlovák kézben levő Csabahús Kft. termel nagyobb volumenben, de sem a Hűtőház, sem a Barnevál Zrt. (baromfifeldolgozás), mint korábban bezárt élelmiszeripari vállalatok helyére nem lépett más befektető vagy gazdasági társaság. Az évszázados múltra visszatekintő gabona- és zöldségtermesztés, a sertés- és baromfitartás is sokat vesztett jelentőségéből, egyedül a monokultúrás szántóföldi növénytermesztés őrizte meg dominanciáját a külterületeken. A város területén nem jellemző a kertészetek jelenléte. A Békéscsaban működő élelmiszeripari üzemek főként a térségben termelt alapanyagokat dolgozzák fel.[123] A vármegyeszékhelyen jelenleg a Csabahús Kft. a húsipar zászloshajója, továbbá 25-30 kistermelő foglalkozik értékesítésre kerülő kolbászkészítéssel.

A mezőgazdasági növénytermesztést az utóbbi években többször is aszály sújtotta, melyet a meglévő öntözőrendszerek nem tudtak ellensúlyozni. A földbirtokok esetében elindult egy koncentrációs folyamat, amely nagyobb összefüggő földterületeket, intenzívebb gépesítést, korszerűbb módszerek alkalmazását jelentették. Ezek – az aszálykárokat leszámítva – növekvő termésátlagokhoz vezetnek. [124]

Több kísérlet is történt a város hagyományos (elsősorban élelmiszer-) iparának feltámasztására a Modern Városok Program keretében. Ennek során az alábbi fejlesztéseket jelölték ki a szakemberek:

1. Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése Békéscsabán
2. Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása
3. Zöldségszárító üzem létrehozása

Jelenleg egyik beruházás sem kezdődött el érdemben, mivel a Vidékfejlesztési Program a tervezett fejlesztésekre nem alkalmas, ezért egyedi, az MVP hazai forrásaira támaszkodó konstrukció kidolgozása szükséges az Agrárminisztériummal az élelmiszeripari fejlesztésekre. A Hűtőház fejlesztését a hazai és EU-s irányelvek miatt valószínűleg nem lehet kizárólag központi költségvetésből finanszírozni. A korábbiakban megszűnt baromfifeldolgozás és malomipar újraindulására sem látszanak jelek.[125]

[123] Forrás: Békéscsaba MJV Gazdasági Programja 2014 - 2024. Felülvizsgálat és kiegészítések várnak!
[124] Munkaerő-igényi adatok elhangzott információ.
[125] Szakértői interjú során elhangzott információ.

A város textilipara lényegében összeomlott, csak a magyar tulajdonban lévő Unicon Zrt. (bútorszövetgyártás) képviseli a könnyűipar ezen ágát, de ez a cég is súlyos munkaerőproblémákkal küzd. Jól jellemzi a helyzetet, hogy a Kötöttárugyár egykori üzemegységeit is lebontották.

Fenti iparágakkal szemben a tégla- és cserépgyártás megtartotta jelentőségét a városban. Ebben a szegmensben kifejezetten jelentős a külföldi tőke jelenléte. A helyi nyersanyag- és termelőbázis (homokbánya, betonkeverő üzem, agyagbányák, tégla- és cserepüzem), illetve a termelési hagyományok várhatóan hosszú távon is segíteni fogják az iparág fennmaradását. Az iparág két legnagyobb városi szereplője a Tondach Magyarország Kft. és a Frühwald Kft.

A nyomdaipar és a csomagolóanyag-gyártás változatlanul kiemelkedő szereppel bír a város gazdaságában. Az osztrák tulajdonban lévő Marzek Kner Packaging Kft. (egykori Kner Nyomda) és a Javipa Nyomdaipari Kft. tekinthető a leginnovatívabb cégnek. A felhalmozott tudás és a fejlett szolgáltatói bázis megfelelő alapot jelent a nyomdaipari ágazat versenyképességének javításához, húzóágazattá válásához.

A gépipar, autóipar is jelentősen fejlődött az elmúlt években, növelte részesedését a város gazdaságából. Az ágazat legjelentősebb képviselője a Linamar Hungary Zrt., mely az utóbbi időben jelentős beszállítói hálózatot épített ki.

Tevékenységfőkategória	2008	2019	2022
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	195	239	289
Bányászat, kőfejtés, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	375	388	504
Bányászat, kőfejtés	1	1	2
Egyéb szolgáltatás	262	408	504
Építőipar	299	485	646
Feldolgozóipar	355	368	391
Human-egészségügyi, szociális ellátás	256	291	317
Információ, kommunikáció	172	222	251
Ingatlanügyletek	163	174	200
Kereskedelem, gépjárműjavítás	884	946	1 011
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	0	0	0
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	116	128	379
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	110	173	221
Oktatás	285	336	353
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	229	243	247
Szaknai, tudományos, műszaki tevékenység	825	1062	1 147
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	209	213	225
Szállítás, raktározás	151	170	203
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	2	1	3
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	17	18	18
Mindösszesen	4905	5868	6690

*26. táblázat: A működő vállalkozások száma Békéscsabán ágazati bontásban 2014-ben, 2019-ben és 2022-ben, * működő vállalkozások egyéb szervezetekkel együtt*
Adatforrás: TeIR

A 26. táblázat alapján látható, hogy 2014-hez képest jelentősen emelkedett a békéscsabai működő vállalkozások száma, 2019-re 5868-ra nőtt (+962 db). A növekmény nem volt egyenletes, különösen az egyéb szolgáltatások, építőipar, IKT, Művészet kategóriákban volt jelentős – számszerű és arányszerű – bővülés. Amennyiben az ágazatokat csoportosítjuk főágazatok szerint (primer, szekunder, tercier, kvaterner), úgy a 27 táblázat szerint alakult a városban működő társas vállalkozások aránya. A TeIR adatbázisának évenkénti változó nyilvántartása miatt nem kerül frissítésre a főágazatok szerinti megoszlás

Ágazat	2014 (%)	2019 (%)
Primer	2,36	2,20
Szekunder	20,99	21,18
Tercier	56,31	54,74
Kvaterner	20,32	21,88

27. táblázat: A működő békéscsabai vállalkozások főágazat szerinti megoszlása 2014-ben és 2019-ben
Adatforrás: TeIR

A táblázatból látható, hogy gyakorlatilag érdemleges elmozdulás nem történt a főágazatokban, majdnem ugyanazokat az arányokat látjuk 2019-ben, mint 2014-ben. A város gazdasági szerkezete jelen állapotában még magában hordozza azon vonatkozásokat, amelyek még korábban alakultak ki, elsősorban felvevőből, történelmi hagyományából kiindulva. Ez egy relatív erős mezőgazdasági, arra alapuló élelmiszeripari és feldolgozóipari jelenlétet jelentett.

Az elmúlt évtizedben az „újabb" békéscsabai iparágak közül a gépgyártásban és csomagolóanyag-gyártásban (Mondi Békéscsaba Kft., Linamar Hungary Zrt., Hirschmann Car Communication Kft.) történtek jelentősebb beruházások és fejlesztések, ahol a külföldi tulajdonosok célirányosan fejlesztik vállalataikat. A város ehhez leginkább szakmai képzések biztosításával tudott segítséget nyújtani: kitűnő példa erre a Modern Városok Program keretében megvalósuló Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpont kialakítása, vagy éppen a BSZC és a Gál Ferenc Egyetem egyre intenzívebb együttműködése.

Az elmúlt 10 évben három olyan gazdasági társaságot lehet kiemelni Békéscsabán, amelyek folyamatosan fejlődtek és „alulról építkezve" váltak jelentősebb céggé[126]:

1. Csaba Metál Zrt. – alumíniumipar
2. Javipa Kft. – nyomdaipar
3. Dolcetta Kft. – édesipar

Az önkormányzat igyekszik segíteni a nagyobb termelőszemeket, rendszeresen egyeztet velük felsőbb vezetői szinteken, továbbá fejlesztési igényeik megvalósítását is igyekszik támogatni (elsősorban oktatási, városrendezési, infrastrukturális téren – pl. parkolóhelyek kialakításával, a víz- és szennyvízhálózat fejlesztésével, kerékpárforgalmi létesítmények és közvilágítás kiépítésével, vagy a már említett képzőközpont létrehozásával).

Az egybehangzó vállalati interjúk alapján kijelenthető, hogy a további fejlesztéseket előmozdítaná, ha a városba a jelenleginél jelentősebb központi K+F források érkeznének, továbbá a szakember-utánpótlás is mind égetőbb problema.

[126] Szakértői interjúk során elhangzott információk alapján.

A szatellittelepüléseken 2014-ben összesen 889 db működő vállalkozást tartottak nyilván, amely érték 2019-re 1124 darabra emelkedett. A növekedés mértéke, 26,43%, amely nemileg meghaladja a békéscsabai értéket (19,61%). Az ágazati bontás a következők szerint alakul:

Ágazat	2014 (%)	2019 (%)
Primer	9,9	10,94
Szekunder	25,20	28,38
Tercier	53,88	48,13
Kvaterner	11,02	12,54

28. táblázat: A működő vállalkozások főágazat szerinti megoszlása a békéscsabai járás szatellittelepülésein 2014-ben az 2019-ben. Adatforrás: TeIR

A TeIR adatbázisának évenkénti változó nyilvántartása miatt nem kerül frissítésre a főágazatok szerinti megoszlás. A szatellittelepülések gazdaságát a békéscsabainál nagyobb primer és szekunder szektori (mezőgazdasági és ipari) részesedés jellemzi, mely relatíve sokak megélhetését biztosítja annak ellenére is, hogy a szocializmus idején létrehozott, gyakran alacsony hozzáadott értékű jelentős gazdasági súlyú termelőüzemek, TSZ-ek megszűntek, elsorvadtak.

A tercier (szolgáltatási) és kvaterner (kutatás és fejlesztés) szektorok jelentősége atlag alatti a térségben. Összességében látható, hogy a szatellitek magasabb primer és szekunder értékei némileg fejletlenebb, rurálisabb struktúrát jeleznek, amely összefügg Békéscsaba központi helyzetével, városiasodottságával. A szatellittelepüléseken a szolgáltatások főként az állami és az önkormányzati feladatellátáshoz kötődnek (pl. oktatás-nevelés, közműszolgáltatások, különböző alapellátások).

A szatellittelepüléseken 2019-re kissé növekedett a primer szektorban működő vállalkozások száma és aránya 2014-hez képest. A szekunder szektor részesedése is növekedett a vizsgált időszakban, meghaladva a békéscsabai értéket. A tercier szektorban működő vállalkozások aránya viszonylag jelentősen csökkent, míg a kvaterner ágazat aránya kissé emelkedett az elmúlt években. Jelentős foglalkoztató egyik településen sem jelent meg a korábbi stratégia elkészülése óta (2014).

2.1.7.3 A gazdasági szereplők jellemző beruházásai, telephely érintő fejlesztési elképzelései

A helyi gazdasági szereplők – a „Vállalkozói kérdőív"[126] alapján – a legtöbb esetben a fejlesztések legfőbb akadályát a források biztosítottságában látják. A források rendelkezésre állását a hazai és uniós fejlesztési források sok esetben segítették (kitöltők 42%-a esetében). A válaszadó közepes és nagyvállalkozások szinte kivétel nélkül sikeresen pályáztak már hazai vagy uniós forrásokra. Ezzel szemben az összes pályázó vállalkozásnak csak kb. 30%-a pályázott sikeresen, azaz a kisvállalkozások és az egyéni vállalkozások kevésbé voltak eredményesek ezen a téren.

A válaszadó helyi vállalkozások döntő többsége (83%) tervez valamilyen típusú fejlesztést az elkövetkezendő években. A cégek 58%-a tervez eszközvásárlást és közel minden második székhely- és telephelyfejlesztést is meg szeretne valósítani. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre. Energetikai fejlesztést mindössze 23%-uk tervez megvalósítani. Elenyésző a munkaerőfejlesztést, K+F-et, külföldi piacra jutást, vagy az alvállalkozóvá válást segítő fejlesztések aránya, illetve kapacitásbővítést is mindössze egy vállalkozás tervezett az említett időtávon.

[126] 2021 őszén a helyi vállalkozások körében készített nem reprezentatív felmérés

érezhető a pozitív irányú elmozdulás az elérhetőségben (közúti, vasúti, légi), a válaszolók nagy átlagban már jónak ítélték a város elérhetőségét, holott még pár éve is ezt a problémát jelölte meg szinte mindegyik gazdasági szereplő, mint a lemaradás egyik legfőbb okozóját.

Az oktatás témaköréhez vegyes volt a válaszadók hozzáállása, 82%-uk télte meg fontosnak a szakképzés fejlesztését. Ettől nem sokkal elmaradva, a megkérdezettek 73%-a vélte relevánsnak a felsőfokú oktatás fejlesztését a városban. Szamottevő különbség volt a szakképzéshez képest, hogy az egyetemi, főiskolai képzésnél a munkaadók (a kérdőívet kitöltők 73%-a) határozottabban igenylik a terület fejlesztését.

Közepesen tartották fontosnak a helyi cégek a fejlettebb hitellehetőségeket, marketinglehetőségeket, inkubációt, helyközi közlekedést, közbiztonságot, a román-magyar határ jobb átjárhatóságát. Ennél fontosabbnak tartották a hatósági és polgármesteri hivatali ügyintézésének egyszerűbbé, gyorsabbá tételet, illetve fejlesztésre rendelkezésre álló iparterületek és fejlett közműhálózat meglétét. A helyi vállalkozások döntő többségének (közepes vagy nagy) segítséget jelentene, ha tevékenységeik digitalizálására több forrás állna rendelkezésre. A térségbeli és környékbeli vállalkozásokkal való erősebb kapcsolat, közös vállalkozói érdekképviselet létrehozása szintén sok helyi cég fejlődését segíthetne.

A helyi vállalkozások kiemelten fontosnak tartják a település elérhetőségének további javítását a közúti és a vasúti szegmensben egyaránt. A békéscsabai vállalkozások szerint a legjelentősebb hátráltató tényezők, melyek fejlesztést igényelnek a városban:

- munkaerő-/szakember-/szakmunkás-ellátottság,
- infrastruktúra állapota (általánosan),
- távolság: közlekedés bonyolultsága,
- gyenge vásárlóerő,
- telephelyi problémák,
- bürokrácia,
- tömegközlekedés hiányossága,
- pályázati információs rendszer, információs hiányosság,
- hulladékkezelés (szelektív) hiányossága.[117]

2.1.7.4 Turizmus

A turizmus szerepe Békéscsabán és a Békéscsabai járásban nem tekinthető kiemelkedőnek országos viszonylatban. Sem a turisztikai bevételek, sem a turisták és a Békéscsabai járásban eltöltött vendégéjszakák száma nem számít jelentősnek. Ennek ellenére Békéscsaba területére a Békés Megye Területrendezési Terv *„kiemelt Turisztikai terület övezet"*-et jelöli ki, illetve Békéscsaba kulturális örökségvédelmi szempontból kiemelt területként veendő figyelembe, ezért a Világörökségi várományos területek által érintett települések közé is besorolja. A kiemelt turisztikai övezet része a szatellittelepülések közül Doboz, Szabadkígyós és Újkígyós is. Ezek a térség turisztikai potenciáját jelzik.[118]

Békéscsaba igen gazdag természeti és épített örökségek terén. A megyei jogú városok közül az egyik legtöbb zöldövezettel rendelkező település. Ligetekkel, virágokkal tarkított tereinek, hangulatos setányainak köszönhetően barátságos városnak tartják az ide látogatók. Turisztikai portálok éppen

[117] Adatforrás: a 2021-ben végzett vállalkozói igényfelmérés kérdőíves feldolgozás eredményei.
[118] Békés Megye Területrendezési Tervének módosítása – Indoklás (2020)

ezért előszeretettel aposztrofálják a várost, mint az „egyik legzöldebb magyar város" és a „legbarátságosabb magyar város".

Számos építészetileg jeles, többnyire eklektikus, szecessziós épülettel, templommal és a népi értékeket, hagyományokat bemutató gyűjteménnyel rendelkezik: Városháza, Fiume Szálló, Evangélikus nagytemplom, Evangélikus kistemplom, Árpád Fürdő, Jókai Színház, Munkácsy Mihály Múzeum, Munkácsy Mihály Emlékház, Szlovák Tájház, Gabonamúzeum, a Mesesház. A számos kiemelkedő szépségű épület között találunk több leromlott vagy elhanyagolt állapotban levő épületet is, amelyek rontják a városképet és az összhatást. Ilyen épület például a 2020-ban teljesen kiégett Istvan Malom.

A vármegyeszékhely egyik leghangulatosabb része az Élővíz-csatorna. Partját a Szobor-sétány díszíti, a városhoz kötődő neves személyiségek mellszobraival. A város köztéri alkotásokban igen gazdag, számos kút (mint például az Angyalos kút vagy a Halászlányos kút) és szobor díszíti a város közterét.[119]

A város és a járás legfontosabb turisztikai vonzerőit továbbá a gasztronómiai események (legjelentősebb a Csabai Kolbászfesztivál[120]), valamint a kulturális és egyéb rendezvények, nemzetközi sportesemények jelentik. A város rekreációs potenciálja közepesen erős (27. ábra), melyet a helyi fürdők, a vízi- és horgászturizmus is erősítenek.

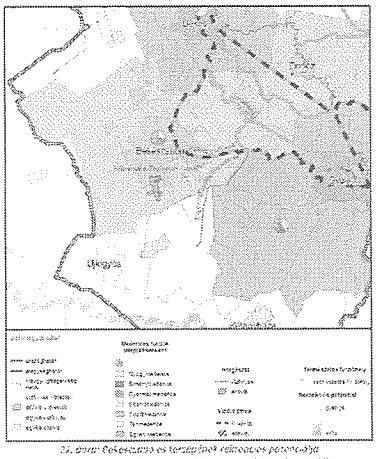

27. ábra: Békéscsaba és tervezési térségének rekreációs potenciálja
Forrás: Közvetlen falu- vidéken igénybevehető vízparti területek (Geoadatbázis), Forrás

[119] Az előző 3 bekezdés forrása: 2024-es helyszínelés.
[120] A fesztivál utoljára 2019-ben szerepelt benne. A rendezvények száma 2019-ben 31 db volt. 150 000 látogatóval. Amelyből jelentős része a városon, 50 a vármegyén kívülről érkezik.

A 2014-ben lefektetett főbb turisztikai fejlesztési irányok egy része megvalósult:

1. Békéscsaba kiemelkedő gasztro-turisztikai értékeire, a „kolbász örökségre" épülő vonzerők kiépítése nagyjából megtörtént a CsabaPark létrehozásával. A Csabai Kolbászfesztivál továbbra is rendkívül látogatott volt egészen a járványhelyzet felfutásáig (2020 év elejéig). 2020-ban a rendezvény elmaradt, 2021-ben csökkentett tartalommal került megrendezésre immáron a CsabaParkban, lényegesen kevesebb bel- és külföldi látogatóval, mint korábban, ugyanakkor a helyszíni illetően kizárólag pozitív visszajelzésekkel.
2. A Munkácsy-negyed kiépítése megvalósult.
3. Az egészségturizmus fejlesztése érdekében gyógy-wellness szálloda kiépítése az Árpád Fürdő közelében c. fejlesztés kompromisszumokkal valósult meg. Elkészült a Munkácsy wellness hotel, ami végül nem lett gyógyszálloda, emellett a fürdőtől viszonylag távolabb helyezkedik el (2 km távolságra).
4. Ifjúsági- és kempingszállashelyek fejlesztése a targyidőszakban (2014-2021) nem realizálódott.

A város által megkezdett öko- és aktív turisztikai fejlesztések közül a CsabaPark fejlesztése megtörtént. Az Élővíz-csatorna hajózhatóságának biztosítása és a csatornahajózásban szakmai egyeztetések történtek.

A városba és a járásba érkező turisták száma ismert, a járványhelyzet okozta drasztikus visszaesést követően 2022-re nagyot ugrott mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma, és azóta is enyhe növekedés figyelhető meg.

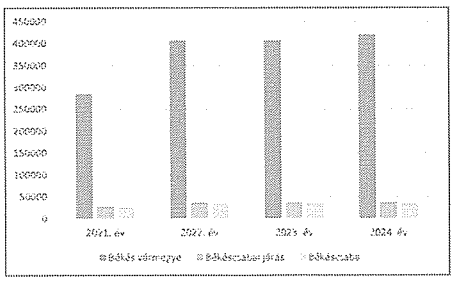

28. ábra: Turisták száma szálláshelyeken megjelölt településen, számos a külföldiek tekintetében, Adatforrás: KSH

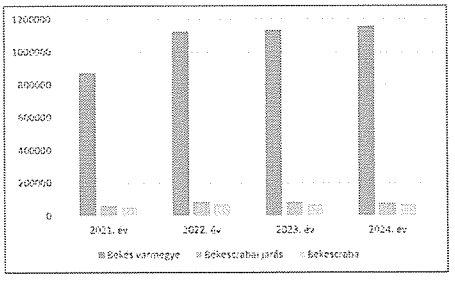

29. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma a külföldiek tekintetében, Adatforrás: KSH

	Vármegyeszékhely	Békéscsabai járás	Békéscsaba
Vendégek száma 2021	9 232 311	284 148	26 495	24 460
Vendégek száma 2024	18 226 413	419 391	36 185	33 626
Vendégéjszakák száma 2021	26 900 734	872 220	59 023	52 189
Vendégéjszakák száma 2024	44 867 611	1 156 211	76 133	68 400

30. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyeken megjelölt vendégek és az eltöltött vendégéjszakák száma 2021-ben és 2024-ben, Adatforrás: KSH

2024-ben varost és a térséget látogatók nagyrésze belföldi turista, mindössze 15%-uk külföldi (vármegyében 13,9%, Békéscsabán 15,1% a külföldiek aránya). Az MTÜ adatai[121] alapján a térségben 64%-os a román látogatók aránya a külföldiekben belül. Az átlagos tartózkodási idő 2,4 nap volt a járványhelyzet évében (2021), 2024-ben 2.1 körül alakul, azaz jellemzően rövid ideig maradnak a turisták a járásban/Békéscsabán. A külföldi vendégek általánosságban véve kevesebb időt töltenek el szálláshelyeken.

A 30. táblázatban látható, hogy több mint háromszorosára (3,45) nőtt a jelzett időszakban a szállásdíjból származó árbevétel a városban. A vizsgált időszak 2014 (a két négycsillagos szálloda megépülésének éve) és 2024 közötti időszak.

[121] Adatforrás: Turizmus 360 (2021) I – Magyar Turisztikai Ügynökség

Év	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területen működő vállalkozások száma (nonprofit gazdasági társaságokkal együtt)	98 (n.a.)	92 (n.a.)	n.a. (n.a.)	86 (200)	93 (208)	97 (213)	(213)	
Regisztrált vállalkozás; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	355	328	311	311	325	329	319	
Szállásdíj bevétel (M Ft)	257,4	319,8	326,1	n.a.	436,9	433,3	609,7	887,9

30. táblázat: Szálláshely-szolgáltatással és kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások és a kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele Békéscsabán. Forrás: TEIR, KSH

A szállásdíjbevétel növekedésével párhuzamosan a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területen működő vállalkozások száma összességében jóval kisebb mértékben nőtt (10 darabbal). A 2025-ös adatok alapján 55 szálláshelyegység működik a városban, 402 szobával és 1360 férőhellyel. Ezek az adatok júliusra vonatkoznak, ami a csúcsidőszakot jelenti, így a szálláshelyek száma is több lehet, mint az év másik periódusaiban. A népszerűbb szálláshelykínáló oldalakon Békéscsabán a 31. táblázatban látható szálláskínálat adódott.

Oldal neve	Szállodák száma	Panziók száma	Vendégházak száma	Apartmanok száma	Összes szálláshely száma
	Szobák száma	Szobák száma	Szobák száma	Szobák száma	Szobák száma
Airbnb.hu	20	7	6	9	8	9	9
Booking.com	26	26	14	8	10	23	23
Szallas.hu	44	44	44	44	44	44	44

31. táblázat: A népszerűbb szálláshelykínáló oldalon minőnek (2025. november)
Forrás: A szálláshelykínáló oldalak honlapja

Az idegenforgalmi adó (IFA) bevételek 2014 óta dinamikusabban nőttek a szállásdíj bevételeknél. 2014-2017 között intenzíven növekedett a mértéke – három év alatt tripláződott az összege –, ez igen alacsony bázisértéket és jelentős tartalékokat, továbbá alulfejlett idegenforgalmat jelzett, de az időközben megtörtént adóemelés is szerepet játszott a növekedésben (az adó mértéke 2016 év végéig 200 Ft/fő/éj, 2017. január 1-től 300 Ft/fő/éj). 2019-ben már egy kis mértékű csökkenés volt látható, melyet 2020-ban nagyon jelentős visszaesés követett (a pandémia hatására). Tekintettel arra, hogy a város gazdasága elsősorban nem az idegenforgalomra épül, ezért ez nem okozott súlyos gazdasági problémát az Önkormányzat számára. Az IFA-ból származó bevételek 2022-re visszaálltak, sőt 2023-ban már jóval meghaladta a 2018-as rekordbevételt hozó évet is. A békéscsabai idegenforgalmi adó adatot a gyulai értékek mintegy 12-szeresen haladta meg, az országos 1,86-szorosan, a szarvasi 1,71-szeresen 2019-ben. A felsorolt városok IFA-bevételei a következőképpen alakultak 2023-ra: a gyulai értékek 10,7-szeresen, a szarvasi 1,57-szeresen voltak magasabbak a békéscsabainál, azonban az országos bevételek elmaradtak a vármegyeszékhelyétől, így kijelenthető, hogy az elmúlt időszakban enyhén felzárkózott e tekintetben Békéscsabe.

Év	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
IFA bevétel (M Ft)	5,4	8,8	10,2	15,1	16,3	15,5	2,7	7,6	15,8	22,3

32. táblázat: Az IFA (idegen forgalmi adó) bevételek Bé-megyében 2015-2023 (M Ft)
Adatforrás: Békéscsaba MJV Ö., Telir

A szatellittelepülések közül főként Doboz és Szabadkígyós rendelkezik jelentősebb turisztikai potenciállal. Doboz-Szanazug nevű üdülőhely a Fehér- és Fekete-Körös összefolyásánál épült ki (vállalati üdülőkkel és magánházakkal) az 1970-es évektől. A fürdőhely 1980-2010 között éte lendkorát, azóta jelentőségéből veszített. Ennek oka a nyílt vízi folyóvíz miatt az igen rövid nyári fürdőszezon, továbbá az egykori nagyvállalatok megszűnésével a vállalati üdülések megszűnése, a kínálat egyfajtasága, és az egyre többek számára könnyebbé és megfizethetőbbé váló belföldi és külföldi utazások. További jelentős problémát okozott az üdülőterületnek, hogy a 2010-es évek közepén az addigi széles, homokos strandot a megváltozott vízi rendszabályok okán új helyen kellett kijelölnie, amely már nem olyan előnyös, mint a régi.

Szabadkígyós község egyedülálló Wenckheim-örökséggel rendelkezik. A Wenckheim-kastély 52 szobájával a Dél-Alföld legnagyobb jó állapotban megmaradt kastélya. Felújítása megtörtént a Nemzeti Kastély- és Várprogram keretén belül. A tervezett évi látogatószám 50 000 fő, amely a várakozások szerint jelentősen at fogja rajzolni a környék idegenforgalmát. A turisztikai vonzerőt növeli a „Wenckheim-kerékpárút", amely közvetlenül köti össze a kastélyt Békéscsabával, és a környék többi Wenckheim-örökségével (pl. Gerla, Postelek, Gyula stb.)

A szatellittelepülések szállashelykínálata szűkösnek minősíthető a KSH adatai es a szállashelykínálo oldalak információi alapján (33. táblázat) egyaránt. Az elmúlt években Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson es Telekgerendáson volt elérhető szállasegység, jelenleg Dobozon és Szabadkígyóson működik 4-4 szállásegység összesen 125 férőhellyel a KSH 2025. novemberi adatai alapján. Ezek mellett fontos kiemelni, hogy az utóbbi években csupán Doboz tudta elérni idegenforgalmi adóból az 1 millió Ft-os éves bevételt (2022 és 2023) a TEIR adatai szerint.

	Csorvás	Dobozon	Szabadkígyós
Szállodák	-	-	-
Panzió	-	-	-
Doboz üdülőtelep	1	2	2
Vendégház	-	-	-
Apartman	-	-	-
Vendégszoba	1	1	2
Kempingek	-	-	-
Hétvégi ház	-	1	1

33. táblázat: Az egyes településeken elérhető szállások a népszerűbb szálláshely-kínáló weboldalakon
Forrás: A szálláshelykínáló oldalak honlapja (2025. november)

2.1.7.5 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők feltárása és rendszerezése (gyengeségek és erősségek)

Elérhetőség

A 2.1.1. fejezetben láthatók a település térségi kapcsolatai, míg a 2.1.11-ben a városi közlekedés jellemzői. Az ezekben leírtakból egyértelműen kiderül, hogy a város perifériális helyzete sokáig gátja volt (és részben még ma is az) a gazdasági fejlődésnek. Ez a vasúti, közúti elérhetőséget javító fejlesztésekkel fokozatosan javult az utóbbi években és a közeljövőben további javulás várható (a légi közlekedéssel kiegészülve). Így az elérhetőség szerepe, mint versenyképességi tényező több helyi vállalkozás számára megváltozhat. A hazai és külföldi piacokra termelő vállalkozások számára a

versenyhátrányból akár versenyelőnyé is alakulhat, ugyanakkor a térség településeit ellátó helyi vállalkozások nagyobb versenyre számíthatnak.

Munkaerő képzettsége

Ahogy a 2.1.5. Település társadalma c. alfejezetben is bemutattuk a békéscsabai felsőfokú vegzettségűek aránya elmarad a megyei jogú városok arányától. Ez problémát jelent a városban működő vállalkozások számára. Kevés a fiatal, szakképzett mernök, illetve a más városokban tanuló békéscsabai lakosok jelentős arányban véglegesen elhagyjak a várost. Szintén problema a számviteli, marketing, HR képzettségű szakemberek és általanosságban az angol és német nyelvtudás hiánya A gyorsan növekvő helyi cégek dinamikáját az informatikai képzettséggel rendelkező munkavállalók száma és minősege nem követi. A helyzeten változtathat, hogy a középfokú oktatás színvonala és az intezmeny ellátottság a városban megfelelő, magas szinvonalú. A felsőfokú oktatásban látható jelentősebb fejlődési lehetőség. A Gál Ferenc Egyetem (GFE) es a felsőfokú nyomdaszkepzés vélhetőleg tovább fogja emelni a békéscsabai képzések szinvonalát.

Szintén a 2.1.5. alfejezetből látható a város foglalkoztatottsággal kapcsolatos helyzetképe. Az utóbbi években egyre kevesebb a munkáltatók számára megfelelő helyi munkaerő. Ez korábban nem jelentett akut problémát, mára azonban szinte elfogytak a munkaerő-tartalékok; kimondható, hogy több ágazatban munkaerőhiany van. Mindez látszik a közfoglalkoztatotti létszámok csökkenésen is. Az oktatási-képzési struktúra tekintetében a szakképzés próbál reagálni a módosuló igényekre, de ehhez ből szükséges. Vélhetőleg egyre elterjedtebb lesz a városban és a varmegyében is a külföldi (főleg román és ukrán) munkaerő alkalmazása, ha gazdasági prosperitas még hosszabb távon fennmarad.[122]

Befektetésösztönzés

A város befektetésösztönzési eszköztárában meg van fejlődési potenciál. A tevékenység komplexebbé és intenzívebbé tételéhez elsősorban is humánerőforrás hiányzik. E mellett sok szervezési feladat es jelentős anyagi források is szükségesek ahhoz, hogy ez a folyamat még eredményesebb, sikeresebb legyen.

A város együttműködik a befektetésösztönzésben fő szerepet vállaló országos és varmegyei szervezetekkel. Ebből fakadóan kapcsolatban van a kamarákkal (pl. Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nemzeti Agrargazdasági Kamara Békés Vármegyei Igazgatósága), a HIPA-val (Nemzeti Befektetési Ügynökség - Hungarian Investment Promotion Agency, a Külügyminisztérium befektetési szervezetej és a NIPÜF-fel (Nemzeti Ipari Park Üzemeltető es Fejlesztő Zrt.).

A befektetésösztönzési együttműködések megtestesüléseként a NIPÜF Zrt. a Modern Városok Program keretein belül létesített egy 40-45 ha nagyságú iparterületet a 44-47-es főutak csomópontjánál. Ebből napjainkig 10 hektárt értékesítettek, ahol a Linamar Hungary Zrt. elektromos hajtáslánczat gyártó üzemet létesített.[123]

A város emellett közvetlen tárgyalásokat is folytat jelentős potenciális befektetőkkel. Előfordult, hogy a város egy-egy kiemelt befektető telephelykeresése során a második, harmadik fordulóba is bejutott, de végül nem Békéscsabát választották ezek a cégek. A sikertelenségek oka több tényezőre is visszavezethető. A szakértői interjúk soran egy esetet emelt ki az illetékes interjualany: a befektető

[122] Szakértői interjúk során elhangzott információk.
[123] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

számára gyorsabban kellett egy megfelelő méretű és előkészítettségű ipari terület, mint amit az önkormányzat biztosítani tudott. A befektetők számára ugyanakkor vonzó lehet, hogy az önkormányzat az elmúlt években igen jelentős beruházásokat hajtott végre – ezek összköltséget mutatja eves bontásban a következő táblázat.

Év	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Összeg (millió Ft)	1,594	2,151	0,325	1,708	5,039	5,883	9,416	4,941	0,821	7,908

34. táblázat: Beruházási kiadásai (millió Ft) 2015-2023 (M Ft)
Adatforrás: Békéscsaba MJV, Polgármesteri Hivatal.
**módosított előirányzat*

2.1.7.6 A gazdasági versenyképességet szolgáló tényezők, innovációs ökoszisztéma

Az innovációs ökoszisztéma. Innováció terjedését segítő szervezetek, hálózatok egyelőre nem működnek a városban és a vármegyében. Ezen a téren a térség előtt sok kihívás áll, még bőven van fejlődési potenciál. A városban digitális technológiát, szolgáltatási nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális.

A rendszerváltást követően az iparkamara és a helyi vallalkozások probáltak klasztereket létrehozni a térségben, de Békés vármegyében nem igazán sikerült az ipari vonalon szoros együttműködéseket kialakítani. A helyi vállalkozások eretében inkább a rivalizálás a jellemző attitűd. A kialakult klaszterek döntően csak nevukben klaszterek. A városban mindössze egyetlen beszállítói klaszter működik, azaz ez sem a klasszikus értelemben vett szakterületi/ágazati hálózat.[124]

A vármegyében és a városban több vallalkozói szervezet is alakult az utóbbi évtizedekben, de ezeknek nem lett érdemi eredménye. Az iparkamara működtet könyvelő klubot, munkajogi klubot, folyamatosan vannak negyedevente/havonta előadások. Tartanak HR tematikájú rendezvényeket, de ezek inkább felülről szervezett, és nem alulról szerveződő vállalkozói együttműködéseket jelentenek, döntően a kamara köré csoportosuló vállalkozói összejövetelekről van szó.

Három alföldi vármegyei iparkamara (Békés, Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád) minden évben megtartja a Dél-alföldi Innovációs Díjat. A szélesköruen promotált pályázatot immár 3. éve nem pályázzák meg a békés vármegyei cégek. Ez oda is visszavezethető, hogy a térségben főleg csak olyan végrehajtó gyáregységek vannak, melyeknel hiányzik a fejlesztő tevékenység. Ezen a téren feltétlenül előre kellene lépni, mert a jövő záloga ezek megléte, nelkülük a város nem fogja tudni megtartani, vagy idevonzani a magasan képzett munkaerőt.[125]

Egy 2021-es tanulmany szerint az 1000 lakosra jutó info-kommunikációs (IKT) vállalkozások száma Békéscsabán csökkent az egyik legintenzívebben a megyei jogú városok körében 2014-2018 között.[126] Az innovációs ökoszisztéma kialakítását nagyban segítheti a gyulai Airbus-gyár. A békéscsabai repülőtér fejlesztésével karöltve sok innovatív, magas szintű tudást igénylő munkahelyet teremtő vállalkozást vonzhat a térségbe a két beruházás.

[124] Munkacsoport ülésen elhangzott információk.
[125] Munkacsoport ülésen elhangzott információk.
[126] A helyi gazdaság fejlődésének területi szempontú értékelése, KSH - Jelentés és tanulmány, https://www.ksh.hu/gyorsjelentes-a-helyi-gazdasag-fejlodesenek-teruleti-szempontu-ertekelese

2.1.7.7 A helyi gazdaság menedzsmentjéhez kapcsolódó digitális megoldások[137]

Az önkormányzat jelenleg viszonylag kevés erőforrást tud a gazdaság menedzsmentjéhez kapcsolódó digitális megoldások bevezetésére fordítani. 2015-ben jött létre a hivatali struktúrán belül az ügynevezett Városmarketing és Gazdasági Csoport, mely az említett témakörrel is foglalkozott. Azonban idővel részben átalakult feladatköre, melynek következtében a helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó digitális megoldások is kikerültek látókörükből.

A digitális megoldások használata nem jellemző az önkormányzatra, a kapcsolattartás jellemzően eseti jellegű a helyi gazdasági élet szereplőivel. A helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó működő digitális megoldások részeként a vállalkozói adatbázisokat és a város honlapját kell megemlíteni. Az adatbázisok egyelőre nem elég részletesek és statisztikailag sem megfelelően kimunkáltak a menedzsment jó színvonalú ellátásához. A megfelelő színvonalú adatbázisok kialakítását a vonatkozó jogszabályi környezet is hátráltatja.

A város honlapja a gazdasági szereplők számára kifejezetten informatív, segíti a befektetési-vállalkozási döntéseik meghozatalát. A honlap az adózáshoz kapcsolódó releváns információkat is részletesen ismerteti. Elektronikus ügyintézés kezdeményezésére ügyfélkapus/cégkapus regisztrációt követően az E-önkormányzat portalon[138] vagy az E-papír felületen[139] keresztül van lehetősége a vállalkozásoknak.

2.1.7.8 Társadalmi vállalkozások működése a városban

Egy társadalmi vállalkozás valamilyen társadalmi ügyet képvisel, azaz társadalmi küldetése van. A nyereséget a kedvezményezettjeire osztja, illetve a szervezet működtetésére fordítja. Alapvetően tehát ugyanolyan bevételorientált vállalkozói forma, mint a tisztán üzleti alapú vállalkozások, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy társadalmi értéket kíván létrehozni. A társadalmi vállalkozások olyan ügyekért dolgoznak, amelyeket adott időben sem a piac, sem az állam nem tud megoldani vagy nem „lát". A társadalmi vállalkozások tevékenysége semmiképpen nem szűkíthető le csak a szociális szektorra.

Magyarországon az elmúlt évtizedek során jelentősen megnövekedett a társadalmi vállalkozások száma. Békéscsaba Megyei Jogú Városban több társadalmi vállalkozás is működik, különböző területeken. Egy részük több évtizedes múltra tekint vissza, de folyamatosan jönnek létre újabb szervezetek is. Békéscsaba MJVÖ nyitottan kezeli bármely társadalmi szervezet kapcsolatteremtési szándékát, a közös pontok megtalálást, amelyek a társadalmi küldetésükön keresztül bármilyen módon segítik, illetve támogatják a város lakosságát korosztálytól függetlenül. Az együttműködés jellemzően programokhoz, projektekhez kötött. A társadalmi vállalkozások foglalkoztatotti létszámáról nem áll rendelkezésre adat.

A társadalmi vállalkozások nemzetiségi, kulturális, oktatási, szociális, környezeti és ökoturisztikai területen tevékenykednek:

- Életfa Kulturális Alapítvány
- Békés-Bihor Euroregió Fenntartható Fejlődéséért Egyesület
- Békéscsabai Városvédő És Városszépítő Egyesület
- Csabai Szlovákok Szervezete

[137] Szerkesztői munkát segítő információ törlendő.
[138] Honlap: https://ugyfelkapu.magyarorszag.hu/
[139] Honlap: https://epapir.gov.hu/

- ÉFOÉSZ Békés Megyei Egyesülete
- Stark Adolf Kertbarátkör
- Mohácsy Mátyás Kertbarát Kör
- KOLLÁBOR Természettudományos Élményközpont
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
- Közös Pont Egyesület
- Hatvanezer Fa Egyesület
- Mariann Baletti és Mozgásharmónia Egyesület
- Regionális Tudáshálózatokért Alapítvány
- Kreatív Formák Alapítvány

Innovációs szempontból érdemes kiemelni az EFOP-3.3.6-17-2017-00021 projekt keretében az Életfa Kulturális Alapítvány és a Békés Megyei Könyvtár együttműködésében létrehozott Kollábort, mely közösségi alkotótér, természettudományos élménykozpont, pedagógiai és innovációs helyszín is egyben. Küldetése olyan alkotótér működtetése Békéscsabán, ahol minél több fiatal és érdeklődő felnőtt számára lehetőséget biztosít a kibontakozásra, a világ felfedezésére. A kiemelt területek: informatika, programozás oktatás, robotika, 3D-s nyomtatás, mikroelektronika, mezőgazdasági innováció, egészségfejlesztés

2.1.7.9 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A város 20 hektár önkormányzati tulajdonú iparterülettet alakított ki a Csanádapácai úti és Kétegyházi úti ipari területen, melyek hasznosításra várnak. A 44-47-es főutak között további 25-30 hektár állami tulajdonú, fejlesztésre váró iparterület található. Mindösszesen tehát 45-50 hektár az önkormányzati és állami tulajdonban lévő, értékesíthető zöldmezős területnagyság. A repter város felőli részen található még 50 hektárnyi zöldmezős ipari berunázásokra hasznosítható terület de ez magántulajdonban van. A város közigazgatási területen további, olyan területek vannak, amelyeket a város rendezési terve gazdasági övezetként jelöl ki, de jelenleg más hasznosításban és vegyes tulajdonosi szerkezetben vannak. Mindebből következően jelenleg már nem jelent problémát, ha egy befektető fejlesztésre alkalmas ipari területet keres Békéscsabán. A barnamezős területek nagysága ezt is meghaladja ezek összesen 313 hektárt tesznek ki városban (ezek tulajdonosi szerkezete változó).

Néhány alapadat az alábbi táblázatban látható:

	Adatok (ha)
Összterület	19
Fejlesztésre kijelölt	14
Beépített terület	13,7
Fejlesztésre kijelölt, még be nem épített	0,3

35. táblázat: A Kétegyházi úton Park alapterületi összlapjai. Forrás: Békéscsaba MJVÖ

Minden ingatlan teljeskörűen közművesített.: vezetékes ivóvíz, közterületi tűzcsap és a szennyvízelvezetés is biztosított, továbbá mindenhol rendelkezésre áll a 3x80 amper kapacitású elektromos ellátás, és középnyomású gázvezeték által a földgáz is be van vezetve az egyes telkekre. Internetszolgáltatás szintén igénybe vehető. A Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt. végzi a terület vagyonkezelését, a közterület-fenntartásáról az önkormányzat gondoskodik. 2012 óta riasztórendszert is telepített a város. Az ipari park tömegközlekedéssel (helyi, helyközi) is elérhető. A buszközlekedés szolgáltatója a MÁV Személyszállítási Zrt.

	Működő	Betelepülő	Kivonuló	Összesen
Működő vállalkozások (db)	19	0	0	19
Működő cégek (db)	13	0	0	13
Foglalkoztatottak (fő)	187	0	0	187

36. táblázat: Az ingatlanpiaci ipari park betelepült vállalkozások alapvonási adatainak összesítése. Békéscsaba MJVÖ (2021)

A betelepült vállalkozások többsége nem folytat klasszikus ipari tevékenységet. Jelenleg a kereskedelmi jelleg dominál, ezen belül az autókereskedők száma a legnagyobb. Két klasszikusabb ipari tevékenységet végző vállalkozás található a parkban: egy huzaltermék gyártó cég, illetve egy munkagépszerviz.

A város 1994-ben létrejött inkubátorházat 2020-ban adta el, mivel akkorában már komoly mértékben amortizálódott állapota. Az épület korábbiéi 2010-ben vesztette el inkubációs funkcióját, ezt követően elsősorban raktározásra használták.[140]

[140] Szerkesztői munkát segítő információ törlendő.

2.1.8 Az Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere[141]

2.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Költségvetési bevételek és kiadások alakulása

A Békéscsabai járáshoz tartozó települések önkormányzatainak gazdálkodási alapja az éves költségvetés, mely minden évben a jogszabályi előírásoknak megfelelően kerül elkészítésre és elfogadásra a közgyűlés, illetve a képviselő-testületek által. Az érintett önkormányzatok célja a folyamatos és biztonságos növekedés feltételeinek megteremtése. A költségvetés megtervezésekor ennek megfelelően a stabilitás megőrzése, a fejlesztéssel továbbvitele és a helyi gazdaság növekedési ütemének szempontjai dominálnak. A költségvetési tervek elkészítése során törekszik a kiegyensúlyozott gazdálkodás folytatására, figyelembe véve a kötelező feladatok ellátása mellett az önként vállalt feladatok támogatását is. Az önkormányzatok az intézményeik, valamint a gazdálkodó szervezeteik részére is követendőnek tartják a takarékos, kiegyensúlyozott, stabil működést.

Békéscsaba város 2020-as költségvetése három fő prioritással bírt: az Önkormányzat folyamatos működésének biztosítása; a fejlesztések – kiemelten a Terület- és Településfejlesztési Program (TOP) és a Modern Városok Program (MVP) projektjeinek, beruházásainak – megvalósítása; a város rendezettségének növelése. A költségvetés elfogadása után rövid időn belül egyértelművé vált, hogy a koronavírus-járvány Magyarországot sem kerüli el. A veszélyhelyzetről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletet követően számos intézkedés történt központilag és helyi szinten is a veszélyhelyzet kezelésével kapcsolatosan, és kiemelt jelentősége lett a folyamatos működés biztosításának. A veszélyhelyzet elsősorban nem többletkiadásokat jelentett az Önkormányzatnak, hanem a kiadások finanszírozására fordított bevételek tervezett előirányzatától történő elmaradását, azaz bevételkiesést. A kohatalmi bevételek – amelyek tartalmazzák a helyi adók, a pótlékok és bírságok bevételét – teljesülésének mértéke 90,6% volt.[142]

A nehezített külső körülmények mellett további folytatódtak a városban történő fejlesztések, a TOP és az MVP projektjeinek, beruházásainak megvalósítása, amelyhez hozzájárult, hogy az Önkormányzat részére 2020. évben is az MVP-hez kapcsolódó projektekkel összefüggésben újabb támogatási összegek kerültek átutalásra közel 3,7 milliárd Ft volumenben. A veszélyhelyzet okozta nehézségek, bevételkiesések ellentételezésére további két jogcímen 2020 decemberében jelentős többlet központi támogatásban részesült az Önkormányzat. Békéscsaba MJV Önkormányzat a 2005/2020. (XII. 24.) Korm. határozat alapján közel 603 millió Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült a kötelező feladatok támogatására, valamint 1,38 milliárd Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült további önkormányzati feladatok ellátására (mindkét összeg 2020 végén átutalásra került, így részét képezik a 2020. évi maradványösszegnek).[143]

Az Önkormányzat gazdálkodása a jogszabályi előírásoknak megfelelően történt, a költségvetési szervek működése és az önkormányzati feladatellátás biztosított volt. A pandémia miatt rendkívüli mértékben beszűkülő saját bevételek ellenére a kötelező feladatok megfelelő színvonalon kerültek ellátásra, az önként vállalt feladatok a működés biztonságát nem veszélyeztették, köszönhetően az év folyamán megvalósult takarékos, az Önkormányzat, illetve a Polgármesteri Hivatal részéről központilag

[141] Módosította: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2022. (II. 24.) határozata
[142] Az előző mondatban a költségvetések megtervezésének nehézségei, bizonytalan tényezői (várhatóan emelkedő a 2020-as előzetes felülvizsgálatban várhatóan jelentős mértékben csökkenő bevételek) nem kerülnek említésre
[143] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2020. évi költségvetési gazdálkodásának tapasztalatai (2021)

folyamatosan irányított és kontrollált költségvetési gazdálkodásnak. A kötelező feladatok megfelelő színvonalon kerültek ellátásra, az önként vállalt feladatok a működés biztonságát nem veszélyeztették.

A 2010-es évek második felében az önkormányzati bevételek jelentős mértékben nőttek, a 2020-as adatok 88%-kal haladják meg a 2016-os értéket. 2018 és 2020 között a bevételek szinte kifejezetten magas, 40 milliárd forint körül állandósult. A pandémia által jelentős mértékben érintett 2020-as évben az Önkormányzat bevételei közül a működési és felhalmozási célú támogatások közel 100%-ban teljesültek – ennek egyik fő oka, hogy a MVP támogatásai a tervezett összegben utalásra kerültek. A működési kiadások ugyanakkor mindössze 70,5%-ban teljesültek. Az alacsony teljesítés több okra is visszavezethető, többek között a bérleti díjakat érintő fizetési fegyelem megromlására, illetve olyan nettó finanszírozású projektek megtérére, amelyeket bruttó módon volt szükséges megtervezni.

Bevételi csoportok	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati felosztható nem rendelhető bevételek és egyéb önkormányzati elszámolások	7 307 782	7 369 400	7 722 768	8 620 647	12 852 374
Vagyonhasznosítási bevételek	3 914 220	3 685 221	4 118 905	4 518 857	4 172 911
Az önkormányzat központi alrendszerből származó forrásai	3 352 855	3 494 271	3 603 975	4 001 148	8 176 772
Egyéb bevétel, elszámolás	0	0	187	32	2 041
A költségvetési szervek bevételei	2 096 688	2 380 879	2 535 099	2 709 162	1 951 130
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	440 858	421 586	729 750	822 868	481 886
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	0	0	38 302	152 463	16 935
Vagyonhasznosítási bevételek	7 031	9 005	8 482	9 214	1 773
Működési bevételek	1 505 555	1 931 204	1 688 117	1 696 512	1 238 113
Felhalmozási bevételek	2 793	825	1 107	9 389	306
Működési célú átvett pénzeszközök	100 286	109 436	104 116	14 868	16 435
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	150	9 233	13 247	8 165	2 480
Az önkormányzat bevételei	10 560 815	13 964 269	27 067 868	16 307 575	14 988 799
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	884 657	1 384 567	5 106 262	1 294 315	1 573 852
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	8 278 911	5 697 689	18 050 926	5 067 329	8 155 943
Vagyonhasznosítási bevételek	17 771	12 774	10 570	12 491	12 438
Működési bevételek	999 146	847 641	991 482	1 189 162	774 578
Felhalmozási bevételek	157 449	122 849	212 991	148 185	107 788
Működési célú átvett pénzeszközök	162 820	197 167	93 282	9 420	9 605
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	40 941	115 448	28 453	35 480	21 580
Finanszírozási bevételek	0	5 743 124	9 552 415	8 398 890	8 881 020
Finanszírozási bevételek	1 504 215	2 134 338	1 107 234	10 604 032	11 847 367
Bevételek összesen	21 838 785	25 828 978	40 453 789	37 640 828	41 141 450

17. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata bevételi struktúrája (2016-2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának zárszámadásai

figyelemben takarékos gazdálkodásra utal, hogy a 2016 és 2020 közötti időszakban az önkormányzati nem felhalmozási célú kiadások nem mutattak növekvő tendenciát. Ugyanakkor a kiadási struktúra elemzése két ellentétes irányú folyamatra is ravilágít: míg az Önkormányzat által fenntartott költségvetési szervek kiadásai öt év alatt 9%-kal nőttek, addig magának az Önkormányzatnak 25%-kal csökkentek a kiadásai. A hosszú távú működés alapjaihoz járul hozzá a felhalmozási kiadások

dinamikusan növekvő üteme. Szintén a prudens működés tanújeléül szolgál, hogy a finanszírozási kiadásoknak csak töredékét teszi ki a hitelek, kölcsönök törlesztése; a 2020-as évet leszámítva egyértelműen a jövőbeli finanszírozási bevételek megteremtésének alapjául szolgáló állampapír-vásárlások költsége volt a legjelentősebb tétel ezen kategórián belül.

Kiadási csoportok	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati kiadások	11 282 832	13 107 131	11 480 287	11 388 887	10 847 979
Költségvetési szervek kiadásai	6 936 822	7 111 217	7 491 999	7 919 732	7 857 696
Az önkormányzat kiadásai	4 298 309	5 995 914	3 988 287	3 469 155	2 990 283
Felhalmozási kiadások	2 998 185	3 328 227	6 385 312	7 371 666	10 838 800
Költségvetési szervek felhalmozási kiadásai	825 928	738 838	340 466	420 858	829 080
Önkormányzat felhalmozásokhoz kapcsolódó kiadásai	1 938 260	2 752 564	5 898 174	6 757 541	10 438 800
központi keretekhez kapcsolódó felhalmozási kiadások	102 093	186 794	146 732	87 050	52 240
Finanszírozási kiadások	1 113 280	1 264 544	13 716 637	8 359 522	977 748
Kiadások összesen	15 394 195	15 494 902	31 583 218	27 048 808	21 978 029

18. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata kiadási struktúrája (2016-2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának zárszámadásai

Az Önkormányzat vagyona

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 2020. évi költségvetés végrehajtásáról szóló 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete alapján 2020. december 31-én az Önkormányzat eszközeinek értéke 134 486 875 ezer Ft volt (ami a 2019-es évi vagyonhoz képest 6 494 245 ezer Ft növekményt jelent). Ebből a fenntartott intézmények eszközállománya 6 616 693 ezer Ft. A nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök összege 101 257 937 ezer Ft. Az immateriális javak értéke 44 361 ezer Ft, míg a tárgyi eszközök jelentős részét adó ingatlanok 80 529 326 ezer Ft). A gépek, berendezések, járművek értéke 2 226 767 ezer Ft. A vagyonkezelésbe adott eszközök értéke 360 051 ezer Ft. A beruházások, felújítások soron 5 036 628 ezer Ft, a befektetett pénzügyi eszközök soron 12 060 804 ezer Ft szerepel. Az Önkormányzati részesedéseket tartalmazó portfolió az alábbi táblázatban található tételekből áll össze.

Tulajdonosi hányad	Gazdálkodó szervezet megnevezése	Jegyzett tőke összege (Ft)	Tulajdonosi hányad (%)	Tulajdonosi hányad értéke (ezer Ft)
Üzletrész	Békéscsabai Médiacentrum Kft.	100,00	3000	3000
Üzletrész	Csabai Foglalkozás-egészségügyi Szolgáltató Kft.	50,00	1500	1500
Üzletrész	Csabai Belvárosi Parkolóház Fejlesztő és Üzemeltető Kft.	50,00	153 820	91 656
Üzletrész	Békés Airport Repülőtér Működtető Fejlesztő Kft.	3,33	100	100
Részvény	Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.	100,00	428 000	428 000
Részvény	ALFÖLDVÍZ Regionális Vízközmű-szolgáltató Zrt.[34]	1,65	64 406	411 300
Részvény	Békéscsaba 1912 Előre Futball Zrt.	30,00	1500	1500
Részvény	Forrás Vagyonkezelési és Befektetési Nyrt.		827	827

[34] 2020. év végén a Társaság az ehhez tartozó részvényeit bevonta.

Tulajdonosi hányad	Gazdálkodó szervezet megnevezése	Jegyzett tőke összege (Ft)	Tulajdonosi hányad (%)	Tulajdonosi hányad értéke (ezer Ft)
Társaság	Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer	13,30	9231	9231
	Részvények összesen		1 803 030	967 444

19. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának, gazdasági társaságokban képviselt befolyásoló részesedése 2020. dec. 31-én
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2029

Az Önkormányzat adópolitikája és pénzügyi stratégiája

A települések gazdasági önállóságának egyik forrása a helyi adók rendszere. Ez a települési önkormányzatok számára lehetőséget teremt a helyi szüveren adóztatási jog gyakorlására, s ezzel együtt a helyi adópolitika kialakítására. Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlése – elve az Alaptörvény és a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény adta lehetőségekkel – a helyi adókról szóló 13/2012. (IV.2.) önkormányzati rendeletével szabályozza a Békéscsaba város illetékességi területen hatályos helyi adók rendszerét. Az ily módon befolyó összegek az Önkormányzat költségvetésének stabilitásában, kiszámíthatóságában lényeges szerepet játszanak. A helyi adókból befolyó bevételek a működésen túl fedezetet nyújtanak az Önkormányzat kötelezően ellátandó feladatai megvalósításához, a pályázatokhoz kapcsolódó önerő biztosításához, illetve nem pályázati forrásból megvalósuló beruházások, fejlesztések, felújítások megvalósításához.

Békéscsaba város illetékességi területén a hasznos nagyzetméter alapján fizetendő építményadó alapja az építmény m²-ben számított hasznos alapterülete. Az adó évi mértéke 2023. január 1. napjától a belvárosban 1 500 Ft/m²/év, a belterület egyéb részén 700 Ft/m²/év, külterületen 400 Ft/m²/év. Az Önkormányzat illetékességi területen az épületet körülvevő járda szintjétől 12 m-es padlószint magasságot meghaladóan 120 Ft/m²/év (feltéve, hogy az építmény 12 m-es padlószint magasságot meg nem haladó részében az adó megfizetésére ugyanazon adózó köteles, és az adófizetési kötelezettségének – a jogszabályban meghatározottak szerint – ezen rész vonatkozásában is eleget tesz).[35] Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy mentes az adó alól az önkormányzat illetékességi területen lévő valamennyi lakás vagy nem lakás céljára szolgáló olyan épület, épületrész (továbbiakban együtt: építmény), amely nem gazdasági tevékenység céljára szolgál.

Az idegenforgalmi adót a szálláshelyet igénybe vevő vendégek fizetik meg a szállás árában. Adókötelezettség terheli azt a magányszemélyt, aki nem állandó lakosként az Önkormányzat illetékességi területén legalább egy vendégéjszakát eltölt és ezért történást fizet. Az adó alapja a megkezdett vendégéjszakák száma. Mértéke személyenként és vendégéjszakánként 2023. január 1. napjától 400 Ft. A fizetendő adó összegét a helyi adókról szóló törvény szerint adóbeszedésre kötelezett közli az adóalannyal és az adót beszedi. A gazdaságvédelmi akciótérv részeként 2020. április 25. és június 30. között a vendégeknek ezen adót nem kellett megfizetni, ami tovább csökkentette az Önkormányzat adóbevételeit. Az idegenforgalmadó-kötelezettség alóli mentességre jogosultság tényét az adóalannyak okirattal, valamint a helyi adókról szóló rendelet 1. melléklete szerinti nyilatkozat kitöltésével kell igazolnia a beszedésre kötelezett felé. Megfelelő igazolás hiányában az

[35] Az egyes helyi adókkal kapcsolatos információk forrása: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 13/2012. (IV.2.) önkormányzati rendelete.

adóalannyak az adót meg kell fizetnie. A mentességre jogosultakról az adóbeszedésre kötelezett külön nyilvántartást vezet, amelynek részét képezik a kitöltött nyilatkozatok, valamint a mentességet igazoló okiratok másolatai. A mentesség esetéit a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 31. §-a tartalmazza. Az adóbeszedésre kötelezett az általa beszedett adóról, az adó alapjának és összegének megállapítására alkalmas, továbbá az önkormányzati adóhatóság által ellenőrizhető nyilvántartást köteles vezetni.

A helyi iparűzési adót a Békéscsaba város illetékességi területén vállalkozási tevékenységet (iparűzési tevékenységet) végzők fizetik. A helyi iparűzési adó mértéke az állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén főszabály szerint az éves adóalap 2%-a.

A bevezetésre került helyi adók mellett a helyi költségvetés egyik bevétel forrása (volt) a gépjárműadó, amelynek főszabály szerint 40%-a számít a bevételt beszedő önkormányzatot megillető közhatalmi bevételnek, míg 60%-a a központi költségvetést illeti. A Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 92/2020. (IV.6.) Korm. rendelete alapján átmenetileg a gépjárműadó teljes összegét a központi költségvetésbe kellett utalni, a védekezéshez szükséges járványügyi alap részét képezve.

Bevételi csoportok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gépjárműadó	3 252 580	3 209 926	3 403 377	3 870 614	3 673 702	3 498 845	3 703 702	3 835 199
Idegenforgalmi adó	10 168	15 137	16 319	15 525	2 728	7 621	15 768	22 290

20. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának helyiadó-bevételei (1000 Ft, 2016-2023)
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az Önkormányzat gazdasági programja

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-ában foglaltaknak megfelelően a helyi önkormányzat képviselő-testülete a hosszú távú fejlesztési elképzelését gazdasági program keretében rögzíti, amelynek elkészítése és végrehajtása az önkormányzat felelőssége. A gazdasági program helyi szinten határozza meg azokat a célokat és feladatokat, amelyek a költségvetési lehetőségekkel összhangban, a társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok figyelembevételével biztosítják az önkormányzati feladatellátás fenntartható működését és folyamatos fejlesztését. A jogszabályi előírásoknak megfelelően a dokumentumnak – a varmegyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban – ki kell térnie az egyes közszolgáltatások biztosítására és színvonalának javítására irányuló fejlesztési irányokra is.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a 2025–2029 közötti időszakra vonatkozó Gazdasági Programjat a város korábbi fejlődési pályajára, valamint az aktuális társadalmi és gazdasági kihívásokra reagálva határozta meg. A dokumentum elkészítése során kiemelt szempont volt a város és térsege gazdasági szerepének erősítese, a foglalkoztatottság javítása, valamint a lakossagmegtartó képesseg növelése. A Gazdasági Program szorosan illeszkedik a hatályos varosi, varmegyei es országos fejlesztési dokumentumokhoz, és épít az Európai Unió, a hazai kormányzati programok, valamint a helyi erőforrások által kínált lehetőségekre.

A Gazdasági Program stratégiai iránymutatást ad Békéscsaba fejlesztési céljainak megvalósításához, hangsúlyt fektetve a gazdaság szereplőivel való együttműködésre, a helyi közösségek bevonására, valamint a fenntarthatóság és a stabil működés követelményeire. A tervezett beavatkozások meghatározásakor kiemelt figyelmet kapott azok várható hatása a város gazdasági teljesítményére,

társadalmi kohézójára és hosszú távú versenyképességere, biztosítva ezzel Békéscsaba kiegyensúlyozott fejlődésének alapjait a következő években.

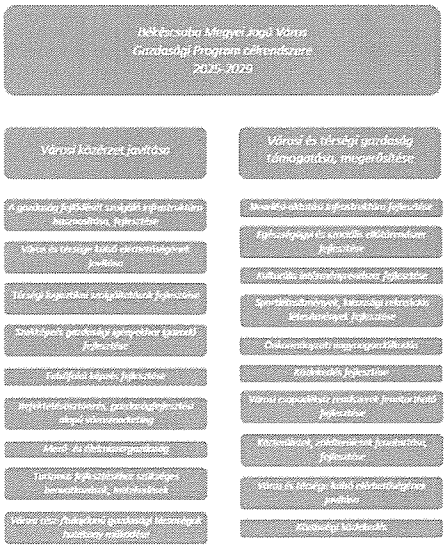

10. ábra: Békéscsaba MJV Gazdasági Program célrendszere (forrás: 2025-2029 GPMJV)
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Programja 2025-2029 (2025)

2.1.2.1 A városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörök, intézményrendszer

A városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel Békéscsaba MJV Önkormányzata rendelkezik. A Közgyűlés az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök allokációjáról, az egyes pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmenően a Közgyűlés feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló tervek, szabályzatok elfogadása és módosítása. A Polgármesteri Hivatal Stratégiai-Fejlesztési Osztálya egyéb, az SZMSZ-ben rögzített feladatai mellett előkészíti és koordinálja az önkormányzat vagy intézményei és gazdasági társasági részvételével megvalósuló fejlesztésekhez szükséges külső források megszerzését. A Beruházási Csoport közreműködik az Önkormányzati fejlesztéseket (beruházásokat) és felújításokat célzó forrásszerzésre irányuló pályázatok műszaki munkarészeinek elkészítésében.

elkészítésében. A Vagyonkezelési Csoport előkészíti és lebonyolítja a fejlesztési területek kialakítását, megszervezését, a fejlesztési célú földterületek gondoskodik a tulajdonosi művelési kötelezettségből eredő feladatok ellátásáról (műveltetés, takarítás stb.). A Sportinfrastruktúra-fejlesztési Csoport gondoskodik a Modern Városok Program keretében, valamint egyéb hazai forrásokból megvalósítandó, elsősorban a sportinfrastruktúra fejlesztését célzó projektek megvalósításáról. A Projektmenedzsment Csoport az Európai Unióis és egyen hazai forrásokból megvalósuló fejlesztések esetén – amennyiben szükséges – javaslatot tesz projekt végrehajtó szervezet(ek) létrehozására, és szükség szerint részt vesz működésükben. Továbbá a Stratégiai-Fejlesztési Osztály többi csoportjával és a Polgármesteri Hivatal más szervezeti egységével együttműködve ellátja fejlesztési projektek projektmenedzsmenti feladatait. A Városépítészeti Csoport a Stratégiai-Fejlesztési Osztály szervezetébe tartozó, de közvetlenül a polgármester és a jegyző irányítása alatt álló szervezeti egység, amelyet a városi főépítész vezet. A csoport szervezi a településfejlesztéssel, településtervezéssel, településrendezéssel, továbbá az épített és természeti környezet emberhez méltó és esztétikus kialakításával és az építészeti örökség védelmével, összehangolásával kapcsolatos feladatokat, valamint az ezekkel összefüggő - építésügyi hatósági tevékenységbe nem tartozó - önkormányzati döntések előkészítését és végrehajtását. A Stratégiai-Fejlesztési Osztály csoportjai egyéb, nem pályázati projektekhez kapcsolódó feladatokat is ellátnak.

A Polgármesteri Hivatal többi egységének feladata a szakterületét érintő pályázatok elkészítéséhez a szakmai adatszolgáltatás, a szakmai háttéranyag és a szakmai állásfoglalás elkészítése. A városfejlesztési tevékenységben, az európai uniós, MVP-s és egyéb hazai forrásból megvalósuló projektek tervezési, megvalósítási szakaszaiban és projektek teljes koordinálásában fontos szerepet tölt be a Békéscsabai Városfejlesztési Beruházó és Szolgáltató Nonprofit Kft , a Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. és a Békéscsaba Energia ESCO Kft. is[146]

Az Önkormányzat az elmúlt években számos fejlesztési projektet valósított meg. A 2016. évben benyújtott, és támogatást nyert TOP-os projektek esetében 6,62 milliárd Ft, míg a 2017. évben benyújtott pályázatok esetében 8,57 milliárd Ft volt az elnyert támogatás. A Modern Városok Program keretében megvalósult 16 projekt költséget fedezendő 2017-ben 2,35 milliárd Ft, 2018-ban 10,25 milliárd Ft, 2019-ben 2,7 milliárd Ft, míg 2020-ban 2,43 milliárd Ft támogatás került utalásra. A 2014 és 2020 közötti időszakban az egyéb forrásból megvalósított pályázatok összköltségvetése meghaladta a két milliárd Ft-ot.[147]

2.1.2.2 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az Önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységének alapvető célja a munkahelyteremtéssel járó beruházások városba vonzása, illetve a beruházásokat tervező vállalkozások Békéscsabán történő megtelepedésének elősegítése, ipari területek kialakításával, adókedvezményekkel és az ügyintézés megkönnyítésével. Ezen belül alapvetően négy részről megvalósítása történik: ipari infrastrukturafejlesztés, befektetés ösztönzés, turizmusfejlesztés. továbbá törzsház típusú vállalatcsoport működtetése

[146] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata, 2020. március 1-jei hatállyal.
[147] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Program 2014-2020, 2021 (felülvizsgált és kiegészített változat)

Az ipari infrastruktúrafejlesztés tekintetében az Önkormányzat folyamatosan végzi a jelentős munkahelyteremtéssel járó beruházások megvalósításának helyszínéül szolgáló területek feltárását, kialakítását, közművesítését, kedvező jogi szabályozási környezetének kialakítását.

A befektetésösztönzés infrastrukturális feltételeinek alapköve a térség egésze közúti elérhetőségének javítása, az M44-es gyorsforgalmi út megépítése ezt jelentősen fejlesztette. Pozitív változást hozhat továbbá az M44 továbbvezetése Románia irányába (a tervezési feladatok már elindultak), illetve a 47. j. főút négynyomúsítása Békéscsaba és Berettyóújfalu között. Ezentul a vonatkozkedés is fontos tenyező a befektetésösztönzés és a város elérhetősege tekintetében. A befektetések ösztönzése és a magasan kvalifikált munkaerő képzésének segítése érdekében az Önkormányzat kapcsolatot tart a Szent István Egyetem Gazdasági Főiskolai Karával és más képzőintézményekkel. Az Önkormányzat proaktív befektetésösztönzési programmal ajánlja ki a hel- és külföldi befektetőknek a város ingatlan-portfoliját, üzleti és képzési lehetőségeit. Hazai és nemzetközi befektetői és kereskedelmi vásárokon ismertté és vonzóvá teszik Békéscsabát.

A Békéscsabán belüli infrastruktúra az elkerülő út megépítésével új zöld- és barnamezős területekkel bővült, ahova termelő, kereskedelmi, szolgáltató tevékenységet végző vállalkozásokat vár az Önkormányzat. Az Északi iparterületen található önkormányzati telkek kiváló alapot biztosítanak egy logisztikai, ipari központ létrejöttéhez – a 2018-ben megvalósított iparterület időközben teljes egészében értéresítésre, hasznosításra került. Ugyanakkor ipari-kereskedelmi hasznosítás a város további területein is tervezett.

A befektetésösztönzés és munkahelyteremtés érdekében Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata vállalkozásfejlesztési támogatási programot működtet. A sikeres kezdeményezésnek köszönhetően helyi, vagy békéscsabai telephellyel rendelkező mikro- és kisvállalkozások pályázat útján juthatnak támogatási forráshoz munkahelyteremtés, valamint technológia korszerűsítés céljából. Az utóbbi 1-2 évben új meghirdetésre mikro- és kisvállalkozások köreben nem került sor. Nagyobb munkahelyteremtések támogatása egyedi döntés alapján történt.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a település és térsége turisztikai fejlesztését kiemelt célként kezeli. Békéscsaba és térsége (Körösök Volgye, Közép-Bérés) rendkívül jó adottságokkal rendelkezik, a turisztikai kínálat alapját a színes gasztronómiai hagyományok, gazdag természeti és épített örökség, valamint a kiváló egészségturisztikai adottságok adják. A város legértékesebb turisztikai terméke, amely a helység imázsát is meghatározza, Magyarország legnagyobb gasztronómiai nagyrendezvénye, a Békéscsabai Kolbászfesztivál. Az önkormányzat a helyi turisztikai kínálat, infrastruktúra, illetve egyéb adottságok figyelembe végzi Békéscsaba turizmusfejlesztési irányának meghatározását. A turizmusfejlesztési cél elérésének egyik kiemelt eleme a Munkácsy-negyed és a CsabaPark fejlesztése.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata úgynevezett törzsház típusú cégcsoportot hozott létre, melyben a tulajdonában lévő vallalatcsoport egységes irányítása valósul meg. ugyanakkor a tagvallalatok önálló jogi személy formában látnak el önkormányzati hatáskörben levő feladatokat. Ezen struktúrának köszönhetően az Onkormányzat, mint tulajdonos érdeke jól érvényesül, a vállalatok valódi szakmai irányítása és kontrollja valósul meg, vállalatcsoport szinten történhet az erőforrások optimalizálása.

A helyi vállalkozások versenyképességének növelését, új vállalkozások bevonzását egyaránt szolgálja a Békéscsaba Almáskerti Ipari Park, amely a 44-es és 47-es közlekedési utak találkozásánál található. Az Ipari Park 19 hektárnyi területe kiváló lehetőségeket nyújtott a zöldmezős beruházások kialakítására.

2.1.2.4 Foglalkoztatáspolitika

Békéscsaba foglalkoztatáspolitikájának egyik iránya a gazdaságfejlesztésen keresztül valósul meg. Ez egy közvetett fejlesztéspolitikai eszköz, ahol a meglévő vállalkozások fejlesztésének, illetve a külső cegek betelepülésének ösztönzése végső soron a munkahelyek megőrzését, új munkahelyek teremtését szolgálja. Ugyanakkor – mint azt a Gazdasági Program is hangsúlyozza – a munkahelyteremtés mellett immár fontos szerepet kell kapnia a strukturális munkanélküliség lekűzdése érdekében a munkaerő képzésének. A betelepülni kívánó befektetők hatékony kiszolgálása érdekében az önkormányzat szoros együttműködést tart fenn a Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályával, a rendelkezésre álló – egyre szűkebb – munkaerő hiánat megismerése és a felmerülő munkaerőigény kielégítése céljából. A foglalkoztatás szintjének és minőségének javítása érdekében a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretein belül az Önkormányzat jelentős összeget fordított a város és térsége foglalkoztatási helyzetének javítására, szintén a Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályával együttműködésében. A – munkavállalói oldal felől nézve – kedvező foglalkoztatási helyzethez számottevően hozzájárult a Békéscsabai Járási Foglalkoztatási Paktum, melynek keretében olyan képzési és foglalkoztatási programok megvalósítására került sor, melyek a munkaerőpiac bővítését, a célcsoportok képzését, elhelyezkedését és a szereplők együttműködésének erősítését szolgálták. A fejlesztés hozzájárult a gazdaság fejlődéséhez szükséges szakemberállomany biztosításhoz, és ezzel párhuzamosan a hátrányos helyzetu munkavallalok aktivizálásához – a járás teljes területére kiterjedően A Paktum eredményeként elindított munkaerőpiaci programok lebonyolítása során kiváló munkakapcsolat alakult ki az együttműködő járási szervezetek (önkormányzatok, képző intézmények, civil szervezetek és vállalkozások) között, megkönnyítve az információ áramlását, a tapasztalatok megosztását.

A közfoglalkoztatás mértéke mára nem túl jelentős Békéscsabán: a közfoglalkoztatotti létszám 2025 augusztusában 124 fő volt.[148]

2.1.2.5 Turizmus- és befektetésösztönzés

A nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök közül az önkormányzati es intézményi ingatlanok és kapcsolódó vagyoni jogok összértéke 2024. december 31-en bruttó 98,23 milliárd Ft volt. Ebből a kizárolagos önkormányzati tulajdonban álló vagyon 54,78 milliárd Ft, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagyon 0,39 milliárd Ft, korlátozottan forgalomképes vagyon 27,57 milliard Ft, üzleti vagyon 14,89 milliard Ft (Békéscsaba Megyei Jogu Város Önkormányzata Gazdasági Programja, 2025-2029). Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata jelenleg 504 db bérlakással rendelkezik, melyek többsége (339 db) nem szocialis helyzet alapján bérbe adható. Ugyanakkor piaci alapon csupán a lakásállomány 3,6%-a került bérbeadásra.[149]

[148] A fogalmi meghatározás helyett lásd részletesen: Bérmunkaprogram 2.1.5. A térségi munkaerőpiac fogyasztottsága.
[149] A lakások számára vonatkozó adatok forrása: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Programja 2025-2029 (2025)

Összes lakás száma	Szolgálati lakások (pályázat keretében)	Bérlőkijelölési jogú lakások	Átmeneti elhelyezést biztosító lakások	Költségelvű bérlakások	Ifjúsági Garzonházak lakóegységei	Piaci alapú lakások
165	74	95	13	75	61	18

12. táblázat: Bérlakásállomány összetétele, 2022
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata adatközlése

A lakásállomány 41%-a egyszobás, 13%-a másfél szobás, 37%-a kétszobás vagy két és félszobás, 4%-a egy és két félszobás, 5%-a háromszobás. A lakások 68%-a összkomfortos, 26%-a komfortos, 4%-a félkomfortos, míg 2%-a komfort nélküli vagy szükséglakás. Utóbbiakban magasabb komfortfokozat a lakások mérete miatt nem alakítható ki.

A szociális célú bérlakásállomány a szociálisan rászoruló személyek, családok elhelyezésére szolgál. A rászorultság kritériumait a lakások és a helyiségek bérletére vonatkozó szabályokról szóló 6/2011. (X. 24.) önkormányzati rendelet szabályozza. A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások a város teljes területén szétszórtan helyezkednek el. Az 504 önkormányzati bérlakásból 165 db szociális rászorultság alapján adható bérbe. A bérleti díjak lakóövezettől és komfortfokozattól függenek. A lakbér bruttó összege 42 és 848 Ft/m²/hó közötti sávon belül mozog.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése lakást biztosít a településen dolgozó intézményi alkalmazottak és sportolók lakhatásának segítésére. Bérlőkijelölési jogú lakások közül a Békéscsabai Jókai Színház és Bábszínház 31 db, a Békés Varmegyei Központi Kórház 20 db, helyi sportszervezetek 14 db, a HM és BM 36 db ingatlant használnak.

A helyi lakásállomány speciális szeletét adják az ifjúsági garzonházak, melyek a munkahellyel, rendszeres jövedelemmel rendelkező fiatal házaspárok, élettársak elhelyezésére, otthonteremtésének biztosítására szolgálnak, javítva a település népességmegtartó képességét. Az 1999-ben átadásra került Dózsa György utcai Ifjúsági Garzonház 28 db lakásból áll, a garzonlakások átlagos alapterülete 31 m². A bérlés feltétele a 40 év alatti életkor. A 2005-ben átadott „Felkelő Nap Háza" (Fövenyes utcai Ifjúsági Garzonház) 33 db lakásból áll, amelyek átlagos alapterülete 40 m². Az ezen ingatlanok bérlésére pályázók életkora nem haladhatja meg a 35. életévet. A pályázat útján bekerülő ifjú párok legfeljebb 5 i hónapig lakhatnak az adott lakásban. A bérleti jog időtartama alatt a bérlők lakás előtakarékosság megfizetésére vállalják, amely jelentősen megkönnyíti a későbbi lakásvásárlást vagy építést.

A lakásállomány mennyiségét és minőséget illetően az Önkormányzat stratégiai dokumentumai számos megállapítást, fejlesztési javaslatot tesznek. A Gazdasági Program problémaként azonosítja az önkormányzati bérlakások viszonylag alacsony számát, és az intézményi infrastruktúra fejlesztéséről szóló fejezetben szükséges beavatkozásként írja le az önkormányzati lakásállomány fejlesztését új lakások vásárlásával és építésével. Továbbá célként jelöli meg az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztését. A bérlakások felújítása, illetve önkormányzati tulajdonú intézmények energetikai korszerűsítése a fejlesztési dokumentumok viszonyító elemeinek számítanak.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata rendelkezik a 2021-2025-ös időszakra szóló lakáskoncepcióval, mely kiemeli, hogy az Önkormányzat kiemelt feladatának tekinti a lakásgazdálkodást, a helyi lakásstratégia kialakítását és annak továbbfejlesztését. A lakáskoncepció számos releváns erősséget azonosít: holisztikus szemléletű lakáspolitika (több, egymásra épülő támogatási elem); a lakosság erős kötődése a környezethez, lokálpatriotizmus; rugalmas

lakásstruktúra; elérhetőséget javító infrastrukturális fejlesztések (utak, kerékpárutak); kiszámíthatóság, biztonság, jogvédelem (a bérlők felé). A gyengeségek között az alábbiakat említi: kintlévőség; a rendelkezésre álló lakásszám nem elégíti ki a szükségletet; lakásmobilitás hiánya; öngondoskodás társadalmi igénye alacsony; minimális a speciális egészségi állapotú bérlőknek felkínálható lakások száma (pl. akadálymentesített); kevés az energiatakarékosan használható lakás. Mindezek figyelembevételével kerültek meghatározásra a lakásgazdálkodás célkitűzései.

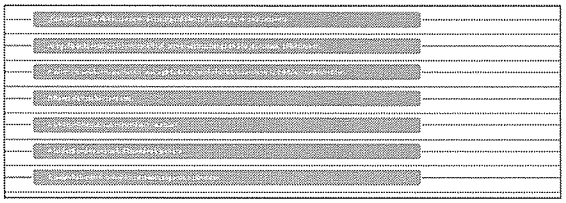

11. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzata lakásstratégiájának fő célkitűzései
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskoncepciója 2021-2025 (2021)

A Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt-t Békéscsaba MJV Önkormányzata 1995-ben alapította a vagyongazdálkodási feladatok ellátására. A társaság fő tevékenysége az önkormányzati vagyon kezelése az Önkormányzat és a társaság között létrejött szerződés alapján. Ezen belül feladata az Önkormányzat tulajdonát képező – üzleti célú és lakó – ingatlanok üzemeltetése, berbeadása; a tulajdonos megrendelése alapján a bérbe adott ingatlanok felújítása, karbantartása; a tulajdonos nevében az üzleti célú ingatlanok és önkormányzati lakások bérleti díjainak beszedése és az önkormányzati tulajdonú garázsok értékesítése.

2.1.8.6 Intézményfenntartás

Békéscsaba MJV Önkormányzata fenntartásába 17 intézmény tartozik, melyek alapvetően oktatási-nevelési, szociális, egészségügyi, illetve kulturális funkciókat töltenek be.

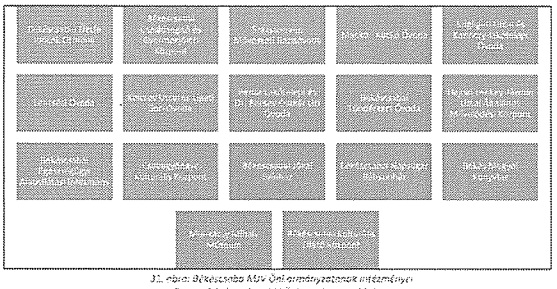

12. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzatának intézményei
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az intézményekben a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma (2024. december 31-én) 736 fő, míg a teljes munkaidőre átszámított részfoglalkozású létszám 43,8 fő (együttesen 779,8 fő).[150]

Az intézmények konzervatív gazdálkodását jól jelzi, hogy kiadásaik rendre nem haladják meg bevételeiket. A szervezetekkel kapcsolatosan az Önkormányzat folyamatos fejlesztéseket valósít meg. Az intézmények működése természetszerűleg alapvetően támogatásokból biztosított, ugyanakkor a működési bevételek meghaladják az összes bevétel 18%-át.[151]

Bevételi jogcím megnevezése	Összeg
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	640 799
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	14 985
Működési bevételek	1 204 396
Felhalmozási bevételek	48
Működési célú átvett pénzeszközök	16 306
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	2450
Finanszírozási bevételek	4 727 664
Ebből: maradvány igénybevétele	248 085
Ebből: központi, irányítószervi támogatás	4 479 579
Összesen	6 606 648

42. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata intézményeinek együttes bevételei (2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata Közgyűlése 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete, 4. melléklet

A kiadások tekintetében a foglalkoztatás költsége dominál, a személyi jellegű kiadások, illetve a munkaadót terhelő járulékok együttes költsége az összes kiadás 62%-át teszi ki. A dologi költségek összintézményi szinten a kiadások 33%-át adják.

[150] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2023. évről szóló zárszámadási, 3. melléklet
[151] Az idézett zárszámadási önkormányzati rendeletben a működési bevételek tartalmi tér. Működési működési a 2020. évi gyökeres felépítésű intézményi, ebből a személyes adatvédelmi tevékenységek és adatok struktúrális következtetések levonása nem lehetséges.

Kiadási jogcím megnevezése	Összeg
Költségvetési szervek kiadásai	6 439 671
Személyi jellegű kiadások	3 428 874
Munkaadót terhelő járulékok	582 621
Dologi kiadások	2 110 140
Ellátottak pénzbeli juttatásai	590
Egyéb működési célú kiadások	11 061
Beruházások	201 846
Felújítások	104 539
Összesen	6 439 671

43. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata intézményeinek együttes kiadásai (2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata Közgyűlése 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete, 4. melléklete

2.1.8.7 Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat energiagazdálkodásában jelentős szerepet kap a megújuló energiák hasznosítása, illetve az önkormányzati épületek energiahatékonyságának növelése. Elérendő célként jelenik meg a hagyományos fosszilis energiahordozok arányának csökkentése megújuló energiaforrások arányának növelésével; az önkormányzat tulajdonában és működtetésében lévő épületek felújítása, korszerűsítése, komfortfokozatának növelése energiatakarékos technológiák használatával; környezettudatos magatartásra nevelés megjelenése az oktatásban; átfogó települési energiapolitika végrehajtása; valamint további, városi szinten összefogott energia szolgáltatási szerződések megkötése az elérhető legkedvezőbb feltételek mellett.

Az Önkormányzat megvalósítandó feladatként tekinti a város biztonságos energiaellátásának biztosítására, a településfejlesztési célokkal kapcsolatos energiaigények biztonságos kielégítésére; a megújuló energiaforrásra épülő korszerű technológiák kiépítésére az önkormányzati tulajdonú épületekben; energiamegtakarítást eredményező beruházások tervezésére és végrehajtására; az önkormányzati intézmények teljes körű energetikai átvilágítására, energiahatékonyságának javítására, a működési költségek csökkentésére; átfogó települési energiapolitika kidolgozására; továbbá a lakossági energiatakarékosság javítására az oktatásban történő nagyobb szerepvállalással. Jelen pillanatban teljes egészében okosnak tekinthető épülettel nem rendelkezik az Önkormányzat.

A Magyarország Kormánya és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat közötti együttműködési megállapodás végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1283/2016. (VI. 7.) Korm. határozat 8. pontja szolgált Békéscsaba komplex energetikai programjának alapjául, melynek célja a fenntarthatóság és az energiahatékonyság szempontjainak érvényesítése a városban SMART GRID rendszer, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek útján.

A SMART Grid I. alprojekt[152] több elemet is magába foglal. Egyrészt 1,3 MWp teljesítményű napelemes kiserőmű létesítése történt meg. Másrészt villamosenergia-tároló (li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény) került beszerzésre, amelynek alapvető célja a napelemen rendszer

[152] Az egyes alprojektek bemutatásának forrása: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

által termelt energia megfelelő elosztása – az energiaigényeknek megfelelően. Harmadrészt helyi okoshálózati és vezérlőrendszer került kialakításra.

A SMART GRID II. alprojekt (tervezési szinten álló projekt) egy olyan lokális mikrohálózatot valósít meg, amely komplex célrendszer mentén a helyi zöldenergia igények kielégítése mellett kereskedelmi célokkal is rendelkezik. A mikrohálózat egy maximálisan 2 + 2 MWp beépített teljesítményű naperőműből, hozzá kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású energiatárolóból, elektromos személyautó és autóbusz töltőállomások betáplálásának kialakításából, illetve lokális üzemirányítású rendszerből áll. A rendszer része a már meglévő, önkormányzati tulajdonban lévő napelemes háztartási méretű kiserőműhöz kapcsolódó 0,05 MW/0,05 MWh energiatároló is. A SMART Grid II. alprojekt elemei:

- napelemes kiserőművek,
- energiatároló rendszerek,
- SMART vezérlőrendszer,
- üzemeltetés.

A SMART közvilágítási rendszer kialakítása alprojekt keretében egy pontosan lehatárolt beavatkozási területen belül – néhány egyedi fenyvető (115 db) kivételével – minden lámpatest (10 666 db[155]) LED-es fényforrást kapott. A korszerűsítés éves szinten minimum 800 000 kWh energia-megtakarítási, vagyis évente legalább 296,8 tonna CO_2 kibocsátás csökkenést fog jelenteni (1 kWh = 0,371 CO_2 egyenértékkel számolva).

A Geotermikus hőhasznosítás alprojektben egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével geotermikus rendszer valósul meg. A geotermikus kutakat geotermikus csővezeték köti össze. A kitermelt termálvíz hőközponton keresztül adja át a hőenergiáját a primer körnek, azaz a fogyasztókat ellátó kvázi távhőrendszernek. A fogyasztói kör önkormányzati tulajdonú létesítményekből áll.

Az Intelligens közlekedésvezérlő és környezetbarát közösségi közlekedési rendszer kialakítása alprojekt (tervezési szinten álló projekt) keretében az Önkormányzat elektromos autóbuszokat szerezne be, telephelyet és töltő infrastruktúrát létesítene azok üzemeltetéséhez, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert hozna létre.

2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások[156]

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: hoztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a városüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az elhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatások teljes körét. Ilyenek például – a törvényben definiáltak mellett – a hó- és síkosságmentesítési feladatok, a köztisztaság és hulladékelszállítás biztosítása, a kutak üzemeltetése, a csapadékvíz-csatornák karbantartása, az utcanév-táblák felhelyezése és a gyommentesítés.

[155] Ennek egy része egy korábbi KEOP-projekt keretében került meg.
[156] Részletesen lásd: Magyar Városok Hálózata szerint: 3.11. fejezet.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata alapján a városüzemeltetési feladatok a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztályához tartoznak. A városüzemeltetési Osztály Üzemeltetési Csoportja rendkívül sokrétű feladatkörrel bír. Elvégzi a helyi vízgazdálkodással, a közlekedéssel, hírközléssel, városgazdálkodással, parkgondozással, környezékkel, környezetvédelemmel, közterületek, utak használatával, kezelésével, tisztántartásával, a forgalmi rend kialakításával és megváltoztatásával kapcsolatos tervegyeztetési, szervezési, ellenőrzési és egyéb, a feladatkörébe utalt üzemeltetési feladatokat. Előkészíti az Önkormányzat kommunális igazgatással, vízrendezéssel és csapadékvíz elvezetéssel, csatornázással, a helyi közutak és közterületek fenntartásával, a helyi tömegközlekedéssel, az egészséges ivóvíz, a közvilágítás biztosításával, az emberi környezet védelmével és a természetvédelemmel kapcsolatos döntéseit. Javaslatot készít az ilyen célú beruházások, felújítások végrehajtására. Gondoskodik a Közgyűlés által jóváhagyott, kizárólag önkormányzati forrásból megvalósuló önkormányzati felújítások végrehajtásáról, a tervezési, kivitelezési és műszaki ellenőrzési feladatok ellátásáról. Az osztály feladatával összefüggő éves költségvetési előirányzatok kialakításához adategyeztetést, adatszolgáltatást és igényfelmérést végez. Közreműködik a feladatkörét érintő és pénzügyi támogatás elnyerésére irányuló pályázatok szakmai részének elkészítésében és a közbeszerzési eljárások előkészítésében. Közreműködik a hatósági vízdíj, a helyi tömegközlekedési díj, az egyes közszolgáltatások kötelező igénybevételi díjainak megállapításában, az ezekre vonatkozó közgyűlési döntések előkészítésében. Szakmai segítséget nyújt a feladatkörébe tartozó egyéb rendeletek, tervezetek elkészítéséhez. Közreműködik a város ivóvízellátása, a csatornázás, az összegyűjtött szennyvizek tisztítása, valamint a csapadékvíz elvezetése biztosításában. Ellátja az Önkormányzat tulajdonában levő szennyvízcsatornákra és vízvezetékekre való csatlakozással, valamint az útépítési érdekeltségi hozzájárulással kapcsolatos feladatokat. Közreműködik az Önkormányzat tulajdonában lévő víz- és szennyvízvezeték önkormányzati forrásból történő rekonstrukciós munkáinak ellátásában, intézi az ár- és belvízvédelmi, illetve a felszíni vízelvezetési ügyeket. Hozzájárulást ad ki a nyomvonalas jellegű építmények közterületi elhelyezéséhez. Szervezi a közterületek hó- és csúszásmentesítését. Koordinálja a közterületek tisztántartásával és a lomtalanítási akciókkal kapcsolatos tevékenységet. Közreműködik a közszolgáltatások elvégzésére kiírandó pályázatok és szerződések előkészítésében. Segíti a lakossági közmű- és útépítésre megalakult társulásokat, ellenőrzi a kivitelezést. Kapcsolatot tart a vízgazdálkodási társulatokkal. Eleget tesz valamennyi – jogszabályban előírt – nyilvántartási, jelentési adatszolgáltatási kötelezettségének. Kapcsolatot tart és együttműködik a nem saját beruházások lebonyolítóival, a közszolgáltatásokat végző gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal, szakértőkkel, szakhatóságokkal. Gondoskodik a közterületi letelepítmények gondos karbantartásáról. Biztosítja és felügyeli a zöldterületek gondozását. Előkészíti a helyi tömegközlekedési járművek menetrendjének közgyűlési hatáskörben történő jóváhagyását. Közreműködik a város közvilágításának biztosításában. Elvégzi a közvilágítással kapcsolatos üzemeltetési, felújítási és fejlesztési feladatokat. Előkészíti a közszolgáltatások elvégzésére kiírandó pályázatot és a szerződéseket. Ellátja a temetők üzemeltetésével, valamint a díjmegállapítással kapcsolatos feladatokat. Ellátja a nem önkormányzati tulajdonú temetők részére az éves költségvetésben biztosított működési támogatások felosztásával és elszámolásával kapcsolatos feladatokat. Közreműködik a fizető parkolóhelyek kijelölésében és azok üzemeltetési költségeinek elszámolásában. Hozzájárulást ad az önkormányzati tulajdonú közutak felbontásához, a közút felett és alatt más létesítmény elhelyezéséhez és a közút területének nem közlekedés céljára történő használatához. Engedélyezi a közterületek rendeltetésétől eltérő használatát. Közreműködik a Szent István téri behajtási övezethe történő behajtási engedélyek

kiadásában. Közreműködik a város hulladékgazdálkodással kapcsolatos feladatainak ellátásában. Közreműködik a zárható terben levő hulladéktárolók éves költségvetésben biztosított támogatási keretének felosztásában és elszámolásában. Közreműködik a Földrajzi Névi Munkacsoport munkájában. Ellátja a választókerületi célelőirányzat felhasználásával kapcsolatos feladatokat. Kapcsolatot tart – más társosztályokkal együttműködésben – az Önkormányzat részvételével működő DAREH Önkormányzati Társulással.

A Városüzemeltetési Osztály Gondnoksági Csoportja szintén számos feladatot lát el. Gondoskodik az Önkormányzat tulajdonában lévő és a Polgármesteri Hivatal által használt Szent István tér 7. szám alatti, a Szabadság tér 11 - 17. szám alatti épületek és a telephelyként használt Szent István tér 9. szám alatti épületrész állagmegóvásáról, karbantartásáról, üzemeltetéséről és a szükség szerinti javításáról, felújításáról. Az állagmegóvás és karbantartás során gondoskodik a tűzrendészeti, vagyonvédelmi, biztonságtechnikai és munkavédelmi előírások betartásáról. Jegyzői döntés alapján gondoskodik a Polgármesteri Hivatal apparátusa részére a kulturált, szakszerű és biztonságos munkavégzés technikai feltételeiről (bútor, telefon, irodagépek, irodaszerek stb.). Ellátja a technikai berendezések üzembentartási feltételeinek, garanciális, garancián túli javításának, karbantartásának megszervezését. Végzi a működéshez szükséges tárgyi eszközök, kis értékű tárgyi eszközök, anyagok, irodaszerek, technikai berendezések és számítástechnikai eszközök beszerzését, tárolását, esetenkénti selejtezését, a selejt anyagok értékesítését, illetve megsemmisítését. Javaslatot tesz az általa üzemeltetett létesítmények felújítására, esetleges átalakítására, korszerűsítésre, bővítésre és a nagy értékű eszközök beszerzésére. Gondoskodik a kis értékű tárgyi eszközök, anyagok, irodaszerek előírás szerinti nyilvántartásáról és leltározásáról, a leltárgazdálkodás rendjének megszervezéséről, bizonylatolásának ellátásáról. A Pénzügyi és Gazdasági Osztállyal együttműködve ellátja a selejtezési eljáráshoz kapcsolódó technikai feladatokat. Gondoskodik a Városházán, illetve a kijelölt helyszínen megrendezésre kerülő, az Önkormányzat és a Hivatal működésével összefüggő országos és városi rendezvények, ülések, értekezletek, ünnepségek technikai feltételeinek biztosításáról. Javaslatot tesz a jegyző részére az osztály tevékenységébe tartozó szolgáltatások díjára, illetve annak módosítására. Ellátja a telefonközpont és csatlakozó berendezései működtetésével kapcsolatos feladatokat, elkészíti és folyamatosan aktualizálja a polgármesteri hivatal telefonkönyvét. Gondoskodik a családi rendezvények megszervezéséről és lebonyolításáról. Ellátja a hivatali mobiltelefonokkal kapcsolatos ügyintézést, karbantartást és a telefonköltségek számlázását. Technikai keretein belül ellátja a hivatal nyomdai és sokszorosítási feladatait. Ellátja a szépkorúak köszöntésével kapcsolatos jegyzői feladatokat. Ellátja a hivatal dolgozóinak jubileumi köszöntésével és nyugdíjba vonulásával kapcsolatos protokoll feladatokat. Ellátja az Önkormányzat és a Polgármesteri Hivatal által igényelt gépjárműhasználat biztosítását.[157]

A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartását, fenntartását, szepítését, amelybe beletartozik a nyírás, műtrágyázás, illetve öntözés is. A cég feladatai közé tartozik a parkok kaszálása és tisztán tartása, az egyenárak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása. A vállalat által elvégzett munkákat a Városüzemeltetési Osztály illetékes munkatársa ellenőrzi. A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. kiemelt figyelmet fordít a Békéscsabán található játszóterek és a fitnesz terek gondozására. Előzetes terv szerint rendszeres időközönként felülvizsgálja és ellenőrzi a játszóeszközök állapotát. Az észlelt hibákat folyamatosan javítja, és elvégzi a karbantartási munkákat. A régi játszóeszközök felújítása, a

[157] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Ügyrendi és Működési Szabályzata

kerítések festése, karbantartása mellett a játszótereken és fitnesz parkokban a szemét elszállítása is a cég feladatai közé tartozik. Továbbá a társaság végzi a levelek, gallyak, nyesedékek eltakarítását, illetve a lehullott hó eltakarítását.[158]

Az Önkormányzat honlapján[159] átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztonságával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segédletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.

Az e-Papír egy egyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet ezen a felületen.

Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adóanyomtatványok; építményadó; gépjárműadó, helyi iparűzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó [magánfogott parlat]; jövedelemadó [termőföld bérbeadás]; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetőek.

A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapokban, míg laptopot 75%. Tablet esetében 41% az arány, míg egyértelműen az okostelefonok használata a leggyakoribb, a válaszadók 92%-a használ napi szinten ilyen eszközt. A digitális átállás szempontjából szintén kedvezo, hogy ugyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen. Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket. A hozhivatali ügyintézés esetében a bekescsabai polgárok többsége a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (26%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az Önkormányzattal. A személyes megjelenést nem feltétlenül igenylő esetekben (például belepojegy megvásárlásakor) a lakosság 36 százaléka digitális eszközök segítségével lép kapcsolatba kulturális szolgáltatókkal; az áramszolgáltatóval, illetve a vízszolgáltatóval pedig 48%, illetve 42% érintkezik ilyen módon. Az okosotthon megoldások megjelentek a lakosság körében, alkalmazásuk ugyanakkor nem tekinthető általánosnak. Okos fogyasztásmérővel a lakossági kérdőív kitöltőinek 12%-a rendelkezik, valamilyen okosotthon megoldás pedig 17%-uk háztartásában található.

A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (bekescsaba.hu), illetve a

[158] Forrás: Békéscsaba és Térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája
[159] https://bekescsaba.hu/hivatal/ugyintezes-tajekoztatas-az-elektronikus-ugyintezesrol

„Békéscsaba Megyei Jogú Város" közösségi média felülete a facebook-on (@bekescsa.varos). Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, holnapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi polgarokat. A lakossagot célozza a Csaba kártya alkalmazas, amely mind Androidos, mind iOS-es okosteleforra ingyenesen telepithető. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogado-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. Többek között a venat- és autóbusz-menetrendi információk, a forgalmi dugók és a nyilvanos mosdók címei, a közterületi hibabejelentő, az orvosi ugyelet legfontosabb jellemzői is elerhetőek segitségével. Emellett a taxiállomások telefonszámai is lekérhetőek és akár taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül, továbbá parkolast elősegitő menüpont is megtalálható az appban. A Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációval rendelkezik. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható. Említést érdemel még, hogy a Simple Pay appon keresztul a Jokai Színház és a Csabagyöngye Kulturális Központ is értekesit jegyeket.

A varos a smart city fejlesztesek terén elsősorban a közvilágítás intelligens megoldásaira és a közműszolgáltatók digitális megoldásainak bővítésere koncentrál. 2017 és 2021 között az MVP projekt keretében 7031 db régi lámpatest került lecserélésre, 99 új fénypont született, 585 lámpatest „okosítása" történt meg. Az okos közvilágítás (lámpatestek) aránya 5,5%. Az IOT vezérlessel kétirányú kommunikációra képes elemek száma 1595 db, míg a bluetooth kapcsolattal kétirányú kommunikációra képes elemek szama 1688 db. A városüzemeltetési keretrendszerhez kapcsolódoan az okosított lámpatesteken kívül 45 Wi-Fi pontot, 9 digitális információs totemoszlopot, 11 környezeti szenzordobozt, ezen felül közlekedesfigyelő, valamint parkolást segítő optikai szenzorokat lehet bezelni, vezerelni – a közterületi okoseszközök megjelenése komoly lepés a digitalizáció útján. A felszerelt 11 környezeti szenzor az érzékelők segítségével adatokat biztosit a por- (PM[10]), hőmerséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%). A projekt keretében 10 új terfigyelő kamera is kiépitesre kerult, továbbá a város közvilágitási hálózatának alkonykapcsolós vezérlese is megvalósult [154]

A közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segitseget nyujt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészitéséhez, hiszen láthatóva válik a város ki- es bejövő forgalma. A kisérleti jelleggel, egyelőre három helyen inditott parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatast kapnak az üresen lévő parkolóhelyekről. Jelenleg a Munkadi téren és a két korházi parkolóban található ilyen rendszer.[155]

A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tarolja és megjeleniti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező adatokból információt állit elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segitve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését. Az UTU hat különálló rendszert integrál magában (lámpatestek, Wi-Fi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, terfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment). A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a terinformatikai

[154] Forrás: Békéscsaba Megyei Önkormányzata honlapja
[155] Saját adat megegyezés

alapnak köszönhetően pontos helymeghatározas segíti az üzemeltetési feladatok beazonositását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.[156]

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai kozintézmények körében végzett felmérés alapjan azok eszkozparkja több esetben elavultnak tekinthető. A szervezetek mindegyike szükségesnek itélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve uj gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálozat fejlesztését a megkerdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálozattal (LAN), 95% Wi-Fi hálozattal. Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálozatba kapcsolása. A szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálozat felugyeletét és karbantartását. Az intezmenyeken belül pénzügyi jellegű és a humán erőforráshoz kötődő akadályokat is le kell győzni az okos eszközök és rendszerek fejlődése és használatuk elterjedese érdekében. A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények két ötöde (42%) esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére. A helyi intezmenyek szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a tárol, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-uk. Nyilt adatházissal az intézmények 26%-a bir. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra. 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények 32%-a nyilvanosan is elérhetővé teszi bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerveren tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon. Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az email használata tekinthető (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat) is használ, 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta). A kutatásban részt vevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfelek felé történő) kommunikáció során, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalanak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok felétőde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az erdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek. A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart eszközös segítségével. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ. A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jo alapot kínál a digitális átállás megvalósitására. A jelen Stratégia elkészítésével összefüggésben korükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció szinvonala, 35%-nál csak

[156] Saját előállítású megegyezés

közepesnek értékelhető az, míg 5% esetében kifejezetten gyengének szamit. A következő öt évben a cégek 42 százaléka tervez jelentősebb informatikai beruházást.

2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata[161]

2.1.10.1 A település zöldfelületi rendszer általánosan

Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A békéscsabai városmagot övező táj uralkodó jellege az agrárjelleg, a hozigazgatási terület mintegy háromnegyedét teszik ki az agrárterületek. A jellemző tájhasználati forma a síkvidéki szantók és legelők. Előbbiek a teljes terület kétharmadát foglalják el. Az erdősültség rendkivül szegényes (az erdők lefedettsége mintegy öt százalék), összefüggő erdőket csak a város keleti külterületen, a Körösök és mellékvizei, holtágai (Élővíz-csatorna, Gerlai-holtág) térségeben találni, jellemzően ugyanakkor ezek is keskeny erdősávok. A közigazgatási terület (19 393 ha) 25 százaléka kivett, azaz műszakilag igénybe vett terület. A tájat egykoron uraló vizek a terület alig egy százalékát foglalják el.[162]

Bár országos jelentőségű védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) Békéscsaba közigazgatási területén nem találhatóak, három Natura 2000 terület is fekszik a város külterületén. Ezek közül kettő (Körösközi erdők, Gyula-Szabadkigyósi gyepek) különleges természetmegőrzési területnek számítanak, lévén közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmet szolgálják. A Kígyósi-puszta különleges madárvédelmi területnek számít, lévén ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonulóhelyének védelmét szolgálja. A Natura 2000 területek részletesebb térképe és az érintett helyrajzi számok a Melléklet 8.5.4. alfejezetében kerülnek bemutatásra.

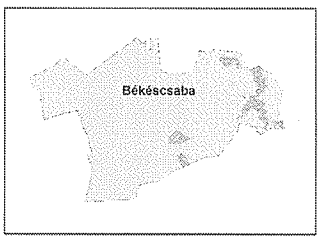

13. ábra: Natura 2000 területek Békéscsabán
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciók megalapozó Vizsgálat (2014)

A jelzett Natura 2000 területek a járás több települését is érintik, elsősorban Dobozt (Körösközi erdők) és Szabadkigyóst (Gyula-Szabadkigyósi gyepek, Kígyósi-puszta).

[161] Módosításra kerülnek számokra vonatkozó 1.10. fejezet
[162] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciók Megalapozó Vizsgálat, 2014

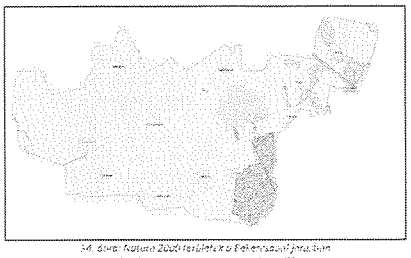

54. ábra: Natura 2000 területek a Békéscsabai járásban
Forrás: Natura 2000 hálózat, vmotr.hu[154]

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteket azonosít a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében. A békési járás településeinek érintettsége két fontosnak minősített érzékeny természeti terület vonatkozásában áll fenn. Ezen helyszíneken – a jogszabály alapján – olyan országos viszonylatban jelentős természeti, tájі és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása vagy állapotának javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges. Az egyik ilyen terület a Gyula-Dobozi ártér (érintett járási települések: Békéscsaba, Doboz), a másik pedig a Kígyósi területek (érintett járási települések: Békéscsaba, Újkígyós, Szabadkígyós).

A zöldfelületek a járási települések lakosai számára több fontos szerepet is betöltenek. Oxigént termelnek, jelentős mennyiségű káros anyagot ér port kötnek meg – számottevő mértékben javítva a levegő minőségét. A növények díszítik az utcákat és a tereket, így esztétikai funkciót is betöltenek. Tompítják a zajt, és árnyékot nyújtva kedvezően befolyásolják a mikroklímát. A lakosok számára az egészséges környezet mellett sportolási, kikapcsolódási, rekreációs lehetőségeket biztosítanak. Segítik továbbá a csapadékvíz elvezetését, illetve annak helyben tartásához is hozzájárulnak. Továbbá az állatok számára is élőhelyül szolgálnak. Ugyanakkor a magyarországi településekhez képest Békéscsabán nem tekinthető magasnak az ÜHG gázokat elnyelni képes zöldfelületek kiterjedése, a városban az éves CO_2 megkötés 353,04 t CO_2 egyenértékű.[155]

Bár a 2000-es évek közepétől jelentős fásítási munkálatok történtek a településen, illetve a zöldterületek lapcsán komoly fejlődés regisztrálható Békéscsabán, a közparkokkal való ellátottság a lakossági igények alatt marad. A városban az önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága a 2024. december 31-i állás szerint 228 hektár, ebből 159 hektár közpark, 24 ha erdő, 45 ha közkert. Az összes zöldterület 90,4%-a (206 ha) számít gondozottnak.[156]

[154] Natura 2000 hálózat (vmotr.hu)
[155] Forrás: Környezetvédelmi Információs Rendszer – KIHIR+ 1.2.1-16-2016-00045 Projekt – Elmaradt alapú, 2021
[156] Forrás: BKH

Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 2019-ben Békéscsabán 30 m² volt, a Békéscsabai járásban pedig 27,7 m² – mindkét érték az országos átlag (28,9 m²) közelében helyezkedik el. 2022-re a békéscsabai érték 41,4 m²-re növekedett, ami egy évtized alatt jelentős, 44,7%-os növekményt jelent. 2022-ben a járás értéke 36,1 m², míg az országos átlag 27,7 m², így kijelenthető, hogy mind a járás, mind a vármegyeszékhely egyértelműen meghaladja az országos értéket. A változásból levezethető, hogy a növekmény nem csupán a népességváltozásra vezethető vissza.[157]

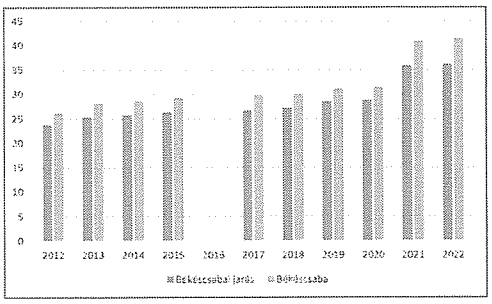

55. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m²)
Forrás: TeIR (Központi orvosi nem- élő mutatószámok)

Bár a település fakban viszonylag gazdag, Békéscsaba erdősültsége alacsony fokú (a vármegyei átlag alatti), illetve hiányoznak a városfestet övező, védelmi és kondicionáló erdősávok és a lakóterületet az ipari övezetektől izoláló erdősávok. A település környéki erdők ugyanakkor a jó megközelíthetőség miatt a lakosság mindennapos rekreációs igényét is jól tudnák szolgálni, a helyenként magas poremissziós értékek pedig az uralkodó szélirányba telepített véderdőkkel lennének csökkenthetők.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének a helyi jelentőségű természeti területek védetté nyilvánításáról szóló 36/2016. (XI.28.) önkormányzati rendeletének 1. számú melléklete három helyi védettség alá vont természeti emléket (Bandikafa, Cimborafa, Fányes Tanya területén álló kocsányos tölgy), illetve 25 helyi jelentőségű természetvédelmi területet azonosít.

• Árpád fürdő	• I. Világháborús hősi temető
• Árpád sor - vadgesztenye fasor	• Kinizsi utca - japánakác fasor
• Békés Vármegyei Központi Kórház dr. Réthy Pál Tagkórházának kertje	• Kisrét (IV. kerületi) belvíztározó
• Deák utca - hársfasor	• Lencsési úti tölgyfasor
• Dr. Becsey Oszkár utca - közönséges nyírfasor	• Nagyrét Tanya területén lévő kocsányos tölgy

[157] Forrás: Tarki

• Erzsébethelyi (Jaminai) belvíztározó	• Ó-gerlai Kovácsi-erdő
• Fiala (Tolgyfa) - csárdánál lévő két kocsányos tölgy	• Öntözött rét
• Fürjesi Vadkörte és Ősgyepmaradvány	• Parkerdő
• Gerlai Kastélypark	• Pósteleki génrezervátum
• Gerlai védgát és kubikjai	• Pósteleki Kastélypark
• Gönci (Gerlai) platánfasor	• Széchenyi liget a csatlakozó izraelita temetővel
• Gyóni Géza utca - ezüstjuhar fasor	• Vásárhelyi Pál Szakközépiskola[157] kertje
• Élővíz-csatorna két oldala Veszelytől Sikonyig, a gerlai Ó-körös és Élővíz-csatorna találkozásáig, Ó-körös (Gerlai holtág)	

64. táblázat: Helyi jelentőségű természetvédelmi területek Békéscsabán
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 36/2016. (XI.28.) önkormányzati rendelete, 1. számú melléklet

A város bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nádasok, tavak, csalitosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város legnagyobb parkja a Széchenyi liget, illetve a Gyulai út melletti Parkerdő. A külterületen fekvő jelentős zöldterületek közül kiemelt státusszal bír a Postelek határában az 1980-as évek óta működő génrezervátum. Békéscsaba és környezetének kiemelkedő tájeleme az Élővíz-csatorna. Az Önkormányzat reális célként tekint arra, hogy ezen terület egy mindenki számára – elsősorban rekreációs célból – használható, sokfunkciójú egészséges ökológiai rendszerré, ökológiai zöldfolyosóvá váljon

A város külterületén meglévő ökológiai hálózat alappillérei a Körösök volgyéhez, a Gerlai-holtághoz és az Élővíz-csatornához kapcsolódó vízparti területek, erdősávok és ártéri erdőterületek alkotják. A Fettős-Körös folyovölgye és oldalágai a kapcsolódó mélyebben fekvo területekkel a külterület legkevésbé terhelhető tájai. Ezt egészítik ki az intenzív mezogazdasági területek zárványaiban levő extenzív gyepes területek vagy kisebb erdőfoltok.

Az önkormányzati tulajdonu összes zoldteruiet 2022-ben Békéscsabán 2 691 851 m². Csorváson 72 069 m², Gerendáson 80 554 m², Kétsopronyon 31 974 m², Szabadkigyoson 120 397 m², Telekgerendáson 10 379 m², Újkígyóson pedig 96 216 m² volt.[161]

Természetvédelmi értékek a járás több településen is – a településmérethez viszonyítva – jelentős számban megtalálhatóak. Így Csabaszabadin négy helyi jelentőségű védett természeti terület és emlék található, Csorváson pedig 25 (ebből öt park faállomány, három gyep, három vizes élőhely, illetve 14 fa, fasor).[162]

2.1.2. Zöldterület-gazdálkodás

A Bekescsabai Városgazdálkodási Kft. végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületenek karbantartását, fenntartását (nyírás, mutragyázás, öntözés). A cég feladatai közé tartozik a parkok kaszálása és tisztán tartása, az egynyarlak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása. A cég által elvégzett munkák ellenőrzését a Polgármesteri Hivatal

[157] A Hoitsy Jenő, Bács-Kiskun Pál Technikum az Iskolánk
[157] Forrás: Tarki
[161] Forrás: Tájékoztató az önkormányzat tulajdonában lévő zöldterületekről, Csorvás (e-ből), Gerendás (e-ből), Csabaszabadi (e-ből), Kétsoprony (e-ből), Szabadkígyós (e-ből), Telekgerendás (e-ből), Újkígyós (e-ből) önkormányzat rendelete

Városüzemeltetési Osztálya végzi, finanszírozását a város mindenkori költségvetése biztosítja. A Békéscsaba és vonzáskörzetében karbantartando zöldterület nagysága mintegy 1,2 millió m².[163]

A Békéscsabai Városfejlesztési Kft. az FVS kidolgozásával párhuzamosan elkészítette a Bel-Csaba Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akciótervét (ZIFFA), amelynek részét képezi 5000 db fa és egyéb növényfelület katasztererese, rendszererese, digitalizálása. A Klímastratégiát is fontos kiemelni, ugyanis több intézkedése kapcsán is megjelenik egy városi (optimális esetben térségi) klímavédelmi térinformatikai rendszer létrehozásának szükségessége, amely segítségével pontosan kijelölhetők azok a területek, ahol beavatkozásra van vagy lesz szükség.

A városban jelenleg 11 db környezeti szenzor biztosít adatokat a por- (PM_{10}), homérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%).[171]

Békéscsabán az Önkormányzat jelenleg a zöldfelület fenntartása vonatkozásában rendelkezik pontos nyilvántartással, ahol a fenntartás gyakorisága szerinti kategóriákat, illetve a parlagfűvel veszélyeztetett területeket azonosítja be és jelenti meg térképen (az A kategória jelenti a gondozás legnagyobb gyakoriságát, míg a D kategória a legalacsonyabb gondozási gyakoriságot).

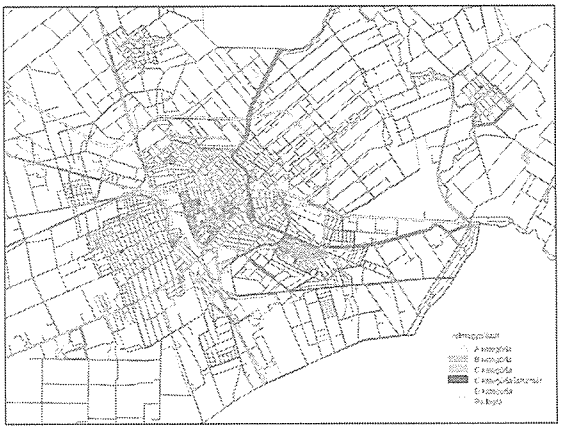

56. ábra: Békéscsaba zöldfelület fenntartási terülpje
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Hivatala

[163] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Hivatala
[171] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Hivatala

Békéscsaba Megyei Jogú Város 2018-ban módosított Integrált Településfejlesztési Stratégiája négy tematikus céljának egyike az „Ökológiai fenntarthatóság erősítése, klímavaltozás elleni küzdelem", amelyen belül részcélként fogalmazódik meg a „Zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztése". Ezen dokumentum is hangsúlyozza az erdőtelepítés és a zöldfelületek növelésének fontosságát, ugyanakkor kiemeli a zöldfelületek öntözése biztosításának szükségességét, illetve feladatként jelöli ki ennek lehetséges módjainak vizsgálatát (a belvíz és csapadékvíz problémák komplex kezelésének segítségével). A dokumentum középtávú célként azonosítja, hogy a városi zöldfelületek száma és nagysága nő, és – amellett, hogy ezáltal a közösségi terek száma is nő Békéscsaban – a városi térszerkezet is kedvezőbb lesz, illetve a városi klímaadottságok is javulnak.

Az Önkormányzat felismerte, hogy a városi és város-környéki zöldfelületek gondozása és bővítése hatékonyabb, ha abban nagymértékű a civil szfera és a lakosság részvetele, ennek megfelelően épít az állampolgári aktivitásra, illetve szemléletformálással igyekszik azt katalizálni. Az integrált Településfejlesztési Stratégia kifejezetten hangsúlyozza, hogy a zöldfelületek bővítésében szerepet játszhat társadalmi munka, közmunka, illetve abba szociális szövetkezetek, valamint egyéb társadalmi célú szervezetek is bevonhatók. Hosszú távú cél, hogy jelentősen mérséklődjön a tulajdonosi és a természetvédelmi (kezelői) érdekek közötti ellentét.

Békéscsaba Klímastratégiája a zöldfelületek nagyságának növelését, az erdősültségi fok növelését – mind a városon belül, mind pedig a várost körülvevő véderdő formájában – a középtávú időszak feladataként azonosította. Az ökológiai fenntarthatóság erősítésének fontos elemeként határozta meg a zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztését, az Élővíz-csatorna mentén fekvő sávot pedig a zöld- és kékhálózatok kiemelt helyszíneként jelölte ki. A szemléletformálási, klímatudatossági intézkedések közül *„A tájidegen növények visszaszorítása a lakosság segítségével"*, a klímastratégiai intézkedések közül *„Az ÜHG elnyelő zöldfelületek növelése a városban"* bír jelentős relevanciával. Az adaptációs és felkészülési intézkedések közül *„A települési kül- és belterületi zöldfelületek növénytakarójának megújítása"*, illetve *„Az invazív, tájidegen növények terjedésének visszaszorítása"* erinti leginkább a zöldfelületeket. Jellegüknél fogva az intézkedések leghatékonyabban térségi szintre emelve volnának megvalósíthatóak.

Békéscsaba jövőképében fontos szerepet kapnak a zöldfelületek: a város környékének zöldítése, illetve a település belterületén a zöld folyosók kiépítése. A jövőben várhatóan a klíma jelentősen melegebb és szárazabb lesz, mint az aktuálisan tapasztalható, ez ez a vaitozás potenciálisan árnyúlhat a jelenlegi növénytakarót alkotó fajok tűréshatárán. A hősokkot, aszályos időszakokat, illetve a város környezetet jól viselő növényfajok alkalmazása megoldás lehet a „jövőálló" zöldfelület letrehozására. A klímastratégiában foglalt intézkedések megvalósulása esetén az ÜHG elnyelő zöldfelületek Békéscsabán 2030-ig 250 hektarral nőnek. Ennek eredményeképpen a zöldfelületek által megkötött ÜHG a jelenlegi mintegy 350 t/év-et 2030-ra jelentősen meg fogja haladni, átlepve az 500 t/év határt, ez ideális esetben megvalósul a 850 t/év mennyiség megkötése.[170]

A zöld város koncepció megvalosítását erősítő tenyező, hogy az elmult tíz évben számos olyan projekt valosult meg, amely a klímavaltozas mérséklését vagy az ahhoz való alkalmazkodást célozta. Ezek együttesen szamolt volumene meghaladja a 11 milliárd forintot.[171] A „Zöld város kialakítása" cimü pályázat keretében a CsabaPark és környezetének olyan család- és klímabarát fejlesztése valósult meg,

[170] Forrás: Klímastratégia és Klímaterv Készítése – Kihívás-, Hatás-, Sebezhetőségi és Alkalmazkodási Értékelés – Klímastratégia, 2021
[171] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

amely jelentősen hozzajárult ahhoz, hogy a korábban alulhasznosított terület kozjóléti (és turisztikai) funkciókat is betölthessen.

A város tagább környezetét érinti az ún. natúrpark koncepció megvalósítása, amely a Körösök mentén, alapvetően a fenntartható turizmusra építve megovja és fejleszti a térség természeti, épített és kulturális értékeit. A Körösök Völgye Natúrpark Egyesület fő célja a sérülékeny ökoszisztema stabilitásanak megőrzese, a fenntarthatosag elvén alapulo *társadalom-környezet-gazdaság* rendszer optimalis kialaktása, továbbá a területfejlesztes, vidékfejlesztes, értékvedelem, a környezeti neveles, turizmusfejlesztés és a térség szervezetinek integrált támogatása. A Körösök Völgye Natúrpark 2007 óta működő békéscsabai latogatóközpontja a térség növény- és állatvilágát, folklórját és általában véve a tájegység hagyomanyait mutatja be. A járásból a Körösök Völgye Natúrpark elsősorban Békéscsabát és Dobozt érinti.

2.1.10.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések revén természetes felszínek effektiv megsemmisitését és visszafordithatatlan atalakitasát eredményezhetik, ezáltal a felszín alatti és felszín feletti természetátalakító hatásaik is jelentősek. Az agglomeracios tipusú urbanizálódás – ami a táji konfliktusok elsődleges oka – a járásban csak Békéscsaba esetében jellemző (bár viszonylag alacsony intenzitású).

Békéscsaba kulterületén elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenziv szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tenyező. A várost – és az egész vármegyét – országos átlag feletti termőhelyi mutatói hagyomanyosan predesztinaljak a nagy területeket igenybe vevő és minél hatékonyabb haszonnövény-termesztés és élelmiszer-előállítás ágazatainak fenntartására és fejlesztésére. Mindez az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák irányába hat.

Agronómiai szempontból a legterhelhetőbb térségek a donborzati és terepadottságok szempontjából is legkedvezőbb, legjobb termőképességű talajadottságokkal rendelkező, szántóként hasznosított területek. Így alapvetően a külterjes tájgazdálkodásra kijelölt kevésbé terhelheto területek szolgálják a biodiverzitas megőrzését.

A békéscsabai városkörnyek mezőgazdasági kulturtáj-jellege, a magántulajdon irányába elmozdoti viszonyok miatt további (jelentős) területek védelem alá helyezése nem várható.

Terhelési szempontból legkritikusabbnak a 44-es gyorsforgalmi ut nyomvonala (a mar készült szakasz, illetve a későbbi, Gyula felé való továbbvezetes) tekintheto, emellett a Szeged-Debrecen-Békéscsaba 2x2 sávos út épitése és használata terhelheti a környezetet.

A zöldterületek számottevő része alulhasznositott. Ugyanakkor az elmúlt időszakban az Onkormányzat számos beruházást hajtott végre, amelyek csökkentették ezen problema sulyosságát.

Alacsony az erdősültség szintje, hiányoznak a védelmi és kondicionáló erdősávok, a meglevő erdők a lakosság mindennapos rekreációs igényet csak korlátozottan szolgálják, azok kozjóléti szerepe mérsékelt. Ugyanakkor a város jelentős lepéseket tett a faállomány bővítése érdekében.

Az elmúlt időszak fejlesztési ellenére a közparkokkal való ellátottság a lakossági igények alatti marad. A Fenntartható Városfejlesztési Strategia elkészítése keretében megvalósított lakossagi felmérés során a megkérdezettek jelezhették egy 1-től (egyáltalán nincs rá szükség) 5-ig (nagy szükseg lenne rá)

terjedő skálan, hogy véleményük szerint mennyire van szükség bizonyos fejlesztésekre a város zöldfelületein. Az átlagos értékelés mindegyik vizsgált tenyező esetében meghaladta a 3,8-at. A (további) fejlesztésekat a zöldfelületek iránti jelentős helyi igény is alátámasztja: a felmérés alapján a lakosság 96%-a szokta igenybe venni bizonyos időközönként a városi parkokat valamilyen célból.

Zöldfelületi tényező	Átlag
Ingyenes nyilvános WC-k	4,41
Közvilágítás	4,21
Padok, egyéb utcabútorok	4,17
Kulturális programok	4,12
Játszóterek	4,01
Vendéglátás	4,00
Sétautak	3,93
Testedzési lehetőségek	3,81

49. tábázat: Az „Ön szerint mennyire van szükség az alábbiak fejlesztésére a város zöldfelületein?" kérdésre adott válaszok átlagos (5-ös skálán) értéke
Forrás: FVÁ lakossági felmérés

2.1.11 Közlekedés[172]

2.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A város és a szatellittelepülések közlekedési hálozati kapcsolatait részben a 2.1.1. *Településhálozati összefüggések, a település helye a településhálozatban, térségi kapcsolatok* c. alfejezet taglalja. Ebben az alfejezetben döntően a járás településein belüli hálózati kapcsolatok főbb jellemzői láthatók.

A vármegyeszékhely viszonylag nagy közigazgatási területtel (193,93 km²) rendelkezik, míg – ezzel erős összefüggésben – a népsűrűsége relative alacsony, 280,82 fő/km². A fontosabb intezmenyek (Munkácsy Mihály Múzeum, a kórház, a bevásárlóközpont, az oktatási intézmények java, boltok, munkahelyek stb.) a belvárosban, vagy annak közvetlen környezetében helyezkednek el. Mindezek centrális elhelyezkedéséből következik, hogy a belvárosból indulva könnyen elérhetőek, akár gyalogszerrel is.

Békéscsaba már jelenleg is rendelkezik egy közel 120 km-es kerékpáros úthálózattal, ezzel szemben a szatellittelepüléseken belüli (saját) kerékpáros hálozatról még nem beszélhetünk, bár sok esetben a közúti forgalom intenzitása sem indokolja az önálló kerékpáros infrastruktúrahálózat kiépítését. A szatellittelepülések méretéből fakadóan településen belüli vasúti- vagy autóbuszhálózat sem alakult ki, ugyanakkor Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós, Telekgerendás, Csorvás és Gerendás rendelkezik több buszállomással is, míg Békéscsaba közigazgatási területén belül Fürjes és Fényes településrészek érhetők el vasúton is. Taxi-droszt kizárólag a vármegyeszékhelyen található, illetve a járási központban üzemelnek a taxivállalatok székhelyei is. A „sharing economy" egyelőre nem gyűrűzött be a járás közlekedési rendszerébe. Azaz a különféle elektromos mikromobilitási eszköz megosztó szolgáltatók, a kerékpár- és az autómegosztó szolgáltatók egyelőre nem jelentek meg a térségben, bár a közeljövőben megjelent az elektromos roller bérlese Békéscsabán.

A vármegyeszékhely kiterjedt kerékpárút-hálózattal bír, mely szinte az összes forgalmas országút mentén kiépítésre/bejelölésre került, így a közutak mellett kerékpárúton is megközelíthető több környező település (kivéve Csabaszabadi[173]), és az elmúlt évek fejlesztéseinek eredményeként a beérkező kerékpárutak mindegyike eléri a belvárost. A sokáig problémát jelentő hálózati hiányok, valamint a csomóponti átvezetések hiánya ma már jellemzően nem akadályozza a biztonságos közlekedést – kisebb tennivalók, további összekapcsolási lehetőségek azért még természetesen akadnak.

A jelenlegi tömegközlekedési hálozat kiemelt végállomásait vizsgálva látható, hogy egyre több helyszínhez kapcsolódik kerékpárút. A kerékpárról tömegközlekedésre való átszállás, vagy az előbbiek

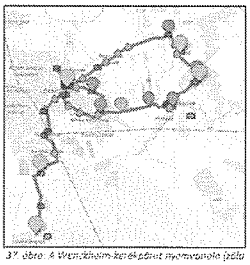

37. ábra: A Wenckheim-kerékpárút nyomvonala (jelű sonal) komplex (motoros és egyenrangú közlekedési elemeinek, intenzitásának ismerete (piros) és nyitottak (kék)

[172] Módszertani kérdésekre vonatkozóan lásd: 1.15. fejezet
[173] A TOP-3.1.1-16-BE1 - Fenntartható és környezet- szempontból kedvezőbb közlekedési módok részarányának növelése Békéscsaba térségében című projektben megvalósított kerékpárút-hálózat a Csabaszabadi Község Önkormányzata nyertes pályázatának keretében a Szabadkígyós az Újkígyós közötti kerékpáros infrastruktúra is megújult, illetve bővítésre került a Wenckheim-kastélykert szabadságliget végén is.

parkolása a közösségi közlekedési csomópontoknál a legtöbb esetben már megoldott (a buszokon kerékpár nem szállítható). A vasútállomás és az autóbusz-pályaudvar előtt, valamint a Csaba Centernél kifejezetten nagy kerékpártároló-kapacitás került kiépítésre.

A Békéscsabai járáson belül kizárólag Békéscsaba rendelkezik önálló tömegközlekedési rendszerrel. A szatellitelepülések a vármegyeszékhely saját és/vagy a regionális autóbuszközlekedési-rendszerbe integrálódnak, és a városi közösségi közlekedést is a helyi autóbuszjáratok, és a városból induló, vagy keresztülhaladó regionális járatok végzik közösen. A helyi és regionális járatok helyi díjtétellel igénybe vehetőek.[175] Jegyek és bérletek már applikáció segítségével is vásárolhatóak.[177] Jegykiadó automata kizárólag a MÁV-állomásnál található, kedvezmény az átszállásra vagy közös busz-vasút jegy nem váltható.

A helyi és a helyközi buszok nagyrésze érinti a vasút- és buszállomást. Békéscsaba területén a multimodalitás legmagasabb fokán tehát a békéscsabai vasútállomás és autóbusz-pályaudvar területe áll. A gyalogos, kerékpáros (B+R), autós (P+R, taxi), tömegközlekedési (közúti és kötöttpályás) kapcsolatok legfontosabb csomópontja. A helyi és helyközi közlekedést egyaránt szolgálja. A csomópont kiépítettsége a zöld város koncepció megvalósításához jelentős mértékben hozzájárul. Jelentős csomópont még a Szabadság tér, azonban itt csak az autóbuszjáratok közötti átszállás érhető el.

A helyközi forgalmon belüli átszállási lehetőséget biztosító csomópontoknál is jellemző, hogy a reggeli és a délutáni csúcsok környékén a buszok sűrűbben járnak, menetrendszerinti indulásaik egymáshoz vannak igazítva és/vagy nem kell sokat várni a következő járatra/átszállásra. A város területét az autóbuszos közösségi közlekedés nagyjából lefedi. Lefedettségi problémák első sorban város déli, ritkán lakott részében (Kerek, Makkoshat) akadnak, de egyes kertvárosi részeken sem példa nélküli a 500 méteri jelentősen meghaladó rágyaloglási igény. P+R parkoló a városban csak a vasútállomásnál található. Elektromosautó töltőállomás 7 helyen található a városban, a P+R parkoló nem található közöttük.[178]

2.1.1.3. Közúti közlekedés

A 2.1.1. alfejezetben látható, hogy Békéscsaba és a járási települések milyen főbb közúti kapcsolatokon keresztül kapcsolódnak az országos közúthálózathoz. A hatályos szerkezeti terv szerint a város közigazgatási területén belül folytatódhat az M44-es, illetve épülhet a majdani M47-es gyorsforgalmi út. A városon áthaladó országos közutak belterületi szakaszai és a helyi főutak a 8.5.2. számú mellékletben láthatók.

A gyorsforgalmú úthálózat fokozatosan épült ki, Békéscsaba és térségének teljes körű bekötése jelen FVS felülvizsgálatot megelőzően, 2025. április 15-én valósult meg (a csomópont végleges formájának kialakítása még folyamatban van). Ennek köszönhetően végig négysávos úton lehet autózni az M5-ös autópályától egészen Békéscsabáig.

[175] A városban található összesen 270 buszmegálló, a buszok átlagosan 340 fővel történő elérése még akkor elfogadható egyértelműen, ha a szerződött, nem egyértelműen településhez tartozó megállókat, valamint a nem egyértelműen településhez tartozó megállókat is ide számítjuk be.
[176] https://www.volanbusz.com/hu/menetrend-es-utvonalterv
[177] https://www.mavcsoport.hu/mav-start/utazasi-tudnivalok/jegyvasarlas

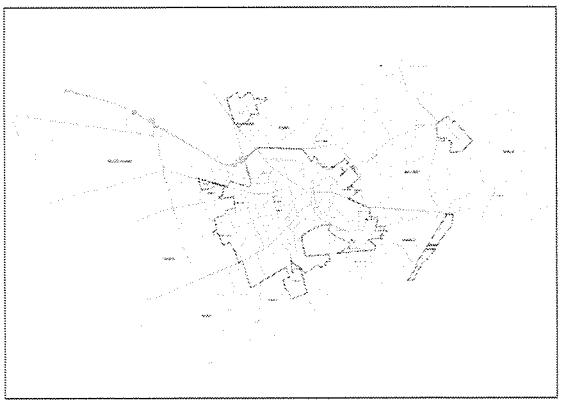

38. ábra: Békéscsaba úthálózata
Forrás: Békéscsaba MRTA

A békéscsabai úthálózat szerkezete alapvetően sugaras, hálós, kevés körirányú elemmel. A belterületi közúthálózat teljes hossza mintegy 252 km, melynek 90%-a városi tulajdonú. A 25 km hosszú, a Békéscsabán átvezető országos közúthálózat átkelési szakaszait a Magyar Közút Nonprofit Zrt. kezeli. Az állami fenntartású utak mindegyike burkolt, a város belső részein található utak döntő hányada (87%) szilárd burkolattal rendelkezik, ugyanakkor a külterületi utak 80%-a nem rendelkezik szilárd burkolattal.[179] Magyarország Kormánya a Modern Városok Program keretében támogatást biztosított a békéscsabai útfejlesztési célok előkészítésére és megvalósítására. A támogatási összeg elsősorban belterületi, szilárd burkolattal nem rendelkező utcák útépítésére használható fel, de a városnak lehetősége van a támogatási összeg egy részét útfelújítási munkák (elavult aszfaltburkolat cseréje) elvégzésére fordítani. A programnak köszönhetően a városban 63 utcában (vagy utcaszakaszon) útfelújítás, illetve két ütemben 45, illetve 38 utca (vagy utcaszakasz) aszfaltozása történt meg a padkaépítési, tereprendezési munkákkal, csapadékvízelvezetők, zöld- és csatlakozó burkolt felületek építésével egyetemben.[180]

A következő ábrákon a város és környékének jellemző forgalmi terhelése látható. Hétköznap és hétvégén különböző időpontokban egészen változatos a forgalmi helyzet. A város centrumtól távolabb eső területein jellemzően kedvezőbbek (zölddel jelölve) a forgalmi viszonyok, de egy-egy torlódás (pirossal jelölve), a megengedettnél érezhetően lassabb haladási sebesség (sárgával jelölve) ezeken a szakaszokon is előfordul.

[179] Forrás: KSH, 2020-as adatok!
[180] https://palyazat.gov.hu/modern-varosok-program

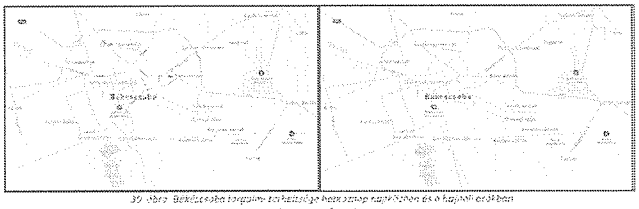

39. ábra: Békéscsaba forgalmi terhezettsége hétköznap napközben és a hajnali órákban
Forrás: saját szerkesztés

A hétköznap hajnali (péntek, 1 óra környéki), vagy a hétvégi esti órák forgalmi adatai alapján látható, hogy a város és térsége sok esetben könnyen átjárható, hiszen a forgalom elhanyagolható mértékű. A hétvégi (vasárnap déli körüli) forgalmi helyzet is jóval kedvezőbb, mint hétköznapokon. A belváros egyes helyein ugyan látható viszonylagosan nagyobb forgalom, de nem tapasztalhatók jelentős torlódások.

A közúti forgalmi torlódást döntően a helyi gépjárműhasználók generálják. A vármegyeszékhelyen 2024-ben összesen 24923 db regisztrált személygépkocsit tartottak nyilván (az üzemeltető lakóhelye szerint). A járás települései – lakosságszámukból adódóan – elmaradnak ebben a tekintetben. Kizárólag újkígyós, Szabadkígyós, Csorvás és Doboz esetében regisztráltak ezernél több személygépkocsit a településen. Békéscsabán a regisztrált járműveknek mindössze a 6,4 százaléka volt egyéb üzemű (nem benzines vagy gázolaj meghajtású) személygépkocsi. A szatellittelepülések mindegyikén alacsonyabb ez az arány. Az elektromos autó töltőállomások száma jelenleg csekély a városban, 15 helyen van lehetőség a töltésre.[181]

2024	Személygépkocsik száma (db)	Egyéb hajtású személygépkocsik száma (db)	Személygépkocsik száma (db)	Összes személygépkocsik száma (db)
Békéscsaba	15919	1590	7414	24923
Csabacsüd	81	4	50	135
Csorvás	1009	53	657	1719
Doboz	948	45	546	1539
Gerendás	269	26	168	463
Kétsoprony	321	19	195	535
Szabadkígyós	628	30	380	1038
Telekgerendás	420	22	235	677
Újkígyós	1231	66	687	1984

40. táblázat: Személygépkocsik évközi számai, illetve a lakosságra jutó települési átlagok
Forrás: saját szerkesztés, TeIR

Egy adott városban használt személygépkocsik száma és lakosságához mért aránya jelentősen befolyásolja a település számos aspektusát, de leginkább a forgalomszervezést és a közlekedési

[181] https://palyazat.gov.hu/elektromos-autok

szokásokat. A motorizációs ráta az 1000 főre jutó személygépkocsik számát adja meg, melynek alakulására 2014-es és 2020-as adatok alapján a 40. ábrán látható.

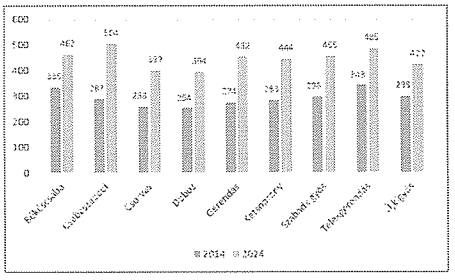

41. ábra: Motorizációs ráta (személygépkocsi/1000 lakos) alakulása Békéscsabán és a járás településein
Forrás: TeIR

Az adatsorokon kirajzolódik, hogy minden településen jelentősen nőtt a motorizációs ráta a 2014-2024-es időszakban. A vármegyeszékhely arányszáma a harmadik helyre elengedő, a legmagasabb arány Csabaszabadi és Telekgerendás adataiból következik. Békéscsabán 2014-ben 335 darab autó jutott 1000 főre. 2024-re ez az arány 462-re módosult, ami 137,9 százalékos növekedést jelent. Azonban ezzel a növekedési mutatóval Békéscsaba az utolsó a járás többi települését figyelembe véve. A legnagyobb, 175,6 százalékos növekedés Csabaszabadin volt mérhető, Gerendáson 165 százalékos, Kétsopronyban 156,9 százalékos arányban emelkedett a motorizációs ráta.

2024-ben összesen 174 személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset következett be a járási székhelyen és a járásban, ebből 143 Békéscsaba lakott területi részén. A balesetek jellemzően könnyű sérüléssel jártak. Könnyű sérülésből 126-ot regisztráltak az évben, ebből 107 történt a vármegyeszékhelyen; az összes (46) súlyos balesetből 34 esett Békéscsabán; míg 2 regisztrált halálos közúti balesetből mindkettő a járásközpontban történt. Összevetve ezeket az adatokat a 2014-es adatévvel, elmondható, hogy nincs szignifikáns eltérés a baleseti mutatókat tekintve sem a székhelytelepülésen, sem a járás többi településén.

2024	Összes baleset (db)	Az összes baleset közül halálos (db)	Halálos baleset (db)
Békéscsaba	107	34	2
Csabacsüd	2	2	0
Csorvás	2	2	0
Doboz	5	5	0
Gerendás	1	0	0
Kétsoprony	4	1	0
Szabadkígyós	2	0	0
Telekgerendás	0	0	0

Ütközés	3	2	0
Összesen	126	46	2

41. táblázat: Békéscsabán és a járásban történt balesetek száma a súlyosságuk szerint, 2020
Adatforrás: Teli

A kiszakon a legtöbb balesetért a személygépkocsik voltak a felelősek. 10-ert motorkerékpárok, míg 14 balesetet tehergépkocsik okoztak. Autóbusz okozta baleset nem fordult elő.

Ágak	Halálos	Súlyos sérüléses	Könnyű sérüléses	Összesen
Gyalogos	0	89	13	8
Kerékpáros	0	4	0	0
Állat	0	3	0	0
Egyéb	0	8	0	1
Gépjármű	0	0	0	0
Személy	0	4	1	0
Tehergépkocsi	0	2	0	0
Motorkerékpár	0	0	0	0
Kerékpár	0	4	0	1
Összesen	0	114	14	10

42. táblázat: Békéscsabán és a járásban történt balesetek száma a járműfajta szerint, 2020
Adatforrás: Teli

2.1.11.3 Közösségi közlekedés

Közúti közösségi közlekedés

2022. évi adatok alapján 3446 személy használja naponta a közösségi közlekedést Békéscsabán, mely kizárólag autóbuszokkal (22 db) valósul meg az 56,9 km-es hálózaton.[157] A helyi tömegközlekedést a MÁV Személyszállítási Zrt. szervezi, összesen 9 nagyobb vonalon, 15 viszonylattal.[158] Ezen felül a helyi személyszállítási szolgáltatást segíti még 10 regionális járat, melyek az autóbusz-pályaudvarról indulva fontos bel- és külvárosi megállókat is érintenek. A város buszparkja jelenleg dízelüzemű buszokon alapul (14 szóló és 4 csuklós busszal, valamint tovább 4 tartalék járművel), ezek éves átlagos összesített futásteljesítménye 1,1 millió km. A járműpark 2020 tavaszán történő frissítésének eredményeként 14 év alá csökkent a járműállomány átlagéletkora. A szolgáltatásban résztvevő szóló buszok mindegyike alacsony padlós kivitelű. EURO IV-es normákat teljesítő dízelmotorral üzemelő jármű. A csuklós buszok nem alacsonypadlósak és EURO III-as dízelmotorral üzemelnek.

Terven van a buspark lecserélése a Zöld Busz Demonstrációs Mintaprojekt keretében 2020 őszén már közlekedett a város valamennyi vonalán egy ingyenesen igénybe elektromos busz[159], ennek sikerét is figyelembe véve az önkormányzat a Modern Városok Programban 10-11 elektromos meghajtású autóbusz beszerzését tervezi (forrás biztosítása esetén). Az új elektromos buszoknak külön töltőállomás is épülhet[160], emellett intelligens közlekedésvezérlés bevezetése teheti a rendszert még hatékonyabbá és felhasználóbarátabbá.

[157] https://www.mav.hu/cikk
[158] Ezen MÁV járatok alapján a településnek összesen 10 – nem minden esetben egymástól független – kapcsolata van a szomszédos településekkel, melyek közül minden esetben a Békéscsaba irányába közlekedő járatok a legsűrűbbek, tehát ezek mentén érhetők el a legtöbb megállót. Több alapvető kapcsolat is hiányzik – pl. Orosháza irányába járművel. A járatok közlekedési rendjére nagy hatással van a tanítási napok száma, tehát a tanítási időszakban és szünetben közlekedő járatok száma is jelentősen eltér.
[159] https://zoldbusz.hu/
[160] Ehhez részletes tervek és pontos költségbecslés szükséges, melyek egyelőre a rendelkezésre állás tekintetében hiányoznak.

A buszközlekedés legfontosabb folyosója a Gyulai út (446-os főút), Bajza utca (444-es főút), Bartók Béla út (szintén 444-es főút), Petőfi utca, Andrássy út, Orosházi út (ismét 444-es főút). Ezen a belvárosi útvonalon – vagy legalább egy részén – az összes viszonylat keresztülhalad és ezen a vonalon helyezkednek el olyan fontosabb terek és intézmények, mint a Kossuth tér, a Békés Vármegyei Központi Kórház, a Városi Sportcsarnok, az Iskolacentrum, a Szabadság tér, a Petőfi liget vagy az intermodális csomópont, hogy végül az új vasúti felüljárón keresztül összeköttetést biztosítson Jamina városrésszel. További fontos tömegközlekedési korridor még a belvárosi zóna és Luther utca, illetve a központtól a Lencsési autóbuszforduló felé vezető Dózsa György út, Corvin utca és Lencsési út vonala.[161]

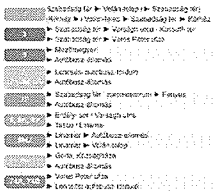

43. ábra: A Békéscsabai Közösségi közlekedés viszonylatai és útvonalai, forrás: MÁV

A város közlekedésében integráltan jelenik meg a regionális autóbuszjárat-rendszer, mely helyi beriettel és menetjeggyel is igénybe vehető. A 2025-ös menetrend szerint 10 olyan regionális járat halad át a városon, mely integrálódik a helyi közlekedésbe, mely növeli a helyi tömegközlekedési kapacitásokat. A járatok viszonylatszámai, illetve a város közigazgatási határain belüli elérhető szakaszai a következők:

- 4800: Békéscsaba autóbusz-állomás – Békéscsaba, Tevan utca, autóbusz-forduló;
- 4820, 4821: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Geria, községháza;
- 4825: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Veszely Csárda;
- 4830, 4833: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Kenderföldek;
- 4839, 4840: Békéscsaba, Szeberényi tér – Békéscsaba, LINAMAR;
- 4819, 4820, 4838: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Békéscsaba, Csaba Metál Zrt.;
- 4828, 4830, 4833, 4839, 4840: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Iskolacentrum.

A közösségi közlekedés területileg erős lefedettséget biztosít. Kapcsolatot teremt a környező települések, a távolabbi városrészek, a nagyobb lakótelepek közt, így az itt lakók a város és a város környékének legtöbb részéről el tudják érni a belvárost, a fontosabb intézményeket, de a tömegközlekedés segítségével el tudnak jutni a város külterületein található ipari parkokig, bevásárló központokig, lakótelepekig, kertvárosokig és szabadidős területekig. A jelenlegi menetrend szerint a helyi közlekedést szolgáló 15 viszonylatból 7 hétvégén is közlekedik, 7 csak tanítási napokon, és egy esetében beszélhetünk arról, hogy tanítási és tanszüneti napokon igen, de hétvégén vagy ünnepnapokon nem szolgáltat. Egyedül a 74A viszonylat esetében mondható el, hogy hétvégén

[161] Az ettől az: https://www.volanbusz.hu/hu/timetable/detail/belvarosi-korjarat/bekescsaba

valamivel sűrűbben jár, mint hétköznapokon. A többi járat menetszámai vagy nem változnak, vagy értelemszerűen csökkennek a hétvégi napok során.

A járatok jelentős részének viszonyleg ritka a követési ideje. Egy részükre jellemző, hogy indulásaik döntő többsége a hajnali, kora reggeli, reggeli, és délelőtti órákra tehető (4-5 óratól 10-11 óráig), majd a munkaidő végéhez köthető (16-18 óra közötti) periódusban járnak ismételten sűrűbben, ezen időpont után pedig nem közlekednek. A járatok másik hányadára jellemző, hogy lefedve a napszakokat, lényegében egész nap járnak, átlagosan nagyjából óránkénti indulással. Ilyen az 5-ös busz, a 8-as viszonylatcsalád, a 20-as busz, valamint a 74-es buszok, kiemelten a 74A-jelzésű busz. Békéscsabán nem jár éjszakai autóbusz.[162] A buszokon a kerékpárszállítás nem megoldott. [163]

Helyi vagy a helyi igényeket is kiszolgáló helyközi járatokkal minden irányba el lehet jutni akár hétvégén is. A város déli részének (Kerek, Markoshát) feltártsága kedvezőtlenebb tömegközlekedési szempontból, ami a városrészre jellemzően ritkásabb (főleg tanyasi) településszerkezet következménye, de más kertvárosi részeken sem példa nélküli a jelentősebb rágyaloglási igény. Ezeken a területeken a lakosságnak/szolgáltatást igénybe vevőknek kell alkalmazkodniuk a menetrendekhez, ha nincs más alternatívájuk. A buszvonalak sokszor üzemek a kihasználatlansággal, és a város nagy területe, illetve úthálózata sem kedvez a közösségi közlekedés szervezésének. A menetrendek ugyanakkor jól tarthatók, igazán komoly közúti torlódások a reggeli és délutáni csúcsidőszakban sem jellemzők – összehasonlítva más, hasonló méretű hazai vármegyeszékhelyekkel.[164,165]

44. ábra: A Békéscsabai Közösségi Közlekedés viszonylathálózata, 2021. június 17-től
Forrás: MÁV honlap[166]

[162] Adatforrás: https://www.volanbusz.hu/hu/timetable/detail/belvarosi-korjarat/bekescsaba_helyi_busz.pdf
[163] Békéscsaba MÁV közlekedésének Terve, 2018
[164] Békéscsaba MÁV közlekedésének Terve, 2018
[165] Békéscsaba MÁV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése, 2014
[166] Honlap: https://helyi.mav.hu/sites/default/files/public/telepulesi_hirek/mav_bekescsaba_utvonalhu_190613.pdf

Előnyösnek mondható, hogy az autóbuszok zöme vagy érinti vagy egyik végállomása a központi autóbusz-pályaudvar. Jegyeket a központi állomáson és mobilappkációval is lehet vásárolni. A város 7 állomása rendelkezik digitális kijelzőkkel, és integrált utastájékoztatási- és forgalomirányítási rendszerrel, mely valós idejű információt szolgáltat az utasok részére, a járatokról és az esetleg forgalmi változásokról is. [167]

Kötöttpályás közlekedés

Békéscsaba negy – a 120-as, a 121-es, a 135-ös és a 128-as – vasútvonal csomópontja, ahogy azt a 2.1.1-es fejezet összefoglalta. A vasúti pályaudvar a város területi központjában van, a központi autóbusz-pályaudvar szomszédságában. Az intermodális csomópont a városi közösségi közlekedéssel tehát megfelelően megközelíthető, továbbá gyalogos aluljárók és peronliftek is biztosítják a vonat és helyközi buszállomás biztonságos elérését. A komplexum mellett taxiállomás, B+R/kerékpártárolók is találhatók. Az állomás épületét és közvetlen környezetét teljes körű felújítás után 2016-ban adták át. A fejlesztés alapvetően a vasúti és a kapcsolódó közúti hálózatra koncentrált, például új aluljárók és közúti híd építésével, míg a buszállomást érintetlenül hagyta a projekt. [151,168]

A várost területileg kettéosztja a Budapest - Szolnok - Lökösháza vasútvonal, mely számos városfejlesztési és közlekedésfejlesztési problémát vet fel. Az állomáson a meglévő fő funkciók: személypályaudvar, rendező pályaudvar, kereskedelmi telep, vontatási telep. Az utazási szokások felmérése alapján az ingázó és hivatásforgalom jelentős. Különösen jellemző az oktatási intézmények (közép és felsőoktatási intézmények) elérhetősége, mely erősíti a hétvégi csúcsidőszakot.[135]

Békéscsaba városon belüli villamoshálózattal nem rendelkezik, ugyanakkor Furjes és Fényes városrészek vasúton is megközelíthetőek. Fürjes állomással hétköznap és hétvégén is 5 vonatpár nyújt összeköttetést a reggeli és a késő délutáni időszakban, míg későbbi órákban már nincs vonatközlekedés. Fényes felől a hajnali óráktól este 9 óra magasságáig átlagosan óránként van vasúti összeköttetés.

2.1.11.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Békéscsabán az autóbuszos helyi közösségi közlekedésen felül igen nagy szerepe van a városban a kerékpárutaknak. A kerékpárúthálózat 2017-re már majdnem az összes forgalmasabb főút mentén kiépítésre került a vármegyeszékhelyen 57,63 km hosszan, mintegy 3241 db kerékpártámasszal ovezve[196]. Azóta is igen nagy léptekben zajlottak, illetve zajlanak a beruházások MVP és TOP forrásból egyaránt: a 2018-tól kezdődően megvalósult kerékpárforgalmi létesítmény-fejlesztések (új építés vagy korszerűsítés) teljes hossza meghaladja az 50 km-t. 2024 áprilisára a kerékpárúthálózat hossza elérte a 87,93 km-t, a kerékpártámaszok száma pedig megközelítőleg a 5630 darabot.[197] Mára tehát elmondható, hogy a város a határain belül és a környező települések irányába is jelentős mértékben bővült kerékpáros infrastruktúrával rendelkezik; ebből adódóan a gyalogos és kerékpáros léptéke ugyan biztosított, de vannak még fejlesztési lehetőségek.

A stratégia készítésének időpontjában elérhető helyi kerékpáros úthálózat a 43. ábrán látható.

[167] https://volanbusz.hu/hu/timetable/detail/belvarosi-korjarat/bekescsaba
[168] https://helyi.mav.hu/sites/default/files/public/telepulesi_hirek/mav_bekescsaba_utvonalhu_190613.pdf
[169] Integrált agglomerációs fejlesztési stratégia 2021-2027 – Előzetes megalapozó tanulmány
[170] Békéscsaba MÁV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése, 2014
[171] Békéscsaba MÁV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017
[172] Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, Felülvizsgálata, 2024. április

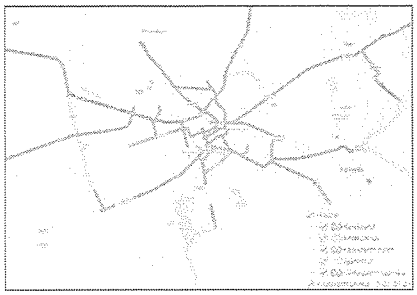

43. ábra: Békéscsaba kerékpárforgalmi fejlesztései[196], forrás: Békéscsaba MJV kerékpárforgalmi hálózati terve Felülvizsgálata 2024. évre

A 2024 áprilisában felülvizsgált kerékpárforgalmi hálózati tervben bemutatott felmerés szerint Békéscsabán a kerékpárosok részaránya 27%-ot tesz ki a közlekedési módokat figyelembe véve. Ez az arányszám hazai viszonylatban kiemelkedőnek tekinthető. A járdában 2024-ben összesen 23 balesetért voltak felelősek kerékpárosok, ebből minden esetben a vármegyeszékhelyen regisztrált kerékpáros okozta a balesetet.[197]

A kiépült kerékpárforgalmi hálózatnak és az előnyös domborzati viszonyoknak köszönhetően a vármegyeszékhely könnyen és gyorsan bejárható. A 44. ábrán látható, hogy a belváros közepén található Szent István térről induló mekkora terület járható be 5 percen belül kerékpárral. Az elérhető, nagyjából 1,5 km sugarú területen belül rendkívül sok közigazgatási, oktatási, kulturális, egészségügyi és szabadidős szolgáltatás érhető el a lakófunkcióval (is) rendelkező épületek mellett. A meglévő kerékpárforgalmi hálózat egy része tehát fontos desztinációk mentén halad, gyors elérhetőséget tesz lehetővé, így sok esetben az egyéb közlekedési módok legfontosabb alternatívája. 15 perces menetidővel és átlagos kerékpársebességgel számolva 5,7 km-re is eljuthatunk a városközpontból és elérhetjük a város lakott részének határait is kerékpárral.[200]

[196] A legfrissebb térkép nem mutatja folyamatban lévő fejlesztéseket, a kivitelezés befejezését követően azonban a térkép újra elkészítésre kerül.
[197] https://www.police.hu/hu/
[198] Adatforrás: https://maps.gis-primus.net/hu-bekescsaba/#/?z=16&c=21067.21,0574507.5

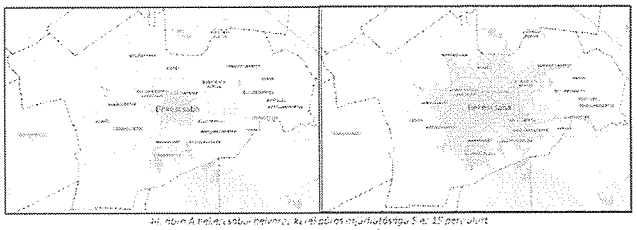

44. ábra: A belváros belső, kerékpáros megközelítésű 5 és 15 perc alatt elérhető területének határai[199]

Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve 2017-ben és annak 2024. április felülvizsgálata – ez alapján kerültek frissítésre a számadatok) feltárta és összegezte a baleseti gócpontokat, és a meglévő hálózat műszaki jellemzőit és hiányosságait. Megállapította, hogy a meglevő kerékpárforgalmi létesítmények burkolat állapota összességében 3901 m hosszúságban nem megfelelő, illetve több helyen az utat övező korlátok magassága sem ideális, ezért ezen problémák esetében beavatkozást surget.

A beavatkozásokon túl összesen 52 kilométer új kerékpárforgalmi létesítmény kialakítását javasolta Békéscsaba közigazgatási területen belül rövid-, közép-, illetve hosszútávon (mint a fentiekben kiderült, az elmúlt években a sürgős rekonstrukciók megvalósultak és a hálózat bővítése terén is jelentős előrelépés történt). A tanulmány szerint ezen új létesítményeknek célja kell legyen a hálózati folytonossági hiányosságok megszüntetése, el kell érni a forgalomvonzó és forgalomgeneráló létesítményeket, törekedni kell a balesati gócok, balesetveszélyes szakaszok megszüntetésére, illetve az érvényes előírásoknak nem megfelelő szakaszok korszerűsítésére. További fontos feladatként tűzte ki a kerékpárparkolás, és a kerékpáros útirányjelző táblarendszer fejlesztését, illetve a kerékpárforgalmi létesítmények műszaki kialakításának egységesítését. A város domborzati és városszerkezeti adottságait alapvetően a további kerékpáros fejlesztésekhez megfelelőnek, a városkép szempontjából előrendőnek találta. [202]

Fontos kiemelni, hogy az utóbbi évek jelentős kerékpáros infrastruktúra-fejlesztései a közlekedési/hivatástorgalmi célú kerékparozás mellett a turisztikai és szabadidős célú kerékpározást is nagyban szolgálták.

A gyalogosok közlekedési részaránya városi szinten magas (15%). Ehhez hozzájárul a város - különösen a belváros - szerkezete, a viszonylag kis távolságok (maximum 15-20 perces gyaloglási idők) és a közösségi közlekedési hálózat tulajdonságai (rágyaloglás). A városban a szilárd burkolatú járdák hossza 351 km. A járdaszegélyek, az átkelőhelyek jelentős részében akadálymentesítettek, a vakok közlekedését segítő burkolati elemek (látókő) és jelzőlámpás megoldások azonban még nem terjedtek el - bár a folyamatban lévő fejlesztéseknél már mindenhol szerepelnek.

[199] Készítette: Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve (2017)

Általában a járdák műszaki állapota – a frissen felújítottakon kívül – leromlott, ami megnehezíti pl. a babakocsival való közlekedést. A tömegközlekedési megállóhelyek és az azok megközelítésére szolgáló járdák, járdakapcsolatok is rekonstrukcióra szorulnak. 2021-ben a kormány által biztosított 2,3 milliárd forint vissza nem térítendő forrásból több ütemű járdahálózat-fejlesztési program indult el Békéscsabán. A 2022. év végére elkészült 154 járda vagy járdaszakasz felújítása – közel 70 ezer négyzetméternyi felületen – valósult meg Békéscsabán.[203] A 2024-es balesati statisztikák szerint a járásban összesen hét esetben történt gyalogos balesetei, ebből öt alkalommal Békéscsabán.

3.2.2.1.5 Parkolás

Ma Magyarország minden nagyobb városában, különösen azok belvárosi övezeteiben jelentős problémát vet fel a parkolási igények kielégítése. Amellett, hogy a helyi lakosság is egyre nagyobb arányban használ személygépkocsit, a vonzásközpontokba érkező vidéki lakosság is mobilabbá vált, nagyobb számban érkeznek személygépkocsival a városokba. A 2009 őszén elvégzett békéscsabai forgalomfelvételből kiderült, hogy a helyi hivatásforgalom (munkahelyek elérése) egyik sajátossága a belvárost érintő utazások esetében, hogy – elsősorban a 2 vagy több személygépkocsit birtokló családokban – a szülők reggel munkába menet elviszik gyermekeiket az oktatási intézményekbe. Ez a sajátosság az oktatási intézmények környékén – elsősorban a belvárosban – jelentős többletforgalmat generál, és hat a parkolási szokásokra is.

Békéscsaba belvárosában korábban a legnagyobb közlekedési problémát a közterületi parkolási rendszer túlterheltsége okozta. A problémák elsősorban a jelentős forgalmú városközpont környéki intézmények mellett jelentkeztek. A két felépült belvárosi parkolóház, majd a belváros közterületeinek átépítésével átrendeződött a belváros parkolási terheltsége is, továbbá a Szent István téri forgalom és parkolás megszüntetésével is jelentősen megváltozott mind a városi forgalom, mind a parkolási rendszer. A parkolóházak kihasználtsága az elmúlt években fokozatosan javult, emellett további kapacitásbővítést eredményez a 2022 év elején a Modern Városok Program keretében elkészült, 290 gépjármű befogadására alkalmas, földszint plusz két emelet magas parkolóház a városi piac mellett.

Békéscsaba belvárosában a parkolási gondok enyhítése érdekében a 33/2000 (IV. 24.) rendelettel fizető parkoló övezetek kerültek kijelölésre. Jelenleg mintegy 2000 db parkolóhely szemel, melyhez 51 db parkolójegy-automata társul.[204] Az automatáknál a fizetés készpénzzel, mobiltelefonnal és előre feltöltött kártyákkal lehetséges.[205] A közterületi fizető parkolók üzemeltetését az önkormányzat tulajdonában álló Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt. végzi. A jelenleg érvényes parkolási szabályzat és az övezetek a 45. ábrán láthatók.

[203] https://bekescsaba.hu/cikk/2022/12/jarda_felujitas_befejezodott
[204] Békéscsaba MJV Fenntartható városfejlesztési Stratégiája Helyzetfeltárás 2014
[205] https://www.vagyon-bekescsaba.hu/hu/fizetos-parkolas-2

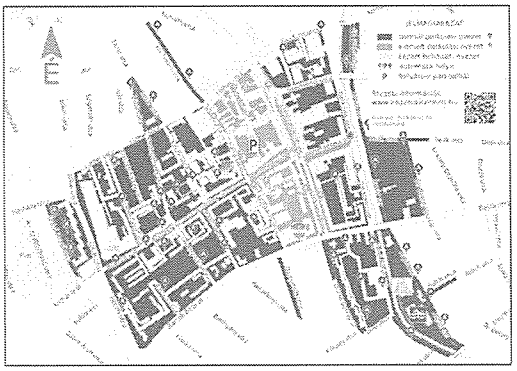

45. ábra: Békéscsaba fizetős parkolási övezetei
forrás: Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. honlapja

2.1.12 Közművesítés[96]

2.1.12.1 Vízügyi ismeretek[97]

Vízgazdálkodás és vízellátás

A járás felszíni vízkészleteinek alakulása szempontjából a Körösöknek van meghatározó szerepük. *A Körösök vízgyűjtő területe 27 537 km², melynek 53 %-a Románia területén van. A romániai beavatkozások (tározó-építések, vízerő hasznosítás, folyó- és patakszabályozás) alapvetően megváltoztatták a korábbi természetes — az elmúlt százados végrehajtott szabályozások idején kialakult — lefolyási viszonyokat. Az árvízszintek természetvarázsa az árterek beszűkülésével és a vízgyűjtőn történt változások, a burkoltsági arányok változásának eredményeként emelkedtek, míg a nyári időszakokban lefolyt vizek, vízkészletek csökkenő tendenciát mutatnak.*

A Körösök természetes vízkészletei már hosszabb ideje nem voltak elegendők a jelentkező döntően mezőgazdasági célú vízigények kielégítésére, ezért épültek már korábban is duzzasztóművek a Körösökön. A Körös-völgy vízpótlását is szolgálja az 1954-ben üzembe lépett Tiszalöki Vízlépcső, illetve az 1973-tól működő Kiskorei Vízlépcső. A Tiszalöki Vízlépcsőről maximálisan mintegy 28 m³/s, a Kiskorei Vízlépcsőről pedig 15,7 m³/s vízátadási kapacitás kialakítása történt a Körös-völgybe.

A térség felszín alatti vízkészlete teljes egészében a laza, törmelékes, rétegezett képződményekben található, amelyek a medencealjzatot képező, mélyebb süllyedt alaphegységekre rakódtak le, igen nagy vastagságban. A vízadó rétegek közötti porózus vízvezető rétegekben található a rétegvíz, amely kapcsolatba kerülhet a legfelső vízadó réteg fölött elhelyezkedő talajvízzel.

A Berettyó-Körös süllyedéken a vízbeszerzési adottságok gyengék. A korlátozott után-pótlódás nem teszi lehetővé koncentrált vízkivételi helyek (nagy vízműtelepek) létesítését és az egy kútból kivehető napi vízmennyiség alacsony. A Békéscsabai járás vízigényének kielégítése elsősorban a *vízminőségi problémák*[98], *másodsorban a gyenge vízbeszerzési adottságok miatt csak a helyi vízkészletek pótlásával oldható meg. A talajvízből való vízkivétel a sérülékenység miatt ivóvízellátásra nem használható.*

A járásban az Alföldvíz Zrt. biztosítja a vízi-közmű szolgáltatást. *A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvízellátás, többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás-fejlesztési feladatok körében.*

A felszínközeli ivóvíztároló rétegek gyakran egészségtelenek, pl. a víz arzénnal való szennyezettsége miatt. A békéscsabai térség északi részén az ivóvízbeszerzés védelme érdekében fontos a belső

[96] Magyarország Kormánya rendelete szerint, 1.15. melléklet
[97] Forrás: BMTrT vonatkozó anyaga a Koncepciót Megalapozó Vizsgálat 2014.
[98] *Információk nagyon részletes megoldás a vízi-közmű üzemeltetőjének, a működési és ásványvíz, a nitrát és nitrit tartalom. A településrendezési eszközökben egyes részeken vízbázis védőidom határozta meg a beépítés lehetőségeit, korlátozta a beépítés mértékét, illetve a beépítés lehetőségét. Ezeken a területeken, pl. arsenolitos magas (1000-10 000 mg/l) ezért vízbázis fenntartásra még nem is a szennyezés ellenőrzése, sem elfogadó ivóvízminőség sem helyben magas a nitrátértékek is. A magas nitrát- és nitritértékek a megyében ezen a területen bemutatott, a településeken az utóbbi évek során jelentős problémát. A rétegvizek tanulmányozása a megye területének nagy részén magas mineralizációt és nátriumtartalmat is eredményezett, ami a vízi-közmű szolgáltatók számára jelentős többletköltséget jelent, mivel a lágyítás is csak részben oldja meg a problémát. A vízbázisok védőidomainak kijelölése, a védőterületek és védőövezetek kialakítása még megoldásra vár. Az ivóvíz-minőségi problémákról részletesebben a Környezeti állapot fejezetben olvashatók.*

védőterületek kialakítása a vízkivételi helyek közvetlen környezetében. A Vízminőség-védelmi terület övezete a 14. ábrán volt látható a 2.1.3. alfejezetben.

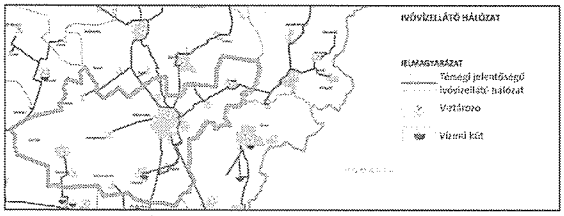

46. ábra: A Békéscsabai járás vízbázisai és járási hatású ivóvízellátó hálózat
Forrás: BMTrT

A járáson belül egyedül Újkígyóson működik vízmukút, míg ezzel szemben víztározó – Újkígyós kivételével – minden településen működik, ahogy az a 46. ábrán is látható. A járás ivóvízhálózata közvetve vagy közvetlenül minden szomszédos járással kapcsolatban van, bár egyes térségbeli települések (pl. Gyula) ivóvízhálózata nem csatlakozik a hálózathoz. A járáson belül Csorvás, Gerendás és Csabaszabadi ivóvízhálózata nincs közvetlen kapcsolatban a békéscsabai hálózattal.

2024-ben a járásban a vízhálózat hossza 583,8 km, mely 37 194 lakást lát el ivóvízzel. A békéscsabai vízhálózat hossza ebből 374 km, míg a békéscsabai vízhálózatra kapcsolt lakások száma 28 270. A járásban a legfrissebb adatok szerint 3,7 millió m³ (Békéscsabán 2,922 millió m³) ivóvizet szolgáltatott éves szinten az ivóvízszolgáltató. Ez napi szinten átlagosan 10 086 m³ ivóvízfogyasztást jelent a hálózati veszteségekkel együtt. A háztartások a szolgáltatott vízmennyiséghől 2.999 millió m³-rel (Békéscsabán 2,28 millió m³) részesedtek. 2014 óta minden szegmensben növekedés látható a vízhálózat hossza, a rendszerhez kapcsolódó háztartások száma és a szolgáltatott vízmennyiségek egyaránt növekedtek a járásban, bár minden esetben 10% alatti bővülés történt. Békéscsabán jelenleg 94,1%-os a rendszerbe bekapcsolt lakások aránya, a szatellittelepüléseken 66,4% és 99,5% között alakul a 49. táblázat szerint. Kétsoprony, Csabaszabadi és Gerendás van a legkedvezőtlenebb helyzetben. [99]

Békéscsaba	Csabacsűd	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Újkígyós	Összesen
94,1%	72,8%	96,1%	98,5%	75,7%	66,4%	98,8%	90%	97,6%

49. táblázat: Az ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya az egyes településeken
Adatforrás: KSH, 2023

Mezőgazdasági vízhasznosítás

A járás területén *a mezőgazdasági vízhasznosításnak jelentős hagyományai vannak. A vármegye öntözhető területei zömmel a Körösök mentén, illetve a Körösök vízkészletére alapozva helyezkednek el. A tartósabb aszályos időjárás esetén jelentős öntözés-fejlesztési igények jelentkeznek. A közelmúlt aszályos időszakában nagy számban létesültek a Linear öntözőtelepek, de ezzel párhuzamosan az utóbbi évek során jelentős visszaesés tapasztalható, – a földtulajdon beállt változások következtében*

[99] Alföldvíz Zrt. 2018.

– korábban korszerű öntözőtelepek felszámolására került, a kis területen gazdálkodó mezőgazdasági termelők nem használják ki a meglévő lehetőségeket.

Ipari- és tuzoltóvíz

Ipari víz felhasználó üzemek a gépipar, építőipar (tégla- és cserepgyártás), nyomdaipar, feldolgozóipar, élelmiszeripar, vegyiszálas, textilipar, energiaipar ágazatokban működnek. Az üzemek a közüzemi vezetékes ivóvizet használják ipari vízként. A termelésben a vezetékes vízhálózatot a termelési folyamatban vagy segédanyagként használják az üzemek. A lakossági tűzoltó víz a közüzemi ivóvíz vezetékről, tűzcsapokról biztosítható. Ipari üzemek esetében vagy műnyel elhatárolt területeken kútból vagy tűzivíz tárolóból oldják meg.[100]

Hévíz hasznosítás

Békés vármegye szinte teljes területe potenciálisan alkalmas hévíz feltárásra, ezen belül is döntően a 80°C-nál magasabb rétegvíz nagyobbi kitermelésére. A 47. ábrán látható, hogy Békéscsabán, Csorvásón és Csabaszabadin is található hévízkatasztert számmal rendelkező kút. Ráadásul a békéscsabaiak közül kettő 90 és 120 °C kifolyóvíz hőmérséklettel rendelkezik. A hévízfeltárás és termelés alakulására a varmegyében jellemző volt, hogy a korábbi kezdeti fúrások után főleg a szénhidrogén-kutatások során növekedett a kutak száma, de az ivóvíz beszerzési és balneológiai célú fúrások is több helyen tártak fel hévizet

Település	Kútnév	Építés éve	Mély. (m)	Hőf. (°C)
Békéscsaba	Fürdő I.	1959	2001	76
Békéscsaba	Bécs-2.	1969	2751	98
Békéscsaba	Fürdő II.	1978	800	42
Békéscsaba	Üdítőitalgyár	1977	810	41
Békéscsaba	Baromfifeldolgozó	1962	464	30
Békéscsaba	Május 1. Mg. Tsz.	1982	3558	96
Csorvás	Szabadság tér	1898	387	32
Csorvás	Fürdő	1959	533	31
Újkígyós	Tisztasági fürdő	1961	600	32

1. táblázat: A Békéscsabai járás vármegyei hévízkataszteri számmal rendelkező kútjainak adatai
Adatforrás: Magyarországi Geotermikus Egyesület (2016)

[100] Forrás: Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014

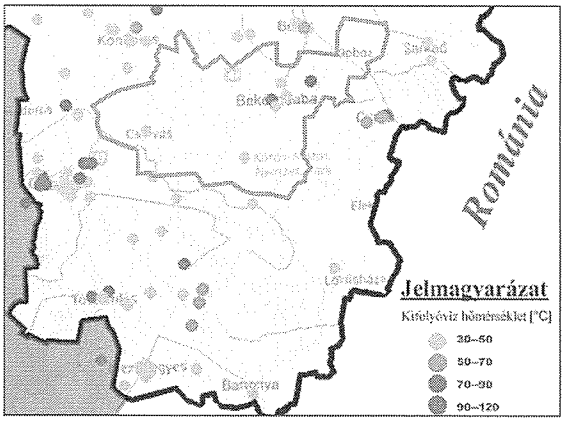

47. ábra: A Békéscsabai járás hévízkataszteri számmal rendelkező kútjainak mintegy kifolyóvíz hőmérséklet alapján
Forrás: Magyarországi Geotermikus Egyesület (2016): saját szerkesztés, román határon túlról a Békéscsabán található

A hévízkutak kezdetben nagyrészt szabad kifolyással működtek, az intenzív termelés miatt bekövetkezett nyomáscsökkenések a túlnyomást azonban sok helyen megszüntették és a szabad kifolyásos termelésről a szivattyúzásra kellett áttérni.[101] *A nyomáscsökkenés megelőzhető, illetve megszüntethető, ha a kitermelt hévizeket hasznosítjuk után visszatápláljuk. A hévíz visszatáplálás lehetősége nem csak ezért merült fel, hanem a használt hévizek elhelyezésének gondjai miatt is. A nagy sótartalmú és esetenként a nem eléggé lehűlt hévizek felszíni befogadókba történő bevezetése a vízminőségre, illetve az élővilágra gyakorolt káros hatás miatt általában nem engedhető meg. A nagy vízhozamú folyók menten az kisebb problémát, kisebb vízfolyások, öntözővíz-csatornák esetében azonban csak nehezen oldható meg. A hévizek felhasználásában Békés megye a megfúrt kutak hozamai alapján is elmarad a lehetőségektől egyelőre.*[102]

Békéscsaba lehetőségeit felismerve geotermikus fűtési rendszert alakít ki. A város geotermikus rendszere 1 kitermelő (2450 m-es mélységű) és 2 visszasajtoló kút letesítésével valósul meg. A fogyasztói kör egyelőre kizárólag önkormányzati tulajdonú létesítményeket fed le, melyekben a távhő fogadásához fogyasztói hőközpontok kialakítása szükséges. Az érintett épületekben a meglévő gázkazánok szükség esetén biztosítják a szükséges ráfűtést a téli csúcsidőszakban.

[101] A hévízkutakról távvezetéken termelt víz azonban 80 °C feletti marad, ezért a távhő-szolgáltatók ezen hőmérsékletet már mérsékelni kell.
[102] Forrás: BMTrT

Szennyvízkezelés

A járásban 4 településen még nem épült ki csatornahálózat: Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás. Ezzel szemben az 5 csatornázott járási település közül 4-en szennyvíztelep is működik: Békéscsabán, Csorváson, Dobozon, illetve Újkígyóson. Békéscsabán 129 362 LE (lakosegyenértek) kapacitással üzemel a vármegye legnagyobb szennyvíztisztító üzeme. Az újkígyósi 10 800 LE, a csorvási 5000 LE, a dobozi 4605 LE kapacitással rendelkezik.[213] A szennyvízhálózatok a lakások 82,6%-90%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. Az Alföldvíz Zrt. végzi a vármegyeszékhelyen, Csorváson, Dobozon és Szabadkígyóson a szennyvíz gyűjtését és kezelését. Ezen felül a vármegyeszékhely korrigazgatási területén és a Telekgerendáson keletkezett lakossági szennyvíz szippantását és elszállítását is elvégzi.

A járási szennyvízhálózat hossza 466,6 km, ebből a békéscsabaié 324,1 km. A hálózat 33 522 lakást ér el a járásban, ebből 26 813 található Békéscsaban. Az ivóvízhálózatos és szennyvízhálózatos adatokból jól látható, hogy a szatellittelepülések esetében még jelentős a közműolló: 3 672 lakás. Mindegyik járási településen – ahol kiépült a szennyvízhálózat – III. tisztítási fokozattal tisztítják a szennyvizet. A szennyvízhálózat éves szinten 3,4 millió m^3 szennyvizet kezel a járásban, melyből 2,9 millió m^3 a békéscsabai részesedés (2024. év). Mindezen felül 9 800 m^3 folyékony hulladékot szállítanak a szennyvíztelepekre.[214]

A járás területén több olyan 2000 LE alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és tisztítás nincs kiépítve. *Jelenleg ezeken a településeken a szennyvízgyűjtés és más szennyvíz agglomeráció kommunális szennyvíztisztító telepére történő kihordás a jellemző. A KÖVIZIG-hez tartozó 2000 LE-nél kisebb települések egyikének belterületen sem alkalmaztak, építettek meg – a jelen időpontig – egyedi korszerű szennyvíztisztító kisberendezést. (Feltételezhetően a sok esetben jellemző magas talajvízszint, továbbá a fajlagosan igen magas beruházási és üzemeltetési költségek, valamint a srakozeru üzemeltetői háttér hiánya miatt.) A magyarországi 2000 LE alatti települések kommunális szennyvízelvezetésének és tisztításának végrehajtását nem írja elő jogszabály, pályázati forrás jelenleg nem áll rendelkezésre.*[215]

Csorvás esetében a szennyvíztisztító telep korszerűsítésére, fejlesztésére van szükség. A település önkormányzata elkészíttette a szennyvíztisztító telep szennyvízelvezetési agglomerációs átsorolásának tervdokumentációját, melyek elbírálása 2019. évben megtörtént. Az önkormányzat a fejlesztéshez szükséges forrást az Európai Kohéziós Alapból kívánja biztosítani. A kérelmet a Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási és Vízügyi Helyettes Államtitkársága BM/15417-9/2019. iktatószámú levelében jóváhagyta.[215]

A járás legnagyobb szennyvízterhelése Békéscsabán keletkezik. Az Élővíz-csatornára jelentős hatással van a szennyvízbevezetés (43. ábra), melyet élelmiszeripari és energiaipari egységek, illetve (termál)fürdők is terhelnek. Mindezen felül a biológiai tisztítási technológiával rendelkező kommunális szennyvíztisztító is az Élővíz-csatornába engedi ki a kezelt szennyvizet (49. ábra).

[213] Kommunális Kft. – adatszolgáltatás, 2022.
[214] Alföldvíz Zrt., 2022.
[215] Forrás: Vármegyei Vízügyi Igazgatóság
[215] Forrás: Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság

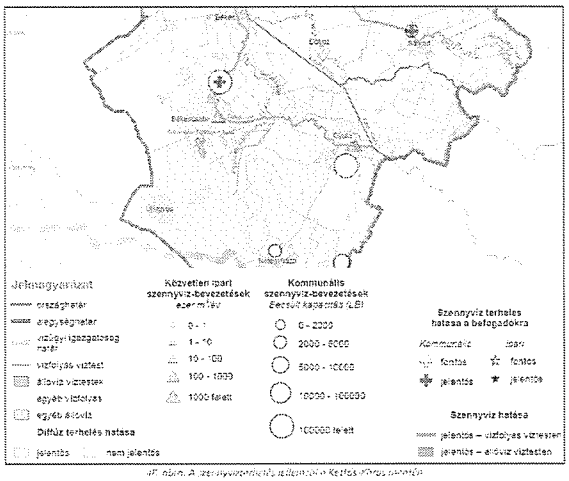

42. ábra: A szennyvízterhelés hatása a befogadókra (Forrás: Országos Vízügyi Főigazgatóság, Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, 2018)

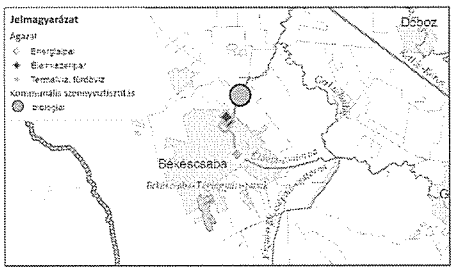

43. ábra: A békéscsabai szennyvíz, illetve az a kommunális szennyvíztisztítás technológiája (Forrás: Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, 2018)

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés[217]

A megye geomorfológiai adottságainak köszönhetően tartósan számolni kell a magas belvízgyakorisággal, azonban az elöntések időtartamai és kiterjedését, a keletkező károkat jelentősen csökkenteni lehet. Békéscsaba és a járás több települése a belvíz-veszélyesség szempontjából az érzékeny települések köré sorolható (2.1.3 alfejezetben látható 16. ábra), amit topográfiai helyzetük, belvízi időszakban magas talajvízszintjuk és esetenként a befogadási nehézségek igazolnak. *Békéscsaba valamennyi öblözetének (közvetlenül vagy közvetve) az Élővíz-csatorna a befogadója.*

Békéscsaba csapadékvíz elvezető rendszere az önkormányzat tulajdonában és a Polgármesteri Hivatal kezelésében van. A fő befogadó XVIII. század végén létesített Élővíz-csatorna. A belterületi csapadékvíz elvezetésének főgyűjtő rendszerére jellemző, hogy a kertvárosias beépítettségű területeken jellemzően nyílt árokrendszer szállítja a felszíni vizeket, melyek hossza mintegy 150 km. A belvárosi és lakótelepi részeken zárt csapadékvíz csatorna szállítja a felszíni vizeket, melyek hossza mintegy 107 km. A síkvidéki vízelvezető rendszer jellemző részei a csapadékvíz átemelők. A 12 nagyobb vízgyűjtő területű átemelő telep mellett, 10 kisebb átemelő szállítja a mélyen fekvő ún. tömbbelsők vizet. A nyílt árkok fenntartása rendeleti szabályozás alapján a lakosság feladata. A nagyobb szelvényű árkok fenntartási munkáit vállalkozó bevonásával terjednek elvégezni. A zárt rendszer karbantartását szintén külső vállalkozó végzi szippantásos módszerrel, illetve az átemelőket szintén egy vállalkozás üzemelteti.

2018-2019-ben a TOP-6.3.3-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú, Békéscsaba csapadék és belvízhálózat fejlesztése című projekt keretében megtörtént a Keleti kertek (Szőcske utca, Bogár utca, Rózsakertutca, Bozogány utca, Tücsök utca) és Kastélyszelok (Gulyás utca) területek csapadékvíz károk elleni védelméhez szükséges csapadékvíz-elvezető infrastruktúra létrehozása, ezzel a lakossági és önkormányzati vagyon védelme. További beruházásként a Bethlen utcán a Bethlen utcai nyílt csapadékelvezető árok átalakítása is lezajlott biztonságosabb, zárt rendszerű csapadékcsatornává. A fejlesztés során mindösszesen 591,0 méter nyílt csapadékelvezető árok zárt csatornava történő átépítése, 2014,6 méter nyílt csatorna felújítása, valamint 3017,5 méter új nyílt és 580,8 méter új zárt csapadékvíz-elvezető csatorna építése valósult meg.

A város topografiai helyzetet jellemezve ki kell emelni, hogy nagyrészt a mai vasuti fővonaltól keletre eső terület a Kerásár árterén helyezkedik el. Az árvízzel veszélyeztetett keleti városrész (Kísrét, Nagyrét, Alsónyomás stb.) városrész tengerszint feletti magassága 84-86 mBf-i szinttel jellemezheto. A folyók kiáradásaitól elsődorban a Fehér- és a Kettős-Körös bal oldali védőtöltése, illetve a körgát védi meg.

A természet alakította vizterek legtobb helyen beépítésra kerültek, csak néhány helyen találhatók meg az eredeti medrek. Ugyanakkor föld- és epitőanyag kitermelés miatt nagy felületű bányagödrök jöttek létre a város több külterületi pontján. A Gyulai, Békéscsabai és Bekesi összekapcsolo Élővíz-csatornanak esztétikai, városképi, tajszerkezeti jelentősége van, melyek befolyásolják Bekescsaba városának mindennapi életét. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul (48. és 49. ábra)

Élővíz-csatorna

Az Élővíz-csatorna vízminőségi és vízmennyiségi paramétereit, tekintetében jelentős problémákat vet fel. Vizének minősege a Békéscsaba előtti szelvenyében közepes mértékű szennyezettségnek megfelelő. Az

[217] Az integrált Városi Vízgazdálkodási Koncepció Megalapozó Vizsgálat, 2013.

oxigén- és a tápanyaghaztartás-jellemzők mutatócsoportja tekintetében az osztályba sorolás IV. kategóriának megfelelő. Időnként erőteljes biológiai produkciók lefolyása érzékelhető. A tarkolati szelvenyben a viz minősége már lényeges mértékben kedvezőtlenebb. A víz mikrobiológiai szempontból szennyezettnek minősül (IV. osztály), az oxigén- és tápanyaghaztartas mutatoit pedig V. osztályba sorolják.

Kisvizi időszakban a csatorna vízpótlásának hiányai, valamint vízszabályzási műszaki zavarok, illetve belvízüzem miatt ökológiai és városképi hátrányok keletkeznek. Békéscsaban, alcsorban a két korgati anyagarok felől érkező szennyezések a meghatározoak, a déli anyagárokban és környezetében (Nádas iecsapoló-csatorna) felhalmozódott szennyezések következtében a talajvizet és a felszíni vizet másodlagos szennyezések érik.

Mesterséges víztestek

A föld- és építőiparanyag-szerzés céljából létrejött nagy felületű bányagödrök és anyagárkok a spontán, majd az intézményes szilárdhulladék-elhelyezés és - közvetve - a talajon keresztül érkező szennyvizek befogadójává váltak, a degradáció következtében „tósebek-ka" alakultak, majd egy részük feltöltésével meg is szűnt. Az anyaggödrök értékeinek védelme az elmúlt évtizedben nőtt, javult a működtetésükkel, vedelmükkel kapcsolatos körjelfogas és növekedett a jóléti hasznositással kapcsolatos igény is.

3.1.12.2 Energia

Energiagazdálkodás és energiaellátás (közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Elektromos energia szolgáltatás

A vármegyében országos jelentőségű 50 MW feletti erőmű nem üzemel, a Békéscsabai járásban 5 MW-os teljesítményt elérő erőmű sem működik. Az elektromos áram jelentős része a 400 kV-os[218] átviteli hálózaton érkezik a vármegyébe és közvetetten a járási fogyasztókhoz. A vármegye egyetlen országos alaphalózati rendszerhez tartozo tappontja a Békéscsaba-OVIT 400/132 kV-os alállomás. A vármegye villamosenergia ellátásának gerince a 132 kV-os főelosztóhálózat. A meglévő átviteli befolyásolo 132 kV-os főelosztó vezetékek közül kettő[219] található Bekescsabán. A meglévő térségi ellátást biztosító 132 kV-os főelosztó vezetékek közül négy[220] kapcsolja össze és érinti a járás területét. A hálózatot a MAVIR Zrt. üzemelteti. A járás fogyasztóinak villamosenergia-ellátását az MVM Démász Áramhálózati Kft. biztosítja.[221]

[218] (Szolnok) – (Mezőtúr) – (Békés-Sarkad, Arad) – (Békés) – (Romania)
[219] Békéscsaba OVIT – Békéscsaba II. Erőmű; Békéscsaba OVIT – Békéscsaba II.
[220] Szeghalom – Kevermes – Békéscsaba, Mezőtúr – Szarvas – Békéscsaba, Békés – Orosháza I. – Orosháza II. – Szentes, Kecskemét – Mezőtúr, Kecskemét – Gyula
[221] Adatközlés, MVM-I

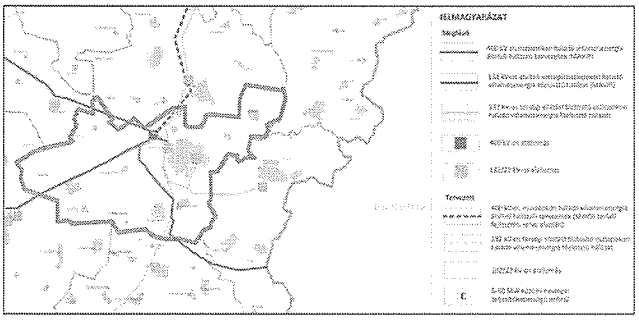

51. ábra: A Békéscsabai járás villamosenergia-ellátó hálózata
(Forrás: MVM ZRt. által rendelkezésre bocsátott térképek alapján)

A járás valamennyi településén biztosított a közszolgáltatott villamosenergia ellátás, ez az egyedi fogyasztók szintjén is megközelíti a 100%-ot. Csabaszabadin a legalacsonyabb (90-95% közti) a lakások közhálózati csatlakozása, de Békéscsaba, Csorvás, Gerendás és Szabadkígyós esetében sem éri el a 100%-ot.[122]

A város az MVP keretében egy smart grid projekt első ütemét is végrehajtotta az elmúlt években. A telepített napelemes kiserőmű, a villamosenergia-tároló, illetve a helyi okoshálózati rendszer és a vezérlőrendszer kialakítása a megújuló energiák elektromos energia szolgáltatásba történő becsatornázását segíti. Békéscsaba komplex energetikai programjának részletesebb bemutatása az önkormányzat energiagazdálkodásáról szóló 2.1.8.7. alfejezetben olvasható.

Gázszolgáltatás

A vármegye gázellátását az egységes országos földgáz szállítóhálózati rendszerhez tartozó, vármegye területén áthaladó vezetékekről biztosítják. A szénhidrogén szállító hálózatokat a FGSZ Földgázszállító Zrt. üzemelteti. A járás területén több földgázszállító távvezeték is végighúzódik, ahogy az az S1. ábrán is látható. Földgázszállító és földgázelosztó vezetékek egyaránt megtalálhatók a járásban. A Békéscsabai járás valamennyi települése rendelkezik már vezetékes gázellátással. Az ábrán nyíllal kiegészített bordó négyzetek jelölik – többek közt – a településeket érintő szakaszoló és gázátadó állomásokat.[123]

[122] Adatszerző: MVM ZRt.

[123] A járás területén a Mezőberény gázátadó, a Tarhos utcai, szakaszoló és gázátadó, az Ugrapuszta szakaszoló és gázátadó, a Békésgerenda, gázátadó, illetve a Békéscsaba szakaszoló és gázátadó állomások érintik.

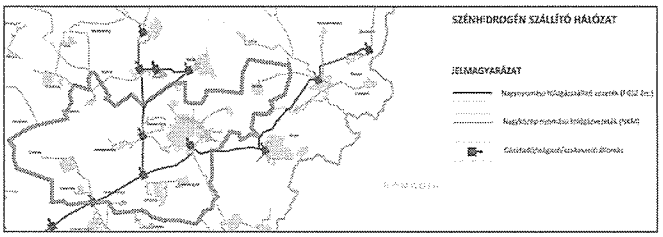

52. ábra: A Békéscsabai járás szénhidrogén-hálózata
(Forrás: MVM ZRt. – vár vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

Az egyes településeken belül is fokozatosan emelkedik a gázhálózatra való rácsatlakozás mértéke. A 2024-es statisztikai adatok szerint az ingatlanok rácsatlakozási aránya az egyes településeken jobban szóródik az elektromos hálózathoz képest. 80% feletti rácsatlakozási aránnyal csak Békéscsaba és Ujkígyós rendelkezik a járásban. Szabadkígyós, Csorvás, Doboz, Kétsoprony, Gerendás és Telekgerendás 60-80% közötti értékkel bír, míg Csabaszabadi 40-60% közöttivel. Békéscsabán 28 299 gázfogyasztót regisztráltak. A gázhálózat hossza 500,5 km.

Közvilágítás

MVM Lumen Fényszolgáltató Kft. feladata a város közvilágítási hálózatának üzemeltetése, karbantartása. A békéscsabai közvilágítási hálózat mintegy 11 ezer darab lámpatestből áll. A lámpatestek többsége (7765 db) a SMART kozvilágítási projekt keretein belül lecserélésre került és LED-es fényforrással lett ellátva. A korszerűsítés éves szinten minimum 800 000 kWh energia-megtakarítást jelent.

A SMART közvilágítási projekt keretében több mint 2000 lámpatest Bluetooth vezérlésnel ellátott, egyedi fényáram-szabályozást lehetővé tevő világítóberendezés, vagy IOT (Internet of Things = a dolgok internete) távfelügyeleti vezérlést előkészítő, vezérlő oldali protokollon keresztül működtethető SMART-ready lámpatestek. Emellett több mint 1500 db IOT vezérléssel integrált, SIM kártyával ellátott, kétirányú, gsm, zigbee kommunikációra és GPS helymeghatározásra képes, távelügyeleti rendszerben működő közvilágítási berendezést, illetve más SMART aktív funkciókkal bíró elemet is telepítettek, pl.: WiFi, optikai és környezeti szenzorok, kamerák, parkolásmenedzsment pilot jelleggel.

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az országban és Békés vármegyében is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza (különböző hulladékállapotai) és a geotermikus energia. A városban aktuálisan megtermelt megújuló-energia mennyiség nem ismert.

A szélenergiahasznosítását a hazai energiapolitika jelenleg nem támogatja. Ennek a legfőbb oka, hogy a magyar villamosenergia-hálózat túlságosan elavult az időjárásfüggő szélenergia nagyobb arányú befogadásához. A legnagyobb hazai erőművek csak igen korlátozottan szabályozhatók (illetve

pénzügyileg sem éri meg energiatermelésük esetleges csökkentése), nem épültek ki megfelelő méretű energiatároló kapacitások, az energiafogyasztói oldal is rugalmatlan (pl. a lakossági villamosenergia árazását nem lehet az adott időszak energiatermeléséhez igazítani) és a szomszédos országokkal sem lehet kellően rugalmasan kereskedni a villamosenergia tekintetében.

Mindebből kifolyólag egy 2016-ban megjelent módosító rendelet már úgy szabályozta a szélerőmű-park telepítés lehetőségeit, hogy szinte az egész ország területén ellehetetlenült a közcélú energiatermelést szolgáló szélerőmű-park telepítése. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy egyes szakemberek a műszaki nehézségek ellenére látnának lehetőséget a szélenergia-termelő kapacitások további bővítésére. A rendszerfejlesztés megvalósításáig mindazonáltal nem várható az energiaforrás szélesebb körű alkalmazása a járásban sem. Változást (az országos (szak)politikai irányváltáson kívül) az elektromos és hidrogén meghajtású autók szélesebb körű elterjedése hozhat e területen. A hidrogén tárolásával és az éppen nem közlekedő – elektromos töltőn lévő – elektromos autók akkumulátorának használatával az energiaforrás hasznosítása nagyobb lépték rendszerfejlesztés nélkül is megoldhatóvá válhat.

A járás szélenergia-potenciáljat majd a 2.1.14-es éghajlatról szóló alfejezet tagalja. Ebben jol látható, hogy a mai legfejlettebb, 100 méternél is magasabb szélerőművek Békéscsaba térségében is jelentős energiatermelési potenciállal bírnának – köszönhetően annak, hogy a légtérben felfelé haladva egyre állandóbb és egyre erősebb a széljárás.

A napenergia hasznosítás mind erőművi mind lakossági szempontból folyamatosan növekszik. A járás adottságai ebben a szegmensben is egészen kedvezőek. A napenergiahasznosítás potenciáljat szintén a 2.1.14-es éghajlatról szóló alfejezet mutatja be.

Műszaki szempontból a nap energiájának is közcélú energiatermelésre való hasznosítási lehetőségét elméletileg az időjárás-függősége, a termelt energia tárolási lehetőségének hiánya ugyanúgy akadályozza, mint a szélenergiából történő energiatermelést. Azonban a naperőmű-parkok letesítese iránti fokozódó erdeklődést segíti, hogy 0,5 MW alatti naperőmű-park esetében a hálózati csatlakozás középfeszültségen megakthető és egyeztetni csak a hálozati engedélyes szolgáltatóval kell. Ha a szolgáltató fogadni tudja a termelt energiát, akkor annak létesítésének nincs akadálya.[124]

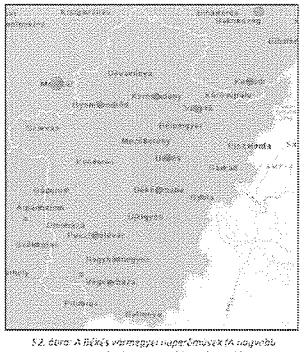

53. ábra: A Békés vármegyei naperőművek (A nagyobb teljesítményűeket magyarázó vonalas jelzi.)
Forrás: MVM ZRt. 2018. évi állapot

[124] Forrás: MVM ZRt.

A vízenergia termelésre a nagyobb esésű és nagyobb tömegű vízfolyások ideálisak. Ilyenek nem találhatóak Békés vármegyében, így a vízenergia hasznosítása szinte biztosan marginális marad mind a vármegyében, mind a járásban. A járás és a vármegye területe döntően a kisebb lépték hasznosításban merülhet fel pl. sodronyvonalba telepített úszó vízerőművek révén, vagy esetlegesen a felhagyott bányagödrök, kiürült (mélyfúrású) kutak képezhetik a kisebb-nagyobb tározos vízerőművek telepítési helyei.

A biomassza termelés és hasznosítása igen sokrétű. A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből, szennyvízből és egyéb szerves anyagokból előállítható energiahordozó a biomassza. Elégetésével elektromos áram és melegvíz (fűtés és használati melegvíz) egyaránt gazdaságosan kinyerhető, illetve közlekedési eszközök üzemanyagául is szolgálhat (biodízel, bioetanol, biogáz).

A járásban elsősorban a tűzifa elégetése a legjelentősebb hasznosítási forma, de emellett a szennyvíztisztító biogázhasznosítását is fontos kiemelni. A szennyvíztelep az így nyert energiából fedezi energiaszükségletének egy részét. A járásban a mezőgazdasági melléktermékek hasznosítása lehet a biomassza hasznosítás legfontosabb alapanyaga. Elsősorban az állattartó telepekhez kapcsolódó biogázhasznosítás lehetőségeit érdemes megvizsgálni.

A környezeti hő hasznosításán belül a geotermikus energia adottságai is kedvezőek a járásnak. A föld belső hőjéből hasznosítható energiát jellemzően víz segítségével nyerik ki. Békés vármegye geotermikus potenciálja jelentősnek mondható 90°C-nál melegebb vizet az 1400–1600 m közötti mélység-intervallumban a vármegye jelentős területein találhatunk, ami azért lényeges, mert a 90°C-os vagy melegebb hőmérsékletű termálvízzel gyakorlatilag bármely ipari és lakossági igény kielégíthető. A vármegye területén a geotermikus gradiens magas, meghaladja a 60°C/km-t[125], a földi hőáram 90–100 mW/m²-t. Békéscsaba és térsége a geotermikus energiahasznosítás szempontjából a legígéretesebb területek között van számontartva.

A vármegyében jelenleg a geotermikus energiát elsősorban mezőgazdasági célra használják. Nem csupán üvegházak és állattartó telepek, hanem halgazdaságok is hasznosítják a hévizek energiáját. A lakásfűtés vagy ipari hőszolgáltatás kisebb mértű.[126] Békéscsabán az Árpád Gyógy- és Strandfürdő már jelenleg is geotermikus hőellátású. A város közeljövőben megvalósuló geotermikus távfűtési rendszere szintén a helyi geotermikus potenciál hasznosának kezdőlépései közé tartozik.

Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati épületek/intézmények energiahatékonysága sokat javult az elmúlt években, jelentős megtakarítást eredményezve az intézmények és az önkormányzatok költségvetésében. Emellett az egyes beruházások csökkentették a városi légszennyezést (kevesebb fosszilis energiaforrás elégetése révén), illetve az üvegházhatású gázok kibocsátását. A 2014-2020 közötti támogatási időszakban körülbelül 2,5 Mrd Ft (a TOP keretében) forrásból valósult meg energetikai fejlesztés a békéscsabai önkormányzati épületállományban. A járás többi településén több mint 1 Mrd Ft értékben történtek hasonló fejlesztések.

[125] A geotermikus gradiens a mélyfúrásokban 30-35°C/km. Magyarországon 40–45°C/km.

[126] Forrás: Magyarországi geotermikus felmérések (2014.)

Békéscsaban az elmúlt évek fejlesztései ellenére meg maradtak energetikai beavatkozásra váró önkormanyzati fenntartású épületek. Ezek többsége komplex energetikai fejlesztést igényel – csakúgy, mint a szatellittelepülések számos korszerűtlen középülete.

Békéscsaban az önkormanyzati fenntartású épületekben már megjelentek az okos megoldások, amelyek a szolgáltatások színvonalának emelésen tul az üzemeltetési költségek csökkentését is szolgaljak. Ezek közé tartoznak a futesi rendszerhez kapcsolódo homérő szenzorok, hóérzekelők, az okos közvilágitás, a villanyarami és a világitás fogyasztásmérői, illetve a napelemek inverterei. Az okosmegoldások széles körü elterjedtsége még nem jellemző a járas intezményeire. Békéscsaban az intézményi felmérésben resztvevő intezmenyek kivetel nélkül tervernek laptop/számitógép szerét/beszerzést, de ezek az eszközfejlesztések nem fognal jelentos fogyasztásnövekedést generálni. Az épületfenntartasra csak kis mertekben lesznek hatással.

2.1.12.2 Elektronikus hírközlési hálózatok elérhetősége, lefedettsége, vezeték nélküli hírközlési szolgáltatások

A járás a 66-os Hörzetszamon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz. A település jelenlegi vezetekes tavkozlési ellátottságával valamennyi igény kielégitnek tekintheto. A járásban 29 189 (2024-ben mar csak. 24 384) bekapcsolt fővonal található, melyből 25 272 (2024: 21 329) békéscsabai. A nyilvános fővonalak száma 42, ami 2024-re 34-re esett vissza. (23 békéscsabai). A járásban 28 544 internetelőfizetőt regisztraltak, ami azóta szintén visszaesett, 2024-ben: 28 006, melyek közül 23 468 békéscsabai. A kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakasok száma ezektől a számoktól elmarad. Az utolsó elérhető adat 2019-es, így ez nem került frissítésre: 26 694 lakás rendelkezik hálózati kapcsolattal, melyből 21 561 békéscsabai.[127]

A városon belüli elektronikus hírközlési hálózat részben földalatti elhelyezéssel (kábelkent, alépítményben), részben oszlopokra szerelve épült. A térségi szolgáltatók és a területi lefedettség jellemzői az 51. táblázatban láthatók:

Hírközlési szolgáltató	Fővonali szolgáltatás	Internet-hozzáférés
Békéscsaba MÜVÜ.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	-
DIGI Kft.	Békéscsaba MJV. nagy részét lefedi	-
interNet-X Kft.	Békéscsaba MJV egyes területein rendelkezik lefedettséggel	-
Invitenetwork Kft.	Bekescsaba MJV. teljes területét lefedi	-
Invitech ICT Services Kft.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	Részben kiépült: Kétsoprony, Csorvás, Újkígyós, Telekgerendás, Gerendás, Szabadkígyos, Doboz, Csabaszabadi
Invitel Zrt.	Békéscsaba MJV egyes területein rendelkezik lefedettséggel	Teljesen kiepült: Létsoprony, Csorvás, Újkígyós, Telekgerendás, Gerendás, Szabadkígyós, Dobo-z, Csabaszabadi
Magyar Telekom Távközlési Nyrt.	Békéscsaba MJV. teljes területét lefedi	Teljesen kiépült: Telekgerendás, Doboz Részben kiépült: Csorvás
Dippar Kábel TV Kft.	-	Részben kiépült: Csorvás
Gyopárosi Kábel TV Kft.		Részben kiepült: Csorvás, Szabadkígyós

51. táblázat: Az elektronikus hírközlési hálózatok
Forrás: E-NGM[128]

[127] Hivatkozás: KSH, 2019.

A szükséges hálozatfejlesztéseket a szolgáltató sajat beruházásként valosítja meg. A föld feletti elhelyezésü vezetekek részben szolgaltatoi tulajdonu oszlopokra, részben a kisfeszültségü hálozat tartóoszlopaira szerelten épültek.

A távközléi ellátottságot tovább növeli a vezetek nélkuli halózatok (mobiltelefon-hálozatok) elérhetősége. Békéscsaba minden városreszen valamennyi jelentősebb mobilszolgáltató teljes lefedettséget és megfelelő tererőt tud biztositani.

2.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)[129]

2.1.13.1 Talaj

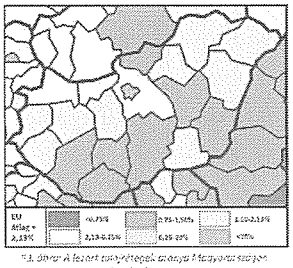

53. ábra: A felszín talajrétegek szerves anyag tartalma megyénként
Forrás: Eurostat

Egy adott térség talajminőségének leírásához fontos latni, hogy a vizsgált terület mekkora része van az emberi terjeszkedés (infrastruktúra és/vagy épületek, városok építése) miatt áthatolhatatlan réteggel „lefedve", és ezáltal akár kedvezőtlenül is befolyásolva a környezet és a termőföld minőséget. Az 53. ábrán látható, hogy Békés vármegye területe az EU-átlagnál (2,13%) alacsonyabb, 0,75-1,5%-os arányban van vízáro, nem természetes anyagokkal lefedve. A viz által elöidezett pusztulás, a talajerózió mértéke az EU-országokban átlagosan 2,5 tonnat tetti ki hektáronként. Bel es vármegye vonatkozásában ez a mérték 0,7-2,5 tonna között mozgott, a talajerózió tehát jismértékü. A talaj nedvességtartalma a vármegyében kedvezően változott. Míg 2000 és 2019 között az EU-ban átlagosan 10,2 százalékkal csokkent a talaj nedvességtartalma, addig Békés vármegye a vizsgált időszakban a stagnáló vagy növekedést mutató (0-17,5%) körzetek egyike volt.[130]

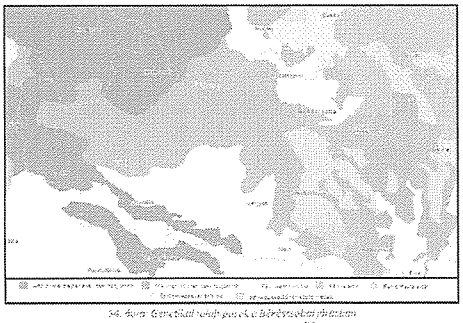

54. ábra: Genetikai talajtípusok a Békéscsabai térségben
Forrás: MTA-ATK TAKI AGROTOPO[131]

A fentebb látható 54. ábra szemlélteti a békéscsabai járas jellemző genetikai talajtipusait. Látható, hogy a térségben dominansan a mélyben sos réti csernozjomok, illetve a réti csernozjomok vannak

[128] Médiaszolgáltatás, hírközlés és postai szolgáltatások 2.0.2. táblázat
[129] Forrás: Magyar Vidékstratégia 2021-2027-ből, https://2021-2027.videkstrategia.hu/
[130] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_15_60/default/table?lang=en

jellen, emellett alföldi mészlepedékes csernozjomok (főleg Kétsoprony és Gerendás környeken), réti talajok, réti öntéstalajok (Doboz környékén), szolonyeces réti talajok, valamint sztyeppesedő réti szolonyecek figyelhetőek meg (Szabadkígyós környékén). A csernozjomok szervesanyag-tartalma magas, jó a víztartó, vízvezető és tapenyag-szolgáltató képességük. Ezek a talajok rendelkeznek a legnagyobb termőképességgel.

A fizikai talajtipusokat bemutató 55. ábrán megfigyelheto, hogy a járas legnagyobb részén az agyagos vályog a jellemző fizikai talajtípus, míg Doboz környékén emellett jelen van az agyagos talaj. Szabadkígyós és Ketsoprony környekén a vályog, míg Gerendásnál a vályog mellett a homokos vályog is. Újkígyós környeken jellemzően homokos és agyagos vályog talalható.

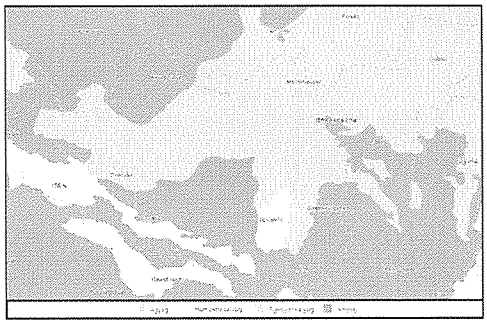

55. ábra: Fizikai talajtípusok a békéscsabai térségben
Forrás: MTA-ATK TAKI AGROTOPO[132]

Békéscsaba közigazgatasi területe a talajviszonyok szempontjából két nagyobb részegységre bomlik: a külterületi természetes genetikájú és a belterületi antropogén talajokra. A város jellemző talajtipusainak kialakításában az éghajlat, a geomorfológia, a domborzat és a jellemző talajképző kozeten tul a terulet hidrologiai adottságai (a talajvizszint melysége, talajviz kémiai összetetele, a felszíni vizhalózat) is döntő hatással voltak.

A Békéscsaba Környeki felszíni képződmények elsősorban az iszapos (infuzios) lösz kategóriába, folyóvízi iszap, öntés iszap és szikes iszap kategóriába, valamint kis területeken lösszes futóhomok kategóriába sorolhatók. A talajképződés általában ezeken, az elsősorban vályog és agyag fizikai minőségű talajképző kőzeteken indulhatott meg. A talajképző felszíni földtani képződmények további jellemzői a területen: 2-5, ill. 5-10% közötti mészhartalom, valamint a fizikai minőségből adódoan a jellemzően gyenge vízvezetési kategoriák, jellemző a területre az erősen vízáro és repedező, valamint az erősen víztartó képződmények jelenlete. A tájban hato talajképző tenyezők összességében a különböző tipusu csernozjomok kialakulásának kedvezett. A területen legjellemzőbbek a réti

[131] https://agrotopo.mta.hu/#/talajvizszint/talajtipus/2/1
[132] https://agrotopo.mta.hu/#/talajvizszint/talajtipus/2/1

csernozjom talajok, melyeknek mind az öt jellemző altípusa dominánsan előfordul a várossal határos területeken: megfigyelhető karbonátos, nem karbonátos, mélyben sós, mélyben szolonyeces, valamint szolonyeces változat is.

A város talajtani potenciálja kedvező. A legjellemzőbb talajtípusok az alábbiak: réti talaj, réti csernozjom minden változata, nem karbonátos és karbonátos réti talaj változatok, csernozjom réti mélyben sós és szolonyeces változatai, szolonyeces réti, s a csatornák mentén humuszos öntés. Kis foltokban előfordulnak szikes talajok is: réti szolonyec és szolonyecsakos szolonyec. A mélyben sós csernozjomok kialakulásában a sós altalajvizek döntő szereppel birnak, a C szint különböző mélységében a karos sák felhalmozódnak. Mivel az a mélység a felső genetikai szinteket és a talajmüvelést nem érinti, ezek a talajok a mészlepedékes csernozjom talajhoz hasonlóan jó termékenységüek. Meg kell azonban említeni, hogy a sós altalajvizek befolyása következtében a talajok fejlődésében elsósodás következhet be, mely folyamat a helytelen, nem megfelelő minőségü öntözővíz alkalmazása esetén felgyorsítható, s a jó minőségü talaj szikesedéséhez vezethet. A réti csernozjomok szintén nagy termékenységű talajok, amelyek meg aszályos esztendőben is nagy termést adnak, tekintettel arra, hogy az aránylag nem mélyen elhelyezkedő nem sós talajvíz a csapadékvíz hiányát némileg pótolja.

A szolonyec talajok területen csak a magasabban fekvő jobb foltok hasznosithatók mezőgazdasági termelésre. Az egyes említett talajtípusok térbeli elrendeződésére jellemző, hogy a várostól ÉK-K-re alföldi mészlepedékes csernozjom, a város területe alatti zömében mélyben sós réti csernozjom, delre réti csernozjom és réti szolonyec talajok, ÉNy-ra réti csernozjomok és szlyepeseső réti szolonyecek, DNy-ra pedig réti szolonyecek és mélyben sós réti csernozjomok fordulnak elő.

Nehézfémtartalom vonatkozásában elmondható, hogy a város vizsgált talajai nehézfémmel csak mérsékelten szennyezettek, a lakosságra nézve jelentős környezeti kockázatot nem jelentenek. Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. Gondot jelent Békéscsabán a magas talajvízállás, a művelt területek egy része belvízveszélyes, valamint hosszú távon is jelentkező talajvédelmi kérdés a másodlagos szikesedés.[232]

2.1.3.3.2 Felszín és a felszín alatti vizek

Békéscsaba és a Békéscsabai járás a Maros hordalékkúpon, a Kettős-Körös vízgyűjtő mentén helyezkedik el, mely alapvetően három részvízgyűjtő területből tevődik össze. A két legjelentősebb részvízgyűjtő a két határt metsző folyó – a Fehér- és Fekete-Körös – vízgyűjtőjét jelenti, míg a harmadik része e két folyó összefolyását követően a Kettős-Körös saját részvízgyűjtő területe. Az itt található víztestek mesterséges vagy erősen módosított víztestek, melyek jellemzően kicsi vagy nagyon kicsi mederesésűek. A területen egy mesterséges állóvíztest található, a Békéscsabai Téglagyári-tavak. Az itteni víztesteket érő terhelés oka javarészt a mezőgazdaság, az ipar, a településfejlesztés és az árvízek. A Körös-Maros köze a magas talajvízszint következtében erőteljesen belvíz-, de kevesbé aszályérzékeny terület, a Békési sík azonban – melyen a vármegyeszékhely is található – vízhiányos terület. A térség kb. fele árvizek által veszélyeztetett mélyárteri terület, kitéve a folyók szelsőséges vízjárásnak.[233]

Az emberi beavatkozások következtében a város környékét formáló vizek már nem az egykori természetes módon gyűlnek össze, folynak le, illetve jelentősnek mondható a minőségükben beálli romlás is. *Topográfiai értelemben Békéscsabán a mai vasúti fővonaltól keletre eső terület a Körösök árteren helyezkedik el, a belterületen az árterhatar gyakorlatilag az Élővíz-csatorna bal oldali vonulatával párhuzamosan halad. Az ettől nyugatra eső területekre, elsősorban Jamina vízgazdálkodására még a jelenlegi körülmények között is az egykori folyomedrek gyakorolnak hatást. Békéscsaba mindennapi életének meghatározó tényezője az Élővíz-csatorna, amelynek esztétikai, városképi és társszerkezeti jelentősége van. Mint minden mesterségesen működtetett vízgazdálkodási rendszer, két fő paraméterrel: a vízszállítással és a vízminőséggel jellemezhető. Az Élővíz-csatorna Békéscsabat Veszelynél (24+512 fkm szelvényben) éri el és Sikonynál (10+081 fkm szelvény) hagyja el. A város környezeti állapotát meghatározó uzemi helyzet elsősorban nyáron, az ún. kisvizi időszakban következik be. A Fehér-körös felől a betáplálás a gyulai tápszillipnél ilyen esetben a normál 2-3,5 m3/s értékhez képest nem éri el a 0,800 m3/s sem. Békéscsaba belterületén a Békéscsaba és Gyula közti vízhasználatok következtében a vízszállítás nem haladja meg a 100-200 l/s értéket, ami gyakorlatilag szemmel érzékelhető vízmozgást már nem eredményez. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul. A város területen jelentkező felszíni vizeket az Élővíz-csatorna szállítja a Kettős-Körösbe.* [234]

A Körös-Maros köze sekély felszín alatti víztestnek számít, ebből adódóan a beivizelvezetés negatív hatással lehet az itteni vízkészletre.[235] Hazánkban a talajvíz átlagos terepszint alatti mélysége 2-5 méter, szélso értékeiben 0 és 16 méter. Békéscsaba környezetében a talajvízszint mélysége a felszín alatt jellemzően 0 és 2, illetve 2 és 5 méter között mérhető. A talajvíztükör nyugalmi szintje a felszín alatt jellemzően 0 és 2, de néhol 2 és 4 méter között van.[236] A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján[237] a békéscsabai járás településeit az 52. táblázatban lehet megtekinteni.

Település	Besorolás
Békéscsaba	Érzékeny
Csabaszabadi	Érzékeny
Csorvás	Érzékeny
Doboz	Érzékeny
Gerendás	Érzékeny
Kétsoprony	Érzékeny
Szabadkigyós	Érzékeny
Telekgerendás	Érzékeny
Újkigyós	Fokozottan érzékeny

52. táblázat: A békéscsabai járás településeinek érzékenysége a felszín alatti vizek szennyezésével szemben
Forrás: Vízmővek honlapjai

[232] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése. 2014.

[233] VGT3. Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervének alapjául vizsgálat. https://vizeink.hu/vgt3/
[234] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése. 2014
[235] Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2015. https://www.vizeink.hu/wp-content/uploads/2015/12/VGT2_MAGYARORSZAG_VGT.pdf
[236] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése. 2014
[237] VGT3. Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervének alapjául vizsgálat. https://vizeink.hu/vgt3/

A felszín alatti vízkémiai monitoring trendvizsgálati és értékelés a 2000-2018 közötti időszakban megtörtént. Az értékelés a következő alkotókra terjedt ki: ammónium (NH_4^+), nitrát (NO_3^-), foszfát (PO_4^{3-} klorid (Cl^-), szulfát (SO_4^{2-}), fajlagos elektromos vezetőképesség (EC), ólom (Pb), higany, (Hg), kadmium (Cd), oldott oxigén (DO), pH, szerves vízkémiai komponensek és peszticidek. Ez alapjan a Körös-Maros köze a romló kategóriába került (NO3, SO4, NH4, EC) értékek szempontjából. [238]

A kedvező termálvíz-beszerzési lehetőség Békéscsabára is jellemző, azonban a fürdőüzemi felhasználáson túl sokáig nem volt érdemi előrehaladás az energiahasznosítás területén.[239] Ezen a téren óriási előrelépést jelent az MVP keretében megvalósuló geotermia projekt, mely egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével valósul meg – első körben önkormanyzati fenntartású épületek fűtési költségeinek és CO_2-lábnyomának csökkentésében vállal fontos szerepet (lásd még a közműhálózatot bemutató 2.1.12. fejezetben)

2.1.3.3.3 Szennyvíz és a vizeket érő szennyezés

Kettős-Körös vízgyűjtőn összesen 12 település rendelkezik szennyvíztisztító teleppel. A járás települései közül három esik ebbe a kategóriába, ezek jellemzőit az 53. táblázat foglalja össze.

Település	Besorolás	Befogadó/Vízfolyás neve
Gyula	III. tisztítási fokozat	D3 (Magsári-2) csatorna/ V.Vargahosszai főcsatorna
Békéscsaba		Élővíz-csatorna/Élővíz-csatorna
Vésztő		Dögös-Kákafokicsatorna/ Dögös-Kákafokicsatorna

53. táblázat: A békéscsabai járás szennyvíztisztító
Forrás: VGT3

Látható, hogy az összes szennyvíz III. fokozatú (a nitrogén és foszfor eltávolítást biztosító) tisztítást nyújtó szennyvíztisztító telepre kerül. A Kettős-Körösbe közvetlenül kerül bevezetésre nyers települési szennyvíz, az Élővíz-csatornába közvetlenül magas sótartalmú és szociális szennyvíz, és közvetetten feltehetően olajos szennyvíz. A békéscsabai fürdő használt vizének befogadója az Élővíz-csatorna. Felszíni és felszín alatti szennyeződés tehát kimutatható a vizsgált területen és jelen van talajvíz állattartásból és mezőgazdaságból származó terhelése is.[240]

[238] Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2015. https://www.vizeink.hu/wp-content/uploads/2015/12/VGT2_MAGYARORSZAG_VGT.pdf
[239] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése. 2014
[240] VGT3. Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervének alapjául vizsgálat. https://vizeink.hu/vgt3/

terület. A térség kb. fele árvizek által veszélyeztetett mélyárteri terület, kitéve a folyók szelsőséges vízjárásnak.[233]

Az emberi beavatkozások következtében a város környékét formáló vizek már nem az egykori természetes módon gyűlnek össze, folynak le, illetve jelentősnek mondható a minőségükben beálli romlás is. *Topográfiai értelemben Békéscsabán a mai vasúti fővonaltól keletre eső terület a Körösök árteren helyezkedik el, a belterületen az árterhatar gyakorlatilag az Élővíz-csatorna bal oldali vonulatával párhuzamosan halad. Az ettől nyugatra eső területekre, elsősorban Jamina vízgazdálkodására még a jelenlegi körülmények között is az egykori folyomedrek gyakorolnak hatást. Békéscsaba mindennapi életének meghatározó tényezője az Élővíz-csatorna, amelynek esztétikai, városképi és társszerkezeti jelentősége van. Mint minden mesterségesen működtetett vízgazdálkodási rendszer, két fő paraméterrel: a vízszállítással és a vízminőséggel jellemezhető. Az Élővíz-csatorna Békéscsabat Veszelynél (24+512 fkm szelvényben) éri el és Sikonynál (10+081 fkm szelvény) hagyja el. A város környezeti állapotát meghatározó uzemi helyzet elsősorban nyáron, az ún. kisvizi időszakban következik be. A Fehér-körös felől a betáplálás a gyulai tápszillipnél ilyen esetben a normál 2-3,5 m3/s értékhez képest nem éri el a 0,800 m3/s sem. Békéscsaba belterületén a Békéscsaba és Gyula közti vízhasználatok következtében a vízszállítás nem haladja meg a 100-200 l/s értéket, ami gyakorlatilag szemmel érzékelhető vízmozgást már nem eredményez. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul. A város területen jelentkező felszíni vizeket az Élővíz-csatorna szállítja a Kettős-Körösbe.* [234]

A Körös-Maros köze sekély felszín alatti víztestnek számít, ebből adódóan a beivizelvezetés negatív hatással lehet az itteni vízkészletre.[235] Hazánkban a talajvíz átlagos terepszint alatti mélysége 2-5 méter, szélso értékeiben 0 és 16 méter. Békéscsaba környezetében a talajvízszint mélysége a felszín alatt jellemzően 0 és 2, illetve 2 és 5 méter között mérhető. A talajvíztükör nyugalmi szintje a felszín alatt jellemzően 0 és 2, de néhol 2 és 4 méter között van.[236] A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján[237] a békéscsabai járás településeit az 52. táblázatban lehet megtekinteni.

Település	Besorolás
Békéscsaba	Érzékeny
Csabaszabadi	Érzékeny
Csorvás	Érzékeny
Doboz	Érzékeny
Gerendás	Érzékeny
Kétsoprony	Érzékeny
Szabadkigyós	Érzékeny
Telekgerendás	Érzékeny
Újkigyós	Fokozottan érzékeny

52. táblázat: A békéscsabai járás településeinek érzékenysége a felszín alatti vizek szennyezésével szemben
Forrás: Vízmővek honlapjai

[233] VGT3. Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervének alapjául vizsgálat. https://vizeink.hu/vgt3/
[234] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése. 2014
[235] Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2015. https://www.vizeink.hu/wp-content/uploads/2015/12/VGT2_MAGYARORSZAG_VGT.pdf
[236] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése. 2014
[237] VGT3. Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervének alapjául vizsgálat. https://vizeink.hu/vgt3/

2.1.3.3.4 Levegőszennyező anyagok

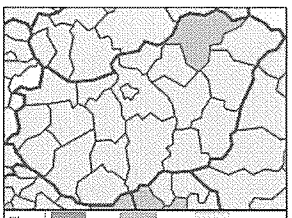

56. ábra: Szálló por (PM2,5) átlagos (µg/m³) koncentrációja, 2018
Forrás: Eurostat

Az Eurostat 2021-es évkönyve tartalmazza a levegő minőségével kapcsolatos hazánk területén mért adatokat is. A 2018-as adatok szerint EU-országaiban mért PM_{10} szállópor arányának átlaga 14,5 µg/m³ volt. Az 56. ábrán látható, hogy Magyarország egész területén az europai átlagértéknél magasabb szállópor-koncentrációt mertek. Békés vármegyében ez az érték 15 és 20 µg/m³ között mozgott, ami az országos szórásba illeszkedik, de az EU-átlagnál értelemszerűen magasabb. [241]

Az országos szállópor átlagértékek 2019-ben: $PM_{2,5}$ - 25 µg/m³; PM_{10} – 50 µg/m³.[242] Ebből következik, hogy országunk levegője sok esetben az egészségre ártalmas. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség levegőtisztasági jelentései szerint Magyarországon több mint 13 ezer ember halt meg idő előtt a magas $PM_{2,5}$ szálloporszennyeződés miatt a 2018-as évben.[243] A következő évi adatsorok alapján az a szám 10400-ra csökkent 2019-ben.[244] Ezek az értékek magasabbak mind az EU-átlagnál, mind a Visegrádi országok átlagainál.[245]

Magyarországon az elmúlt években csökkent a szálló por (PM_{10} és $PM_{2,5}$) szennyezettség.[246] Hazánkban a levegőminőség mérését, értékelését az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) végzi. Az OLM 2020. évi szálló por PM_{10} és $PM_{2,5}$ mintavételi programjának összesítő értékelése szerint az ország levegőminősége jónak, illetve kiválónak mondható, kiemelve, hogy a minőségromlás a fűtési időszakra esik, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmad részben a lakossági fűtésből ered. Az 57. ábra tartalmazza a vizsgált komponensek légszennyezettségi index szerinti értékelését a békéscsabai mérőhelyeken. A vizsgálatok során kapott eredmények értékelése szennyező anyagonként a 4/2011 (I.14.) VM rendelet szerinti éves egészségügyi határértékhez, célértékhez, illetve a 6/2011 (I.14.) VM rendeletben található alsó és felső vizsgálati küszöbértékéhez viszonyítva történt.

Mérőhely	Légszennyezettségi index						
	PM_{10}	$PM_{2,5}$	As	Cd	Ni	Pb	BaP
Békéscsaba, Vízmű	jó (2)	-	-	-	-	-	jó (2)
Békéscsaba, Kossuth tér 17.	jó (2)	-	-	-	-	-	jó (2)

57. ábra: 2020. évi légszennyezettségi index szerinti értékelése a békéscsabai mérőhelyeken
Forrás: OLM

A PM_{10} komponens „jóra" értékelése azt jelenti, hogy az éves átlag 16-32 µg/m³ között volt mérhető, tehát a komponens mért átlaga az éves egészségügyi határérték alatt mozgott 2020-ban. A $PM_{2,5}$

[241] Eurostat Regional Yearbook. 2021. kiadvány. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-21-001
[242] Hungary - Air pollution country fact sheet 2020. https://www.eea.europa.eu/
[243] Air quality in Europe – 2020 report. EEA Report No 09/2020
[244] Air quality in Europe 2021 – web report. Health impacts of air pollution in Europe, 2021. https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2021/health-impacts-of-air-pollution-in
[245] Magyar javítsák levegőnket! Hátrányban a magyarországi légszennyezettségről és annak következtéről figyelmet hívnak. 2021. https://hirtv.hu/ahirtvhu/magyar-javitsak-levegonket-hatranyban-a-magyarorszagi-legszennyezettsegrol-es-annak-kovetkezmenyeirol-figyelmet-hivnak-2521
[246] OLM Levegőminőségi Terve, 2020

komponens mérésére nem került sor ezen békéscsabai mérőhelyeken. Megtörtént ellenben a PAH-komponensek vizsgálata szálló por (PM_{10}) mintából, azonban Békéscsabán mindkét mérőhely (Vízmű a Dobozi úton és Pásztor u.) és minden mért komponens esetében az adatrendelkezésre állás 90% alatti.[247] Viszont így is megállapítható vált, hogy a szálló por (PM_{10}) frakcióban lévő 3,4-Benz(a)pirén koncentráció átlagos értéke az egészségügyi határértéket minden évben meghaladta, és a vizsgáló laboratórium tájékoztatása alapján a maximális koncentrációk a fűtési időszakra estek.[248]

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően Magyarország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján zónákba kell sorolni. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. sz. melléklete alapján Békéscsaba „kijelölt város" szennyező anyag szerinti zónacsoportba tartozik az alábbiak szerint:

Szennyező anyag	SO2	NO2	CO	PM10	Benzol	Ólom	PM10				
							As	Cd	Ni	Pb	Benz(a)pirén
Zónacsoport	F	F	F	B	F	O-I	F	F	F	F	D

5-6. táblázat: Zónacsoportok légszennyező anyagok szerint
Forrás: 4/2002 (X. 7.) KvVM rendelet on OLM Levegőminőségi Terv, 2020

- B csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a levegőterheltségi szintre vonatkozó határértéket és a tűréshatárt meghaladja.
- D csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső vizsgálati küszöb és a levegőterheltségi szintre vonatkozó határérték a célérték között van.
- F csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- O-I csoport: azon terület, ahol a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket.[249]

Az OLM mintavételi programjához adatokat szolgáltató mérőhálózat alapvetően két részből áll: az automata állomások folyamatos mérést végeznek több légszennyező komponens tekintetében, míg a manuális hálózat (RIV) pontjain gyűjtött minták elemzése néhány összetevőre – NO_2, SO_2, helyenként ülepedő por – korlátozódik. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat manuális mérőhálózati adatok alapján készült 2020-as tanulmányában Békéscsaba esetében csak a Nitrogén-dioxid (NO_2) koncentráció alakulása követhető 2011 és 2019 között.[250] A korábbi tanulmányok is csak a NO_2 - koncentrációt rögzítették a város esetében, ezek az értékek (2008 és 2019 közötti időszakról) az 58. ábrán láthatóak.[251]

[247] OLM 2020. Éves szálló por (PM_{10}) és $PM_{2,5}$ mérőhelyek programjának részletes értékelése. MSC-LRI Angol központ, 2021. Letölthető: https://olm.hu/hu/levego/

[248] Békés Levegőminőségi Terv, 2020.

[249] 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet. https://njt.hu/jogszabaly/2002-4-20-1A

[250] 2020. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat manuális mérőhálózati adatai alapján, MSC-LRI Budapest, 2021. Letölthető: https://olm.hu/hu/levego

[251] 2017. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat manuális mérőhálózati adatai alapján. ELTE-LRI Budapest 2018. Letölthető: https://olm.hu/hu/levego

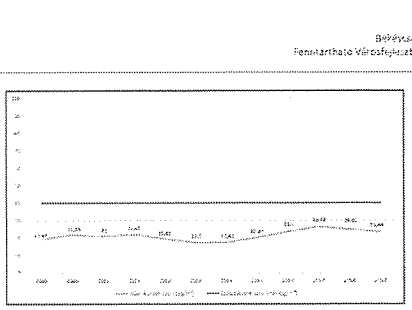

58. ábra: Az NO_2 koncentráció éves átlagértékeinek alakulása Békéscsabán
Adatforrás: OLM

A város 2014-es fejlesztési programja szerint Békéscsaba területén három pontos mértek a levegő kéndioxid-, nitrogéndioxid-szennyezettségét, valamint a szálló, az ülepedő por mennyiségét és az ülepedő por ólomtartalmát. A tanulmány szerint a mérőállomások a város belterületén a gyógyszertári Központnál, a Lencsesi lakótelepen a Pásztor utcai Óvodánál és az Orosházi úton lévő Sütőipari Rt-nél vannak. Ugyanezen dokumentum megjegyzi, hogy a 2012-es adatok alapján a szén-monoxid mért mennyisége 2007-től, a nitrogén-oxidok mért mennyisége pedig 2009-től folyamatosan és jelentősen csökkent, a kénoxidok mennyisége 2010-ig tartó jelentős növekedés után 2012-ig stagnált a vármegyeszékhelyen. A város közlekedési csomópontjaiban a szállópor-koncentráció esetenként határérték felett van, és ugyancsak kisebb-nagyobb gyakoriságú határérték-túllépések mérhetők az ülepedő pornál is. A fűtési időszakban a légszennyező anyagok levegőben mért átlagos koncentrációi - az ülepedő por kivételével - megemelkednek. Ekkor mérhetők magasabb csúcskoncentrációk is, noha az átlagos értékek lényegében az éves határértékeken belül maradnak. A város légterébe kerülő légszennyező anyagok döntően a fűtésből, az üzemi, technológiai tevékenységekből és a közlekedésből erednek. Ezek pont-, diffúz-, és vonalforrásként terhelik a levegőt. A fűtési, ill. üzemi-technológiai eredetű kibocsátások éves mennyiségei alapján megállapítható, hogy mintegy 800 ezer t/év légszennyező légtérbe jutásával kell számolni. A szennyezők jelentős része a város légterének alsó 0-20 m-es rétegében kerül kibocsátásra. Ezért a levegő minőségét ezek az alacsony források döntően befolyásolják, de elsősorban a tényleges kibocsátások környezetében. Az ipari légszennyezés a következő körzetekre összegezhető:

1. Északi iparterület - védett II. Békési út - Berényi út között
2. Nyugati iparterület - védett II. Vasúttól nyugatra, Szarvasi út - Csorvási ut
3. Déli iparterület - védett II. Kétegyházi ut környezete
4. III.-IV. kerület - védett I. Békési úttól és a Szarvasi úttól északnyugatra
5. V. kerület - védett I. Jamina
6. II. kerület (városcentrum) - védett I. Békési út - Szarvasi út - vasútvonal - Bartók B. út - Élővíz-csatorna által határolt terület
7. I.- VI. kerület - védett I. Bartók B. út - Bánszky u.- Bajza u. - Gyulai út által határolt terület, Lencsesi itp.
8. I. kerület és Nagyrét - védett I. Élővíz-csatorna - Békési út - Gyulai út által határolt terület.[252]

[252] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programja, Akkreditált, 2014

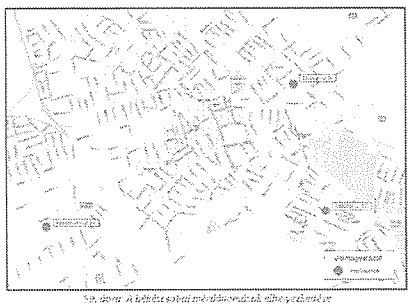

59. ábra: A békéscsabai mérőállomások elhelyezkedése
Forrás: Békés Levegőminőségi Terve, 2020

A város Levegőminőségi Terve (2020) azonban részben más helyszíneken, de ugyanúgy három - nem automatikus - mérőhelyszínt azonosít. Az OLM mintavételi programjában Vízmű néven jegyzett Dobozi úti manuális méróállomást, a Pásztor utcai időszakos eseti mérőhelyet, illetve a LIFE Projekt keretében végzett 4x2 hetes méréseit helyszínet, arról Jamina városrészben, a Kolozsvári úton található. Az állandó - de manuális - méróponton (5600 Békéscsaba, Dobozi út 5. sz.) kismeretű szálló por (PM_{10}) légszennyező anyag mintavétel történik, 24 órás mintavétellel. Az eseti mérésekre kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Pásztor u. 17. sz.) kismeretű szálló por (PM_{10} és $PM_{2,5}$) légszennyező anyag mintavételt végez a merószervezet. A LIFE projekti keretében kijelölt mérőponton (5600 Bekescsaba, Kolozsvári út 24. sz.) a mérések keretén belül O_3, NO/NOx, SO_2, CO és szálló por PM_{10} frakciójának folyamatos mérése, illetve a folyamatos méréssel párhuzamosan a szálló por PM_{10} frakciójánál aktív, szakaszos mintavétele történt negyedévente 4x2 hetes időintervallumban, 2019. július és 2020. május között. Itt a méréseket egy magáncég (a Green Lab Magyarországi Mérnökiroda Kft.) végezte az önkormányzat megbízásából és a mélyebben fekvő városrészben mért adatok alapján az O_3 koncentráció 2 alkalommal haladta meg a napi 8 órás mozgó átlagkoncentrációk maximumát, míg a PM_{10} 17 alkalommal haladta meg a 24 órás egészségügyi határértéket. Az elmúlt évekre vonatkoznan folyamatosan működő mérőállomás hiányában is levonható a következtetés, hogy a kismeretű szálló por (PM_{10}) szennyeződés Békéscsaba esetén a leginkább légszennyező komponens. Egy lakossági kérdőíves felmérés alapján elmondható, hogy sok háztartás esetén továbbra is a szilárd tüzelés a jellemző (fa, szén, biomassza - válaszadók több mint 35 %-a tüzifát használ), illetve feltételezhetően nagyon sok helyen hulladékot (PET palack, gumi, műanyagi használnak a háztartási tuzelőberendezésekben.[253]

Az fontosabb ipari szennyező pontok, a fűtési szokások és a határértéket megközelítő vagy átlépő szennyező komponensek tehát jól azonosíthatóak. A források és a kibocsátott szennyező anyagok arányával kapcsolatos adatok azonban sajnos csak országos szinten érhetőek el, azonban ezek az arányok – a fentebb felsoroltak mintt is - valtheltően pozitív korrelációt mutatnak a békéscsabai arányokkal. A magyarországi arányokat figyelembe véve latható, hogy a nitrogén-oxidok döntő része a mezőgazdaságból (26,38%) és a közlekedéshol (38,79%) kerül a levegőbe. A kereskedelem, háztartások, intézmények szerepelnek a harmadik helyen, mely agarat 12,44%-ban felelős a nitrogen-oxidok jelenlétéért. Majdnem ugyanekkora (12,37%) a részaránya az iparnak, míg a villamosenergia-

[253] Békés Levegőminőségi Terve, 2020.

és hőtermelés adja a 9,43%-át az összes kibocsátásnak. A hulladékgazdálkodás szerepe elhanyagolható. A $PM_{2,5}$ részecske 79,54%-át a kereskedelem, a háztartások az intézmények bocsátják ki a fűtés során. Az ipar 6,42%-ban, a közlekedes 6,13%-ban felelős a szennyezésért. Elhanyagolható arányban származik a hulladékgazdálkodásból (4,31%), a mezőgazdaságból (2,89%), illetve az energiaelőállítas folyamataiból (0,71%). A levegőben jelen lévő PM_{10} komponens abszolút többségét is - 65,19%-át - a háztartások és intézmények fűtése adja. A mezőgazdaságból származik a szennyezodes 16,12%-a, és az ipar adja a levegőben mérhető komponensek 9,65%-át. A közlekedési eszközök ebben az esetben sem tartoznak a legnagyobb szennyezők köre, hiszen az összes kibocsátás 5,37%-a köthető hozzájuk. A szennyező anyag forrása még a hulladékgazdálkodás (innen származik az összes szennyeződés 2,88%-a), illetve a villamosenergia- és hőtermelés, melynek részaranya elenyésző, mindössze 0,78%-os.[254] A 60. ábran látható, hogy országos szinten, 2019-es adatok alapján melyik szektorból származik a levegőbe került károsanyag (Nitrogen-oxidok, $PM_{2,5}$ es PM_{10})

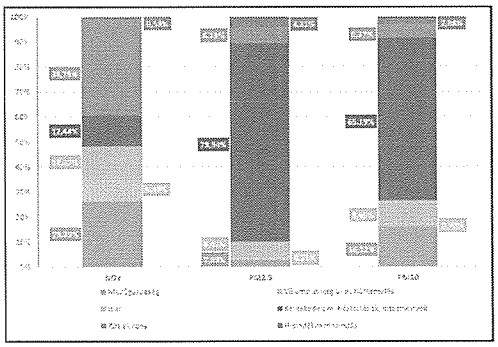

60. ábra: Légszennyező anyagok forrásainak megoszlása országonként (2019)
Adatforrás: Az adatokat maga az adatszolgáltató (Gothenburg Protocol, UNECE Convention LRTAP Convention) 2021-2019. European Environment Agency, 2021.

A közlekedes tehát az országos levegőszennyezésnek csak kisebb részéért felelős, ugyanakkor város-, belvárosi területeken a közuti közlekedés még problémát jelent, a levegőszennyezés a forgalmas időszakokban igazoltan nő. A levegőben mérhető nitrogén-oxidok közel 40 százaléka közlekedési eredetű, ráadásul ez az érték 2011 óta országosan stagnál. Az autótechnológia ugyan összességében fejlődik, de egyre több jármű kerül forgalomba, emiatt nem változik érdemben ez az arány. [255] A városi

[254] Air pollutant emissions data viewer (Gothenburg Protocol, UNECE Convention LRTAP Convention) 1990-2019. European Environment Agency, 2021. Letölthető: https://www.eea.europa.eu/

[255] Magyar polgárok levegőjének állapota, és a magyarországi légszennyezettségről és annak lehetséges hatásairól készült jelentés. Budapest, 2021. Letölthető: https://www.kormany.hu/

adatokból látszik, hogy Békéscsabán sem változik érdemben a NO_2-szint, ami összefüggésben lehet azzal, hogy a városba bejelentett gépjárművek száma is növekedett az előző évtizedben.[250]

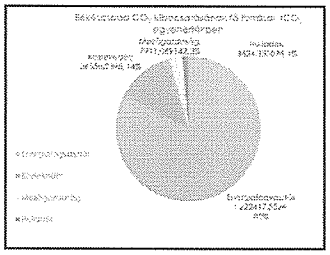

61. ábra: Békéscsaba üvegházhatású gáznyilvántartásának szektorális megoszlása, 2018.
Forrás: Klímastratégia az érintett települések számára, Klímastratégia, 2021.

A város teljes üvegházhatású gáz kibocsátása 2018-ban 270511,22 t CO_2 egyenérték volt, amelynek döntő részét az energiafelhasználás adja, második helyen a közlekedés áll. A szektorális megoszlás a 61. ábrán megtekinthető.[251]

A légszennyező anyagok (nitrogén-oxidok, PM_{10} és PM_{25}) forrásának ágazatonkénti részletes elemzése sajnos egyelőre nem érhető el kifejezetten Békéscsabára fókuszálva. Az adatok relatív hiányosságát vélhetően az adta, hogy nem állandó és/vagy állandóan üzemelő, automatikusan mérő eszközökkel mérik a város levegőminőségét. Ezért biztató, hogy 2021 novemberében megtörtent egy állandó levegőminőség-mérőállomás telepítése a városban, mely 2022 januártól az országos hálózatba is bekapcsolódott. A mérőállomás az ózon, a szállopor, a nitrogén-oxidok, a szén-dioxid és szén-monoxid szintjét is méri majd, és terv szerint szolgáltatja az adatokat az országos levegőminőségmérő-hálózat részére, üzemeltetését pedig a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal fogja végzi.[252]

Korábban (folyamatosan működő mérőállomás hiányában) a Kormányhivatal az eseti mérések alapján rendelkezésre álló adatokból levont következtetések szerint a kisméretű szállópor (PM_{10}) szennyeződést jelölte meg Békéscsaba esetén a legfőbb légszennyező komponensként. Ezt a tényt támasztják alá a 2019-2020 évben a LIFE integrált Projekt keretében elvégzett 4x2 hetes mérések eredményei is. Békéscsaban elmondható, hogy az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően (pl. elkerülőút építése, útkorszerűsítések, nagylépték kerékpáros infrastruktúra-fejlesztések) a korábbi tendenciával ellentétben a közlekedés, mint fő PM_{10} forrás domináns szerepe csökken, amelynek a helyébe a lakossági kibocsátások lépnek. A lakosság általi légszennyezőanyag-kibocsátás elsődleges okaként említhető az, hogy a környezeti és egészségi szempontból rendkívül aránytalan tüzelőanyagokat a lakosság gyakran elavult berendezésekben, nem megfelelő tüzelési technikával égeti el, ami tovább fokozza a károsanyag-kibocsátást.[253]

[250] Lo d y I. Ener fogyasz - ren -ter -ás- rása bel-m- ában 2004-2020 kö- az 824.évről 40,9 %-ra nőtt. Ez kb. 1,3 mill. plus- járművet jelent
[251] Klímastratégia az érintett települések számára, Klímastratégia, 2021.
[252] https://www.mfor.hu/cikkek/ujabb-15-mini-meteorologiai-allomas-kerult-telepitesre.html
[253] BMSK összefoglaló jelentés, 2020.

2.1.13.5 Zaj- és rezgésterhelés

A közúti forgalom által okozott zajterheles elsősorban a várost átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. Az itteni zajterhelés meghatározására a 44-es, 47-es főutak városi átszelő szakaszai mentén korábban történtek zajmérések. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terheles érte az út menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés volt a nagyobb mértékű. A várost elkerülő út megépítését követően a zajterhelés - elsősorban az átmenő teherforgalom mérséklődése miatt - jelentős mértékben csökkent. Ennek alátámasztására ugyanakkor újabb részletes mérési adatok még nem állnak rendelkezésre. A vasúti zaj által érintett lakóterületek közé a Szabolcs u., Őr u., Kazinczy lakótelep és a Jamina városrészen. a Stardahelyi u., Vasút u., Dorányi u., Tancsics u., Kertész u., Tompa u., Ludvigh u. tartoznak. A Szabolcs u. és az Őr u. zajterheléseinek megállapítására történtek vizsgálatok 1989-ben. A nappali időszakban és a reggel 5-6 óra közötti időszakban a közúti forgalom határozta meg a zajterhelést, a vasut zaj elsősorban éjszaka volt dominans. A fenti vizsgálatot követően készített mérési információk hiányában a zajterhelés pontos értéke nem ismert, azonban az éjszakai időszakban jelentkező nagyobb terhelés ma is meghatározó. A repülőtér 2006-ban megvalósult fejlesztése környezeti hatástanulmany alapján, illetve az előzetesen meghatározott zajgátló védőövezet figyelembevételével történt, így a letesitmeny zajvédelmi szempontból is az előírásoknak megfelelően működik. Uzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt ipari területekből kettőt rögzít a város 2014-es fejlesztési terve: a Janina Cserep és Téglagyártó Zrt. Orosházi út 88. alatti teglagyara a Vásárhelyi u., Lugosi u., Temesvári u., Cserepes u.-i lakóházakat terheli. A KNER Nyomda Zrt. központi üreme pedig az Áchim L. András utcai és a Csokonai utcai lakóházakat terheli. Jelenleg a szolgáltató létesítmények egyike sem okoz tartósan határérték feletti zajterhelést. A problémák jelenleg is fennállnak, a helyi zajvédelmi rendelet 2013-ban hatályon kívül lett helyezve, és azóta nincs ilyen jellegű rendelet. A Trefort utcai piac területén működő nagyhani piac zaja éjszakánként rendszeresen zavarta a szomszédos tömbházak lakót, azonban 2022. év elején átadásra került a Kétegyházi úton az MVP keretében megvalósított új vasárter, mely összesen 9 000 m² területen, kitűnő infrastrukturális körülmények között fogadja a kereskedőket.

2.1.13.6 Sugárzó-e?zés

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer részét képező szabadteri mérőállomásokon folyamatosan mérik a szabadteri sugárzást: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.[260]

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változása befolyásolják.

A békéscsabai háttérsugárzási mérőállomás szerint a 2025. november 25-ei adatok alapján Békéscsabán 74 nSv/óra a háttérsugárzás mértéke (250-es értékig normál szint) A járásban több állomás nincs, a legközelebbiek Gyulán és Sarkadon mérik a háttérsugárzást.[261]

[260] A dózisteljesítmény mértékegysége a nano-sievert/h, (nSv/óra).
[261] https://www.duotek.hu/hu/news/radioaktivitas-meres-online

2.1.13.7 Hulladékkezelés

Békéscsaba és a járás többi települése a Dél-alföldi régió településeivel karöltve 2006-ban önkormányzati társulást hozott létre[262], melynek célja, hogy a tagtelepülések területén található bezárt, megfelelő műszaki védelemmel nem rendelkező lakossági hulladéklerakókat rekultiválja, valamint korszerű hulladékgazdálkodási rendszer létrehozásával, az újrahasznosítást szolgáló szelektív hulladékgyűjtés és a komposztálás széleskörű elterjesztésével csökkentse a lerakóhelyekre kerülő hulladék mennyiségét. A DAREH – számos fejlesztést végrehajtva – a korábbi, depókban történő lerakásra támaszkodó hulladékgazdálkodási rendszer helyett egy modern, az újrahasznosítás és az újrahasznalat lehetőségeit is kihasználó megoldást alkalmaz. A 12 500 t/év kapacitású, a begyűjtött hulladék szállítási logisztika részét képező átrakóállomás biztosítja a gyűjtőkörzetbői a hulladék gazdaságos továbbszállítását a Bekescsabán létesült válogatóműbe. A város külterületén található a vállalat székhelye, mely egyben gyűjtőpontként is üzemel. Megvalosult a 2630/7 hrsz.-u földrészleten a KEHOP-3.2.1-15-2017-00010 azonositószámú, „Komplex hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése a Dél-Alföld térségében, különös tekintettel az elkülönített hulladékgyűjtési, szállítási és előkezelő rendszerre" cimü projekt, melynek keretében egy hulladekudvart létesített a DAREH társulás.

Elmondható, hogy a kommunális hulladék gyűjtése a járás településeinek minden körzetében heti szintű, míg a szelektív és a zöld hulladek begyűjtése hetente történik meg. A lomtalanítást szintén a közszolgáltató végzi Békéscsabán, Csabaszabadin, Gerendáson, Telekgerendáson évente kétszer; Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Újkígyóson évente egyszer; míg Csorvason házhoz menő lomtalanítás igényelhető írásban. [263] A közszolgáltató a város külterületén válogatóüzemet működtet. Erössége a városnak, hogy hazai viszonylatban korán, 2015-ben már bevezették a házhoz menő szelektiv hulladékgyűjtést. Ezt egészíti ki és erősíti a közterületeken, bevásárlóhelyek mentén elhelyezett 22 darab szelektiv hulladékgyűjtő sziget.[264]

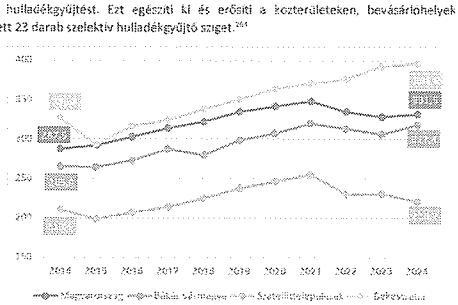

62. ábra: az egy főre jutó, elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (kg)
Adatforrás: Tell!

[262] Dél-Alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH) Letelepítését Célzó Önkormányzati Társulás néven, melynek jelenleg 53 tagja van.
[263] DAREH honlapja, https://dareh.hu/
[264] Klímastratégia az érintett települések számára, Klímastratégia, 2021.

A 62. ábrán látható, hogy hogyan alakult 2014 és 2024 között az egy főre jutó, elszállított települési hulladék átlagos mennyisége a vármegyeszékhelyen, a szatellitelepüléseken (békéscsaba nélkül), a vármegyében, illetve országosan.

Az adatok alapján megállapítható, hogy 2015 óta növekszik az elszállított hulladék mennyisége. A vizsgált időszakban Békéscsabán az egy főre jutó átlagos érték lényegében együtt mozog az országos átlaggal, majd 2021-től szétválnak. Az utolsó elérhető adatok (2024) szerint a békéscsabai átlag 395,6 kg/fő, az országos 331,5 kg/fő, a vármegye: 317,4 kg/fő volt, a békéscsabai járásba tartozó települések átlaga pedig (a járásközpont nélkül) 220 kg/fő az elszállított hulladék mennyiségét illetően

A következő ábrán az látható, hogy 2014 és 2024 között hogyan változott az összes elszállított település szilárd hulladék tonnában mért mennyisége Békéscsabán és a szatellitelepüléseken összesítve.

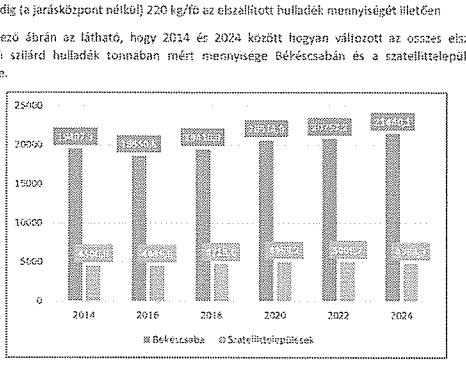

63. ábra: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna) Békéscsabán és a járás többi településén, 2014-2024 között
Adatforrás: Tell!

A diagram szemléltei, hogy egy visszaesést követően 2015 óta folyamatos a növekedés, mind a vármegye- és járásszékhelyen, mind a szatellittelepüléseken. Békéscsabán ez az érték 2024-ben meghaladja a 20 ezer tonnát, míg a járásbeli települések esetében közel 5 ezer tonna volt. A járás települései közül kiemelkedik Csorvás és Újkígyós, ahol az utolsó mért évben ezer tonna feletti az összes elszállított hulladék mennyisége, ráadásul 2014 óta minden évben hasonló számokat regisztráltak. A járásban így Újkígyós az élőhovas, ahonnan minden évben körülbelül 1300 tonna települési szilárd hulladékot szállítottak el.

Az egy főre jutó szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék mennyisége és annak az összes hulladékhoz viszonyított aránya növekedést mutatott 2014 és 2024 között mind a járás központjában, mind a járás többi településén. 2014-ben még csak Békéscsabán szállítottak elkülönített módon is hulladékot a lakosságtól, akkor ez az arány 25 százalékos volt. A vizsgált időszakban 2015 volt az első év, amikor a járásban két másik településen is megjelent a szelektív hulladék elkülönített gyűjtése. Kétsopronyban ez az arány ekkor 0,4 százalékos volt, Csorvásón pedig 1,2 százalékos. 2016-ban jelent meg ez a modja a hulladék elszállításnak Csabaszabadin (16,1%), Gerendáson (8,8%), illetve Újkígyóson (27,8%). 2017-ben lépett be a sorba Doboz (1%). Szabadkígyós (0,3%) és Telekgerendás

(2,6%). Ez tehát az első év a vizsgált időszakban, mikor a járás összes településen elérhető a lakosság számára a szelektív hulladékgyűjtés. Ebben az évben a járásban Békéscsabán (22,6%), illetve Újkígyóson (28,2%) mondható magasnak a szelektív hulladék aránya az összes elszállított szilárd hulladékhoz mérten.

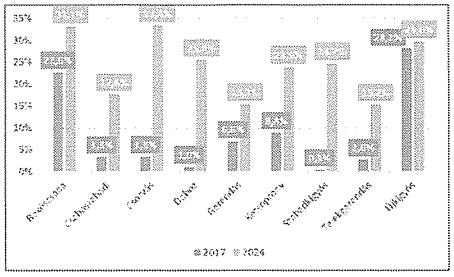

64. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%)
Forrás: saját

A 2017-es és a 2024-es adatok összevetése a 64. ábrán látható. Az időszakban egyértelmű és folyamatos növekedés volt tapasztalható a szelektív hulladékgyűjtés mennyisége és az összes hulladékhoz viszonyított aránya tekintetében is. Míg 2017-ben Békéscsabát megelőzve Újkígyóson volt a legmagasabb az arány, 2024-re Csorvás lett az első, Békéscsaba ekkor is csupán második. Figyelemremélő az arányszám növekedés az egész járásban, de főleg a szatellittelepülések esetében. Ez az ugrásszerű fejlődés vélhetően a hazhoz menő rendszerben történő szelektív hulladékgyűjtés bevezetésének köszönhető.

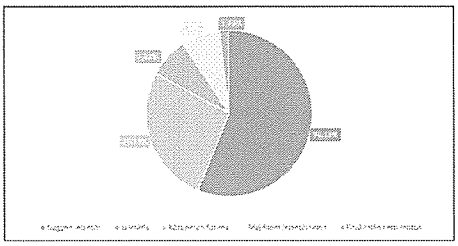

65. ábra: A szelektív hulladékgyűjtés fontosságának megítélése Békéscsabán
Forrás: Lokális Körforgás Kerület Fenntartható Városfejlesztési Programjának kérdőíves felmérése - Békéscsaba

A 65. ábrán látható az FVS-t megalapozó lakosság-kérdőíves felmérés során adott válaszok megoszlása azzal kapcsolatban, hogy mennyire tartják fontosnak a Békéscsabán élők a szelektív hulladékgyűjtést. A válaszadók 56,14 százalékának az életminősége szempontjából nagyon fontos a szelektív hulladékgyűjtés.

2.1.12.2 Vizuális környezetterhelés

Vizuális környezetszennyezésnek vagy környezetterhelésnek nevezhetünk minden olyan ember által a (városi) környezetbe történő beavatkozást vagy információs túlterhelést, mely révén nehezebbé válik az (épített) környezet, a táj vizuális információinak felismerése, osztályozása, illetve feldolgozása. Városok esetében tipikusan ilyen lehet a közterületi reklámszennyezés vagy a barnamezős (volt ipari) területek jelenléte. Békéscsaba esetében (hazai viszonylatban) egyik sem jelentős probléma. Vannak ugyan barnamezős területek a város területén és környékén, de az aránya vagy állapota ezeknek nem kirívó, továbbá a közterületi reklámszennyezettség sem kiugróan magas. Elhanyagolt, romos épületek sem figyelhetőek meg nagy számban a városban. Szemmel látható probléma ugyanakkor az illegális hulladéklerakás, illetve a szelektív hulladékgyűjtő szigetek nem megfelelő használata, valamint a várost átszelő Élővíz-csatornán időközönként megjelenő szennyeződés.

Az illegális hulladéklerakás felszámolására 2020-ban a Belügyminisztérium támogatásával, több mint 50 helyszínen indult akció, melynek során az illegálisan elhelyezett építési-bontási, veszélyes és kommunális hulladékok kerültek elszállításra.[265]

Továbbá visszatérő probléma volt, hogy a Felső-Körös során, a használaton kívüli szivattyúházban illegálisan elhelyezett hulladékkal lehetett találkozni, ezért 2021-ben az önkormányzat lebontatta az épületet. Korábban szintén komoly gondot okozott, hogy a szelektív szigetekre néhányan szemetelerakóként tekintettek, de ez a jelenség is egyre kevésbé jellemző a településen. További pozitív fejlemény, hogy 2024-ben átadásra került egy új hulladékudvar a Kétegyházi úton. Ez a beruházás megteremti a lehetőségét annak, hogy ne Gyulára kelljen utazniuk a békéscsabai lakosoknak, amennyiben építési törmeleket, veszélyes és elektronikai hulladékot szeretnének a szabályoknak megfelelően leadni. Korábbi intézkedéseinek köszönhetően pedig az Élővíz-csatorna is tisztább lett.[266]

2019-ben kigyulladt és teljesen kiégett a városképi szempontból jelentős István malom. Az ikonikus épület katasztrófája miatt egy ideig le kellett zárni a Gömalom teret, a malom szerkezetének stabilizálásának köszönhetően a forgalom újraindult a környéken. A jelentős építészeti értékkel bíró malomépület teljes értékű helyreállítása és az új funkció megtalálása érdekében tárgyalások zajlanak, készülnek a fejlesztési koncepciók.[267]

[265] Illegális hulladéklerakás felszámolása a Belügyminisztérium támogatásával
[266] https://www.bekescsaba.hu/hirek/2024/10/uj-hulladekudvar-nyilt-bekescsaban
[267] https://www.bekescsaba.hu/hirek/2024/10/uj-hulladekudvar-nyilt-bekescsaban

2.1.13.3 Árvízveszély

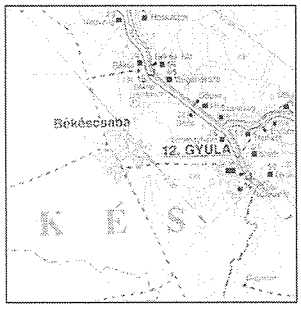

66. ábra: Árvízvédelmi művek Békéscsaba környékén
Forrás: BÁKÁV Fenntartható Városfejlesztési Programjának alátámasztása, 2021

A Körös-Maros közének közel fele árvizek által veszélyeztetett mélyártér terület, kivéve a folyók szabályozás vízjárásnak.[268] Jellemző módon a folyók korábbi ártere árvízvédelmi töltések által el lett vágva a természetes vízpotlástól, emiatt a területen a legnagyobb feladat az ár- és belvízvédelem, illetve a vízpótlás. A város ártéri része a Berettyó és Körösök köze nagyrészén belül a Kettős-Körös völgye és közvetlen környéke kistájhoz, míg az ártéren kívüli terület a Békési sík nagytáj Békéscsabai nyugati szomszédsága kistájához tartozik. Az árvíztől veszélyeztetett városrész magassága 84-86 mBf-i szinttel jellemezhető. A folyók kiaradásaitól elsősorban a Fehér- és a Kettős-Körös bal oldali töltése védi meg. Békéscsaba mind a Fekete-, mind a Fehér-Körös árvizeinek hatása alatt áll a város keleti területrészén (Kisrét, Nagyrét, Alsónyomás stb.), de a körosök aktív ágai közül csak a Fehér-Körös érte el a város keleti határát. Az 1888. március 12-én bekövetkezett árvízkatasztrofa megismétlődésének elkerülésére hatóságilag előírták. Békéscsaba számára a körgát-építést és a csatornák kereszteződési pontjaihoz a zsilipek kialakítását (Alsó körgáti és Felső körgáti zsilipek). A körgát védőképessége 83,21 mBf szintnek felel meg. A mentesített ártéri öblözetté vált városrészek (I-IV kerületek) csapadékvíz-elvezetésének befogadásának gondját az Élővíz-csatorna oldotta meg.[269]

Az árvízvédelmet a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság vezényli. Az igazgatóság működési területe 4108,10 km², az I. rendű árvízvédelmi fővédvonalak összes hossza 340,152 km, míg a II. rendű árvízvédelmi művek hossza 103,661 km.[270] A Kettős-Körös vízgyűjtő területének jelentős része mélyárter, így árvízi elöntés által veszélyeztetett, területén a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározó található. Az árvízvédelem érdekében az elmúlt 150 évben végzett műszaki beavatkozások megváltoztatták a vízfolyások hidromorfológiai állapotát: átvágták a kanyarulatokat és ezzel lerövidítették a medret, illetve növelték a sebességet. Az árvízvédelmi töltések elvágták a folyóktól az ártéri területeket jelentős részét. Az emberi beavatkozások a vízfolyások medrére, a hullámtérre és a parti sávokra is kiterjedtek. Az árvízszintek folyamatos emelkedésével az árvízvédelmi töltések és keresztező műtárgyaik mára nem felelnek meg a biztonsági (és jogszabályi) követelményeknek, különösen igaz ez a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározóra – összegzi a KÖVIZIG 2020-as kettős-Körös vízgyűjtőjével kapcsolatos vitaanyaga.[271]

[268] VITUKI Környezetgazdálkodási Rt. (szerk.): Közép-Európai Vízgyűjtő gazdálkodási terv Magyarország, Országos Vízügyi Hivatal, 2009.
[269] Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programjának alátámasztása, 2021.
[270] Környezet- és Természetvédelem Alapítvány (2015): [illegible]
[271] Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság: Kettős-Körös vízgyűjtő gazdálkodási tervének felülvizsgálata, Vitairat, https://www.kovizig.hu/

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság koordinálásával 2015-ben készült el az országos árvízveszély térkép. Ennek a Békéscsabai járást érintő kivágata látható a következő ábrán a Békési és a Gyulai ártéri öblözet 1 %-os valószínűségű potenciális elöntési térképeinek segítségével.

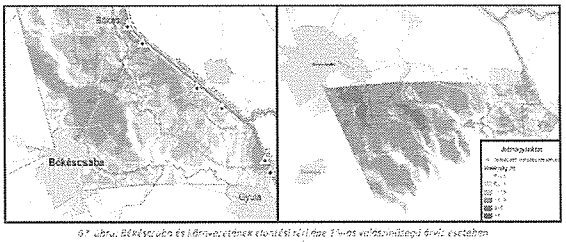

67. ábra: Békéscsaba és Környezetének elöntési térképe 1 %-os valószínűségi árvíz esetében
Forrás: 1346/2015. (III. 25.) Korm. határozattal közzétett Árvízi Országos Kockázatkezelési Terv, mellékletek

Az ábrán látható, hogy az átlagosan 100 évenkénti árvízi események során a takott területeket az elöntés veszélye fenyegeti. A feltételezett gátszakadásokból kialakuló maximális elöntési területek, vízmélységek összesített értékeit szemlélve feltűnő, hogy egy Gyula alatti gátszakadás után Bekescsaba déli és délkeleti részein 3-5 méter, de akár 5 méternél magasabb vízszint is kialakulhat, míg egy ilyen esemény, amennyiben Gyula és Békés között következne be, akkor 0,5 és 3 meter közötti vízmélység is merhető lenne a varmegyeszékhely keleti, északkeleti és északi részét. A 68. ábra pedig szemlélteti, hogy az átlagosan 33 évenkénti árvízi események milyen elöntést okozhatnak Békéscsaba környékén gátszakadás esetén:

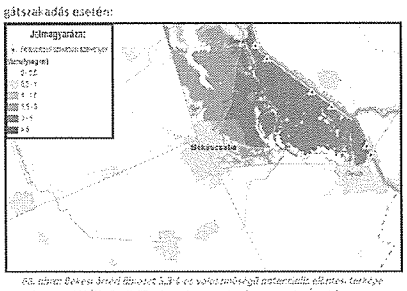

68. ábra: Békés járási illetve Békéscsaba és város-környéki potenciális elöntési térképei Forrás: 1346/2015. (III. 25.) Korm. határozattal közzétett Árvízi Országos Kockázatkezelési Terv, mellékletek

A járás települései ebben az esetben sem kerülnének víz alá, azonban látható, hogy a varmegyeszékhely belterületeit komolyan érintené egy ilyen árvíz. A vízmélység legalább 1,5 és 5 méter, helyenként 5 meter feletti magasságban öntenék el ilyen helyzetben békéscsabát és a tőle keletre, északkeletre és északra fekvő részeket.[272]

[272] Árvízi Kockázatkezelési Információs Rendszer és Térképszolgáltatás (https://www.vizugy.hu/arvizinfo/)

2.1.13 10 fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A környezeti elemekkel, környezetvédelemmel összefüggő konfliktusok és problémák összefoglalása az önkormányzat 2014-es városfejlesztési programja szerint:

- *Város környéki zöldmezős beruházások számára környezetvédelmi és talajvédelmi szempontból is elfogadható területek kijelölése, térképezése nem készült el.*
- *Bár a megvalósított szennyvízcsatorna fejlesztés jelentősen csökkentette a veszélyeztetettséget, vízbázisvédelmi szempontból fontos a szippantott szennyvizek sorsának nyomon követése, a titoti elhelyezések szankcionálása.*
- *A város játszótereinek, pihenő parkjainak forgalmas utvonalaktol való, környezet-egészségügyi szempontból rendkívül fontos zöldsavos elválasztása nem mindenhol megnyugtatóan megoldott*
- *Közlekedésből eredő kibocsátások növekedése (szálló por, ülepedő por, NO2).*
- *Település-közeli mezővédő erdősávok hiánya fontos szerepet játszanak az ülepedő- és szálloporterhelés növekedésében.*
- *Korszerűtlen közlekedési eszközök magas aránya.*
- *A levegő allergén pollenmennyiségének növekedése*
- *Ipari és mezőgazdasági eredetű levegőszennyezések*
- *Kisvizi időszakban az Élővíz-csatorna vízpótlásának hiányai miatt ökológiai és városképi hátrányok átmeneti időszakban jelentkezhetnek a város területén,*
- *Az Élővíz-csatorna időszakos alacsony terhelhetősége miatt elsősorban a ket körgati anyagárok felől érkező szennyezések a meghatározóak.*
- *Az Élővíz-csatornán előforduló vízbetáplálási műszaki zavarok, illetve balvízüzem miatt szintén jelentkezhetnek ökológiai és városképi problémák.*
- *A déli anyagárokban és környezetében (Nádas lecsapoló-csatorna) felhalmozódott szennyezések következtében a talajvizet és a felszíni vizet másodlagos szennyezések érik.*
- *A termálvizek összetételük miatt (magas szervesanyag-, só-, és fenoltartalom) csak különböző megszigorításokkal és időszakosan helyezhetők el a befogadókba.*
- *A hévizek felhasználása során - a készletcsökkenésen túl - igen nagy problémát jelent az elfolyó víz elhelyezése.* [271]

Ezen konfliktusok, problémák nagy része ma is érvényes, a stratégiai tervezés során figyelembe veendő.

[271] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programjának előkészítése, 2016.

2.1.14 Városi klíma[274]

Hazank klimajara az oceáni, a kontinentális, valamint a mediterrán terségben zajlo légköri folyamatok egyaránt hatassal vannak Magyarországon az átlaghőmérséklet éves átlagertékei növekvő pályén mozognak, a modellezések szerint az ország keleti és déli területein kell a jövőben nagyobb mertékű melegedéssel számolni. Országos szinten a fagyos napok száma csökkenni, a nyári napok és a hőhullámos napok előfordulása novekedni fog. A csapadek mennyiségében nem, de az eloszlásában egyre inkább a szélsőség dominál, ami azt jelenti, hogy inkább a rövid ideig tartó, intenzív záporok, zivatarok formájaban hullik. A nagymennyiségű és intenziv csapadékos jelenségek varhetóan elsősorban ősszel lesznek gyakoribbak, a száraz időszakok hossza pedig nyáron fog leginkább növekedni. A csapadékkal kapcsolatos szélsőségek varható alakulása jellegzetes térbeli eloszlást is mutat és elsősorban Magyarország középső, déli es keleti területeit – azaz a Békéscsabai járás területéi is – kedvezőtlenul erinti majd. Összessegében elmondhato, hogy a csapadék tekintetében nagy kilengések tapasztalhatók az utóbbi evekben, emiatt áradásokra és aszályokra egyaránt fel kell készülni, valamint megnőtt a rendkívül száraz évek fellépésének valószínűsege is. Békéscsaba a klímaérzékeny települések sorába tartozik. [275][276][277]

2.1.14.1 Hőmérsékleti mutatók

Békéscsaba esetében a kontinentális éghajlati hatás a domináns. Az adatok alapján az évi átlagos hőmérséklet +11 °C körül, a nyári atlag 20-21°C, a téli átlag pedig 0-1 °C körül mérhető.[278] Míg a júliusi atlagos maximumhőmérséklet 30°C körül alakul, addig a januári átlagos minimum -2 °C körül mérhető[279]. A járás területe a melegebb tájegységek közé tartozik hazánkban, hiszen az ország nagyobb részen a 10-11 °C közötti évi középhőmérséklet a jellemző, ugyanakkor bizonyos részein megfigyelhető ennél alacsonyabb éves átlagos érték is.[280]

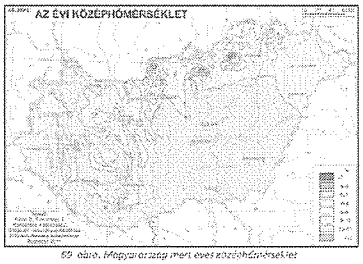

69. ábra. Magyarország mért éves középhőmérséklete
Forrás: Magyarország éghajlata a jövőben, MTA Földtudományok Kutatóintézet, 2011

A hőmérséklet változásának vizsgálata rámutatott, hogy 1,2 °C-os mértékű emelkedés volt megfigyelhető Magyarországon az 1901 és 2014 közötti időszakban, mely változás iránya es mértéke a globális tendenciákhoz képest nem szignifikáns mértékben, de magasabb.[281] Az 1918-2016 közötti

[274] MVM Paksi Atomerőmű szóróanyag alapján, 2016. február
[275] Békés Jövő MJV Fenntartható Energia- és Klímastratégiája, 2021
[276] Magyarország térképeken (MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 201...
[277] Klímaadaptációs rendszer kialakítása Békéscsabán. KEHOP-2.1.2-15-2019-00045 Projekt 2021
[278] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://www.nater.hu/hu/kezdolap/
[279] Adatforrás: Időtrendkép.com, http://idotrend.hu/#/19/hu/
[280] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímastratégiája, 2021
[281] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímastratégiája, 2021

időszakban a békéscsabai térség 1,55-1,6°C-kal melegedett. Ez az érték viszont meghaladja a globális átlagot.[282]

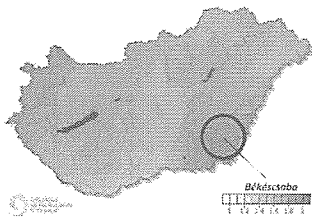

70. ábra Éves átlaghőmérséklet (°C) változása 1901 es 2020 között
Forrás: OMSZ

Az évszakos változasokat tekintve a nyarak melegedtek leginkább az 1981-2014 közötti vizsgált időszakban, a kelet- és dél-alföldi területek például 2 °C-ot meghaladó mértékű melegedést mutatnak nyáron, ugyanakkor az éves átlaghőmérséklet változása ebben a periódusban 1,8-2,1 °C-os volt Békéscsaba környezetében. [283]

A közepesen optimista klímamodellezés is további átlaghőmérséklet emelkedést jelez előre századunk hátralévő részében. Például az ALADIN-Climate klímamodell előrejelzése szerint a 2021-2050 időszakra Békéscsaba esetében 1,5-2 °C-os átlaghőmérséklet-emelkedes várható az 1961-1990 közti referencia időszakhoz képest. Ugyanez a modell a 2071-2100 közötti időszakra 3-3,5 °C-os átlagos változást valószínűsít az éves átlagos hőmérséklet tekintetében.[284]

A regionális klímamodellek lefuttatása és összevetése alapjan a század végére Békéscsabán az átlaghőmérséklet jelenlegi 11°C-os értéke 15°C-ra változik. Várhatoan emelkedni fog a forró napok (amikor a napi maximum hőmérséklet eléri, vagy meghaladja a 35°C-t) száma is, melyből Békéscsaban az 1971–2000 időszakban évente átlagosan mindössze 1,6-1,8-at regisztráltak. Ilyen napok 2021-2050 között evente már 10-15, míg 2071-2100 között 30-35 alkalommal is várhatoak a klímamodellek projekciói alapján. Az éghajlatváltozással egyre szélsőségesebbé való hőmérsékleti értékek országos szinten is trendszerű emelkedése minden jel szerint megfigyelhető lesz Békéscsaba vonatkozásában is. A tavaszi fagyos napok számának csökkenése ugyanakkor bizonyos kultúrák (pl. gyümölcsösök) számára kedvező feltételeket teremthet [285]

A településen a napsuteses órák száma igen magas, évente több, mint 2000 óra, ami a mezőgazdaság, a napenergiahasznosítás és a turizmus szempontjából is igen kedvezőnek tekinthető.

[282] Klímaadaptációs rendszer kialakítása Békéscsabán. KEHOP-2.1.2-15-2019-00045 Projekt 2021
[283] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímastratégiája, 2021
[284] Adatforrás: NATÉR webfelület, http://www.nater.hu/hu/kezdolap/
[285] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://www.nater.hu/hu/kezdolap/

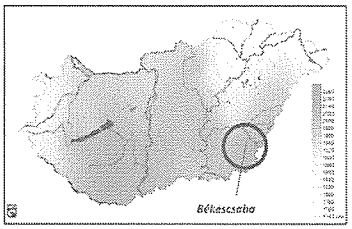

71. ábra. Az évi átlagos napfénytartam (óra), Magyarországon az 1971-2000 közötti adatsor alapján
Forrás: OMSZ

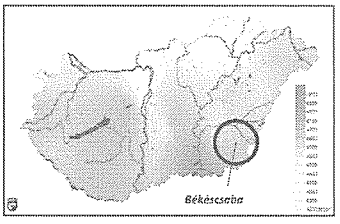

72. ábra A globálsugárzás (MJ/m2) átlagos évi összege Magyarországon (1970-2000)
Forrás: OMSZ

A 72. ábrán látható a Magyarországot érő globálsugárzás mértéke. Ez Békéscsaba esetében évente körülbelül 4650 MJ/m². Globálsugárzás alatt a Napból érkező közvetlen sugárzás, valamint az égbolt minden részéről érkező szórt sugárzás összegét értjük. Magyarországon a legtöbb besugárzás a Tiszántúl déli területein tapasztalható, Szeged környékén ez az érték eléri a 4900-4900 MJ/m² értéket is. A Békéscsabai járás átlagos értéke a napenergiahasznosítás szempontjából ugyancsak kedvezőnek tekinthető országos szinten.

2.1.14.2 Csapadék és felhőborítottság

Békéscsabán az átlagos éves csapadékösszeg az 1961-1990 és az 1971-2000 közötti időszakban is 525-550 mm között alakult.[286] Összességében 1961 és 2014 között a csapadékösszeg a város területén – ahogy országos szinten is – nem szignifikáns mértékben, de emelkedett.[287] Békéscsabán 2008 és 2018 között az átlagos csapadékmennyiség 577 mm volt a KSH adatai szerint.[288]

[286] Adatforrás: NATÉR webfelület, http://www.nater.hu/hu/kezdolap/
[287] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímastratégiája, 2021
[288] Adatforrás: KSH, STADAT - 3.3.3.3. A csapadékban mért napi maximumok havi összege (1 m²-re hullott víz)

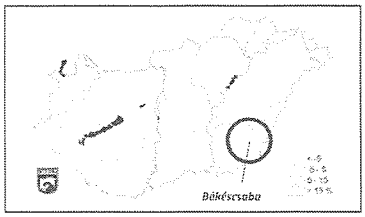

73. ábra: Az országos évi csapadékösszeg változása 1971–2010 között
Forrás: OMSZ

Az alábbi ábrán havi bontásban tekinthető meg, hogy bizonyos csapadékmennyiséget hány nap fog elérni az adott hónapban, illetve a száraz és a csapadékos napok egymáshoz viszonyított aránya is megfigyelhető.[285]

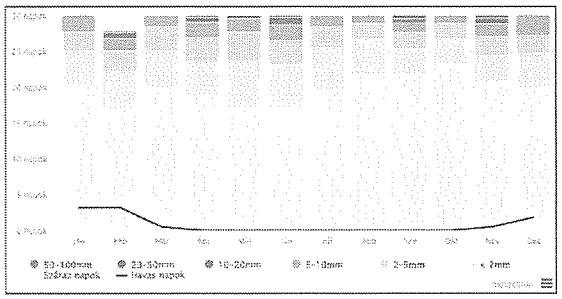

74. ábra: Békéscsabán csapadékos napok
Forrás: Meteoblue[286]

A csapadék mennyisége várhatóan csökkenni fog a város környékén a 2021-2050 közötti időszakra vonatkozó modellezések szerint, mégpedig 50, vagy akár 75 mm-rel is éves szinten. A modellezés szerint a csökkenés trendszerű, hiszen 2071-2100 között a jelenlegi átlagos évi csapadékösszegekhez képest 75-100 mm-es csökkenés várható Békéscsabán.[287]

Magyarországon a nyári csapadék a következő évtizedekben 5 %-ot, az évszázad végére pedig 20 %-ot elérő csökkenése bizonyosnak tűnik, amit nagy valószínűséggel az őszi és a téli csapadék növekedése

[285] Adatforrás: meteoblue.com
[286] Honlap: https://www.meteoblue.com
[287] Adatforrás: Nyírtelek térségére: Klíma-Terep modell, Kiss Andrea

fog kompenzálni. A nagymennyiségű és intenzív csapadékos jelenségek várhatóan elsősorban ősszel lesznek gyakoribbak, a száraz időszakok hossza pedig nyáron fog leginkább növekedni.[288]

A 75. ábra összegzi, hogy hogyan oszlanak meg a felhős, napos és csapadékos napok Békéscsabán havi bontásban, az előző 30 év adatai alapján.[289]

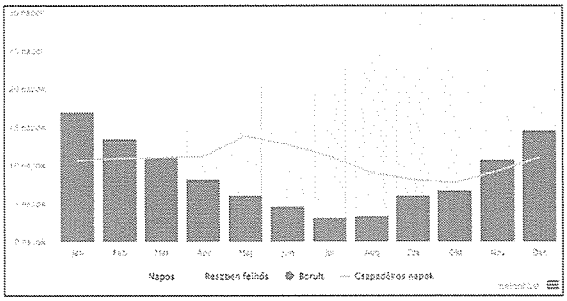

75. ábra: Felhős, napos és csapadékos napok eloszlása Békéscsabán
Forrás: Meteoblue[290]

A szélsőségek várható alakulása jellegzetes térbeli eloszlást mutat és elsősorban Magyarország középső, déli és keleti területeit érinti kedvezőtlenül, azaz Békéscsabának és térségének a klímája is negatív irányban módosul ezen a téren. A következő – békéscsabai csapadékösszegek éves alakulását bemutató – ábrán látható, hogy mi várható Békéscsaban és térségében. Akár a mindössze 200 mm-es éves csapadékösszeg is lehetséges lehet a jövőben.[291]

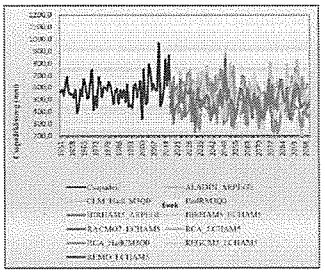

76. ábra: Az évi csapadék összeg mutatói és várható jövőbeli alakulása Békéscsaba térségében. 1951-2100 között 10 legcsapadékosabb és legszárazabb év értékei alapján
Forrás: Szlávecz I. (2020)

[288] Békés Város MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021
[289] Adatforrás: meteoblue.com
[290] Honlap: https://www.meteoblue.com
[291] Klímaadatsorok gyűjtése kelet-európai térségben. KEHOP-2.2.1-16-2019-00245 Projekt, 2021

Békéscsabán 2003-2018 között évente átlagosan 136,8 csapadékos nap volt a KSH adatai alapján.[292] A csapadékösszeg csökkenésével párhuzamosan az éves csapadékmentes napok számának növekedése várható a modellezések alapján. Így akár az évi 210 csapadékmentes nap is realissá válhat Békéscsaba térségében. Az évi átlagos csapadékösszeg esetében a legtöbb modell szerint az utóbbi években jellemző 577 mm-es szint 450-500 mm alá fog csökkenni. A fenti adatok a mezőgazdaság számára jelentenek kifejezetten nagy kihívásokat.[293]

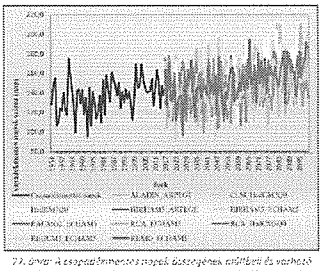

77. ábra: A csapadékmentes napok összegének múltbeli és várható jövőbeli alakulása Békéscsaba térségében 1951-2100 között 10 legszárazabb klímamodell eredményei alapján
Forrás: Szlávecz I. (2020)

2.1.14.2. Árvíz- és belvíz, illetve vízkárveszély

Összességében a lehetséges veszélyhelyzetek, katasztrófák köréből az ár- és belvíz, illetve aszály veszélyeztetéssel kell számolni leginkább a vármegyében, valamint Békéscsaba területén. Hosszú távon – a klímamodellek alapján – mind erősségében és gyakoriságban inkább növekedés várható a különféle kockázatok esetében.[294]

A Körösök vízjárása nem egyenletes, vízszállításuk rendkívül szélsőséges. A legkisebb és legnagyobb vízhozamok aránya eléri, a „vízjáték" meghaladja a 10 m-t. A magas vízállás márciusban, áprilisban és júniusban fordul elő, a „kisvizek" augusztusban, szeptemberben jellemzőek. A megye területén 25 településen 223 943 ember van kitéve árvízveszélynek. A térképről leolvasható, hogy Békéscsaba városa magas besorolású árvízi kockázati területen fekszik.

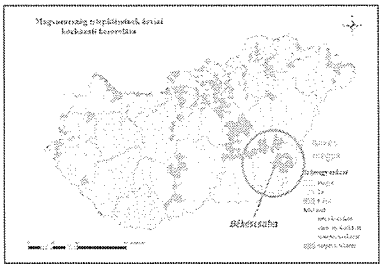

78. ábra: Magyarország árvízi veszélyeztetettsége
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021

1995 decemberében vonult le a Körösökön a múlt évszázad legmagasabb árhulláma, amely jelentős védelmi feladatokkal járt. Ezt meghaladó, eddig mért legnagyobb vízszinteket produkáló árhullám

[292] Adatforrás: KSH, 2019. évi
[293] Klímaadatsorok gyűjtése kelet-európai térségben. KEHOP-2.2.1-16-2019-00245 Projekt, 2021
[294] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021

jelentkezett 2006 tavaszán a Hármas-Körösön, mely több hétig tartó megfeszített munkát jelentett a védekezésben részt vevő együttműködő szervezeteknek és állampolgároknak.[295]

A vármegye településeinek jelentős része rendelkezik kiépített belvízelvezető rendszerrel, de a rendszerek karbantartásának mértéke nem teljeskörű. 1999 óta szinte évente bekövetkezett jelentős anyagi kárt okozó belvízi veszélyeztetettséggel a jövőben is számolni kell. A fenti térképről leolvasható, hogy Békéscsaba városa magas besorolású belvízi kockázati területen fekszik.[296]

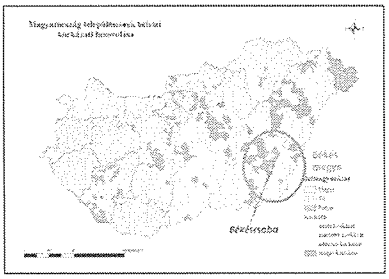

79. ábra: Magyarország belvízi kockázati térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021

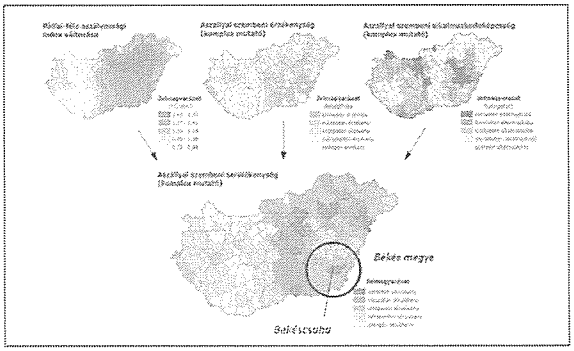

80. ábra: Magyarország aszállyal szembeni sérülékenysége térképen
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021

Békés vármegye nagy része fokozottan sérülékeny az aszállyal szemben, jellemző a több heten, akár több hónapon át tartó szárazság. Emiatt előfordulhatnak a külterületi mezőgazdasági tüzek okozta veszélyhelyzetek, de az is megállapítható, hogy erdőtűzzel szemben sérülékenysége mérsékelt. A

[295] Békés Város MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021
[296] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaterve, 2021

nagytáblás mezőgazdasági földműveléséből eredően az erdősávok hiányában jelentős károkat okozhatnak a szél és porviharok. [101]

A jövőben kockázatviselési és katasztrófavédelmi szempontból a fokozódó csapadékintenzitás és belvízveszély, az árvízi magasságok növekedése jelenthet gondot a városban. Ezek mellett a nyári időszakban a hőségperiódusok növekedése várható, amely megterheli az idős szervezetet és megemeli a halálozások számát.

2.1.14.4 Szélgárás

A Kárpát-medencében az átlagos szélsebesség viszonylag alacsony (2-4 m/s az éves átlag). Ennek oka, hogy medencei hatás érvényesül.[102] Az ország nagy részében északnyugati, északi a jellemző szélirány, de a Tiszántúlon, így Békéscsabán is az északi mellett az északkeleti irány a leggyakoribb. Ez nagy részben a Duklai-hágó, illetve az Erdélyi-szigethegység hatásának tulajdonítható. A szélsebesség évi középértéke 3 m/s, tehát 11 km/h körül alakul a földfelszín közelében, szélcsend az év 7%-ában fordul elő. [103]

A 81. ábra Békéscsaba esetében megmutatja, hogy egy évben hány óran keresztül fúj a szél egy adott irányból. [104] Az északi szél dominanciája mellett látható, hogy főleg 1-19 km/h közötti szelek a jellemzőek a város környékén. A város szélsebességgel kapcsolatos legfontosabb értékei havi bontásban a következő diagramon (82. ábra) tekinthetőek meg. [105]

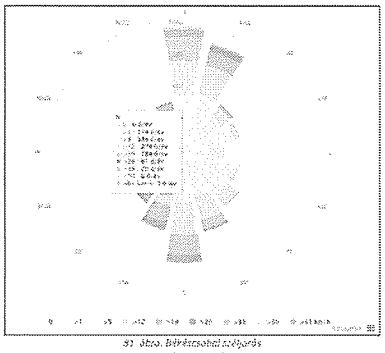

81. ábra: Békéscsabai szélgárás
Forrás: Meteoblue

[101] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímastratégiája, 2021
[102] Magyarország szélenergia-potenciál térképei, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet Budapest, 2011
[103] Magyarország földrajza, Tanulmányok, Budapest, 1977 pp. 63-65
[104] Adatforrás: https://meteoblue.com
[105] Adatforrás: https://hu.weatherspark.com

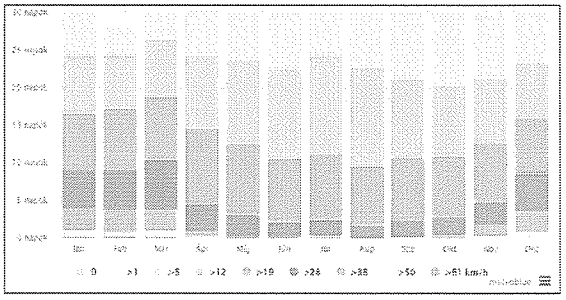

82. ábra: Szélsebesség havi bontásban Békéscsabán
Forrás: Meteoblue

A város térségének szélsebessége 10 méter magasságban átlagosan 3,5 m/s, 50 méter magasságban 4,5 m/s, 100 méter magasságban 5,5 m/s, 200 méter magasságban pedig átlagosan 6,2 m/s érték körül alakul.[106] A földfelszíntől eltávolodva a szélenergia-hasznosítási potenciál egyre kedvezőbb. A szélsebesség növekedése mellett a szél állandósága is egyre növekszik. A sebesség és teljesítmény szerinti széladatokat az 55. táblázat foglalja össze, melyek a szélenergia-potenciál felmérését alapozhatják meg.

Magasság felett [m]	Átlagos szélsebesség [m/s]	Teljesítménysűrűség [W/m²]
10 méter	~ 3,5	-
50 méter	~ 4,5	~ 120-140
100 méter	~ 5,5	~ 200-220
200 méter	~ 6,2	~ 340-370

55. táblázat: Széladatok Békéscsabán
Adatforrás: www.windatlas.hu[107]

Egyéb adatok

Megnevezés	Értékek
Napsütéses órák száma [óra/év]	n.a.
Csapadékos napok száma [nap/év]	n.a.
Átlagos páratartalom [%]	n.a.
Átlagos hőmérséklet [°C]	n.a.

56. táblázat: A fejlesztési terület(ek)re vonatkozó egyéb adatok (Az adatok hosszú a 2.1.10. Települési rendszer részletes alfejezetében találhatók, eltérő struktúrában)

[106] Adatforrás: https://windatlas.energy.dtu.dk/
[107] Letöltés, hőmérséklet és szélsebesség adatokkal

2.2 Területi lehatárolás

Az 57. táblázatban látható tényezők döntően Békéscsabára, mint központi településre vonatkoznak. A táblázatban megfogalmazott jellemzők háttere jellemzően a 2.1 alfejezetben olvasható (elsősorban a 2.1.5, 2.1.6, 2.1.11, 2.1.12 alfejezetekben), de a 2. fejezet egyéb alfejezeteire is támaszkodik. A bemutatott térségi lehatárolás módszertana szerinti elemzés a következő, helyzetértékelő alfejezet egyes tervezési dimenzióinak szintézisét követően jelenik meg térségi és városrészi kitekintéssel.

Ügynök	Városrangok	Központi funkció	Térségi szintű szervezet központja
A.) Kötött	közigazgatási egység	vármegye-székhely	A vármegye települései.	75
		járáskozpont	A járás települései	9
B.) Fuggőleges	agglomerációs	agglomerációs központ	Azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek. Jellemzően Békéscsaba szomszédos településeivel legerősebb az kapcsolat, de a vármegye összes települése számára kisebb-nagyobb mértékben foglalkoztatási vonzáskozpont és agglomerációs központ a vármegyeszékhely.	Csabaszabadi, Szabadkígyós, Doboz, Telekgerendás Kétsoprony, Újkígyós Murony, Kamut kötegyháza, Békés Csorvás, Lökösháza Pusztaottlaka, Csárdaszállás, Mezőberény
	foglalkoztatás	vonzáskozpont [108]		
		szolgáltató központ	A város által nyújtott alap- és középszintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok településsel a Békéscsabára ingázók főbb településével szoros összefüggésben vannak. A foglalkoztatási vonzáskozpont és a szolgáltatóközpont között nagyon jelentős az átfedés.	
	funkcionális	szolgáltatói hálózatu központok	A térségben a szociális szolgáltatások sok esetben központokba szervezve működnek. Több szociális intézmény egyes szolgáltatásait a vármegye teljes területén biztosítja: pl.: Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye békéscsabai szociális intézményegysége. A járás kisebb településein többféle intézmény nem működik. Ebből fakadóan a hiányzó intézmények feladatait más településen látják el (jellemzően	Térségi szinten szervezett közszolgáltatások: • **AUT-KÖZ-PONT Fogyatékosok Nappali Intézménye:** A vármegye összes települése • **Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat:** Békéscsaba és Békés kistérség közigazgatási területe • **Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye:** Békéscsaba,

[108] A B3. ábra alapján látható, hogy a foglalkoztatottak nem kizárólag a helyi Békéscsabára. A feltárt betáblázottak jelentős településen kívülre is, meghaladja arányos.

Ügynök	Városrangok	Központi funkció	Térségi szintű szervezet központja
			Békéscsabán), illetve a jobb szolgáltatási színvonal miatti szokan a békéscsabai intézményrendszert használják a helyi helyett.	Csanádapáca, Doboz, Csorvás, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas, Újkígyós • **BKESZK Bartók Béla Szenvedélybetegek Nappali Intézménye:** Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás • **Békéscsabai Családsegítő:** Békéscsaba, Gerendás, Kétsoprony • **BEKSZI[109]:** Békéscsaba Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás • **HSZK[110]:** Békéscsaba, Csorvás, Telekgerendás • **Békés Város Szociális Szolgáltató Központ:** Doboz • **Egységes Szociális Központ (Orosháza):** Csorvás • **Orosházi Kistérség Többcélú Társulás:** Csorvás, Gerendás Hiányzó intézmények: • **Bölcsőde:** Csabaszabadi és Gerendás • **Óvoda és általános iskola:** Csabaszabadi • **Középiskola:** Csorvás kivételével minden járási település • **Felsőfokú oktatás:** Az összes szatellitetelepülés • **Háziorvosi, védőnői és fogorvosi ellátás:** Csabaszabadi • **Gyógyszertár:** Csabaszabadi
	fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	A TOP Plusz források felhasználásának koordinálására jött létre a Térségi Fejlesztési Bizottság, mely a városfejlesztést integráltan és térségi szinten kezeli. Ezen felül a térségben több, az önkormányzati infrastruktúra-hálózatokat közösen fejlesztő szervezet/vállalkozás/társulás működik.	• **Térségi Fejlesztési Bizottság a TOP Plusz keretében** megvalósuló fejlesztések koordinálására: A 9 járási település • **Ivóvízszolgáltatás és/vagy szennyvízelvezetés:** Békés és Csongrád-Csanád vármegye 132 településre az Alföldvíz Zrt. ellátóterülete alapján; Újkígyós

[109] Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ
[110] Humán Szolgáltató Központ

Témakör	Területi érintettség	Beavatkozási típus	Információ a beavatkozás konkrét tartalmáról
			mely a kisméretű, turisztikai fejlesztések és szolgáltatások szűkebb körére koncentrálnak. Az Élővíz-csatorna komplex fejlesztése szintén a járásnak tulajdonítható jelentőséggel bír és 6 békési település a Gyulai Közüzemi Nonprofit Kft. által • **Hulladékgazdálkodás:** 93 dél-alföldi település társulása a DAREH Bázis Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt. • **Kerékpárút-fejlesztések:** A Békéscsabai járás településeinek Csabaszabadi, Újkígyós és Szabadkígyós bevételével o Wenckheim-kerékpárút fejlesztése: Doboz, Békéscsaba, Szabadkígyós • **Gyula-Békéscsaba kiemelt turisztikai térség fejlesztése:** Gyula és Békéscsaba (melyhez szatellittelepülései is szorosan kapcsolódnak) • **Élővíz-csatorna komplex fejlesztése:** Gyula, Békéscsaba, Békés

17. táblázat: A városrégiség lehatárolás tematikái

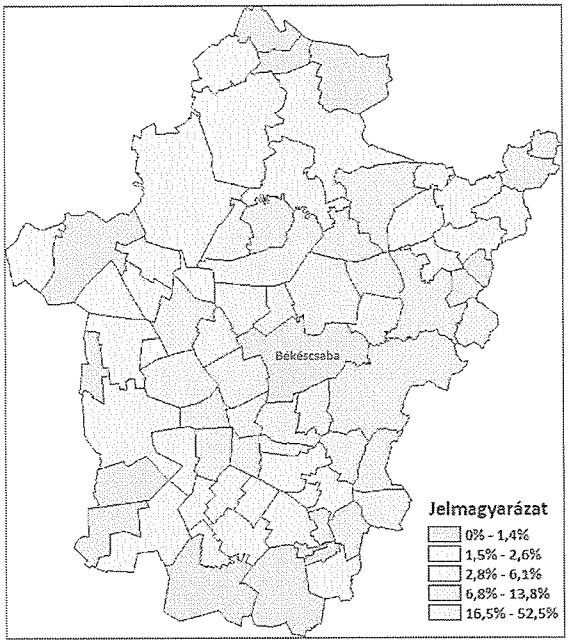

13. ábra: A Békéscsabára ingázók aránya az egyes településeken foglalkoztatottakon belül (saját szerkesztés, TEIR, a 2011-es népszámlálás adatai[1])

[1] A 2022-es népszámlálás során ezt az adatfelvételt nem mértük

2.3 Helyzetértékelés, szintézis

Jelen helyzetértékelő fejezet a Stratégia megalapozását szolgálja: a helyzetfeltárás keretében elvégzett, a 2.1. fejezetben részletesen bemutatott, strukturált ágazati statisztikai adat- és információ (releváns háttérdokumentumok, szabályozási keretek stb.) elemzésére támaszkodva itt egy értékelő szintézis jelenik meg, mely az FVS gondolati vonalát meghatározó, öt fő tervezési dimenzió mentén szerveződő szempontrendszerének bevezetésével fogalmazza meg a helyzetértékelés hangsúlyait.

A tematikus helyzetfeltárás széleskörűen számba veszi az adatokat, elemzési szempontokat, és erre alapozva a helyzetértékelés kiemeli azokat a külső és belső folyamatokat, összefüggéseket, melyek az FVS stratégiájának kialakítását meghatározzák és alátámasztják.

Az elvégzett helyzetelemzés során Békéscsaba MJV és térsége azonosította a megelőző ciklus (2014-2020) fő tendenciáit, azokat a fő változásokat, melyek a külső – belső gazdasági – társadalmi és környezeti működés jelenlegi kereteire hatással vannak, és amelyekre a város és térsége a rugalmas alkalmazkodó képességének erősítésével hiván proaktívan reagálni. Békéscsaba és térsége kiemelt figyelmet fordít – intézményi, finanszírozási és további, egyéb eszközökkel – a külső környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatok hatásainak városrészi működésére történő beépítésére, és negatív folyamatok esetén törekszik azok semlegesítésére vagy ellensúlyozására.

A városrészi adaptív és transzformációs képesség, azaz a rezilliencia, az FVS-en végigfutó öt tervezési dimenzió hatásainak összességéből tevődik össze, ezek a következők:

- Prosperáló városrészség (helyi gazdaságfejlesztés);
- Zöldülő városrészség (energetikai átállás);
- Digitális városrészség (digitális technológia alkalmazása, okos megoldások működési integrációja);
- Megtartó városrészség (társadalmi folyamatok, beleértve a befogadási és esélyegyenlőséget is);
- Kiszolgáló városrészség (városrészi területhasználat, közmű infrastruktúra, épített és természeti környezet).[214]

Jelen helyzetértékelő fejezet területileg jellemzően az egész járásra érvényes, ahol releváns említés szintjén jelzi azt is, hogy az öt dimenzió mentén megállapított szintézis hogyan képződik le a Békéscsabára, a szatellittelepülésekre, illetve Bél észcsaba egyes városrészeire.

[214] Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Kidolgozásának Útmutatója 2021.07. (Innovációs Minisztérium, REKK Kft., ÖKOTREND Kft. által) és a Helyzetértékelés fejezet struktúrája során az értékelési szempontrendszer kialakításánál a Miskolc-Tapolca-Lillafüred Kiemelt Térség Fejlesztési

2.3.1 Prosperáló városrészség

A város, városrészség gazdasága

P1: Békéscsaba és városrészége gazdasági súlya, jelentősége elmarad a hasonló méretű és funkciójú hazai megyei városrészségek átlagától, a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztéma általánosságban alacsony szintű. Az ágazati együttműködések kevéssé jellemzőek, csupán néhány, külföldi tulajdonban lévő nagyvállalkozás el ezekkel a lehetőségekkel (pl. Hirschmann Car Communication kft., Linamar Hungary Zrt., Merzek Knar Packaging Kft., Mondi Békéscsaba Kft.) és épített ki térségi hálózatot, de esetükben is elsősorban fejlett beszállítói láncról beszélhetünk csak. A legnagyobb beszállítói hálózatot a Linamar hozta létre, de egyre jelentősebb a Csaba Metál Zrt. magyar kisvállalkozói láncolat is. Ezen vállalkozások tekinthetők a városrészség gazdasági kulcsszereplőinek. Ágazati szinten a nyomdaipar és a gépipar mellett az elmúlt években az építőipar súlya emelkedett számottevő mértékben, míg a kitűnő mezőgazdasági adottságok és a több évtizedes öntözéses földalapú tapasztalatok ellenére az élelmiszeripar fejlődése megakadt.

A térségi hálózatok közül említést érdemel a helyi vállalkozók és a Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara által közösen létrehozott két klaszter, de nem alakult ki élénk gazdasági együttműködés ezek keretében. A város és térsége összességében innovációszegény: sem innovációteremtésben, sem az innováció terjesztésében nem jeleskednek Békéscsaba és a szatellittelepülések vállalkozásai. Ez leginkább arra vezethető vissza, hogy a vármegyeszékhelyen elsősorban gyártás és termelés folyik, a kutatás-fejlesztés, továbbá a legtontosabb vállalkozások székhelyei nem itt találhatóak.

Néhány pozitív példát azért látni az utóbbi időben, a Gál Ferenc Egyetem városban megtelepedése és a Szegedi Tudományegyetem új képzései, az új Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpont, valamint a Légi és Gépipari Képzőközpont átadása, a formálódó leglépari klaszter és a Kollabor létrejötte egyaránt ide sorolható. A szatellittelepülések esetében innovációs ökoszisztémáról nem beszélhetünk.

P2: A helyi gazdaság működésének egyik fő befolyásoló tényezője a munkaerőpiac állapota, azon belül is a human erőforrás általános jellemzői, illetve ezek viszonya a helyi gazdaság igényeihez. A rendelkezésre álló adatok alapján kijelenthető, hogy Békéscsabán és térségében a lakosság egészségi állapota a hátrányos helyzetű régiókéhoz képest megfelelő. A békéscsabai lakosság korösszetétele fokozatos öregedést mutat, ezért várhatóan a következő évtizedben azoknak a krónikus betegségeknek az aránya fog emelkedni, amelyek az idős korú népességnél gyakoribbak. A szatellittelepülések esetében ez a tendencia még erősebben kimutatható.

A megyei jogú városokhoz képest a felsőfokú végzettek aránya a városban kedvezőtlen, a legfrissebb rendelkezésre álló adatok alapján Hazai Hodmezővásárhelynél voltak jobbak a békéscsabai adatok. Egyértelműen kijelenthető, hogy hiányzik a mérnöki, informatikai, projektmenedzsment és marketing tudása városból. Közép- és hosszú távon pozitív változást hozhat a Gál Ferenc Egyetem megtelepedése és 2021-ben beindított új egyetemi szakok. A középfokú képzés (főként a szakképzés) megfelelő mennyiségű és minőségű, a közelmúltban átadott nyomdaipari, valamint légi és gépipari képzőközpontok ezt tovább erősítik. A munkaerőpiaci igények és a képzési struktúra összehangolása a komoly figyelmet érdemel.

A járáson belül érdemi középiskolai oktatás csak a vármegyeszékhelyen található, a szatellittelepülések lakói középfokú tanulmányaikat jellemzően Békéscsabán végzik. A lakosság életminőségét tekintve elmondható, hogy Békéscsabán kifejezetten

emberléptékű, élhető város, mely mennyiségét (hálózatsűrűségét) és minőségét tekintve is megfelelő intézményhálózattal rendelkezik. Jók a városi zöldfelület a forgalomcsillapított övezet. Problematikus ugyanakkor a más vármegyeszékhelyekkel összehasonlítva egyértelműen átlag alatti jövedelmi viszonyok.

A munkaképes korúak aránya némileg alacsonyabb a hasonló méretű városokhoz képest, amelyet az előnyös korstruktúra és a folyamatos elvándorlás együttesen indukál. Az érdemi munkaerőtartalékok a városban elfogytak, évek óta 5% alatti a regisztrált álláskeresők aránya az aktív korú népességhez viszonyítva. Mind a mennyiségi, mind a minőségi munkaerő egyre inkább hiány a vármegyeszékhelyen, és ezt a szatellitelepülések sem képesek pótolni. Hiába jelentősebb a városkörnyéken az álláskeresők aránya. A munkavállalói ingázásra vonatkozóan a népszámlálási adatok, valamint a szakterületi interjúk tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy az elmúlt években nem történt jelentősebb trendfordulat, vagyis a járás kisebb településein élők közül legirább (jellemzően 70% fölött, de akár annál jóval magasabb arányban is) Telekgerendás, Ketsoprony, Csabaszabadi, Újkígyós, Doboz és Szabadkígyós lakói ingáznak napi szinten a vármegyeszékhelyre. Békéscsabára a járás területén kívülről is jelentős a napi beingázás, leginkább a Békési és Gyulai járásból.

A lakossági felmérés keretében megkérdezettek kiemelten fontosnak tartották, hogy változatosabb, illetve magasabb jövedelmet biztosító helyi munkahelyek, pozíciók száma bővüljön az elkövetkező időszakban.

P3: Békéscsabán a munkavállaló szülők számára megfelelő a bölcsődei és óvodai ellátás kapacitása és színvonala (ez a lakossági kérdőíves felmérésre adott válaszok is visszaigazolták), az intézmények jól kihasználtak, korszerűnek mondhatók, jelentős részük felújításra került az elmúlt évek TOP-projektjei által; Jamina városrész lefedettségét ugyanakkor célszerű volna javítani, a megkezdett modernizációs folyamatot folytatni. Az önkormányzati fenntartású bölcsődék mellett egy magánintézmény is működik, az óvodaellátást teljes egészében önkormányzati, illetve egyházi fenntartású.

Az általános iskolai és középiskolai hálózat egyaránt fejlett, jó színvonalú, több intézmény egyházi, nemzetiségi önkormányzati fenntartásban működik. A dualis oktatás is egyre inkább teret hódít, főként a nyomdaipari képzésben vannak hagyományai és az új fejlesztések nyomán ennek jövője is biztosított. A felsőfokú oktatás – a Gál Ferenc Egyetem érkezésével – fejlődési pályára állt, igyekszik fit is a vállalkozások igényeihez igazítani a képzést (pl. a fégipari klaszterhez). A képzések kereslet- és kínálati oldalának összehangolásához, a folyamatban érintett szférák együttműködésének szorosabbá tételéhez a 2017-ben indult Békéscsabai Járási Foglalkoztatási Paktum is nagyban hozzájárul. A digitális készségek megfelelősége is mind nagyobb jelentőséggel bír – a lakossági kérdőíves felmérés eredményei ént megállapítható, hogy a megkérdezettek döntő többsége átlagosnak vagy átlag felettinek ítéli meg saját kompetenciáit ezen a téren.

Az intézményhálózat az alapfokú oktatásig a szatellitelepüléseken is kiépült, bar megemlítendő, hogy jelentősen csökken az általános iskolába iratott tanulók száma.

P4: A térségben működő magánvállalkozások (különösen a mikro- és kisvállalkozások) esetében általános problémát jelent a tőkehiány – ezt érzik fejlődésük legfőbb gatjának. Az igazán jelentős fejlesztéseket a városban a külföldi tulajdonú nagyvállalkozások hajtották végre az elmúlt években – 250 főt meghaladó foglalkoztatotti létszámmal mindössze öt békéscsabai vállalat rendelkezik. Az európai uniós támogatási források iránti igény jelentősen meghaladja a kínálatot, vagyis a rendelkezésre álló támogatási karatéket – a forráshiány a kkv-k esetében gyakran alacsony termékenységgel is párosul. Beszédes adat, hogy Békéscsabán az egy lakosra jutó helyi iparűzési adóbevétel nagysága a 2010-es évek stabil emelkedése ellenére továbbra is a megyei jogú városok közül az alacsonyabbak közé tartozik (az MJV-k átlagának kétharmadát sem éri el).

P5: Békéscsabán 2021-ben 6690 db vállalkozás működött (egyéb szervezetekkel együtt), mely 56%-kal meghaladja a 2014-es értéket. Ezen vállalkozások 2,2%-a a primer, 21,16%-a a szekunder, 54,74%-a a tercier, 21,88%-a pedig a kvaterner ágazatba sorolandó (2019-re vonatkozó értékek). A vállalkozások száma a vizsgált időszak során folyamatosan emelkedett, legnagyobb bővülés a kvaterner szektorban következett be; emellett az építőipar növekménye volt még szembetűnő. Békéscsaba régebben fontos élelmiszeripari, textilipari és feldolgozóipari központ volt, de napjainkra ezen ágazatok gazdasági jelentősége számottevően csökkent – megerősödött ugyanakkor a nyomdaipar és csomagolóanyag-gyártás, valamint a gépipar. A turizmus szintén komoly fejlődési potenciállal rendelkezik.

A járásban a szatellitelepüléseken az országos átlagot lényegesen meghaladja a mezőgazdaság; vállalkozások aránya, fejlettebb a tercier és kvaterner szektor – igazodva a ruralisabb térszerkezethez.

P6: Békéscsabán kevés a szabadon rendelkezésre álló, kiépített alapinfrastruktúrával rendelkező iparterület. Egy önkormányzati üzemeltetésében levő, 19 hektár területű, összközműves kitett ipari park működik (Airnáskerti ipari Park), gyakorlatilag 100%-os kihasználtsággal – a betelepült vállalkozások profilja alapján azonban inkább a kereskedelmi-jellegdominál a klasszikus ipari helyett.

A fenti kínálati problémá orvoslásában a TOP-6.1.1 konstrukció keretében fejlesztett Kétegyházi és Csanádapácai úti iparterületek mellett komoly szerepet játszhat, hogy a NIPÜF Zrt. a Modern Városok Program keretében új iparterületet létesített 44-47-es főutak csomópontjánál, ahol így közel 50 hektár nagyságú, értékesíthető ingatlan jött létre, amelyből 10 hektáron a Linamar elektromos hajtáslánctot gyártó üzemet telepített. Ugyanitt jön létre a csúcstechnológiás szigetelőanyagokat gyártó szingapúri Vulcan Shield Global óriásberuházása. Barnamezős területek nagy számban állnak rendelkezésre a városban, ezek fejlesztése azonban rendkívül költségigényes. A szatellittelepüléseken egyedül Újkígyós rendelkezik modern iparterülettel, ipari park cím használatára azonban Békéscsaban kívül a járás egyetlen települése sem jogosult, az ipari tevékenység korábban sem volt jellemző.

P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mixben kiemelt jelentőséggel bír a bölcsődei és óvodai szolgáltatások kapacitása és színvonala, melyek fentebb már bemutatásra kerültek. Ezek döntően közszolgáltatási formában működnek; Békéscsaban mindössze egyetlen bölcsőde üzemel részben piaci alapon (de önkormányzati támogatás mellett), az óvodák között pedig egyáltalán nincs magánfenntartású. A fejlett üzleti szolgáltatások kevéssé jellemzőek a városra, amely részben abból adódik, hogy Békéscsabán nagyobbrészt a termelő, előállító, feldolgozó típusú üzemek vannak jelen – ugyanakkor ezek a vállalkozások is egyre inkább igénylik a 21. századi üzleti szolgáltatásokat.

A város, várostérség szolgáltatási mixe

Természetesen a szükséges „általános" szolgáltatások (hagyományos közműves, telekommunikáció, pénzügyi és biztosítási szolgáltatások, bevásárlóközpontok, kultúra és szórakozás) a megfelelő mértékben kiépültek és rendelkezésre állnak. A szatellittelepüléseken a bölcsődei/óvodai ellátás biztosított, azonban az üzleti

szolgáltatások egy jelentős része csak Békéscsaban található meg, az alapszolgáltatások kivételével.

P8: Békéscsaba MJV Önkormányzata jelentős városfejlesztési tevékenységet valósat meg, döntő mértékben külső forrásból. 2016 óta a város több mint 15 milliárd Ft támogatást nyert a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében, ezek mosttanra sikeresen befejeződtek. A Modern Városok Program keretében megvalósult 16 projekt költségeinek fedezetére 2017 és 2020 között összesen 18,2 milliárd Ft támogatást kapott a város. A 2014 és 2020 közötti időszakban az egyéb forrásból megvalósított pályázatok összköltségvetése meghaladta a 1ét milliárd Ft-ot. A 1371/2025. (X. 14.) Korm. határozatban a folyamatban lévő fejlesztésekre a Kormány további többlettámogatást biztosított.

Egy jelentősebb beruházást hajtott végre önerőből a város. 2018-ban a hajléktalanszállót újította fel 40 millió Ft értékben. A beérkező források legnagyobb mértékben szociális, oktatási-nevelési és varosi infrastruktúrafejlesztésre fordítódtak. A szatellittelepüléseken hasonló a helyzet, ott is csak elenyésző mértékű saját fejlesztesi forras áll rendelkezésre, a megvalosult beruházások nagyobb része európai uniós vagy kormányzati támogatásból a helyi szociális vagy oktatasi ellatorendszer fejlesztését szolgálta, illetve vonalas letesítményeket is fejlesztettek egyes helyeken (pl. csapadékvíz-elvezetés)

Az önkormányzat(ok) gazdálkodása

P9: A 2014-2020-as európai uniós tervezési ciklusban a járási/térségi önkormányzatok közötti település- és gazdaságfejlesztési együttműködések csak néhány esetben voltak jellemzőek, és azok is inkább településének közötti vonalas fejlesztések megvalósítását jelentették (pl. kerékpárutak – kiemelten a Wenckheim-kerékpárút-hálózat), de jó példaként kiemelendő a járási szintű foglalkoztatási együttműködés: a paktumban a térségi önkormányzatok mellett a helyi nagyvállalatok, kkv-k, civil szervezetek és képző intézmények egyaránt részt vettek.

A 2021-2027-es időszakban aktivizálódhat a nemrég életre hívott légipari klaszter működése (elsősorban Békéscsaba és Gyula együttműködésére építve), de a turizmus terén is megkezdődott az együttmúkodes.

Békéscsaba vártérségének gazdasági súlya, jelentősége elmarad a hasonló méretű és funkciójú hazai rivális városterségek átlagától, a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztéma általánosságban alacsony szintű. A térség gazdasági kulcsszereplői országos léptékben inkább beszállítónak tekinthetőek. A 100 legnagyobb Békés vármegyei cég listájában három olyan gazdasági társaság található meg, amelynek valamelyik szatellittelepülésen van a székhelye.

A szatellittelepüléseken 2014-ben összesen 889 db működő vállalkozást tartottak nyilván, amely érték 2019-re 1124, 2022-re 1244 darabra emelkedett. A növekedés mertéke 26,43%, némileg meghaladva a békéscsabai érteket (19,61%). A járás szatellittelepülésein működő vállalkozások 43,1%-a a tercier, 28,4%-a a szekunder, 12,5%-a a kvaterner, míg 10,9%-a a primer szektorban volt tevékeny a 2019-es adatok alapján [12] A szatellittelepüléseken összességében növekedett 2014 és 2019 között a primer szektorban működő vállalkozások száma és aránya is. A szekunder szektor részesedése is emelkedett a vizsgált időszakban, meghaladva a békéscsabai vonatkozó értéket. A tercier szektorban működő vállalkozások aránya viszonylag jelentősen csökkent, míg a kvaterner ágazat aránya kissé emelkedett a vizsgált időszakban. A szatellittelepülesek gazdaságát tehát a békéscsabainál nagyobb primer és szekunder

Térségi kitekintés

[12] A TeIR adatbázisában évenkénti vállalkozásszám-adat nem kerül feldolgozásra a főtevékenység szerinti megoszlás.

szektori (mezőgazdasági és ipari) részesedés jellemzi, mely relatíve sokáig megőrizhetőt biztosítja annak ellenére is, hogy a szocializmus idején létrehozott, gyakran alacsony hozzáadott értékű, ugyanakkor jelentős gazdasági súlyú termelőüzemek, TSZ-ek megszűntek, elsorvadtak. A tercier (szolgáltatási) és kvaterner (kutatás és fejlesztési) szektorok jelentősége átlag alatti a térségben. Összességében látható, hogy a szatellittelepülések magasabb primer és szekunder értékei nemileg fejlettebbek, ruralisabb struktúrát jeleznek, amely összefügg Békéscsaba központi helyzetével, városiasodottságával. A szatellittelepüléseken a szolgáltatások főként az állami és az önkormányzati feladatellátáshoz kötődnek (pl. oktatás-nevelés, közmuszolgáltatások, különböző alapellátások). A szatellittelepüléseken egyedül Újkígyós rendelkezik modern iparterülettel, ipari park cím használatára azonban Békéscsaban kívül a járás egyetlen települése sem jogosult, az ipari tevékenység korábban sem volt jellemző az itt felvett településekre. A térség a vármegyeszékhellyel hasonlóan innovációszegénynek tekinthető.

Turisztikai szempontból kiemelendő, hogy a járásban – tehát a székhely adatainál együtt – a vendégként regisztráltak száma enyhén emelkedett, azonban az eltöltött vendégéjszakák száma 2014 óta folyamatosan csökkenő tendenciát követett. Ez a tendencia ellentétes mind a vármegyei, mind az országos trendekkel, melyek a pandémia előtti időszakban rendre növekvő pályán mozogtak. A járványhelyzet feloldódása után 2021-től nő mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma a járásban. A szatellittelepülések közül főként Doboz és Szabadkígyós rendelkezik jelentősebb turisztikai potenciállal, azonban ezen települések szálláshely-kínálata szűkösnek mondható a KSH adatai és a szállásheIykínáló oldalak információi alapján is. 2025-ben a KSH adatai alapján Doboron és Szabadkígyoson volt elérhető szálláshely (125 férőhellyel), ami jelentős csökkenés a 2014-es adatokhoz kepest, amikor is a szatellittelepüléseken még összesen 244 férőhely volt elérhető. Ezek mellett fontos kiemelni, hogy az utóbbi években csak Doboz tudta elérni tőegenforgalmi adatból az 1 millió Ft-os éves bevételi a TEIR adatai szerint.

A szatellittelepülések populációja a székhely lakossághoz hasonlóan előregedő, a betagforgalmi statisztikák az átlagnak megfelelőek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os csugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). A települések közül egyedül Csabaszabadiban (20,24%) és Gerendáson (22,04%) történt olyan mértékű lakosságszám-csökkenés (26,79%), amely jelentősen felülmúlja a járás többi településének népességvesztését.

A szatellittelepüléseken összesen évi 155-193 újszülöttet regisztráltak 2011 és 2023 között – 8,27%-os népességarányuk csak minimálisan haladja meg a vármegyeszékhely átlagát (7,67%). A járás települései közul Gerendás (5,99%) és Újkígyos (7,84%) relatíve alacsony értékkel rendelkezik, míg Kétsoprony 9,82%-es átlagával a legmagasabb értéket produkálta. A halalozások éves száma 303 és 416 (2021-es járványév) fő között alakult a járásban, azonban ennek a 17,92%-os lakosságaránya már jóval magasabb a már említett békéscsabai értéknél (14,45%). Településenkénti lebontásban Kétsoprony és Szabadkígyós rendelkezik relatíve kedvezőtlen értékekkel (12,99% és 13,28%), míg Gerendáson a legmagasabb a halandoság aránya: 26,14%-a. A szatellittelepülésekben a természetes szaporodás átlagosan -9,64%-os értéket vett fel 2011-2023 között, amely egyértelműen kedvezőtlenebb a vármegyeszékhely (-6,78%) adatánál. A témakörben

pozitív példaként Ketsopronyt (-3,17%-os) és Szabadkígyós (-4,85%-os) említhetők ki, míg utóbbi a kategóriában a Gerendási átlagos értéke a legkedvezőtlenebb (-20,24%-os).

Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellitelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő). A járásban a 2011-2023-as időszakban két település is pozitív vándorlási egyenleget produkált. Telekgerendás (+54 fő) és Újkígyós (+62 fő). Összességében a szatellitelepülések állandó vándorlási különbözete -320 fő volt 2011-2023 között.

A térségi népességmozgásnál is hasonló paraméterek figyelhetők meg, mint a békéscsabainál, de lőleg a kisebb településeknél előfordulnak az átlagtól való nagyobb eltérések is. A 0-14 éves korosztály térségi népességen belüli részesedése a 2011. évi 12,96%-ról 13,04%-ra alakult 2023-ra. A két szélső érték 2023-ban 11,85% (Telekgerendás) és 15,42% (Doboz) volt. A 15-64 közötti korosztály 2011. evi 69,08%-os aránya 2023-ra 62,85%-ra csökkent, amely nagyjából megfelel a békéscsabai értéknek. A 65 év feletti korosztály részesedése a térségi népességből a 2011-es 17,96%-ról 2023-ra 24,17%-ra emelkedett, némileg meghaladva Békéscsaba hasonló értékeit. A fentiekből megállapítható, hogy az öregedés tekintetében a szatellitelepülések általánosságban enyhén kedvezőtlenebb képet mutatnak a vármegyeszékhelyről. A járásban Gerendás van a legrosszabb helyzetben. Öregedési indexének 2011-es kiindulási értéke (1,39) minimálisan kedvezőbb volt a békéscsabai értékről (1,44), de 2023-ra 2,05-ös értéke jelentősen meghaladta a vármegyeszékhelyét (1,89).

A szatellitelepüléseken nyilvántartott álláskeresők aránya a 2013-as 10%-körüli értékről a nemzetközi és országos hasonló trendekhez illeszkedve 2019-re 5,2%-ra csökkent, mely arányon a következő években értelemszerűen romlott a koronavírus-járvány kitörése és fedvezőtlen gazdasági hatásai. A közfoglalkoztatottak száma a vizsgált időszakban 2016-ban érte el a csúcsát, ekkor a szatellitelepülések aktív korú lakosainak 6,45%-a, azaz 865 fő volt regisztrált közfoglalkoztatott. 2021-re ez arány 2,76%-ra módosult, ami 346 főt jelent. Újkígyós értékei – arányait tekintve – végig kedvezőbbek a vármegyeszékhely közfoglalkoztatotti értékeinél, az összes többi járási település esetében viszont romlást helyzet fedhető a vizsgált időszakban (pl. Csabaszabadiban (6,3%), Dobozon (5,13%) és Telekgerendáson (2,96%))

A szatellitelepülések közül Csorváson, Dobozon, Kétsoprunyban, Szabadkígyóson, Telekgerendáson és Újkígyoson működik bölcsőde. Nem rendelkezik bölcsődével Csabaszabadi és Gerendás. A térségben egyedül Csabaszabadiban nem található óvoda (az óvodai ellátást köznevelési szerződés alapján Békéscsaba végzi). Csorvason, Dobozon, Szabadkígyóson és Újkígyoson a település önkormányzatok fenntartásában működnek a helyi óvodák, míg Gerendáson és Kétsoprunyban egyházi fenntartásban. Dobozon és Csorváson két-két telephelyen is folyik óvodai nevelés. Az intézmények felhasználtsága elmarad a békéscsabai értékektől, az összes óvodai szám 2014 óta 500-600 gyermek között mozog (2024-ben 584 fő). A térségben Csabaszabadin kívül (korcnevelési szerződés alapján Békéscsabán tanulnak a gyerekek) minden településen van iskolai a három nagyobb településen, illetve Szabadkígyóson a Tankerület működtet az általános iskolákat, míg a három község esetében az iskolák egyházi fenntartásúak. Ezekben az általános iskolákban 2014-2023 között átlagosan 28%-os tanulószámcsökkenés következett be. Emiatt, illetve, hogy egyre több gyerek jár a térségből a vármegyeszékhelyre általános iskolába, a térségi települések iskolái alacsonyabb felhasználtsággal működnek, ugyanakkor az odajáró gyermekek a békéscsabainál

nagyobb számban igényelnek az átlagosnál több figyelmet, speciális pedagógiai tudást.

A járáson belül érdemi középiskolai oktatás csak a vármegyeszékhelyen található, a szatellitelepülések tárói közepfokú tanulmányaikat jellemzően Békéscsabán végzik. Az egyetlen kivétel Csorvás: a Bathori István Gimnázium Csorvási Tagintézménye a Szilitos Oktatási Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában nyújt képzést.

A szatellitelepülések közül Csabaszabadiban nem rendel háziorvos, így az ellátást az itt lakóknak Békéscsabán kell igénybe venniük. A többi településen mindenhol megtalálhatók háziorvosi: Csorvason 3, Dobozon 2, Gerendáson, Kétsoprunyban, Szabadkígyóson, Újkígyoson és Telekgerendáson 1-1 körzet működik. Csabaszabadi körzeti védőnői ellátása is Békéscsabán történik, a többi szatellitelepülésnek saját védőnői szolgálata van. 1-1 önálló gyógyszertár található Csorvason Dobozon, Gerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson. Kétsoprunyban és Telekgerendáson fiókgyógyszertár működik, míg Csabaszabadiban nem található gyógyszertár.

Elmondható, hogy a szatellitelepüléseken az alapú szolgáltatások jelentős része nem érhető el helyben.

A szatellitelepüléseken elenyésző mértékű saját fejlesztési forrás áll rendelkezésre, a megvalósult beruházások nagyobb része európai uniós vagy kormányzati támogatásból a helyi szociális vagy oktatási ellátórendszer fejlesztését szolgálta, illetve olyan létesítményeket is fejlesztettek egyes helyeken (pl. csapadékvíz-elvezetés). A 2014-2020-as európai uniós tervezési ciklusban a járási/térségi önkormányzatok közül: település- és gazdaságfejlesztési együttműködések csak néhány esetben voltak jellemzőek, és azok is inkább települések közötti vonalas fejlesztések megvalósítását jelentették (pl. kerékpárutak – Piemelten az épülő Wenckheim-kerékpárut-hálózat), de jó példaként említendő a járási szintű foglalkoztatási együttműködés a paktumban a térségi önkormányzatok mellett a helyi nagyvállalatok, kkv-k, civil szervezetek és képző intézmények egyaránt részt vettek.

2.3.2 Zöldbiló várostérség

Cselekvési terület	Fejlesztési irányok
A város, várostérség szolgáltatási mixe	Z1. Békéscsaba MJV és térsége a zöld hálózatok határitása és zöld átállás terén már megtette az első lépéseket. Hatásrátás (pl. közvilágítás korszerűsítése, szelektív hulladékgyűjtés és értékesítés, geotermikus alapokon nyugvó fűtési rendszer kiépítése) és pontszerű fejlesztéseket (pl. egyes épületek energetikai felújítása, napelemek tetőre helyezése) egyaránt végrehajtottak az önkormányzatok, emellett a helyi lakosság és a helyi vállalkozások is bekapcsolódtak a folyamatba A körforgásos gazdaság irányába tett lépések már szintén megtörténtek a városrészben. A rendszer legfőbb eleme a szelektív hulladékgyűjtési (és értékesítési) rendszer. Ez házhoz menő gyűjtés, hulladékgyűjtő szigetek és udvarok révén valósul meg, illetve a kertes ingatlanokon megjelenik a komposztálás. A zöldhulladékgyűjtést és a komposztálást a szolgáltató is segíti, valamint a megelőzési és újrahasználati tevékenységekben is hangsúlyos szerepet vállal: részt vesz a házi komposztálás elterjesztésében és szemléletformálási kampányokat bonyolít le. A szennyvízkezelés során felszabaduló biogázt és iszapot energetikai és mezőgazdasági célra hasznosítja Békéscsaba. A város és térsége jelenleg nem hasznosítja az állattartó telepeken és a hulladékgyűjtés során keletkező biogázt. A szilárd biomassza hasznosítási nem teljes körű. A zöld hálózatok a jelentős kiterjedésű agrárterületek és a burkolt, települési területek miatt relatív kis területre szorulnak vissza a térségben. Ebből fakadóan a térségi

Cselekvési terület	Fejlesztési irányok
A város, várostérség gazdasága	zöldhálózatok legfőbb elemei a helyi vízfolyások, holtágak és csatornák jelentősen szűk környezete. Békéscsaba belterületén a központokban való ellátottság a lakossági igények alatti marad, mind a térség, mind Békéscsaba az országos átlag alatti marad az egy lakosra jutó zöldterület nagysága alapján, a békéscsabai lakosság támogatja a belterületi közpark területének bővítését. Bár a település fekvése viszonylag gazdag, Békéscsaba erdősültsége alacsony fokú (a vármegyei átlag alatti), illetve hiányoznak a városteszet övező, védelmi és kondicionáló erdősávok és a lakóterületet az ipari övezetektől izoláló erdősávok. Z2: Lehetőséges felszínt, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jelentkezik számunkra a város közigazgatási határán belüli tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. A növénytermesztés – az állattartás mellett – a talajvizet is szennyezi. A város legtetőbe kerülő légszennyező anyagok döntően a fűtésből, az üzemi, technológiai tevékenységekből és a közlekedésből erednek. A légszennyezés csúcsértékei a fűtési időszakra esnek, hiszen a szállópor szennyezettség kéthavnad részben a fűtéshez kötheto. Az ipari légszennyezés által okozott azonosítható Békéscsabán, bar a légszennyező hatások joval kisebb a lakossági fűtésnél. A város közlekedési csomópontjaiban a szállópor-koncentráció esetenként határértéki felett van, és ugyancsak kisebb-nagyobb gyakorisági határérték-túllépések mérhetők az ólpedo poraal is, mely részben szintén a gazdasági tevékenységek eredménye. A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsosorban a várost átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terhelés érte az ut menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés volt a nagyobb mértékű. A vasúti zaj elsosorban éjszaka volt dominans az erre irányuló vizsgálatok során. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt lakóterületekből két egység található a városban. A piac területen működő nagybani piac zaja éjszakánként egészen a közelmúltig zavarta a környező házak lakóit, a nemrég átadott kétegyházi úti új piacterületre való átköltöztetéssel ez a problema megszűnik.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	Z3: Az elmúlt 7 évben – folytatva az előző ciklus tevékenységeit – az önkormányzatok közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületeken számos energetikai beruházást hajtottak végre döntően EU-s forrásokból. A járásban több mint 3,5 Mrd Ft-ot fordítottak erre a célra (ebből 2,5 Mrd Ft-ot Békéscsabán), azonban még sok lehetőség adodik az önkormányzati gazdálkodás optimalizálására. Békéscsabán is még jopar középület komplex energetikai fejlesztésre szorul, illetve a járás nagy részén igény mutatkozik napelemes rendszerek telepítésére az önkormányzati intézményeken. Jelenleg az onkormányzatoknál nem működtetnek energiagazdálkodási nyilvántartási rendszert, illetve az önkormányzati épületek energetikai tanúsításának elvégzése sem történt meg Az energiahatékonyság növelését támogatja a közvilágítás fejlesztése/LED-esítése (SMART körvilágítási projekt), illetve a smart grid projekt I. üteme (napelemes kiserőmű, villamosenergia-tároló, helyi okoshálózati rendszer).
Városi és városrészi közművek	Z4: Békéscsabai Pozmuhelózata közel teljes feledettségű minden téren. Ezzel szemben a járás Közműhózozatában jelentősebb hiányosságok láthatók. A gázellátás 1 járási településen nem éri el a fogyasztók 60%-át, az elektromos áram esetében egyedül Csabaszabadin nem éri el a 95%-ot a hálozati lefedettség. Az ivóvízhálózat esetében

Cselekvési terület	Fejlesztési irányok
Városi és városrészi közlekedés	Békéscsaba lefedettsége meghaladja a 94%-ot, azonban a járásban egy településen nem éri el a 70%-ot az ellátott lakóingatlanok aránya. A csapadékvíz hasznosításában egyelőre a helyi háztartások a legfontosabb szereplők. A csapadékvizet döntően ártózivízként hasznosítják. A szennyvízelvezetés a járás 5 településén épült ki, a szennyvíztározók a lakások 84,7%-91,5%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. A járás területén több olyan 2000 LE[1] alatti település található, ahol semelyen közmüves szennyvízelvezetés és tisztítás nincs kiépítve, így a közúton elszállított mennyiségen felül keletkező szennyvíz a talaj és a talajvíz szennyezőforrásai. A járásban már számos megújuló energiát – döntően napenergiát – hasznosító berendezés/erőmű üzemel. A szilárd biomasszát (döntően tűzifát) a lakosság egyre nagyobb arányban hasznosítja (a fokozással szemben), illetve egy közintezmeny[2] fűtése is szilárd biomasszára épül. A békéscsabai szennyvíztisztító révén a biogáz hasznosítása is megkerdőjött a járásban. A geotermikus energia, a biogáz és a napenergia terén további potenciálokat kínálnak a hasznosítás mértéke nagyon alacsony a járásban. Ugyanakkor pozitív fejlemény, hogy a békéscsabai közintézmények fűtését (részben) biztosító geotermikus távfűtési rendszer kialakítása már zajlik, illetve a SMART Grid projekt I. üteme révén és az önkormányzati épületek napelemes rendszerei által az önkormányzat is részt vállalt a zöld átállásban. Z5. Békéscsabán a gyalogos, kerékpáros, autós és közösségi közlekedési módok egyaránt széles körben elterjedtek. Ezzel szemben a sharing szolgáltatások még nem gyűrűztek be a település(ok)ba, bár kerékpár- és rollerbérlésre egyaránt van lehetőség a vármegyeszékhelyen (hagyományos és elektromos eszközökre egyaránt). Az intermodális csomópontok több esetben is kedvező feltételeket biztosítanak a közlekedési módok közötti váltásra A kisebb településeken gyalogosan is gyorsan megközelíthetőek a helyben elérhető funkciók. A vármegyeszékhely és a szatellitelepülések közötti távolságot általában 15-30 perc alatt teszik meg a tömegközlekedési eszközök. Több esetben már közvetlen kerékpáros kapcsolat is kiépült a települések között (elsosorban a vármegyeszékhely irányában), de a térségi kerékpárhálózat még több hiányosságot is rendelkezik.
Környezet- és természetvédelem	Z6: Az erdősültség rendkívül szegényes a járásban (Békéscsabán az erdők által lefedettség mindössze 5%), az agrárterületek dominánsak a kultúrtájakban. Az egy főre eső városi zöldterületek az országos átlaghoz hasonló kiterjedésűek mind Békéscsabán, mind a szatellitelepüléseken. A békéscsabai zöldterületek a lakossági igényeket nem elegítik ki teljesmértékben, bar nagyon jelentős erőfeszítéseket tesz a város a zöldítés terén. Z7: Békéscsaba bel- és külterületének vizett tájrészletei, tajmaradványai (nádasok, tavak, csatornák, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőfortak, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város külterületén meglévő ökológiai hálózat alapjaiként a Körösök völgyéhez, a Gerlai-holtághoz és az Élővíz-csatornához kapcsolodo vizparti területek, erdősávok és ártéri erdőterületek elhatják. Békéscsaban „az invazív, tajidegen növények terjedésének visszaszorítása" az egyik legfőbb feladat a zoldfelületekhez kapcsolódóan. A leginkább tajpusolással az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínek effektív megszunnését és visszafordíthatatlan átalakítását eredményezhetik, ezáltal a felszín alatti és felszín feletti természetszalakító

[1] Egyéni egyenértek

[2] Bárczy Margaret Szakmailag Önkormányzati Fenntartású Közösségi és Művelődési Központ

Szakági területek	Értékelési szempontok
Térségi kitekintés	hatások is jelentek. Az agglomerációs típusú urbanizálódás – ami a táji konfliktusok elsődleges oka – a járásban csak Békéscsaba esetében jellemző (bár viszonylag alacsony intenzitású). Békéscsaba külterületén elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenzív szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tényező. A járásban az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák dominálnak. A tersegi zöldhalózatok legfőbb elemeinek a helyi vízfolyások, holtágak és csatornák jellemzően ezek környezete tekinthető. A térség a zöldhálózatok kialakítása és zöld átállás terén már megtette az első lépéseket. Hálózatos (pl. közvilágítás korszerűsítése, szelektív hulladékgyűjtés és -értékesítés, geotermikus alapokon nyugvó fűtési rendszer kiépítése) és pontszerű fejlesztéseket (pl. egyes épületek energetikai felújítása, napelemek tetőre helyezése) egyaránt végrehajtottak az önkormányzatok, emellett a helyi lakosság és a helyi vállalkozások is bekapcsolódtak a folyamatba A körforgásos gazdaság irányába tett lépések már szintén megtörténtek a városterségben. A járásban már számos megújuló energiát – döntően napenergiát – hasznosító berendezésről van tudomásunk. A szilárd biomassza (döntően tűzifa) a lakosság egyre nagyobb arányban használja (a földgázzal szemben), illetve egy közüzemeny fűtése is szilárd biomassza alapú. A békéscsabai szennyvíztisztító révén a biogáz hasznosítása is megkezdődött; a járásban a mezőgazdasági melléktermékek feldolgozása lehet a biomassza-hasznosítás legjelentősebb alapanyaga. Az előző programozási időszakban kb. 1 Mrd Forintot fordítottak az önkormányzati gazdálkodás optimalizálására a városterségben (a közvetett vagy közvetlen önkormányzati tulajdonu épületek energetikai korszerűsítése által), ugyanakkor igény mutatkozik a további hasonló fejlesztésekre. A járás közműhálózataban jelentős hiányosságok azonosíthatók: a gázellátás 1 járási településen (Csabaszabadi) nem áll el a fogyasztók 60%-át; Szabadkígyós, Csorvás, Doboz, Kétsoprony, Gerendás és Telekgerendás 60-80% közötti értékkel bír; míg 80% feletti rácsatlakozási aránnyal csak Békéscsaba és Újkígyós rendelkezik a járásban. Az elektromos áram esetében egyedül Csabaszabadin nem ér el a 95%-ot a hálózati lefedettség, a többi településen mindenhol közel 100%-os az az arány. A szatellittelepüléseken 66,4% és 99,5% között alakul az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, Kétsoprony (66,4%), Csabaszabadi (72,8%) és Gerendás (75,7%) van a legkedvezőtlenebb helyzetben. A járáson belul egyedül Újkígyóson működik vízmukut, míg ezzel szemben Vártározó – Újkígyós kivételével – minden településen működik. A térségen belül Csorvás, Gerendás és Csabaszabadi ivóvízhálózata nincs közvetlen kapcsolatban a békéscsabai hálózattal. A járásban négy településen még nem épült ki csatornahálózat: Csabaszabadi, Gerendas, Kétsoprony, Telekgerendas. A szennyvízelvezetés tehát a járás öt településén épült ki, ebből négyben szennyvíztelep is működik, a szennyvízhálózatok a lakások 84,7%-94,8%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. Az ivóvízhálózatos és szennyvízhálózatos adatokból jól látható, hogy a szatellittelepülések esetében még jelentős a kozmüépítési összesen 3 672 lakást érint. A járás területén több olyan 2000 LE alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és -tisztítás nincs kiépítve. A járás szelenergia-potenciálját vizsgálva megállapítható, hogy a mai leglejjebb, 100 méternél is magasabb szélerőművet a térségben is jelentős energiatermelési potenciállal bírnának. A szatellittelepülések közül egyedül Újkígyóson található kihelyezésű napererőmű. Békéscsaba és térsége a geotermikus energiahasznosítás szempontjából a legígéretesebb területek között van számontartva. A geotermikus energia, a biogáz és a

Szakági területek	Értékelési szempontok
	napenergia terén egyaránt adódó potenciálhoz képest a hasznosítás mértéke nagyon alacsony a járásban. A szatellittelepülések jellemzően 15-30 perc távolságra vannak tömegközlekedéssel a vármegyeszékhelytől, több esetben pedig kerékpáros úthálózat is létesült ebbe az irányba, ugyanakkor a térség halózatos összekapcsolásáról nem beszélhetünk. Az erdőültség rendkívül szegényes a járásban, az agrárterületek dominálnak a külterületeken. A járásban az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák dominálnak. A vármegye- és járásszékhelyen várható zöldterület-fejlesztések értelemszerűen a térségi települések lakói számára is elérhetőek lesznek, melyek így nemcsak a klímaadaptációs és mitigációs, hanem közjóléti célokat is megvalósítanak.

2.3.3 Digitális város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	D1: A digitális technológia-szolgáltatók súlya a helyi gazdaságban relative alacsony. Bár a térség gazdasági életében és működésében nem bírnak kiemelkedően jelentős szereppel és nem tartoznak a globális digitális átállás vezető szereplői közé, de Békéscsabán hosszú évek óta jelen vannak. Közülük a gazdasági aflejezetben jelzett bankok emelhető ki foglalkoztatotti létszám alapján.
	D2: A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jo alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A korükben végzett nem reprezentatív felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala.
A város és városterség társadalma	D3: A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján az itt élők digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapokban, míg laptopot 75%-ak. A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata nem ismeretlen. Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik átlag alattiként értékelik ebbéli jártasságukat.
A város, városterség szolgáltatási mixe	D4: A járásban 28 066 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük 23 458 békéscsabai. A távközlési ellátottságot tovább növeli a vezeték nélküli hálózatok (elsősorban mobiltelefon-hálózatok) elérhetősége. Az intézményi felmérésből láthatóvá vált, hogy az elmult évek fejlesztései ellenére a békéscsabai közszolgáltatók eszkörparkja több esetben meg mindig elavultnak tekinthető, bár digitális módszereket mindegyik szerepiő alkalmaz. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve uj gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkerdezett intezmenyek kethetmada (68%-a) gondolta indokoltnak. Az intézményeken belül pénzügyi jellegű és a human erőforráshoz kötődő akadályokat is le kell küzdeni az okos eszközök és rendszerek továbbfejlesztése és használatuk elterjedése érdekében. A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények kétötöde esetében gátat jelent az alkalmazottak egy-ini IKT-kompetenciának elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények

Szakági területek	Értékelési szempontok
	63%-ában jelenleg már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciák erősítésére.
	D5: Az E-önkormányzat portálon lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az e-Papír ingyenes és hitelesített üzenetküldő alkalmazásán keresztül az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A városi közszolgáltatások esetében online is jelezhetők a problémák, igények.
	D6: Az online felmérésben részvevő intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső és külső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az e-mail használata tekinthető. A helyi intézmények rendelkeznek digitális adatvagyonnal is, azonban az adatai jellemzően korlátozottan hasznosulnak A Békéscsabán működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése soran keletkeznek, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését. Az UTU jelenleg hat különálló rendszert integral magában, a szoftver rezekéntt fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, pétlirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti a feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	D7: Az önkormányzat tulajdonu, fenntartású épületállomány esetében a fejlett digitális megoldások alkalmazása alacsony szintű. Épületüzemeltetést, helyiségazdálkodást támogató szoftveren megoldásokat az intézmények mindössze töredéke használ. A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart/okos eszközök segítségével. A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával rendelkeznek, nem készültek az ingatlanokról épületinformációs modellek. Kiszeptévon ezert az önkormányzati épületüzemeltetés digitális fejlesztése, bővítése, korszerűsítése indokolt.
Környezetvédelem, városi klíma	D8: Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálozat rendszerébe automata rendszer (1 mérőállomás) is adatokat szolgáltat – a manuális állomásokon kívül –, ez folyamatosan monitorozza a környezeti adatokat a vármegyeszékhelyen. Ezen felül az okos közvilágítási rendszer keretében 11 környezeti szenzor működik a városban. Ezek az érzékelők adatokat biztosítanak a por- (PM$_{2,5}$), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%). A környezeti szenzorok adatai az említett UTU rendszerbe is integrálódnak.
Városi és városterségi közlekedés	D9: A közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. A kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszerek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen álló parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a kétkörházi parkolóban található ilyen rendszer. A korábban említett UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszerben a parkolási és közlekedési rendszer is integrálódik. A Csaba kártya alkalmazásban

Szakági területek	Értékelési szempontok
	található parkolást elősegítő menüpont. Az okos közvilágítási rendszer keretein belül telepített lámpatestekben kozlekedésfigyelő, valamint parkolást segítő optikai szenzorokat is lehet kezelni, vezérelni. A közutakat használókat segítik a számos helyen telepített, lámpaváltást előrejelző visszaszámlálók is. A forgalmi igények alapján váltó szenzorokkal ellátott közlekedési lámpák telepítése még nem kezdődött meg a járásban.
	D10: A városi közművek esetében az okos közvilágítási rendszer rendelkeriik részben kiépített szenzoros követéssel.
Városi és városterségi közművek	D11: A lakossági digitális megoldások elterjedtsége folyamatosan javul a városban. A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. A kulturasrereto lakosok számára a jókai Színház kínál – számos funkcióval bíró – mobil alkalmazást. A fentebb említett közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszer is digitális megoldások közé sorolandó.
Térségi kitekintés	A járásban 28 066 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük mindössze 4 598 nem békéscsabai. Az E-önkormányzat portálon lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az e-Papír ingyenes és hitelesített üzenetküldő alkalmazásán keresztül az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A magasabb nagyvárosi internetpenetráció és a tudatosabb, ugyintézésre is aktivabban használt online jelenlet Békéscsaba lakosságát jellemzi nagyobb mértékben, azonban ennek szintje várhatóan a környező településeken is emelkedni fog az elkovetkező években. A városi közszolgáltatások esetében már online is jelezhetők a problémák, igények. A vármegyeszékhelyen bevezetett UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer a városi adatok begyűjtését, tárolását és elemzését teszi lehetővé – országos szinten is mintaértékűnak tekinthető ez a lehetőség. Kiemelendő, hogy a parkolási és közlekedési rendszer is integrálódik ebbe a struktúrába, így a térségi települések lakói is igénybe tudják venni ezt a szolgáltatást a székhelyen. Az okos közvilágítás körének bővítésére is mind nagyobb figyelmet erdemes forditani – különösen a fejletlenebb területeken. A Csaba Kártya applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos kozerdekű információt (menetrendek, orvosi ügyelet) is tartalmaz, melyek értelemszerűen térben is kiterjeszthetőek a térségi települések lakóira. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővítése várható. A vállalkozások digitalizáltsági szintje alapján szintén megállapítható, hogy a vármegyeszékhely értéke a legmagasabb ezen a téren – lényegos, hogy annek hatása a közeljövőben a teljes térségre kiterjedjen, tovagyürűzzön.

2.3.4 Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, városterség társadalma	M1: A várost alapvetően az erős természetes fogyás és negatív vándorlási egyenleg jellemzi az elmult 20 évben, amely évente nagyjából 400 fővel csökkenti Békéscsaba lakosságszámát. A halálozások száma nagy átlagban a duplája az élveszületéseknek, az

Városi humán infrastruktúra	Fenntartható városfejlesztés

évi természetes szaporodás -6,67‰ (2014 és 2023 között). Békéscsaba 2001-ben még a 12. legnagyobb magyar város volt, ma már csak a 17. Az elöregedés folytatódik, a 2014-es 1,44-es arányszám 2020-ban már 1,76 volt. A 65 éven felüliek (különösen a nők) száma jelentősen emelkedett az elmúlt években, az öregedési index értéke a 2012-es 1,44-ről 2023-ra 1,89-re nőtt. Mindez a human szolgáltatástervezés során is komoly jelentőséggel bír.

A nemzetiségi megoszlás alapján Békéscsaba dominánsan magyar jellegű település, azonban fékent az időszak korosztályaban még jelentősebb a szlovák nemzetiségűek aránya, amely a város összlakosságának 4,05%-át tette ki a 2011-es népszámlálás idején, azonban arányuk 2022-re 2,34%-ra csökkent. A többi nemzetiség jelenléte elhanyagolható a városban, 1% alatti maradt valamennyiük értéke. Kulturális, szociális különbözőségük okán csekély számuk ellenére a cigányság a jobban látható kisebbségek közé tartozik. Vallásilag igen heterogén a város, protestáns többséggel (erős evangélikus jelenlét, a hazai evangélikus vallás egyik fellegvára a város). 2011-ben a békéscsabaiak 39,5%-a tartozott valamelyik egyházi közösséghez, az 2022-re 35,6%-ra zsugorodott.

A szatellittelepülések főbb adatai e téren nem térnek el jelentősen, habár kimondható, hogy minél kisebb egy település, az egyedi jellegzetességek annál erősebbek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%).

Átlagos öregedési indexük a 2-es arányszámot is meghaladja, a 65 éven felüliek aránya már meghaladta a 24%-ot, amely igen kedvezőtlen érték. Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések mentében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő). Nemzetiségi megoszlás szerint a 2022-es népszámlálás alapján Csabaszabadiban 27%, Kétsopronyban 16,7%-os, Telekgerendáson 4,8%-os a szlovákság aránya. Doboz on a lakosság 6,4%-a vallotta magát románnak. A vallásosság mértéke Doboz 26,7% és Kétsoprony község 58,9%-os aránya között oszlik meg. A sokszínűség megfigyelhető: Doboz református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához a leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik.

M2: A helyi identitásnak a fentiekben jelzetteknek megfelelően korábban erős eleme volt Békéscsaban a szlovákság és az evangélikus vallás dominanciája. A szlovák hatást elsősorban a város gasztronómiájában találhatjuk meg, tájjellegű ételek nyoman (bringzás beluska, cigánykás, sztrapacska). Szinten egyre jellemző közösségformáló erő a hagyományos csaba kolbász, amelyre alapozva az ország egyik legnagyobb gasztronómiai fesztiválja, a Csabai Kolbászfesztivál kerül évente megrendezésre. A CsabaPark, továbbá Csabagyöngye Kulturális Központ is jelentős tényezővé váltak, a kulturális és kreatív gazdaság komoly bázisaként lehetőségeket rejt magában. A korábban vármegye szerte sokat használt „Körös" név (pl. Körös Hotel, Körös Volán) visszaszorulóban van, helyébe egyre inkább a „Viharsarok", vagy annek képzeti szavai lépnek. A városban erős közösségformáló erőként vannak jelen a sportok (Békéscsabai Előre labdarúgó és női kézilabdaklub, továbbá női röplabda). A középiskolai diáksag fontos unnepe a „Gerebenesek Hét".

Városi humán infrastruktúra	Fenntartható városfejlesztés

A szatellittelepüléseken a helyi identitás, a lokális patriotizmus jellemző. Doboz, mint a vármegye egyetlen megmaradt Árpád-kori faluja a Körösökkel, mely önmagában jelentős tájképi elem. Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony és Telekgerendás egykori külterületi tanyás helyből lettek kozsegek, jelentős szlovák népességgel. Szabadkígyós erősen társaskodik a Wenckheim családra, a településen levő kastélyra, míg Újkígyós büszke egykori kertészhagyományaira.

Térségi szinten jelentőt tényező az Élővíz-csatorna, melynek fejlesztése vizelvezetési, környezeti és turisztikai-rekreációs szempontból is jelentős hozadékkal bírna.

M3: A munkavégzési célú településközi mozgás a térségben döntően Békéscsaba irányába zajlik: az ide ingázók elsősorban a járás területéről érkeznek (legerősebben: Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós), a járáson kívül Gyula és Békés a két legnagyobb kibocsátó, de említést érdemel Mezőberény, Murony és Mátyásháza is, vagyis a vármegyeszékhely munkaerőpiaci vonzáskörzetének határai egyértelműen meghatározzák a járás területét.

Az ingázás legjellemzőbb eszköze a személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz, ugyanakkor a hivatásforgalomban a kerékpárral vagy elektromos kerékpárral (egyes esetekben egyéb mikromobilitási eszközökkel) történő ingázás jelentősége is nő a jól és biztonságosan használható kerékpárút-hálózat fokozatos kiépítésének köszönhetően. Fontos megemliteni, hogy Békéscsaba nemcsak munkaerőpiaci, de egyben közigazgatási-adminisztrációs, kereskedelmi és kulturális központ is, egyúttal iskolavaros.

M4: Sem Békéscsabán, sem a szatellittelepulesekon nem jellemző a társadalmi elkülönülés vagy jelentősebb etnikai, esetleg vallási eredetű konfliktusok, társadalmi ellentetek. Békéscsabán említésre érdemes a cigány létszámú, de esetenként hangos roma kisebbség jelenléte, továbbá két szegregálódó terület, a Franklin utca és a Berényi út, mint problémagócok. A szatellittelepulesek közül Doboz on jelentősebb még a romák aránya.

Különösen Békéscsaba esetében fontos hangsúlyozni, hogy a romák és a mélyszegénységben élők csak részben alkotnak egymással közös halmazt.

M5: A vármegyeszékhelyen erős civil jelenlét tapasztalható, 2024-ben 428 bejegyzett civil szervezetet tartottak itt nyilván, több szereplővel feladatellátási szerződése is van a városnak. Ezek változó feladatok, de nagyobbrészt a szociális ellátórendszerhez köthetőek (pl. autisták, szenvedélybetegek ellátása). Ezek a megállapodások az önkormányzatról jelentős terhet veszek le, továbbá pozitívum, hogy a szerződések jelentős része alulról jövő kezdeményezésként kötteletett.

A szatellittelepulesekon jóval kevesebb a civil szervezödés, 2024-ben összesen 89 db volt a nyolc településen. Jelentőségében elmaradnak a vármegyeszékhelyen működőktől, ez azonban amiatt is van, mert a Békéscsabán jól kiépült szociális ellátórendszer a környező településeken lényegesen kevésbé fejlett.

M6: Az esély-egyenlőség biztosítására a város nagy hangsúlyt tektet, a szociális háló igen fejlett, ahol igyeknek a társadalom perifériájára került emberekat visszavezetni. (pl. szenvedelybetegek). A szolidáris várospolitika jegyében szamos rendszeres és eseti jellegű szociális támogatást tudnak igénybe venni a nehéz helyzetben élők. A város oktatási intézményeiben is dolgoznak azon, hogy a szegregáció elkerülése.

A szociális és gyermekjóléti szolgáltatasokat a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ és civil szervezetek egymással szoros együttműködésben biztosítják. A fejlesztés legfőbb

Város és térsége humán infrastruktúrája	

Városi humán infrastruktúra	Fenntartható városfejlesztés

eszköze az európai uniós támogatási időszak (EFOP-programok voltak), melyből számos fejlesztés valósult meg a járásban az elmúlt időszakban.

A lakhatási kérdést szinten prioritásként kezeli a Békéscsaba MJV Önkormányzata. A városi bérlakásállományt jelenleg 504 db lakás alkotja, melyek közül 165 db szociális rászorultsag alapján adható bérbe. Ezek felszereltsége és műszaki állapota nagyon vegyes képet mutat – minőségi fejlesztésük mellett a kiadható lakásállomány bővítésére is komoly igény mutatkozik.

A lakossági kérdőív válaszai alapján általánosságban a lakhatas mindségével nagyobb, a megfizethetőségével viszont már kisebb mértékben elégedettek a városban élők.

M7: A leszakadó/veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózása érdekében több egymásra épülő, komplex beavatkozás zajlott az elmúlt években, amelett a szociális ellátorendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése megfelelő kontroll alatt tartja a szegregációs folyamatokat. Békéscsabán a 2001-es és 2011-es népszámlálást követően sem kerültek szegregátumok kijelölésre, azonban a 2015-2018-as lehatárolási módszertan-változás következményeként a korábbi antiszegregációs törtenetken már megjelent egy 35%-os szegregációs mutatót meghaladó szegregátum (Berényi út menti tömb), valamint egy veszélyeztetett terulet (Franklin utca és környéke). A két érintett terület a város északi, ill. észak-nyugati részén található, külvárosi, falusias jellegű, családiházas beépítettségű környezetben – a Franklin utcai sorház adja a legnagyobb egybefüggő épülettömböt (ennek felújítása jelentette a 2017-ben támogatást nyért komplex városrehabilitációs projekt legfőbb infrastrukturális beavatkozását). Hasonló problémákkal jellemezhetők egyes zártkerti részeken is, azonban itt az alacsony lakósűrűség miatt nem jelenik meg „kritikus tömeg". A KSH 2025 januárban nyújtott előzetes tájékoztatója alapján a „2022. évi népszámlálás adatai szerint Békéscsaba megyei jogú városban nem található olyan terület, amely megfelelne a szegregátum vagy a szegregációval veszélyeztetett terület fogalmának", melyet a 419/2021. (VII 15.) (Korm. rendelet) 14. mellékletének szegregációs meghatározása alapján állapítottak meg.

Az elmúlt évek szociális városrehabilitációs projektjeinek részét képezte még új játszóterek létesítése, közlekedésfejlesztés (elsősorban kerékpárforgalmi létesítmények és járda), közösségi ház és önkormányzati szolgálat lakás kialakítása. A szoft beavatkozások között megjelentek a legkülönbözőbb munkaerőpiaci szolgáltatások, az interjú szociális munka és a közösségfejlesztést célzó programok, családsegítés és egészségfejlesztés.

M8: A Békéscsabán lebonyolított lakossági kérdőíves felmérés eredményei fontos támpontként szolgálnak a szolgáltatások elérhetőségének és a velük való elégedettség mérésének.

Összességében megállapítható, hogy a válaszadók nagy többsége (78,9%) elegge fontosnak vagy nagyon fontosnak tartotta a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést és annak magasabb színvonalát, minőségi fejlesztését. A válaszolók Békéscsabával való elégedettségét tovább javítandó, a következő tényezők fejlesztésének igényét emelték ki nagyobb arányban: közterek minőségének javítása (72,3%), gazdagabb kulturális kínálat (71,9%), kedvezőbb lakhatási lehetőségek (71,1%), jobb közbiztonság, megfizethetőség (69,1%), magasabb színvonalú kiskereskedelem és vendéglátó szolgáltatások (65,7%), jobb közbiztonság (63,4%), több sportolási lehetőség (56,6%).

Az aktuális állapottal való elégedettség merese soran a leginkább pozitív visszajelzés a bölcsődei és óvodai ellátás, a fő- és zöldterületek, közvilágítás és közbiztonság, a

A város, városrészek szolgáltatási mixe	

Városi humán infrastruktúra	Fenntartható városfejlesztés

kerékpáros infrastruktúra és a sportolási lehetőségek és kulturális intézmények vonatkozásában érkeztek, de az általános iskolai oktatással is inkább elegedettek. Egyértelmúen átlag alatti megítélés jellemzi a belterületi utak és járták állapotát, a parkolási és szórakozási lehetőségeket, valamint az egészségügyi és szociális ellátás színvonalat.

M9: Békéscsabán számos társadalmi vállalkozás működik, melyek a nemzetiségi, kulturális, oktatási, szociális területen, a természet- és környezetvédelemben, vagy éppen az ökoturisztika területén tevékenykednek. Közös jellemzőjük, hogy bar bevételszerzését vállalkozási formáról van szó, de deklarálhatan társadalmi értéket kívánnak létrehozni – lehetőségükhez mérten az önkormányzat is támogatja, bátorítja ezek működését. Mind közül a legnagyobb hírnévre a Kollabor tett szert, amely egy EFOP-pályázat keretében az Élefa Kulturális Alapítvány és a Békés Megyei Könyvtár együttműködésében létrejött közösségi alkotóter, természettudományos élményközpont, pedagógiai és innovációs helyszín.

A helyi társadalmi vállalkozások munkaerőpiacl vonzáskörzete elsősorban Békéscsaba, de néhány esetben kiterjed a járás területére is. Ma meg sem szamuk, sem jelentőségük nem akkora, hogy tömegével szívnak fel a szatellittelepülések munkavállalói. Piacuk is elsősorban helyi jelentőséggel bírnak.

A szatellittelepulesek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csokkent, amely 11,25%-os zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). Atlagos öregedesi indexuk a 2-es arányszámot is meghaladja, a 65 éven felüliek aránya már meghaladta a 24%-ot, amely igen kedvezőtlen érték. A terség népességszámcsokkenését vetíti előre. Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések mentében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves merleg (+79 fő és +84 fő). Nemzetiségi megoszlás szerint a 2022-es népszamlalás alapján Csabaszabadiban 27%, Kétsopronyban 16,7%-os, Telekgerendáson 4,8%-os a szlovákság aránya. Doboz on a lakosság 6,4%-a vallotta magát románnak. A vallásosság mértéke Doboz 26,7% és Kétsoprony község 58,9%-os aránya között oszlik meg. A tokszinuseg megfigyelhető: Doboz on református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához a leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik. A szatellittelepulesekon a helyi identitás, a lokális patriotizmus jellemző. Doboz, mint a vármegye egyetlen megmaradt Árpád-kori faluja a Körösökkel, mely önmagában jelentős tájképi elem. Szabadkígyós erősen tamaszkodik a Wenckheim családra, a településen levő kastélyra, míg Újkígyós büszke egykori kertészhagyományaira.

A járás területéről érkezőkre nézve a székhely felé ingázók a legtöbben, a leginkább érintett településen Doboz, Szabadkígyós és Újkígyós. Az ingázás legjellemzőbb eszköze a személygépkocsi, ezt követi a vasut és az autóbusz, ugyanakkor a hivatásforgalomban a kerékpárral vagy elektromos kerékpárral történő ingázás jelentősége is nő a jól és biztonságosan használható kerékpárút-hálózat fokozatos kiépülésének köszönhetően. 2024-ben összesen 89 db civil szervezödés volt a nyolc kisebb településen. A társadalmi vállalkozások munkavállalói jellemzően nem a szatellitek lakosai közül kerülnek ki.

Térségi kitekintés	

2.3.5 Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	K1: Az OFTK alapján Békéscsaba az ország élelmiszeripari központjaként az élelmiszertermelés és -feldolgozás, valamint a gázstrukturizmus hazai fellegvára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait az építőanyag-ipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar, illetve kitörési pontjait: a malomipar újrahasználása, a gázstrukturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a vármegyeszékhelyi funkciók megerősítése. A vármegyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék. A határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet. A népességmegtartás Békés vármegye átfogó célja, mindenképpen indokolt a város illeszkedése ehhez (folyamatosan csökkenő népességű városként). A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal összhang látható.
	K2: A városterséget a VTT-térségek övezetén kívül az összes országos és vármegyei övezet érinti. Ezeknek az adottságoknak a figyelembevétele elengedhetetlen a tervezés során. A műszaki infrastruktúrahálózatok közül jól láthatók a térség meglévő és tervezett infrastrukturális kapcsolatai. Ezek alapján a város közúti megközelíthetősége kis mértékben javulni fog a térségen belül, illetve a villamosenergia ellátása is többpólusúvá válik egy új 400 kV-os vezeték segítségével. Mindezek mellett a vármegyei tervekben egy Békéscsaba belterületére tervezett logisztikai központ is látható, mely a logisztikai központ is látható, mely a logisztikai központ is látható, mely a

Szakág területek	Értékelési szempontok
A táji és természeti adottságok vizsgálata	• **Urszinyi-Beliczey-kúria:** A mai Gyulai út 2. szám alatti földszintes, szabadon álló, legidősebb alapú klasszicista kúriát az 1840-es évek végén építette a szarvasi Urszinyi család. Az épület megújítását a Munkácsy-negyed programjában biztosítja Békéscsaba. • **Urszinyi-ház:** Urszinyi Dezső miniszteri titkár, földbirtokos, köztörvényhatósági bizottsági és képviselő-testületi tag 1898-ban építtette fel eklektikus hatásokat mutató házát a Kórós-parton. Az épület napjainkban a Békés Megyei Könyvtár részét képezi. Nagytermében számos kulturális rendezvénynek ad otthont. • **Városháza:** 1871-75-ben épült kora eklektikus épületet Sztraka Ernő városi főmérnök tervezte. A Városháza a Szent István tér meghatározó műemléképülete. • **Városi bérház:** Az araci építészek által tervezett eklektikus-neoreneszánsz stílusú épületet 1885-ben alakították ki. A főtér 2018-as rekonstrukciója során az üresen álló egykori bérházat is felújították, így a város egyik legszebb műemléke lett. A járás kisebb településein is számos épített/művi érték fellelhető. Ezek közül kiemelendők a Wenckheim kastélyok, a járás kápolnái és templomai.
	K14: A járás térségében a jó mezőgazdasági adottságoknál kézzelfoghatóbban az agrár jellegű táphasználat az uralkodó. A kultúrterületen a szántóföldek dominálnak, erdőterületek csak foltokban jelennek meg. A tájat egykoron uraló vizek a terület alig 1 százalékát teszik ki.
	Táphasználati konfliktusok: • Tájképi, ökológiai problémát a gyomosodást, idegenhonos növényállomány terhelődása, invazív növényfajok terjedése. • Tájszerkezeti konfliktus a használaton kívüli ipari épületek, illegális hulladéklerakások tájkép-károsító hatása. • Táphasználati problémát a kivonódó mezőgazdasági adottságú területek nagyobb mértékű beépítése okozhatja. • Kisvízi időszakban az Élővíz-csatorna vízpótlásának hiánya miatt ökológiai és városképi hátrányok átmeneti időszakban jelentkeznek a város területén. • Település-közeli mezővédő erdősávok hiánya fontos szerepet játszanak az ülepedő- és szállóporterhelés szintjében.
Térségi kitekintés	Településfejlesztési és tervezési szempontból a szatellittelepülések döntően mezőgazdasági területek révén érintkeznek. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján. A közműhálózat tekintetében a járás települései olyanok, előfordulnak komoly hiányosságok is. A legnagyobb hiányosság a csatornahálózat terén látható, a járás négy települését egyáltalán nem érinti el csatornahálózat. A lakossági közművek esetében nem látható problémák a rendelkezésre álló kapacitások terén. A közösségi közlekedés térségi lefedettsége biztosított. A járás összes településén döntően lakóterületek és általános mezőgazdasági területek váltják egymást, de jellemzően az agrár táphasználat a domináns. Jelentősebb eltérés Doboz és Szabadkígyós esetében érzékelhető. Míg Doboz esetében magas vízgazdálkodási és erdőterület-arányról beszélhetünk, míg Szabadkígyós község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb, mint a járás egyéb településein. A térségi településeken számos épített/művi érték fellelhető. Ezek közül kiemelendők a Wenckheim-kastélyok, a járás kápolnái és templomai.

2.4 A város irányítási és működési modellje

A FVS Módszertani Kézikönyv meghatározása szerint *„A stratégia végrehajthatóságát és a stratégiai ciklus sikerességét befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a város milyen irányítási és működési háttérrel rendelkezik és az milyen hatékonysággal képes a stratégiai célok egyes lépéseihez fogalt műveletek végrehajtására."*

Az alábbiakban Békéscsaba MJV *irányítási és működési hátterét* vizsgáljuk kiemelten a város fellődését meghatározó beavatkozások (projektek) megvalósításanak, a város üzemeltetésének és működésének vonatkozásában.

A governance típusú városirányítás modell alapján az Irányítási és Működtetési modell kulcsszereplőinek tekintjük Békéscsabán az alábbiakat:

Szereplők	Döntéshozatalban részt vevő szervezeti egység
Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlése	
Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlésének Szakbizottságai	Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság Pénzügyi, Tulajdonosi és Ügyrendi Bizottság
Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala	Stratégiai-Fejlesztési Osztály Városüzemeltetési Osztály
Békéscsaba MJV intézményei	
Békéscsaba MJV Önkormányzatának közvetetten 100%-os tulajdonú cégei	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. Békéscsaba Energia ESCO Kft.
a városfejlesztési és működtetési feladatokba bevont piaci cégek	
nonprofit szervezetek	
lakosság	
térségi települések (térségi tervezési fókusz miatt)	

13. táblázat: Békéscsaba MJV irányítási és működési modelljének kulcsszereplői (a governance irányítási modell alapján)

Az 59. táblázatban bemutatjuk, hogy a város irányítási és működési feladatai hogyan *milyen* erősséggel jelennek meg az egyes kulcsszereplők esetében. A feladatokat a városirányítási és működési tevékenységekre vonatkoztattuk. Az irányítási feladatokat a *döntés-előkészítés – döntés – döntésvegrehajtás* megosztásban szerepeltetjük. A működtetést (városüzemeltetés, intézményi működés stb.) egy tevékenységként szerepeltetjük a mátrixban.

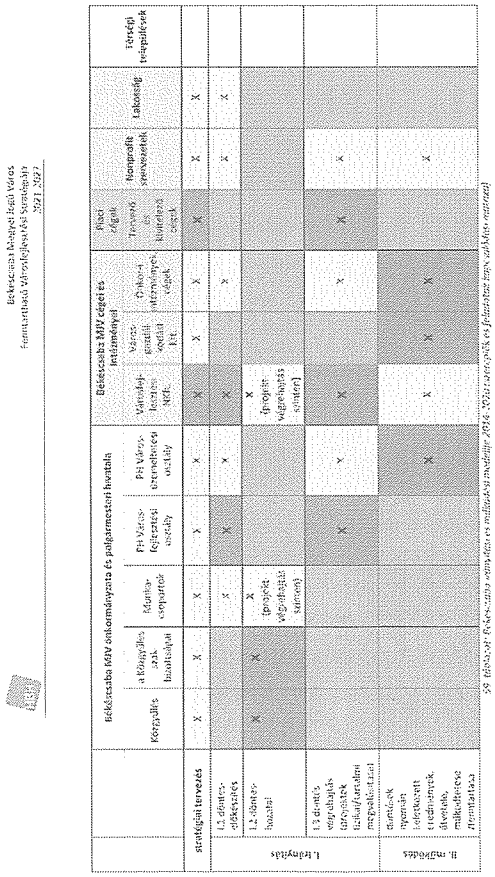

59. táblázat: Békéscsaba város irányítási és működtetési modellje (FVS Módszertani Kézikönyv alapján, saját szerkesztés)

2.4.1 Irányítási modell

A fenntartható városfejlesztés újszerű kihívásaira adandó helyi válaszok hatékonysága az FVS Módszertani Kézikönyvében (2021) részletezett stratégiai ciklus lépéseihez kapcsolódó döntéshozatal hatékonyságnak, majd a döntések nyomán keletkezett feladatok végrehajtási dinamikájának függvénye.

A többszintű helyi kormányzás (governance) elvének érvényesülése: amint az a fent szerepeltetett matrix tartalmából is kitűnik, a governance (többszintű kormányzás) típusú irányítási modell kevésse markánsan működik a városban, jellemzőbb az önkormányzat központi irányítása a város életében.

A governance típusú irányítási eszközök Békéscsabán:

- a közgyűlés ülései normál esetben nyílt ülések, hozzászólási lehetőséggel,
- a közgyűlés rendszeres közmeghallgatást tart,
- minden bizottság rendelkezik külső tagokkal is,
- a nonprofit szervezetek részt vállalnak a közfeladatok ellátásában, így az őket is érintő tematikus fejlesztési kérdésekben megjelennek a véleményük,
- a mindenkori stratégia és az egyes projektek fejlesztési folyamatát végigkísérik a dokumentálandó partnerségi, társadalmasítási események.

A hivatalon belüli demokratikus döntéshozatalra jellemző, hogy minden hétfőn a polgármester egy vezetői értekezletet hív össze, amin o maga, három helyettese, a kabinetvezető, a jegyző és az aljegyző vesz részt. Ez egy nem intézményesült vezetői forma/eszköz, de számozott döntéseket hoznak. Ezek a döntések jellemzően olyan jellegűek, amiket a polgármester saját hatáskörében meghozhatna, de minden esetben egyeztet ebben a körben. A döntések esetenként emiatt elhúzódhatnak, de mivel többen bevonásra kerülnek, ezért megalapozottabbak.

A 60. táblázat szerint az irányítási modell főbb szereplői:

- Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlése jelenleg – a 2024-es önkormányzati választásokat követően – 17 képviselőből áll. Az irányítási modellben a szerepük a stratégia jóváhagyásáról és projektekkel kapcsolatos alapvető döntésekről szól. A projektek indításáról pl. közgyűlési határozatok születnek.
- A Közgyűlés munkáját *öt szakbizottság* támogatja Békéscsabán. A mindenkori településfejlesztési stratégia létrehozásának folyamatában aktív szerepet vállalnak, különösen az egyes szakbizottságok hatáskörébe tartozó tematikus kérdésekben. A konkrét projektekben tematikusan érintett bizottságok minden esetben tárgyalják az előterjesztett tartalmakat és közgyűlési jóváhagyást megelőzően, elfogadásra javasolják azt, vagy észrevételekkel, módosítási javaslatokkal élnek.
  Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (2015) megvalósítása kapcsán elsődlegesen a Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság érintett. A zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák is ebben a bizottságban összpontosulnak.

Szakbizottság	Létszám (fő)	Ebből képviselő (fő)
Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság	5	4
Pénzügyi, Tulajdonosi és Ügyrendi Bizottság	5	4
Kulturális, Közoktatási, Ifjúsági és Sportbizottság	5	4

	Bizottság neve	Képviselő tagok	Nem képviselő tagok
4.	Idősügyi, Szociális és Esélyteremtési Bizottság	5	4
5.	Nemzetiségi, Ifjúsági egyeztetési, Közbiztonsági és Idegenforgalmi Bizottság	5	4

63. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának szakbizottságai (2025)

- A TOP Integrált Területi Program, a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv, valamint a Modern Városok Program forráskereteiből megvalósuló egyes projektek létrehozását végigkövetik a kapcsolódó munkacsoportok. Az egyes munkacsoportok megját alapvetően a városvezetés (polgármester, alpolgármesterek, jegyző, tanácsnokok) adja. Projektek tematikája szerint változik az egyes hivatali osztályok és szakbizottsági tagok, valamint szakértők bevonása.
- A Polgármesteri Hivatal egyes *osztályai*, a fejlesztések tematikus tartalmának megfelelően járulnak hozzá azok előkészítéséhez és megvalósításához. A legtöbb esetben az előkészítést támogató adatok, információk közlését, átadását, valamint tájékozódó, véleményező jellegű projektkövetést jelent.
  Egyes projektek koordinációját a *Stratégiai és Fejlesztési Osztály* végzi, ahol már komplex városfejlesztési, projektmenedzsment feladatok jelennek meg. Négy csoporthól áll a Stratégiai és Fejlesztési Osztály (a továbbiakban: STRAFO). A STRAFO-n belül működő Beruházási, valamint a Projektmenedzsment és Közbeszerzési Csoport szerepe meghatározó a fejlesztések tekintetében. Feladatukhoz tartozik az Modern Városok Program és az egyéb saját forrásból megvalósított egyes önkormányzati projektek teljes körű koordinációja. Az osztály feladatköre nem minden városfejlesztési célú beavatkozás koordinációjára terjed ki.
- A városfejlesztési beavatkozások végrehajtásának másik meghatározó szereplője, a *Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.* (a továbbiakban: Városfejlesztési NKft.) A hivatali kereteken kívül tevékenykedő, 100% Békéscsaba MJV tulajdonában levő cég 2024-ben átlagosan 20,7 fővel működött.

  Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájára alapozott TOP 2014-2020 Integrált Területi Program, majd a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv végrehajtása teljes egészében a Városfejlesztési Nkft. feladata. Ugyancsak ez a cég végzi az egyéb, EU forrásokból megvalósuló (pl. LIFE Program) projektekkel kapcsolatos koordinatív feladatokat. A Modern Városok Programból (a továbbiakban: MVP) megvalósuló beavatkozások előkészítését és megvalósítását részben a Városfejlesztési Nkft. végzi, azaz bizonyos projektek a céghez, míg mások a STRAFO-hoz tartoznak (lásd részletesen alább).

A két szervezeti egységnek vannak átfedő, illetve átnyúló feladatai is az MVP és TOP vonatkozásában:

- A Stratégiai és Fejlesztési osztály által koordinált MVP-s projektek közbeszerzési feladatait nagyrészt in-house beszerzés alapján a Városfejlesztési Nkft. látja el. A TOP-os, TOP Plusz és MVP-s projektek esetében a STRAFO intézi a Városfejlesztési NKft in-house megbízását.
- A STRAFO kezeli az összességében több százas nagyságrendű szerződésállományt. A Városfejlesztési Nkft. által menedzselt projekteknél a STRAFO feladata az előkészített anyagok pl. elszámolások továbbítása vezetői ellenjegyzésre. Az elszámolásoknál minden esetben megjelenik, hogy az önkormányzat által ellenjegyzett dokumentáció tartalmáért a Városfejlesztési Nkft. felel.

- A STRAFO az MVP-s, TOP-os és TOP Plusz projektek ingatlanokkal összefüggő (ingatlanszerzés, városi ingatlanokhoz kapcsolódó döntések) szakfeladatait is végzi. Egyéb feladatainak függvényében részt vesz a Városfejlesztési NKft által menedzselt projektek kooperációs egyeztetésein, bejárásain.
- A STRAFO TOP Plusz projektek menedzsment feladatait is ellátja.
- A STRAFO egyéb más hazai forrású projektek benyújtását és megvalósítását is végzi (pl. Önkormányzati feladatellátást szolgáló fejlesztések, Stadion, NKA, tenisz, műfüves pályák, vidékfejlesztési program stb.)

A Polgármesteri Hivatal szervezeti felépítése a 84. ábrán bemutatott organigram szerint áll össze. Az ábrán kiemelésre került a városfejlesztés koordinációját végző hivatali egység (STRAFO), valamint a városüzemeltetés kapcsán előtérbe kerülő Városüzemeltetési Osztályt is.

A hivatali interjúalany közlése szerint a dolgozói létszám 2021-ben 206 fő volt[213], de a járási hivatalok feladatátvételét megelőzően 300 fő alkalmazottja volt a hivatalnak. Véleménye szerint munkaerőhiánnyal nem küzd a szervezet, a probléma inkább strukturális jellegű. A hivatali osztályokon kevés projektmegvalósítást / beruházásokat szakmailag támogatni képes mernök dolgozik. Ennek oka részben, hogy a köztisztviselői bérezés eltávolodott a piaci bérszinttől, így rendkívül nehéz megfelelő szakembert találni annak ellenére, hogy a bérfejlesztés folyamatos.[214]

A Stratégiai és Fejlesztési Osztály és a Városfejlesztési Nkft. tevékenységének sikere nagyban függ a különféle hivatali egységekkel való együttműködés gördülékenységétől. A kommunikációs akadályok lassíthatják a fejlesztési folyamatokat, így kedvezőtlenül hatnak az ütemezésre és a végrehajtás eredményességére, illetve rontják a kollegiális viszonyt, ami az együttműködés nyilvánvaló feltétele.

Békéscsaba esetében nincs városmenedzser státusz a szervezeti rendszerben, a város- szintű koordinációs tevékenységeket a gyakorlatban a 100%-os önkormányzati tulajdonú Városfejlesztési Nkft. látja el. AzFVS vonatkozásban szinten fontos megállapítás, hogy a zöld és digitális átállás ugyan zajlik a városban a kapcsolódó projekteken keresztül, de a folyamatnak még nincs jól definiálható kompetens és felelős szervezeti egysége a Polgármesteri Hivatal keretei között.

[213] A részletes adatokat az interjú nem tartalmazta, így nem ismert.
[214] Békés vármegyében a beszerzésekből az alapján ugyan az egyik legjobb anyagok (16-17. helyen van a vármegye), de itt nem látszik, hogy az 1 millió Ft feletti tételek tárgyáról (s pl. építőipari) mennyi hiányzó szerződést igénylő munkát végeztek-e

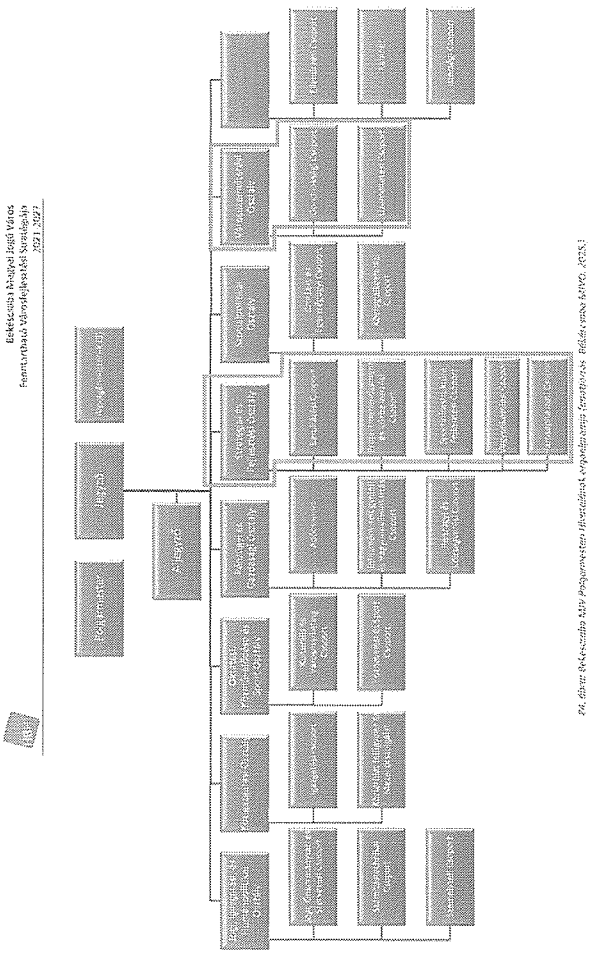
Polgármester
Jegyző
Alpolgármester
Alpolgármester
Alpolgármester

A döntési pontokat is megvilágító folyamatábra szerint a fejlesztések alapvetően azonos lépések és logika mentén történnek, függetlenül attól, hogy melyik szervezeti egység (Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO) a koordinátor. Az eredményességben mégis jelentkeznek különbségek.

A folyamat lépései

Egy-egy projekt részletes szakmai előkészítését megelőzően mindig szükséges egy közgyűlési előterjesztés és HATÁROZAT arról, hogy a folyamat elindulhat. Ez az előterjesztés az aktuálisan ismert tartalmakkal (előzetes tervek, koncepciós tervek) együtt megy a szakbizottságok, majd a közgyűlés elé.

A döntést követően lebonyolításra kerül a tervezői közbeszerzés (a műszaki tervező) és megindul a részletes tervezés (engedélyes és kiviteli tervek). A tervezés során folyamatos a szakági tervezők kommunikációja a projekt koordinátorral (Városfejlesztési Nkft. vagy STRAFO) és a szakmai egyeztetésekbe a jövendőbeli üzemeltetőt is bevonják (amennyiben az ismert). A projektek előkészítése során minden fejlesztés tervezési dokumentációja bemutatásra kerül a munkacsoportoknak – gyakran a szakági tervező bevonásával történik ezek prezentációja. A munkacsoport véleményezi a produktumokat a változtatási igények, szükséges módosítások visszacsatolásra kerülnek.

A projektek megvalósítása során felépő változtatási igényeket (pl. határidő módosítás) jellemzően a Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO saját hatáskörben gondozza, de jelentősebb változások (pl. városképi arculati változás) esetén a módosítás bekerül a releváns munkacsoport elé. A Városfejlesztési Nkft.-nél módosításokról minden esetben írásbeli anyag készül, ami szakértői véleményeket is tartalmaz.

Jellemzően a készre jelentett projektek mindegyike egy működtetést és városi működési rendszerbe való integrálást segítő műszaki dokumentum átadásával zárodik. A korábban említettek szerint a tervezés és kivitelezés folyamatába bevonják a majdani működtető céget (amennyiben az ismert) is, mégis, ennek ellenére a tapasztalatok szerint a működtetésre való átadást követően akadhatnak fennakadások.

A folyamat megvalósítási hatékonysága szempontjából kiemelt megállapítások

Eredményesség: Az ITS által megalapozott TOP ITP végrehajtása során a Városfejlesztési Nkft. 61 db projekt koordinációját látta el. Mindegyik eredményesen lezáródott és az infrastrukturális fejlesztés esetén működtetésre átadásra került. Az MVP keretében a cég jelenleg 9 db projektet koordinál, ezekből 6 db záródott le sikeresen, a többi projekt esetén több projektelem megvalósult, de a projektek összetettsége miatt a többi fejlesztés teljes körű fizikai és pénzügyi zárása 2026-2027.-ben várható (a többletforrás rendelkezésre állásának függvénye). További EU-s finanszírozású projektek (pl. LIFE) száma 3 db, ezek közül 2 db tekinthető lezártnak. A STRAFO az MVP keretében 9 projekt koordinációs feladatait látja el, amelyekből 4 már lezárult (3 kivitelezés és 1 tervezés). Az MVP kapcsán a STRAFO és a Városfejlesztési Nkft. is kapcsolatot tart állami megvalósító szervekkel (pl. NIPÜF Zrt., Építési és Közlekedési Minisztérium).

Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések

1. A városfejlesztési és működtetés területén az önkormányzat által irányított folyamatok a jellemzőek, a governance irányítási modell elemei, amelyben a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepet kapnak formálisan megjelennek ugyan, de nem váltak a városirányítás meghatározó jellemzőivé.

2. A városmenedzseri feladatkör nem épül be Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának struktúrájában, egyes projektek stratégiai szintű koordinatív feladatai, valamint az európai uniós forrásból megvalósuló projektek előkészítő és megvalósítást érintő feladatai elsősorban a Városfejlesztési Nkft.-nél összpontosulnak.
3. A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, az Energia ESCO Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak, a Polgármesteri Hivatal szakosztályainak szakértelmével kiegészülve.
4. Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítási lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából példaértékűek.
5. A döntés-előkészítésben és megvalósításban résztvevő szervezetek és osztályok között esetenként kevésbé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadozik, ami hátráltathatja a projektvégrehajtási folyamatot.
6. A hivatalban hiány mutatkozik a projektvégrehajtást támogató mérnöki végzettségű, szakértő munkatársakból, aminek megoldását a köz- és piaci szféra markáns bérkülönbségi akadályozzák. Ennek megoldásával a zöld és digitális átállás szakértői ismeretei jobban integrálódhatnának a hivatali szervezetbe is.

2.4.2 Működési modell

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia újszerű tartalma (zöld átállás, digitális átállás) változásokat indokolhat a város működtetésében, különösen a városüzemeltetés területén. A digitális átállás, de még a fenntartható energetikai rendszerek bevezetése is szervezeti és/vagy működési módosulásokat generálhat a humán közszolgáltatások terén. További átalakulásokat indokolhat a közszolgáltatások vonatkozásában a pénzügyi fenntarthatóság erősítésének igénye, a működési forrás-mix alakítása, ezen belül a saját bevételeket generáló piaci láb erősítése a működési portfólióban.

A város működési modelljében foglalt szolgáltatók (intézmények, cégek, nonprofit szervezetek stb.) a rögzített működés mellett biztonságos fenntartása mellett azon is dolgoznak, hogy saját és ezzel a város működési hatékonyságának javuljon, és hogy a változó helyi és térségi igényekre reagálva új szolgáltatások jöjjenek létre. A mindenkori városi fejlesztések jelentősebb része elsősorban ezt a két célt kell, hogy szolgálja.

A város a működést biztosító szervezeteken keresztül az elmúlt városfejlesztési projekteredményeket (pl. új kerékpárút szakasz, napelem park stb.) a meglévő működési rendszerbe integrálja, majd a lehető legnagyobb hatékonyság mellett igyekszik azokat fenntartani. Az új fejlesztések nagyságrendjüknél (pl. új közpark) vagy korábbitól eltérő, újszerű szakértelmet igénylő jellegüknél (pl. digitalizált épületüzemeltetési rendszerek) fogva változásokat indokolnak a város mindenkori működési modelljében.

Békéscsaba jelentős lépéseket tett az elmúlt években a zöld átállás területén, amihez szorosan kapcsolódnak új digitális megoldások is. Ezek a lépések már indokolttá tették pl. egy új cég létrehozását és annak működési modellbe való beépülését. Ez a cég a közvetetten 100%-ban önkormányzati tulajdonban lévő Energia ESCO Kft. A Békéscsabán az *MVP keretében zajló zöld-digitális fejlesztések* indokolják a majdani működtetéssel kapcsolatos előkészítési feladatok szoros koordinációját és működtetés szakszerű végzését. További szervezetfejlesztést indokol a 2026-ig tartó *LIFE projekt eredményeinek* fenntartása is, ahol a szakmai hatáskört az Ökomenedzser Tudásközpont biztosítja[219]. A városban ennek

[219] Az Agrárminisztérium többségi tulajdonában működő Human Örökségi Holding Kft. keretében hozták létre. https://www.humanholding.hu/

eredménye az ún. ökomenedzser feladatkör létrehozása.[220] Ezt a feladatkört jelenleg a Városfejlesztési Kft. egyik vezető szakértője tölti be.

A városüzemeltetés digitális átállásának első lépéseként lehetséges az online hibabejelentés. A városüzemeltetést érintő lakossági bejelentések a városi honlapon és a város honlapjára irányító Csaba Kártya applikáción keresztül érkeznek be. Ezeket a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési osztálya kezeli. Innen az illetékes városi cégekhez jutnak el az üzemeltetést, fenntartást érintő feladatok.

A jelenleg is zajló zöld-digitális fejlesztések által indokolt szervezeti változásokat a Stratégia 5. fejezete tárgyalja, jelen megalapozó munkarész előrevetíti a szükségszerű szervezetfejlesztési beavatkozásokat.

Békéscsaba MJV működési térképe

Békéscsaba MJV működését az 86. ábrán látható működési térképen foglaltuk össze. Az absztrakció eszközével bemutatjuk, hogy város működését biztosító szolgáltatások hogyan, milyen szervezeti formában működnek és miként kapcsolódnak a város önkormányzatához.

A térkép központi részen az önkormányzat által fenntartott és működtetett intézmények és az önkormányzat tulajdonában lévő városi cégek találhatóak, még azzal részben átfedve társulások keretében működő szolgáltatók, azon kívül az önkormányzathoz feladatellátási szerződés alapján vagy éppen semmilyen formalizált módon nem kapcsolódó, de a város szolgáltatási portfólióját jelentősen meghatározó szervezeteket látjuk. A szervezetekről részleteket a tematikus alfejezetekben közöl a megalapozó munkarész.

Az önkormányzat tulajdonában lévő, a város működtetésében / üzemeltetésben részvevő cégek

Békéscsaba MJV Önkormányzatának 100%-os tulajdonában lévő, a város üzemeltetésében / működtetésében résztvevő cégek többsége az ún. Törzsház keretében működik. A Törzsház bizonyos mértékű gazdálkodási keretet jelent, közös alkalmazottakkal és a bérelszámolás. Egyébként a cégek önállóan működnek saját felügyelő bizottsággal. A Törzsházba tartozó cégek köre folyamatosan változik. 2025 novemberében az alábbi cégek tartoztak az érintettek közé:

Vagyonkezelő Zrt: A Zrt. feladatai közé tartozik a bérlakások és egyéb önkormányzati tulajdonú bérlemények kezelése, a város parkolási rendszerének működtetése, a városi strand és a sportlétesítmények fenntartása, a piac működtetése.

A Vagyonkezelő Zrt. leányvállalatai:

- Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.: A város irányítási modelljének leírásában részletezett Nonprofit Kft. elsődleges feladata a városfejlesztés folyamatának koordinálása, a projektek teljes körű előkészítése, tervezése és lebonyolításukban való menedzsment feladatok elvégzése. Feladatuk a TOP ITP, egyéb Operatív Programok, a Modern Városok Program és további közvetlen EU finanszírozású projektek menedzselésére terjed ki. In-house beszerzés alapján a cég koordinálja a mindenkori városfejlesztési stratégia és az egyéb tematikus stratégiai alapdokumentumok készítését, valamint a polgármesteri hivatal által menedzselt projektek közbeszerzési eljárását is a cég bonyolítja le. A cég projektmenedzsment feladatokat végez egyes térségi önkormányzatok számára.

[220] https://www.humanholding.hu/ecosystem-services/ecosystem-services/

- Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.: Feladata a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartása, fenntartása, játszóterek és a fitnesz terek gondozása, zöldhulladék eltakarítása – komposztálása, hőmentesítés. A cég által elvégzett munkákat a Városüzemeltetési Osztály illetékes munkatársa ellenőrzi.
- Békéscsabai Árpád Fürdő Vízgyógyászati Kft. működteti az Árpad Gyógy- és Strandfürdőt.
- 2020-ban került be a Törzsház portfóliójába az Energia ESCO kft., amely a Smart Grid I. ütem eredményeit működteti. Az Energia ESCO Kft. kifejezetten a fenntarthatóságot elősegítő megoldásokat alkalmazó projektek fenntartására, működtetésére jött létre.
- CsabaPark Étterem Kft.: A Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. alapította 2022. évben a Csabapark területen található ingatlanállomány üzemeltetésére, működtetésére. 2026. január 1-től önálló cégként, Csabapark Kft. néven működik a törzsházon belül.
- Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.: 2023-ban alapította a Békéscsaba Energia ESCO Kft. egyes MVP beruházások üzemeltetése, valamint további energetikai célú projektek előkészítése és kapcsolódó szakterületi feladatok ellátása érdekében.

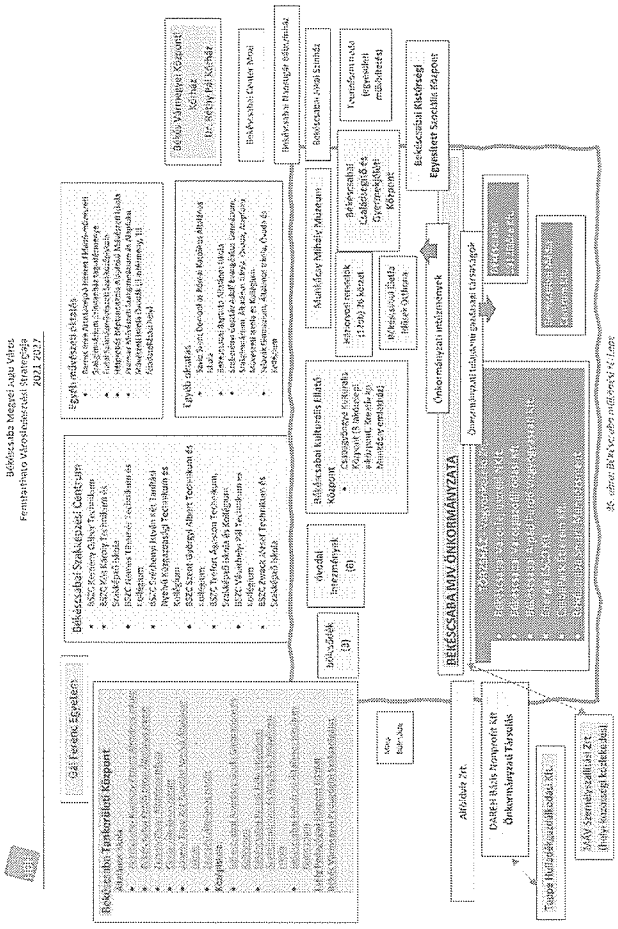
Békéscsaba Megyei Jogú Város
Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája
2021-2027
BÉKÉSCSABA MJV ÖNKORMÁNYZATA
Békéscsabai Szakképzési Centrum
Békéscsabai Tankerületi Központ
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ
Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ
Békéscsabai Kulturális Ellátó Központ
Munkácsy Mihály Múzeum
Önkormányzati intézmények
Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok
Jövedéki Intézmények (8)
Bölcsődék (3)
Békéscsabai Életfa Idősek Otthona
Békéscsabai Városgazdálkodási Zrt.
DAREH Kft.
Békéscsabai Városüzemeltető Kft.
Békéscsabai Városfejlesztő Kft.
Békés Vármegyei Központi Kórház
Békés Megyei Kormányhivatal
Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
Egyéb önkormányzati intézmények
Egyéb társaságok
Gál Ferenc Egyetem
Békéscsaba Jókai Színház
Békéscsabai Jókai Színház Nonprofit Kft.
Békéscsabai Napsugár Bábszínház
Békéscsabai Városi Sportlétesítmények Nonprofit Kft.
Békéscsaba Városi Sportcsarnok
Békéscsaba Városi Uszoda
Békéscsaba Városi Strandfürdő
Békéscsaba Városi Sportpálya
Békéscsaba Városi Tenisz- és Squashcsarnok
Békéscsaba Városi Műjégpálya
Békéscsaba Városi Atlétikai Centrum
Békéscsaba Városi Kézilabda Csarnok
Békéscsaba Városi Labdarúgó Stadion
Békéscsaba Városi Evezőspálya
Békéscsaba Városi Lőtér
Békéscsaba Városi Kerékpárpálya
Békéscsaba Városi Szabadidőközpont
Békéscsaba Városi Szabadidőpark
Békéscsaba Városi Szabadtéri Színpad
Békéscsaba Városi Kemping
Békéscsaba Városi Vízi Sportpálya
Békéscsaba Városi Szabadtéri Sportpálya
Békéscsaba Városi Szabadtéri Sportpálya
Békéscsaba Városi Szabadtéri

2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése

2.5.1 Prosperáló város

Békéscsaba a 21. századi globális kontextusban értelmezendő versenyelőnyökkel viszonylag visszafogottan rendelkezik, ami egyértelmű kockázatként értelmezhető.

A város prosperitása – gazdasági fejlődése és jóléte – szempontjából kockázat, hogy gazdasága csak részben talált vissza az évtizedes gyökerekhez és a korábban prosperáló agraratok (élelmiszeripar, textilipar) nem lettek sikeresen új tartalommal és technológiákkal felvértezve, így nem váltak Békéscsaba specifikumaivá. A városban továbbra is meghatározó ágazat a nyomdaipar, a gépipar és újabban az építőipar. Az utóbbi időben kormányzati beavatkozásnak köszönhetően perspektivát jelenthet a repülőgépipar is, de csak lehetőség marad Békéscsaba számára, ha a fejlesztés nem ágyazódik be jobban a helyi gazdaságba. A nagyüzemi monokulturás mezőgazdaság termékeire épülő élelmiszeripar nem képes talpra állni, pedig a mezőgazdaság adottságai – a termőföldek fokozott klimakitettségétől eltekintve – páratlanul jók. A klímaváltozás jelentős kockázat az agrárium ban arra a termelékenység fenntartása érdekében is sürgős lépéseket igényel (vízelvezetés, vízmegtartás).

Békéscsaba gazdaságszerkezete lehetőségeihez képest egyoldalúnak nevezhető, emellett általában véve innovativitásában és technológiai színvonalában sem tekinthető európai szinten versenyképesnek, ami a befizárás szempontjából komoly kockázat. Viszonylagos elszigeteltsége a hálozatokban, értéklánc okban működő globális gazdaságban nem előnyös. Vannak nemzetközi innovációs láncokba kapcsolódó helyi cégek, de sajnos nem beszélhetünk fejlett innovációs ökoszisztémáról Békéscsabán, ahol a K+F+I háttér élénk, dinamizáló erőként hat, a cégek pedig szoros együttműködésben profitálnának a hálozatosodás előnyeiből. A gazdaságösztönzés bizonyos befektetésösztönzési célú tevékenységeket jelent Békéscsabán, ugyanakkor a helyi gazdasági folyamatokat szofi eszközökkel terelgető, a kezdő vállalkozásokat segítő szolgáltatások hiányoznak – jellemző kockázat a vállalkozások atomizálódása és az a tény, hogy vállalkozói kultura magasabb szintjen jellemző indirekt tényezők (platformizáció, folyamatos tréningek stb.) nem, vagy csak mérsékelten fontosak a helyi vállalkozások számára.

A prosperáló város képes saját gazdaságához illeszkedő és azt inspirálni képes szakképzési és felsőfokú képzési portfoliót biztosítani. Békéscsabán a nyomdaipar az a jó esélyel dinamizálható ágazat, amelynek – az önkormányzat, bizonyos gazdasági szereplő(k), valamint illetékes képzőhelyek összefogásával – a szakirányú képzési igényét a teljes képzési spektrumban biztosítani lehetne a jelenlegi helyzet megfelelő menedzselésével.

A város demográfiája (főleg az elvándorlás) és társadalmi viszonyai (leszakadó népesség) szoros összefüggésben vannak a gazdasággal. Békéscsaba munkaerőpiaci helyzetet is nyilván meghatározza a gazdaság szerkezete, ami kevésse kedvez a felsőfokú, változatos, kreatív munkavégzés iránt érdeklődő fiataloknak. Békéscsaba sok értékes munkerőt veszít azzal, hogy gazdaságszerkezetéből adódóan nem képes ezeknek a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni.

A város gazdaságat, elsősorban befektetővonzó képességét, a cegek piacszervezését befolyásoló tényező annak elérhetősége. Az M44-es gyorsforgalmi út megépítésére évtizedek óta vagyott a

város, és most, hogy az „megérkezett", jelentős elvárások jelentkeznek gazdaságélénkítő hatásait illetően. Az áttörés ugyanakkor némileg megkésett. Kockázatos helyzet, hogy pusztan az elérhetőség európai, regionális szinten talán valamivel kevéssé szerepel már előkelő helyen a befektetők kritériumrendszerében, nével evidenciának tekintik azt más, kényelmi szolgáltatások, munkaerő képzettsége stb. szempontok mellett. A M47-es autóút végképp bekapcsolja a várost az országos gyorforgalmi hálozatba, de csatornát is jelent a vonzobb munkaerőpiaci lehetőségeket kínáló Debrecen felé. A Békéscsaba repterе évtizedek óta működik, de több okból is kevéssé versenyképes regionális versenytársainál. Az Airbus Helicopters megjelenése Gyulán a repülő- és hádipar kormányzati irányítású projektje, ami lehetőségeket jelent Békéscsabának is foként a repterehez es a már emlitett képzőhelyekhez kapcsolodoan.

A Békéscsaba-Gyula várospár egyike a hazai kilenc kiemelt turisztikai térségnek. A város vonatkozásában ujabb ágazat kapott ezzel esélyt a helyi gazdaság fellendítésére. Békéscsaba számos olyan vonzerővel rendelkezik, amely kivalo kiegészítője lehet Gyula rendkívül vonzo fürdokulturájának és kulturális értékeinek. A gazdasági potenciálként eddig még kevesse értelmezett kulturális es kreatív gazdaság (CCI) komoly perspektivákkal rendelkezik, amihez a Munkácsy-negyed létrehozásával a fizikai feltételeket is megteremtette/megteremti a város. A kultúra turisztikai vonzerőként, és így gazdasági potenciálként való értelmezése és a működés annak megfelelő menedzsmentje a koronavirus világjárványt követő időszak egyik kiemelt kihívása és lehetősege.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Az oktatási, képzési intézmények nem szolgálják a város gazdasági igényeit, fejlődését, vagy nem azon ütemben képesek fejlődni				X		Az oktatási képzési szektorra a helyi gazdaságfejlesztést szolgálja, a város fejlődő térségi vagy országos vonzerejének is bázisa						Békéscsaba felsőoktatási centrum nyolc intézménnyel rendelkezik. Ezek jelentős felsőoktatási kapacitással bírnak – kb. öt százalékos képzési rugalmas oktatási rendszer. A szakképző próbál reagálni a működő gazdaság igényeire, de az új szakmák akkreditálásához idő kell. Mindez alapos, folyamatos koordinációt jelent a város gazdasága, mert nem az oktatáson a munkaerőpiac változásain kell alkalmazni magát, ami – lehetőségként kevésbé értelmezhető. Ugyanakkor való hátrányt is jelenthet, ha a képzési kínálat átalakításában van előrelépés. A 2.1 a repülőgépipar példáján belül, utóbbi részében bővebben kifejtem ezt a problémát.
A város ágazati szerkezetének egyoldalúsága		X				A város ágazati szerkezete, gazdaságának ágazati szerkezete jelentős mértékben nem tekinthető sokszínűnek, ipar, egyáltalán nem. A negatívnak ítélt ágazatok a nyomdaipar, amit az adottsági tényezőkből, valamint az oktatási intézmények közül is ezek képzései támogatnak. Az ágazat jelentős részben exportra termel, a piaca stabil, a munkaerő iránti igénye is folyamatos. Az ágazat szereplői közül a legtöbb cég nyereséges, a beruházási hajlandóság is megfelelő. Az ágazat szereplői közül a legtöbb cég nyereséges, a beruházási hajlandóság is megfelelő. Az ágazat szereplői közül a legtöbb cég nyereséges, a beruházási hajlandóság is megfelelő.
A város építészeti, épített környezeti értékeinek elpusztulása												
A város bárosszerkezete fenntartható, a helyi közösségek fejlődését támogató, kiegyensúlyozott településhálózatban				X		A város bárosszerkezete területeinek a bárosrobilitását segíti						A városszerkezet a kompaktság előnyök, gyalogosforgalom szempontjából kedvező. Jelentős területi tartalékai vannak, ezek a további megtelepedéseket / befektetések megtelepedését segítik.
A város, mint munkaerő elszívója a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által						Munkaerő vonzáskörzet központ városi szerep betöltésában				X		A magasan képzett munkaerő vonzásában az oktatásnak fejlődő és innovációs erőforrásként rendelkező Debrecen közelsége komoly kockázatot jelent Békéscsaba számára. A Terv város összehasonlító 647 település esetében 2020-ra jelzi az MJV pályázóval Debrecen elérhetőségét 1 óra alá a városból, ami már napi ingázást is lehetővé tesz.
A gazdasági infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben történik				X		A gazdasági infrastruktúra fejlesztése megfelelő, az igényekhez és a változásokhoz igazodó ütemben történik					X	Békéscsaba jelenleg is jelentős munkaerő vonzáskörzettel rendelkezik, a város (napi) munkaerőpiaci központ. A gazdaságfejlesztési támogató infrastruktúrája fejlesztések és vállalkozói fejlesztési szolgáltatások hiánya erős korlátot jelent Békéscsaba gazdasági fejlődése előtt. Az eddigi fejlesztések nem voltak fenntartható jellegűek és jelentősebb igény sem mutatkozott a betegedő infrastruktúrák és szolgáltatások iránt (inkubátorházak), kockázat, hogy ez a város jövő is hozza a megfelelő infrastruktúrát, hiányok a szakember-ellátásban problémákat okozhatnak a befektetők számára.
A megújuló/alacsony befektetésekhez elmaradása miatt elhalasztása, meglévő fejlesztés hanyagolása				X		Vonzó befektetési célpont					X	Békéscsabán a befektetővonzóság hátrányos, az infrastruktúra hiánya, a helyiek gazdasági tőkeszűkében. Országszerte, az innovációs kompetencia hiányossága a vállalkozás kultúra gyengesége igényli hálózatosodási együttesen erősíti a vállalkozást a piaci befektetések iránti. Ugyanakkor a város befektetés vonzóvá a M44 autóút megépítésével a gazdaságban a lehetőségek növekedtek.
Az önkormányzat elveszíti fejlesztési forrásait, megfelelő tudás hiányában				X		Az önkormányzat elnyerő fejlesztési forrás, megfelelő tudás						Az önkormányzat rendelkezik a gazdaságfejlesztés szükséges tudásával, képességével (GESIP, TOP). A megfelelő önrészt biztosítani tudja. Jelentős kockázat a pályázatok időben történő elkészítése és a vállalkozások – helyi gazdaságot érintő – fejlesztésének elhalasztása, csak ezért jelent kockázatot. Kompetencia – menedzsment kérdés.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A város nagyvállalatainak/ meghatározó ágazatának elhagyása/leépítése miatt keletkező munkanélküliség, szociális problémák				X		A város nagyvállalatainak/ meghatározó ágazatához kapcsolódó vállalkozások megtelepedése						Pozitív, hogy nincs kiemelkedően nagy, meghatározó befektető a helyi gazdaságban, ugyanakkor fordított helyzetben a lehetőség alacsony szintű is. A város gazdaságának egyéb legmeghatározóbb cégei folyamatosan bővítenek, új telephelyet az utóbbi években, arra utalnak, hogy tudnak bővülni a városban. Ugyanakkor a fenntartható működésükhöz kockázatot keletkeznek. A városban a komparatív előnyök, gyengeségen (munkaerőhiány, betelítettség területi hiánya stb.) miatt a további megtelepedéseket / befektetések megvalósulásának lehetősége alacsony középtávon, de nem zárható ki.
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által				X		Munkaerő vonzáskörzet központ városi szerep betöltésében						A magasan képzett munkaerő vonzásában az oktatásnak fejlődő és innovációs erőforrásként rendelkező Debrecen közelsége komoly kockázatot jelent Békéscsaba számára. A Terv város összehasonlító 647 település esetében 2020-ra jelzi az MJV pályázóval Debrecen elérhetőségét 1 óra alá a városból, ami már napi ingázást is lehetővé tesz.
A gazdasági infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben történik				X		A gazdasági infrastruktúra fejlesztése megfelelő, az igényekhez és a változásokhoz igazodó ütemben történik						Békéscsaba jelenleg is jelentős munkaerő vonzáskörzettel rendelkezik, a város (napi) munkaerőpiaci központ. A gazdaságfejlesztési támogató infrastruktúrája fejlesztések és vállalkozói fejlesztési szolgáltatások hiánya erős korlátot jelent Békéscsaba gazdasági fejlődése előtt. Az eddigi fejlesztések nem voltak fenntartható jellegűek és jelentősebb igény sem mutatkozott a betegedő infrastruktúrák és szolgáltatások iránt (inkubátorházak), kockázat, hogy ez a város jövő is hozza a megfelelő infrastruktúrát, hiányok a szakember-ellátásban problémákat okozhatnak a befektetők számára.
A megújuló/alacsony befektetésekhez elmaradása miatt elhalasztása, meglévő fejlesztés hanyagolása				X		Vonzó befektetési célpont						Békéscsabán a befektetővonzóság hátrányos, az infrastruktúra hiánya, a helyiek gazdasági tőkeszűkében. Országszerte, az innovációs kompetencia hiányossága a vállalkozás kultúra gyengesége igényli hálózatosodási együttesen erősíti a vállalkozást a piaci befektetések iránti. Ugyanakkor a város befektetés vonzóvá a M44 autóút megépítésével a gazdaságban a lehetőségek növekedtek.
Az önkormányzat elveszíti fejlesztési forrásait, megfelelő tudás hiányában				X		Az önkormányzat rendelkezik a gazdaságfejlesztés szükséges tudásával, képességével (GESIP, TOP). A megfelelő önrészt biztosítani tudja. Jelentős kockázat a pályázatok időben történő elkészítése és a vállalkozások – helyi gazdaságot érintő – fejlesztésének elhalasztása, csak ezért jelent kockázatot. Kompetencia – menedzsment kérdés.						

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												Várat magára. Hosszabb távon a turisztikán modernizmusnak nincs hiánya lehetőségeket hordozhat a város számára.
												Békéscsaba városfejlesztési gyakorlata sokszínű és innovatív potenciált rejtenek magukban a városi közösségek, amit mára a város, felismerve, hogy fejlesztésekor nem tárgyak a gazdaságilag szegény városok közé, új országos városmarketing lényeges tényezőt helyezett.
A tervezés bizonytalansága és gazdasági potenciálja következtében, a változások hiánya következtében nem jelent hosszútávú beruházói lehetőséget.			X			A tervezés bizonytalanságának és gazdasági potenciálja következtében, a változások hiánya következtében nem jelent hosszútávú beruházói lehetőséget.						A tervezés bizonytalanságának és gazdasági potenciálja következtében, a változások hiánya következtében nem jelent hosszútávú beruházói lehetőséget.
												A térségben gondolkodó városnak, természetesen figyelembe kell vennie a környezeti teherbíróképesség határait, ugyanis és gazdasági perspektívát. A térség fenntartható gazdasága csakis multi-ágú és a turisztikán ágazat komplexebb kínálatra tesz lehetőségeket.
												A térségi munkaerő jelentős része eddig is Békéscsabát választotta ingázási célpontul. Ha a város gazdaságszerkezete a központi munkaerő nagyobb számban foglalkoztatását igényelné meg/tal ez, az lehetőséget jelent a településnek számára népességmegtartó képességük erősítésére, hiszen sok lakosát tudja az ingázásból munkát térségi foglalkoztatásra felgyorsítani.
												Megfelelő menedzsment mellett a térség a város történelmi kínálatát képes hűtelenül okos- és kreativiparitikai vonatkozásával – ez jelentős lehetőségként értelmezhető.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												Arányban az egy alacsony, ami lassan magát lecsatolást jelent a város gazdasági teljesítése. A vállalkozások / magánszféra gazdaságfejlesztésébe való bevonása lehetőségként elhanyagolható.
												Beruházások érdekében a közösségi érdekeket hangsúlyozó, a városi közösségek bevonását célzó tervezési folyamatok megvalósítása.
						A működő helyi vállalkozó, ismeretei egyéntevékenységek támogatása			X			A vállalkozói, fejlesztési tevékenységeknek nem jönnek létre olyan irányú vállalkozói ökoszisztémái.
												A TRM szervezetének összetételében a turisztikában jellemző a vállalkozások arányú magánszféra képviselete.
												Nem láthatók olyan jogszabályi változások, amelyek sérjenetlen kockázatot jelentenének. Békéscsaba gazdasága prosperálóan teljesítve. A gazdaságpolitikai tevékenységek változásának is megvalósulnak a térségben. Ezek közép- és hosszú távú hatásait azonban nehéz előre jelezni.
						A szabályozási környezet változása jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőtlen gazdasági környezetet teremt a térségben		X				Kormányzati beruházások is megvalósulnak a térségben. Ezek közép- és hosszú távú hatásait azonban nehéz előre jelezni. Ilyen lehetőséget jelentenek a város gazdasági számára fókuszú, a térségben a városi gazdaság fejlesztésére irányuló, a helyi gazdaságba integrálódni képesek hatásukat kifejteni (beruházások, a helyek, munkahelyteremtés).
												Tovább lehetőség, hogy a térségi tőkét képtelen turisztikafejlesztés köt szerepel a Gyula és Békéscsaba fürdőnek térség arra ezeket fejlesztési forrásokat és arok koncepciát kétszeresítik fejlesztési a közti ütemben.
						A globális klímaváltozás kedvező változásai eredményeznek a helyi gazdaságban			X			Globális klímaváltozás jelent a helyi gazdaságban elsősorban az egészségügyi ágazatban a szezonalitás mérséklődése, a vendégforgalom növekedése, a szezonalitás mérséklődése. A klímaváltozás a turisztikai szezonalitás mérséklődése, a vendégforgalom növekedése, a szezonalitás mérséklődése. A klímaváltozás a turisztikai szezonalitás mérséklődése, a vendégforgalom növekedése, a szezonalitás mérséklődése.
						A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok szükségtelen megerősítések a lehetőséget				X		A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok szükségtelen megerősítések a lehetőséget. A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok szükségtelen megerősítések a lehetőséget folytatnak, mint a gazdaságban, hiszen jelentősen csökkenhet a turisztikai forgalom, amelyek lehetőleg tesznek a távmunkát.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												A globális egészségügyi válsághelyzet nem jelent lehetőséget, mivel a városban a járvány kezelésében fontossá vált beruházások nem jelentek meg.
												A város fő célja városmarketing innovatív potenciója és általában a globális gazdasági trendekre való kitekintő-tárgy kevesek tekintés a strukturális hátrányok miatt, ez jelentős kockázatot jelent fejlesztésekre számára, amit számos tényező befolyásolhat. A városmarketing-tevékenység csak olyannyiban lehet egyes helyi célok megvalósítására és alapjául technológiai és termék innovációkkal jelentkeznek az elmúlt években. Ennek az egyedi vállalkozói kulturális erodálódása, a lakosság elvándorlása, a fejlesztési-kínálat hiánya, a helyi jelentkezés a város számára a továbbépítésre.
						A globális gazdasági változások (innovációk, új iparágak, technológiai áttörések, társadalmi változások stb.) hatása a helyi versenyképességre			X			A város hanyatlásának egyértelmű jelei a lakosságszám csökkenése, a munkanélküliség növekedése, a vállalkozások számának csökkenése, a gazdasági aktivitás visszaesése. A város hanyatlásának egyértelmű jelei a lakosságszám csökkenése, a munkanélküliség növekedése, a vállalkozások számának csökkenése, a gazdasági aktivitás visszaesése. A város hanyatlásának egyértelmű jelei a lakosságszám csökkenése, a munkanélküliség növekedése, a vállalkozások számának csökkenése, a gazdasági aktivitás visszaesése.
						A globális kiskereskedelmi folyamatok és gyorsulások helyzet változásai jelentkeznek a térségben				X		A globális kiskereskedelmi folyamatok és gyorsulások helyzet változásai jelentkeznek a térségben. A globális kiskereskedelmi folyamatok és gyorsulások helyzet változásai jelentkeznek a térségben. A globális kiskereskedelmi folyamatok és gyorsulások helyzet változásai jelentkeznek a térségben.
						A társadalmi modernizáció fő trendjeit a társadalom tényezők, tudatosság, társadalmi innováció és a mentalitás, előítéletesség társadalom stb.) beazonosítása kedvezően helyi gazdaság hatásokkal járhat				X		A társadalmi modernizáció fő trendjeit a társadalom tényezők, tudatosság, társadalmi innováció és a mentalitás, előítéletesség társadalom stb.) beazonosítása kedvezően helyi gazdaság hatásokkal járhat. A társadalmi modernizáció fő trendjeit a társadalom tényezők, tudatosság, társadalmi innováció és a mentalitás, előítéletesség társadalom stb.) beazonosítása kedvezően helyi gazdaság hatásokkal járhat.

2.5.2 Zöldülő város

A zöldülő városnak számos szegmensben, ágazatban be kell avatkoznia a „zöld állapot" eléréséhez. Egy zöldülő városnak folyamatosan mérsékelnie kell az eghajlatváltozást gyorsító tevékenységeit, folyamatait. Az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodnia kell, védenie kell a vízi erőforrásait és ezeket fenntarthatóan szükséges használnia. A város gazdaságának fokozatosan át kell állnia a körforgásos gazdaságra, a különféle szennyezések esetében törekednie kell a megelőzésre és a keletkező szennyezés mennyiségét folyamatosan csökkentenie kell. Illetve ezek mellett a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme, helyreállítása érdekében is egyre jelentősebb lépéseket kell tennie.

A feladatok megvalósítását számos kockázat nehezítheti, ugyanakkor több lehetőség is adódik a folyamatok felgyorsítására. A legfőbb kockázatok közt szerepel a témakörrel kapcsolatos elkötelezettség és a tudás hiánya a helyi (civil, gazdasági, intézményi) szereplők, a lakosság és döntéshozók körében, valamint a célok eléréshez szükséges anyagi források korlátozottsága. A legfontosabb lehetőségek közt kiemelkedő a járás megújuló energia potenciálja, a zöldülő várost segítő innovációk elérhetősége, az európai uniós elvárások, az egészséges környezet terén fokozódó lakossági elvárások és az energiaforrások átváltozásai.

A zöld átállás sikerének kulcsa a környezeti értékek szélesköru elismerése és az energiahatékonyság, valamint a megújuló energiák alkalmazásából fakadó előnyök megértése. Ezek segítségével az átállás folyamata jelentősen meggyorsítható, ezzel szemben a megfelelő tudás és tudatosság kialakítása nélkül a kívánatosnál csak jóval lassabban és pontszerűen haladhat az átállás folyamata. Ebből fakadóan a lakosság, a döntéshozók és az egyéb helyi szereplők ismereteinek sikeres bővítése az egyik legnagyobb lehetőség, illetve sikertelenség esetén a legnagyobb kockázat.

A zöldülő város fejlesztési dimenzió már az eddigiekben is prioritás volt Békéscsabán: a város országos szinten nincs lemaradásban a zöld átállás terén, azonban a világ többi városának jó gyakorlataiból sok hasznos és átültethető elemet felhasználhat fejlődési irányai meghatározásához és beavatkozásai kijelöléséhez. Békéscsabán pontszerű, projektszintű és hátozatos zöldülő várost támogató projektek egyaránt megvalósultak. Azonban az egyes fejlesztések még nem álltak össze egy rendszerré. Az energiahatékonyság fokozását, a megújuló energiák termelésének növelését, a zöld területek bővítését és minőségi fejlesztését, az elektromobilitás és a mikromobilitás támogatását egyaránt segítették az elmúlt időszakban megvalósított projektek.

A zöldülő város kialakítását, és ezáltal a több feladatok beazonosítását több városi stratégia is segíti. Békéscsaba Klímastratégiája, illetve Békéscsaba Fenntartható Energia- és klímaakcióterve egyaránt számos szegmenst, ágazatot vizsgálva mutatja be a megvalósítandó feladatokat. Az önkormányzatnak egyrészt kulcsszerepe van a zöld átállás koordinálásában, a források feltutatásában és a források becsatornázásának segítésében. Másrészt számos városi ingatlan és ingóság tulajdonosaként, közszolgáltatóként és a városi szabályozás alakítójaként egyaránt tevékenyen részt kell vállalnia a folyamatban. Békéscsabán a zöld átállással kapcsolatos kompetenciák, a szükséges szakértői ismeretek jelenleg a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálódnak.

A zöld átállás a gazdasági szereplők számára a jövőbeli versenyképességük egyik zálogа lesz. A világpiaci energiaáraktól függetlenül termelő/szolgáltató vállalatok, az egészséges környezetben dolgozó és élő munkavállalók, az alapanyagtakarékos és körkörös gazdálkodásra építő működés a versenyképesség fontos elemei lesznek a jövőnek.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Zsúfoltság miatt kevesebb, nem rentábilis parkoló építhető						Területi adottságok kihasználása						
Az építési költségek növekedése						Kedvező földrajzi adottságok

Digitális város											
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A digitális infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni				X		A digitális infrastruktúra fejlesztése kellő ütemben halad				X		ugyanakkor dinamikusan növekednek, tehat jó példát jelentenek a többi vállalkozás számára. Erőlemes ennek nagyobb nyilvánosságot adni. A városban a digitális hálózatok teljeskörűen kiépítettek. Nem jelent kockázatot az erre épülő szolgáltatások számára az infrastruktúra hiánya.
A digitális szolgáltatások lassú ütemben jelennek meg			X			A digitális szolgáltatások az igényekhez igazodóan tudnak megjelenni					X	A digitális szolgáltatások előnyében a piaci szolgáltatók részéről jelentkeznek Békéscsaban. Ez a szegmens igyekszik az előmunka szükségességét minimalizálni. A digitális ügyintézés az önkormányzat és a polgármesteri hivatal ügymeneteiben is megjelenik és a koronavírus járvány kapcsán felerősödött. A lakosság – főleg az idősek - felkészítése kulcsfontosságú feltétele a digitális ügyintézés múltbéli hatékonyságának. Ugyanakkor az ügyek indítása nem jelenti azt, hogy a teljes ügymenet digitálisan zajlik. A Békéscsaban létező és használt hibabejelentő online funkció akkor igazán hatékony, ha a folyamat mentén visszacsatol és minden lépés (a hiba megjavítását követően) digitális ügyintézésben zajlik. Ezek a komplex digitális folyamatvezérlők még nem jelent meg a város hivatali rendszerében, ami kockázat a digitális átállás szempontjából.
A helyi lakosok digitális felkészültségének elmaradása		X				A helyi lakosok digitálisan készültek valnak				X		Békéscsaban a lakossági felmérés alapján nem állapítható meg jelentősebb kockázat a lakosok digitális felkészültséget és szokásait illetően, mint más településeken. Kritikus csoport Békéscsabán is a 60 felettiek csoportja és az alacsonyabb iskolai végzettségűek minden korosztályban. Az on-line ügyintézés tapasztalatai a való kompetenciákról nem adnak reális képet.
A digitális innovációk elkerülik a térséget				X		A digitális innovációk begyűrűznek a térségbe				X		A prosperáló város dimenzió kapcsán már utaltunk rá, hogy a város cégeinek innovációs potenciálja általában véve nem nevezhető erősnek. A digitális innovációk az önkormányzat esetében a felső energetikai tartalmú HFE projektekben jelennek meg, mint a fejlesztések hagyható eleme. Kockázatos, hogy a digitális innovációk nem rendszerszinten kerülnek be a város működésébe, hanem projektek formájában, ami izolálja az eredményeket. A digitális innovációk rendszerszintű alkalmazása elhatározás és stratégiai gondolkodás kérdése. bármelyik város számára lehetőséges jelent, így Békéscsaba is jelentős profitálhat belőle minden működési területén. A megkezdett energetikai fejlesztések és fenntartható közlekedési fejlesztések digitális megoldásokat is tartalmazva alapul lehetnek a digitális innovációk szélesebb körű begyűrűzéséhez.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, döntések, ágazati politikák	X					A szabályozási környezet változása (jogszabályok, döntések, ágazati politikák					X	A digitális innovációk terjedését helyi szinten semmilyen jogszabály nem akadályozza, ugyanakkor stratégia hiján semmi sem ösztönzi.

A gazdasági, szerepből digitális átállás, külföldi tekintettel a mikro- és kisvállalkozásokra, a turizmus és a mezőgazdaság digitalizációja meghatározza a gazdasági versenyképességet. A városban digitális technológiák, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre, de ennek pontos tartalma nem ismert.

Békéscsabán a zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák a szükséges szakértői ismeretek jelentős a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálódnak.

Digitális város											
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A munkaerő digitális felkészültségének elmaradása				X		A munkaerő digitális felkészültsége lépést tart a digitalizációval				X		A munkaerő digitális kompetenciáinak fejlesztése hamarosan Békéscsabán is felerősítendő szándék. Ennek elmaradása és a hatékonyságban jelentkező következmények jelentős kockázatot jelentenek rövid- és hosszabb távon minden foglalkoztató (piaci és közszférai) esetében. A tevékenységek digitalizáltságának foka meghatározza, hogy az adott foglalkoztatónak milyen igénye van a digitális kompetenciákra. Békéscsaba változó gazdasági környezetében a digitális kompetenciák felértékelődnek és előnyt jelentenetnek a foglalkoztatásban a digitális felhasználói ismeretek. Hosszabb távon kockázat, ha ez az igény nem gyűrűzik be a közigazgatásba és a közszféra foglalkoztatói körébe is.
A város vállalatainak digitális lemaradása			X			A város vállalatai élen járnak a digitális átalakulásban				X		A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk elhanyagolható. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre. Ugyanakkor nem látható pontosan, hogy ez mit takar. Nőhi tny külföldi tulajdonú cég úgy reagált a munkaerőhiányra, hogy a termelési, logisztikai stb folyamatokat digitalizálta, ezzel növelve a hatékonyságot és csökkentve a munkaerő függőséget.
A város közszolgáltatóinak digitális lemaradása			X			A város közszolgáltatóinak digitális átállása végbement				X		Az önkormányzat által finanszírozott közszolgáltatások intézményében a dolgozók felkészítése kevéssé rajlik szisztematikusan, jóval inkább helyzet- és feladatorientált módon. Ez arra utal, hogy az intézmények a kötelező (központi) adatszolgáltatásokat érintő feladatok esetében koncentrálnak a digitalizációra és kevéssé rendszerszinten építkeznek. Jellemzően nem épülnek saját intézményi, illetőleg önkormányzati adatbázisok, amelyek támogatnák a döntéshozatalt. A digitalizáció vonatkozásában fejlesztő a projektszintű gondolkodás, amely végül a tapasztalatok szerint nem fenntartható – hiszen az eredményeknek nincs még egy rendszerben a helye és a szerzett tudás sem feltétlenül tud továbbépülni vagy közvetlen hasznosulni.
A város épezeti arculatának digitális lemaradása			X			A város épezeti szerkezete a digitális kor trendjei szerint alakul				X		A város gazdasági főtér prosperáló városi megjelenítésén klasszikus tevékenységstruktúra uralja, amelyben a tevőenységek az alacsonyabb hozzáadott értéket képviselő termelőtevékenységekre koncentrálódnak. A digitalizáció, technológiai ugrással elérhető autonómiával rendszerek kiterjedt alkalmazása, az AI (mesterséges intelligencia) alapú termékek és fianyitási rendszerek használata nem elterjedt, ugyanakkor megjelenik néhány külföldi tulajdonú cegnél. A jelentség kockázatos, mert az MIV-khez képest alacsony arányok a vállalkozásoknak az aranya – a digitalizáció meganabb szintjén álló cégek

Digitális város											
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
stb.) gátolja a digitalizációs átlejedését						stb.) elősegíti a térség digitális átállását						Természetesen a szabályozási és támogatói környezet megváltozása, kiemelten tekintettel a célzott digitális támogatásokra lehetőséget jelentene Békéscsaba számára is.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen digitalizációs folyamatokat indít el helyben	X					A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező digitalizációs folyamatokat indít el helyben				X		A klímaváltozás negatív jelenségei ösztönzőleg kellene, hogy hassanak a helyzet folyamatos és célirányos értékelése iránt igényre. Kockázatos, ha a város nem követi nyomon a klímaváltozás jelenségeit. A környezeti szenzorok adatainak elemzése, értékelése hozzasegíti a várost, hogy célzott fejlesztésekkel és tudatos fejlesztési elvek betartásával (épületenergetika, zöldhálózatok, vízgazdálkodás) megfelelően kezelje a hatásokat. Ehhez szükség van arra, hogy a döntéshozók felismerjek az adatgyűjtés fontosságat és környezeti szenzorok telepítésével tegyenek érte. A témában lehetőséget jelent a tematikus civil szervezetekkel való kapcsolatépítés.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a digitalizációs folyamatokra	X					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a digitalizációs folya matokra				X		A 2020-ban kezdődő egészségügyi válsághelyzet már eddig is kedvezően hatott a digitalizációs folyamatokra. Ez azonban általában a digitális ügyintézést érintő fejlemény és kényszerhelyzetből adódik. A tendencia a pandémia elmultával sem fog változni, tehat annak utóhatásaként további előrelépések várhatók a digitalizáció terén.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) gátolják a helyi digitális átállást			X			A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi digitális átállást				X		A globális gazdasági változások, ha jelentős lemaradással is, de hatékonyan ösztönzik a digitalizációt minden működési területen Békéscsaban. Kockázatos, ha a cégek nagyobb számban nem képesek felvenni a ritmust – a digitális átállás nem cél, hanem eszköz ahhoz, hogy a gazdasági hatékonyságban és az innovációs és termelési értéktöbbletekben érdemben is behozhassák a helyi érdekelteket.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása gátolja a helyi digitalizációt,	X					A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása ösztönzi a helyi digitalizációt					X	A globális kereskedés földrajzi és geopolitikai helyzetből adódóan viszonylag kellő felkészültséggel rajlik szisztematikusan, jóval inkább helyzet- és feladatorientált módon. Ez arra utal, hogy az intézmények a kötelező (központi) adatszolgáltatásokat érintő feladatok esetében koncentrálnak a digitalizációra és kevéssé rendszerszinten építkeznek. Jellemzően nem épülnek saját intézményi, illetőleg önkormányzati adatbázisok, amelyek támogatnák a döntéshozatalt. A digitalizáció vonatkozásában fejlesztő a projektszintű gondolkodás, amely végül a tapasztalatok szerint nem fenntartható – hiszen az eredményeknek nincs még egy rendszerben a helye és a szerzett tudás sem feltétlenül tud továbbépülni vagy közvetlen hasznosulni.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom tervezése, túlburjánzási és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a digitalizációt	X					A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom tervezése, túlburjánzási és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a digitalizációt					X	A társadalmi modernizáció nem gátolja, hanem inkább előmozdítja a digitalizációs folyamatokat, azaz inkább lehetőségként értelmezhető. Az életminőségválás a megszokott fogyasztási szokásokat eltolja a digitális megoldások felé. Ezzel lehetővé szerencsés a közösségépítés és kohéziós kapcsán – tehat ilyen értelemben maga a társadalom szempontjából jelent kockázatot.

2.5.4 Megtartó város

A megtartó város minden egyéb FVS dimenzió tényezőit érinti. Ez is alátámasztja, hogy az FVS-ben egymással erős interakcióban lévő városi jelenségek és működési területek együttelesét próbáljuk dinamikusan, rendszerszinten kezelni

Békéscsabán évek, lassan évtizedek óta folyamatos népességcsökkenés és erőteljes elöregedés tapasztalható. A termeszetes szaporodás tartósan negativ, ennek összetevőjeként tehát a halálozások a meghatározóbbak (a korszerkezetből is adódoan). Az elvandorlas fokozódó mértékű. Ezek a jelenségek, különösen a negativ vandorlasi egyenleg Békéscsaba MJV megtarto képességének relativ gyengülését jelzik. Az indikátorok fajlagos értékei a legkedvezőtlenebbek között vannak az MJV-k vonatkozásában. A város jövőjét tekintve már maga a megtartó képesseg gyengülese is egy rendkívül erőteljes kockázatként ertelmezheto, hiszen számos olyan területre hatnak a jarulékos tendenciák (a legdinamikusabb korosztály tavozik, öregedés, leszakadok számanak gyarapodása) amelyek tovább rontják a népességmegtartás eselyeit. Mindez egy öngerjesztő folyamat és Békéscsaba kockazatot vállal, ha nem tesz olyan lépeseket, amelyekkel lassítja, majd megállítja ezt.

A megtartó kepességet számos tenyezo befolyásolja, amelyek negativ alakulása kockázatot jelent a varos számára, és amelyeket arán az előnyére is fordithat megfelelő intezkedések mellett. Tapasztalatok szerint a népességmegtartást befolyásoló tényezők között elődöntő helyen áll egy adott helyen a *foglalkoztatási és jövedelmi lehetőségek alakulása* (prosperáló város dimenzió), ezt követi *az életminőséget meghatározo és egyéni igényekhez igazodó szolgáltatások* elérhetősege. Az egyéb tenyezők egyénenként változok, személyes ambíciók és adottságok alakítják – városi életter minősége (zoldülő város dimenzio), lakásviszonyok (biszolgáló város dimenzio), lakáspolitika stb.

Bekescsabán a jövedelmi viszonyok kedvezőtlenek az MJV-k vizsonylatában, bár többek szerint megindult egy felzárkozási folyamat, ami szelektiv (munkahelyfüggő), és általános dinamikáját tekintve meg nem erlel a kívánt szintet. Ez az oka, hogy továbbra is fennáll az alacsony jövedelmi lehetőségekre visszavezetheto népességvesztés kockazata. Az alacsony bérek, mint a 1990-es években jellemző versenyelőny a munkahelyteremtő befektetesek szempontjából nem hozott igazi áttörést a városnak, viszont ez gyengitette a magasan képzett fiatalok helyben maradási hajlandoságát. A magasan képzett fiatalok relativ hiánya strukturális válságot eredményez és ez korlátot szab a magas technológiai színvonalat és hozzaadott erteket képviselő vállalkozások működésének és megtelepedésének (lásd előzőét-ben: prosperáló város).

Az életminőséget meghatározo es egyéni igenyekhez igazodó szolgáltatasok elerhetősége – mint megtartóképességet befolyásoló (azt kockáztató, ill. lehetőségként befolyásoló) tényező – Békéscsabán sem kielhető meg egysegesen. A vármegyei szintű vonzáskörzettel bíró városban az alapés közepfokú (közj)szolgáltatások magas szinvonalon rendelkezésre állnak, de a népességmegtartás fő célcsoportját jelentő fiatal képzett csoportok számára ez már messze nem elegendő. A város szolgáltatásaival (szolgáltatás-mix) igyekszik a legsokoldalubb igényeknek megfelelni, folyamatos fejlesztései is ezt célozzák. A szolgáltatások fenntartása ugyanakkor egyre nagyobb tetelt emeszt fel a költségvetésben, miközben a szolgáltatási modell szervezeti és pénzügyi értelemben alig valtozik, egyre kevéssé fenntartható. A város jelentős figyelmet és forrásokat fordit a leszakadó csoportok támogatására, miközben pl. lakáspolitikájának módosításával (mint lehetőség) igyekszik a fiatalok elerkezdesi lehetőségein is javitani. A további meghatarozó, főként piaci szolgáltatások színvonala a kernslet függvénye, amit a fent emlitett lakossági jövedelmi helyzet erőteljesen befolyásol.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Megtartóan hatnak a város vonzásterületére						Bekerülési költségek a város vonzásterületére						Bemutatásra kerül a Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája (FVS) keretében elvégzett vizsgálat, amely a térség lakossági csoportok elvándorlási hajlandóságát és annak okait elemezte. Ennek alapján megállapítható, hogy a térségből elvándorlók jelentős hányada a fővárosba költözik, ami a térség népességmegtartó képességének gyengülését jelzi. Ez a folyamat különösen a 18–35 éves korosztályt érinti, amely a munkaerőpiac szempontjából kulcsfontosságú.
A globális gazdasági változások természetének, új lehetőségek, technológiák megjelenése			x			A globális gazdasági változások természetének, új lehetőségek, technológiák megjelenése						A városi vonzásterület kedvezőtlen versenyképessége (központtól való távolság)
A globális bizonytalanság, feldolgozóipari és gyártási beruházások visszaesése, helyben valósuló vásárlóerő a helyi megtartóképesség				x		A globális bizonytalanság, feldolgozóipari és gyártási beruházások visszaesése, helyben valósuló vásárlóerő a helyi megtartóképesség						A szolgáltatás-mix fejlesztése és piaci szolgáltatások nem tudják kiváltani a helyi igényeket
A városi rendelkezésre állás, mint megtartóképesség						A városi rendelkezésre állás, mint megtartóképesség						A mezőgazdasági területek a helyi szolgáltatás mint valorizációnak és tájhasználat az egyik legfontosabb felszínborítót jelentik, ami lehetőséget a város megtartó erejét, a szolgáltatásmix helyi igényekre való teljesítését, az azokhoz történő igazodás mértékét nagy részben befolyásolja. A helyi gazdaság fejlődése szempontjából kiemelt jelentőséggel bírnak a térségben működő mezőgazdasági vállalkozások, amelyek jelentős munkaerőt foglalkoztatnak és hozzájárulnak a helyi közösségek megtartásához. Fontos, hogy Békéscsaba térsége az országos átlagnál kedvezőbb adottságokkal rendelkezik a mezőgazdasági termelés szempontjából, ugyanakkor a klímaváltozás hatásai egyre érzékelhetőbbek. Az aszályos időszakok gyakorisága és intenzitása növekszik, ami jelentős kihívások elé állítja a térség gazdálkodóit. Ezért kiemelt jelentőségű a vízgazdálkodás fejlesztése, a vízmegtartó tájhasználat kialakítása és a mezőgazdasági termelés alkalmazkodóképességének növelése. Ezek a tényezők közvetlenül befolyásolják a térség népességmegtartó képességét is.
A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználatlansága, elvándorlásuk						A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználása						A mezőgazdasági szektor foglalkoztatási szerepe, különösen a vidéki térségekben, továbbra is jelentős. A mezőgazdaság közvetlenül és közvetve is számos munkahelyet biztosít, és a helyi közösségek életében is fontos szerepet tölt be. A mezőgazdasági tevékenységek fenntartása hozzájárul a vidéki térségek népességmegtartó képességének erősítéséhez, valamint hozzájárulhat a vidéki életminőség javításához is. A fiatal mezőgazdasági vállalkozók támogatása különösen fontos, mivel ők azok, akik a jövőben átvehetik a családi gazdaságokat, és biztosíthatják azok folytonosságát. Ugyanakkor a fiatalok számára a mezőgazdaságban történő belépés és megtelepedés jelentős akadályokba ütközik, mint például a magas belépési költségek, a földhöz való hozzáférés nehézségei és a bizonytalan piaci körülmények. Ezért elengedhetetlen olyan támogatási rendszerek kialakítása és működtetése, amelyek segítik a fiatalok belépését a mezőgazdasági szektorba, és hosszú távon biztosítják a térség népességmegtartó képességének erősítését.
A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználatlansága, elvándorlásuk				x		A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználása						A Békéscsaba térségében működő mezőgazdasági vállalkozások jelentős munkaerőt foglalkoztatnak, és hozzájárulnak a helyi közösségek életének fenntartásához. Ugyanakkor a mezőgazdasági szektor is számos kihívással szembesül, amelyek befolyásolják a térség népességmegtartó képességét. Ezek közé tartozik a fiatal, képzett munkaerő hiánya, az elöregedő lakosság, valamint a klímaváltozás hatásai, amelyek egyre nagyobb kihívások elé állítják a gazdálkodókat. A fiatalok számára a mezőgazdaságban történő belépés és megtelepedés jelentős akadályokba ütközik, mint például a magas belépési költségek, a földhöz való hozzáférés nehézségei és a bizonytalan piaci körülmények. Ezért elengedhetetlen olyan támogatási rendszerek kialakítása és működtetése, amelyek segítik a fiatalok belépését a mezőgazdasági szektorba, és hosszú távon biztosítják a térség népességmegtartó képességének erősítését.
A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználatlansága, elvándorlásuk					x	A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználása						A mezőgazdasági területek a helyi szolgáltatás mint valorizációnak és tájhasználat az egyik legfontosabb felszínborítót jelentik, ami lehetőséget a város megtartó erejét, a szolgáltatásmix helyi igényekre való teljesítését, az azokhoz történő igazodás mértékét nagy részben befolyásolja. A helyi gazdaság fejlődése szempontjából kiemelt jelentőséggel bírnak a térségben működő mezőgazdasági vállalkozások, amelyek jelentős munkaerőt foglalkoztatnak és hozzájárulnak a helyi közösségek megtartásához. Fontos, hogy Békéscsaba térsége az országos átlagnál kedvezőbb adottságokkal rendelkezik a mezőgazdasági termelés szempontjából, ugyanakkor a klímaváltozás hatásai egyre érzékelhetőbbek. Az aszályos időszakok gyakorisága és intenzitása növekszik, ami jelentős kihívások elé állítja a térség gazdálkodóit. Ezért kiemelt jelentőségű a vízgazdálkodás fejlesztése, a vízmegtartó tájhasználat kialakítása és a mezőgazdasági termelés alkalmazkodóképességének növelése. Ezek a tényezők közvetlenül befolyásolják a térség népességmegtartó képességét is.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A városi rendelkezésre állás, mint megtartóképesség						A városi rendelkezésre állás, mint megtartóképesség						A városban az önkormányzati tulajdonban lévő zöldmezős fejlesztési területek szinte elfogytak. Jelenleg főleg barnamezős területek állnak a város rendelkezésére (ezek részben magánutajdonban vannak), illetve egyéb tulajdonosok birtokolják a zoldmezős beruházásokra alkalmas területeket. Ebből fakadoan a jelentősebb gazdasagi területekre igenyt tartó, relative gyors üzeminditást igényló beruházók esetében jelentős veszély, hogy nem Békéscsabát választják új telephelyüknek.
A városi rendelkezésre állás, mint megtartóképesség						A városi rendelkezésre állás, mint megtartóképesség						Bekescsaba az összes közműszolgáltatás vonatkozásában közel 100%-os lefedettséget biztosit, ugyanakkor a járásban – a korábban leirtak szerint – még vannak hiányosságok. A csatornázottság teren láthatók a legnagyobb elmaradások, négy járási településen még egyáltalan nem épült ki a csatornahálózat. 3 járási településen nem éri el a 71%-os lefedettséget az ivóvízhálózat, a gázhalozat Békéscsaba kivételével egyik járási településen sem éri el a 80%-os lefedettséget. Az elektromos áram és a távközlés: hálózat kiépítettsége minden településen közel 100%-os – bár kisebb hiányosságok minden esetben adodnak.
A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználatlansága, elvándorlásuk						A városban megtermelődő és képzett fiatalokban rejlő lehetőségek kihasználása						A térség közlekedési kapcsolatai fokozatosan javultak az utóbbi években, a vasúti, a közúti és a kerékpáros közlekedési hálózat egyaránt fejlődött. A közeljövőben a légiközlekedés, a közúti és a kerékpáros közlekedési infrastruktura(hálózat) tovább fejlesztése várható. Békéscsabán az igényekhez képest kevés a parkolóhelyek száma, ugyanakkor tovább bővítesük újabb gepjárműforgalmat generálhat a városban, ami nem kívánatos. Az utak minősége nehány helyen meg nem megfelelő (belés külterületeken), ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az elmult években jelentős javulást eredményezett a Modern Városok Program keretében kiépült vagy megújult összesen 63 út, illetve útszakasz. A közösségi közlekedési hálózatok lefedettsége bar megfelelő Békéscsaban, de a járatsűrűség a gépjárműhasználat (illetve a mikromobilitási eszközök) felé tereli a város korábbi területein és a járás egyeb településein előket. A kerékpárutthálozat folyamatosan fejlodik a járás területén, a bekescsabai parkolóhelyproblema és a torlodások megoldásának az egyik fő eszköze lehet a mikromobilitási eszközök (felsősorban a kerékpárok) nagyobb arányú alkalmazása a tersegben elők koreben.
Szegregátumok						Szegregátumok						Szegregátumok nincsenek Békéscsabán, bar a szegregáció jelei – a korábban leirtak szerint – érzékelhetők a városban, mely veszélyforrásként azonosithato. A város köz- es zoldterületeinek mennyisege a lakossági igenyeket nem elegiti ki teljeskorűen. A kulterületeken jellemző mezőgazdasági területek a környezeti értelek es a tájkép szempontjából sem az idealis területelhasznosítási formak. A felszint védő erdősávok hiánya a térség porszennyezésének egyik fobb okozója, mely a terségi lakosság számára egészségügyi kockázatot jelent. Az ökológiai hálózatokat elsosorban a meganaradt erdőfoltok, a csatornahálózatok és a természetes vízfolyások szuk környezete alkotja. A zoldterületeket, ökológiai hálózatokat leginkább a rendezési tervek módosítása es ezáltal a beépítések veszélyeztethetik, de várhatoan erre nem kerül sor a közeljövőben.
Szegregátumok						Szegregátumok						

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Kitörési pálya												
A városi fejlesztési intézkedések fejlesztési hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
A város befektetői és ingatlanpiaci megítélésének javítása					x	A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra					x	A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
Stabilizációs pálya												
A városi fejlesztési intézkedések hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
A városi fejlesztési intézkedések hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
Növekedési pálya												
A városi fejlesztési intézkedések hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
A városi fejlesztési intézkedések hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
Konszolidációs pálya												
A városi fejlesztési intézkedések hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.
A városi fejlesztési intézkedések hiányosságainak tudatosítása				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra				x		A városi fejlesztési intézkedések kiterjesztése az ingatlanpiaci szereplőkre, illetve a lakosságra is, ezáltal a fejlesztések hatékonyabbá válnak.

Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Kitörési pálya												
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezően befolyásolt fejlődési pályára a térség					x	A globális klímaváltozás várhatóan csak minimális hatással lesz a térség fejlődésére.					x	A globális klímaváltozás várhatóan csak minimális hatással lesz a térség fejlődésére.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város közszolgáltatásaira				x		A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város közszolgáltatásaira. A közszolgáltatások lassulása és esetleges leállása várhatóan egy egy ujabb járványhelyzet esetén. A kockázat a digitalizáció magasabb szintre emelése érdekében				x		A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város közszolgáltatásaira. A közszolgáltatások lassulása és esetleges leállása várhatóan egy egy ujabb járványhelyzet esetén. A kockázat a digitalizáció magasabb szintre emelése érdekében csökkenthető
A globális gazdasági válságok (ingatlanok, új lehetőségek, technológiaváltás) okozásában, a városi ingatlanpiac és az önkormányzat működésében jelentős változásokat okozhatnak				x		A globális gazdasági válságok (ingatlanok, új lehetőségek, technológiaváltás) okozásában, a városi ingatlanpiac és az önkormányzat működésében jelentős változásokat okozhatnak				x		A globális gazdasági válságok (ingatlanok, új lehetőségek, technológiaváltás) okozásában, a városi ingatlanpiac és az önkormányzat működésében jelentős változásokat okozhatnak
A globális kötődés-időtáji és geopolitikai helyzet változása				x		A globális kötődés-időtáji és geopolitikai helyzet változása gyorsan változhat, a helyi közszolgáltatásokra is jelentős hatással lehet. Az M47 autóút befejezése, az M47 autóút befejezése vagy a repülőtér fejlesztése megváltozhat, erősítő a közszolgáltatások környezetben élhetnek a térségben. Ukrajna háborúja a térségben élőnek is hatással. Ugyanakkor a térségben és az energiahordozók importjának geopolitikai szerepe (pl. orosz olaj- és gázimport) várhatóan tovább növekedhet, ami a térség energiaköltségeit növelheti.				x		A globális kötődés-időtáji és geopolitikai helyzet változása gyorsan változhat, a helyi közszolgáltatásokra is jelentős hatással lehet. Az M47 autóút befejezése, az M47 autóút befejezése vagy a repülőtér fejlesztése megváltozhat, erősítő a közszolgáltatások környezetben élhetnek a térségben. Ukrajna háborúja a térségben és az energiahordozók importjának geopolitikai szerepe (pl. orosz olaj- és gázimport) várhatóan tovább növekedhet, ami a térség energiaköltségeit növelheti.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom tényezője, felhalmozódás és eltűnése, elidegenedés, társadalmi polarizáció társadalom stb.) begyűrűzése a városi kedvezőtlenül befolyásolhatja a városi közszolgáltatásokat					x	A társadalmi modernizáció új lehetőséget jelenthet a közszolgáltatások fejlesztésére. Várhatóan újabb és olcsóbb szolgáltatások és termékek jelennek meg, ami a helyi lakosságnak előnyt jelenthet. Társadalom változásai gyorsabban következhetnek be, mint a közszolgáltatások digitalizálása, ezáltal veszélyeztetheti a lakosság digitalizálását, kedvezőtlenül befolyásolja a közszolgáltatások fejlesztési lehetőségeit. Ezzel szemben a digitalizáció lassítása versenyhátrányt jelenthet majd.				x		A társadalmi modernizáció új lehetőséget jelenthet a közszolgáltatások fejlesztésére. Várhatóan újabb és olcsóbb szolgáltatások és termékek jelennek meg, ami a helyi lakosságnak előnyt jelenthet. Társadalom változásai gyorsabban következhetnek be, mint a közszolgáltatások digitalizálása, ezáltal veszélyeztetheti a lakosság digitalizálását, kedvezőtlenül befolyásolja a közszolgáltatások fejlesztési lehetőségeit. Ezzel szemben a digitalizáció lassítása versenyhátrányt jelenthet majd.

3 Stratégiai munkarész

3.1 Forgatókönyv-elemzés

Az alfejezetben a trendelemzéseken és prognózisokon alapuló forgatókönyv-készítés valósul meg, amely a helyzetfeltárásban vizsgált kockázati és lehetőségbeli tényezőket alátámasztó releváns mutatókra alapozottan készül el, támogatva a külső (a város által nem befolyásolható) hatásokra való felkészülést. A kitettségi mátrix (61. táblázat) a térséget érintő főbb potenciális negatív és pozitív hatásokat, eseményeket, folyamatokat mutatja be kockázati besorolásuk alapján – a tervezési dimenziók szerinti bontásban.

Kockázati tényező / Lehetőség	Kitettség [1-5]	Valószínűség [1-5]	Kockázati tényező / Lehetőség súlyozott értéke [1-25]
Gazdasági dimenzió			
1.	4	2	4
2.	4	n.é.	4
3.	4	3	4
Társadalmi dimenzió			
4. A városi intézményrendszer működőképessége, szolgáltatásai	3	n.é.	3
5. A helyi közösségek aktivitása	4	4	2
6. A szolgáltatások fejlesztése a munkaerő-piaci igények és az energiahatékonyság terén	4	4	4
Ingatlanok dimenzió			
7. Hackertámadások	4	3	2
8. A digitális munkavégzést kiváltó kockázatok, lehetőségek hatása a térségben	2	n.é.	2
9. A távmunka szélesebb elterjedése	4	n.é.	4
Gazdasági dimenzió			
10. Járványok, folyamatok	5	n.é.	5
11. Terrorizmus	3	2	3
12. Klímaváltozás, környezeti hatások	3	1	3
13. Háború	3	n.é.	3
Környezeti dimenzió			
14. A globális pozitívan változások (innovációk, új találmányok, technológiaváltás)	3	n.é.	1
15. A szabályozási környezet változása a környezet esetében	3	3	3
16. Klímaváltozás	2	n.é.	2
17. Háború	4	4	3
18. Árvíz	5	1	5

61. táblázat: A kitettségi mátrix

[1] 1: nem jelentős kockázatot jelent; 2: kicsi a kockázat; 3: közepesen kockázatos; 4: kockázatos; 5: magas kockázatos;
[2] 1: 20-40 évente egyszer; 2: évtizedenként egyszer; 3: többévente egyszer; 4: évente többször; 5: napi
[3] 1: rendszerünk tendenciák és kis hatással bíró tényezők; ... 5 nagy befolyásoló, vagy tendenciát kedvezőtlenül befolyásoló

3.1.1 Standard forgatókönyv

Az un. standard forgatókönyvben a külső hatások begyűrűzésével kell számolni, melyre a térség nem, vagy csak korlátozottan reagál. Az alapvetően kijelentő módban megfogalmazott potenciális begyűrűző hatásokat továbbra is az öt dimenzió mentén értékeljük.

3.1.1.1 Prosperáló város

A prosperáló város dimenzió esetében három fő kockázat merül fel a térség esetében. A potenciális kockázatok kisebb-nagyobb mértékben egymással is kapcsolatban vannak. A gazdasági szereplők nehézségei közvetve és közvetlenül is jelentősen csökkentik a térségi önkormányzatok bevételeit.

Egy gazdasági válság (hazai, európai, világ szintű) súlyosan érinti a térség gazdaságát. A közvetett hatások begyűrűzésével a nemzetközi/országos piacra termelő cégeket éri el először a válság, majd fokozatosan begyűrűzik eme cégek térségi termelési láncolatába, ezt követően pedig a helyi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások mindennapjaiba. A válság súlyosságától és tartósságától függően a helyi szereplők elbocsátásokra kényszerülnek, illetve a helyi vállalkozások fizetőképessége is meginog. Városi és állami mentőövek nélkül a csődöt jelentő cégek száma megemelkedik. A vegetáló és zsugorodni kényszerülő vállalkozások a lakosság széles rétegének megélhetését is veszélyeztetik, mely további szolgáltatók működését is ellehetetlenítheti. Mindezzel párhuzamosan a város bevételei is drasztikusan csökkennek a működés- és fizetésképtelen helyi szereplőktől származó adóbevétel-csökkenés következtében, miközben a másik oldalról a szociális kiadások iránti igény is emelkedik. Súlyos gazdasági válság esetén a térségi vállalkozások és a lakossági megtakarítások is veszélybe kerülnek. A gazdasági válság hosszú évekre visszaveti a város fejlődését, és a legtöbb helyi szereplő tevékenységére is kihat. A gazdasági válságok között körülbelül 10-15 év telt el hazánkban a rendszerváltás óta.

A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése számos kockázatot rejt a térség számára. Ha a járás a magasan kvalifikált lakosságot csak korlátozottan tudja foglalkoztatni, az a legjobban képzett emberek jelentős arányú elvándorlásához vezet. Ezzel szemben, ha számos magas képzettséget igénylő állásra nem találnak helyi munkaerőt a térségi vállalkozások, akkor ez a versenyképességüket veszélyezteti (magasabb bérek, betöltetlen állások miatt). A rendelkezésre álló munkaerő-volumen esetében is hasonló problémák adódnak, azzal a különbséggel, hogy a kevésbé képzettek nagyarányú munkanélkülisége jó esélyel a helyi szociális kiadások emelését is szükségessé teszi.

Az energiaárak nagymértékű növekedése esetén a vállalkozások (és az egyéb helyi szereplők) kiadásai is drasztikusan megemelkednek, mivel a térségben jellemzően a fosszilis és fisszilis forrású világpiaci áraknak kitett energiaforrásokat használják. A helyi (főleg energiaintenzív) ágazatok versenyképessége jelentősen csökken, mely a cégek profitját, rosszabb esetben működését is ellehetetlenítheti. Az energiaárak fogyasztói árakba történő átültetése a nemzetközi versenyképességet csökkenti (az energiaforrások világpiaci árától kevésbé függő országokban működő cégekkel szemben), illetve a lakosság megélhetését veszélyezteti.

3.1.1.2 Zöldülő város

A zöldülő város dimenzió esetében szintén három tényező merül fel, mely a térség számára jelentős kockázatot vagy lehetőséget hordoz. Az energiatudatosság jelenleg korlátozottan épült be a helyi

szereplők és a lakosság gondolkodásába. Az energiatudatosság növelése számottevő energiamegtakarításhoz vezethet a városban, támogathatja a megújuló energiaforrások lokális terjedését. Ez segítséget jelent a helyi szereplők számára például az energiafüggetlenség kialakításában, az energiaforrások világpiaci árától független energiafelhasználásban, a légszennyezés csökkentésében, a helyi szereplők megtakarításainak növelésében, a helyi üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentésében.

Az új technológiák, innovációk alkalmazása jelentős lehetőség a város számára. A világban egyre több és jobb innováció segíti a fenntarthatóbb városok kialakítását. Ezek egyenkénti alkalmazása jellemzően csak kisebb hatást gyakorol a térségi épületek energiahatékonyságára, a települések megújuló energiatermelésre stb., azonban tömeges és széleskörű alkalmazásuk jelentős hatásokat fejthet ki a városi környezet, a pénzügyi fenntarthatóság, illetve a klímaváltozás elleni harc terén.

A szabályozási környezet változása a megújuló energiák és az energiahatékonyság esetében szintén jelentős változásokat idéz elő. Az egyes jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb. döntően befolyásolják az energetikai átállás lefolyását. Az egyes technológiák, eszközök tiltása, kvóta adoztatása, korlátozása, vagy épp támogatása, ingyenesse tétele alapjaiban rajzolja át a térség energiafelhasználási és -termelési jellemzőit. Az energiaárak jelentős növekedése évtizedenként többször is előfordul. Az Európai Unió törekvéseiből fakadóan várhatóan hazánkban is jelentős előrelépések várhatók a szabályozási környezet változásában.

3.1.1.3 Digitális város

A digitális város dimenzió esetében szintén három külső tényező hatását érdemes végiggondolni. Szinte naponta érik hackertámadások az internethasználó lakosságot és a különböző helyi szereplőket. Ezek ellen a tűzfalak és vírusirtók az esetek többségében kellő védelmet nyújtanak. Azonban pár zsarolóvírus, terheléses támadás stb. célt ér, mely ellen külön védekezni kell. Ráadásul a digitális rendszerek terjedésével és a támadók fejlődésével a térség települései egyre nagyobb veszélynek vannak kitéve ezen a fronton. A helyi vállalkozások és egyéb szervezetek működése, a lakosság vagyona és adatai stb. egyre nagyobb veszélynek lesznek kitéve a hackertámadások révén. Azonban a digitalizáltság relatíve alacsony foka miatt egyelőre nem jelent súlyos veszélyt a térség számára.

A digitális rendszereket kezelők, karbantartók, fejlesztők hiánya a térségben egyre fokozódó problema. A digitalizálás terjedésével egyre több megfelelően kvalifikált szakemberre lesz szükség ezen a területen, akik versenyképes fizetésért vállalják a digitális környezetben adódó feladatok elvégzését. A megfelelő képességű és mennyiségű szakember hiánya a térség versenyképességét, a helyi szolgáltatások színvonalát (gyorsaság, minőség, kényelem stb.), de akár az önkormányzati gazdálkodás átláthatóságának biztosítását is veszélyezteti.

A távmunka széleskörű elterjedése szintén jelentős lehetőség a digitalizálódó városok kialakításában. Az okos eszközökön végzett otthoni munka számos digitális alapfeltételt igényel az esetek többségében. Az alapfeltételek teljesülése azonban számos más lehetőséget is biztosít ezen eszközök széleskörű otthoni használatához, és ezáltal a térségi digitalizálódás elősegítéséhez (pl. a lakossági internetelőfizetések számát megemelik, az ol-csotthonok kialakítását segíti). A távmunka elterjedése a helyi vállalkozásokat is számos digitális fejlesztés megvalósítására ösztönzi/kényszeríti (pl. szerverfejlesztés, digitális eszközök és szoftverek beszerzése stb.), miközben jelentős megtakarítást eredményez működésükben.

3.1.1.4 Megtartó város

A megtartó város dimenzió terén 4 főbb tényező latható. A legjelentősebb veszélyt a demográfiai folyamatok jelentik. A korábban bemutatott, körülbelül 70 éve tartó térségi népességvesztés okai közt egyaránt szerepel az alacsony természetes szaporodás és az elvándorlás. A népességszám-csökkenés mellé a társadalom elöregedése is párosul, azaz a térségben a népességvesztésnél is nagyobb mértékben csökken a munkavállaló korú népesség létszáma. Ez hatással van a helyi szolgáltatásokra (közszolgáltatásokra is) és az egyéb helyi vállalkozásokra is. A (kis)szolgáltatóknak folyamatosan igazodniuk kell a csökkenő létszámú és időszerű ügyfelekhez, míg a helyi szervezetek/vállalkozások munkavállalókért folytatott versenye is fokozódik, bár a gazdasági ciklusok ezt jelentősen befolyásolják.

A különféle járványhelyzetek eltérő mértékben érinthetik a térséget. Egy új emberekre ártalmas vírus megjelenése és széleskörű elterjedése a közszolgáltatások széleskörű akadozásához, a gazdasági szereplők tevékenységének szüneteltetéséhez és kijárási tilalom bevezetéséhez is vezethet. Egy járványhelyzet a mezőgazdaságot és általa az élelmiszeripart, illetve az élelmiszerárakat is sokyosan érinti. Különböző típusú járványhelyzetek bekövetkezési valószínűsége eltérő. A legsúlyosabb, széleskörű következményekkel bíró járványhelyzetek több évtizedenként szokták bekövetkezni, ezek hatása ugyanakkor években at meghatározó lehet.

Menekültek, migránsok nagy számú érkezése a térségbe igen ritkán következett be az utóbbi évszázadokban. A második világháborút követő népességmozgásokat és menekülthullámot követően nem történt ilyen a térségben. A háborús helyzetek elől menekülők és a jobb élet reményében érkezők tömegei jellemzően nem Békéscsaba térségét keresik. Azonban, ha mégis jelentős embertömeg érkezne a térségbe, akkor közszolgáltatások (elsősorban szociális és egészségügyi) jelentősebb terhelése, illetve a lakóingatlanok iránti nagyobb igény várható első körben. Hosszabb idejű itt tartózkodás esetén a közszolgáltatások széles körének igénybevétele is megno (pl. oktatás, idegen nyelvű ügyintézés)

A távmunka széleskörű elterjedése jó lehetőség a járás számára a lakosság megtartása, sőt, a távmunkában dolgozók térségbe vonzása szempontjából. A jobb megélhetés miatt elköltözők számára jó alternatíva lehet egy más városban/országban működő vállalkozás alkalmazottjának lenni, illetve Békéscsabán élni. A jellemzően olcsóbb térségi ingatlanok, kedvezőbb megélhetési költségek, illetve relatíve nyugodtabb környezet akár a más városokban/országokban élők számára is vonzóvá tehet a térséget a távmunka segítségével.

3.1.1.5 Kiszolgáló város

A kiszolgáló város dimenzió esetében öt fő kockázat és lehetőség merül fel a térség esetében. A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) – mint külső tényezők – elsősorban lehetőségeket hordoznak magukban. Például a térség egyre fejlettebb (gyorsabb, jobb minőségű stb.) infrastruktúra-hálózata, a jobb elérhetőség vagy az ideálisabb területhasználás számos előnyt hordoz. Ezzel szemben az új technológiák, hálózatok a városi területhasználást is korlátozzák, illetve negatív hatással vannak a környezetre, kiszolgáltatottabbá válik a város az egyes (akár külföldi) szolgáltatók irányában.

A szabályozási környezet változása a közművek esetében inkább potenciális kockázatot jelent. Az elmúlt évek tendenciái alapján az önkormányzatok ráhatása folyamatosan csökken a közszolgáltatásokra és az infrastruktúra-hálózatra, általában a központosítás jellemző. Ebből kifolyólag egyre kiszolgáltatottabb a térség a központi költségvetés forrásátcsoportosításainak. A kiszolgálás minősége és az ellátóképessége jelentősen csökken egy központi megszorítás során. Az önkormányzati mozgástér szűkítése a város kiszolgáló-/ellátóképességében rejlő lehetőségeket is csökkenti.

A klímaváltozás hatással van rövid és középtávon a járásra, valószínűleg csak minimális befolyásolva a város kiszolgálóképességét. A szélsőségesebbé és melegebbé váló klíma a városi infrastruktúra fenntartását egyfelől költségesebbé teszi a nyári időszakban (pl. fokozott öntözés, utak lecsolása, parakapuk üzemeltetése), másrészt az infrastruktúra minősége is problémát jelent nagy hőség esetén (pl. vonatok maximálisan megengedett sebessége csökken, az aszfaltburkolatok megolvadhatnak és deformálódnak). Ezzel szemben az enyhébbé váló telek költségcsökkenést és kisebb amortizációt jelentenek a különféle hálózatok számára (pl. utak síkosságmentesítésére fordított költségek csökkenése, a fagyárok mértéke csökken).

A belvíz napjainkban is jelentős jelenség a térségben. Elsősorban a mezőgazdasági területhasznosítást veszélyezteti, de az épületekben és egyéb infrastruktúra-hálózatokban is kisebb-nagyobb kárt tehet. A korábban leírtak szerint a járás jelentős – döntően külterületi – része belvízzel veszélyeztetett terület, mely akár évente többször is problémát, nehézséget jelent a helyi szereplők, a lakosság és az infrastruktúra-fenntartók számára.

Az árvíz napjainkban már jóval kisebb katasztrófafaktor, mint korábban, azonban egy jelentősebb árvíz (mely a statisztikák szerint átlagosan 33 évente éri a térséget) jelentős kárt okoz a térségnek egy kisebb méretű árhullám esetén.

3.1.2 Adaptív forgatókönyv

Az ún. adaptív forgatókönyvben a külső hatások a helyzetfeltárás során feltárt trendekre a városi alkalmazkodóképesség figyelembevételével fejtik ki hatásukat, vagyis a város által megvalósított, illetve megvalósítani tervezett intézkedések semlegesítik vagy csökkentik az adott tényező hatását.

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	2	2	2
[illegible]	5	3	4
[illegible]	5	2	2
4. Hackertámadások	3	2	2
[illegible]	1	3	3
6. Belvíz	3	4	3
7. Árvíz	4	4	3

6.1. ábra: A városi felkészültségi mátrix

[illegible]

A városi felkészültségi mátrix (62. táblázat) a magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatásokat (61. táblázat), eseményeket, folyamatokat foglalja a város abszorpciós, adaptációs és transzformációs képessége szerint. A járásban 7 ilyen magas kockázatú tényezőt azonosítottunk.

A gazdasági válságok esetében kijelenthető, hogy a térség abszorpciós (mennyire tud ellenállni és kivédeni a hatásokat), adaptációs (mennyire reagál rugalmasan) és transzformációs (milyen rendszerek épültek ki a kockázat kezelésére) képességei egyaránt gyengék. További fejlesztések nélkül a térségnek csak igen csekély mozgástere van vállalatai támogatására egy sok ágazatra és területre kiterjedő válság esetén. Leginkább az állásukat elveszítő helyi lakosokon tudna segíteni Békéscsaba kiterjedt segélyezési rendszere és a kormányprogram által – de ez utóbbi keretszámai sem helyi hatáskörben kerülnek meghatározásra. A vállalatok számára az adók csökkentésével, esetleg ideiglenes elengedésével nyújthat segítséget a térség. Az abszorpciós, adaptációs és transzformációs képességek javulása akkor következik be, ha a térség gazdasági szerkezete diverzifikáltabbá válik, erősebben épít a helyben elérhető tradicionális erőforrásokra és tudásra, a gazdasági szereplők pedig szorosabbra fűzik együttműködéseiket. A magas helyi hozzáadott érték különösen az adaptációs képesség erősödéséhez tud hozzájárulni.

A térségnek rövid távon kis ráhatása van a munkaerőkeretei és -kínálat egyensúlyrendszerére, a kereslet és kínálat között feszülő jelentős mennyiség-/minőségi eltérést csak kis mértékben tudja befolyásolni. A segélyezési rendszer és a kormányprogramok kiterjesztése csak ideiglenesen alkalmas a jelenségek kezelésére – a dinamikus egyensúly tenntartása, az aktualican mindig meglelelő számú és minőségű munkaero biztosítása kizaróleg rugalmas képzési rendszer kialakításával, a helyi gazdasági szereplők aktív bevonásával, igényeik folyamatosan monitorozásával képzelhető el. A vállalatok és képzőintézmények közreműködése mellett a fiatalok helyben maradásának, illetve hazatelepülésének ösztönzése is kulcsfontosságú ebben az összefüggésrendszerben.

Az energiaárak jelentős növekedésére jelenleg közepes mértékben tud reagálni a térség. Az energiafogyasztók elemzésével gyorsan kijelölhetői azokat a területeket, ahol nélkülözhetetlen az energiafogyasztás. A legnagyobb nélkülözhető energiafogyasztók ideiglenes leállásával vagy fogyasztáscsökkentésével részben is tudja védeni a település a gazdasági hatásokat. A napelemek és smart grid rendszerek, a felújított épületek és infrastruktúra-hálózatok, valamint a megújulóenergia-hasznosítás már ma is segítik a hatások csökkentését és ezáltal a térség ellenállását a magas energiaárakkal szemben. Ennek további javítása, a pénzügyi és környezeti fenntarthatóság erősítése a saját energiatermelés arányának növelésével (különösen megújuló energiaforrások alkalmazása révén), az energiahatékony közlekedési eszközök preferálásával és az épületek energiahatékonyságának további fejlesztése révén érhetők el, mely szerkezeti, gépészeti és szabályozást érintő beavatkozások útján történik – ez utóbbi téren a digitalizáció is kulcsszerepet játszik.

A hackertámadások egyelőre nem kepezik a térség fő veszélyforrását. Az önkormanyzati tulajdonu, jellemzően nem integrált, illetve kis hatókörű, nem letfontosságú digitális rendszereket csak külön-kulon fenyegetik a támadások. Az egyes rendszerelemek leállásából, elérhetetlenségéből, adatvesztéséből adódó esetleges problemakat jorészt tudják kezelni/potolni az önkormanyzatok. Az egyéb térségben tevékenykedo szervezeteit, vállalkozásait, tulajdonában álló digitális rendszereket csak külön-kulon fenyegetik a támadások. Az egyes rendszerelemek leállásából, elérhetetlenségéből, adatvesztéséből adódó esetleges problemakat jorészt tudják kezelni/potolni az önkormanyzatok. Az egyéb térségben tevékenykedo szervezeteit, vállalkozásait, tulajdonában álló digitális rendszereket csak külön-kulon fenyegetik a támadások. Az egyes rendszerelemek leállásából, elérhetetlenségéből, adatvesztéséből adódó esetleges problemakat jorészt tudják kezelni/potolni az önkormanyzatok. Az egyéb térségben tevékenykedo szervezeteit, vállalkozásait, tulajdonában álló digitális rendszereket leállása érzékenyen érintheti az egyes szereplőket, illetve a szolgáltatásaikat igénybe vevő helyi

lakosságot (pl. bankok elektronikus felületeinek leállása). A legérzékenyebb szereplők felkészülten, rugalmasan reagáló, kiépített rendszerekkel varják a kibertámadásokat, sok szervezetnek azonban még számos tennivalója akad e téren. Az elkövetkező időszak fejlesztései esetében kulcskérdéssé válik tehát, hogy a digitalizációs törekvések előmozdítása során a kiberbiztonságra is kiemelt hangsúlyt fektessenek, kipróbált és stabil technikai háttérrel rendelkező rendszereket alkalmazzanak.

A demográfiai folyamatoknak (elöregedés, népességcsökkenés, természetes szaporodás alacsony szintje, elvándorlás) évtizedek óta nem tud ellenállni a térség, a hatásait nem tudja kivédeni. Ezzel szemben a hatások kezelésére részben rugalmasan reagáló és kiépített rendszerek állnak rendelkezésre. A városi közszolgáltatások a korábban megvalósult fejlesztésekkel részben reagálni tudnak a változó (típusú, létszámú, minőségű) igényekre (pl. az időellátás növekvő feladatmennyisége), már számos szolgáltatás esetén komplett rendszerek kerültek kiépítésre a hatások kezelésére. Az elvándorlás jelentős részben a térség alacsony bérszínvonalának és nem kellően diverzifikált álláshelyeinek köszönhető, melyre a települések jelen pillanatban csak közvetett módon tudnak hatni (nagyobb versenyt teremtenek a munkaerőért pl. új vállalkozások alapításának ösztönzésével). Középtávon a negatív hatások megfordítása nem reális, azonban a népességcsökkenés mérsékléséhez hozzájárul a város gazdasági szerkezetének komplexebbé válása, a vonzóbb települési környezet, a magas színvonalon elérhető alapvető és kényelmi (köz)szolgáltatások jelenléte, az egészségmegőrzés előtérbe helyezése és a helyi közösségek megerősítése, dinamizálása.

A belvíznek a csapadékvízelvezető rendszerek segítségével sok helyen már most is ellent tud állni Békéscsaba. A mezőgazdasági területeken a kiépített csatornahálózat el tudja vezetni a belvizet és a települési hálózat kiépítettsége is jónak mondható, vannak azonban olyan hálózati hiányosságok, melyek kiküszöbölése középtávon elengedhetetlen mind biztonsági, mind pedig vagyonvédelmi szempontból. Idealis esetben ezek a hiányok a közút- és kerékpárúthálózat fejlesztésével párhuzamosan szüntethetők meg.

Az árvizek esetében kiépített gátrendszer védi a térséget, azonban átlagosan 33 évente ez nem nyújt megfelelő védelmet. Ebben az esetben a gátak ideiglenes magasításával (hevenyá akár a helyi lakosságot, egyéb helyi szereplőket és térségen kívülről érkező segítséget) tud védekezni a térség, illetve a kiépült vízelvezető rendszerek és a szivattyúk segítségével tudják elvezetni a gátak mögött megjelenő vagy felgyülemlő víztömeget – a hálózat folyamatos műszaki karbantartása ugyanakkor elengedhetetlen.

A belvíz és az árvizek kapcsán is érdemes kiemelni, hogy a hirtelen nagy mennyiségben megjelenő csapadékvíz biztonságos kezeléséhez a belterületi záportározók rendszeres kotrására, megfelelő fenékszintjük megtartására is nagy hangsúlyt kell fektetni.

Az elmúlt évek változó időjárása okán egyre kevésbé probléma a belvíz és az árvizek hatása, tekintettel arra, hogy rendkívül lecsökkent a csapadékvíz mennyisége. Gyakoribbá váltak az aszályos időszakok, miközben a csapadék hirtelen, nagy mennyiségben érkezik. A helyben tartott víz segítheti a mezőgazdaság vízigényének kielégítését, a városi zöldfelületek megőrzését és csökkentheti a szélsőséges időjárási hatásokból eredő károkat. Erre a problémakörre fókuszálva jelent meg „KEHOP_PLUSZ-2.2.1-25 Zöld-kék infrastruktúra fejlesztések településeken (ERFA)" elnevezésű pályázat, amelynek elsődleges célja a településeken jelentkező, a környezettel (tájjal, ökológiával, éghajlattal, időjárással, vagy egyéb körülmennyivel kapcsolatos, a klímaváltozás által is súlyosbított, az

egyenetlen csapadékeloszlásból adódó vízgazdálkodási problémák megoldása, kihívások kezelése, ezáltal ezen anomáliák által okozott károk mérséklése, megszuntetése zoldinfrastruktúra fejlesztésekkel, természetalapú megoldások alkalmazásával, valamint az ezekhez kapcsolódó nem beruházási jellegű (ún. „szoft") tevékenységekkel.

3.2 Jövőkép

A vízió, és az arra épülő célkitűzések biztosítják, hogy a célrendszer mögött felsorakoztatott eszközök és cselekvések a település és térsége fejlődését szolgálják, valamint élvezik a helyi szereplők támogatottságát. A jövőkép szükségszerűen igazodik a város sajátosságaihoz (helyzetfeltárás), a külső kihívások által generált fejlődési trendekhez (adaptív forgatókönyv) és azokhoz a referenciadokumentumokhoz, amelyek a területfejlesztés külső feltételrendszerét adják (uniós, nemzeti, térségi, ágazati fejlesztési dokumentumok, szabályozási környezet).[31]

JÖVŐKÉP: Békéscsaba a dél-alföldi régió és a határmenti térség jelentős, könnyen elérhető, várostérségét hatékonyan dinamizálni képes, minden célcsoport számára vonzó gazdasági és szolgáltató központja

A városban a gazdaság termelékenysége és innovációs potenciálja folyamatosan erősödik. A foglalkoztatási igényeket és jövedelmi viszonyokat is meghatározó átalakulás a helyi (várostérségi) adottságokra, a központi és piaci befektetői erőforrásokra, valamint a térségi, illetve regionális (globális) együttműködési hálózatokra egyaránt épít. A vármegyeszékhely környezeti és pénzügyi fenntarthatóságot előtérbe helyező, széles körű partnerségre építő városfejlesztési szemlélete, valamint a helyi társadalom/közösség megújulására nyitott működése a magas szintű városi életminőség meghatározó összetevője.

Mindezek eredőjeként a város befektetővonzó és népességmegtartó képessége javul, a demográfiai trendek iránya megváltozik, a városi jólét és jól lét egyaránt kedvezőbb képet mutat. Összességében Békéscsaba gazdasági és társadalmi mutatóikai megfogható országos és makroregionális pozíciója kedvezőbbé válik.

3.3 A stratégia célrendszere

A jövőképben foglaltak teljesülése érdekében négy komplex stratégiai cél került megfogalmazásra, melyek a megalapozó munkarészben kifejtett főbb kockázatokból és lehetőségekből kiindulva jelölik ki a szükséges fejlesztések stratégiai kereteit. Olyan összetett célokról van szó, melyek minden egyes kifejezése, illetve (minőség)jelzője nagy jelentőséggel és fontos üzenettel bír. A stratégiai célok megvalósulását eggyel alacsonyabb absztrakciós szinten részcélok definiálása támogatja – egyúttal segítséget nyújtva a konkrét beavatkozási szükségletek 6. fejezetben történő meghatározásához. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a nevesített részcélok elsődlegesen a város számára jelölik ki a cselekvési irányvonalakat – más helyi szereplők (pl. gazdasági társaságok, lakosság) számára további részcélok is megfogalmazhatók.

A stratégiai célok és részcélok a későbbiekben kifejtésre kerülő, ezek elérését, megvalósulását szolgáló intézkedésektől és beavatkozásoktól való egyértelmű megkülönböztetés érdekében nem cselekvésként vagy folyamatként kerülnek meghatározásra, hanem a középtávon elérni kívánt jövőbeli állapotot rögzítik, részletezik.

[31] Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve

A célokat és részcelokat horizontális célok egészítik ki, melyeket minden egyes cél megvalósulásánál érvényesíteni kell, ezek az alábbiak:

1. ESÉLYEGYENLŐSÉG – Az információhoz és (közszolgáltatásokhoz való hozzáférést, valamint a társadalmi részvétel egyenlő eséllyel biztosított minden társadalmi csoport számára.
2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.
3. VÁROSIMÁZS – A város belső és külső megítélése, imázsa pozitív irányban változik, ami kihat a megtartó képességre és a vonzerőre (befektetők, látogatók).

3.3.1 A részcélok és a hozzájuk kapcsolódó dimenziók bemutatása

Az egyes részcélok minden esetben több – a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyv* által kijelölt – dimenzióhoz is kapcsolódnak. Ezeket a kapcsolódásokat mutatják be a következő oldalak. A leghangsúlyosabb kapcsolódások kiemelten láthatók, mivel szinte minden dimenzió érinti kisebb-nagyobb mértékben a térségi részcélokat. Az inkább közvetetten kapcsolódó, vagy nem releváns dimenziók szürkével láthatók.

3.3.1.1 S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdaság folyamataiba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság

- S1/R1 A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S1/R2 A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

3.3.1.2 S2. Élhető, vonzó, fenntartható, harmonikusan működő várostérség

- S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiánypótlói mentes

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a hulladékvezetési problémákat

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növelő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

3.3.1.3 S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat kiszolgáló, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, magas színvonalon biztosított város

- S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (közszolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

3.3.1.4 S4. Közösségre építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom

- S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozza a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

- S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezések megvalósítását településük támogatja

Kapcsolódó dimenziók
Prosperáló város | Zöldülő város | Okos város | Megtartó város | Közösségi város

3.3.2 A stratégiai célok és részcelok területi vonatkozásai

A stratégiai célhierarchia területi vetületének bemutatását egy területi célmátrix szemlélteti, mely kitér a céltérendszer várostérségi vonatkozásaira is. A városon belüli, városrészi leképeződést nem nevesítjük külön, mert Békéscsaba, mint központi város esetében a stratégiai célok egyértelműen, de a részcélok döntő többsége is a teljes városra, vagy legalábbis a városrészek jelentős részére érvényes. A városon belüli területi vonatkozásokat a konkrét beavatkozási területek meghatározása során minden releváns esetben feltüntetjük.

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Prosperáló város	Zöldülő város	Okos város	Megtartó város	Közösségi város	Központi belváros	Belső lakóterületek	Külső lakóterületek	Gazdasági területek	Barnamezős területek	Zöldterületek	Közlekedési területek	Vízfelületek
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdaság folyamataiba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	XX	X			X				X	X			
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	XX		X						X				
	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	XX			X									
	S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	XX				X								
S2. Élhető, vonzó, fenntartható, harmonikusan működő várostérség	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	XX	XX	XX			XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiánypótlói mentes	XX	X	XX	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	S2/R3 A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a hulladékvezetési problémákat	XX	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növelő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	XX	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat kiszolgáló, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, magas színvonalon biztosított város	S3/R1. Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (közszolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	XX	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	XX	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Okos város	Inkluzív város	Zöldülő város	Digitális város	Megújuló város	Rugalmas város	Szolgáló város
S1 Közösségek által vezérelt, innovatív, tudásalapú, versenyképes és fenntartható helyi gazdaság kialakítása	S1/R1 Erős a helyi társadalom értelmiségre, értékteremtő és összetartó képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékteremtő szolgáltatásokat fejleszteni (kreatívipar, turizmus stb.)	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S1/R2 Az egyének önmegvalósítási képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S1/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	XX	X	X	X	X	X	X
	S4/R4 A határok érdekes jobban összekapcsolódnak, átalakul jövő közösségszerkezetük megvalósítását településfejlesztési támogatja	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX

A táblázat a 6 stratégiai célhoz rendelt részcélokat tartalmazza

3.4 A reziliens város a stratégiai célrendszerben

A városok a külső kihívások nyomása alatt, a folyamatosan változó környezetben rugalmasan alkalmazkodva alakítják a saját cél- és eszközrendszerüket. Csak egy kellően reziliens város tud ebben a versenyben fennmaradni és a változásokat rendszerében sikeresen becsatlakozni, majd ott a pozícióját megőrizni vagy megerősíteni a saját funkcióinak a fenntartásával vagy fejlesztésével. A rezilienciát a térségre, a településekre, de minden helyi szereplőre (önkormányzat, vállalkozások, lakosság, közösségek, szervezetek) külön-külön is értelmezhetjük.[261]

Az FVS célrendszere (3.3 alfejezet) a 65. táblázatban látható dimenziókhoz kapcsolódik. A legerősebb kapcsolatok felkövérrel lathatók a táblázatban. A dimenziónkénti részletes bontás a legfontosabb kapcsolódási pontok bemutatásával az alfejezetekben olvasható.

Stratégiai célok	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megújuló város	Rugalmas város
S1	R1, R2, R3, R4	R1	R1, R2, R3, R4	R1, R4	R2
S2	R1, R4	R1, R2, R3, R4	R2, R3, R4	R1, R2	R1, R2, R3, R4
S3	R2	R1	R1, R2	R1, R2, R3	R1
S4	R1, R2, R3	-	R1, R4	R1, R2, R3, R4	-

65. táblázat: A dimenziók az FVS részcéljaihoz kapcsolódnak

3.4.1 Prosperáló város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a prosperáló város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.1 fejezetében említett ismérveihez. Békéscsaba FVS-ének célrendszerében az első stratégiai cél (*S1 Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság*) minden részcéljában keresztül támogatja a prosperáló város dimenzió megvalósítását Békéscsaban. A további három FVS stratégiai célon belül egyes részcélok közvetlen kapcsolódása is kimutatható. Az FVS Módszertani Kézikönyvben (2021) szereplettett, a prosperáló város megerősítését biztosító feltételek Békéscsaba céljain keresztül az alábbiak szerint biztosítottak:

A prosperáló város alapismérve a gazdaság megfelelő infrastrukturális és szolgáltatási hátterének, valamint a befektetésösztönzés széles tárházának biztosítása, amihez leginkább az S1/R2 részcél kapcsolható (*A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak*). A diverzifikált gazdaságszerkezet biztosítása egy olyan prosperáló város jellemző, amit leginkább az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak: felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)* és az S4/R3 (*A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez*) részcélokon támogatnak Békéscsaba FVS-ében. Az említett S1/R1 részcél támogatja a helyi erőforrások bázisán, erőforráshatékonyan és erőforrástakarékosan, valamint kellő helyi beágyazottság mellett (rövid ellátási láncok, helyi termékek stb.) működő helyi gazdaság kiépítését, ami szintén a prosperáló város egyik fő jellemzője.

[261] Forrás: FVS Módszertani kézikönyv

Az FVS Módszertani Kézikönyv szerint a prosperáló városban az innovációs ökoszisztéma, a hálózatok és az okos klaszterek megerősítése, a K+F+I kapcsolatok és folyamatok hangsúlyos jelenléte magától értetődő tényező. E tekintetben sok tennivalója van Békéscsabának, amit az S1/R3 (*A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok*) részcél erősít a város vonatkozásában.

Egy prosperáló városban a gazdaság kérdése nehezen elválasztható az energetikai és környezeti kérdésektől. A prosperáló városként jellemezhető települések támogatják a fosszilis energia- és meghatározott erőforrásigényű helyi gazdaság transzformációjat. Ehhez Békéscsaba esetében a második stratégiai célon belüli az S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcél kapcsolható.

A prosperáló városokban garantaljak a megfelelő minőségű és mennyiségű, az új gazdaság működtetéséhez szükséges képességekkel (digitalizáció, inkluzivitás, kreativitas stb.) rendelkező humán tőke jelenletét (oktatás, képzés, nevelés, családbarát szolgáltatások stb.). Ezt a tényezőcsoportot Békéscsaba FVS-ében a gazdasági jellegű S1/R4 (*A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik*) és a társadalmi fejlődést támogató S4/R2 (*Az egyének önmegvalósítási képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszert nagyban meghatározza*) részcél is erősíti.

A prosperáló városokban kiépítik és működtetik a hatékony és transzparens helyi menedzsmentet, amely garantálja a helyi gazdaságfejlesztési és a tágabb értelmű városfejlesztési beavatkozások helyi igényekhez való illeszkedését és széles körű támogatottságat. Ennek az ismérvnek az érvényesülését az irányítási és működési modell (5. fejezet) céljai segítik és támasztjak alá Békéscsaba FVS-ében.

Összességében Békéscsaba FVS-ének célrendszere együttesen reagál és nagy hangsúlyt helyez a helyi gazdaságot dinamizáló innovációs és városhálózati pozíciókra és a kihívások által generált transzformációs kényszerekre is.

3.4.2 Zöldülő város

Békéscsaba FVS-ének célrendszerében a második stratégiai cél (*S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség*) minden részcéljában keresztül támogatja a zöldülő város dimenzió megvalósítását a térségben. További két FVS stratégiai célon belül 1-1 részcél közvetlen kapcsolódása is kimutatható.

A település zöldterületeinek és -felületeinek funkcionális fejlesztése segíti a természeti tőke védelmét, megőrzését és fejlesztését; támogatja a polgárok egészségének és jólétének védelmét; segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást; a szennyezés (elsősorban légszennyezés) csökkentését; hozzájárul a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmehez. Ebből fakadóan az *S2/R1 A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét* c. részcél erős kapcsolatban áll a zöldülő város dimenzióval.

A fenntartható közlekedési módok terjedése segíti a térséget abban, hogy 2050-re az üvegházhatásúgáz-kibocsátását nullára redukálja; segíti a polgárok egészségének (pl. ajánlott napi testmozgás biztosítása) és jólétének védelmét a környezettel kapcsolatos kockázatokkal és hatásokkal szemben (pl. zajszennyezés, légszennyezés); csökkenti az említett szennyezéseket; de közvetve számos

egyéb tényezőre is hatással van (pl. fenntartható vízfelhasználás, biológiai sokféleség, körforgásos gazdaság). Az *S2/R2 (A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiánoktól mentes)* részcél ezért szintén kötődik a zöldülő város dimenzióhoz.

Az *S2/R3 (A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat)* részcél hozzájárul természeti tőke védelméhez, megőrzéséhez és fejlesztéséhez (pl. a belvízveszélyes és árvízzel veszélyeztett területeken); az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz (pl. az egyre gyakoribb hirtelen lezúdulo nagy mennyiségű csapadékot); segíti a térséget, hogy 2050-re az üvegházhatásúgáz-kibocsátását nullára csökkentse (pl. energiahatékony, megújuló energiat használo közművek révén); a vízi erőforrások fenntartható használatához és védelmehez.

A megújuló energiák alkalmazásának elősegítese szinten több szempontbol kötődik a zöldülő város dimenziohoz. A megújuló energiák nagyobb arányú alkalmazása hozzájárul az üvegházhatás mérsékléséhez, illetve segítheti a városi légszennyezés csökkentését (pl. gázfűtés helyett geotermális fűtési rendszer alkalmazásával). Az FVS a S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcél által hivanja elősegiteni a megújuló energiaforrások nagyobb arányú alkalmazását.

Az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak: felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)*) részcél elsősorban a helyi erőforrások használata miatt járul hozzá a zoldülő város dimenziohoz. A helyi erőforrások használatának előtérbe helyezése csökkenti az üvegházhatásúgáz-kibocsátást (főleg a fosszilis erőforrás alapú szállítas miatt).

A legnagyobb energiafelhasználók az épületek a térségben. Az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében*) részcél az energiahatékonysag növelésevel és a megújuló energiák nagyobb arányú hasznosításával hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez; a légszennyezés csökkentéséhez (főleg a fosszilis alapú fűtési igény csökkenése revén); segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást. Összességében Békéscsaba FVS-ének célrendszere nagy hangsúlyt fektet a zöldülő város koncepció megvalósítására.

3.4.3 Digitális város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a digitális város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.3 fejezetében lert jellemzőihez. A digitális város dimenzió nem jelenik meg Békéscsaba FVS-ében a stratégiai célok szintjén, ugyanakkor nevesítésre kerül HORIZONTÁLIS CÉLKÉNT az alábbiak szerint:

2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város átrendszerelnek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.

A megfogalmazás hangsúlyozza a digitalizációs folyamatok elindításának, ill. széles körű kiterjesztésének, valamint az okos város megoldások sokoldalú hasznosításának szükségességét. Ennek megfelelően számos olyan részcélt találunk Békéscsaba FVS-ének, célrendszerében – a négy stratégiai célon belül – ahol erős a digitális dimenzió relevanciája.

A gazdasági fokuszú első stratégiai cél részeként az S1/R2 (A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak) és az S1/R3 (*A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok*) részcélok kapcsán fedezhető fel kapcsolat a digitális dimenzióval. Ezen célok megvalósításához ugyanis hatékonyan járul hozzá az adatalapú működés különféle módjainak megvalósulása. Az első esetben a gazdaságösztönzés eszközrendszerébe építve, míg a második részcél esetében a gazdasági vonatkozású innovációk, a termelés, logisztika stb. technológiai modernizációjának részeként.

A digitális dimenzió jelenlétének leggyakoribb és hazai környezetben is legelterjedtebb módja a környezeti és közlekedési rendszerek monitorozása, irányítása, adatalapú automatizálása. Ezek azok a területek, ahol kész és kipróbált, vagy éppen helyi, speciális igényekre szabott megoldásokra van szüksége Békéscsabának is. A második stratégiai cél, az S2 (*Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb városiasság*) szinte teljes egészében összefüggésbe hozható a digitális város dimenziójával. A városi mobilitás esetében a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében is lényeges a digitalizáció szerepe. Az S2/R2 (*A városi mobilitási módok közötti a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes*) részcél erre reagál. Hasonló fejlesztési lehetőséget jelent a közművek fenntartásával jelentkező modernizációs igény, amelyhez az S2/R3 (*A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat*) részcél megvalósítása igényel digitális megoldásokat. A városi energiaszükséglet alternatív módszereit is részben digitális eszközök segítik – erre az S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-ehez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcél feltei nagyobb hangsúlyt.

A digitális városi dimenzió segítheti a városi intézmények épületeinek gazdaságos és környezettudatos fenntartását (automatizált és integrált épületirányítási és működtetési rendszerek) és az egyes szakfeladatok hatékonyabb elvégzését. Az intézményi működés több dimenzióját (üzemeltetés és szolgáltatás) érintő digitalizációs igény az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását*) részcélban fejeződik ki Békéscsaba FVS-ében.

A város működése közben keletkező digitális adattárnok jelenleginél intenzívebb használata és döntés-előkészítésben történő kiterjedt alkalmazása a Békéscsaba FVS-ében szereplő irányítási modell fejezetben (5. fejezet) leírt modernizációs célok megvalósításához járul hozzá.

3.4.4 Megtartó város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a megtartó város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.4 fejezetében kifejtett sajátosságaihoz.

A megtartó város dimenziót valójában az FVS célrendszer szinte minden részcélja támogatja. Békéscsaba megtartó dimenziójának fejlesztésében elsődleges ugyanakkor az S3 (*Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város*) és az S4 (*Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom*) stratégiai célok jelentősége. A megtartó jelleg erősítésének szükségessége hangsúlyos a városban, hiszen Békéscsaba demográfiai jellemzői a hazai MJV-k közötti a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak.

A megtartó város két legfontosabb ismérve a lehetőségeket és megfelelő jövedelmet kínáló gazdaság és a helyi szolgáltatások igényekhez igazodó rendelkezésre állása. Ez mind befolyásolja az elégedettséget, és ezzel az elvándorlási szándékot. A helyi gazdaság tudatos alakítása és több lábon állása a megtartó város ismérvei közé tartozik. Békéscsabán leginkább az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak…*) részcél illeszkedik ehhez a jellemzőhöz.

A különféle korú és élethelyzetben lévő lakosok számára eltérő adottságok jelentik az ideális életkörülményeket és egyre erősebben diverzifikálódnak az igények. Erre a megtartó város ismérvre az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását*) és az S3/R2 (*Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett*) részcélok reagálnak direkt módon. Békéscsaba mind a városban elérhető szolgáltatások körét és minőségét, mind pedig a szolgáltatók körét bővíteni kívánja.

Az alapszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés a megtartó és szolidáris város jellemzője: Békéscsaba FVS-e ehhez az S4/R2 (*Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza*) és az S3/R3 (*A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszközöre kerül – a szegregációs folyamatok lelassulnak*) részcélokon keresztül kapcsolódik. Az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése során kulcskérdés a lakhatás, és ezzel összefüggésben a helyi lakáspolitika. A bekezdésben említett két részcél megerősíti Békéscsaba MJV szociális bérlakásállományát és átfogó lakáspolitikáját érintő fejlesztési, megújítási szándékat is.

A megtartó képességet erősítő megfelelő szolgáltatások terén a helyi civil szervezetek sok esetben hiánypótló tevékenységeket végeznek. A megtartó Békéscsaba is számít részvételükre. Ezt a szándékot támasztja alá az S4/R1 (*Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni*) részcél. A megtartó város erőkény az alulról építkező kezdeményezésekre is és teret enged az ötletek megvalósításának, aminek gazdái elsősorban a fiatalok. Békéscsaba demográfiai vonatkozású ambíciója a fiatalok megtartása, amit az FVS is hangsúlyoz egyebek mellett az S4/R4 (*A fiatalok érdekeit jobban érvényesítik, általuk jövő kezdeményezések megvalósítását támogatja*) részcélon keresztül.

A megtartó város működése során partnerségre hívja a helyi szereplőket (intézményi, civil és gazdasági szereplőket, valamint a lakosságot) az igények, lehetőségek feltárásban, illetve a város problémáinak megoldásában – az FVS irányítási és működési modelljének (5. fejezet) céljai partnerségi ambíciókat és szándékokat is hangsúlyoznak.

3.4.5 Kiszolgáló város

A korábban leírtak szerint a kiszolgáló város a fenntartható területhasználatot, de épített és művi környezetet, a városi zöldfelületeket és természeti ökoszisztémát, valamint a városi közműrendszereket, infrastruktúrákat, azok optimális területi leképeződését fogalja magában.

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a kiszolgáló város dimenzió az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.5 fejezetében kifejtett sajátosságaihoz. Békéscsaba FVS-ének célrendszerében a második stratégiai cél (*S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb városiasság*) minden részcélján keresztül támogatja a kiszolgáló város dimenzió megvalósítását Békéscsaban. További két FVS stratégiai célon belül 1-1 részcél közvetlen kapcsolódása is kimutatható.

A térség számára fontos a közlekedési kapcsolatok javítása. A közlekedési területek beavatkozásait elsősorban az S2/R2 (*A városi mobilitási módok közötti a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes*) részcél támogatja.

A közterületek állapotának javítását, a városi zöldfelületek fejlesztési beavatkozásait, a városi lakozségi helyek fejlesztéseit, illetve a városi rekreációs terek beavatkozásait szinten támogatja az FVS. Az ezen a téren megvalósuló fejlesztéseket az S2/R1 (*A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindenkörben esztetikus – erősítve a térség vonzerejét*) részcél alá lehet besorolni a térségben.

A közműhálózati fejlesztések beavatkozásaihoz több részcel is köthető, hiszen a megújuló energiák használatának elősegítése, a megfelelő vízgazdálkodás kialakítása, az árvizek és belvizek okozta károk megelőzése/csökkentése egyaránt fontos a térség számára. Elsősorban a S2/R3 (*A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat*) részcél támogatja a közműhálózati fejlesztéseket, de az S1/R2 (*A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak*) részcelhoz és az S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-ehez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcelhoz is köthetőek lesznek közműhálózati fejlesztések.

A térség közösségi létesítményeinek egy részet az önkormányzatok működtetik, illetve ezeknek az épületeknek a közműhálozati kapcsolataira is hatással vannak. Ebből fakadóan a városi lozségi helyek fejlesztéseinek egy részét, illetve a közműhálózati fejlesztések egyes beavatkozásait az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében*) részcél biztosítja majd.

3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal

A Módszertani Kézikönyv iránymutatása szerint *a 2021-2027-es programozási időszakban a korábbiaknál még fontosabb, hogy a város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája összehangolásra kerüljön az érvényes és elfogadás előtt álló különféle területi szintű, várost érintő átfogó és többnyire országos szintű ágazati stratégiákkal.* A folyamat során egyfelől összefoglaljuk a releváns

dokumentumok legfőbb, Békéscsaba és térségét érintő céljait és/vagy fejlesztési javaslatait, majd az FVS célrendszerének betűkódjait alkalmazva megjelöljük, hogy mely FVS-cél illeszkedik közvetlen módon a citált elképzeléshez (a könnyebb áttekinthetőség érdekében a kódok felsorolásakor kék betűszínt alkalmazva). Fontos rögzíteni, hogy Békéscsaba szatellittelepüléseinek egyike sem rendelkezik olyan aktuális stratégiai fejlesztési dokumentummal, mellyel az összehangolást el kellene végezni, a szomszédos települések szerkezeti terveinek vonatkozó előírásait pedig már a 2.1.4 alfejezetben vizsgáltuk. Ugyanígy nem térünk ki külön az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2013) bemutatására, erre ugyanis már a 2.1.2-es alfejezetben sor került.

3.5.1 Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

Bé és Megye Területfejlesztési Koncepciója által vázolt jövőképet két átfogó cél és három tematikus stratégiai vagy specifikus, továbbá egy területi cél szolgálja, melyek teljesítéséhez 5 vármegyei prioritás intézkedései biztosítják a komplex eszközrendszert. Békés vármegye hosszabb távú jövőképét a *„Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén”*, valamint az *„A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével”* átfogó célok támogatják. Az átfogó célok teljesüléséhez a gazdaságfejlesztésre („Fenntartható, a vármegye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés), a körforgásos gazdaságra való átállásra és a környezeti infrastruktúra megújítására („A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”), továbbá a lakosság által igényelt szolgáltatások minőségének javítására („A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”) fókuszáló tematikus célok járulnak hozzá. Ezek hez egy, a vármegyei perifériák felzárkóztatását segító területi cell ítűzes kapcsolódik („Társadalmi és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”.) A vármegyei célrendszert, valamint ezek illeszkedését a TOP Plusz beavatkozási logikájához az alábbi ábra szemlélteti.

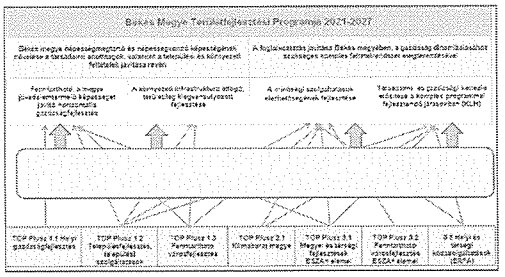

Az ábra forrás: Magyar Integrált Területi Programban szereplő a vármegyei területfejlesztési programhoz és a TOP Plusz közötti logikai kapcsolat Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

A célokhoz kapcsolódó vármegyei prioritások, azok tervezett intézkedései

A célrendszerhez kapcsolódó prioritások közül a *„Fenntartható, a megye jövedelemtermelő kapességet javító horizontális gazdaságfejlesztés"* stratégiai célhoz az „1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében", a „2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések", valamint a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében" prioritások kapcsolódnak. Az *„A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése"* stratégiai célhoz a „3. környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében" prioritás illeszkedik. Ez utóbbi, továbbá a „4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében" prioritás az *„A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése"* stratégiai céllal, míg az 5. „KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása" prioritás a *„Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)"* stratégiai céllal mutat illeszkedést. Az 1-4. prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járások kivételével. Az 5. prioritas a vármegye komplex programmal fejlesztendő járásaira vonatkozik, így Békéscsaba és térsége esetében relevanciával nem bír. A területfejlesztési program prioritás struktúrája, a kapcsolódó intézkedések, valamint a TOP Plusz struktúrájához való illeszkedés (a kapcsolódó vármegyei intézkedések kiemelve) a következő.

3.5.1.1 Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére, (SI/R1, SI/R3)
1.2. A vállalkozások közötti együttműködések erősítése, (SI/R3)
1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése, (SI/R1, SI/R2, SI/R3)
1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, (SI/R2)
1.5. Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása, (SI/R2, SI/R3)
1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása, (SI/R4)
1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése, (SI/R1, SI/R3)
1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása. (SI/R1, SI/R3)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Korábbi helyzetelemzések rámutattak, hogy a helyi ipari infrastruktúra kihasználtsága megyeszerte kiegyensúlyozatlan, a fizikai infrastruktúra és a nyújtott szolgáltatások minősége is fejlesztendő. A prioritás ezért elsősorban Békés megye gazdaságának dinamizálását segíti elő, olyan komplex eszközrendszerrel, mely egyszerre fókuszál a vállalkozások versenyképességének, valamint a munkahelyteremtő képességének javítására, illetve az üzleti környezet minőségi fejlesztésére. Az 1. prioritás éppen ezért – illeszkedve a „TOP Plusz 1.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés" tématerületéhez – többek között az ipari parkok, inkubátorházak minőségi és mennyiségi fejlesztését, valamint – részben a TOP Plusz 3. prioritástengelyen megjelenő megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködésekre alapozva – a helyi képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítására helyezi a hangsúlyt. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.2 Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

2.1 A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése, (SI/R1, SI/R3)
2.2. Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása, (SI/R1, SI/R3)
2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése, (SI/R3)
2.4. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése, (SI/R1, SI/R3)
2.5. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása (pl. turisztikai kerékpárutak, digitális hozzáférés stb.) (SI/R1, SI/R3)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Békés megye vendégköre főleg hazai turistákból áll, turisztikai ágazata pedig kiemelten tomaszkodik a fürdők által nyújtott szolgáltatásokra, ugyanakkor a megye adottságai annél sokkal színesebb szolgáltatási portfolio fejlesztését is lehetővé teszik. Békés megye éppen ezért illeszkedve a „TOP Plusz 1.1.3 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés" tématerülethez, a megye helyi specifikumaiban rejlő potenciál kibontakoztatását a térség gazdaságának diverzifikációja, a helyi gazdaság élénkítése és a foglalkoztatás növelése révén a turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítésével, a helyi turisztikai szolgáltatások, és kiemelten a turisztikai attrakciók minőségi fejlesztésével hivatja elérni. A prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez

3.5.1.3 Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

3.1. Vízvédelmi beavatkozások, (SI/R3)
3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése, (SI/R3)
3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok, (SI/R4)
3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása, (SI/R3)
3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések, (SI/R2)
3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás. (SI/R2)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Prioritás 3 az éghajlatváltozás a környezetszennyezés negatív hatásainak minimalizálása érdekében hangsúlyosan kezeli a Békés megye vízkészletét védő tevékenységeket, kiemelt tekintettel a TOP Plusznál illeszkedve a csapadékvíz hálózat fejlesztését, a szennyvízkezelési infrastruktúra csapadékvíz terhelésének csökkentését és a vízvesztesség minimalizálását célzó beavatkozásokat. A természeti értékek védelme, a környezeti terhalés csökkentése, a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt cel a környezetbarát technológiák alkalmazásának szélesörűvé tétele. Ugyanígy kiemelt hiányterületként került beazonosításra egyes településeken a belterületi közlekedési hálózat minősége is. Kapcsolódva a „TOP Plusz. 1.1.2 Állami utak fejlesztése", a „TOP Plusz 1.2.3 Belterületi utak fejlesztése", és „TOP Plusz 1.2.1 Kerékpárút fejlesztés" tématerületekhez, továbbá a „TOP Plusz 1.2.3 Élhető települések" témakörhöz, a prioritás a környezeti- és közlekedési infrastruktúra

megújítását helyezi előtérbe. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.4 Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

4.1. Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése, (SI/R4)
4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése, (SI/R3)
4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai, (SI/R1, SI/R4)
4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása, (SI/R1, SI/R2)
4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése, (SI/R1, SI/R3, SI/R4)
4.6. Szociális városrehabilitációs akciók, (SI/R3, SI/R4)
4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások. (SI/R1, SI/R3, SI/R3, SI/R4, FA/R3, FA/R4)

TOP Plusz illeszkedés releváns varmegyei hianyterületek alapján:

A megyében az intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek kiemelt célja a területi különbségek kiegyenlítésével a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyének megteremtése. a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférés biztosítása. A 4. prioritás a TOP Plusz helyi és térségi közszolgáltatásokat célul tűző tematerületeivel összhangban az óvodai és bölcsődei infrastruktúra, a köznevelési- és egészségügyi intézmények infrastrukturális fejlesztésére, „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések" témakörhöz kapcsolódva a települési közterületek megújítására helyezi a hangsúlyt. A megyei prioritáson a humán típusú, ESZA+ fejlesztések ugyancsak hangsúlyosak, ezek a TOP Plusz 3. prioritástengelyéhez kapcsolódó tématerületekhez illeszkednek. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tematerülethez.

Prioritás neve	Kapcsolódó megyei beavatkozási célok	Kapcsolódó megyei beavatkozások	Kapcsolódó TOP Plusz intézkedések
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex fejlesztőeszközök rendszerének megteremtésével	Infrastruktúra fejlesztés a megye gazdaságának dinamizálásához szükséges ipari, turisztikai, szolgáltatási	1.1 megye gazdaságfejlesztése 1.3 településfejlesztés 3.1 települ. és térségi együttműködések ESZA+ típusú
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A foglalkoztatás javítása Békés megyében a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex fejlesztőeszközök rendszerének megteremtésével	Fejlesztések a megye gazdaságának dinamizálásához szükséges komplex fejlesztőeszközök	1.1 megye gazdaságfejlesztése 1.3 településfejlesztés
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	Békés megyében az infrastrukturális ellátottság és minőség javítása, a lakosság életminőségének növelése a településen élő lakosság és a településen működő vállalkozások, valamint a térségben élő és dolgozó személyek igényeihez illeszkedő, a környezet védelmét szem előtt tartó módon. A foglalkoztatás javítása Békés megyében a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex fejlesztőeszközök rendszerének megteremtésével	A közlekedési, energetikai, környezetvédelmi és vízgazdálkodási infrastruktúra fejlesztése, a megye gazdaságának dinamizálásához szükséges komplex fejlesztőeszközök rendszerének megteremtése	2.1 megyei gazdaságfejlesztés 2.2 településfejlesztés
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	Békés megyei településeken élő lakosság egészségi állapotának javítása, a társadalmi kirekesztődés csökkentése, a közösségi együttélés erősítése, a településen élő lakosság és a településen működő vállalkozások, valamint a térségben élő és dolgozó személyek igényeihez illeszkedő, a környezet védelmét szem előtt tartó módon.	A szolgáltatások elérhetőségének javítása	2.2 Településfejlesztés megoldásorientált támogatása 3.1 Települési és térségi együttműködések erősítése 3.2 Humán típusú beavatkozások megvalósítása ESZA+ keretei 3.3 Települ. és térségi

88. ábra A vármegyei prioritások, célok és TOP Plusz intézkedések kapcsolódása
Forrás: Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

A korábban említett 5. prioritás a vármegye komplex programmal fejlesztendő járásaira vonatkozik, így Békéscsaba és térsége esetében relevanciával nem bír, emiatt itt nem kerül részletezésre. A 88. ábra összefoglaló módon mutatja be a Békés Megye Területfejlesztési Programjában rögzített célok és prioritások, valamint a TOP Plusz keretében tervezett intézkedések kapcsolódását.

3.5.2 Békés Megye Klimastratégiája

Békés vármegye 2017-2018-ban kidolgozott klímastratégiája szerint a vármegye 2030-ra a vármegyék arányos ÜHG kibocsátását figyelembe véve az egyik legnagyobb (preferáltan TOP 3) százalékos kibocsátáscsökkenést éri el, megőrizve mezőgazdasági erejét, s pozícióját a vármegyék között, mindemellett pedig fenntartható módon megteremti az új iparágak/szolgáltatások megtelepedésének lehetőségét. A stratégia jövőképe tehát az, hogy reális módon, a vármegyében ökos megoldásokkal, a lakosság és a piaci stakeholderek széleskörű bevonásával, fenntartható módon valósuljanak meg a klímastratégia célkitűzései. A klímaadaptációs és mitigációs intézkedéseknél fenntartható megoldásokra szükséges támaszkodni, melyek nem hátráltatják a vármegye fejlődését sem társadalmi, sem gazdasági szempontból. A stratégia szerint így egyensúlyban tartható a fejlődés környezeti, gazdasági és társadalmi oldala. A költséghatékonyságon túl fontosak a vármegye adottságai. A célokat és akciókat a lehető legrészletesebb, még hatékony cselekvésre képes vármegyei egységekig érdemes lebontani. A stratégia hangsúlyozza továbbá, hogy célszerű kihasználni a rendelkezésre álló pályázati forrásokat és állami támogatási lehetőségeket, azonban lehetőségek szerint a helyi stakeholdereket is bele kell vonni a megoldások finanszírozásába, ugyanis ezáltal elérhető, hogy a lakosság és a piaci szereplők is „magukénak érezzék" ezen tevékenységeket. végső soron pedig megőrizzék az eredményeket Kiemelendő, hogy a vármegyét földrajzi elhelyezkedése miatt a határontúli ÜHG kibocsátás hatásai, és a tranzitforgalom kibocsátása is negatív externáliaként érinti, azaz ezek olyan káros jelenségek, melyek lokálisan nem/vagy nehezen kezelhetők, hatásaik ennek ellenére erősen jelentkeznek Békés vármegyében. Éppen ezért az adaptációs és szemléletformálási szemszöget is ki

kell emelni a jelmondatok esetében. A fent felsorolt adaptációs célokat egyrészt a stakeholderek széleskörű tájékoztatásával, másrészt az adaptációs stratégiák részletes kidolgozásával lehet elérni. A stratégia által megfogalmazottak lényege, hogy Békés vármegye klímaadaptáció szempontjából hazánk legfelkészültebb vármegyéje legyen 2030-ra.

A stratégia tíz vármegyei átfogó célokat és a hozzájuk kapcsolódó mitigációs, adaptációs és szemléletformálási célokat fogalmazott meg. Az átfogó célok a következők:

1: A megye sérülékenységének csökkentése 2030-ig, klímakitettségének mérséklése adaptációs intézkedések által.

Az 1-es célkitűzés esetében a mitigációs és adaptációs részfejezetek szolgáltatják a specifikus alcelokat. Kijelenthető, hogy a vármegye jelentős kockázatoknak van kitéve, melyek a következők:

- Negatív klimahatások: hőhullámok (emelkedő tendencia, az országos átlag feletti), épített környezet kockázata, árvizek és belvizek, aszály, turizmus kitettsége.
- Jelentős helyi ÜHG kibocsátási tényezők, hotspotok kialakulása: a lakossági és nagyipari energiafogyasztás növekedése, valamint az átmenő és a helyi közúti forgalom kibocsátásának várható növekedése.

2: A megye klímaadaptációs felkészülésének növelése rendszeres kampányok, szemléletformálási intézkedések lefolytatásával, 2025-ig éves rendszerességgel.

A 2-es átfogó cél esetében a vármegyei stakeholderek szemléletformálása, széles, cselekvőképes tömeg elérése és informálása az elérendő állapot. A stratégia szerint jelenleg a varmegye általános, alapszintű tájékozottsága megfelelő, azonban a magasabb szintű, klimahatásokat behatóan érintő tudást kell elérni.

Az átfogó célokhoz kapcsolódó beavatkozási területek azonosítása és intézkedési javaslatok (mitigációs, adaptációs és szemléletformálási intézkedési javaslatok) az alábbi táblázatban láthatók:

	Mitigációs intézkedési javaslat	Adaptációs intézkedési javaslat	Szemléletformálási intézkedési javaslat
1	Vármegyei lakossági és környezetmenti klíma mitigációs felvilágosító kampány indítása	A helyi lakosság bevonása az alkalmazkodási intézkedésekbe (SZ/K)	Vármegyei Klímatudatossági Tudásbázis létrehozása
2	Települési szintű klímastratégiák kidolgozása és a kapcsolódó akciók végrehajtása	Az alkalmazkodóképességet erősítő kockázatelemzési, környezetértékelési módszertani alkalmazások elkészítése, a műszaki kritériumrendszerek módosítása a területfejlesztési, területrendezési, építésügyi és egyéb szakigazgatási dokumentumokba	Az alternatív hajtásláncu autózásról szóló ismeretterjesztő programok vármegyei kampányba történő megszervezése
3	Dekarbonizáció integrálása a vármegyei stratégiai dokumentumokban	A belvízi védelem beépítése a környezetvédelmi és tvközvédelmi stratégiákba (K/V/SZ)	Lakossági energiatanúrakossági kampány szervezése
4	Vármegyei (települési önkormányzati) ingatlanvagyon energiahatékonysági célú felújítása (K/V/SZ)	A RAMSARI, NATURA 2000 és kiemelt természeti területek klímaszempontu védelmi tervének kidolgozása	A hőhullámok elleni védekezésről felvilágosító kampány

5	Elektromos hajtáslánci közlekedés meghonosításának elősegítése (K/V/SZ)	A települési zöldfelületi vagyon védelmének és fejlesztésének beépítése a település- és területfejlesztési dokumentumokba (K/V/SZ)	Az oktatási intézmények klímaszemléletű tanórai és tanórán kívüli aktivitásainak támogatása
6	Nagyipari ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások megvalósításának támogatása	Az árvízzel nem járt területek felmérése	
7	Mezőgazdasági ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások és fenntartható fejlesztések megvalósításának támogatása	Települési hősérülékenységi tervek kidolgozásának elősegítése	
8	A mezőgazdaságra épülő élelmiszeripari és feldolgozóipari vertikum ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások és fenntartható fejlesztések megvalósításának támogatása	Az intézményi fenntartású és tulajdonú épületállomány klímaérnyék sérülékenységének felmérése (K/V/SZ)	
9		Az aszály és belvizek, valamint épített környezeti kockázatok által érintett mezőgazdasági területek s ráépülő ipar élelmiszeripar és kapcsolódó feldolgozóipari ágak tekintetében klímaadaptációs terv és akció javaslatok kidolgozása (K/V/SZ)	

10. táblázat: Beavatkozási és intézkedési javaslatok
Forrás: Békés Megyei Klímastratégia

3.5.3 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A stratégia nem foglalkozik külön Békéscsabával és/vagy a békéscsabai járással, azonban a Gyula és térsége turisztikai térség részeként megjelenik a város és közvetlen környezete. A stratégia kiemeli, hogy a térség gasztronómiai arculata erős és jelentős potenciállal rendelkezik. Például a Csabai Kolbászfesztiválhoz (ipar, szakmai és főzőversenyek, valamint mezőgazdasági- és élelmiszeripari, illetve turisztikai kiállítás tartozik, a békéscsabai Munkácsy kulturális örökség szintén hangsúlyos a térség márkaprofiljáit illetően. Emellett a terség egészségturisztikai szempontból is kiemelt, nemzetközi-regionális jelentőséggel bír. (K/V/SZ)

3.5.4 Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2018)

Békéscsaba Megyei Jogú Város Varosfejlesztési Koncepciójában meghatározott jovokep (középtavu célok) egy társadalmilag, gazdaságilag, környezeti értelemben és térszerkezetében kiegyensúlyozottan fejlodő város képet vetíti elore, amely képes megállítani a születésszámból és elvandorlacból fakadó nepesseamcsökkenést. A koncepció celja, hogy integralja a város (es kornyékének) fejlesztésében érdekelt és részt vevő egyéb szereplők (magánvallalkozások, civil szervezetek, állami intézmények)

fejlesztési törekvését. A megfogalmazott jövőképet és azok csoportosítását a következő táblázat foglalja össze:

1	Békéscsaba népességét megtartani képes, a fiatal népesség számára is vonzó élettér, ahol az itt élők igényeiknek megfelelő munkalehetőség, a családok jó színvonalú megélhetése, ellátási és szolgáltatási feltételei és tartalmas kikapcsolódási, sportolási, szórakozási és művelődési lehetősége egyaránt biztosított.	A helyben felelhető sokrétű struktúrára és alkalmazottságra alapozva, a párt szamosan megvalósuló, a város elérhetőségét javító fejlesztéseknek köszönhető növekvő tőkevonzó képesség eredményeképp Békéscsaba gazdasági központi szerepkörre kimagasló a régióban.	A környezeti elemek állapota stabilan kedvező, a szennyező források, és az ártékeket veszélyeztető hatások mérséklése, kiküszöbölése nyomán a város természeti értékeinek megőrzése biztosított.
2	Oktatási, egészségügyi és intézményi közép- és felsőfokú központ, a vármegye és egyúttal szeghmensektben a tágabb térségére kiterjedő ellátási szerepkörökkel.	Az infrastrukturálisan előkészített, jó területi és műszaki adottságokkal rendelkező barnamezős újrahasznosító gazdaságpolitika nyomán a város gazdasága újabb jelentős területigénybevétel nélkül növeli gazdasági teljesítményét.	A kitervelt közigazgatási területen fellelhető egyedi tájképi értékek védelem alá helyezése megtörtenik, biztosítva ezzel az alföldi táj arculati arculatának és hasznosításának megmaradását.
3	Színes és rivós kulturális és közösségi élettel rendelkező vonzó szellemi központ.	Gazdaságának erősségét az itt megtalálható iparágak sokszínűsége adja, amit a város gazdasági, ezen belül üzemeltetési, fenntartási stabilitásának biztos alapjaik is megteremti.	A tájhasználatban a megelőlhetést és jövedelemtermelést, valamint a megőrzést egyaránt lehetővé tevő tájgazdálkodási módok válnak uralkodóvá.
4	Kiemelkedő szlovák nemzetiségi tradicionális bázisa, azt ápoló, és nagy multu egyhazi szerepét tiszteletben tartó, az egyházak és az itt élők szoros kapcsolatát megtartó, erősítő város.	A soma megvalósuló célzott idegenforgalmi fejlesztések növekvő bevételeket eredményeznek a turizmus ágazatában.	A városi zöldfelületek száma és nagysága nő, és a mellett, hogy ezáltal a lakossági terek száma is nő Békéscsabán, a városi térszerkezet is kedvezőbb és a városi klímaellottságok is javulnak.
5		Bővülő és differenciált szálláshelykínálatának köszönhetően lényegesen nő a városban eltöltött vendégéjszakák száma, a multiplikátor hatásra az idegenforgalom gazdasági súlyának növekedése lehetséges.	A vízparton, vízes élőhelyek és maguk a vízterek, a felszíni és a felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi kedvező állapotának megőrzése megnyugtatóan biztosított.

6		A város kiemelkedően gazdag épített öröksége folyamatos állagmegóvása, bemutatása biztosított. Ezt a tevékenység olyan városmarketinggel egészül ki, amely az országosan kevésbé közismert, de kulturális és építészeti örökség idegenforgalmi vonzóvé válását segíti elő.

47. táblázat: Békéscsaba MJV Városfejlesztési Koncepciójában meghatározott jövőkép összefoglalása
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

A stratégia tartalmazza a városi tematikus célok és részcélok összegzését is, mely celjai kiemelik, hogy egy megyei jogú város sokfele szerepnek kell megfeleljen, ugyanis a városlakoknak és a város terségének egyszerre szükséges jó minőségű és magas szolgáltatási színvonalat nyújtania, ugyanaz-kor munkahelyeket biztosítva a versenyképességei erősítenie, miközben a tarsadalmi egyenlőség szempontjainak is meg kell felelnie. A városi szintű tematikus és részcélokat a 68. tablázat szedi össze:

1.1	A város elérhetőségét segítő alapinfrastruktúrák fejlesztése
1.2	Vállalkozási tevékenység erősítése a mezőgazdaság/élelmiszergazdaság terén (SZ/K)
1.3	Turisztikai potenciál fejlesztése (K/V/SZ)
1.4	Potenciálisi rendelkező egyéb iparágak Flexibilis kiszolgálása (K/V/SZ, SZ/K, SZ/K, SZ/K)
2.1	Magyarországi funkciók megtartása és erősítése (K/V)
2.2	Közösségi szolgáltatások és intézményrendszer helyi igényeknek megfelelő fejlesztése (K/V/SZ, SZ/K)
2.3	Köznevelési szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése (K/V, K/V/SZ, SZ/K)
2.4	Egészségtudatos életmód és a szükséges infrastruktúra biztosítása (K/V/SZ, SZ/K, SZ/K)
2.5	A szociális háló hatékonyságának javítása (SZ/K)
2.6	Sokszínű közösségi és kulturális élet biztosítása (K/V/SZ, SZ/K, SZ/K)
3.1	Helyi közlekedési rendszer modernizálása (K/V/SZ)
3.2	Városi közösségi közlekedés optimalizálása (K/V/SZ)
3.3	Kerékpáros hálózat fejlesztése (K/V/SZ)
3.4	Belterületi úthálózat fejlesztése (K/V/SZ)
4.1	Szegregálódó városi területek rehabilitációja (K/V/SZ)
4.2	Veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkóztatása (K/V/SZ)
4.3	Külterületek ellátottsági színtjének javítása (K/V/SZ, SZ/K)
5.1	Energetikai fejlesztések (K/V/SZ, SZ/K)
5.2	Ivóvíz, csapadékvíz- és szennyvízhálózat korszerűsítése (K/V/SZ)
5.3	Zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztése (K/V/SZ)
5.4	Környezettudatos életmód elterjesztése (K/V/SZ)

68. táblázat: Városi tematikus célok és részcélok összegzése
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia az egyes városrészek közeptávú fejlesztési céljait az alábbi, 69. táblázat tartalmazza:

1. Belváros	• A belváros rehabilitáció fennmaradó fázisainak befejezése, a kereskedelmi és szabadidős funkciókat hordozó területekkel való szerves összekötése (S2/R1) • Az attraktív külsőnek megfelelő tartalmas szolgáltatási szerkezet kialakítása: kereskedelmi, szolgáltatási, kulturális funkciók további erősítése, részben turisztikai céllal (S2/R1, R3)
2. Belvárosi övezetek a belváros és a magyarnak	• A belvárosi kereskedelmi zóna kiterjesztése (pl. piac, vasútállomás, Andrássy út) (S2/R1) • A lakótelepi épületállomány korszerűsítése (energetikai program) (S2)
3. Belvárosi övezetek a belváros és a Kórházsziget	• Épített örökség védelme (S2/R1) • Turisztikai potenciál erősítése: attrakciók, sétautvonalak kialakítása (S1/R3)
4. Lakótelepek	• Lakóterületek szabályozott fejlesztése a külső övezetben (közművek lefektetésére alkalmas utcaszélesség)
5. Ipari és kereskedelmi területek	• Lakóterületek szabályozott fejlesztése a külso övezetben (közművek lefektetésére alkalmas utcaszélesség) (S2/R2) • Turisztikai és rekreációs potenciál erősítése (az erdős területek rendezésével, új objektumok építésével vonzó szabadidős park, fesztiválhelyszín (CsabaPark) továbbfejlesztése) (S1/R1, R2/R3) • Tömegközlekedési szolgáltatások elérhetőségének javítása (S2/R2)
6. Lakótelepek	• A lakótelep komplex energetikai felújítása (mínél több épület méretgazdaságos bevonása, alternatív energiaforrások alkalmazása) (S2) • Közterület fejlesztés funkciógazdagítás céllal az egyes célcsoportok igényeinek megfelelően (S2/R1)
7. Belvárosi övezet és a déli területek	• Utcakép javítása (járdák, burkolatok) (S2/R1) • Déli iparterület szolgáltatásainak fejlesztése (S2/R2) • Társadalmi leszakadás megelőzése a déli területeken (S2/R4)
8. Ipari és kereskedelmi	• Kereskedelmi- és kozszolgáltatásokkal való ellátottság javítása (S2) • A leszakadó társadalmi rétegek felzárkoztatásának segítése (S2/R4) • Északi iparterület infrastruktúrájának fejlesztése újabb beruházások befogadása érdekében (S2/R2)
9. Ipari	• Komplex egészségügyi és szociális alapellátási intezmény kialakítása (S2/R1) • Utcakep javítása (járdák, burkolatok) (S2/R1) • A kerékpáros közlekedés lehetőségeinek javítása (S2/R2)
10. Állomásterület	• Intermodalitásra épülő iparterületek kialakítása (autópálya csomópont függvényében) • kerékpáros (elsősorban hivatásforgalmi) elérhetőség biztosítása (S2/R2)

11. Magterület	• A kozszolgáltatások (egészségügy, tömegközlekedés) minőségének javítása (S2/R2, S3/R1, S4/R3) • A városrész önálló identitásának erősítése (kulturális, közösségi, kézműves hagyományokra támaszkodva) (S4/R1, S4/R3)
12. Magas	• Kerékpáros elérhetőség javítása (S2/R2) • Igényverőelt közszolgáltatások kialakítása (S3)
13. Gát	• A közszolgáltatások (egészségügy, tomegközlekedés) minőségének javítása (S2/R2, S3/R1, S4/R3) • A varosrész és környezetében található kastélyokból fakadó turisztikai, rekreációs potenciál kiaknázása (S1/R1)
14. Fényi-gamma park	• Összefüggő rekreációs és kulturális zóna kialakítása (S2/R2)
15. Vasútállomás	• Vasúti revitalizációs program végrehajtása, a várossal való kapcsolatok erősítése (S2/R2)
16. Kültérületek	• A kulterületek infrastruktúrával való ellátottságának javítása (S2/R2) • A tanyasi, mezőgazdasági tevékenység jovedelmezőségének javítása • Repülőtér fejlesztése, figyelembe véve a tevékenységek környező reptennekkel való összehangolását (S2/R1) • A postelek szabadidőpark megközelíthetőségének javítása, kastélyrom renoválása – romként való megőrzése (S2/R2)

69. táblázat: Békéscsaba városrészek közötti fejlesztési célok
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

3.5.5 Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (SECAP), (2021)

A Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv az a kulcsdokumentum, mely rögzíti, egy település hogyan kívánja elérni 2030-ig a célként kitűzött, meghatározott mértékű CO_2 emisszió csökkentését. A SECAP célja az energiahatékonyság növelése, a tudatosság erősítése, a káros emissziók csökkentése, a pályázati forrásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítása, a tiztaság és élhetőség növelése, illetve a további energiatudatos fejlesztések megalapozása, mint a Smart City program.

A dokumentum javaslatokat tesz, illetve összegzi a 2030-ig várhatóan megvalósuló beruházásokat, korszerusítéseket, melyek a fentebb említett célokat szolgálják. Ilyen beruházás például

- a Békéscsaba Modern Városok Programjában szereplő Smart Grid rendszer alapjaként lehetőség szerint 2022-ig két ütemben kiépítendő 1,3, illetve 1,5 MWp teljesítményű központi naperőmű, a geotermikus kaszkádrendszer; (S2/R4)
- lakóépületek energiahatékony korszerűsítése; (S2)
- a geotermikus hőszolgáltatás kiépítése; (S2/R4)
- a varos közvilágításának korszerusítése és SMART varosuzemeltetési rendszer kialakítása; (S2/R4)
- az önkormányzati személygépjárműflotta hibrid vagy elektromos meghajtásúra cserélése, illetve a lakosság ösztönzése ennek követésére helyi kedvezményekkel; (S2/R2, S2/R4)
- intelligens forgalomirányítási rendszer kiépítése; (S2/R2)
- elektromos buszok beszerzése; (S2/R2)
- kerékpáros létesítmények növelése; (S2/R2)
- klímatudatossággal kapcsolatos szemléletformálás. (S2)

A következő kivágat szemlélteti, hogy a javaslatok megvalósulása révén mekkora csökkenést vár a CO_2-kibocsátás terén a város. Látható, hogy a tervezett beruházások megvalósítását követően a CO_2-kibocsátás csökkenés a legjobb forgatókönyv szerint 2030-ra így akár közel 50%-ot is elérhet.

Kategória	2010. évi CO_2-kibocsátások [t]	2014. évi CO_2-kibocsátás csökkenés %-ban 2010-hez képest	Tervezett CO_2-kibocsátás csökkenés %-ban 2030-ra 2010-hez képest
ÉPÜLETEK, BERENDEZÉSEK/LÉTESÍTMÉNYEK, IPAR			
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények	6 767	3,72%	-44,08%
A szolgáltató szektorhoz tartozó (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények	9 618	7,08%	-32,51%
Lakóépületek	80 370	-12,35%	-30,52%
Önkormányzat közvilágítás	1 543	2,22%	-19,78%
Ipar (az ETS – autóipar kibocsátáskereskedelmi rendszer – hatálya alá tartozó iparágak kivételével)	11 418	42,63%	-34,14%
Épületek, berendezések/létesítmények és ipar - részösszeg	**119 405**	**-5,59%**	**-36,33%**
KÖZLEKEDÉS			
Önkormányzati flotta	101	54,54%	0,00%
Tömegközlekedés	1 213	51,19%	-15,41%
Magánúton közlekedés/helyi szállítás	43 765	10,44%	-31,25%
Közlekedés - részösszeg	45 080	29,39%	-30,98%
Összesen	164 486	1,85%	-48,36%

70. tábla: 2020., 2014. és 2030. évi CO_2-kibocsátási adatok összehasonlítása
Forrás: BMJV SECAP, 2021

3.5.6 Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

A békéscsabai klímastratégia kapcsolódik és/vagy alapul veszi a következő országos, vármegyei és települési stratégiai által megfogalmazottakat:

- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS2)
- Nemzeti Energiastratégia (NES)
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia (NÉnS)
- Energia- és Klímatudatosság Szemléletformálási Cselekvési Terv (EKSzCsT)
- Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve 2020-ig (NEHCsT)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020 (NCsT)
- Nemzeti közlekedési Infrastruktúrafejlesztési Stratégia (NKIFS)
- Kvassay Jenő Terv – Nemzeti Vízstratégia (KJT)
- IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP IV.)
- Békés Megyei Klímastratégia 2018-2030 (BMK)
- Békéscsaba MJV Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) (2014)
- Békéscsaba MJV Településfejlesztési Koncepció (Koncepció)
- Békéscsaba MJV Önkormányzata Környezetvédelmi Programja (2014) (BKP)
- Békéscsaba MJV SECAP-ja (2017)
- Békéscsaba Megyei Jogú Város Modern Városok Programja 1802/2017. (XI. 8.) korm. határozat.

A stratégia varost érintő (2030-ra, de legkésőbb 2050-re) jövőképe a következő: „A települést zöld gyűrű veszi körbe, amely a településen belüli vízfelületekkel és zöld ökológiai folyosókkal kapcsolódik össze. Megvalósul az ökológiai szemléletű csapadékvíz elvezetés és a biodiverzitásra törekedő növénytelepítés, fasorok szegélyezik a dűlőutakat. A város ipara energiahatékonyan, a körkörös és zöld gazdaság elveinek megfelelően működik, széles körben használ megújuló energiákat, valamennyi szektorra jellemző a racionális, takarékos és helyi erőforrásokra alapozott energiafelhasználás. Az

egyszer használatos műanyagok eltűnnek, csomagolás nélküli üzletek működnek. A helyi közlekedés környezetkímélő módon, többségében a közösségi és alternatív formákban zajlik. A lakosság nagyrészt családbarát, kertvárosias területeken él, sokszínű kulturális és közösségi életet, és az egészség megtartását biztosító intézményrendszer támogatásával. Valamennyi generáció és társadalmi csoport környezet- és klímatudatos életmódot folytat."[47]

A klímastratégia leszögezi, hogy Békéscsaba általános mitigációs és dekarbonizációs célkitűzése illeszkedik a SECAP-ban vállalt, 2030-ig elérendő 40%-os mitigációs célhoz. A 2018-as bázisévhez képest megfogalmazott mitigációs, adaptációs és szemléletformálási célok a következők:

	Mitigációs célok
1.	A lakó- és középületek üzemeltetéséből származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 35%-kal 2018-hoz képest (36000 t/év) (S2/R1, S3/R1)
2.	Az ipari és szolgáltató szektorból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 20%-kal 2018-hoz képest (27000t/év)
3.	A közlekedésből, szállításból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 40%-kal 2018-hoz képest (15 000 t/év) (S2/R2)
4.	A hulladékgazdálkodásból származó UHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 40%-kal (1500 t/év) (S2)
5.	Az erdők és zöldfelületek növelése a szén-dioxid megkötő képesség javítása érdekében 2030-ig legalább 250 ha-rel (500 t/év) (S2)
	Adaptációs célok
1.	A lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodását elősegítő intézkedésekkel hosszú távon biztosítani a felmelegedő és szárazodó klíma hatásainak kivédését a kozegészségugyi és szociális intézményrendszer megerősítésen, városrendezési- és fejlesztési lépéseken, illetve hatósági intézkedéseken keresztül.
	Adaptációs célok
1.	A klímavédelem és adaptáció szempontjainak érvényesítése a város stratégiai dokumentumaiban és döntési folyamataiban
2.	Az érzékeny gazdasági ágazatok alkalmazkodóképességének segítése
3.	A humán-egészségügyi, valamint katasztrofavédelmi kockázatok csökkentése településfejlesztésen és speciális építészeti eszközökön keresztül (S2/R3, S3)
4.	A természeti és épített környezet elemeinek és rendszereinek klímaadaptációi figyelembe vevő fejlesztése (S2, S3/R3)
	Szemléletformálási klímastratégiai célok
1.	Klímatudatossági szemléletformálás az önkormányzat szerveinél és intézményeinél
2.	A felnövő békéscsabai klímatudatos generációkért (S4/R1, S4/R4)
3.	A klímatudatos életmód lakossági terjesztése, különös tekintettel a nehezen elérhető csoportokra (S4)
4.	Klímatudatos cégek és a civil partnerség erősítése (S4)

70. táblázat: A Békéscsabai klímastratégia célja
Forrás: Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, klímastratégia (2021)

[47] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, klímastratégia (2021)

4 Monitoring, kontrolling, indikátorok

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során

A meghatározott városi stratégiai célrendszer megvalósulásának nyomon követését, az eredményesség mérését a részcélokhoz rendelt indikátorok mérése biztosítja – az FVS megvalósításának teljes időszaka alatt. A részcélokhoz rendelt indikátorok mérése a végrehajtási időszak alatt rendszeresen megtörténik, hiszen ezen tevékenység szerves részét képezi a monitoring folyamatnak. A rendkívül komplex stratégiai célokhoz kapcsolódóan nem fogalmazunk meg önallo indikátorokat, ezek teljesítését ugyanis a részcélokhoz rendelt indikátorok együttes teljesülése mutatja a leghatékonyabban. Általánosságban elmondható, hogy az aktuális indikátorértékek, a tervtől való esetleges eltérések mértéke visszahatnak a megvalósítás folyamatára, így a végrehajtás és a monitoring kölcsönösen hatással vannak egymásra. A stratégiai menedzsment szemléletben a célok teljesülése mértékének rendszeres vizsgálata biztosítja, hogy a városfejlesztés és a működés eredményei nem utólagosan, hanem még folyamatban ertékelhetővé váljanak, a fejlesztési folyamat pedig alkalmazkodhasson a belső és külső környezet módosulása által indukált változásokhoz. Ezt a folyamatos visszacsatolást egy önálló, horizontálisan szervező munkacsoport fogja figyelemmel kísérni, illetve koordinálni az 5. Az irányítási és működési modell fejezetben leírtaknak megfelelően.

A monitoring rendszer kidolgozásának egyik első lépéseként a 3.3 A stratégia célrendszere fejezetben bemutatásra kerülő célrendszer teljes körű figyelembevételével olyan indikátorok kerültek meghatározásra, amelyek nem csupán relevánsnak tekinthetőek (egy-egy konkrét cel vonatkozásában), hanem megfelelnek az ún. SMART kriteriumrendszer többi követelményének is. Emellogva az indikátorok egy kerültek megalkotásra, hogy azok lehetően specifikusak legyenek, elvi merhetőségük mellett biztosítva legyen az indikatorertékek elérhetősége, rendelkezésre állása is, az aktuális információk rendszeresen előállíthatók (beszerezhetők vagy hozzáférhetők) legyenek, illetve az adatok megbízhatóak legyenek. A monitoring rendszer hatékonysága során teljeskörűen figyelembe lett véve, hogy annak alkalmasnak kell lennie az FVS egységes indikátorainak kezelésére is a 4.2. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana fejezetben foglaltaknak megfelelően. A monitoring és értékelési tevékenység alapját képező indikátorkészlet tehát az egyes részcélok elérését, a tervtervtekhez képest történő elorehaladást hatékonyan képes számszerűsíteni. A stratégia indikátorainak megfogalmazása során kiemelt szempont volt az egyértelműség, azaz, hogy bármely érdekelt számára csupán egyféle értelmezése lehessen az egyes indikátoroknak. Ennek érdekében az indikátorok mérésének módszertana megfelelő pontossággal került meghatározásra. Az indikátorkészlet összállítása során azon elv érvényesült, mely szerint a város középtávon tervezett fejlesztesinek, projektjeinek sikeressége és az FVS eredményessége egyaránt merhetővé valjon.

Az indikátorok típusának meghatározása során az egyes részcélok esetében merlegelésre került, hogy kimeneti, eredmény- vagy hatásindikátorok kiválasztása indokolt. Az indikátorkészlet megalkotásakor alapvető igényként merült fel, hogy a stratégiai szinten kisebb jelentőségű kimeneti indikátorok aránya – konnyű elősállthatóságuk ellenére – lehetőség szerint alacsony maradjon, és inkább a hatás- és/vagy eredményindikátorok, kerüljenek túlsúlyba. A monitoring rendszer elsődlegesen Békescsaba MJV vonatkozásában kerül kidolgozásra.

S2.2.2. A városi mobilitási modal között a kényszerből történő közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg és járnak kedvező, kerékpáros és gyalogos szempontból a korlátozó infrastruktúra hiányosnak mondott.	Ob. alapjául vagy hozzászolást részét hossza	km	0 (2021)	8	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai Fejlesztési Osztály)	
	A fejlesztett, illetve újonnan épített kerékpárforgalmi létesítmények teljes hossza	km	0 (2021)	6	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)	
S2.2.3. A település közterületi, fenntartható módon működtetett – a város határain belül a csúcsidőben is elvezető hálózat hossza	A fejlesztett, illetve újonnan épített csapadékvíz elvezető hálózat hossza	km	0 (2021)	8	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály, Városüzemeltetési Osztály)	
S2.2.4. A helyben elérhető megújuló energiák részének arányának növelése a városi energia mixében – erősítve a város klímavédelmi felkészültségét	A megtermelt megújuló energia részaránya az önkormányzati energiafelhasználáson belül	%	5,41	10	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály)	
S3. Az alapvető és kiegészítő szolgáltatásokat hozzáférhetővé, jobb és kompaktabb, szervezettebb, rugalmasabb, rendeltetésekhez, megfelelően szervezettebb biztonsági város.	Megújuló energia termelési aránya	%				
S3.2.1. Az önkormányzati feladatokhoz kapcsolódó közlekedési eredetű üvegházhatású anyagkibocsátás mérséklése a közlekedési módváltás (kerékpározásra történő áttérés) és a hatékonyabb közlekedésszervezés révén – a hatékonyabb közlekedési módok előnyben részesítése érdekében	Önkormányzati közlekedési eredetű üvegházhatású anyagkibocsátás	kilotonna CO2 egyenértékben	0 (2021)	400	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály)	
S3.2.2. Az alap- és kiegészítő szolgáltatások minőségének biztosító hatása és szervezett, hatékony működésének érdekében – a piacok és egyéb szervezett kereskedelmi helyszínek	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai Fejlesztési Osztály)		0 (2021)	3000	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)	
	Közbeszerzési értesítő, alapellátást nyújtó szolgáltatások száma	db	0 (2021)	7	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály, Szociálpolitikai Osztály)	
S3.2.3. Az alap- és kiegészítő szolgáltatások minőségének biztosító hatása és szervezett, hatékony működésének érdekében – a piacok és egyéb szervezett kereskedelmi helyszínek	Munkahelyi kapcsolatok száma a Damjan Házszolgáltatási Nonprofit Kft.-nél	db	0 (2021)	1	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály)	
	Munkahelyi kapcsolatok száma a Damjan Házszolgáltatási Nonprofit Kft.-nél	fő	0 (2021)	5	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály)	
	Szociális bérlakások száma	db	161 (2021)	161	Önkormányzati adatszolgáltatás (Szociálpolitikai Osztály)	

S3.2.4. A szolgáltatás színvonalának növelése, kapacitások bővítésével, energetikai fejlesztésével – a szolgáltatás elérhetővé tételével – a városi energiagazdálkodás folyamatos fejlesztése.	Önkormányzati eredetűekben kezelt beérkezések száma	db	501	504	Önkormányzati adatszolgáltatás (Szociálpolitikai Osztály)
S4. Közösségépítő, dinamikus, egészséges és jelentős, a vonzóerőt munkahelyeket kihasználnak jól megfelelő helyi találatokban.	Helyi civil szervezetek száma	db	427 (2020)	427	KSH Tájékoztatási adatbázis
S4.2.1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző értékteremtő és önszervező képessége, jók szociális szolgáltatási szegmensben képesek érvényesülni és értékteremtő szolgáltatásokat tudjon biztosítva a közszolgáltatásokra	Európai uniós forrásból finanszírozott, helyi civil szervezetek által megvalósított értékteremtő, értékmentő programok száma	db	0 (2021)	106	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Nonprofit szervezetek száma	fő	732 (2021)	800	A Nemzeti Népegészségügyi Központ által megvalósított nonprofit szervezetek részvételével
S4.2.2. A helyi kulturális hagyományok megújulása és nyitni tudnak befelé a fiatalok számára, valamint az újonnan, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtésben	Megvalósított programok száma	db	0 (2021)	150	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.)
	Társadalmi akcióban résztvevők száma	fő	0 (2021)	7000	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.)
S4.2.3. A fiatalok erőnléti állapotának erősítése, aktív hozzáállásának kialakítása, a sportolási lehetőségek kiszélesítése	Vasárnapi nyitvatartás	fő	122 (2020)	0	KSH Tájékoztatási adatbázis
	P1 tábla mint a célterület részére rendelkezésre álló parkolószám				

S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre épülő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság					
S1.2.1. A helyi gazdaság tevékenységei rokonításuk-e fejlődő ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek felett az élethosszig-tartó tanulás és a kutatás-fejlesztés és kreatív gazdaság	Idegenforgalmi vendégéjszakák száma	ezer Ft	2,725 (2020)	3,030	Önkormányzati adatszolgáltatás / Excel
	A nem pénzügyi tárgyú szolgáltatásban működő vállalkozások száma	db	0 (2021)	2	Adóhatóság, Cégbíróság, Központi Statisztikai Hivatal
S1.2.2. A vállalkozások kérdéseinek és megoldásának hiányzó gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalának	Újonnan létrejövő, kifejezett alapító tőkével rendelkező, vállalkozási célú betéttársaság száma		0 (2021)	2	Adóhatóság, Cégbíróság, Központi Statisztikai Hivatal, Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft., Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
S1.2.3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak hatékonyabb szerepe – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.	A térségben működő cégek által elnyert Kkv-k támogatási (GINOP Plusz vagy NAKFI) pályázati keretből	Mrd Ft	0 (2021)	1,05	pályázatok gyűjtése és összegzése az illetékes pályázatkezelő szervezetek adatszolgáltatása
	A helyi szak- és felsőfokú képzőhelyek és a helyi vállalkozók közötti együttműködési megállapodások száma	db	7,5 (2021)	245	Képzőhelyek adatszolgáltatása
S1.2.4. A szakmai, tudományos, kutatóintézeti, felsőoktatási szektorok kapacitásainak hatékonyabb kihasználása	A kutatás-fejlesztési tevékenységet végzők száma	fő	664 (2021)	679	Képzőhelyek adatszolgáltatása
S2. Élhetőbb, vonzóbb, kiszámíthatóbb, biztonságosabb városterület					
S2.2.1. A településfejlesztés és a közlekedésfejlesztés összehangolása és az egyéni közlekedés visszaszorítása – a közösségi közlekedés előnyben részesítése érdekében – egy olyan általános, transzparens nyomvonalhálózat kialakítása érdekében, amely mindenki számára könnyen érthető, használható és mindenkihez eljut.	Megújult vagy újonnan kialakított rakodófelület mennyisége	ha	0 (2021)	4	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály, Városüzemeltetési Osztály)
	Városi területeken közösségi vagy felkeresőként ellátott terek	ha	0 (2021)	4	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsaba Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály, Városüzemeltetési Osztály)

Rezilienciás és gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság önrendelkezőképének növelése	%	11,11 (2019)	12	a legnagyobb arányban helyi befektető tőkéjének által jegyzett részvények aránya összes jegyzés (db) / a városi teljes jegyzésen belüli részvétele (%)	
Rezilienciás energia-függőség alternatív energiaforrásokkal való oldása	megújuló energiatermelés arányának növekedése	%			a város területén az adott, évben megtermelt megújuló energia összmennyisége (MW GJ) / a város területén az adott, évben felhasznált energia összmennyisége (MW GJ)	
Rezilienciás digitális város	digitális ügyintézések aránya	%	62,1 (2019)	65	a digitálisan elintézett / bejelentett ügyek száma (db/évi) / az összes adott évben elintézett ügy száma (db)	
Rezilienciás megtartó város	az élettevékenységet meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	48,2 (2021)	55	az itt élő lakosságnak elégedettségét mérő kérdőív lehető legnagyobb mintán történő lekérdezésével, majd az eredmények összegzésével kövekben az elégedettségi arány kiszámítása	
Rezilienciás zöldfelületek	zöld- és vízfelületek arányának változása	%	100 (2021)	100	településiek zöld- és vízfelületek nagysága (ha) / közlekedési övi / a településiek zöld- és vízfelületek nagysága (ha) (közlekedési)	
Prosperáló város	fejlesztésekre tervezett külső forrás aránya	%	6 (2021)	15	(beérkezett szerződés FVS (Ft) összege + megítélés évek összege, önkormányzati TOP Plusz forrásrészből (Ft) aktuális + megítélt évek összege, önkormányzati TOP Plusz forrásrészből (Ft)) / (önkormányzati TOP Plusz forrásrészből (Ft))	
Zöldülő város	éves CH_4 kibocsátás egyenértéke (CO_2-ra)	tonna CO_2 egyenérték			[város CH_4 kibocsátás tonna CO_2 egyenértéke (bázisév)] – [város CH_4 megkötés tonna CO_2 egyenérték (bázisév)]	
Digitális város	digitálisan nyert adatforrások száma	db	3 (2021)	7	a területegységen digitálisan nyert adatforrások száma	

Megtartó város	vándorlási egyenleg	fő	-122 (2020)	0	a település állandó lakosságát befolyásoló bejelentkezések és kijelentkezések számának különbsége (fő) és a településen az állandó lakosnak megszámlálások számának különbsége (fő) (aktuális év)
Kiszolgáló város	önrmnan belterülethe vont területek és a kihasználatlan városi területek arányai	%	0,923 (2019)	0,95	önrmnan belterülethe vont területek nagysága (ha) (aktuális év) / a kihasználatlan városi területek nagysága (ha) (aktuális év)

22. táblázat: A stratégiai FVS indikátorok áttekintése

4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana

Az FVS megvalósítását segítő beavatkozások nyomon követése, monitoringja elsődlegesen a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. feladata. Ezen tevékenység célja, hogy rendszeres és megbízható információ álljon önkormányzat, illetve a megvalósítást támogató intézmények, szervezetek és személyek rendelkezésére az FVS-ben foglaltak terén történő előrehaladás tekintetében. A monitoring tevékenység ugyanakkor a lakossag tájékoztatásának egyik forrásaként is szolgál, és lehetőséget teremt arra, hogy az itt élők hiteles és naprakész információkat kapjanak a mindennapjaikat közvetlenül vagy közvetetten szolgáló beavatkozásokkal kapcsolatban.

Az előző pontban látható, hogy az indikátormutatók egyértelműen definiálásra kerultek, biztosítva azok egyfele, egységes értelmezését, amely minden érdekelt számára rendelkezésre fog állni. A mutatók meghatározása, számításuk modja a beavatkozás teljes életciklusa alatt változatlan lesz, lehetővé téve a bázisérték és célérték összehasonlíthatóságát – sőt az egységes indikátoroknak köszönhetően az FVS-eszközt használó minden területi szereplő teljesítménye aggregálható, programszinten is értékelhető

A monitoring rendszeres adatgyűjtésen alapszik, amely lehetővé teszi, hogy a menedzsmentszervezet folyamatában vizsgálja a tevékenységek előrehaladását a kitűzött celok viszonylatában, illetve pontos képpel rendelkezzen a beavatkozások eredményeivel és hatásaival kapcsolatban. Fentiekben már részletesen bemutattuk az egyes részcélokhoz rendelt indikátorok pontos megnevezését, mértékegységét, a mérés módszerét, továbbá a már rendelkezésre álló bázisértéket, illetve az elérendő célértéket. Mindazonaltal – mint arra a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kezikönyve is felhívja a figyelmet – az FVS egyik jellemzője, hogy annak tartalma nem állandó, hanem a változó környezethez történő adaptáció során dinamikusan fejlődik, így a külső és belső változásokra reflektálva az indikátorok tekintetében is elképzelhető modosulás.

Az FVS vizsgáló monitoringot a Városfejlesztési Nkft egyrészt saját, illetve önkormányzati adatgyűjtésből származo adatok alapján látja el, másrészt az adatok meghatározott körét külső – tehát az önkormányzati körön kívüli – adatszolgáltatótol szerzi be. Utóbbiak egyaránt lehetnek helyi, nem önkormányzati adatgazdák, illetve központi adatbázisokkal rendelkező szervezetek. A Városfejlesztési Nkft. a beavatkozásokhoz kapcsolódó monitoringtevékenysége során vizsgálja az adatok megbízhatóságát, akár külső, akár belső adatforrásokról van szo. Saját városi adatforrás esetében a Polgármesteri Hivatal megfelelő adatmenedzsmentjei gondoskodik a beérkező adatok érvényességéről és hitelességéről. Ennek keretében – szükség esetén – sor kerul a nyers adatok tisztítására és megfelelő strukturalására.

A mutatóértékek kiszámításához szükséges adatok tekintetében minden érintett szereplő teljeskörűen érvényesíti a mindenkor hatályos adatvédelmi szabályokat. Ez vonatkozik az adatgyűjtés, -tárolás, -feldolgozás és -közlés teljes folyamatára. Az FVS-megvalósítás részeként zajló digitális átállás várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy az adatgyűjtés és az adatok feldolgozása során a digitális megoldások egyre jelentősebb szerepet kapjanak.

A mutatóértékek kalkulációjához szükséges adatok meghatározott kerülnek begyűjtésre, a mutatóértékek pedig ezek alapján aktualizálásra a friss adatok figyelembevételével. A folyamatosan frissülő információk esetében meghatározásra kerül, hogy milyen időpillanatokban érvényes adatok

kerülnek figyelembevételre az egyes értékek meghatározásakor. Bizonyos indikátorok esetében az évente vagy nagyobb gyakorisággal történő adatgyűjtés nem megvalósithato, illetve nem tekinthető célszerűnek. Ez egyreszt azon esetekre vonatkozik, ahol érdemi elmozdulás legkorábban a stratégiai ciklus végéhez közeledve várható, másreszt azon adatfelvételekre, amelyek jellemzően eves gyakoriságnál ritkábban, előre tervezett időpontban történnek (pl. bizonyos stratégiák felülvizsgálata). Az adatgyűjtési gyakoriságok ezen szempontok érvényesítésével kerültek meghatározásra

5 Az irányítási és működési modell

5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai

Az FVS megalapozó munkarésze részletesen tárgyalja Békéscsaba MJV irányítási modelljét (2.4.1 fejezet), kiemelt figyelemmel a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési és végrehajtási folyamatokra. Az irányítási modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a fenntartható városfejlesztési stratégia 3. fejezetében részletezett fejlesztési célok és beavatkozások alapján indokolt bizonyos módosítások / új típusú megoldások bevezetése az irányítási modelli illetően.

A fejezet bevezetésként a 2.4.1 fejezet végén levont következtetésekhez kapcsolatos tennivalókat rendszerezzük, majd megnevezzük az városirányítási modell alakításával összefüggő főbb célokat, ezt követően a Módszertani Kézikönyv iránymutatásai szerinti mutatjuk be a kapcsolódó beavatkozásokat, feladatokat. A következtetésekből eredő beavatkozási szükségletek:

Sor-szám	Az irányítási modell működésére jellemző megállapítások, következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	megjegyzés
1.	A városfejlesztési és működtetési területen az önkormányzat által irányított folyamatok a jellemzőek, a governance irányítási modell elemei, amelyben a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepet kapnak formálisan megjelennek ugyan, de nem váltak a városirányítás meghatározó jellemzőivé.	igen	Az FVS ilyszerű tartalma indokolja a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepvállalását és érdemi bevonását a döntés-előkészítésbe a fejlesztések során. A felhasználói elegedettség és működési hatékonyság érdekében indokolt a governance típusú irányítás gyakorlati alkalmazásának intenzívebbé tétele.
2.	A városmenedzseri feladatkör nem épül be Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának struktúrájában, egyes projektek stratégiai szintű koordinatív feladatai, valamint az európai uniós forrásból megvalósuló projektek előkészítő és megvalósítást érintő feladatai elsősorban a Városfejlesztési Nkft. -nél koncentrálódnak	*nem*	*A városmenedzseri feladatkör gyakorlatilag Városfejlesztési Nkft. működésén keresztül érvényesül – nem indokolt ilyen pozíció létrehozása, amíg a Nkft. szerepvállalása a városirányításban a jelenlegi szinten marad*
3.	A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, az Energia Esco Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak, a Polgármesteri Hivatal szakosztályainak szakértelmével kiegészítve.	*nem*	*A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek gyakorlatilag Városfejlesztési Nkft. működésén keresztül érvényesülnek – nem indokolt kapcsolódó koordinatív státusz létrehozása, amíg a Nkft. szerepvállalása a városirányításban a jelenlegi szinten marad.*
4.	Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítást lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából példaértékűek.	*nem*	*A színvonal megtartása továbbra is cél.*
5.	A döntés-előkészítésben és megvalósításban résztvevő szervezetek és osztályok között esetenként kevéssé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadozik, ami	igen	Indokolt a kommunikáció hatékonyságának növelése az egyes, stratégia végrehajtásában érintett osztályok, szervezetek között.

Sor-szám	Az irányítási modell működésére jellemző megállapítások, következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	megjegyzés
	hátráltathatja a projektvégrehajtási folyamatot.		
6.	A hivatalban hiány mutatkozik a projektvégrehajtást támogató mérnöki végzettségű, szakértő munkatársakból, aminek megoldását a köz- és piac szféra markáns bérkülönbségei akadályozzák. Ennek megoldásával a zöld és digitális átállás szakértői ismeretei jobban integrálódhatnának a hivatali szervezetbe is.	igen	A hivatal HR politikájának változása indokolt. Az új típusú stratégiai tartalmak végrehajthatósága indokolja a szakági felsőfokú ismeretekkel rendelkező munkatársak alkalmazását (mérnök) elsősorban a projektelőkészítést és végrehajtást támogató mérnöki végzettségű szakértő munkatársak számának (ill. belső arányának) növelését. Ennek kedvező hatása lehet a 4. pontban jelzett, eltérő hatékonyságú projektkoordinációra is.

A városirányítási modellel kapcsolatos célok

- Cél, hogy Békéscsaba városirányítása hatékonyabbá váljon és gyakorlati szinten is támaszkodjon a governance típusú irányítási modell eszközrendszerére, a kulcsszereplők valós partneri szintű bevonására.
- Cél továbbá, hogy idővel (közép-, ill. hosszabb távon) a polgármesteri hivatalon belül elinduljon egy minden és mindenki szempontjából méltányos megoldásokat alkalmazó átalakulás, amely a kisebb létszámú, az új típusú városfejlesztési kihívásokra rugalmasan reagáló stáb kialakítását jelenti.
- Cél a belső operatív döntési folyamatok felgyorsítása, a jóval hatékonyabb belső kommunikáció – az esetleges hátráltató tényezők kiküszöbölése.

5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer változásai

Az átfogó irányítási rendszer változásaival kapcsolatos feladatokat az alábbi táblázat foglalja össze a Módszertani Kézikönyvben megadott szempontok szerint.

Horizontális koordinációs feladatkörök	Az irányítási rendszer változásai (igen/nem) és indokolás
Kiemelt projektek koordinációja	Békéscsaban szükséges a városfejlesztés és működtetés különféle szervezeti egységek között végzett feladatainak szorosabb összehangolása, az ennek alapját jelentő kommunikációs csatornák és rendszeres fórumok megerősítése.
Partnerségi koordináció	Feladat a folyamatos információáramlás és együttműködési lépések szabályozott keretek közötti folytatása, az elmaradások nyomon követése, az okok feltárása. Ebben segítséget nyújthatnak a moduláris rendszerű digitális feladatmenedzsment rendszerek, ahol a kommunikáció hatékonysága is nyomon követhető.
Területi koordináció	A zöld és digitális átállás folyamatai gyorsabban zajlanak, amennyiben azokat önálló projektszatornák támogatják. Békéscsabán a zöld és digitális kerétrendszer szakértői hátterét és koordinációját a Városfejlesztési Nkft. biztosítja – nincs szükség erre külön apparátus vagy személy kijelölésére.

Horizontális koordinációs feladatkörök	Az irányítási rendszer változásai (igen/nem) és indokolás
Partnerségi koordináció	A partnerség, ezzel az egyenlő esélyű bevonás biztosításának módjait részletesen *Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában* c. alfejezetben mutatjuk be.
Területi koordináció	A FVS megvalósulását támogató partnerségi tevékenységek közül az alábbi jövő kezdeményezések beépülésének legalkalmasabb fórumai a FVS megvalósulását kísérő tematikus munkacsoportok. Ezek munkájában (főként a FVS projektjeinek a tartalmi fejlesztésében) sokféle, az egyes tematikus működési területeken fontos és illetékes szereplő vesz részt, akiknek fejlesztési ötletei nehezen találnak utat a megvalósításhoz.
Területi koordináció	A tematikus munkacsoportok – alapfeladatukon túl – alkalmasak arra, hogy a nem önkormányzati szereplőktől érkező projektötleteket rögzítsék, megtárgyalják és továbbfejlesszék élelképes és finanszírozható projektekké.
Területi koordináció	A partneri bevonás ezen eszköze tehát biztosítja a FVS partneri alapú megvalósítását és növeli az alulról érkező fejlesztési elképzelések megvalósulásának esélyét.
Területi koordináció	A CLLD sikeres végrehajtását követően a városnak limitáltabb az erőforrásrendszere a közösségvezérelt kezdeményezések érvényre juttatására. Ennek a problémának a kiküszöbölésére Békéscsaba megerősíti a helyi civil közösségek pályázati alapú működési és még inkább konkrét tevékenységekre irányuló támogatását.

Az FVS tartalmából levezethető, stratégiai időtávban jelentkező feladatok irányítási modellt illetően:

Feladat leírása, avagy az intézkedés	Feladat	Felelős	Költség mértéke
Békéscsaba MJV okosvárossá válása	Több szereplőre kiterjedő digitális feladatmenedzsment rendszerek bevezetése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	előkészítés nélkül nem becsülhető
Városfejlesztési Nkft.	A zöld és digitális átállás önálló projektszatornáinak létrehozása (FVS-től függetlenül)	Városfejlesztési Nkft.	előkészítés nélkül nem becsülhető
Békéscsaba MJV Önkormányzata és Városfejlesztési Nkft.	FVS megvalósulását kísérő tematikus munkacsoportok létrehozása (governance) és működtetése, amelyek beépülnek a 2.4.1 fejezetben tárgyalt projekt megvalósítási folyamatba	Békéscsaba MJV Önkormányzata és Városfejlesztési Nkft.	nincs költség

5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változásai

Békéscsaba MJV esetében az FVS térségi kiterjesztéssel történő elkészítése indokolja az eddigiekben csak egyes projektekre és bizonyos társulási keretek között végzett közszolgáltatásokra koncentrálódó koordinációs, irányítási struktúrák és folyamatok átgondolását, elmélyítését. Ez jelentős átalakulást jelent az utóbbi évek gyakorlatához mérten.

A térségi szintű stratégiai programozás, majd a későbbi operatív szintű forrásfelhasználás a Módszertani Kézikönyv iránymutatásait követve indokolja a térség településeinek képviseletét biztosító szervezeti egység létrehozását. A szervezeti egység a Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság. A Bizottság működését a 2022. január 18-án, minden érintett fél (települési önkormányzat) által jóváhagyott SZMSZ szabályozza.

Az érintett térségi települések:

- Békéscsaba
- Csabaszabadi
- Csorvás
- Doboz
- Gerendás
- Fetsoprony
- Szabadkígyós
- Telekgerendás
- Újkígyós

A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi. Ennek fényében a koordinatív feladatokat ellátó Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság feladatai:

- a Bizottság közös, térségi szinten értelmezhető fejlesztési célokat jelöl ki,
- a Bizottság a térségben megjelenő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja,
- döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről,
- nyomon követi, monitorozza a projektek végrehajtását, megtargyalja az időközben felmerülő jelentősebb módosítási igényeket,
- értékeli a 2021-2027-es időszak térségi fejlesztéseinek területfejlesztő hatását,
- feltárja a térségi (több települést érintő) projektek egyéb finanszírozási lehetőségeit.

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság tagjait a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják. A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. A döntések meghozatala esetén minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek. A tervezési tartalmak megismerését követően a Bizottságnak joga van fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehet.

A Bizottsági döntéseken felül az FVS legitimitását Békéscsaba MJV Közgyűlése, mint legitim döntéshozó szerv biztosítja.

Békéscsaba FVS mellékleteként szerepeltetjük a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság Szervezeti Működési Szabályzatát (6.6.2. melléklet).

5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

Békéscsaba MJV FVS esetében a részvételi akciók és partnersegi tevékenységek követik a strategiai ciklus lépéseit: a tervezés fazisán túl kiterjednek a projektek megvalositasának, az eredmények varosi működésbe történő integrálásának, a stratégiai eredményességet mérő monitoringnak, a visszacsatolásoknak a lépésere is. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia dokumentumának első fejezete tartalmazza a dokumentum (FVS) elkészítésének partnersegi hátterere vonatkozo információkat. Tisztázza a partnerség stratégiai kerotrendszerenek alapjait (bevonandó partnerek) és a részvételi akciók jellegét, tartalmat és ütemezését a tervezési időszakra vonatkozoan.

Jelen alfejezet gyakorlatilag ugyanazt a tematikus struktúrát követi, mint amit az 1. fejezetben látunk, de ebben az esetben már nem a tervezés, hanem a strategiai ciklus végrehajtás/megvalósítási időszakára vonatkoztatjuk a részleteket.

FONTOS, hogy az FVS tartalmának megvalósítási időszaka nem csak a stratégiában jelzett, majd TSM-ben konkretizált projektek végrehajtását követő, hanem további tervezési feladatokhoz (digitális és zöld átállás akcióterveik elkészítése) kapcsolódó partnersegi akciókat is tartalmaz. A digitális és zöld átállás akcióterveik 2024-ig esedékes elkészülése során az FVS részeként készülő *digitális és zöld átállás menetrend* (FVS 6.5.1 és 6.5.2 fejezetek) partnersegi tevékenységei folytatódnak elsősorban a kijelölt fejlesztési prioritásokhoz (pl. mobilitás - közösségi közlekedés) kapcsolódó szereplők bevonása mellett.

1. Bevont partneri csoportokra **vonatkozóan** Békéscsaba nem tervez jelentőcebb módosításokat az FVS tervezési időszakhoz képest. A projektek jellegétől függően ugyanakkor tematikusan koncentráltabban, szakmai szempontok figyelembevételevel hivan bevonasos akciokat szervezni.

A partnerség főbb szereplői (partnerek) csoportok	A partnerek konkrétabb nevesítése/ fontos részletek, személyek (bevonandó partnerek)
A város lakossága	• Lakossági kérdőívet kitöltők (6
Az önkormányzati és egyéb, a városban működő kozintézmények	• Békéscsabai Tankerületi Központ • Békéscsabai Jókai Színház • Békéscsabai Napsugar Bábszínház • Békés Megyei Könyvtár • Munkácsy Mihály Múzeum • Csabagyöngye Kulturális Központ • Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar • Egészségügyi Alapellátási Intézmény • Békés Vármegyei Kozponti Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház • *Intézményi kérdőívet kitöltők*
Az önkormányzati tulajdonú cégek	• Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. • Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
A város működtetésében részt vállaló, nem önkormányzati tulajdonú cegek	• Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
A helyi vállalkozások, az ipar- és agrárkamara	• Békés Vármegyei Agrárkamara • Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara • Gazdasági kérdőívet kitöltők (37 vállalkozás)
A civil, nonprofit szervezetek, egyházak képviselői	• Békéscsabai Turisztikai Egyesület • *Civil, egyházi kérdőívet kitöltők*
A városrészek településének képviselői (a Terségi Fejlesztési Bizottság tagjai)	• Csabaszabadi – Szeverényi Attiláné • Csorvás – Baráth Lajos

A partnerség főbb szereplői (partnerek) csoportok	A partnerek konkrétabb nevesítése/ fontos részletek, személyek (bevonandó partnerek)
	• Doboz – Köves Mihály • Gerendás – Lengyel Zsolt • Kétsoprony – Végyi Sándor László • Szabadkigyós – Balogh József • Telekgerendás – Kankli Ferenc, • Újkigyós – Botyánszki Pál

Ennek megfelelően fontos lépés, hogy megtörténik a kérdőíves felmérésekben aktív szervezetek újboli megkeresése, felajánlva egyebek mellett a strategia megvalósítását monitorozo (horizontális) munkacsoportban való részvétel lehetőségét is

2. A partneri bevonás eszközei/ módszerei az FVS megvalósítás szakaszában:

A partnersegi tevékenysegek az irányitási modell meghatározó elemeivé válnak az FVS megall otása es végrehajtása során. Célját és eszközrendszerét tekintve a stratégiaalkotás fázisában alkalmazott partnerségi eszközöktől és tevékenységektől (1. fejezet) némileg eltér az FVS megvalósítását kísérő partneri bevonás. Még ebben, a stratégia megvalósítást lefedő szakaszban is érdemes változatosan és célirányosan alkalmazni az eszközöket. Általában ebben az időszakban érdemes és fontos a partnereket bevonni a stratégia megvalósításának követésébe (FVS átfogó monitorozás), ugyanakkor a helyi szereplők sokkal inkább az egyes, tematikus projektcsoportok és konkrét projektek közös tartalmi alakításában érdekeltek. A partneri bevonás a koordináló szervezet (Városfejlesztési Nkft. és a Polgármesteri Hivatal STRAFO) jól belátható érdeke, hiszen a fejlesztéseket hasznalo intézmények és/vagy a végfelhasznalo lakosság elegedettsége múlhat a velemények beépülésén.

A projektek előkészítési fázisában (a projektszintű döntéshozatali megelőzően) a fejlesztések tartalmát érintő *ötletek és vélemények kölcsönös megosztása, a közös tervezés (co-working)* az együttműködés fő formája, míg a fejlesztések megvalósítását követően a működtetés során az *elégedettségvizsgálatok, a működés közös értékelése, annak továbbfejlesztését szolgáló ötletek megosztása, beépítése* valik fontossá. Minden esetben lényeges a fejlesztéseket koordinálók részéről a *visszacsatolás*, hiszen a partnersegi folyamat megítélését erősen befolyásolja, hogy mennyiben látják a résztvevők ötleteiket, véleményüket visszaköszönni a végeredményben, de legalábbis mennyiben érzik úgy, hogy a fejlesztésekért felelős szervezetek reagálnak ezekre.

Eszközök és alkalmazásuk időzítése:

- FVS monitoring munkacsoport: A stratégia megvalósulását nyomon követő horizontális, azaz nem tematikusan szervezódő munkacsoport működtetese biztosítja a stratégiai ciklus megvalósítási szakaszában a folyamatok nyomon követését. A munkacsoportban résztvevő partnerek a Békéscsaba MJV működésének minden területéről jelen vannak (önkormányzat es polgármesteri hivatal, intézményei, városi cégek, civil/nonprofit szervezetek, vállalkozások stb. formájában). A munkacsoport legalább félévente tart megbeszélést és betekintést kap a stratégia megvalósításának menetébe es a részeredményekbe. A koordináló szervezet által egyébként is folyamatosan végzett monitorozás részeredményei hozhatják felszínre az időközi módosítások igényét es annak tartalmát.
- Stratégia előrehaladásának kampányszerű véleményeztetése: online eszköz alkalmazása annak feltárására, hogy a lakosság hogyan látja a fejlesztések előrehaladását és a város

fejlődésének folyamatával mennyire elégedett. Ez a partneri eszköz megfeleltethető az FVS kulcsindikátor elégedettségi felmérés évenkénti akciójának.

- Tematikus műhelyek: Békéscsabán *a tematikus műhelyek szerepét betölthetik a munkacsoportok, kibővítve feladatukat* az alábbiaknak megfelelően.
  A tematikus műhelyek egyes projektcsoportok, illetve konkrét projektek előkészítését és végrehajtását követik egészen a stratégiai ciklus lezarásáig, azaz a fejlesztések városi működésbe való integrálásáig. Békéscsabán a zöld és digitális átállás (lásd alább 3. pontban) tematikáján túl a műhelyek gazdaság és a humán területek (kulturális, szociális területek) infrastrukturális es un. szoft, azaz tartalmi működési fejlesztéseire koncentralnak. A műhelyek a fejlesztések által indokolt gyakorisággal ülnek össze. Intenzívebb a működésük a döntés-előkészítés folyamatában, a projektkoncepciók kidolgozása során, ahol a partnerek az *együtt tervezés (co-working) kifinomult eszközeit használják*. A műhelyek a projektek technikai / műszaki megvalósitását követően, a működtetés előkészítő es induló szakaszában újra aktivabbak: a társadalmi, szervezeti és pénzügyi szempontból fenntartható működési modellek konszenzusos bevezetésén dolgoznak. A termikus műhelyek szakmai alapon szerveződnek, azaz az adott tematerületen aktív intézmények, civilek, vallalkozasok vesznek reszt azok munkájában. Békéscsaba MJV FVS stratégiai ciklus keretében az alább részletezett zöld és digitális műhelyen felül tehát két tematikus műhelyt működtet, a gazdaságfejlesztés és a humán fejlesztések területén.
- Projektkoncepciók megosztása a város honlapján: A szélesebb partneri kör bevonása érdekében a projektkoncepciók / előzetes tervek megosztása történik meg a város honlapján. A lakossággnak lehetősge van vélemenyenek megosztására is a koordinátorokkal, akik ezekre minden esetben reagálnak is.
- Elégedettségmérés: Az elégedettseg merése a létrejött projekteredmenyek működése kapcsán érvényesíthető. A szakmai partnerek az egyes műhelyek találkozóin osztják meg vélemenyüket, míg a lakosság (a végső célcsoport) a létrejött projekteredmények használata során szerzett tapasztalatokra alapozva fejezik ki véleményüket. Az elégedettség mérésének lehetőségei, igy eszközei projektfüggőek: sziszematikus kérdőíves felmérés szöveges kiegészítésekkel a projekthelyszinen vagy város honlapon; gyors véleménynyilvánításra lehetőséget adó eszközök alkalmazása a helyszínen stb. Ezek a visszacsatolási módszerek lehetőséget adnak a fogyasztó/használó, mint partner bevonására, hiszen a vélemények változásokat generálhatnak a projekteredmények működtetésében (pl. egy kerékpárút és létesítményei, egy kulturális/szociális célu létesítmény esetében).
- Visszacsatolások biztosítása: Az FVS végrehajtásáért felelős, partnersegi tevékenységet is koordináló szervezetek (elsősorban a Városfejlesztési Kft. és a PH STRAFO) eszköze a partnerekkel való kommunikáció megerősítésére. A feladat tehát visszajelzések küldése a partnerek felé a beérkező vélemények „sorsáról", ami megerősíti a részvétel jelentőségét.

3. Tematikus / digitális és zöld átállás keretrendszer / akcióterületi partneri akciók

A zöld és a digitális átállás menetrend (6.5.1 és 6.5.2 fejezetek) részletesen tárgyalja a két kiemelt fenntarthatósági témakört és részletes iránymutatást rögzít a digitális és zöld átállás keretrendszerhez kapcsolódó partneri bevonás folyamatát illetően. Ebben a fejezetben egy rendszerező táblázatban foglaljuk össze a partnersegi tevékenységeket, amelyek Békéscsaba esetében jellegüknél fogva nem vagy alig különböznek, mivel az FVS tartalma és az eddigi tapasztalatok alapján a város zöld és digitális céljai és prioritásai jelentős átfedésben vannak.

A digitalizáció szélesebb tematikus érintettsége (hat okos város témakor), valamint a zöld átállás egyéb, nem digitális jellegű tartalma miatt azonban a partnersegi eszközöket érdemes lehet elkülöníteni.

Megnevezett partnerek/ partnerségi eszközök jellege	Zöld átállás akcióterület	Digitális átállás akcióterület
Állandó	Zöld átállás munkacsoport	Digitális átállás munkacsoport
Akciók	workshopok (átállás céljai, prioritásai, fő beavatkozási területei)	
	projekt azonosító és validáló workshopok	
	edukációs akciók	
	szemléletformálás	
Tematikus	információs nap	
	célcsoport-orientált kampányok	

73. táblázat: A két keretrendszerhez tartozó partnerségi eszközök

Békéscsaba MJV az alábbi ütemezés szerinti tervezi a partnerségi bevonás akciói végrehajtani a 2027+2 évig tartó stratégiai ciklus során. Az FVS tervezés kiknek partnerségi esemenyeit (k, azok ütemezését a 1. fejezet tartalmazza.

Akciók / Partnerségi események	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060
FVS megalapozó munkaanyag																																							
FVS nyilvános munkaanyag																																							
Stratégia előkészítésének kampányszerű véleményeztetése																																							
Tematikus műhelyek	A tematikus műhelyek működésének ütemezésében nem jelenített előtt – új 2022. az évben és a projektek előkészítési rendjének mentén/ félévente lehetőség is indokolt a találkozók. A projektek előkészítésének függvényében a tevékenység a fenntartás időszakában újra felerősödik.																																						
Digitális és zöld átállás műhelyek	A digitális és zöld átállás akciótervben rögzített fenntartási időszak																																						
Projektkoncepciók megosztása a városi honlapon	A projektek előkészítésnek folyamatában a megosztások projektenként vagy projektcsoportonként történnek.																																						
Visszacsatolások biztosítása	2025-től folyamatosan történnek a projektátadások és üzemeltetőknek / lakosságnak. A tevékenység során megfelelően folyamatos.																																						
Elégedettségi mérés (projekt szintű)	*24 tanulmányban A partnerségi bevonás gyakorlatának tapasztalatai összegzése (lásd az előzőekben: akciók, a fő dolgozatban nincs ütemezés)*																																						

5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

A 2.4 fejezetben jelzett működési modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia korábban részletezett céljai és beavatkozásai alapján indokolt bizonyos módosítások vagy új típusú megoldások bevezetése.

A működési modell változtatására irányuló javaslat megnevezése	A változtatás indokolt (igen/nem)	Indoklás
Békéscsaba MJV szerepkörében és vármegyeszékhelyi szerepkörből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.	igen	Indokolt a városüzemeltetésben és a városi intézmények működésében olyan megoldások keresése és projektekké formálása, amelyek a működési, fenntartási kötelezettségek racionalizálását eredményezik.
Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. Továbbiak fejlesztése folyamatban van.	nem	Annyiban indokul a megállapítás beavatkozást, hogy a meglévő és folyamatban lévő zöld-digitális elemeket egyaránt tartalmazó fejlesztéseket a 1. pontban foglaltak fényében a városnak folyatania kell akár a TOP Plusz, akár egyéb források igénybevételével.
A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építhető és ahhoz illeszkedő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.	igen	A létrehozott előremutató / fenntarthatóságot erősítő projekt eredmények hasznosulása csak úgy lehetséges, ha azok a város rendszerszintű működésébe teljes egészében integrálódnak. A működtetésben résztvevők szemlélete, a változásokhoz alkalmazkodni képes szaktudása és pl. az adathasznosítással összefüggő integrált gondolkodás megléte kulcsfontosságú ahhoz, hogy ne csupán a projektek, hanem a város teljes működési rendszerének szintjén érjen el Békéscsabát látványos változásokat.
A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizáltsága kezdeti állapotban van, az online hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.	igen	A városüzemeltetés hatékonyságának növelése érdekében indokolt a városüzemeltetés gyakorlatában alkalmazott műszaki megoldások és folyamatmenedzsment gyakorlatok átgondolása, fejlesztése. Fontos ezen felül a jelenleg alig észlelhető piaci – jövedelemtermelő – tevékenységek jelentésének erősítése a városi cégek működési / üzleti modelljében.
Az önkormányzat kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevésbé működési támogatás orientált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnának. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek	igen	Az önkormányzat által fenntartott intézmények és városüzemeltetési cégek jelentős része olyan tevékenységeket is folytat (vagy lenne képes folytatni megfelelő erőforrások rendelkezésre állása mellett), amelyek részben piaci alapon is működtethetőek.

A működési modell változtatására irányuló javaslat megnevezése	A változtatás indokolt (igen/nem)	Indoklás
párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.		Egyes, főleg kulturális intézmények önkormányzatként képesek, a későbbi piaci szereplők (alkotók, kézművesek) piaci tevékenységének szervezésére is, indokolt az új működési és gazdálkodási mechanizmusok folyamatos bevezetése a város működtetésének speciális területein (városüzemeltetés, kulturális és kreatív gazdaság, gazdasági szolgáltatások stb.)
A FVS térségi kiterjesztése indokolja a városrségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végig követő szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban	igen	Az FVS térségi kiterjesztése indokolja a térségi szemléletű fejlesztések formális és informális fórumainak működtetését. A társulásban működő kozszolgáltatások mellett indokolt fontolóra venni a térségi szinten szolgáltatni kívánt vagy már szolgáltatható piaci szereplők bevonását olyan területeken is, mint pl. az időseliátas. Az ilyen fejlesztésekkel a területi kohézió és érdekérvényesítő képesség is erősödik.

A város működési modelljével kapcsolatos célok:

- Cél, hogy Békéscsaba MJV város működését biztosító cégek és intézményei – ezekben a digitális / adatalapú megoldásokra támaszkodva – egyedi működési ambíciók mellett egy városi szinten egységben értelmezhető, összességében az önkormányzat számára fenntartható rendszer részeként gondoljanak magukra. Cél, hogy az egyedi fejlesztések koordinaltan, rendszerszemléletben történjenek.
- Cél a gazdaságfejlesztés és a fenntartható városfejlesztést / -üzemeltetést szolgáló hiányzó szolgáltatói potása a város és térsége számára.
- Cél, hogy Bekescsaba varos rendszerszintű működtetése erdekében az ebben a feladatban részt vállaló cegek és intézmények belső szervezeti, feladatmenedzsmentet erintó és egyéni kompetencia fejlesztéseken alapuló változtatásokat hajtsanak végre és erősebben törekedjenek partneri alapú hálózatépítésre a városon és annak térségén belül.
- Bekescsaba MJV további célja, hogy az annak működését biztosító technikai és szervezeti megoldások, újszerű technológiai fejlesztések (smart grid) a működési hatékonyság (kritikus tömeg) növelése érdekében és az arányos költségmegosztás elvét alkalmazva a város térségére is terjedjenek ki.

Az FVS nyomán indokolt változások

Változtatási javaslat megnevezése	Változtatás indokolt (igen/nem)	Indoklás
Békéscsaba MJV szerepkörében és vármegyeszékhelyi szerepkörből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.	igen	Indokolt a városüzemeltetésben és a városi intézmények működésében olyan megoldások keresése és projektekké formálása, amelyek a működési, fenntartási kötelezettségek racionalizálását eredményezik.
Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. Továbbiak fejlesztése folyamatban van.	nem	Annyiban indokul a megállapítás beavatkozást, hogy a meglévő és folyamatban lévő zöld-digitális elemeket egyaránt tartalmazó fejlesztéseket a 1. pontban foglaltak fényében a városnak folyatania kell akár a TOP Plusz, akár egyéb források igénybevételével.
A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építhető és ahhoz illeszkedő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.	igen	A létrehozott előremutató / fenntarthatóságot erősítő projekt eredmények hasznosulása csak úgy lehetséges, ha azok a város rendszerszintű működésébe teljes egészében integrálódnak. A működtetésben résztvevők szemlélete, a változásokhoz alkalmazkodni képes szaktudása és pl. az adathasznosítással összefüggő integrált gondolkodás megléte kulcsfontosságú ahhoz, hogy ne csupán a projektek, hanem a város teljes működési rendszerének szintjén érjen el Békéscsabát látványos változásokat.
A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizáltsága kezdeti állapotban van, az online hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.	igen	A városüzemeltetés hatékonyságának növelése érdekében indokolt a városüzemeltetés gyakorlatában alkalmazott műszaki megoldások és folyamatmenedzsment gyakorlatok átgondolása, fejlesztése. Fontos ezen felül a jelenleg alig észlelhető piaci – jövedelemtermelő – tevékenységek jelentésének erősítése a városi cégek működési / üzleti modelljében.
Az önkormányzat kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevésbé működési támogatás orientált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnának. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek	igen	Az önkormányzat által fenntartott intézmények és városüzemeltetési cégek jelentős része olyan tevékenységeket is folytat (vagy lenne képes folytatni megfelelő erőforrások rendelkezésre állása mellett), amelyek részben piaci alapon is működtethetőek.

Változtatási javaslat megnevezése	Változtatás indokolt (igen/nem)	Indoklás
párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.		Egyes, főleg kulturális intézmények önkormányzatként képesek, a későbbi piaci szereplők (alkotók, kézművesek) piaci tevékenységének szervezésére is, indokolt az új működési és gazdálkodási mechanizmusok folyamatos bevezetése a város működtetésének speciális területein (városüzemeltetés, kulturális és kreatív gazdaság, gazdasági szolgáltatások stb.)
A FVS térségi kiterjesztése indokolja a városrségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végig követő szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban	igen	Az FVS térségi kiterjesztése indokolja a térségi szemléletű fejlesztések formális és informális fórumainak működtetését. A társulásban működő kozszolgáltatások mellett indokolt fontolóra venni a térségi szinten szolgáltatni kívánt vagy már szolgáltatható piaci szereplők bevonását olyan területeken is, mint pl. az időseliátas. Az ilyen fejlesztésekkel a területi kohézió és érdekérvényesítő képesség is erősödik.

A táblázatban foglalt tartalom alapján nem tartjuk indokoltnak a működési térkép átszerkesztését.

Beavatkozási terület / csoport	Tevékenységek	Eszközök	Indikatív költség
Digitális kompetencia önkormányzat	Az önkormányzati fenntartású intézmények és cégek dolgozóinak digitális kompetencia fejlesztése	A teljes önkormányzati finanszírozású személyi állomány képzése működési területenként specifikus ismeretanyag átadásával. Heti gyakoriságú alapozó és tematikus tartalmú képzések.	50 millió Ft
Digitális kompetencia önkormányzat	Folyamatirányítás / menedzsment digitális alapú megközelítésének terjesztése, képzések szervezése a közép- és felsővezetők körében önkormányzati fenntartású intézmények és cégek esetében.	Képzések a városüzemeltetésért és intézményirányításért felelős vezetők részére a feladatszervezés és folyamatirányítás hatékonyabbá tétele érdekében. Cél: a kapcsolódó szoftverek kezességszintű elsajátítása. Városi szinten is alkalmazható rendszerépítés.	30 millió Ft
Városi épület-automatika	Egy fő alkalmazása az automatizált épületirányítási rendszer működésének biztosításához.	Az automatizált épületirányítási rendszer működése kis létszámú, de magasan képzett munkaerőt igényel.	1 fő szakértő üzemeltető munkatárs éves bére megállapodás szerint (szuperbruttó) 30 M Ft
Városi adat-menedzsment	Feladatszervezést és folyamatmenedzsmentet támogató szoftver beszerzése, beüzemelése és rendszeres frissítése.		

76. táblázat: Tájékozott működési modellt elősegítő változások és szoftigénylése

6 Cselekvési terv

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 81. oldalán található iránymutatás szerint a fejezeten belüli feladat:

„A cselekvési terv a célok eléréséhez szükséges intézkedéseket, beavatkozásokat veszi sorra. Tartalmi mélysége a projekt szintjét nem éri el (pl. nincsenek pénzügyi-gazdasági adatok meghatározva), a tevékenységeket tartalmazza a város különböző területeire vagy adott telekre, telekcsoportokra vonatkozóan .. "

Békéscsaba FVS-ének cselekvési terve az iránymutatásoknak megfelelően prioritások (3), intézkedések (8) és beavatkozási területek (21) hierarchikus rendjében épül fel. A beavatkozási területek már olyan tartalmi bontásban tartalmazzák a tennivalókat, amelyekhez egy újabb szint beépítése nélkül közvetlen kapcsolhatók a konkrét városi és térségi települési projektek.

Maguk a beavatkozási területek jellegüknél fogva hozzárendelhetők a módszertanban jelzett beavatkozási típusokhoz pl. pontszerű, hálózatos stb., azaz a projekt és beavatkozási terület közötti szint alkalmazása emiatt a feldolgozási mód miatt sem feltétlen indokolt.

A beavatkozás típusok rendszere miatt a beavatkozási területeket tartalmazó táblázatok nem a kódszámok sorrendjében, hanem a dokumentum által elvárt logikának megfelelően szerepelnek. A táblázatok 5. pontban szereplő a beavatkozás célja és rövid tartalma kérdésre adott válasz tartalmazza a kapcsolódó TVP-ben szereltetett projekteket, a Modern Városok Program fejlesztéseit és egyéb, ezekben helyet nem kapó, de helyi igényként, szükségletként leírtár projektötleteket, fejlesztési elképzeléseket – infrastrukturális és szoft beavatkozásokat egyaránt. A szatellitelepülések egyedi projektjeit kék betűkkel különítettük el.

6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

P1 Fenntartható, rugalmas és innovatív gazdaság kialakítása a helyi adottságokra és a helyben rejlő lehetőségekre építve	P2 A települési és térségi környezeti állapot javítása, a természeti értékek megőrzése és a fenntartható városüzemeltetés feltételeinek megteremtése	P3 A településközpontok és a térségi központi települések szerepkörének megerősítése
INTÉZKEDÉSEK		
BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK		

P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, hálózatosodás előmozdítása	P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása	P2.1 A települési épített és természeti környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása	P2.2 Települési és térségi ökológiai funkciók és működési feltételrendszerének klimatudatos és küszöbökhöz ot szem előtt tartó fejlesztése	P3.1 A települési humán szolgáltatások infrastrukturális és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése	P3.2 A települési kerekpáros közlekedés fejlesztése	P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések

P1.1.1 A befektetőbarát, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi kisszervezetek támogatását és a vállalkozói szemléletet fejlesztő szervezetek működtetése	P1.3.1 Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (kerékpáros a fő fókuszban)	P2.1.1 Települési közterületek, zöldfelületek fenntartható kezelése és látogatóinak fejlesztése, hatékony fenntartásuk ökotudatos – klímakész infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás.	P2.2.1 A vízelvonek (felszíni és magán) használatának ellenőrzése, szolgáltatásokkal történő támogatása	P3.1.1 Fenntartható épület- és közösségi működtetés – kompex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelés-oktatási intézményekben	P3.2.1 A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a non-profit és piaci szféra szereplőivel történő bevonásával	P3.3.1 A hasznos csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása

P1.1.2 A városi ázetál szolgáltatások (pl. start-up infrastruktúrák, hálózatosodás) fejlesztése	P1.2.2 A gazdasági innovációs ökoszisztéma egységes, együttműködésének fejlesztése és közösségi térrészének kialakítása helyi és regionális szinten	P1.3.2 A város és térsége turisztikai vonzóerének egységes, megjelenésének, külső és belső kommunikációjának szolgáló fejlesztések.	P2.1.2 A települési komplex csapadékvíz és belvíz kezelés / menedzsment rendszerének támogatásával közösségi infrastruktúrális és működési szemléletű fejlesztése, a térség csapadékvíz elvezető hálózatának bővítése	P2.2.2 A fűtésügyi közlekedési, a kerekpáros és gyalogos közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése	P3.3.2 Egyéb humán közszolgáltatások (egészségügyi, szociális ellátás, közbiztonsági) működési színvonalát biztosító infrastruktúrális fejlesztések	P3.2.2 A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a rekreáció és passzív szórakoztatás bevonásával	P3.3.2 A helyi tanulási közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szakszerűségük megerősítése a város különböző területein

P1.1.3 A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése	P1.3.3 Turisztikai háttérszolgáltatás ok bővítése (szálláshelyek stb.)	P2.1.3 Alternatív/megújuló/zöld en megújuló energiahordozók hasznosítását bázisú városüzemeltetés és -gazdálkodás eszközeinek alkalmazása	P2.2.3 A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összefüggésben a levegőminőség monitorozásával és a közlekedési adatalapú szervezés			

77. táblázat: A városi célok és a beavatkozási területek rendszere

6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

Az FVS tervezése során Békéscsaba MJV területen egy akcióterület került kijelölésre, mely megegyezik a korábbi szociális városrehabilitációt megalapozó Megvalósíthatósági tanulmányban (2018)[55] lehatárolt akcióterület kiterjedésével. A vizsgált segélyezési adatok (2020) alátámasztották a korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartását. Az akcióterület jellemzői és indokoltsága a melléklet S.1 Antiszegregációs Terv (ASZT) c. alfejezetében látható. A Megvalósíthatósági tanulmányban lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környeket (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek.

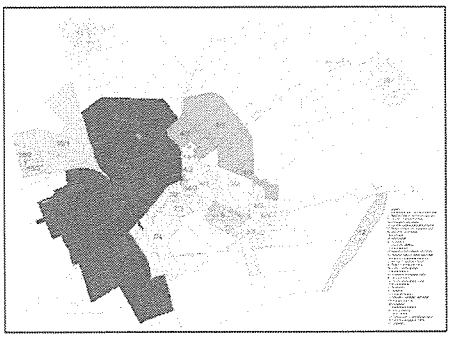

90. ábra: Az akcióterület lehatárolása a szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület (piros) területi megjelenítése. Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018

2024 folyamán a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében szociális városrehabilitációs célú, ESZA+ (szoft) típusú beavatkozási projektet dolgozott ki az önkormányzat konzorciumi együttműködésben. Az elkészült Megalapozó dokumentum 3.4. fejezete ismerteti a projekt akcióterületének lehatárolását és jogosultsági kritériumait[57], eszerint:

„Az akcióterület több városrészen átível, területe (90. ábra) az alábbi városrészekből áll:

- 8. városrész: Berényi út mente (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros

[55] Megvalósíthatósági Tanulmány a „Magyar jogi városok fenntartható városfejlesztési lehatárolása" című TOP-6.7.1-16-KE1-2017-00001 azonosítószámú pályázathoz

[57] Pontos cím: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások" a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024).

- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvarosias övezet
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvarosias övezet
- 15. városrész: Vasúti területek

Az akcióterület határai: Oroshazi út – Gyár u. – Lajta u.- Rokka u. – Kígyósi út – kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasut által határolt terület - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Oroshazi út által határolt terület."

6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése

6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

P.1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése

Témák	Adatok
Beavatkozási terület megnevezése	**P.1.1.1 A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** Az iparterületek fejlesztése hozzájárul a befektetővonzás hatékonyabbá tételéhez, minőségi munkahelyek megteremtéséhez. **Zöldülő város:** A megfelelő infrastruktúrával rendelkező iparterületek kedvezően hatnak a környezet minőségére, nem jelentkeznek környezeti terhelési a fejlesztett gazdasági területeken folyó termelő, logisztikai stb. tevékenységek nyomán.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégia céljaihoz	S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság. S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindezekben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás egyedi projekteket foglal és foglalhat magába, amelyek a hálózatépítés vonatkozásában vármegyei szinten a kiépített ipari parkok / gazdasági területek területi hálózatának csomópontjaiként értelmezhetők. A beavatkozás célja Békéscsaba vonzerejének erősítése a potenciális befektetők körében a fejlesztett gazdasági területek bővítésén keresztül.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	Projektek: 1. ***Kétegyházi úti iparterület további infrastrukturális fejlesztése*** Elsődleges cél a meglévő kapacitások és szolgáltatások minőségi fejlesztése, a szükséges infrastrukturális háttér kiépítése. Új üzleti infrastruktúra kialakítása csak indokolt, szakmai szempontok alapján alátámasztott esetben fejlesztendő. A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódóan indokolt új épület építése, létesítése. A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódó meglévő épületek átalakítása, bővítése, korszerűsítése, helyreállítása, felújítása is a projekt részét képezi. 2. ***Új iparterületek kialakítása*** Békéscsaba bővíteni kívánja új iparterületek kialakításával a befektetők számára vonzó iparterületeinek kínálatát. 3. ***Békéscsabai Intermodális Logisztikai Terminál (BILT)*** A projekt célkitűzése a haza közúti és vasútvonalakon át az intermodális konténerforgalom megszervezése európai országokba. A Békéscsabai Vasútállomás területén megvalósuló projekt a helyi mezőgazdaságot és élelmiszeripart, illetve a Békéscsabán és Gyula városára koncentráló repülőgépipari klasztert segítheti elsődlegesen. 4. ***A Békéscsabai Repülőtér fejlesztése*** A projekt célja egy olyan repülőtér fejlesztése, amely mind üzleti, logisztikai, turisztikai és adott esetben honvédelmi célokat is el tud látni úgy, hogy a sportcélú hasznosítás is megmarad. 5. ***Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése*** A projekt célja a helyi mezőgazdasági termékek értékesítésének segítése, új piaci szegmensek elérése.

	6. ***Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása*** A projekt célja megegyezik az előzővel. 7. ***Zöldségszárító üzem létrehozása*** A projekt célja megegyezik az előzőekkel. 8. *Ipari park létesítése - Csorvás.* 9. *Keleti iparterület fejlesztése – Újkígyós.*
A hálózat városrészi leképeződése	A beavatkozáshoz tartozó projektelképzelések helyszínek jellemzően Békéscsaba alapvetően gazdasági, intézményi hasznosítású déli városrészében találhatók. A Békéscsabai Repülőtér fejlesztése a jelenlegi repülőtér fejlesztését takarja. A tervezett további iparterület fejlesztések helyszíne egyelőre nem konkrét.

Témák	Adatok
Beavatkozási terület megnevezése	**P.1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** az üzleti szolgáltatások fejlesztése hozzájárul a befektetővonzás hatékonyabbá tételéhez, magasabb hozzáadott értéket létrehozó minőségi munkahelyek megteremtéséhez. Közvetve elősegíti az innovációs potenciál erősítését is. **Megtartó város:** a minőségi munkahelyek létrehozását támogató fejlesztések közvetve hozzájárulnak a város népességmegtartó képességének erősödéséhez.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.
Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás egyedi projekteket foglal és foglalhat magába, amelyek a hálózatépítés vonatkozásában vármegyei szinten a kiépített inkubációs és üzleti infrastruktúrák területi hálózatának csomópontjaiként értelmezhetők. A beavatkozás célja a békéscsabai helyi vállalkozókat és befektetőket egyaránt támogató üzleti szolgáltatói és kapcsolódó infrastrukturális fejlesztés, továbbá a kezdő vállalkozások támogatása, kezleti működésükhöz a megfelelő (védett) működési és üzleti környezet biztosítása. A beavatkozás részeként szükséges a város inkubációs politikájának kidolgozása a gazdaságfejlesztési program / stratégia részeként. Az egyedi inkubációs helyszínek működését és szolgáltatási modelljét ehhez, a városi szinten meghatározott politikához szükséges igazítani.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	Projekt: 1. ***A szigligeti utcai épület inkubációs tevékenységének fejlesztése*** Szolgáltatói inkubációs tevékenység céljára használható ingatlan korszerűsítése, modernizálása, inkubátorházzá alakítása. Modern technológiai követelményeknek megfelelő eszközök elérhetőségének biztosítása. Inkubációs program kidolgozása szükséges.
A hálózat városrészi leképeződése	A beavatkozáshoz tartozó konkrét projekt Békéscsaba, Szigligeti utca.

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.1.3 A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** A jelenleg alulhasznosított, korábban ipari hasznosítású területek és egyéb gazdasági célú épületkomplexumok pl. irodaépületek funkcióváltását így másodlagos hasznosítása, hozzájárul új munkahelyek létrehozásához és felértékeli a környék ingatlanpiaci pozícióját. **Zöldülő város:** A megújult és funkcióváltáson átesett épületinfrastruktúra kedvezően hat az épített környezet minőségére, esztétikai értékére. A közelben élők biztonságérzetét is erősödik.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
Beavatkozás hálózatos jellege	A megújítandó barnamezős objektumok és területek önállóan helyezkednek el a települési szövetben. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a városban található, körzetére és magántulajdonú alulhasznosított gazdasági és iroda funkcióval rendelkező ingatlanok megújuljanak és hasonló, vagy egészen más jellegű funkciót kapva újra a városi szöveg élő és értékteremtésre alkalmas részeivé váljanak. **Projektek**: 1. ***Mazán László utcai telephely korszerűsítése*** 2. ***Egykori ÁNTSZ épület teljes körű korszerűsítése a gazdasági jellegű hasznosítás érdekében*** 3. ***A korábbi strand területének hasznosítása – Újlágyos*** A irodaépület bérleményeként való hasznosítása, a meglévő épületek felújítása.
A hálózat városrészi lekeresődése	A Mazán László utcai telephely a város nyugati lakóna városrészében található, míg az egykori ÁNTSZ épület a keleti kisvárosi és kertvárosi zónához kötheto.

P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, határozottabb fellépés dimenziójában

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** A prosperáló városban a potenciális befektetők és a meglévő vállalkozások mögött olyan támogató üzleti szolgáltatások állnak, amelyek segítségével (képzések, szervező tevékenység, nyilvánosság, mentorálás stb.) biztosított a működés stabilizálódása, és a vállalkozások természetes bevonódása a helyi és regionális hálózati kapcsolatokra épített gazdasági folyamatokba.

Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S1/R3. A város gardasságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.
Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás tartalma önmagában nem értelmezhető területi hálózatos projektek csoportjaként. A befektetés- és általában a gazdaságösztönző szolgáltatások esetében a szolgáltatók hálózatos működése, illetve a szolgáltatásokat igénybe vevő vállalkozások platformizációs és klaszteresedési törekvései értelmezhetők a múltbéli szempontú hálózatosodás eredményeként.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Békéscsaba befektetővonzó képességének erősítése, a helyi tulajdonú vállalkozások bővítése és fokozott bekapcsolódása regionális, ill. globális termelési és innovációs értékláncokba. A vállalkozói üzleti szolgáltatások segítséget nyújtanak a potenciális befektetőknek, kezdő és már működő helyi vállalkozásoknak, hogy tevékenységüket működési szinergiáikat kihasználva végezzék. A *P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése* beavatkozási terület mindenkori projektjeivel összefüggésben ezen beavatkozás tartalmaként a város létrehozza az inkubáció és vállalkozás fejlesztést támogató szervezeti hátteret is, továbbá közreműködik a piaci szereplők, valamint a szakképzés és a felsőoktatás helyben érintett szereplőinek összekapcsolásában. **Projekt:** 1. ***A Szigligeti utcai épület inkubációs tevékenységének fejlesztéséhez kapcsolódó üzleti/inkubációs szolgáltatások szervezeti és működési kereteinek létrehozása.***
A hálózat városrészi lekeresődése	Nem releváns.

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.2.3 A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** A prosperáló város teljesítménye minden esetben jól látható. A körvetített üzenetek, a városimázs alakítására olyan eszközrendszert használ, amely mind a külső mind pedig a belső megítélést alakítja. Ez a prosperáló város dimenzió szempontjából a befektetők, gazdasági partnerek körét érinti a leginkább. **Megtartó város.** A város általakuló külső imázsa mellett folyamatosan formálódik saját lakossága által érzékelt belső imázsa is. A javuló belső imázs fontos, mert javítja a város megtartó képességét. A belső imázs és a lokálpatriotizmus erősítése a 2016. február 1-től működő Csaba Kártya-rendszer egyik kiemelt célja. A Csaba kártya ingyenes kedvezménykártya. A békéscsabai lakó- és tartózkodási helllyel rendelkező, 16. életévüket betöltött személyek igényelhetik. Jelenleg 123 elfogadóhely és közel 12 000 kártyatulajdonos található a rendszerben, mely folyamatosan bővül.

Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	**Horizontális célok**: 3. VÁROSIMÁZS – A város belső és külső megítélése, imázse pozitív irányban változik, ami kihat a megtartó képességre és a vonzerőre (befektetők, látogatók).
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozási terület célja a tevékenység megújítása, új eszközrendszerrel való ellátása. Szervezeti változtatások indokoltak lehetnek a szükséges új típusú kompetenciák megerősítése érdekében. indokolt lépések: • városimázs alakítását befolyásoló tényezők azonosítása / a 21. századi helyi identitást meghatározó tényezők értékelése az egyes célcsoportokban; • a város külső (befektetői, látogatói) és belső imázsának alakulása (felmérés); • a városmarketingben érintett szereplők partnerségi bevonása; • városmarketing stratégia megrosítése (célok, célcsoportok, eszközök, elvárt hatékonyság – monitoring felülvizsgálata); • a hagyományos mellett az új típusú városmarketing eszközök tudatos alkalmazása (smart megoldások) célcsoportspecifikusan. **Projekt:** A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg. A P1.3.3 BT-hez tartozó projekt tartalmaz imázsepító elemeket, a komplex fejlesztés részeként.
A hálózat városrészi lekeresődése	Nem releváns.

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.2.2 A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** A prosperáló város alapja az innovációs együttműködési négyes (K+F+I, cégek, önkormányzat, lakosság/munkaerő) minden érintett csoportjának egyidi erősítése és kapcsolatuk, együttműködésük elmélyítése.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok. S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az általuk helyi gazdaság igényeihez igazodik.
Beavatkozás hálózatos jellege	Az innovációs ökoszisztéma önmagában hálózatos logikával működik, annak területi vonatkozása kevésbé értelmezhető Békéscsaba várostérségére, inkább a város szerepkörére korlátozódik.

	A beavatkozás a nyomdaiparban és a járműiparban megindult innovációs együttműködési folyamatokat (oktatás – közép és felsőfok - foglalkoztatottak; iparág/ cégek innovációs tevékenységei és önkormányzat / kormányzat) el kívánja mélyíteni. Ezen kívül a beavatkozás részeként egyéb területeken (ágazatokban) is kerdeményez hasonló komplex beavatkozási csomagokat, amihez szinten erőteljes vállalkozói kezdeményerésre/részvételre van szükség. A város maga eszközeivel támogatja a közép- és felsőoktatás képzési kínálatának igazodását a helyi gazdaság igényeihez – ennek érdekében kész kötvetíteni a regionális képzőhelyek (Szeged és Debrecen) irányába is. Pontos, hogy a beavatkozás részeként az önkormányzat hatáskörébe tartozó eszközrendszer aktívebban körüljon alkalmazásra. Ennek elemei: a helyi felsőoktatás további bővülésének támogatása és ösztönzése, az innovációs ökoszisztéma szereplőinek (hagyományos és digitális) platformizációja, partnertalálkozók, innovációs fórumok és események szervezése, egyéb innovációs ösztönzők bevezetése.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	**Projekt:** A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg.
A hálózat városrészi lekeresődése	Nem releváns.

P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.3.3 Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek, parkolás stb.)**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** A turizmus a 21. század feltörekvő és legigeretesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával lépes új lendületet adni az ágazatnak azzal, hogy rangál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben gondol. Ez a komplexitás jelentős mértékben érinti a turisztikai hátterszolgáltatások körét is. **Megtartó város:** A turisztikai háttérszolgáltatások (éttermek, városi parkolás) egyben a városlakók alap- és kényelmi szolgáltatásait is jelentik. A kényelmi szolgáltatások javuló minősége növeli a lakosok elégedettségét és ezzel a város megtartó képességét erősíti. A turisztikai háttérszolgáltatások számos fiatal, ambiciózus és ötletgazdag fiatalnak jelentenek lehetőséget és megélhetést új, életképes vállalkozások indításával.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak, felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.

ismert és tapasztalt tény, hogy a turisztikai vonzerők önmagukban nem hoznak tartós sikert az ágazat fellendülésében és annak helyi adóbevételekhez való hozzájárulásában.
A vonzerők megtelelését a negyben befolyásolják azok a háttérszolgáltatások, amelyek a városban tartózkodás körülményeit meghatározzák (parkolás, éttermek, szálláslehetőségek). Békéscsabának ezzel kapcsolatban vannak még tennivalói. Fontos, hogy az önkormányzat hatáskörébe tartozó turisztikai háttérszolgáltatások fejlesztése a FVS-ben direkt nevesítésre kerüljön. Ilyen projektek bizonyos frekventált közterületek további fejlesztése, közlekedés/parkolás problémáinak megoldása és az önkormányzati tulajdonú vonzerők kiegészítő szolgáltatásainak javítása. Fontos, hogy az alapvetően piaci szereplők által biztosított szolgáltatások esetében a vonzerők által gerjesztett forgalom és egyéb motiváló tényezők (direkt és indirekt) késztessék a szereplőket a saját fejlesztésekre, a minőség javítására.
A köz- és üzleti szféra egymásra kölcsönösen ható lépései esetében fontos a stratégiai szinten koordináló önkormányzat folyamatos kommunikációja a szolgáltatókkal a célokról és komplementer (egymást kiegészítő) fejlesztések szükségességéről.
A város az FVS keretében a saját maga által korábban fejlesztett vonzerők kapcsán készíti további háttérszolgáltatások kialakítására.

Projektek:

1. ***A Munkácsy negyed és a CsabaPark turisztikai és szolgáltatói hiányosságának felszámolása, ahhoz kapcsolódó kiegészítő infrastrukturális fejlesztések (megosztva a P.3.2 és P.3.3 BT-vel)***
   Egységes települési tematika, arculat kialakítása (pl. Munkácsy negyed határának kijelölő elemekkel történő megjelölése stb.). Csabagyöngye bűlé előtti tér fejlesztése, Munkácsy negyedben ajándékbolt kialakítása. Az attrakciók közvetlen környezetének fejlesztése (parkosítás, info táblák, pihenőhelyek, kiszolgáló utak, parkolók, közlekedésszervezési átalakítások, okospadok kihelyezése), művészeti elhelyezése, kerékpártárolók kihelyezése. CsabaPark: Körte sori parkolóhelyek kialakítása, Internet hozzáférési pontok kialakítása, okospadok kihelyezése.
2. ***Munkácsy Mihály örökségét ápoló és népszerűsítő Munkácsy-negyed fejlesztési projekt***
   Ursziny-Beliczey kúria átalakítása, a Dabszínház kialakítása, a Kórház utcai híd és a József Attila-Deák utcai híd kivitelezése. A Munkácsy negyedben szobrok kihelyezése. Munkácsy negyed információs tájékozató oszlopok kialakítása. A Munkácsy Emlékházban kialakítandó új állandó kiállítás megvalósítása.
3. ***CsabaPark Gasztronómiai és Élménypark fejlesztése***
   Erdei mászókerülőpálya, mászófal, hófánk és a gyakorló sípálya illetve drótkötélpálya kialakítása. CsabaPark interem korszerűsítése, átalakítása, alapműködéshez szükséges eszközbeszerzés, rendezvénysarnok energetikai fejlesztése, alapműködéshez kapcsolódó eszközbeszerzés. Ökos közterületi fejlesztések (pl. parkolómenedzsment fejlesztése, okospadok beszerzése) közterületi térfigyelőkamerarendszer bővítése, fejlesztése.
4. ***Árpád György- és Strandfürdő komplex infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése***
   Vendégfogadási feltételek színvonalának emeléséhez szükséges épületfejlesztések. Rekreációs egységek fejlesztése (pl.: szauna fejlesztése, bővítése) Medenceterek és környezetük megújítása. Ügyviteli és vendégfogadási rendszerek kiépítése, cseréje. A fejlesztés eredményeként a fürdőben turisztikai információs eszközök (pl: irányító, tájékoztató táblák) egységes, vizuális megjelentése szükséges.
5. **A pósteleki Széchenyi-Wenckheim kastély és kastélypark megújítása több ütemben**
   Az épület rekonstrukciója mellett a park fenntarthatóságának javítása

A beavatkozás célja és rövid tartalma	
A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kódja	Címe
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.3.a) Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként – EGYEDI BEAVATKOZÁSOK**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése is fontos cél. A megújuló energiával termelt energia és ennek a smart grid rendszerre táplálása egyaránt hozzájárul a közvetett és közvetlen ÜHG kibocsátás csökkentéséhez. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezet- és működési fenntarthatóságát.
Beavatkozás hálózatos jellege	Az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek esetlegesen helyszínekenként eltérő településsi szövetben. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek, azonban a pontszerű fejlesztéseket egy térségi/települési smart grid rendszer hálózatba szervezheti. A beavatkozás célja a térség energiaszükségletének minél nagyobb arányú járáson belüli ellátása, lehetőleg megújuló energiaforrásokból. Cél az egyes helyi alternatív/megújuló/részben megújuló energiaforrásokból származó elérhető energiamennyiség, illetve a változó energiaszükségletek összehangolása egy SMART GRID rendszer keretein belül.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	**Projektek:**

6. **Zöld folyosó projekt**
   Az Élővíz-csatorna és környezetének teljes körű, komplex fejlesztése.
7. **Sportturizmus**
   Tervezett sportinfrastrukturális fejlesztések (sportaréna, versenyuszoda stb.) megvalósítása.
8. **Nyilvános illemhelyek kialakítása**
   Elsősorban a belvárosban és a nyitott közösségi terek, játszóterek közelében.
9. **A parkolási infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése**
   Elsősorban a turisztikailag vonzó városrészek tekintetében.

A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása

Kódja	Címe
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.1 Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látogatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A település zöldterületeinek és -felületeinek funkcionális fejlesztése segíti a természeti tőke védelmét, megőrzését és fejlesztését; támogatja a polgárok egészségének és jóllétének védelmét, segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást; a szennyezés (elsősorban légszennyezés) csökkentését; hozzájárul a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez. A szemléletformálás és ismeretterjesztés szintén jelentősen segítheti a fent leírtakat, illetve a lakossági ÜHG kibocsátás csökkenéséhez is hozzájárulhat.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindekközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
Beavatkozás hálózatos jellege	A zöldterületek fejlesztése révén hosszú távon egy hálózatos rendszer (ökológiai folyosók) kialakítása a cél, melyel a városi ökoszisztémák életfeltételei jelentősen javulnak, illetve lakosság életkörülményeit is kedvezőbbe válnak. A beavatkozás célja, hogy környezeti szempontból kedvezőbb helyzet alakuljon ki a térségben, növekedjen a zöldfelületek mennyisége javuljon a zöldfelületek minősége, csökkenjen a környezeti terhelés, javuljon a települési ökoszisztémák állapota, illetve csökkenjen a térség hatása a klímaváltozásra, valamint jobban tudjon alkalmazkodni a klímaváltozás hatásaihoz.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	**Projektek:** 1. ***Békéscsaba belterületi és védett külterületi zöldinfrastruktúrájának komplex fejlesztése*** Belváros zöldhálózat fejlesztése, közterület rendezés, térrekonstrukció, zöldterület rendezés az Élővíz-csatorna belvárosi szakaszán, belvárosi zöldterület növelése, rehabilitációja (Munkácsy tér-Szabadság tér, Boczkó D. tér-Trianon tér - Posta köz - Élővíz csatorna), a Polgármesteri Hivatal belső udvarának, zöldfelületének fejlesztése a felmérés alapirányainak megfelelően. Kazinczy utcai orvosi rendelő előtti

közterület fejlesztése. Veres Péter utcai zöldterület, Erzsébet liget-park melletti zöldterület fejlesztése, játszótérfejlesztés/bővítés. A fejlesztésre kerülő zöldterülethez kapcsolódó és szükséges építmények (pl: esőbeálló, szabadtéri rekreációs építmény, napvédelmi funkciót ellátó építmény, eszközök telepítése). Komposztáló létesítése az érintett zöldterületen keletkező zöldhulladék hasznosítására. A meglévő növényállomány megóvását szolgáló beavatkozások a város területén (tarlózás, favédelem, gyökérvédelem). A CsabaPark zöldterületeinek használatához szükséges fejlesztések további bővítése (rekortán futópálya mentén, Gyulai úti parkoló részen) Iskolák környékén kerékpártolók kihelyezése. A Natura 2000 területek fenntarthatóság elvét szem előtt tartó fejlesztése.
2. ***A téglagyári tavak környezetének rendezése***
   Szelíd turisztikai és természetbarát hasznosítás lehetőségének vizsgálata.
3. **ESCO Kft. „Sétáló erdő" projektje**
4. *Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése Csabaszabadiban.*
5. *Zöldterületek rekonstrukciója, játszótér- és bútterületi utak fejlesztése Gerendáson.*
6. *Kulturális, sport és egyéb közterületi fejlesztések Csorvason.*
7. *Zöldterület-fejlesztés Dobozon.*
8. *Zöldterület-fejlesztés Szabadkígyóson.*

A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kódja	Címe
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.1 Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a (legalább közvetlen) légszennyezés redukálása is fontos cél. Az e-járművek hatékonyabb motorral rendelkeznek, illetve megújuló energiával is működtethetőek. Szélesköru alkalmazásuk a települési légszennyezés jelentős csökkenéséhez vezet. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja elsősorban az e-járművek töltőhálózatának kiépítése révén.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
Beavatkozás hálózatos jellege	Az e-járművek használatát előmozdító szolgáltatások alapvetően pontszerű beavatkozásokat takarnak, azonban például a töltőhálózat-fejlesztések célja, hogy a településeken minél nagyobb területi lefedettséggel rendelkezzenek a kültéri töltők. A beavatkozás célja, hogy a közvetlenül szennyezőanyag- és ÜHG-kibocsátással nem rendelkező e-közlekedési módok előtérbe kerüljenek a dízel- és benzinmotoros meghajtású gépjárművekkel szemben.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	**Projektek:** 1. ***Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása*** Elektromos meghajtású buszok beszerzése, buszokra és *megállókba* telepítendő utastájékoztatási rendszerek, E-busz telephely építése (kiszolgáló létesítmények, belső úthálózat, műhely, mosó stb.). Az autobusz töltő és szervizelő telephely

	Békéscsaba 6250/3 hrsz-ú 28553 m2 területű földrészlet dél részén lesz kialakítva. 2. ***A fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések*** Mikromobilitási e-járművek népszerűsítése, kipróbálási lehetőség nyújtása. 3. ***E-töltőállomásos parkolóhelyek kialakítása a városban*** Elsősorban a belvárosi területeken e-töltőállomásos parkolóhelyek kialakítása. 4.
A hálózat városrészi leképezése	Nem releváns.

Mező	Adatok
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.3 A településI közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és a közlekedés adatalapú szervezése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Digitális város:** A közlekedési folyamatok monitoringja és a közlekedés adatalapú szervezése hozzájárul a digitális város kialakításához. **Zöldülő város:** A közlekedési folyamatok monitoringja és a monitoringból nyert adatok becsatornázása a közlekedés irányításába csökkentheti a legszennyezettséget és az ÜHG-kibocsátást (pl. torlódások elkerülése által vagy a parkolóhely-keresés idejének minimalizálása által), mely hozzájárul a zöldülő város megvalósításához.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás alapvetően pontszerű elemekből áll, de a cél, hogy ezek a pontszerű beavatkozások egy egyre kiterjedtebb és fejlettebb digitális hálózatra váljanak.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a felesleges gépjárműhasználat csökkenjen, a forgalmi torlódások mértékének, illetve a légszennyezés és az ÜHG-kibocsátás mértéke is redukálódjon a térségben. Projektek: 1. ***Parkolóhely-menedzsment rendszer kiépítése*** Parkolási applikáció készítése, a belvárosi parkolóhelyek szenzoros érzékelőinek kiépítése, a beérkező adatok applikációba táplálása és elérhetővé tétele a lakosság számára. 2. ***Forgalomfigyelő lámpák telepítése*** A lámpák összehangolását nem veszélyeztető jelzőlámpás kereszteződésekben a forgalmat érzékelőkkel figyelő lámpák telepítése, majd a forgalomnak igazodó automatikus lámpaváltás kialakítása. 3. **Okos gyalogátkelőhelyek kialakítása** Elsősorban a nagy forgalmú és/vagy leginkább balesetveszélyes helyszíneken.
A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.3 A település humán erőforrásának infrastruktúrán és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése

Mező	Adatok
Beavatkozási terület megnevezése	**P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A fenntartható, költséghatékony épület- és létesítmény-működtetés jelentős forrásokat szabadít fel az intézmények költségvetésében, mely magasabb színvonalú közszolgáltatások biztosítását teszi lehetővé **Zöldülő város:** A legnagyobb energiafelhasználók az épületek a térségben. A beavatkozás az energiahatékonyság növelésével és a megújuló energiák nagyobb arányú hasznosításával hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez; a légszennyezés csökkentéséhez (főleg a fosszilis alapú fűtési igény csökkenése révén); segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást **Kiszolgáló város:** A térség közösségi létesítményeinek egy részét az önkormányzatok működtetik, illetve ezeknek az épületeknek a közműhózati kapcsolatalra is hatással vannak. A komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések a kiszolgáló város dimenzionak is fontos elemet jelentik.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében. S2/R4: A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
Beavatkozás hálózatos jellege	Az egyes érintett középületek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben, bár sok esetben a város központi részében találhatók. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy költséghatékonyan működtethető épületekkel rendelkezzen a város, melyek minél kisebb légszennyezést (elsősorban fűtések által) az ÜHG-kibocsátást produkálnak. Projektek: 1. ***Fenntartható energiahatékonyság Békéscsabán - közintézmények energetikai korszerűsítése*** • 6. sz. Bölcsőde infrastruktúra fejlesztése o Az épület külső szigetelése, nyílászáró cseréje, napelemes rendszer kiépítése, elektromos rendszer felújítása. • Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola o A, B és C épületrész teljes körű felújítása (Hőszigetelés, fűtéskorszerűsítés, napelemtelepítés, nyílászárócsere, tetőfelújítás). • Erzsébethelyi Általános Iskola (Békéscsaba, Madách u. 2.) o Elavult villamoshálózati elemek cseréje, o Kazán épület, fűtési és hűtési rendszer kialakítása, nyílászárócsere;

	o Sportcsarnok felújítása: külső hőszigetelés, nyílászárócsere és az ablakok védőhálóval történő ellátása; o Konditerem: nyílászárócsere. • Erzsébethelyi Általános Iskola Telephelye (Békéscsaba, Rózsa u. 21- 23.) o Technika terem épületének felújítása: nyílászárók cseréje, fűtésfelújítás, festés és berendezés felújítása. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Vandháti út 3.) o Nyílászárócsere, napelemtelepítés • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Ligeti Károly sor 2.) o Üvegház fűtési rendszerének felújítása, kazáncsere; o Főépület: tetőcsere, nyílászárócsere. • Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium o Uszodagépezet korszerűsítése; o Elektromos hálózat korszerűsítése. • Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium o A és B épület fűtéskorszerűsítése, nyílászáró csere, lábazat, homlokzat és födém hőszigetelése, világítás korszerűsítése, napelem rendszer telepítése, elektromos hálózat korszerűsítése. • Lencsési Általános Iskola o Épületárnyékolás kialakítása, elektromos hálózat felújítása. • Jánky Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola o Thurzó utca 40. szám alatti sportcsarnokon a nyílászárók cseréje. • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett Szenvedélybetegek nappali intézménye felújítása, korszerűsítése o Az ingatlan teljes körű felújítása, külső homlokzat szigetelése. • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett Idősek nappali intézménye (Idősek Klubja Kazinczy u. 2. és Deák u.) felújítása, korszerűsítése o A belmagasság csökkentése, teljes energetikai korszerűsítés. • Ady Endre utcai Idősek otthona energetikai korszerűsítése. • Gál Ferenc Egyetem felújítása A Modern Városok Program felsőoktatási infrastruktúra fejlesztésére vonatkozó előkészítő anyagokban részletesen feltárt épületüzemeltetési problémák kezelése. 2. ***Az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztése*** • Irányi u. 4-6., a Fövenyes 1/A., a Dózsa Gy. u. 7., az Erzsébet lakópark, az Andrássy u. 55-57. és a Berzsenyi u. 7. szám alatti ingatlan energetikai fejlesztése, korszerűsítése. 3. *Polgármesteri hivatal energetikai korszerűsítése Csabaszabadiban.* 4. *Művelődési Ház és Könyvtár energetikai korszerűsítése Csorvásson.* 5. *Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Gondozási Központ épületének energetikai korszerűsítése Dévaványán.* 6. *Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Újkígyóson.*
A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A beavatkozás a helyi szükségletekhez igazodó, minél magasabb minőségű közszolgáltatások nyújtását teszi lehetővé.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.
Beavatkozás hálózatos jellege	Az egyes érintett középületek esetlegesen helyerőnek el a települési szövetben, bár sok esetben a város központi részéhez találhatók. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a térség lakossága minél magasabb szintű és a helyi igényekhez igazodó, megfelelő kapacitású közszolgáltatáshoz jusson. **Projektek:** ***1. Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése*** • Az Életfa Idősek Otthona ferdehelyfejlesztése • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett idősek nappali intézménye (volt Idősek Klubja) (Kazinczy u. 2/1.) felújítása, korszerűsítése. • Békéscsaba Jamina városrész szociális alapszolgáltatásainak infrastrukturális fejlesztése, az alapszolgáltatások nyújtásához szükséges feltételeket biztosító új épület kialakítása. • Családok és Gyermekek Átmeneti Otthona fejlesztése • A hajléktalanok éjjeli menedékhelyének kialakítása ○ A jelenlegi infrastruktúra fejlesztése (nappali ellátás, átmeneti ellátás, utcai szociális munka feltételeit biztosító infrastruktúra fejlesztése). • Az egészségügyi alapellátást biztosító rendelők felújítása, fejlesztése ○ Valamennyi az egészségügyi alapellátást területi ellátási kötelezettséggel biztosító orvosi rendelő fejlesztése, felújítása. ○ Lencsési városrész orvosi centrumának kialakítása • Az önkormányzati lakásállomány fejlesztése ○ A lakásállomány fejlesztése új lakások vásárlásával, építésével. • A krízishelyzet azonnali megoldása lakhatást biztosító lakókonténerek beszerzésével ○ A krízishelyzet megoldása komfortos lakókonténerek vásárlásával telepítésével az átmeneti lakhatási problémák azonnali megoldására. • Tárolóegység kialakítása a Franklin utcai bérlakásoknál ○ A környezet rendben tartásához és egyéb nagyobb eszközök, tárgyak (pl. babakocsi, fűnyíró stb.) tárolásához szükséges a lakásokhoz tároló kialakítása. ***2. Nevelést-oktatást támogató humánінfrastruktúra fejlesztése*** • Bölcsődei férőhelyfejlesztés

	○ Jaminai városrészben új ingatlan kialakítása bölcsődeként. • 3. sz. Bölcsőde (Békéscsaba Wlassics sétány 4.) fejlesztése • 6. sz. Bölcsőde (Békéscsaba, Szigligeti u. 1.) fejlesztése • 8. sz. Bölcsőde (Békéscsaba, Pásztor u. 66.) fejlesztése • Pataky u. 2. szám alatti (MIVA) bölcsőde fejlesztése • Körösey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Ligeti sor 16. szám alatti telephely óvoda belső felújítása, udvarfejlesztés. • Békéscsabai Tündérkert Óvoda Szegfű utca 11. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztés. • Békéscsabai Tündérkert Óvoda Szegfű utca 87-89. szám alatti telephely óvoda épület komplex felújítása, udvarfejlesztés • Békéscsabai Tündérkert Óvoda Fő utca 8. szám alatti telephely óvoda épület komplex felújítása, udvarfejlesztéssel. • Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 2. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztése • Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda Penza ltp. 19. szám alatti székhely óvoda komplex felújítása, udvarfejlesztéssel • Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utca Óvoda Dr. Becsey Oszkár utca 25. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztéssel. • Hajnal-Lenkey-Jazmin utcai Általános Művelődési Központ Hajnal utca 16. szám alatti telephely óvoda komplex felújítása. • Lencsési Óvoda Pásztor utca 70. szám alatti telephely óvoda belső felújítása, udvarfejlesztéssel. • Lencsési Óvoda Pásztor utca 91. szám alatti székhely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztéssel. • Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvodaépület fejlesztése. • Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Szigligeti utca 3. szám alatti székhely óvodai épület komplex belső felújítása. • Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Tábor utca 4. szám alatti telephely óvodai épület komplex belső felújítása. • Jázmin utca 3/1. szám alatti óvodai épület komplex felújítása • Békéscsabai Petőfi Utcai Általános Iskola ○ Új tornaterem szárny építése, új sportpálya kialakítása, B típusú tornaterem építése. • Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola fejlesztése • Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola fejlesztése • Erzsébethelyi Általános Iskola (Békéscsaba, Madách u. 2.) ○ Tanuszoda kialakítása, fedett kerékpártárolók telepítése, tetőtéri irodahelyiségek klímaberendezéssel való felszerelése, a sportpálya fejlesztése, ○ Sportcsarnok öltözők tusolóinak korszerűsítése; ○ Konditerem burkolat cseréje. • Erzsébethelyi Általános Iskola Telephelye (Békéscsaba, Rozsa u. 21-23.) ○ Testnevelés zuhanyzók és öltözők felújítása; ○ Földszinti folyosó burkolatának cseréje; ○ Volt szolgálati lakásból pszichológiai kezelő és fejlesztő szoba kialakítása; ○ Fáhaz helyére új épület építése; ○ Új sportpálya kialakítása, illetve a meglevő aszfaltos sportpálya felújítása.

	• Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Vándháti út 3.) ○ Óvodai csoportszoba bővítése ○ Légkondicionáló beszerzése, terasz felújítása, bevilágító ablakok cseréje, laminált padlók cseréje; ○ Óvodai udvar játszótér kialakítás. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Ligeti Károly sor 2.) ○ Öltözők, mosdók, tusolók felújítása, mozgáskorlátozott mosdó kialakítása, tanműhelyek alápítása, csatornázás, linóleum lerakás. • Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium ○ Padlóburkolatcsere, ajtócserék a tantermekben, bicikliállító felújítása, akadálymentesítés, udvari felújítás (betonlapok); ○ Sportpálya körüli rács cseréje, pályakialakítás, a drótkerítés helyett labdafogó kiépítése; ○ tanuszoda felújítása (gépészet, a medence és az uszodaté burkolatának javítása, cseréje); ○ udvari játszóeszközök telepítése. • Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium ○ Burkolatcsere az udvaron, csatornaházatfejlesztés, balesetveszélyes kerítés elbontása, mosdók ellátása melegvízzel, C típusú tornaterem építése. • Lencsési Általános Iskola ○ Külső tároló kialakítása (szertár, irattár, foglalkoztatói, uszoda korszerűsítés, sportpálya és leltáró kialakítása, dolgozói parkoló kialakítása, tantermi burkolatcsere, folyosói és tantermi beépített szekrények felújítása, cseréje. • Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola ○ Udvari csapadékvíz elvezetés kiépítése; sportpályafelújítás; B típusú tornaterem építése; 4 tanterem kiépítése; 2 szertár, közlekedők és vizesblokkok kialakítása. *5. István király utcai óvoda bővítése – Csorvás.* *4. Napközi konyha fejlesztése Csorvásan.* *5. Bölcsődei fejlesztése – Doboz.* *6. Gondozási Központ szakosítása – Doboz.* *7. Kezelőszervezési célokat szolgáló konyha fejlesztése Dobozon.*
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

P3.2 A települési környezet, szolgáltatások magas színvonalú biztosítása

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P3.2.1 A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A kulturális és kreatív gazdaság fejlesztése a fiatal kreatív csoportok megtartását eredményezi. A kulturális létesítmények sokféle szereplőt megmozgató jellege segíti a társadalmi elégedettség növekedését **Prosperáló város.** A prosperáló város gazdasági portfoliójába egyre növekvő arányban épülnek be a kulturális és kreatív gazdaság tevékenységei, amelyek turisztikai vonzerőként is értelmezhetők.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat). S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez.
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy Békéscsaba és térségének településein a kulturális létesítmények többcélú hasznosításával és többféle szereplő bevonásával (nonprofit és piaci szféra) javuljon a létesítmények vonzereje, bevételtermelő képessége, miközben társadalmi és pénzügyi fenntarthatósága. Erre a Munkácsy Mihály múzeum jó példa. Érdemes a Munkácsy-negyed kapcsán átgondolni a létesítményegyüttes működési és üzleti modelljét, hogy miként értékelhető fel, mint a helyi életminőséget meghatározó, de ezen a funkción túlmutató vonzerő és érték. Fontos, hogy a helyi egyesületek és igényes kulturális termékekkel jelentkező piaci szereplők – minőségi szűrés mellett – lehetőségeket kapjanak a létesítmények közösségi érdekű és piaci (bevételt termelő) hasznosítására. **Projektek:** **1. A gerlai faluház többfunkciós teremmel és a kapcsolódó mosdókkal való bővítése.** **2. *Tanyasi iskola* múzeum létesítése Sikonyban** **3. Jókai színház komplex fejlesztése** **4. Meseház fejlesztése** A beavatkozási terület a nevesített projekten túlmenően szemléletmód-változást, a települési kulturális élet és a létesítmény szintű működési modell változását igényli, ugyanakkor lényeges az érintett szereplők hálózatosítása és a belső kommunikációs csatornák fejlesztése is. TOP Plusz vonatkozó támogatható tevékenysége (ESZA): - Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat kezdeményezése és megvalósítása.
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

Kódja	Tartalma
Beavatkozási terület megnevezése	**P3.2.2 A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A megtartó város egyik fő ismérve a helyi szolgáltatások igényekhez igazodó rendelkezésre állása. Ez befolyásolja az elégedettségét, és ezzel az elvándorlási szándékot. A szabadidő és sportlehetőségek bővítése, minőségi fejlesztése egyaránt támogatja a megtartó város dimenzió.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy Békéscsaba és térségének településein a szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése többféle szereplő bevonásával (nonprofit és piaci szféra) javuljon a létesítmények vonzereje, többféle és jobb minőségű szolgáltatáshoz jusson a lakosság, illetve a létesítmények bevételtermelő képessége, mindezzel társadalmi és pénzügyi fenntarthatósága javuljon. Fontos, hogy a helyi egyesületek és szabadidős és sport termékekre jelentkező piaci szereplők – minőségi szűrés mellett – lehetőségeket kapjanak a létesítmények közösségi érdekű és piaci (bevételt termelő) hasznosítására. **Projektek:** 1. ***Új, multifunkcionális sportcsarnok építése a Békéscsabai Sportcentrumban*** A projekt célja a békéscsabai közösségi és sportélet támogatása. 2. ***Városi sportuszoda létrehozása a Békéscsabai Sportcentrumban*** A projekt célja a békéscsabai közösségi és sportélet támogatása. 3. **Teniszcentrum fejlesztése.** 4. **Atlétikai Klub fejlesztése.** 5. **Stadion fejlesztése.** 6. **Új tornacsarnok létrehozása az Andrássy Gimnáziumban.** 7. **Városi szintű ifjúsági rendezvény- és szabadidőközpont létrehozása.** 8. **Közösségi tér létrehozása Jamina városrészben.** 9. **Extrém sportpálya fejlesztése** 10. *Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése Tótkomlóson.*
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

P3.2 A helyi társadalom megmozdító támogató fejlesztések

Kódja	Tartalma
Beavatkozási terület megnevezése	**P3.3.2 A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A megtartó város képes a kedvezőtlen demográfiai folyamatok lelassítására és visszafordítására, a fiatalok nagyobb arányú megtartására, ill. közép- és felsőfokú tanulmányokat követő visszatelepülésére.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja.
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a fiatalok helyi önszervező aktivizálásának, döntésekbe való bevonásának (partnerség építése) elősegítése. Ezzel is erősíthető a városhoz való kötődésük. Fontos, hogy alulról építkező kezdeményezéseik befogadó helyet és közeget találjanak a városban, hangsúlyozva, hogy a fejlesztéseknek elsősorban a jövőt jelentő újabb generáció elképzeléseihez szükséges és javasolt igazodnia. Látva döntéshozatalban való részvételük fontosságát és hatékonyságát, a fiatalok felelősségérzete a várossal szemben jó esetben megerősödik. Helyben hoznak létre új vállalkozásokat, itt végeznek közösségformáló tevékenységet. **Projektek:** 1. ***A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások.*** 2. ***A városfejlesztési döntésekben a részvételi tervezés támogatása*** Online véleménynyilvánítási felület kialakítása a városi fejlesztésekhez kapcsolatosan, a fejlesztések tervezésének bemutatása az érintett lakosok irányába, illetve a tervezésbe történő bevonás lehetőségének biztosítása. 3. ***Ifjúsági igényfelmérések alapján a legnépszerűbb kezdeményezések megvalósítása*** Az oktatási intézményekben online kérdőíves felmérés lebonyolítása a fiatalok szükségleteivel kapcsolatosan, majd a legnépszerűbb kezdeményezések megvalósítása a fiatalok bevonásával. 4. **Ifjúsági közösségi szintér kialakítása** Közösségi tér létrehozása, ami a fiatalok informális csoportjai számára teremt találkozási helyszínt és kulturált szabadidőeltöltési lehetőséget, emellett infrastruktúrájával támogatja a fiatalok által kezdeményezett és megvalósított programokat. 5. ***A helyi fiatal zenészek bemutatkozását segítő programok kialakítása*** A városban rendszeres lehetőség biztosítása a helyi zenészek fellépésére.
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások

P3.3 A helyi társadalom megmozdítását támogató fejlesztések

Kódja	Tartalma
Beavatkozási terület megnevezése	**P3.3.1 A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A megtartó városnak itt leginkább a *szolidáris város* jellege jelenti a kapcsolatot.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R1. Erős a helyi társadalom értéknegező, értékteremtő és összetartó képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként felfelani (kiegészítve a közszolgáltatásokat). S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza. Horizontális célok: 1. ESÉLYEGYENLŐSÉG – Az információhoz és (köz)szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a társadalmi részvétel egyenlő eséllyel biztosított minden társadalmi csoport számára.
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	Békéscsaba nem rendelkezik kiterjedt szegregátumokkal. A város lakosságának átlagos jövedelmi szintje az MJV-k átlaga alatt van. A mélyszegénységben élők aránya a szociális ellátás hatékonyságának köszönhetően alacsony. Ugyan csökken a rászorulók száma a foglalkoztatási intézkedések következtében, mégis a város külső, elsősorban lakótelepi alacsonyabb státuszú lakossága (Jamina városrész) igényli az erős szociális háló működését, ami a legkülönfélébb eszközök alkalmazását jelenti. A szociális gondoskodási városi rendszerében civil szervezetek is részt vesznek, akiknek bevonása a szociális városrehabilitációs projekteken keresztül válik városi szinten rendszerezetté. **Projekt:** 1. ***A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások*** • Folyamatos szociális munka megteremtése; • Foglalkoztatási és képzési támogatások nyújtása, együttműködve a vármegyei foglalkoztatási paktumokkal; • Egészségügyi szemléletformálás; • Egészségmegőrzést segítő megelőző akciók; • Egyéb, a városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztés elemeit kiegészítő szoft beavatkozások.
A hálózat városrészi lehatárolása	Berényi út menti (szegregátumot tartalmaz), Jamina városrész (szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz), Belváros, Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet, Belvárostól északra eső Fővárosias övezet, Vasúti területek.

6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)

P1.3 A térségi turisztikai lehetőségek kihasználása

Kódja	Tartalma
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.3.1 Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város:** A turizmus a 21. század fellőrekvő és legigérvesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak, azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben tekint. **Zöldülő város.** A turisztikai vonzerők fejlesztése együtt jár a környezet rendezésével és a fenntartható technológiák alkalmazásának bevezetésével. **Megtartó város:** A turisztikai vonzerők egyben a városlakók kényelmi szolgáltatásait is biztosítják. A kényelmi szolgáltatások javuló minősége növeli a lakosok elégedettségét és ezzel a város megtartó képességét erősíti.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak, felfuto ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság). S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város
Beavatkozás hálózatos jellege	Békéscsaba turisztikai célú fejlesztései három területi szinten, így három hálózati keretben értelmezhetők: 1.) a város saját turisztikai vonzerőinek hálózata; 2.) a várostérség települési turisztikai vonzerőinek hálózata 3.) A Gyula – Békéscsaba turisztikai térség vonzerőinek hálózata.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	Békéscsaba sokat tett az elmúlt időszakban turisztikai vonzerőinek növelése érdekében. Vonzerőit önmagában, de még inkább térségével együtt, valamint a Gyula – Békéscsaba turisztikai térség részeként értelmezi. A létrehozott új vonzerők (Csaba-park) és a megújult kulturturisztikai potenciál (Munkácsy-negyed) további kiegészítő fejlesztése indokolt. Fontos ugyanakkor, hogy olyan turisztikai és helyi jóllétet biztosító infrastruktúrát is fejlesszen a város, amilyen a városi fürdő. **Projektek:** 1. ***Árpád Gyógy- és Strandfürdő komplex infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése*** Vendégfogadási feltételek színvonalának emeléséhez szükséges épületfejlesztések. Rekreációs egységek fejlesztése (pl. szauna fejlesztése, bővítése). A medencetérek és környezetük megújítása. Ügyviteli és vendégfogadási rendszerek kiépítése, cseréje. A fejlesztés eredményeként a fürdőben turisztikai információs eszközök (pl. irányító, tájékoztató táblák) egysége, vizuális megjelenítése szükséges. 2. ***Békéscsabai Városi Sportmúzeum megvalósítása*** 3. *Kerékpárpark fejlesztése Doboron.* 4. *Szabity Tamás Emlékház felújítása – Dobor.*
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének támogatása

Kódja	Megnevezése
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.2 A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Kiszolgáló város:** A döntően közműhálózati fejlesztésekkel megvalósítható részei a leginkább a kiszolgáló város dimenziához kapcsolódik. **Zöldülő város:** A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás egyik legfontosabb eleme a változó csapadékmennyiséghez, csapadékeloszláshoz történő igazodás.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R3. A települési környezet fenntartható módon működik – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat.
Beavatkozás hálózatos jellege	A csapadékvíz- és belvízkezelés hatékony megvalósítása csak jelentős területű (döntően hálózatos) beavatkozásokkal oldható meg.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a mezőgazdasági területek vízpótlásának megoldása, a csapadékvíz minél nagyobb részének helyben tartása és tárolása, a belvíz elvezetése és hasznosítása. **Projektek:** **1. *Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése*** • Települési csapadékvíz és belvíz elvezetés rendezése, fejlesztése, illetve helyben tartása, valamint a csapadékvíz elvezető rendszer gépesített fejlesztése; • Új csapadékvíz elvezető csatorna és árok létesítése; • Belterületi záportározók kotrása, fenékszintek helyreállítása, új puffertározók kialakítása; • A csapadékvíz elvezetési rendszer korszerűsítése **2. *Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel (megosztva P2.2.2-vel)*** A projekthez kapcsolódó csapadékvízelvezető hálózat bővítése, fejlesztése. **3. Vízi- és elektromos közműhálózat bővítése, további háztartások csatlakoztatásának elősegítése.** **4. A gerlai „Kubik"-csatorna medrének, vízfelületének, környezetének rendezése, természeti értékének fenntartása.** *5. Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson.* *6. Csapadékvíz-elvezető hálózat fejlesztése Tótkomlóson.*
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

Kódja	Megnevezése
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.3.b) Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként – HÁLÓZATOS FEJLESZTÉSEK**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése is fontos cél. A megújuló energiákkal termelt energia és annak a smart grid rendszerbe táplálása egyaránt hozzájárul a közvetett és közvetlen ÜHG-kibocsátás csökkentéséhez. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúra-hálózat fejlesztését is magában foglalja.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
Beavatkozás hálózatos jellege	Az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek rendszerbe foglalása is célja a városnak. A kapcsolódó projektek egy térségi/települési smart grid rendszer hálózatát szervezhetik.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a térség energiaszükségletének minél nagyobb arányú járáson belüli ellátása, lehetőleg megújuló energiaforrásokból. Cél, az egyes helyi alternatív/megújuló/részben megújuló energiaforrásokból aktuálisan elérhető energiamennyiség, illetve a változó energiaszükségletek összehangolása egy smart grid rendszer keretein belül. **Projektek:** **1. *Geotermikus hőhasznosítás Békéscsabán*** A fejlesztési koncepció keretében a város területén 1 db geotermikus termelő kút és 2 db, a kitermelt termálvíz teljes mennyiségét befogadni képes visszasajtoló kút létesül, a kutakat összekötő ún. geotermikus vezetékkel. Megtörténik az összekötő, földbe fektetett primer és geotermikus új távhővezeték kiépítése, a szükséges aknákkal, védelemmel ellátva, ezt követi a geotermikus hőközpont létesítése a meglévő használaton kívüli épület felújításával, és a fogyasztói hőközpontokhoz történő csatlakozással. **2. *SMART GRID rendszer létesítése II. ütem*** A rendszer kialakítása egy lokális mikrohálózat, amely komplex célrendszer mentén a helyi zöldenergia igények kielégítése mellett kereskedelmi célokkal is rendelkezik. A mikrohálózat egy maximálisan 2 + 2 MWp beépített teljesítményű naperőműből, hozzá kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású energiatárolóból, elektromos személyautó és autóbusz töltőállomások betáplálásának kialakításából, illetve lokális üzemirányítási rendszerből áll. A rendszer része a már meglévő, önkormányzati tulajdonban lévő napelemes háztartási méretű kiserőműhöz kapcsolódó 0.05 MW/0.05 MWh energiatároló is.
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem releváns.

P2.2 Település és térségi mobilitási feltételek és működési jellemzőinek támogatása és a változásokhoz igazodó nem motorizált fejlesztése

Kódja	Megnevezése
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.2.e) A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése – TELEPÜLÉSEN BELÜLI HÁLÓZAT**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a légszennyezés redukálása is fontos cél. A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése mind a két célt szolgálja. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok közötti a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiánytól mentes.
Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás hálózatos jellegű A kerékpárút- és közúthálózatot, illetve a tömegközlekedési hálózatot fejlesztő beavatkozások jobb szolgáltatást nyújtó hálózatokat alakítanak ki
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a kerékpáros- és tömegközlekedés támogatása, versenyelőny kialakítása a gépjárműhasználattal szemben. Cél a két közlekedési mód használati körének bővítése, illetve a személygépjármű-használat minél gyakoribb kiváltása. A gépjármű-közlekedés fejlesztése a hálózati hiányosságok pótlására irányul. Cél, hogy megfelelő minőségű útszakaszokon, minél rövidebb távolság megtételével – a gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedést nem háttérbe szorítva – elérhetőek legyenek a helyi lakosok úticéljai. **Projektek** **1. *Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, bővítése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása*** A város területén újabb kerékpárforgalmi létesítmények építése a hálózati hiányosságok kiküszöbölése érdekében. Modern, a kerékpárok egymástól távolabb való elhelyezését lehetővé tevő kerékpártárolók, támaszok alkalmazása. **2. *Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása*** A 21. századhoz méltó városi úthálózat kialakítása, melynek nyomán a lakossági, kommunális igények kielégítése történik meg. **3. *Parkolóhelyek kialakítása*** **4. *A köznevelési intézmények körüli közútszakaszok forgalomcsillapítása*** Az iskolák közelében a balesetveszélyes forgalmas útszakaszok forgalomcsillapítása, megállóhelyek kialakítása. **5. *Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálóso komplex infrastrukturális fejlesztésekkel (megosztva P2.1.2-vel)*** A projekthez kapcsolódó kerékpárutak kiépítése és a meglévők felújítása **6. *Békéscsaba ipari parkjainak bővítése, iparfejlesztési célra alkalmas területek kialakítása és fejlesztése*** A fejlesztésre kiválasztott zöldmezős terület megközelítésének kiépítése kerékpárúton, járdán, vagy tömegközlekedéssel. *7. Belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon.*

	8. Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson. *9. Kerékpárforgalmi létesítmény építése és belterületi utak fejlesztése Kétsoprony-ban.* *10. Belterületi utak fejlesztése Újkígyóson.* *11. Belterületi utak korszerűsítése Csorváson.* *12. Belterületi útfejlesztések Gerendáson.* *13. Kerékpárforgalmi létesítmény építése és kapcsolódó karácsonyosrét fejlesztések Kétsoprony-ban.*
A hálózat városrészi lehatárolása	Minden városrész és 5 járási település.

6.4 Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése

Kódja	Megnevezése
Beavatkozási terület megnevezése	**P1.3.2 A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazete volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazetnak azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben gondol.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak, felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).
Beavatkozás hálózatos jellege	Nem értelmezhető.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A városi imázsépítés és városmarketing (P1.2.3) stratégiai kontextusában a turisztikai marketing tevékenységek egyre fontosabbé válnak Békéscsaba számára is. A Gyula-Békéscsaba turisztikai térség vonatkozásában felerősödő (központi) marketing tevékenységen túl a városnak és térségének is aktívabbnak kell lennie láthatósága növelése érdekében. A városi Tourinform Iroda működése ezt szolgálja. Cél, hogy kiadványai, információi és nyújtott szolgáltatásai erőteljesebben és hatékonyabban szolgálják a város és térsége ismertségét. Cél, hogy pl. a digitális város / okos város fejlesztések részeként folyematosan frissülő adatbázisukra (pl. szolgáltatói platformi) épülő szolgáltatásaik változni hozzanak a működési hatékonyságot illetően. **Projekt**: A beavatkozási területhez az FvS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg.
A hálózat városrészi lehatárolása	Nem relevans.

9.2.2 Település- és térség mobilitás- (közlekedés) fejlesztéseinek bemutatása és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

Kérdés	Válasz
Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.2.b) A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése – TÉRSÉGI FEJLESZTÉSEK**
Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a légszennyezés redukálása is fontos cél. A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése mind a két célt szolgálja. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás hálózatos jellegű. A kerékpárút- és közúthálózatot, illetve a tömegközlekedési hálózatot fejlesztő beavatkozások jobb szolgáltatást nyújtó infrastruktúra-rendszert alakítanak ki.
A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a kerékpáros- és tömegközlekedés támogetása, versenyelőny kialakítása a gépjárműhasználattal szemben. Cél a két közlekedési mód használói körének bővítése, illetve a személygépjármű-használat minél gyakoribb kiváltása. A gépjármű-közlekedés fejlesztése a hálózati hiányosságok pótlására irányul. Cél, hogy megfelelő minőségű útszakaszokon, minél rövidebb távolság megtételével – a gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedést nem hátrányba szorítva – elérhetőek legyenek a helyi lakosok úticéljai. **Projektek:** 1. ***Békéscsaba városának bekötése az európai és magyar gyorsforgalmi út hálózatába: M44 fejlesztése*** Az M44 és az M5 autópálya végleges formájú összekötésének befejezése, az M44 autópálya határig való továbbvezetése és bekapcsolása a romániai hálózatba, a 47. j. út négynyomúsítása. 2. **Vasúti kapcsolatok fejlesztése:** Békéscsaba-Lökösháza (2025-re megvalósult) és Szeged-Békéscsabe-Gyula korszerűsítési projektek megvalósítása. 3. ***Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése*** A projekt célja a térségi települések jó minőségű kerékpárúttal történő összekapcsolása, a hiányzó szakaszok pótlása. 4. ***Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása – 2025-re megvalósult*** A projekt célja a helyi értékek és hagyományok megőrzését elősegítve, a térség turisztikai vonzerejének növelése. A turista- és kerékpárút Békéscsaba, Doboz és Szabadkígyós területén halad keresztül. 5. **Zajcsökkentő fal létesítése a 44-es főút mentén**

A hálózat városszerkezeti lehatárolása	Nem releváns.

6.5 Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend)

6.5.1 Zöld átállás menetrend

A városi zöld átállás megtervezése, céljainak, stratégiájának és a megvalósítást szolgáló projekteknek az azonosítása részvételi tervezésen alapuló, hosszú folyamat. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítésénél hosszabb időtávot igényel egy város klímaalkalmazkodási stratégiájának és megvalósítási tervének részletes kidolgozása, így az FVS keretében egy menetrend készül, mely kialakítja a város zöld finanszírozási keretrendszerét, alapját képezi a zöld átállás megvalósításának, és kialakítja az ütemtervet, amely alapján az átállás kidolgozása (projektek, finanszírozás, monitoring stb.) megtörténik 2026. augusztus 31-ig [35]

6.5.1.1 Előkészítés

A zöld átállás menetrend elkészítéséhez a jelenlegi helyzet zöld dimenzió menti bemutatásából kell kiindulni az FVS Módszertani Kézikönyv alapján. A zöld dimenzió által érintett hat szempont:

1. az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése,
2. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás,
3. a vízi erőforrások fenntartható használata és védelme,
4. a körforgásos gazdaságra való áttérés,
5. a szennyezés megelőzése és csökkentése,
6. a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

Az éghajlatváltozás mérséklése

Az éghajlatváltozás felgyorsulásához jelentősen hozzájárul az emberi tevékenység okozta üvegházhatású gázkibocsátás, melyet főleg a fosszilis energiaforrások elégetése okoz (földgáz, kőolaj, kőszén). Az éghajlatváltozás mérséklése az ÜHG[36] kibocsátásának csökkentésével és ezen gázok elnyelésével érhető el elsődlegesen. Ennek keretében növelni kell a – lehetőleg minél nagyobb CO_2 megkötő képességű – növényekkel borított felületeket, csökkenteni kell az energiafelhasználást, illetve a fennmaradó szükséges energiafelhasználást minél nagyobb arányban megújuló energiaforrásokból kell biztosítani.

A térségben jelenleg alig találhatók erdőségek, így jelentős potenciál adódik (akár többfunkciós) erdőterületek kialakítására, és ezáltal a szén-dioxidmegkötés növelésére. Az energiafelhasználás csökkentése történhet a nem feltétlenül szükséges energia fel nem használásával (pl. autóhasználat helyettesítése, elektromos eszközök használatának csökkentése), illetve energiahatékonyság növelésével (pl. szigetelés, fűtéskorszerűsítés, világítás korszerűsítése). Az utóbbi két módszerben szintén jelentős potenciálok vannak a térségben, bár az energiahatékonyság növelése sok esetben jelentősebb méretű források felhasználását igényli. A megújuló energiák minél szélesebb körű hasznosítása terén is óriási lehetőségei vannak a járásnak, azonban sok esetben ez is forrásigényes beruházásokat igényel.

[35] Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv
[36] üvegházhatású gáz

A térség külterületein jelenleg a mezőgazdasági hasznosítás dominál, döntően szántók képében. Jelentős fásítási programok nem zajlottak az elmúlt években. A lakosság, a helyi szereplők és az önkormányzati intézmények körében azonban egyre népszerűbb a megújuló energiatermelés (pl. hőszivattyús, geotermikus energiát és biomasszát hasznosító, illetve napelemes rendszerek révén), és ennek további jelentős növekedése várható a jövőben, melyet az energiaárak várható emelkedése tovább fog erősíteni. Azonban egyelőre a megújuló energiatermelés aránya nem számottevő. A magasabb energiahatékonyságot célzó beruházások folyamatosan zajlanak a térségben élők és a térségi szereplők megbízásából.

Békéscsaba MJV Önkormányzata számos lépést tett az éghajlatváltozás mérséklése érdekében a közelmúltban. Ez elsősorban a korábbiakban bemutatott SMART GRID rendszerek, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek útján történt meg. Mindezen felül a békéscsabai belterületi fatelepítések is ide sorolhatók, bár a magyarországi településekhez képest Békéscsabán továbbra sem tekinthető magasnak az ÜHG gázokat elnyelni képes zöldfelületek kiterjedése.

Az éghajlatváltozás mérséklése, illetve az alkalmazkodás segítésére Békéscsaba több stratégiai dokumentumot is készített. Ezek a 2021-ben felülvizsgált SECAP és a szintén 2021-re elkészülő városi Klímastratégia. Ezek célrendszere a 77. és 78. táblázatban látható.

A vállalás a beavatkozási terület (BT)	2021 (Vállalás BT)	2030 (Vállalás BT)		2050 (Vállalás BT)	
Üvegházgáz (ÜHG) kibocsátás csökkentése (ÜHG kibocsátás alapévben)	270 511,22	180 000	-30%	90 000	-67%
A közösségi közlekedés (buszok) által okozott ÜHG kibocsátás csökkentése	36 000	-	-20%	-	-
A személygépjárművek használata által okozott ÜHG kibocsátás csökkentése	27 000	-	-35%	-	-
A közlekedési célú állattartó szarvasmarhák ÜHG kibocsátás csökkentése	15 000	-	-40%	-	-
A közlekedési célú állattartó juhok ÜHG kibocsátás csökkentése	1500	-	-40%	-	-
A települési zöldterületek növelése a zöld övezet területének bővítésével	500	+250 ha	-	-	-

78. táblázat: Békéscsaba céljai az éghajlatváltozás mérsélésére a klímastratégiájában

A vállalás a beavatkozási terület (BT)	2018 (Vállalás BT)	2030 (Vállalás BT)
Önkormányzati épületek, létesítmények fűtésének	5267	-44,28%
A közlekedési célú önkormányzati járművek	9618	-125,41%
Közvilágítás korszerűsítése	90 570	-53,51%
Önkormányzati közlekedés	1545	-118,78%
Ivóvíz- és szilárd hulladékgazdálkodás emissziói	11 406	-18,59%

[37] A vállalást 1a-ban fogalmazza meg a dokumentum.

[illegible]	101	0%
[illegible]	1218	-41,69%
[illegible]	43 766	-27,22%

75. táblázat: Békéscsaba néhány egészségügyi mutatójának változása a 2000-es években

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

Az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás hozzájárul a várható jövőbeli éghajlat által az emberekre, a természetre és a gazdasági tevékenységre gyakorolt kedvezőtlen hatások kockázatának csökkentéséhez. Békéscsaban az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásai leginkább az árvizek és belvizek kialakulásában, a csapadék szezonálisabb eloszlásában és csökkenő mennyiségében, illetve a hőségnapok számának növekedésében érhető tetten.

Békéscsaba MJVÖ az elmúlt években figyelmet fordított a zöldfelületi fejlesztésekre (pl. faültetések, zöldterületek növelése), ami azért is kiemelten fontos, mivel a térségben igen keves az erdőterület. Az új és bővülő értékű zöldfelületek ezért kettős hatással (pl. hőségnapok száma és átlaghőmérséklete), illetve idealisabb mikroklímát biztosítva a lakosság számára az alkalmazkodás eszközéül is szolgálnak. Mindezen felül a terség vegzadalkodását is segíthetik, így akár vagyonvedő funkcióju is előtérbe kerülhet.

Békéscsabán szükség lesz a vízgazdálkodas és a csatornahalozat fejlesztésére a klímaváltozas miatt (is). A csapadek szezonálisabb eloszlását, az aszályos periódusokat, a belvizveszélyt és a várhatóan csökkenő csapadékmennyiséget tudatosabb csapadékvízgazdálkodással és a térségi csatornahalózat fejlesztésével lehet mérsékelni.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás segítésere Békéscsaba egy stratégiai dokumentummal is rendelkezik. A 2021-re elkészülő városi klímastratégia átfogó célja: *a lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodását elősegítő intézkedéseket hosszú távon biztosítani a felmelegedő és szaporodó klíma hatásainak kivédését a közegészségügyi és szociális intézményrendszer megerősítésén, városrendezési- és fejlesztési lépéseken, illetve hatósági intézkedéseken keresztül.*

Az átfogo célhoz az alábbi specifikus célok kapcsolódnak:

- *A1 célkitűzés: A klímavédelem és adaptáció szempontjainak érvényesítése a város stratégiai dokumentumaiban és döntési folyamataiban;*
- *A2 célkitűzés: Az érzékeny gazdasági ágazatok alkalmazkodóképességének segítése;*
- *A3 célkitűzés: A humán-egészségügyi, valamint katasztrófavedelmi kockázatok csökkentése településfejlesztésen és speciális építészeti eszközökön keresztül;*
- *A4 célkitűzés: A természeti és épített környezet elemeinek és rendszereinek klímaadaptációt figyelembe vevő fejlesztése.*

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme

A vízi erőforrások tekintetében a felszíni és felszín alatti vizeket is szemléletbe kell venni. A felszíni vizek esetében – a korábban leírtak szerint – a Kettős-Körösbe közvetlenul kerül bevezetésre nyers települési szennyvíz, az Élővíz-csatornába közvetlenül kerül magas sótartalmu és szociális szennyvíz, és közvetetten feltehetően olajos szennyvíz. A békéscsabai fürdő használt vizének befogadója az Élővíz-csatorna. Felszíni és felszín alatti szennyeződés tehát kimutatható a vizsgált területen és kimutatható

a talajvíz állattartásból és mezőgazdaságból származó terhelése is. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunalis és ipari szennyvízterhelés mertek etol függoen alakul. Emellett fontos megjegyezni, hogy a térség osszes elvezetett és elszállított szennyvize III. fok-ozatú (a nitrogén és foszfor eltávolítást biztosító) tisztítási nyújtó szennyvíztisztító telepekre kerül.

A felszín alatti vízkészletekre a bevizelvezetés negatív hatással lehet. A vízminőség szintén nem kielégítő, a Körös-Maros köze a romló kategóriába került (NO_3, SO_4, NH_4, EC) értékek szempontjából. A kedvező termálvíz-beszerzési lehetőség Békéscsabara is jellemző, azonban a fűdőüzemi felhasználáson túl sokáig nem volt érdemi előrehaladas az energiahasznosítás területén. Ezen a téren óriási előrelépést jelent az MVP keretében megvalosulo geotermia projekt, mely egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével valosul meg – első körben önkormányzati fenntartású épületek fűtését kivátva.

A körforgásos gazdaságra való áttérés

A térségben a korforgásos gazdaság jelenleg leginkább a hulladékgazdálkodáshoz kotődik. A háztól mentő szelektiv és a zöld hulladék begyűjtése átlagosan havonta egyszer-egyszer történik meg. A kozszolgáltató a varos kulteruleten válogatóüzemet működtet, melyre a közterületeken, bevasárlóhelyei mentén elhelyezett 73 darab szelektiv hulladékgyűjtő sziget hulladékát is elszállítják. A térségben növekszik az elszállított hulladékmennyiség az utóbbi években, bár a növekvő mennyiségen belül a szelektiv hulladék aranya is emelkedik. A DAREH kompozitálási tevékenységet is végez, így csokkentve az elhelyezésre kerülő szerves anyag mennyiségét. A járás lakossága a kijelolt környező járásokban lévő hulladekgyűjtő udvarokat használhatja.

A körforgásos gazdaság másik fontos eleme a szennyvíztisztítás. A szennyvíztelepen keletkező szennyvíziszapból rothasztásos technológiával biogáz nyernek ki, amit a szennyvíztisztító energiafogyasztásának csökkentésére hasznositanak. Emellett a szennyvíziszap mezőgazdasági hasznositásra kerül.

A szennyezés megelőzése és csökkentése

A szennyezés megelőzése és csokkentése a vízbe, talajba, vagy a levegőbe történő szennyezőanyagok kibocsátásának megelőzésére, csokkentesere iranyul. A vizek szennyezését a korábban látható szennyvíztisztító-beruházások, illetve a szennyvízhalozatok bővítése segítette. Azonban négy járási településen meg továbbra sem épült ki szennyvízhalozat. A szippantóautok elsősorban a bekescsabai szennyvíztelepre szállítják a szennyvizet, azonban a kommunális szennyvíz talaj- es talajvízterhelése valószínűleg problémát jelent a járásban a kimutatott szennyeződések alapján. A vizek egyéb szennyezése „A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme" részben olvasható.

Békéscsaba vizsgált talajai nehézfémtartalom vonatkozásában csak mérsékelten szennyezettek, a lakosságra nézve jelentős környezeti kockázatot nem jelentenek. Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város és a járás közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdalkodo mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. Gondot jelent Békéscsabán és a térség több pontján a magas talajvízállás, a művelt területek egy része belvízveszélyes, valamint hosszú távon is jelentkező talajvédelmi kérdés a másodlagos szikesedés.

Magyarország egész területén az európai átlagértéknél magasabb szallopor-koncentráció, mely alól a járás területe sem képez kivételt. A minőségromlás a fűtési időszakra esik, hiszen a szallopor szennyezettség kétharmada a lakossági fűtésből ered. A lakosság általi légszennyezőanyag-kibocsátás elsődleges okaként említhető az, hogy a környezeti és egészségi szempontból rendkívül ártalmas tüzelőanyagokat a lakosság gyakran elavult berendezésekben, nem megfelelő tüzelesi technikával egetti el, ami tovább fokozza a károsanyag-kibocsátást. Békéscsabán a szállópor a legfőbb légszennyező komponens. A fűtési rendszerek levegőterhelése mellett a közlekedés is negatív hatással van a levegő minőségére. Az ipari légszennyezés elsősorban a létesítmények szűkebb környezetét érinti, míg a mezőgazdasági tevékenységek esetében a termőterületek elhelyezkedéséből adódóan a szálló és ülepedő por szennyezésének az uralkodo szelirányok felol lített leginkább a város. Bekescsaba a levegominőségének javitasára is hangsulyt feltet. Ennek köszönhető, hogy 2020-ban elkeszült a varos fekilvizsgalt Levegominoségi terve, részben a levegőminőség javitasa érdekében fejlődik a térség kerékpárút- es elterűlőút-halózata, részben a levegőminőség fejlesztése indokolja a terség epuletenergetikai beruházásait, a közösségi közlekedés jarműparkjának elektromos meghajtásura cseréjét, illetve a városi zöldterületfejlesztéseket és fasitást. A város által megvalósuló LIFE HungAIRy projekt szintén a levegominőség monitorozását es javitását szolgálja.

A Levegőminőségi terv a főbb fejlesztési irányokat is kijelöli:

1. Levegominőség folyamatos monitorozása a jelenleg is működő, illetve a később kivitelezésre kerülő automata mérőállomáson
2. A helyi tömegközlekedésben elektronikus tömegközlekedési eszközök elterjesztése és fenntartasa
3. Lakossag szemléletformaló tevékenység
4. Az országos szabályozások betartatása erdekében a helyi rendvedelmi szervekkel történő folyamatos együttműködés
5. Közuti járművek folyamatos muszaki ellenőrzése, vizsgálata
6. Ökomenedzser irodák működtetese
7. Hőmodernizációs adokedvezmény és füstmentes lakóövezetek kialakítása
8. Folyamatos hatósági ellenőrzések végzése

A közuti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a Békéscsabát atszelo 44-es, 47-es foutak mentén volt jelentős az elkerülő utak kiépítéséig. Bekescsabán a nappali időszakban és a reggeli 5-6 ora közötti időszakban a közuti forgalom határozta meg a zajterhelést, a vasút zaj elsősorban éjszaka dominans. A repülőtér zajvedelmi szempontból is az előírásoknak megfelelően működik, bar a repulotér bővítését követően növekedhet a zajszennyezes. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt ipari területekből kettőt rögzit a város 2014-es fejlesztési terve.

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

A térségben a természeti ökoszisztémák helyzetet nagyban befolyasolja az evszazadok alatt kialakult tájhasználat. A járás kivaló és jo termőhelyi adottságú területein, illetve a települések külterületeinek egyéb részein is jellemzően az intenzív mezogazdasági művelés a meghatározó, ezen ezeken a területeken, illetve a beépített területeken természeti ózeli ökoszisztemakról nem beszélhetünk. Az erdők övezete csak foltokban jelenik meg a járásban, míg az Ökológiai hálózat elemei főleg Szabadkigyós és Doboz területén koncentralódnak, de Békéscsabán és Ujkigyóson is vannak lehatarolt területegységek (az OTrT alapján).

Bár országos jelentőségű védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) Békéscsaba közigazgatási területén nem találhatoak, harom Natura 2000 terület is fekszik a varos külterületén. Ezek közül kettő (Körösközi erdők, Gyula-Szabadkigyósi gyepek) különleges természetmegorzesi területnek számít, leven közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmet szolgálják. A jelzett Natura 2000 területek a járás több települését is érintik, elsősorban Dobozt (Körösközi erdők) és Szabadkigyóst (Gyula-Szabadkigyósi gyepek, Kigyósi-puszta). A Kigyósi-puszta különleges madárvédelmi területnek számít, leven ritka es veszélyeztetett madárfajok költő-, tapaszkodó- es vonuló helyének védelmét szolgálja.

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteket azonosít a természet iméllő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében. A Békéscsabai járás településeinek érintettsége két fontosnak minősített érzékeny természeti terület vonatkozásában áll fenn. Az egyik ilyen terület a Gyula-Dobozi ártér (érintett járási települések: Békéscsaba, Doboz), a másik pedig a Kigyósi területek (érintett járási települések: Békéscsaba, Újkigyós, Szabadkigyós).

Békéscsaba bel- es kulteruletenek vedett tájrészletei, tajmaradványai (padasok, tavak, csalitosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, retek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsulhetetlen erteket jelentenek. A varos legnagyobb parkja a Szécheny liget, illetve a Gyulai út melletti Parkerdo. A külterületen fekvő jelentős zöldterületek közül kiemelt statusszal bír a Posztelek határában az 1990-es evek óta működő genrezervatura. Békéscsaba (és környezetének) kiemelkedő tájeleme az Élővíz-csatorna. Az Önkormányzat reális célként tekint arra, hogy ezen terület egy mindenki számára – elsősorban rekreációs célból – használható, sokfunkciójú egészséges ökológiai rendszerré, ökológiai zoldfolyosóvá váljon.

Békéscsaba Klímastratégiája a zöldfelületek nagyságának növelését, az erdősültségi fok növelését – mind a városon belül, mind pedig a városi körülvevő vederő formajában – a középtávú időszak feladatakent azonosította. Az ökológiai fenntarthatóság erősítésének fontos elemeként határozta meg a zöldfelületi hálózat (ökologiai folyosó) fejlesztését, az Élővíz-csatorna mentén fekvő sávot pedig a zold- es kékhalozatok kiemelt helyszinekent jelolte ki.

Békéscsaba tágabb környezetét érinti az ún. naturpark koncepció megvalósítása, amely a Körösök mentén, alapvetően a fenntartható turizmusra építve megóvja és fejlessze a terség természeti, épített és kulturális értékeit. A Körösök Völgye Natúrpark Egyesület fő célja a serulékeny ökoszisztéma stabilitásának megőrzése, a fenntarthatóság elvén alapuló társadalom-környezet-gazdaság rendszer optimalis kialakítása, továbbá a területfejlesztes, vidékfejlesztes, értékvedelem, a környezeti neveles, turizmusfejlesztés es a terség szervezetinek integrált támogatása. A Körösök Völgye Natúrpark 2007 óta működő békéscsabai latogató központja a terség növény- es állatvilágát, folklórját és általában véve a tajegység hagyományait mutatja be. A járáshól a Körösök Völgye Naturpark elsősorban Bekéscsabat es Dobozt érinti.

6.1.1.2 Célok megfogalmazása az rendszerezve, zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A városi zöld átállás komplex célrendszere a városi karbonsemlegességi cél elérését szolgálja. Ennek kidolgozása az FVS elkészítésére jelenleg nyitva álló időkereten túlmutató feladat, és az érintettek széleskörű bevonásával, egyeztetésével valósulhat meg.[341] Ez a zöld finanszírozási keretrendszerben történik meg 2024-ig. Ebből fakadóan Békéscsaba MJVÖ jelenleg egy előzetes célrendszert fogalmaz meg az előkészítő részben szereplő állításokra támaszkodva. A célok kijelölésénél figyelembe vettük a zöld város dimenzió fentebb már említett hat fő szempontját.

Az FVS célrendszerében 3 stratégiai cél és összesen 6 részcél kapcsolódik a zöldülő város dimenzióhoz (79. táblázat). Az egyes szempontokhoz való kapcsolódást számokkal jelöltük a részcélok rubrikáiban. A legerősebb kapcsolódások vastagított számokkal láthatók a részcélok oszlopban.

Stratégiai célok	Részcélok
S1 Versenyképes és fenntartható gazdaság, a helyi gazdaság szereplőinek összefogása, a térségi gazdasági együttműködések erősítése	R1 A helyi gazdaság tevékenységét szélesítjük, felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus, a kulturális és kreatív gazdaság) A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,5.,4.,5.,6.
	R1 A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindenközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét. A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1 ,2.,3 ,4.,5.,6.
S2 Élhető, vonzóan fejlett települési környezet, kiemelt városi és térségi közlekedési fejlesztések	R2 A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg: tömegközlekedés, kerékpáros és gyalogos közlekedés, a közlekedési infrastruktúra hiánytalan. A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,5.,6.
	R3 A települési környezet fenntartható módon működik – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,2.,3.,6.
	R4 A helyben előállított megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,5.
S3 Közösségi összefogás, együttműködés, innovatív, hatékony és fenntartható közszolgáltatások, digitális fejlesztések, városi közösségek	R1 Az önkormányzat fenntartási intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében. A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,2.,3 ,4.,5.

80. táblázat: Az FVS célrendszerében a zöldülő város dimenzió

A zöld átállás menetrend célrendszere a Békéscsabai járás településeit érinti elsősorban, de közvetetten kihat a varmegyere, az országra, sőt, az ÜHG kibocsátás csökkenésével minimális mértékben a teljes bolygóra. A zöld átállás beavatkozási területei minden esetben pozitív hatással vannak a települési környezetre.

[341] Forrás: FVS Módszertani Útmutató

Z1 Szemléletformálási akciók a klímavédelem érdekében

A szemléletformálási akciók a klímavédelem, az energiatakarékosság, a közlekedés és a környezeti értékek köré összpontosulnak. Cél, hogy a térség lakossága és önkormányzati, gazdasági és egyéb szereplői minél több információhoz jussanak ezen tématerületeken. Fontos, hogy a lakosság és a helyi szereplők gondolkodásába minél jobban épüljön be a klíma-, energia- és környezettudatos szemlélet, a lakosságnak és a helyi szereplőknek igénye legyen az élettér tudatos alakításában és védelmében való részvételre.

Beavatkozási területek

Z1/B1 Energiatakarékossággal és megújuló energiákkal kapcsolatos szemléletformáló akciók	Z1/B2 Közlekedéshez kapcsolódó szemléletformáló akciók	Z1/B3 Környezeti értékekkel és környezetvédelemmel (pl. helyes lakossági fűtés) foglalkozó szemléletformáló akciók	Z1/B4 Klímavédelmi és környezetvédelmi akciók szervezése a közoktatásban
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 5.	1., 5.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei a járásban

A járás összes települése érintett

Z2 Az ÜHG emisszió csökkentése megújuló energiaforrások használatával

A térség ÜHG emissziójának döntő része az energiafogyasztáshoz és az energiatermeléshez kötheto CO_2 kibocsátásból adódik. Ezen belül a háztartások fűtése jelenti a legnagyobb problémát, de az önkormányzati és a gazdasági szféra szerepe is számottevő. A cél magában foglalja az energiahatékonyság és a megújuló energiák fogyasztók általi közvetlen termelésének növelését (pl. épületfelújítás; szigetelés; fűtés- és egyéb gépészeti korszerűsítés; napelemek telepítése épületekre vagy burkolt felületekre), illetve az energetikai rendszerek „felokosítását", rugalmasságát lehetővé tevő megoldások elterjesztését (pl. szenzorok és okos mérők telepítése, illetve energetikai rendszerbe integrálása, távvezérlés kialakítása). Ez klíma- és környezetvédelmi, illetve a térségi szereplők fenntartható gazdálkodása szempontjából is nélkülözhetetlen.

Beavatkozási területek

Z2/B1 Lakóépületek energetikai korszerűsítésének, „felokosításának" és a megújuló energia hasznosításának ösztönzése	Z2/B2 Geotermikus alapú távhőellátó rendszer fejlesztése, illetve a távhőtüs kialakítása	Z2/B3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése, „felokosítása" és megújuló energia hasznosítás megvalósítása	Z2/B4 A helyi vállalatok működésének energiahatékonyabbá tételének, „felokosításának" és a megújuló energiatermelésre irányuló beruházások ösztönzése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 2., 5.	1., 5.	1., 2., 5.	1., 2., 5.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett	Békéscsaba	A járás összes települése érintett

Z3 Zöld átállás a közlekedés területén, a közlekedési módok előtérbe helyezésével

A cél magában foglalja az alacsonyabb emissziót jelentő közlekedési módok előtérbe helyezését és infrastruktúra-hálózatuk fejlesztését – településen belüli és települések közötti közlekedés esetében egyaránt. Ez egyrészt a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek javítását és kiterjesztését jelenti, másrészt a közösségi közlekedés modernizálását (pl. korszerű járműállomány, valós idejű menetrendek, egyes közlekedési módok közötti átjárás és intelligens útvonaltervezés).

A cél beavatkozásai közé sorolható a parkolás okos fejlesztése, a változó forgalmi viszonyokat állandóan figyelő, intelligens forgalomirányítás kialakítása. A cél hozzájárul a felesleges gépjárműhasználat elkerüléséhez, a forgalmi torlódások mérsékléséhez, a légszennyezés és az ÜHG kibocsátás csökkentéséhez.

Beavatkozási területek

Z3/B1 A gyalogos közlekedés feltételeinek javítása	Z3/B2 A kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása	Z3/B3 A közösségi közlekedés fenntartható fejlesztése	Z3/B4 A parkolás okos és fenntartható fejlesztése	Z3/B5 Az intelligens forgalomirányítás kialakítása
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz				
1., 5.	1., 5.	1., 5.	1., 5.	1., 5.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett	Békéscsaba

Z4 A körforgásos gazdaságra való átállás az újrahasznosítás előtérbe helyezésével

A körforgásos gazdaságra való átállás az újrahasznosítást és az újrahasznosítás előtérbe helyezésével segít minimalizálni a keletkező hulladékok mennyiségét, illetve segít megtalálni a keletkező melléktermékek legideálisabb felhasználási módját. A körforgásos gazdaság zárt ellátási láncok kialakítását helyezi előtérbe, ezzel is kímélve a helyi ökoszisztémát, csökkenti a térség drámportját és ezáltal a térségből kiáramló pénzügyi forrásokat. A rendszer kiterjesztése energiatermelésre és energiamegtakarításra is alkalmas: pl. ide sorolható a csatornarendszer hőenergiájának hasznosítása, az állattartótelepeken keletkező biogáz hasznosítása, az egyes anyagok (pl. üveg) újrahasználásával és újrahasznosításával járó tetemes energiafelhasználás redukálása. A helyi ellátási láncok szélesebb körű alkalmazása energiamegtakarítást és kibocsátáscsökkentést eredményez a kevesebb szállítás és csomagolás, vagy épp szállítás- és csomagolásmentesség révén.

Beavatkozási területek

Z4/B1 A körforgásos gazdaság elterjedésének ösztönzése a gazdaságban	Z4/B2 Hulladékgazdálkodás fejlesztése	Z4/B3 Rövid ellátási láncok kialakításának ösztönzése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz		
1., 3., 4., 5.	1., 3., 4., 5., 6.	1., 4., 5.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett

Z5 A zöldfelületek fejlesztése, bővítése a klímaadaptáció érdekében

A zöldfelületek fejlesztésével, bővítésével javítható a levegő minősége. A nagyobb kiterjedésű és jól tervezett zöldfelületek több por- és egyéb légszennyező anyagot tudnak megkötni. A zöldfelületek bővítése, fejlesztése növeli a térség ÜHG-elnyelő kapacitását. A fotoszintézis révén a jelentősebb kiterjedésű zöldfelületek nagy mennyiségű CO_2-ot kötnek meg. A cél támogatja a települések mikroklímájának javítását is, csökkentve a hősziget hatást. A zöldfelületek például párásítják a településeket levegőt, illetve a párolgatás révén csökkentik a hőmérsékleti maximumokat. A cél megvalósítása a térségi ökoszisztémákat, a helyi bioszférát is fejleszti. A zöldterületek fenntartását is támogatni szükséges. Például digitális megoldások segítségével bizonyos

esetekben előre jelezhető és elkerülhető a növények károsodása, csökkenthető a zöldfelületek fenntartási költsége. A levegőminőség folyamatos mérése és az eredményeinek közzététele is segíti a fenntarthatóbb települési környezet kialakítását.

Beavatkozási területek

Z5/B1 Új zöldfelületek/ zöldterületek kialakítása	Z5/B2 A meglévő zöldfelületek/ zöldterületek fejlesztése	Z5/B3 A zöldfelületek gondozásának fejlesztése, digitális megoldások alkalmazása	Z5/B4 A levegőminőség monitoringrendszerének fejlesztése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	2., 3., 6.	5., 6.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett

Z6 A külterületek fenntarthatóságának és ökoszisztéma szolgáltatásának megőrzése

A térség külterületei döntően mezőgazdasági felhasználás alatt állnak. A korábbi természetes növényborítás (különféle erdőségek) már több száz éve visszaszorulóban van, napjainkra már csak minimális területeken maradtak fenn az erdők. Ebből fakadóan a külterületek ökoszisztéma értéke is jelentősen lecsökkent, illetve a településeket szolgáló funkciók is degradálódtak (pl. por- és szélvédelem, a települési klíma javítása, rekreációs szolgáltatások). A külterületek fenntarthatóságának javítása és a megmaradt természeti értékek védelme nemcsak az éghajlatváltozás mérséklése miatt alapvető fontosságú, hanem gazdasági, egészségügyi és rekreációs szempontból is lényeges.

Beavatkozási területek

Z6/B1 A külterületek beépítésének megakadályozása	Z6/B2 Fenntartható mezőgazdaság ösztönzése	Z6/B3 A mezőgazdasági területek hiányzó ökoszolgáltatásainak létrehozása, védőerdők telepítése	Z6/B5 Veszélyeztetett természeti értékek megóvása
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 3., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 5., 6.	1., 3., 6.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett

Z7 A felszíni és felszín alatti vizek mennyiségi állapotának javítása

A települési felszíni és felszín alatti vizeket számos módon terheli a lakosság és a térség (főleg gazdasági) szereplői. A szennyezések nők esetében visszahatnak a lakosságra. Emellett az éghajlatváltozással egyre szélsőségesebbé válhat a csapadék eloszlása, az éves összmennyiségben is fokozatos csökkenés várható. Ezért kiemelt fontosságú a vízpótlás megoldása, a csapadékvíz minél nagyobb részének helyben tartása és tárolása. Térségi szintű cél a mezőgazdasági és egyéb forrású talajvízszennyezés csökkentése, a talajvíz összetevőinek rendszeres vizsgálata.

Beavatkozási területek

Z7/B1 Csapadékvíz gazdálkodási	Z7/B2 Csapadékvíz helyben	Z7/B3 A csapadékvízgyűjtő-	Z7/B4 A szennyvízhálózat bővítése, kiépítése	Z7/B5 A talajvíz-szennyezés monitoring-

modell és terv készítése	tartásának és felhasználásának ösztönzése	és vízelvezető-hálózat fejlesztése		hálózatának kiépítése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz				
2., 3., 4., 5., 6.	2., 3., 4.	2., 3.	3., 4., 5., 6.	3., 6.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei				
A járás összes települése érintett				

32. táblázat: A zöld mobilitás akciótervi és a beavatkozási területei

6.5.1.5 A zöld átállást támogatásának monitorozási keretében és értékelése

A város zöld átállás részletes megtervezésének irányítója és a strategiai döntések meghozója Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Városfejlesztési Nkft. lesz, a zöld finanszírozási keretrendszer megalkotását külső szakértő fogja támogatni.

A tervezési folyamatban számos helyi, illetve térségi szereplő érintett a járási önkormányzatoktól kezdve a térségi közműcégekben, a békéscsabai közlekedési vállalaton át a különböző hatóságokig, szakmai szervezetekig és civilekig. Ezek mellett a térségi lakosság is véleményezheti és javaslatot tehet a keretrendszer első verziójához kapcsolódóan, illetve a megvalósítás során is lehetőségük lesz részt venni a folyamatokban. A potenciális érintetti kört és a résztvevők tervezés és a megvalósítás során ellátott feladatait a 32. táblázat részletezi.

Szereplők	Részvétel a tervezésben	Részvétel a megvalósításban
Békéscsaba MJV Önkormányzata és a térség egyéb, az adott beavatkozás kapcsán érintett önkormányzatai	stratégiai döntések, finanszírozás	stratégiai döntések, finanszírozás
Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	beszerzés és tervezés koordinálása, adat- és információszolgáltatás koordinálása, véleményezés	beszerzések, partnerség és monitoring koordinálása
Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, monitoring tevékenység
MÁV Személyszállítási Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, monitoring tevékenység
Alföldvíz Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, szemléletformálás, monitoring tevékenység
DAREH Bázis Nonprofit Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, szemléletformálás, monitoring tevékenység
Érintett hatóságok, szakmai szervezetek (pl. OVF, Katasztrófavédelem, MVM)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	országos/regionális rendszerekbe való kapcsolódás biztosítása, megvalósításban való részvétel
Oktatásban érdekelt szervezetek (pl. járási óvodák, Klik Békéscsabai Tankerület)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	környezetei nevelés, szemléletformálás, monitoring, megvalósításban való részvétel

Központ, Békéscsabai Szakképzési Centrum, Gál Ferenc Egyetem)		
Zöld átállás témakörében véleményt formáló civil és egyéb szervezetek	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	szemléletformálás, monitoring tevékenység
Gazdasági szereplők és az őket képviselő szervezetek (pl. kamarák)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	pénzügyi hozzájárulás, CSR, megvalósításban való részvétel
Békéscsabai járás lakossága	véleményezés	opcionális bekapcsolódási lehetőségek a megvalósításba

33. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer tervezésében és megvalósításának szereplői

A zöld finanszírozási keretrendszer tervezése a központi módszertani útmutató megjelenéséhez igazodva 2026-ban tervezett. A keretrendszer-kialakítási folyamat során szükséges a jelen menetrendben lefektetett előzetes célok pontosítása, véglegesítése, a beavatkozási struktúra végső formába öntése, melyek párhuzamosan megtörténik a beavatkozások, illetve a konkrét projektek értékelési és kiválasztási rendszerének kidolgozása. A megvalósítás finanszírozása érdekében üzleti-finanszírozási terv készítése szükséges, mely a költségigények mellé potenciális pénzügyi forrásokat rendel. A zöld átállás előrehaladásának monitorozása érdekében az allokációs- és hatásjelentések rendszere is kidolgozásra kerül. A zöld finanszírozási keretrendszer végleges változata legkésőbb 2026. augusztus 31-ig benyújtásra kerül az Irányító Hatósághoz jóváhagyásra.

6.5.2 Digitális átállás menetrend

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szinte minden városi működési területet érintő kiemelt fejlesztési prioritása a digitális átállás, ami a digitális technológiák alkalmazása által okozott változást jelenti a város és társadalma minden működési területén. A digitális átállás az átlagosnál nagyobb kihívást jelent, ha egy adott város városrészeivel együtt kívánja végig gondolni a digitalizációs lehetőségeket a (köz)feladatok piaci folyamatok és általában az életminőség javításának érdekében.

A digitális átállás előkészítési és megvalósítási szakaszból áll, de ugyanúgy ciklikus rendszerű, mint az FVS stratégiai ciklusa. A digitális átállás menetrend az FVS Cselekvési terv részeként, míg az ennél bővebb tartalmú ún. digitális átállás akcióterv 2024-ben készült el. Békéscsaba általában nem rendelkezik okos város stratégiával vagy egyéb digitális fejlesztésekre rendszerző alapdokumentummal. A digitális város / okos város / smart city fejlesztési dimenzió a legutóbbi időkig jellemzően nem volt stratégiai fontosságú Békéscsabán. Ugyanakkor, a városban történtek digitalizációs tartalmú fejlesztések az elmúlt években, amelyek a Modern Városok Program és olyan uniós programok finanszírozták, mint a LIFE.

Egyre inkább felismerésre kerül a döntéshozók körében is, hogy a digitalizációs folyamatok ad hoc, azaz stratégiai keretbe nem foglalt fejlesztései önmagukban ugyan hasznosak lehetnek, de nélkülözik a rendszerszemléletet, ami a digitális városfejlesztések egyik legfontosabb jellemzője. Békéscsabán a tervezési keretek hiánya jelentős kockázati tényezőként értékelhető, egy olyan helyzetben, amikor a sikeresség egyik fő tényezője a digitális eszközökön és adatok gyakorlatias hasznosításán múló fenntarthatóság.

A digitális megoldások alkalmazásánál érvényesítendő kritériumok és általános városfejlesztési célok Békéscsaba MJV esetében is érvényesek:

- az innováció – újszerű megoldások bevezetése a hétköznapi életet könnyítő szándékkal
- az egyes városi működési területek hatékonyságának (pénzügyi, társadalmi, működési) javítása
- a társadalmi hasznosulás, társadalmi bevonás
- a fenntarthatóság - környezettudatosság szempontjainak szem előtt tartása

6.5.2.1 Előkészítés

Az FVS Módszertani Kézikönyv iránymutatásainak megfelelően elsőként a digitális átállásra történő felkészültség bemutatása történik. Ebben az alfejezetben az FVS megalapozó részének tematikus fejezeteit végigkísérő digitalizációs tartalmú elemzési kérdésekre adott értékelő válaszokat rendszerezzük.

Az információk rendszerezésének alapja a nemzetközi szinten is alkalmazott hat okos város témakör.[342] Ezeken belül mutatjuk be, hogy

- mi történt eddig a városban a digitalizáció előmozdítása érdekében,
- mely városi működési területeket (alrendszereket) érintették a beavatkozások és ezeknek vannak-e esetleg térségi vonatkozásai;
- milyen működési területen jelentenek továbblépési lehetőséget a megkezdett fejlesztések.

1. Okos/digitális kormányzás: Fő tartalmi eleme az e-kormányzás és e-közigazgatás elterjedése, amiben az önkormányzatok a főszereplők – az önkormányzatok fejlesztő tevékenysége fontos az egyén és a helyi, ill. országos digitális rendszerek közötti kapcsolatok megteremtésében. Az okos kormányzás a digitális elemeken túlmutatóan magában foglalja a partnerségi együttműködések előmozdítását is[343].

Fejlesztések kiinduló helyzete Békéscsabán:

A digitális város, mint adatalapú és technologiaintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevéssé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Ennek megfelelően a szükséges erőforrások biztosítása és a folyamatokat, rendszerépítést támogató önkormányzati koordináció is elmaradt. Fontos tehát a tematerülethez kapcsolódó lehetőségek és előnyök szélesebb körű megismerése. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán.

- Az Önkormányzat honlapja[344] átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztosításával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segedletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.
- Az e-Papír egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek.

[342] Smart City Tematerületek – Metrodat-javaslat (2020)
[343] Forrás: Városfejlesztés 2.0 (2017) – Okos városok és a digitális átállás kihívásai Magyarországon
[344] https://bekescsaba.hu/szolgaltatasok/ugyintezes-elektronikus-ugyintezessel

A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet ezen a felületen.

- Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adónyomtatványok, építményadó; gépjárműadó, helyi iparűzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó [magánfogyzött párlat]; jövedelemadó [termőföld berbeadás]; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetőek.
  Az elektronikus úton elindított ügyek esetében még nem beszélhetünk arról, hogy a folyamat minden lepése digitálisan intézhető. Ez egy fontos továbbfejlesztést igénylő terület.
- A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (bekescsaba.hu), illetve a „Békéscsaba Megyei Jogú Város" közösségi média felülete a facebook-on (@bekescsa.varos). Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, honlapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi polgárokat.
- A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás, amely mind Androidos, mind iOS-es okostelefonra ingyenesen telepíthető. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. Többek között a vonat- es autóbusz-menetrendi információk, a közkifolyók és a nyilvános mosdók címei, a közterületi hibabejelentő, az orvosi ügyelet legfontosabb jellemzői is elérhetőek segítségével. Emellett a taxiállomások telefonszámai is lekérhetőek és akár taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül, továbbá parkolást elősegítő menüpont is megtalálható az appban. A kultúraszerető lakosok számára a Jókai Szinház is kínál – számos funkcióval bíró – mobil alkalmazást, de említési érdemel még a Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációja is. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható.

2. Okos mobilitás: A nem motorizált (gyalogos és kerékpáros) és közösségi közlekedési módok terjesztése és népszerűsítése, azaz a zöld átállás menetrendjei összhangban a környezeti terhelés csökkentése tartozik ebbe a digitális / okos város dimenzióba. További elemek a multimodális elérés fejlesztése a közlekedési ágak közötti rendszer szintű kapcsolatok megteremtése, valós idejű utastájékoztatás, valamint igény alapú közlekedési szolgáltatások bevezetése. Mindezeket a törekvéseket erősíti a közlekedési és környezeti monitorozás eszközeinek kiterjedt alkalmazása – ezzel együtt az adatalapú forgalomszervezés lehetőségének az erősítése is.

Fejlesztések kiinduló helyzete Békéscsabán:

- A MVP keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. Kiserleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen lévő

parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórház parkolójában található ilyen rendszer.

- Az Inteligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása c. beavatkozás tervezése lezajlott. A megvalósításhoz szükséges forrás rendelkezésre állása esetén a beruházás keretében az Önkormányzat elektromos buszokat kíván beszerezni, azok üzemeltetéséhez szükséges telephelyet és töltő infrastruktúrát létesíteni, valamint inteligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert létrehozni, hogy a 0 kibocsátású buszok a városi közösségi közlekedésbe bekapcsolódva elősegítsék a városi közösségi közlekedés által kibocsátott légszennyezés csökkentését, növeljék a szolgáltatás színvonalát és ezáltal hozzájárulnának a növekvő motorizáció miatt a városi közlekedési rendszerre, környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentéséhez, ösztönözve a kedvezőbb modal split irányába történő váltást.
- **Közlekedésbiztonságot támogató digitális berendezések** még nem kerültek telepítésre Békéscsabán. Indokolt ugyanakkor elsősorban a forgalomban részt vevő rendkívül sérülékeny gyalogosok és kerékpárosok fokozott védelme, különösen a közlekedési útvonalak találkozásainál (gyalogátkelők, kerékpáros és közutak találkozása stb.) Az ilyen típusú fejlesztések a városrészség településein sem jelentek még meg.

Kapcsolódó MVP fejlesztés a SMART GRID rendszer kialakítása (II. ütem), amelynek elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz közlekedés megújuló energiával történő ellátása.

3. Okos gazdaság: A vonatkozó okos város tartalmai a vállalkozások adminisztratív feladatait egyszerűsítő felületektől a publikus vagy publikus szűrt kimenetekkel rendelkező fejlesztési adatbázisokon át sok területre kiterjednek. Az önkormányzatok részéről az okos gazdasági dimenzió az integrált szolgáltatói csomagok biztosítása, a gazdaságélénkítést, hálózatepítést és befektetésösztönzést szolgáló adatbázisok kezelése.

- A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A jelen Stratégia elkészítésével összefüggésben körükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala, 35%-nál csak közepesnek értékelhető az, míg 5% esetében kifejezetten gyengének számít. A következő öt évben a cégek 42 százaléka tervez jelentősebb informatikai beruházást.
- Békéscsaba MJV Önkormányzata gazdaságelénkítési céllal fejlesztett és menedzselt vállalkozói adatbázisokkal nem rendelkezik – befektetői marketing tevékenysége során kevéssé, ill. nem alkalmaz digitalizált, adat alapú eszközrendszert.

4. Okos környezet: A környezeti fenntarthatóságot érintő összes tevékenység (megújuló energia hasznosítás – smart grid és azok irányító digitális rendszerei) ebbe a körbe tartozik városi léptékben, rendszerszinten és az egyes épületek szintjén is. A környezet állapotának folyamatos monitorozása alapvetően fontos a helyi fejlesztési döntések meghozásához. Lényeges tartalmi pont az ökológiai tudatosság növelése minden társadalmi szinten és csoportban.

- A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomon követését. Az UTU hat különálló rendszert integrál magában (lámpatestek, Wi-Fi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, térfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment). A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer

lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatika alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti az üzemeltetési feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyítva ezzel a folyamatos fejlődésére.
A rendszer kiépítése folyamatban van, azaz a fent említett elemek még nem rendeződtek egységes rendszerbe.

Átfedésben a zöld átállás témakörrel az energiahatékonyság előmozdítása a digitális átállás folyamatába illeszthető.

- SMART GRID rendszerek létrehozása Békéscsabán:
  - SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem:
- napelemes kiserőmű *(1,3 MWp teljesítmény)*,
- villamosenergia-tároló létesítése *(Li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény)*: A napelemes rendszer által termelt energia megfelelő elosztása, az energiaigényeknek megfelelően. Az akkumulátoros energiatároló és az ahhoz szükséges berendezések speciális konténerekben kerülnek elhelyezésre, amelyeknek külső megjelenését az újonnan kialakítani kívánt környezethez kell igazítani
- helyi okoshálózati rendszer kialakítása, vezérlőrendszer:
  - helyi okoshálózati végponti eszközök telepítése a Városi Sportcentrum területén található fogyasztókhoz;
  - helyi okoshálózati és látogatóközpont telepítése;
  - helyi okoshálózati integráció;
  - okosmérők rendszerbe való integrálásának lehetősége;
  - új, középfeszültségű hálózati csatlakozási pont kialakítása.

A fejlesztés lezárása megtörtént és a működtetés átadásra került Energia-Esco Kft-nek.

  - SMART GRID rendszer kialakítása II. ütem (kizárólag tervezés történt, a megvalósításra jelenleg nem áll rendelkezésre forrás):
- Elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz közlekedés megújuló energiával történő ellátása.
  - SMART közvilágítási rendszer kialakítása
- A SMART közvilágítási projektben pontonan lehatárolt beavatkozási területen belül – néhány egyedi fenyvető (115 db) kivételével – minden támpatest LED-es fényforrással lesz ellátva: legalább 10 666 db.

5. Okos életkörülmények (humán szolgáltatások): Összefoglalva a különféle egyéni és csoportos igényekre alapozott közszolgáltatások differenciált biztosítása tartozik ebbe az okos/digitális szolgáltatási dimenzióba.

A megállapításokat a Békéscsaba humán szolgáltatásokat nyújtó közintézményiben végzett kérdőíves felmérés eredményére alapozzuk.

- A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai közintézmények körében végzett felmérés alapján azok eszközparkja az elmúlt évek fejlesztései ellenére is több esetben elavultnak tekinthető. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (63%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95% Wi-Fi hálózattal.

- Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálozatba kapcsolása. A szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletet és karbantartását.
- A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények két ötöde (42%) esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére.
- A helyi intézmények szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a tárol, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-uk. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények 32%-a nyilvánosan is elérhetővé tesz bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon.
- Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az email használata tekinthető (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat) is használ, 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta). A kutatásban részt vevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfelek felé történő) kommunikáció során, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalu információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek.
- A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőzetés történik szenzorok, smart eszközös segítségével épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ.
- A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapu tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

6. Okos emberek: Azok a városok válnak gazdasági szempontból sikeressé, és ott lehetséges magasabb életminőséget elérni, ahol az emberek tudását, felkészültségét erősíteni tudják és mindezt képesek megfelelően hasznosítani. Az okos/digitális város átállási folyamatában az emberek felkészültsége, szemléletváltása, nyitottsága az új megoldások iránt mind a város fejlődésében bekövetkező ugrás feltétele és egyben következménye is.

Az alábbi megállapításokat a Békéscsabán végzett lakossági kérdőíves felmérés vonatkozó részeinek elemzésére alapozzuk:

- A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapokban, míg laptopot 75%. Tablet esetében 41% az arány, míg egyértelműen az okostelefonok használata a leggyakoribb, a válaszadók 92%-a használ napi szinten ilyen eszközt.

- A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen.
- Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket.
- A köztivatali ügyintézés esetében a békéscsabai polgárok többsége a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (26%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az Önkormányzattal. A személyes megjelenést nem feltétlenul igénylő esetekben (például befizetéskor) a lakosság 36 százaléka digitális eszközök segítségével lép kapcsolatba kulturális szolgáltatókkal; az áramszolgáltatóval, illetve a vízszolgáltatóval pedig 48%, illetve 42% érintkezik ilyen módon.
- Az okosotthon megoldások megjelentek a lakosság körében, alkalmazásuk ugyanakkor nem tekinthető általánosnak. Okos fogyasztásmérővel a lakossági kérdőív kitöltőinek 12%-a rendelkezik, valamilyen okosotthon megoldás pedig 17%-uk háztartásában található.

Összefoglalva elmondható, hogy annak ellenére, hogy Békéscsaba MJV nem rendelkezik okos/digitális város fejlesztési alapdokumentummal, az okos/digitális város mind a hat dimenziójában képes működő eredményeket, avagy jelenleg előkészítési, ill. megvalósítási fázisban lévő, digitális megoldásokat is magában foglaló projekteket felmutatni. A projektek többsége integrált jellegű, a létrejövő elemek csak egyenként sorolhatók be egyértelműen a digitális dimenziók alá.

Ezek az eredmények egyelőre meglehetősen elszigetelt módon működnek vagy készülnek. Lényeges a GAP-ek, azaz a rendszerszintű működést akadályozó hiányosságok feltárása, ennek fényében a fejlesztési célok és a szükséges beavatkozási területek megfogalmazása.

6.1.1.1 Célok megfogalmazása és rendszerezése

A továbbiakban következtetések formájában összefoglaljuk az egyes digitális város dimenziók mentén a helyzetet és jellezzük a fejlesztési szükségleteket. Erre alapozva digitális fejlesztési célokat jelölünk meg, majd keressük a célok összefüggését a korábban bemutatott FVS célrendszer elemeihez.

Okos Városok Akció-terület	Következtetések	Digitális fejlesztési célok	Kapcsolódás a fenntartható városfejlesztés tárgyú EU-s tervekhez
	adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését.	környezeti adatokkal (levegőminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők) a megalapozott döntéshozatal és a megfelelő intézkedések megalapozása érdekében. • A városüzemeltetési rendszerek működésében minél nagyobb arányt képviseljenek a digitális megoldásokra alapozott folyamatok. Ezzel összefüggésben az üzemeltetési /fenntartási költségek csökkenjenek.	csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-ehez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát
5. okos életkörülmények	Az okos város hangsúlyosan épít a város működésében szerepet játszó intézmények és szolgáltatók digitális felkészültségére is. A békéscsabai városi intézmények körében még mindig nem jellemzők az okos megoldások. Az átfogó digitális szolgáltatásrendszer kialakítása a város előtt álló feladat. A digitális városi dimenzió segítheti a városi intézmények épületeinek gazdaságos és környezettudatos fenntartását (automatizált és integrált épületirányítási és működtetési rendszerek) és az egyes szakfeladatok hatékonyabb elvégzését.	• Az intézményi infrastrukturák hálózatos, rendszerszintű kezelése (épületüzemeltetés) minden szakágon belül – a smart grid rendszerhez kapcsolódva. • Az intézmények dolgozóinak digitális kompetencia támogatását a hatékonyságot növelő digitális megoldások használhatóságát.	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását
6. okos emberek	A digitális átállás fontos feltétele a felhasználók, a lakosság kompetenciának helyzete. A digitális átállás sikerének kulcsa a szolgáltatások, felhasználói előnyök felismerése és elfogadtatása a célcsoportok körében, ezzel nyitottságuk biztosítása. A digitális kompetenciák különböző szegmensekben való jelenléte, illetve jelen nem léte	• A lakosság információt legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és szélesítsük körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás).	S4/R2 Az ügyenek önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza

Okos Városok Akció-terület	Következtetések	Digitális fejlesztési célok	Kapcsolódás a fenntartható városfejlesztés tárgyú EU-s tervekhez
	meghatározó azok alkalmazásában és elterjedésében, ezért kockázati tényezőként jelentkezik a lakossági felhasználási készség, a munkavállalói felkészültség.	• A digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden korosztályban, kiemelten a szépkorúak körében. • A szemléletformálás terjedjen ki a térségi települések lakosságára is.	

Összefoglaló értékelés és következtetések

A megállapításokhoz kapcsolódó célok vonatkozásában az FVS HORIZONTÁLIS CÉLKÉNT az alábbiak szerint jeleníti meg a digitális átállást: *H2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közszolgáltatások stb.) működtetése során.*

A megfogalmazás hangsúlyozza a digitalizációs folyamatok elindításának, ill. szélesköru kiterjesztésének, valamint az okos varos megoldások sokoldalú hasznositásának szükségességet. Ennek megfelelően szamos olyan részéli találunk Békescsaba FVS-ének célrendszerében – a négy stratégiai celon belul –, ahol erős a digitalis dimenzió relevanciája.

Okos Városok Akció-terület	Következtetések	Digitális fejlesztési célok	Kapcsolódás a fenntartható városfejlesztés tárgyú EU-s tervekhez
1. okos kormányzás	A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenziv működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevesse került a döntéshozok látókörébe az eddigiekben. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizator szerepet betölteni a digitalizacio folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeiken tud megvalósulni csupan. A digitális átállással kapcsolatos kompetenciák az Energia Esco-nal es a Városfejlesztesi NKft-nél halmozodtak fel. Nincs kifejezetten a digitalis atallás témajával foglalkozo munkacsoport vagy személy az önkormányzatnál. A hivatali ügyintézést és kommunikációt támogató digitális megoldások alapszinten biztosítják a szolgáltatásokat – elsősorban egyoldalú kommunikációt tesznek lehetővé.	• Az önkormányzat katalizátor szerepének erősítése a digitalizációs folyamatban • A digitális átállás folyamatának önkormányzati koordinációja jojjon létre és erősödjön meg. • Az önkormányzati hatáskörben keletkezett adatbázisok tudatos menedzsmentje és intenzív használata a döntés-előkészítésben. • Az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, emellye a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is.	Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai a zöld és digitális átállás koordinációjának erősítésére
2 okos mobilitás	A MVP keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és üzemeltetési	• Az önkormányzat rendelkezzen forgalmi adatokkal minden közlekedési mód vonatkozásában az egész városra kiterjedően.	S2/R2 (A varosi mobilitasi módok között a környezetbarát kozlekedési módok ugyre nagyobb aranyban jelennek meg (e-járművek,

Okos Városok Akció-terület	Következtetések	Digitális fejlesztési célok	Kapcsolódás a fenntartható városfejlesztés tárgyú EU-s tervekhez
	adatokat lehet időszerűen begyűjteni, ami rugalmasságot nyújt a közlekedésfejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. Az alprojekt keretében az Önkormányzat elektromos buszokat kíván beszerezni, arok üzemeltetéséhez szükséges telepnelyet es töltőinfrastruktúrát létesíteni, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert létrehozni. Elektromos kerékpárbérlési rendszer épül ki, aminek arányítása digitális modon történik. Közlekedésbiztonság digitális támogatására jelentős lakossági igény is mutatkozik.	• A városi mobilitas minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e alapú szolgáltatások vezérlésében erősödjön a digitalizációs megoldások szerepe (módváltást megkönnyítő utastájékoztatás, aminek jelentős térségi közlekedést megkönnyítő hatása lehet) • A digitális eszközök támogatásával a közlekedésbiztonságot a város frekventált pontjain és a városrészek nagyobb átmenő forgalmat bonyolító településeinek kommontjában.	kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoltól mentes)
3 okos gazdaság	A gazdasági szereplők digitális átállása – különös tekintettel a mikro- és kisvállalkozásokra –, a turizmus és a mezőgazdaság digitalizációja meghatározza a gazdasági versenyképességet. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális.	• Az önkormányzat a helyben működő vállalkozásokat érintő adatokra alapozva pontosan nyomon tudja követni a gazdasági folyamatokat, hogy szükség esetén támogató intézkedéseket tehessen. • A gazdaságon belüli növekedésen a digitális technológiai fejlesztőseket alkalmazó cégek erénye az egész városrészgben.	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak S1/R3 A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok
4 okos környezet	A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező	• Az önkormányzat rendelkezzen az egész varosra, valamint – szándék és lehetőség szerint – az egész városrészgre kiterjedően	S2/R3 A települesi kozmüvek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a

Fejlesztendő digitális célok	Kapcsolódó FVS-részcélok	A digitális célt megalapozó beavatkozási területek	Térségi hatás	Lehetséges finanszírozási forrás	Megvalósítás ütemezése
közlekedési mód környezetbarát közlekedési módot egyre nagyobb arányban jelenjen meg járműveink, kerékpárjaink és		érdekében szenzorok kihelyezése az egész városban és a térségi településeknek jelentősebb átmenő forgalommal való forgalmas útszakaszain.		forgalmi anomáliák rögzítése a cél.	
2.2 A városi mobilitás minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatásoki vezetésében erősítjen a digitalizációs megoldások szerepe.	Gyalogos közlekedési, a közlekedési infrastruktúra hiányokat mentés.	A városi közösségi közlekedésben való díjoló információs rendszerek telepítésén.	tematikus beavatkozás	hosszabb távon	Regionális közlekedési vállalattal való közös fejlesztés.
2.3 A digitális eszközök támogatják a közlekedésbiztonságot a város területén.	Okos gyalogátkelőnél, forgalomlassító digitális eszközök kihelyezése a forgalmas csomópontokban.		tematikus beavatkozás	igen	Tolvaja települések pontszerű fejlesztései ir. Ingatlan útvonalak kratkus keresztezésében
3.1 Az önkormányzat a helyben működő vállalkozások érintő adatokra alapozva gyorsan tudja követni a gazdasági infrastruktúra és az ipari szolgáltatások igénybevételét.	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az ipari szolgáltatások igénybevételét.	Vállalkozói adatbázisok építése és menedzselése.	tematikus beavatkozás	hosszabb távon	Kamarával együttműködésben.
3.2 A gazdaságon belül rendkívüljen a digitális technológiai fejlesztéseket, alkalmazó cégek aránya.	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb tervt	A vállalati innovációs központi együttműködés eszközökkel történő támogatása.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.

Fejlesztendő digitális célok	Kapcsolódó FVS-részcélok	A digitális célt megalapozó beavatkozási területek	Térségi hatás	Lehetséges finanszírozási forrás	Megvalósítás ütemezése
nyernek a technológiaintenzív ágazatok					
4.1 Az önkormányzat rendelkezésen az egész városra kiterjedő környezeti adatokkal (levegőminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők)	S2/R3. A települési kérdések is fenntartható módon működnek – a város harmóniában lesz a	A városi környezet mérhető sajátosságait befolyásoló fejlesztésben a mikrokörnyezeti adatokat figyelembe vevő tervezés.	igen	Térségi szemlélet kihelyezése, különösen a jelentősebb forgalmú pontokon (tegek, közlekedési csomópontok)	igen
4.2 A városüzemeltetési rendszerek folyamatos, közvetlenül, fenntartása stb.) működésében mindig nagyobb mértékben kapcsolódnak a digitális megoldásokra – alapozott erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát).	S2/R4. (A lelkiismeretes megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mixéhez –	Automatizált üzemeltetési rendszerek bevezetése az ivó- és szennyvízhálózat, a közvilágítás, valamint a közcsatlakozás üzemeltetésének területén.	tematikus beavatkozás	nem	Csak térségi / regionális szervezetek által végzett szolgáltatások esetén – azok saját hatáskörében
5.1 Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű kerülése településüzemeltetési minden szakágon belül – a smart grid rendszerek kapcsolódva.	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai fenntarthatósági felkészítettsége	A smart grid rendszerekre épülő automatizált rendszerek bevezetése az intézményi fenntarthatósági üzemeltetésben.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.
5.2 Az intézmények dolgozóinak digitális kompetenciái támogassák a hatékonyságot	Feladatspecifikus felkészítés és szemléletformálás – digitális kompetenciák erősítése.		tematikus beavatkozás	igen	Megjelölt megállapodás esetén az

6.1.2 A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A digitális célok meghatározását követően a kézikönyv javaslata szerint javasolt az FVS-t készítő városoknak, így Békéscsabának is eljutnia a digitális célokat szolgáló beavatkozási területek meghatározásáig a digitális átállás menetrend keretében. Hasonióan a célokhoz, a beavatkozások esetében is szoros összefüggés fedezhető fel a digitális célú beavatkozások és az általános városfejlesztési célú beavatkozások között. Fontos, hogy – mivel Békéscsaba várostérségével együtt vegzi az FVS tervezést – jelezzük, hogy az egyes beavatkozások esetén van-e (és ha igen, milyen időtávban) relevanciaja a térségi digitális tervezésnek és beavatkozásnak.

A sikeres és jó hatasfokú átfogó városi szintű digitalizaciohoz szükséges a digitális fejlesztések stratégiai megalapozása, majd a megvalósítás szoros koordinaciója, emellett a sikeresség alapfeltétele (háttere) a digitális szolgáltatasokat biztositók és azokat használok felkészültségének (digitális kompetenciák) javitása és szemléletuk alakitasa. A háttérfeltételek biztositasát célzó beavatkozások főként az *okos kormányzása* és az *okos emberek* dimenzióhoz kapcsolódnak.

Szükséges emellett a konkrét városi működési területeken digitális fejlesztési célú beavatkozási területek meghatározása. Az FVS Városfejlesztési Kezikonyv szerint a digitalis átallas menetrendben nem szükséges, hogy projektek kerüljenek definiálásra, hanem olyan szükebb fejlesztési területek, ahol a város – és esetünkben annak térsége – szükségesnek és indokoltnak érzi a beavatkozásokat. A Békéscsabán tervezett digitális témájú beavatkozási területek a tematikus jellegű, esetenként egymással és a zöld átállás mentrend beavatkozásaival is átfedésben lévő okos dimenziókhoz kapcsolodnak, amelyek az *okos mobilitás, az okos gazdaság, az okos környezet és az okos életkörulmények*.

A digitális fejlesztési célok és beavatkozások területi / térségi kiterjeszthetősége elsősorban a környezeti, intézményrendszert / közszolgáltatásokat érintő és a humán erőforrás hátter esetében értelmezhető. Az intézményrendszer vonatkozásában elsősorban a térségi szinten működő szociális szolgáltatások feladatellátás-szervezési hátteret lehet digitális alapokra helyezni.

Térségi kiterjesztések lehetnek még a digitális forgalom monitorozási rendszerek is, amelyek a térségi és városi közlekedési adatokat egy tágabb rendszerben tudja értelmezni és ennek fényében támogatni a közlekedesfejlesztési törekvéseket. A megvalósithatóság realitását tekintve a hálózatot alkoto pontszerű fejlesztések, a térségi adatbázis épitését célzó digitális fejlesztések, valamint a digitalizációt támogató human készségeket érintő szemleletformálás és tudásátadás relatív gyors sikerrel megvalósithatók városrségi dimenzióban is.

Az alábbi táblázatban összefüggésében mutatjuk be Békéscsaba MJV eseteben, hogy a digitális átállás céljai milyen FVS részcélok kapcsolódva milyen digitális beavatkozási területeket generálnak, és hogy az adott beavatkozási terület a digitalizáció háttérfeltétel-rendszerét vagy éppen a város tematikus működési területeit támogatja (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás).

A célok kapcsolódása a város stratégiai célrendszeréhez

Fejlesztendő digitális célok	A digitális célt megalapozó beavatkozási területek	Térségi hatás	Lehetséges finanszírozási forrás	Megvalósítás ütemezése
1.1 Az önkormányzat katalizátor szerepének erősítése a digitalizációs folyamatban.	A város és térsége digitális akciótervének elkészítése 2024-ig.	*háttérfeltétel*	igen	Kiterjed a lehetséges térségi fejlesztésekre is.
1.2 A digitális átállás folyamatának önkormányzati koordinációja jegyében létre és erősítjen meg.	A digitális fejlesztéseket, ezzel a digitális átállás folyamatát koordináló szervezet és működési háttér kialakítása. Feladó szakértői csoportok és kezelett személyek kijelölése.	*háttérfeltétel*	nem	Helyi feladatok.
1.3 Az önkormányzat hatáskörében keletkezett adatbázisok menedzselésének és intelligens hasznosításának erősítésére.	Az önkormányzat és intézményeik működése során keletkezett, a működéssel összefüggő adatbázisok integrációjának lehetővé tétele. Az adatok döntés-előkészítésen történő intenzívebb használatának (reprodzírg) feltételrendszerének megteremtése. A keletkezett és nem használt információk külső kommunikációjának előkészítésében.	*háttérfeltétel*	nem	Helyi feladat.
1.4 Az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, építve a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is.	Az ügyintézés indítását jelentő lépések mellett a teljes ügymenet digitalizációja. Az érintett önkormányzati szervezetek / cégek felkészítése az ügymenetek teljes körű digitalizációjára.	tematikus hatáskör	nem	Helyi feladatok.
2.1 A város forgalmi adatokkal minden	A város forgalom monitorozása (minden módon, pl. kerékpárúton is kihelyezésre)	tematikus beavatkozás	igen	A térségi településeken az ingázásból származó

| | | |

- CsabaPark Gasztronómiai és Élménypark fejlesztése;
- A Munkácsy Mihály örökségét ápoló és népszerűsítő Munkácsy-negyed fejlesztése;
- Békéscsabai Vásártér kialakítása;
- Geotermikus hőhasznosítás Békéscsabán;
- SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem;
- Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása;
- A békéscsabai felsőoktatás komplex fejlesztése;
- Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása;
- Békéscsaba városának bekötése az európai és magyar gyorsforgalmi út hálózatába: M44 fejlesztése;
- A Fürjesi összekötő út építése;
- Békéscsaba ipari parkjainak bővítése, iparfejlesztési célra alkalmas területek kialakítása és fejlesztése;
- Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel;
- Békéscsabai Intermodális Logisztikai Terminál (BILT);
- Békéscsabai Repülőtér fejlesztése;
- Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem letelepítése Békéscsabán;
- Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása;
- Zöldségszárító üzem létrehozása;
- Nyomdaipari tudás-és képzőközpont létrehozása Békéscsabán;
- Békéscsabai új városi sportuszoda és új városi sportcsarnok megvalósítása érdekében történő ingatlanvásárláshoz szükséges forrás biztosítás;
- Békéscsabai Röplabda Akadémia infrastrukturális feltételeinek megteremtése (Beruházás I - Sportszálláshelyek kialakítása a Sportok Házában);
- Sportok Háza-városi sportcentrum kialakítása a meglévő sportcsarnokban (Beruházás II.);
- Új, multifunkcionális sportcsarnok tervezése a Bekescsabai Sportcentrumban;
- Városi sportuszoda tervezése a Békéscsabai Sportcentrumban;
- Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása;
- SMART GRID rendszer létesítése II. ütem;
- SMART közvilágítási rendszer kialakítása Békéscsabán.

7.1.3 Egyéb kötöttségek és lehetőségek

A fejlesztési tervek összeállítása során fontos figyelembe venni azt a kötöttséget, hogy a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCIV. törvény 10. § (1) alapján *Az önkormányzat érvényesen kizárólag a Kormány előzetes hozzájárulásával vállalhat a Polgári Törvénykönyv szerinti kezességet és garanciát, valamint köthet adósságot keletkeztető ügyletet.* Ez a törvényben részletezett kivételek ellenére is jelentős szigorítást eredményezett a megelőző időszak önkormányzati gazdálkodási lehetőségeihez képest. Mindez csökkenti az eladósodás veszélyét, ugyanakkor erőteljesen korlátozhatja a saját erős beruházások, fejlesztések megvalósítását.

A lehetőségek oldalairól pedig mindemellett azt erdemes kiemelni, hogy a 7.1.1 pontban bemutatott, potenciális elérhető forráslehetőségek realizálásából nemcsak az önkormányzatok és intézményeik, hanem más helyi szereplők (vállalatok, nonprofit szervezetek, lakosság) is aktívan kiveszik a részüket – különösen az FVS-hez illeszkedő fejlesztési célok megvalósítása érdekében.

7.2 Az üzleti modell bemutatása

A bevezetőben említetteknek megfelelően a részletes üzleti modell kidolgozásához a tervezési köruimények még nem adottak, ezért annak elkészítése 2026. augusztus 31. véghatáridővel történhet meg külső szakértői közreműködéssel. Az üzleti modell összeállítása során a Módszertani Kézikönyv iránymutatásának megfelelően a következő alapelveket szükséges alkalmazni:

- Forrás-mix: törekedni szükséges az olyan ideális forrás-mix kialakítására, amiben a projektek finanszírozása több lábon áll. Egy projektet nem csak egy típusú forrásból lehet finanszírozni.
- Rugalmasság: a finanszírozási terv projektlistája nem egy „kőbe vésett" lista. A projektfejlesztés során egy-egy projekt parameterei változhatnak. Ugyanúgy új projektek kerülhetnek a listára és lehetnek törlendő projektek.
- Pénzügyi fenntarthatóság: a megvalósítást követően a projekteknek jellemzően van költségvonzata, esetleg termelnek bevételt.
- Projektek kiválasztása: a projektek megvalósítási sorrendje ne csak a forrás rendelkezésre állásán múljon. A megvalósításnál minél több finanszírozási kérdést szükséges figyelembe venni.
- Eredményesség: a vissza nem térítendő támogatásokra fókuszáló megközelítés kiindulópontja elsősorban a társadalmi haszon mérhetősége. A társadalmi haszon mellett szükséges figyelembe venni a pénzügyi eredményességet is (még ha nem is kell kötelezően elvárni, de fel kell mérni a lehetőséget).

7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve

Az egyes beavatkozási területeket minden esetben az elsődlegesen érintett dimenzióhoz kapcsolva összegezzük a legfontosabb információkat. A táblázatokban a másodlagos érintettség nem jelenik meg, ezért a tervezett beruházási költségek megoszlása erősen egyenlőtlen. A projekigyűjtés az 1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan című fejezetben leírtaknak megfelelően, az érintett csoportok bevonása mellett történt, szóbeli és írásos információgyűjtés keretében egyaránt.

Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	30,4 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, de a legtöbb tervezett projekt rendelkezik bevételtermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel: pl. létrejövő gazdasági infrastruktúra bérbeadása, üzleti szolgáltatások nyújtása, belépődíjas turisztikai attrakciók és szolgáltatások.
Források	A különböző vissza nem térítendő forrástípusok (pl. TOP Plusz, GINOP Plusz) mellett profitorientált vállalkozások beruházási esetében a hitelből vagy saját tőkéből történő finanszírozás is releváns.
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert. TOP Plusz forrás igénybevétele esetén jellemzően 100%-a támogatás aránya, GINOP Plusz esetén pedig a támogatást igénylő szervezet státuszától, gazdalkodási adataitól és tervezett tevékenységeitől is függ az elérhető legmagasabb támogatási intenzitás.

Várható vagy elvárt eredmények	A részletes eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A városi iparterületek és a meglevő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése mérhető pénzügyi haszonnal járhat. Minimális pénzügyi és jelentős társadalmi haszonnal bír. A városi üzleti szolgáltatások infrastrukturális háttterének fejlesztése, a városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és elősegítése, a térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése, valamint a turisztikai háttérszolgáltatások bővítése. A prosperáló dimenzió további beavatkozásai elsődlegesen társadalmi haszonnal bírnak. A beavatkozások megvalósító a tervezés, az alkalmazott technológiák meghatározása során törekedni fognak a beruházások környezeti hatásának minimalizálására.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevesse kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvas Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Profitorientált vállalkozások Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. NKHFÜ Kft. NIPÜF Zrt Békés Airport Kft. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

85. táblázat: Az elsődlegesen a prosperáló dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Meghatározandó szempontok	Digitális dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	31,5 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, több tervezett projekt rendelkezik bevételtermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel: pl. az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése; az e-járművek használatának elősegítése, szolgáltatásokkal történő támogatása.
Források	Projektenként változó, de jellemzően vissza nem térítendő támogatás (TOP Plusz, KEHOP Plusz, IKOP Plusz).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert, de jellemzően 100%-os támogatásintenzitással lehet kalkulálni

Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A bevételtermelő beavatkozások esetében pénzügyi haszon is realizálható, de a legtöbb esetben a társadalmi haszon (életminőség javulása, környezeti terhelés mérséklése) bír a legnagyobb jelentőséggel.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevesse kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvas Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Kétsoprony Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

86. táblázat: Az elsődlegesen a zöldülő dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Meghatározandó szempontok	Digitális dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	0,3 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevételtermelő elemet nem tartalmaz.
Források	Vissza nem térítendő támogatás (Pl. TOP Plusz projekt részként).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert – jellemzően 100%-os támogatásintenzitással lehet kalkulálni.
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A település közlekedési folyamatok monitorozása elsődlegesen társadalmi haszonnal bír, pénzügyi haszon csak közvetetten jelenik meg. A monitorozás eredményeképp hatékonyabbá váló közlekedésszervezés ugyanakkor előnyös környezeti hatással bír.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány és a kevesse kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata stb.

87. táblázat: Az elsődlegesen a digitális dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Közigáló dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	58,5 milliárd Ft
Megtérülési (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, jellemzően olyan nem támogatási támogatást (IPI, TOP Plusz, ESZA Plusz konstrukciók kerülnek be.
Források	Projektenként változó, jellemzően olyan nem támogatási támogatást (IPI, TOP Plusz, ESZA Plusz konstrukciók kerülnek be.
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, jellemzően olyan nem támogatási támogatást (IPI, TOP Plusz, ESZA Plusz konstrukciók kerülnek be.
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznos, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A fejlesztési elképzelések elsődlegesen társadalmi célúak, azonban a fenntartás, üzemeltetés és szemléletformálás fejlesztése emellett kiegészítő hangsúlyos cél a pénzügyi fenntarthatóság.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a várható üzemeltetési és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány és a kevesse kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabacsaládi Közjóléti Önkormányzat Csanyd Város Önkormányzata Dobozi Nagyközség Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

88. táblázat: Az alcélkitűzésen a meghatározó dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Közigáló dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3,4 milliárd Ft
Megtérülési (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevételtermelő elemet nem tartalmaz.
Források	Vissza nem térítendő támogatás (leginkább TOP Plusz konstrukciók keretében).
Finanszírozás elemek aránya	100%
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznos, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A komplex csapadék- és belvízkezelési rendszer fejlesztése esetében a pozitív környezeti hatások kerülnek előtérbe.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek

Megvizsgálandó szempontok	Közigáló dimenzió
	emelkedése, a kapacitáshiány és a kevesse kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzat Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

89. táblázat: Az alcélkitűzésen a meghatározó dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Városfejlesztési dimenzió	Indikatív költségigény (bruttó, forintban)
Prosperáló dimenzió	30,4 milliárd Ft
Zöldülő dimenzió	31,5 milliárd Ft
Digitális dimenzió	0,3 milliárd Ft
Megtartó dimenzió	28,3 milliárd Ft
Kiszolgáló dimenzió	2,4 milliárd Ft
MINDÖSSZESEN	**103,9 milliárd Ft**

90. táblázat: A FVS összesített tervezett beruházási költsége

7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója

A finanszírozási terv összefoglalóját a 8.3 melléklet tartalmazza, ebben dimenziónkénti bontásban lathatók az egyes beavatkozási területekhez (beavatkozás csoportokhoz) kapcsolódó finanszírozási információk. A rugalmasság elve miatt a lista nem teljes körű, a ciklus során folyamatosan változhat, bővülhet. Fontos további megjegyezni, hogy projektszinten a legtöbb adat még nem áll rendelkezésre, ezek szinten a későbbiekben válnak pontosabbá, részletesebbé. A táblázat a tervezett és a már folyamatban lévő, de strategiailag fontos fejlesztési elképzeléseket is tartalmazza, összhangban a 6. Cselekvési terv fejezetben foglaltakkal.

7.3 Fenntartható üzemeltetés

A megvalósult fejlesztések működtetési / üzemeltetési feladatait, az ezért felelős szervezeteket és struktúrát a 2.4.2. Működési modell alfejezet mutatja be részletesen. Fontos hangsúlyozni, hogy a városfejlesztési célokat szolgáló projektek előkészítésének egyre hangsúlyosabb részévé válik a környezeti mellett a pénzügyi fenntarthatóság vizsgálata is. Az előzetes értékelés során a következő szempontokat szükséges figyelembe venni minden releváns esetben:

- Időtáv meghatározása: a megvalósítás időtartamát követően években meghatározott fenntartási időszak. A kötelező fenntartási idő az infrastrukturális beavatkozások esetében jellemzően 5 év, azonban a pénzügyi fenntarthatóságot annál jellemzően hosszabb időtávon szükséges vizsgálni: vállalati infrastruktúra esetében 10-15 év, energetikai beruházások esetében 15-25 év, vonalas infrastruktúra létrehozása esetében 25-30 év az irányadó.
- Költségek: a felmerülő fenntartási költségek nevesítése és mértékének meghatározása – üzemeltetési és pótlási költségek számbavételével. A fenntartási költségek minimalizálása minden beruházás esetében olyan kulcskérdés, amit már a műszaki tervezés során figyelembe kell venni. Smart megoldások alkalmazásának lehetőségét minden esetben célszerű vizsgálni.
- Bevételek: amennyiben a fenntartás során bevételek is azonosíthatóak, akkor azt is számításba kell venni.

- Externáliák: a projekt hatásai által kiváltott közvetett negatív vagy pozitív társadalmi/gazdasági/környezeti hatások.
- A projekt esetleges későbbi értékesítésének lehetősége (pl. egy ingatlanfejlesztés eredményének várható értékesítése) – amennyiben releváns.

Az üzemeltetési költségekre vonatkozó becslések beavatkozási területek szerinti bontásban a 8.3 mellékletben olvashatók.

7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése

A projektfejlesztés intézményi hátterét az irányítási modell bemutatásának részeként a 2.4.1. és az 5. fejezetek részletesen taglalják. Jelen pontban összefoglalóan elmondható, hogy az európai uniós forrásból megvalósuló projektek és a Modern Városok Program kijelölt fejlesztései esetében a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a fokozatszervező, míg a Modern Városok Program egyes projektjei, valamint egyéb, önkormányzati finanszírozású beavatkozások koordinátora a Békéscsabai Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya. A hozzájuk tartozó területeken ők látják el a projektgyűjtés, a műszaki előkészítés és üzleti tervezés feladatait (belső erőforrásból vagy külső szakértők bevonásával), valamint a lebonyolítás koordinációját egyaránt.

8 Mellékletek

8.1 Antiszegregációs Terv

Bevezetés, előzmények

A 2021-2027-es európai uniós tervezési időszak TOP Plusz forrásainak felhasználását megalapozó Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027 című dokumentum 2023. novemberben készült el és került elfogadásra. Az Antiszegregációs Tervet (ASZT) az FVS 8. Mellékletek c. fejezetének, jelen 8.1. alfejezete tartalmazza. Az FVS kidolgozásához alkalmazott Módszertani Kézikönyv[47] útmutatásai között elvárásként szerepel a teljes FVS, ezen belül az ASZT felülvizsgálata, melynek fő indoka, hogy a 2022. évi népszámlás részletes statisztikai adatainak döntő többsége 2024 előtt nem áll még rendelkezésre. Az ASZT kidolgozására szintén érvényes, hogy elsősorban a 2011. évi népszámlálási szegregációs adatok és térképek alapján történhetett meg a megalapozó helyzetelemzés elkészítése 2023-ban.

Jelen felülvizsgálat célja a rendelkezésre álló, elérhető aktuális népszámlálási és helyi saját statisztikai adatok alapján a tervezett antiszegregációs beavatkozások, intézkedések attekintése és szükség szerinti módosítása, illetve az időközben bekövetkezett változások rögzítése és értelmezése – ahol releváns.

Az antiszegregációs terv küldetése minden esetben a leszakadó társadalmi csoportok elkülönülésének, koncentrált területi megjelenésének (szegregátumok) feltárása és elemzése, értékelése. Ezen felül feladata a helyi szakpolitikát érintő horizontális és területi fókuszú intézkedések megfogalmazása a feltárt, elsősorban társadalmi, de épített környezetet, szolgáltatásokat stb. is érintő kedvezőtlen jelenségekre, hiányosságokra kapcsolatban. Szintén az antiszegregációs terv feladata, hogy megállapításaival megalapozza a mindenkori területi operatív programokból (jelenleg: TOP Plusz) finanszírozott szociális városrehabilitációs projektek tartalmát és elvárt eredményeit.

Bevezetőként fontos átlelinteni, hogy a térsa vonatkozásában mi történt Békéscsaba MJV-ben az eddigi tervezési időszakokban jelen 2025. évi felülvizsgálatot megelőzően.

Az alábbi táblázat a jelen FVS felülvizsgálatot megelőző, eddigi főbb antiszegregációs lépéseket, illetve a kapcsolódó változásokat összegzi vázlatosan.

Tervezési időszak	Dokumentum	Változás	Hatás, hiány
A korábbi tervezési időszak(ok) során készült dokumentum(ok)	Békéscsaba Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2008	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2016	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018	Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája, 2023

[47] Fenntartható városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 (Pénzügyminisztérium PPP Int. Zrt.), október)

A területhatárolás lehatárolási módszertana	KSH módszertan 2007	KSH Módszertan 2007	KSH módszertan 2016 (finomított számítási módszer)	KSH módszertan 2022[248] + Módszertani Kézikönyv RFP IH, 2021
Területi lehatárolás eredménye	nincs lehatárolt szegregátum vagy veszélyeztetett terület, de alacsony presztízsű területek vizsgálata megtörtént	nincs lehatárolt szegregátum vagy veszélyeztetett terület, de alacsony presztízsű területek vizsgálata megtörtént	egy szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke) került lehatárolásra	nincs lehatárolt szegregátum, sem veszélyeztetett terület (KSH, 2022[249]); szociális városrehabilitációs (szoft) akcióterület kijelölve: Lenkey u.-József u.-Zrínyi u.-Berényi út + kiegészítő terület: Berényi út 63-69. + Franklin utca és környéke, (2024) mint veszélyeztette terület
Területi lehatárolás eredménye alapján megvalósuló projektek	nem értelmezhető	TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001	TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA); TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)	TOP_Plusz-3.2.1-23-BC1[250] (ESZA+)

91. táblázat: Békéscsaba MJV antiszegregációs terv előzményei

Korábbi szegregációs mutatók lehetőségei

Sem a 2001-es KSH népszámlálás eredményeire alapozott első Antiszegregációs Terv (2007-2014), sem pedig a már 2011-es KSH népszámlálási adatokon nyugvó második Antiszegregációs Terv (2014-2020) nem mutatott szegregátumokat Békéscsaba MJV területén. A helyi szakemberek ugyanakkor már ebben a két dokumentumban is indokoltnak ereztek három probiémával terhelt terület szorosabb vizsgálatát. Ezek az alábbiak:

- *Zörtkertek;*
- *Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.),*
- *Franklin utcai szociális bérlakások.*

[248] A hatályos 419/2021. (VII. 15.) korm. rendelet a településtervek tartalmáról szegregációs definíciója (14. melléklet) alapján
[249] A KSH 2025 júniusában a 2022. évi népszámlálási adatok alapján ezt az információt közölte utoljára előzetes tájékoztatóval Békéscsaba MJV Önkormányzat adatigényére.
[250] A Projekt neve: A szociális városrehabilitáció infrastrukturafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások azonosítója: TOP_Plusz-3.2.1-23-BC1-2024-00001

Időközben (2015-2016) megváltozott a szegregátumok lehatárolásának KSH kritériumrendszere (a számítás módja), és ezzel a 2016-os szegregációs térképeken már egy, 35%-ot meghaladó szegregatum (Berényi út menti tömb) és egy 30%-ot meghaladó, de 35%-ot el nem érő veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke) került lehatarolásra.

A szegregátumok területi elhelyezkedését a fenti KSH által készített szegregációs térkep ábrázolja. A két érintett (a terképen 1. és 2. sorszámmal jelolt) terület a város északi, ill. észak-nyugati részén található, külvárosi, falusias jellegű, családi házas beépítettségű környezetben.

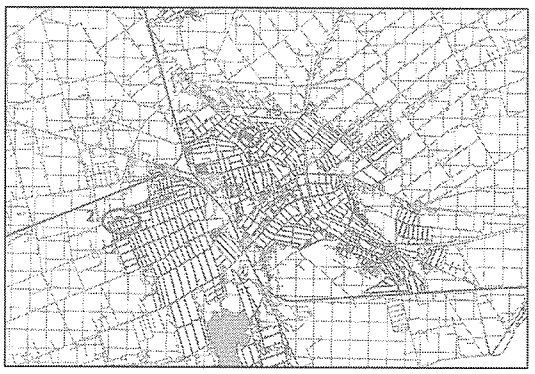

94. ábra: Lehatárolt szegregátum áttekintő – Szegregációs mutató 30%-feletti terület
Forrás: KSH

Mivel a 2021-ben aktuális népszámlálás 2022-re tolódott, az FVS készítése során nem állt a rendelkezésre friss népszámlálási adatok, ami Békéscsaba MJV számára sem tette lehetővé az aktuális statisztikai helyzet rögzítését.

Aktuális jogi szabályozás

Időközben megjelent a 419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról[251], melynek meghatározása szerint *„13. szegregációs mutató:* a 14. melléklet szerinti meghatározott módon, a 2022. évi népszámlálási adatok alapján a Központi Statisztikai Hivatal által számított mutató, amely a szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatarolásának alapja", illetve

„14. szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület: szegregációs mutatóval lehatárolt olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy

[251] Teljes megnevezése: 419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról, elkészítésének elfogadásáról, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről

a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges, és amely lehet önálló településrész, vagy egy vagy több településrész része is."

A KSH, illetve a Lechner Tudásközpont a Békéscsaba MJV Önkormányzat szegregacios adatigényló megkeresésére a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatarolásához es térkép ábrázolásához szükséges adatokat az alábbiakban határozta meg:

„1. Lehatarolás: a szegregációs mutató alapján.

1.1. A mutató: legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15–64 éves) belül.

1.2. A mutató számítása: a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kivalasztása, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek vagy természetes és mesterséges tereptárgyak – ideértve a vasútvonal, autópálya nyomvonala, vízfolyas partja –, valamint ráchúlás térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

1.3. 200 főnél népesebb[252] települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók együttesének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt."

A szegregációs mutato határértékeit Békéscsaba MJV esetében az alábbiak szerint kell meghatározni:

[illegible]	[illegible]	[illegible]
Megyei jogú város	nagyobb egyenlő, mint 35%	nagyobb egyenlő, mint 30%, de kisebb mint 35%

92. táblázat: A szegregációs mutató határértékei megyei jogú város esetében

Az ASZT kidolgozása (2023) és felülvizsgálata során alkalmazott módszertan, változások értékelése

A 2023-ban elkészult FVS az FVS Módszertani Útmutató (2021) iránymutatásait követve a 2018-as ITS-ben rögzített állapotot alapul véve vázolta fel a szociális helyzet indikátoraiként felfogható jelenségek változását (segélyezés, bérlakásállomány/igénybevetel stb.), illetve és bemutatta a szociális városrehabilitációval érintett területen a beavatkozások hatására kialakult helyzetet. Mindkét esetben az önkormányzat által rendelkezésre bocsátott adatbázisokra és szakértői interjúkra támaszkodva, mivel ekkor csak a 2011-es népszámlálási adatok voltak elérhetők.

Az FVS felülvizsgálata során (2025) már rendelkezésre álltak a főbb városi (MJV) szintű társadalmi-szociális adatok a KSH/TeIR nyilvános adatházisaiban, így ezek bemutatása és a bekövetkezett változások összehasonlító értékelése, a fő tendenciák meghatározása jelen dokumentumban megvalósulhatott

[252] 200 főnél kisebb települések esetében a település egészére kell meghatározni a szegregációs mutató értékét.

Továbbá, 2021. októberben az Irányító Hatóság kiegészítette a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 című dokumentumot, egyebek mellett az ERFA 11 településegyüttes érintett tervezői számára, melybe Békéscsaba és térsége is beletartozik.

A jelenleg is hatályos FVS Kézikönyv 8.1 Antiszegregációs terv Módszertani útmutatás (2021-2027) c. alpontja szerint:

„Az ERFA 11 településegyüttes esetében az antiszegregációs terv a központi városi településre készül mivel TOP Plusz célzott beavatkozásokra városi jogállású településeken van lehetőség.

Amennyiben az ERFA 11 szatellit települések között van városi jogállású település, szükséges a szociális városrehabilitációs projektek lehetőségének kiterjesztése azokra a településekre is. Ennek megfelelően az FVS antiszegregációs terve az elérhető adatok birtokában (korábban elkészült ITS antiszegregációs terve) magában foglalja az összes városi település vonatkozó helyzetértékelését és programját. Ez alól akkor mentesül a térségi FVS, ha az érintett városi szatellit települések testületi döntéssel megtámogatott nyilatkozatban jelzik, hogy nem kívánják igénybe venni a szociális városrehabilitációs célú forrásokat."

Az FVS térségi tervezése során Békéscsaba MJV az alabbi szatellit településekkel együtt történt:

[illegible]	[illegible]
Csabaszabadi	község
Csorvás	város (5 ezer fő alatt)
Doboz	nagyközség
Gerendás	község
Kétsoprony	község
Szabadkigyós	község
Telekgerendás	község
Újkígyós	város (5 ezer fő alatt)

93. táblázat: A térségi FVS tervezésbe Békéscsaba MJV által bevont települések

A Lechner Tudásközpont a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendeletre hivatkozva a következő meghatározást adta: *"A 2022. évi népszámlálási adatok alapján a KSH által számított szegregációs mutató alapján lehatárolt szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területnek azt az egybefüggő területet nevezzük, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges."*

Az FVS Kézikönyv alapján a Békéscsaba MJV-vel együtt tervező településegyüttesből Csorvás és Újkígyós városi státuszú, 5 ezer fő alatti települések. A Lechner Tudásközpont E-TER Ügyfélszolgálata szegregációs mutató meghatározása iránti adatkérésünk kapcsán mindkét települést arról tájékoztatta írásban 2025. július folyamán, hogy a 419/2021. (VII. 15.) korm. rendelet meghatározása értelmében a KSH 2022. évi népszámlálási adatok alapján a *„településen nem került lehatárolásra szegregált és szegregációval veszélyeztetett terület, ezért adatszolgáltatást nem tudunk biztosítani".*

Csorvás Békéscsabától a 47-es úton érhető el és 23 km-re található (Telekgerendás községen áthaladva); míg Újkígyós 17 km körüton (Szabadkígyós községen áthaladva vagy a másik irányba felhagyott mezőgazdasági épületegyüttest érintve). A szegregáció oldása érdekében tervezett békéscsabai szociális városrehabilitációs projekthez szigorú paraméterek alapján, egybefüggő

akcióterületi lehatárolás volt szükséges, mely a Felhívás szabályai alapján nem terjeszthető ki. A három város területileg nem határos, nem érintkezik egymással fizikailag. Jelen Antiszegregációs terv Békéscsaba MJV-re vonatkozik.

Fenntartható helyi humán fejlesztések megvalósítása térségi bevonással – a célterület urbanizáltsága

Ugyanakkor Békéscsaba MJV Önkormányzata a szatellit települések bevonásával kidolgozott a TOP Plusz keretében egy nagyléptékű, közel 2 Mrd Ft összköltségű fejlesztési programot a TOP_Plusz-3.2.1. Fenntartható humán fejlesztések Felhívásra (ESZA+).

A projekt címe: A fenntartható infrastrukturafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések, azonosító száma: TOP_PLUSZ-3.2.1-23-BC1-2025-00002. A támogatás megítélésének dátuma 2025.05.15., a támogatási szerződés hatályba lépése 2025.08.29.; a projekt tervezett megvalósítása 2025. 05. 01.-2029.03.31. között történik.

A projekt keretében prioritásként szerepel a településen/városrészben élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésére szolgáló (más települési programokkal összehangolt) terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

A projekt célja, hogy a helyi közösségek fejlesztésére a gazdasági- szakmai előrelépést segítő közösségi válaszok születhessenek. E cél Békéscsabán és városrészeiben a hagyományokra és az abból eredő lehetőségekre építve összefűzi a közösséget, a kultúrát és a gazdaságot egyaránt. Ez reményt ad a város és térsége lakosságmegtartó-képességének erősítésére, a fiatalok elvándorlásának megakadályozására, a helyi közösség megerősödésére.

A megtartó város dimenzió valójában az FVS célrendszerének szinte minden részcélja támogatja. Békéscsaba megtartó dimenziójának fejlesztésében elsődleges ugyanakkor az S3 (Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat kiszéra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város) és az S4 (Közösségeire építo, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jol megfelelő helyi társadalom) stratégiai célok jelentősége.

A megtartó jelleg erősítésének szükségessége hangsúlyos a városban és térségében, hiszen Békéscsaba demográfiai jellemzői a hazai MJV-k között a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak.

A megvalósuló tevékenységek hozzájárulnak egy élheto, az önszerveződésre és együttműködésre képes közösség kialakulásához. A szemléletformáló, ismeretterjesztő programok hozzájárulnak a közösség önszerveződő képessége és társadalmi integrációjuk javításához. Mindez elengedhetetlen a komplex társadalmi, gazdasági fejlesztési célok eléréséhez. A fejlesztés során létrejövő, megerősödo intézményi kapcsolatok hozzájárulnak egy jobban működő, összehangolt, komplex, szociális ellátórendszeri működéshez.

A projektet Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, mint konzorciumvezető, konzorciumi együttműködésben valósítja meg további kettő civil, illetve kettő közszférabeli partnerszervezettel.

Az elérendő célcsoport összhangban áll a Városmegyei Esélyteremto Paktumban megjelölt, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV törvényben nevesített csoportok, kiemelten a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élők, valamint a gyermekek és az idősek célcsoporti meghatározással.

A pontos lehatárolásánál figyelembe vették a Felhívás vonatkozó előírásait. *„A projekt célterülete egy egyértelműen körülhatárolható földrajzi területre: településrészekre, településekre vonatkozik, amelyek) lélekszáma eleri legalább az 500 főt és nem haladhatja meg a 40 ezer főt. Amennyiben több településrészt érint, akkor a településrészek egy településhez tartoznak. A Fenntartható Városfejlesztési Eszköz keretében kijelölt városrészek esetében, amennyiben több települést érint, akkor azoknak egymással határosnak kell lenniük, vagy egy közös önkormányzati hivatalhoz szükséges tartozniuk. Pl., több egymással határos település, vagy egy település és ezzel határos másik település településrésze."*

A projekt keretében 6 célterület került kijelölésre: ebből 4 célterület Békéscsabán található; az 5. célterület Doboz Nagyközség. A 6. célterületet az alábbi települések alkotják: Csabacsabadi Község, Csorvás Város, Gerendas Község, Kétsoprony Kozség, Szabadkigyos Község, Telekgerendás Kozség es Ujkigyós Város.

A Megalapozó dokumentumban részletezett szakmai tevékenységek a felhívás alábbi fő céljait es beavatkozási irányait segítik elo:

- Szociális alapszolgáltatásokhoz es gyermekjoléti alapellátásokhoz kapcsolodó szemléletformalás,
- Tarsadalmi befogadást, társadalmi kohéziót és identitást, munkaero-piaci kompetenciát és együttmukodések erősítését célzó közösségi programok megvalósítása;
- Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, összehangolása;
- Település, vagy több település közös problémamegoldását szolgáló szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv keszitese;
- Szemléletformáló tevékenységek, programok megvalósítása (pl.: bűnmegelőzési programok, közbiztonság javítását célzó programok, közlekedésbiztonsági programok stb.);
- Egészségfejlesztési és egeszségugyi prevenciós programok szervezese.

A tervezett tevékenységek elokészítésében es lebonyolításában az FVS tervezésbe bevont térségi települések is közvetlenül részt vesznek.

Helyzetelemzés és értékelés

A szegregáció társadalmi jellemzőinek bemutatása, okainak – a célterület érintettsége

Megállapítható, hogy Békéscsabán a szegregátumok kialakulásához vezető folyamatok a szociális ellátórendszer ét a pol-oldalú támogató intézményrendszer hatékony mukodtetése mellett megfelelő kontroll alatt vannak. Az alábbi alfejezetben elsokent a helyi társadalom helyzetét jellemző segélyezési adatok elemzése történik, majd a szociális ellátórendszer főbb szereplői által nyújtott szolgáltatások és az azok biztosítása során levont, a társadalom állapotát érintő következtetések kerülnek kiemelésre. A városi szintu átfogó elemzések mellett kitérünk a városon belüli területi jelenségek elemzésére is.

A szociálisan rászorulók általános helyzete Békéscsabán a segélyezési adatok tükrében

2015-től számos feladat, ezzel együtt több támogatási/segélyezési forma is átkerült az önkormányzattól a Békéscsabai Járási Hivatalba, ami az önkormányzat személyi állományát is jelentősen érintette. Több, 2015-ig az önkormányzat által biztosított segély a Járási Hivatalhoz került (és átalakult), ugyanakkor ezzel párhuzamosan az önkormányzatok és járási hivatal adatátjarhatósága nem erősödött meg kellőképpen.

A hatályos jogszabály szerint egyetlen egy önkormányzati támogatást (Rendkívüli települési támogatás - RTT), valamint a jegyzői hatáskörbe tartozó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt kötelező biztosítani. Békéscsaba megtartott szinte minden korábbi, önkéntesen nyújtandó támogatás-típust, amelyek az alábbi táblázatban részletezunk:

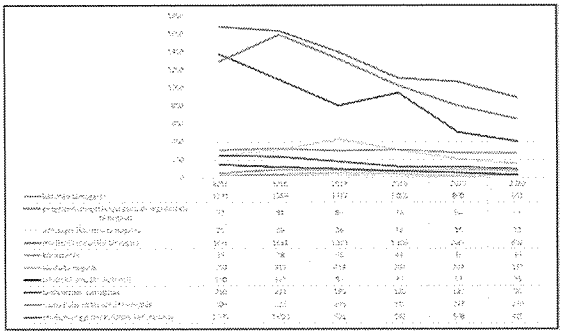

56. táblázat: Az önkormányzat által helyben biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2024

A települési támogatások a vonatkozo önkormányzati rendelet értelmében kerülnek meghatározásra es rögzítesre a pénzbeli és természetbeni ellátások országos nyilvántartási rendszerében (PTR). Az önkormányzatok kiemelt feladata a települési támogatások megállapításával és folyósításával kapcsolatban a közszemi szolgáltatókkal valo együttműködés.

Békéscsaba MJV-ben a biztosított önkormányzati segélyezési formák közül 2015-2020 között a három legfontosabb és legtobbek által igénybe vett: 1.) rendkivuli települési támogatás, 2.) a lakhatási támogatas és 3.) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény volt. Mindhárom esetben az igénybe vevők (jogosultak) száma évről évre csökken, bar a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény esetében 2018-ban volt egy erőteljesebb kiugrás.

Valtozások bemutatása és értékelése

Az alábbi táblázat a 2021-2024 között önkormányzati szociális ellátásokat összegzi, melyből látható, hogy a megelozo (2015-2020 közötti) időszakhoz képest bekovetkezett némi változás:

1.) helyre került rendkívüli települési támogatás - mivel az igénybe vevő lakosok száma ennél a legnagyobb;

2.) a lakhatási támogatás – mely ugyan evről-évre egyre csokkeno értéket mutat az utóbbi négy évben, de egy is számottevő a kedvezményezettek létszáma.

3.) a tuzelő támogatas – az utóbbi négy évben erzékelhető mértékben emelkedő tendenciát mutat (még a megelőző időszakban sokkal nagyobb igazdozást mutatott az igénylők száma):

4) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak száma viszont az utóbbi két évben jelentős csökkenést mutat (mely tendencia már a 2020. évtől kezdve megfigyelhető, de főként a 2015-16. évekhez képest szignifikáns a változás).

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Lakhatási támogatás	515	445	435	394
Gyógyszertámogatás	74	55	59	61
Adósságkonszolidációs támogatás	13	13	10	7
Rendkívüli települési támogatás	1337	1592	1424	1493
Köztemetés	50	25	25	41
Tüzelő támogatás	258	259	313	376
Felsőfokú szociális ösztöndíj[355]	43	0	0	0
Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat	7	12	31	47
Temetkezési támogatás	59	67	62	63
Csaba Baba életkezdési támogatás	226	202	155	141
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	449	577	350	200

[illegible]. *táblázat: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2021.-2024*

Az esetszámok csökkenésének oka részben a családok és egyének szociális helyzetének, jövedelmi viszonyainak általános javulása. Erre a tendenciára utal, hogy a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ 2015 decemberében 1000 tartós élelmiszercsomagot osztott ki, míg 2024-ben 596 db-ot.

Hatósági döntés, kerelem alapján nyújtott tartós élelmiszercsomag	596 db
Ünnepkörökhöz kapcsolódóan nyújtott tartós élelmiszercsomag	900 db
Étkezési burgonya	115 db

[illegible]. *melléklet: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata által biztosított élelmiszercsomagok száma 2024-ben*

Ugyanakkor tény az is, hogy a jogosultság megállapításához használt, a vonatkozo jogszabályban rögzített jövedelmi minimumok évek óta alig változtak[356] Velhetően az okok összetettek és mindket tényező együttesen játszik szerepet az értékek csokkenő alakulásában. A munkajovedelmek általános növekedése, a korábban közmunkából élők kiterjedt foglalkoztatása[357] a legtobb esetben a korábbi igénybe vevők – típustol függően – akár harmadát is kiszorithatta jogosulti körből.

- A rendkívuli települesi támogatás egy evben több alkalommal is igenybe vehető, tehát ha csak az igénybe vevők szamát telintjuk, nem kapunk pontos képet a valos helyzetről.
- A költségvetésben szociális támogatásokra elkülönített keretosszegből a lakhatási támogatas az egyik legkiemelkedőbb. Ugyanakkor, a lakhatási támogatásban reszesulők nem minden esetben azokat a társadalmi csoportokat fedik le, amelyek helyzetet a napi

[355] A felsőfokú szociális ösztöndíj támogatási forma 2021. december 31. napjával kivezetésre került, helyette Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázathoz csatlakozott.

[356] 2025. január 1-től a minimálbér bruttó 290 800 Ft, míg a garantált bérminimum bruttó 348 800 Ft-ra emelkedett. Forrás: (Magyar Közlöny 127. szám, 2024.12.12.)

[357] A Békéscsabai járásban 2012-ben még 1842 fő, 2016 októberében pedig 1764 fő volt közfoglalkoztatásban (NFP, 2018). 2018-ra az az adat 1030 fő alá esett, míg 2024-re mindössze 356 fő volt a közfoglalkoztatottak száma a járásban. Ezen belül 2024-ben még hozzávetőlegesen 1800 főnyi kérelmezési dolgozott a városban. 2024-ben ez már csak 128 fő.

szintű nélkülözés és a mélyszegénység jellemzi – azaz nem szükségszerűen alacsony képzettségűek és munkanélküliek. Gyakori támogatottak pl. a kinyugdíjasok vagy a nagycsaládosok. A lakhatási támogatás összege kötött a nyugdíjminimumhoz. Az öregségi nyugdíjminimum 2007 óta alig változott, és a Békéscsaba MJV Önkormányzata is régen módosította a jövedelemhatárokat, amíg ezzel szemben az átlagbérek folyamatosan emelkedtek. Ezáltal sok háztartás kiszorult a támogatásból.

- A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a három legjelentősebb tételt jelentő segélyezési formák közül a legerősebb indikátora az alacsony jövedelemnek, és ezáltal jellemzően az érintettek szociálisan hátrányos helyzetűek.

A fenti grafikonon látható, hogy az egyetlent is alacsony esetszámmal bíró támogatási formák esetében az igénybevevők száma gyakran hullámzó, mivel ezek a támogatások egyedi élethelyzetekhez kapcsolódnak. Pl. gyógyszertámogatásban részesülők jellemző igénybevevői az alacsony jövedelemmel bíró idősek (kisnyugdíjasok), akik általában előbb a lakhatási költségeiket (rezsi) rendezik, ugyanakkor a sok esetben szükségszerű gyógyszerek kifizetéséhez már önkormányzati segítségre is szükségük van

A különféle segélyezési típusokat igénybe vevők lakhely szerinti területi megoszlását érdemes az önkormányzatnak tudatosan nyomon követnie. Ugyanakkor csak bizonyos támogatási típusok bizonyulnak jó indikátoroknak a szegregációs folyamatok nyomon követésére. A szegregációs folyamatokban leginkább érintett alacsony vagy semmiféle munkajövedelemmel nem rendelkező, alulképzett családok főként az első három (2020), illetve négy (2024) magasabb létszámot érintő támogatástípust veszik igénybe. Ez a helyzet napjainkra sem változott, még fennáll.

A 2018-ban módosított ITS ASZT-ben az akkor még létező foglalkoztatás helyettesítő támogatás, valamint a ma is létező lakásfenntartási támogatás és rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény területi (városrészi szintű) elemzése történt meg a KSH és az önkormányzat adatszolgáltatása alapján. Az ITS-ben (2018) segélyezési adatok vizsgálata tulnyomórészt megerősítette a népszámlálási adatok alapján mért eredményeket, vagyis a három legalacsonyabb státuszú városrészben és a külterületen elő háztartások az átlagosnál nagyobb arányban részesültek segélyezésben. A helyzet lényegében nem változott 2025-ben sem.

Önkormányzati támogatásban részesülők területi megoszlása

Békéscsaba MJV Önkormányzata a jogszabályi kötelezettségei alapján kiterjedt adatbázissal rendelkezik a segélyezések vonatkozásában, amit párhuzamosan több szakszervi szoftver felhasználásával is rögzít. Ugyanakkor a szakrendszerek adatbázisainak egyike sincs egyelőre GIS eszközökkel megtámogatott, területi értékelést lehetővé tevő, és ezzel döntés-előkészítést támogató rendszerrel összekapcsolva. Jelen helyzetben a szakértői interjúk mellett a segélyezés vonatkozó típusú adatainak területisége adhat némi támpontot a szociálisan hátrányos helyzetűek területi koncentrációinak feltárásához.

Az FVS Antiszegregációs Tervének elkészítéséhez Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala anonimizált adatbázist biztosított a Rendszeres Gyermekvédelemi Kedvezményben (RGYK) és a Lakhatási támogatásban részesülők területi megoszlását illetően (csak utcákra – nev és házszám nélkül – vonatkoztatva az eseteket). Az adatok összesítése és statisztikai értékelése alapján a következő megállapítások vonhatók le a rászorulók lakóhely szerinti, területi elhelyezkedésével kapcsolatban:

1.) Rendszeres Gyermekvédelemi Kedvezményben részesülők területi megoszlása: 2015-ben 1 924 fő, míg 2020-ban 574 fő (30%) részesült RGYK-ban Békéscsabán. A 2020-as adatokat figyelembe véve a támogatásban részesülők a város 139 utcájában élnek, megoszlásuk egyenetlen: 115 utcában 1-4 fő kedvezményezett él csupán. 33 olyan utca van, ahol 5-nél több kedvezményezett él, és ezen belül összesen 13, ahol a kedvezményezettek száma meghaladja a 10 főt. Ebben a 13 utcában az összes RGYK-ban részesülő 36%-a élt 2020-ban.

Az ASZT felülvizsgálata során Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2024. évi RGYK adataival bővítettük a táblázatot (lásd alább!), a jobb szélső oszlopban +/- jelekkel megjelenítve a változás irányát:

Utca neve	Összes kedvezményezett (fő) 2020-ban	Összes kedvezményezett (fő) 2024-ben	Utca területi besorolása	Változás iránya (növekedés: +, csökkenés: -)
Arany János u.	10	3	Déli városrész	-
Bonyhászki Pálné u.	10	4	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület	-
Irsai Olivér u.	10.	4	Jamina lkp.	-
Kazinczy u.	11.	2	Kazinczy-lkp. környezete	-
Iorantffy u.	11.	6	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület	-
Lenkey u.	12	9	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület	-
Vécsey u.	12	1	Kazinczy-lkp. környezete	-
Nagyrét tanya	13	1	Külterület	-
Kazinczy-lkp.	16	7	Kazinczy-lkp. környezete	-
Andrássy út	21	5	Kazinczy-lkp. környezete	-
Franklin u.	22	13	szegregációval veszélyeztetett terület – Jaminától nyugatra	-
Lencsési út	24	6	Délkeleti városperem	-
Bartók B. út	34	17	444. út	-

97. táblázat: Az RGYK-ban részesülők száma (fő) és területi megoszlása elhelyezkedése Békéscsabán (2020; 2024)

Összegében elmondható, hogy 2020-ban az RGYK támogatásban részesülők legnagyobb területi koncentrációi a Kazinczy-lakótelepen és annak környezetében, valamint a Berényi és Szarvasi út által közrefogott területen találhatók, utóbbi a KSH által 2016-ban lehatárolt szegregátum környezete is egyben. Ide sorolható még a Jamina lakótelep tágabb környezete a Franklin utcával (rehabilitált, szegregációval veszélyeztetett tömbök) és az Irsai Olivér utcával. (A Hivataltól kapott anonimizált adatokból nem látható, hogy a Franklin utcai kedvezményezettek a 40 szociális bérlakás lakói-e.) A tanyas külterületen a Nagyrét tanya a leginkább érintett, de további tanyákon is találunk kisebb számban támogatottakat.

A felülvizsgálat (2025) eredményeként megállapítható, hogy az RGYK-ban részesülők területi megoszlása Békéscsabán lényegileg változatlan napjainkban is; azonban számarányuk minden korábbi területi egységben igen jelentős mértékben, számottevően csökkent.

2.) Lakhatási támogatásban 2015-ben 1 291 fő, 2020-ban 651[356] fő, 2024-ben 394 fő részesült Békéscsabán. A 2020-as adatokat figyelembe véve a támogatásban részesülők a város 233 utcájában éltek (azaz jóval erősebb volt a területi szóródásuk, mint az RGYK-ban részesülőknek). Megoszlásuk a kedvezményezettek számát figyelembe véve meg inkább egyenetlennek tűnik: 233 utcából 199 utcában 1-4 kedvezményezett élt. 33 olyan utca volt, ahol 5-nél több kedvezményezett élt, és ezen belül összesen csak 8, ahol a kedvezményezettek száma meghaladta a 10 főt. Ebben a 8 utcában 141 fő támogatott élt, ami 22%-a volt az összes támogatottnak

Az ASZT felülvizsgálata során (2025) Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2024. évi lakhatási támogatási adataival bővítettük a táblázatot (lásd alább!), a jobb szélső oszlopban +/- jelekkel megjelenítve a változás irányát. A nyolc érintett terület közül egy esetében (Bartók Béla u.) van némi növekedés, a többi hétnél számottevő csökkenés mutatkozik.

Összegezve, a felülvizsgálat (2025) során a 2024-es vonatkozó adatok alapján (lásd alábbi táblázat!) megállapítható, hogy a lakhatási támogatásban részesülők területi koncentrációja kisebb arányú, szóródásuk erősebb, mint az RGYK-nál, mégis kirajzolódnak azok a területi koncentrációk, ahol az kedvezményezettek száma magasabb. Ezek gyakorlatilag ugyanazok az utcák, mint az RGYK esetében. Bár szétszóródó területi megoszlásuk napjainkban is lényegében változatlan, ugyanakkor jelentős csökkenés mutatkozik az érintetti körben: tíz éves távlatban közel kétharmaddal csökkent a kedvezményezettek száma.

Utca neve	Összes kedvezményezett (fő) 2020-ban	Összes kedvezményezett (fő) 2024-ben	Utca területi besorolása	Változás iránya (növekedés: +, csökkenés: -)
Kazinczy u.	12	2	Kazinczy-lkp. környezete	-
Bartók B. út	13	17	444. út	+
Vécsey u.	13	1	Kazinczy-lkp. környezete	-
Andrássy út	17	5	Kazinczy-lkp. környezete	-
Franklin u.	17	13	szegregációval veszélyeztetett terület – Jaminától nyugatra	-
Pásztor u.	17	4	Lencsési úttal párhuzamos utca. Délkeleti városperem	-
Kazinczy-lkp.	24	7	Kazinczy-lkp. környezete	-
Lencsési út	23	6	Délkeleti városperem	-

98. táblázat: A lakhatási támogatásban részesülők számára és utca támogatotti adatai (2020; 2024) és azok területi elhelyezkedése Békéscsabán

Összegezve: Az antiszegregációs helyzetelemzés fő következtetése, hogy a két vizsgált önkormányzati támogatástípus (RGYK és lakhatási támogatás) kedvezményezettjeinek területi elhelyezkedése kirajzolja a városban a viszonylag alacsonyabb státuszú lakossági csoportok koncentrációit. A KSH 2016-os térképén megjelölt szegregátum (Berényi út) és a szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin u. és környéke) nem kizárólagosan érintettek Békéscsabán. Adatokkal alátámaszthatóan további alacsonyabb státuszú és támogatásokra rászoruló lakosságot találunk koncentráltabban a Kazinczy-lakótelepen és annak közvetlen környezetében (a Szabolcs utca – Bartók Béla út – Petőfi –

[356] ELMÉLT az ID nem bekövetkezése címen szűrtekkel – ezekkel nem vettük figyelembe a további számításainkat

Jókai utcák által közrefogott területen) és néhány további utcában, főként a déli városrészben. Ezek a területek nem a KSH által korábban (2011) szegregátumként lehatárolt városi területek, illetve 2025-ben a hatályos jogszabály alapján a KSH szerint Békéscsaba MJV-ben nem található szegregátum.

A támogatások területi koncentrálódása ugyanakkor jelzi, hogy az önkormányzatnak figyelmet szükséges fordítania a nevesített területeken a helyi társadalom leszakadási folyamatának megállítására. A város szegregáció erősödése és a veszélyeztetett területek szegregálódásának megakadályozása érdekében Békéscsaba MJV Önkormányzata célzott intézkedéseket, konkrét beavatkozásokat szándékozik megvalósítani a 2027-ig tartó ciklushan egyebek mellett egy nagyléptékű ESZA + típusú szociális városrehabilitációs projekt formájában. A projekt fizikai befejezésére, végső elszámolására +2 évig, azaz 2029-ig lehetőség van. *(Részletesebben lásd alább!)*

A közfoglalkoztatás helyzete Békéscsabán

A foglalkoztatás kulcskérdés a veszélyeztetett társadalmi csoportok helyzetének stabilizálásában, majd a felzárkóztatás folyamatában. A FVS 2.1.5 fejezete részletesen tárgyalja a foglalkoztatási helyzet alakulását, ami az országos helyzetnek megfelelően javuló tendenciát mutat az utóbbi években.

A közfoglalkoztatás szervezését a Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya látja el, célja, hogy a közfoglalkoztatáson belül a város és lakossága számára értékteremtő munka történjen, melynek révén a foglalkoztatottak is hasznosnak érezhetik a munkájukat. 2014-ben 1600 közfoglalkoztatott volt a településen, 2024-re 128 főre csökkent létszámuk. Az önkormányzati feladatellátást már csak minimálisan tudja segíteni a közmunkaprogram. A résztvevők jelentős része idős, akik jellemzően már a következő ellátási formára várnak. A közmunkaprogramban meg az ehhez szükséges hátralevő, relatíve minimális időt töltik ki. Esetükben szinte bizonyos, hogy a munkaerőpiacon nem boldogulnának.

A Békés Varmegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály Közfoglalkoztatási Osztálya és a Békés Vármegyei Kormányhivatal Békéscsabai Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya, illetve a Belügyminisztérium 2024. évben összesen 92 616 324 Ft támogatással segítette az önkormányzat közfoglalkoztatásának megvalósítását, amelyhez az önkormányzat 8 953 470 Ft önrészt biztosított. A 2024. évi közfoglalkoztatásról szóló önkormányzati beszámoló szerint Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata az országos közfoglalkoztatási mintaprogramban is részt vesz. A lakhatási kihívásokkal küzdő személyek foglalkoztatására kiemelt támogatással kerülhetett sor, 2024. február 29. napjáig 10 fő, 2024. március 1. napjától ismét 10 fo foglalkoztatási és bérköltségei mellett a szükséges dologi költségeket is finanszírozta a központi költségvetés. A programban felnevelt 9 200 db egynyári virag elsősorban a közfeladatot ellátó intézmények, szervezetek között keruit kiosztásra és elültetésre.

Romák helyzete Békéscsabán

Békéscsaba MJV hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2028)[357] is kiemelt a romákkal és a mélyszegénységben élőkkel kapcsolatos adatok hiányát. *„Az egyes célcsoportok tekintetében*

[357] Bél Békéscsaba MJV Önkormányzata Képviselő-testülete Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2028) c. dokumentum, mely a Közgyűlés 60/2023.(IV.06.) határozatával egyhangúlag, 26 igen szavazattal, 0 ellenszavazat, 0 tartózkodás mellett elfogadásra került. A HEP (2023-2028) c. dokumentumban 2024. februárjában két módosító csomagot hajtott végre a gyermek- és esélyügyekért felelős tanácsnok. A Közgyűlés 17/2024. (II. 29.) sz. határozatával, egyhangúlag fogadta el.

problémát okoz a valós helyzet felterképezése, ugyanis a romákra, a mélyszegénységben élőkre vonatkozóan nem készülnek külön kimutatások. A HEP megerősíti, hogy „a cigányság és a mélyszegénység két olyan halmazt képez, melynek van ugyan közös metszete, de a kettő nem fedi teljesen egymást, tehát egy teljeskörű azonosítás hibás volna." Ezt a békéscsabai tapasztalatok nagyban alátámasztják.

Békéscsaba Megyei Jogú Városban a 2011. évi népszámlálási adatok alapján 441 fő vallotta magát romanak/cigánynak, mely a szám a 2022-es népszámláláskor 364 főre változott (ez a lakosság 0,66%-a). A tapasztalati tények azonban azt mutatják, hogy az önbevallás során mindig kevesebben vállalják fel nemzetiségi hovatartozásukat. (Ez minden etnikai kisebbségnél fennáll, nem csak a roma/cigányok esetében.) A szakértői interjúk is azt támasztották alá, hogy Békéscsabán lakosságarányosan elenyésző számban vannak jelen roma/cigányok, ugyanakkor jelenlétük esetenként mégis hangsúlyos a városban. „Számuk érzékelhetően növekszik, de ez statisztikailag nem megfogható jelenség." A roma/cigány családok a környékbeli településekről érkeznek a városba. A Békéscsabán élők jellemzően Gábor cigányok.[67] A Roma Nemzetiségi Önkormányzat[68] és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata jó kapcsolatot tart fent, együttműködésük folyamatos.[69] A CSGYK információi szerint az ellátottjaik cca. 15-20%-a cigány származású. Az önkéntes családsegítés ételen az ellátottak 20%-a roma. Elmondása szerint nem jellemző Békéscsabán a romák/cigányok szegregált létformája – ugyanakkor érzékelhető némi területi koncentráció, jelenlétük egyes területeken jellemzőbb, mint máshol. A békéscsabai cigányoknak kis százaléka él mélyszegénységben, és van több, kifejezetten jómódú cigány család is.

A Békéscsaba MJV korábbi Helyi Esélyegyenlőségi Program (2013) szerint „*A halmozódó hátrányok felszámolásához összehangolt, a gazdaságra, a közlekedési viszonyokra, az oktatásra, az egészségügyre, a lakhatási feltételekre és a szociális szolgáltatásokra egyszerre kiterjedő intézkedésekre, komplex terségi fejlesztési programokra és antidiszkriminációs intézkedésre van szükség, elsősorban a romák által lakott területeken."*

A 2022-ben elfogadott, módosított HEP 2023-2028 c. dokumentum roma népességre vonatkozó konkrét célkitűzéseit és tervezett beavatkozásait alább, „A Helyi Esélyegyenlőségi Program és az ASZT céljainak / beavatkozásainak illeszkedése" című alfejezetben ismertetjük részletesen – így itt terjedelmi okból nem ismételjük meg ezeket.

A halmozódó hátrányok csökkentését és felszámolását szolgáló szervezeti /intézményi hálózat Békéscsabán

Ahogy azt a HEP is jelzi, a szegregációs folyamatok megállításara és visszafordítására, integrált megközelítésre és programozott beavatkozásokra / intézkedésekre van szükség, amiknek kulcsszereplői a szociális ellátórendszer, az oktatási szféra és a gazdaság szereplői: ezek intézmények, érdekvédelmi (nonprofit) szervezetek és vállalkozások stb. is lehetnek. Békéscsaba szociális ellátórendszere különös figyelmet fordít a lakosok szociális biztonságára, amiről nem egyszeruen a raszorultság alapján

[67] A cigány etnikum vagy kisebbség, illetve a cigányság kifejezés használatának – különösen a roma/cigány kifejezés – számos oka lehet. Cigányok, romák és kívülállók egyaránt használják. Ez lehet a saját identitás megjelenítése, de lehet a külső csoportok által ránk kényszerített elnevezés is. (Forrás: https://www.valaszonline.hu/2019/12/19/ban-ignac-kisebbseg/)

[68] https://bekescsaba.hu/onkormanyzat/kozerdeku-adatok/onkormanyzati-jogi-es-vagyonnyilvantartasi-informaciok

[69] Az önkormányzat együttműködése magában foglalja a roma nemzetiségi önkormányzat működési feltételeinek biztosítását, valamint támogatja a gyakorlati tevékenységében, a beszámolójának elfogadásában, a testületi ülésein történő részvételben. (HEP 2018)

biztosított önkormányzati támogatások, hanem a komplex szolgáltatások és az együttműködési hálózatok is gondoskodnak.

Az FVS Humán Munkacsoport (2021.10.26) ülésén elhangzottak szerint *„a szociális ellátórendszer legfőbb ereje a komplexitás. Komplex és hatékony az együttműködés az ellátórendszer és annak fenntartói között (állami, önkormányzati, egyházi, civil szervezetek). A szociális rendszer gyors reagálású, reflexióra képes."*

A szakági irányítási modell szerint a szociális (és egészségügyi) ellátórendszer működtetése és a területekkel kapcsolatos ágazati döntések Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlésének Családügyi és Népjóléti Bizottságához tartoznak, ami hét fővel működik (három képviselő és négy egyéb tag). A szakterület operatív koordinációja Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya, azon belül a *Szociális és Egészségügyi Csoport* feladata. A csoport tevékenysége:

- Ellátja a szociális rászorultságtól függő pénzbeli és természetben nyújtott szociális és egyéb ellátásokkal kapcsolatos feladatokat;
- A feladatkörébe tartozik az önkormányzati bérlakások bérbeadásával kapcsolatos döntések előkészítése és végrehajtása
- A Szociálpolitikai Osztály feladatkörébe tartozóan elkészíti:
  - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Koncepcióját
  - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakaskoncepcióját
  - Békéscsaba Megyei Jogu Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programját
- Az osztályhoz tartozik az első lakástulajdon megszerzéséhez adható kamatmentes kölcsön támogatással összefüggő ügyek kezelése (Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 19/2016. (V. 3.) önkormányzati rendelete a lakáscélú támogatások helyi rendszeréről).

A város szociális szakági feladatellátásának kulcsszereplői

Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ (CSGYK)[61]: Fenntartója Békéscsaba MJV Önkormányzata. A család- és gyermekjóléti szolgálat feladatait Békéscsaba, Ketsoprony és Telekgerendás településeken, míg a család- és gyermekjóléti központ feladatait az egész járás területén ellátja. A járás minden településének óvodájában és iskolájában a szociális segítő szolgáltatást 15 munkatárssal látják el. Ez a szolgáltatás a jelzőrendszer fontos elemévé vált.

A CSGYK vezetőjével készített szakértői interjún elhangzottak szerint a lakosság szociális helyzete általában javul Békéscsabán az utóbbi években:

Nincs kiemelkedően magas esetszám egy-egy városrészben vagy szomszédságban. Szociális ellátás elsősorban a periférikus területeken jellemző, nincsenek kirívóan terhelt területek. Kihívást jelentenek a tanyai területek. A külterületi tanyás térség egyre vegyesebb képet mutat a családok szociális hátterét illetően[62], de látszik a segélyezési adatokból (FGYK és Lakhatási Rendszernény) is, hogy legalább 4-5 tanyán élnek rászoruló családok. Az esetek összefüggésben vannak a szegénységgel,

[61] https://www.bcsgyk.hu/

[62] A tanyákról: Hagyomány a tanyákban való élnek, hiszen régóta egyes tanyák munkaerőigénye határozza meg, így jelentős fluktuációnak is mondhatóak, azaz nem jellemző a tanyán élő családok hosszú távú ott tartózkodása.

alacsony jövedelemmel. A családsegítő még akkor is kimegy a családokhoz, ha pl. tűzifa igényt jelentenek be. Felajánlják a szolgáltatásokat, melyek önkéntesen vehetők igénybe: pl. adósságkezelés.

2016 decemberében 1 000 tartós élelmiszercsomagot osztott ki a CSGYK (és az is kevés volt), ellenben 2020-ban 500-nál nem voltak többen az igénybe vevő rászoruló családok. (Ezek közül 300 saját kliensi körből jön, további 200 az Idősek Otthonából.) 2024-ben 596 család vette igénybe ezt a támogatást. A tendencia tehát emelkedő: a kedvezőtlen irányú változás oka a koronavírus járvány okozta munkahelymegszűnések, illetve az alkalmi (pl. mezőgazdasági) munkák csökkenése, illetve a napjainkban magas infláció.

Hatósági feladat keretében Békéscsabán is előfordul védelembevétel, és a környező településeken is előfordul ilyen eset. Az esetmenedzserek statisztikai alapján a helyzet javul. 2016-ban egy esetmenedzserre 40 eset jutott (egy időben), míg napjainkban ennek kb. a fele. Összesen kb. 200 eset van az egész járásban. Kétsoprony és Gerendás a leginkább problémás. Itt jelen van a mélyszegénység, jellemzően sok a tanya is.

Az CSGYK által működtetett Adománypont a város délkeleti részen, a Lencsési lakótelepen működik a Fövenyes utca 1/a-ban. Országosan egyedülálló a működése, az adományközvetítés a családsegítés részeként működik. Csak a helyiek adományát fogadjak, tehat nem a központi adománygyűjtők telephelye (elosztóhelye).[63] Komplett adománycsomagokat képesek összeállítani – pl., ha egy ház kiég, egy családnak mindent tudnak biztosítani (bútor, ruha, eszközök stb.).
Hozzá kell tenni, hogy vannak olyan szükségmegoldások a városban, amelyek egy szűk lecsúszó réteg jövedelemszerzésre használ, miközben nem veszi igénybe a város által biztosított ellátási formákat.[64].

Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ[65]: Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás fenntartásában működik és lát el szociális alap- és szakosított szolgáltatásokat, az ide vonatkozó jogszabályi előírások betartásával. Szolgáltatások: szociális étkeztetés, nappali ellátás, házi segítségnyújtás, támogató szolgálat, tanyagondnoki szolgálat.[66] A Központ intézménye főként időskorúakról, szociálisan rászoruló személyekről, fogyatékkal élőkről és szenvedélybetegekről gondoskodik.

Békéscsabai Gyermekelhelyezési Intézmény. Az oktatási intézményekben a gyermekek étkeztetését – a bölcsődés korúak kivételével – a Békéscsabai Gyermekelhelyezési Intézmény biztosítja. Ezen felül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére szünidei gyermekétkeztetését is biztosít.

[63] Működési rendjének lényege, hogy a lakosság által felajánlott adományokat egységes műszaki kritériumok szerint átvizsgálják, majd a rászorultsági elv alapján a helyi ellátórendszer szereplői (pl. védőnők, családsegítő munkatársak) közreműködésével a helyben élő rászorulók részére továbbítják.

[64] Az ellátási rendszer részét képezi a CSGYK mellett működő Idősek Otthona is, amely a járás 7 településén összesen 200 fő számára biztosít ellátást.

[65] http://bekescsaba.hu/onkormanyzat/intezmenyek

[66] A hangsúlyozandó tanyákon működtetett szolgálat, hogy időrendben cca. 3200 fő részére biztosítja a tanyákon. Tanyagondnokban három tanyai szolgálat működik, 3 tanyagondnok végzi, 1 db egészségügyi központ. Működésük egyszerűsítve: nem fix időpontban, hanem igényfelmérés alapján, előzetes egyeztetés után keresik fel a tanyákat a szükségesnek ítélt időben. Az ellátottak 17 településről érkeznek, de a legtöbb ellátott Békéscsaba külterületéről érkezik. Egy tanyán kb. 1 ellátott van, de előfordul, hogy 2 is. (Szociális Kerekasztal 2021. 10. 26.)

Az idősellátással a fogyatékkal élők, valamint a szenvedélybetegek ellátással foglalkozó további intézményekei itt nem soroljuk fel. (A témával részletesen a Megalapozó munkarész vonatkozó fejezete foglalkozik.)

Közoktatás-köznevelés – esélyegyenlőség Békéscsabán:

A 2018-ban módosított ITS szerint az akkor rendelkezésre álló adatok nem mutattak ki a törvény szerint vett szegregált iskolát a városban (az intézmények között nem volt 25%-os különbség a HHH arányokban), ugyanakkor látható volt, hogy a Békéscsabai Baptista Általános Iskola és Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai ÁMK Hajnal utca 12. szám alatti telephely óvodában valóban fennállt a társadalmilag hátrányosabb helyzetű tanulók magasabb koncentrációja – a két intézmény gyermekei az alacsonyabb társadalmi státuszu Berényi út környéki városrészhez (szegregátum 1.) tartoznak. A 2007-2013 időszak ASZT-je az oktatási szegregációs folyamatok elmélyülésének megakadályozását célzo intézkedés szükségességét állapította meg, és nem volt ez maskent a 2014-2020-as időszakra érvényes ITS ASZT-ben sem.

A Békéscsabai Tankerületi Központ Fejlesztési terve (2017-2022) foglalkozik a hátrányos helyzetű tanulók státuszával és létszámuk alakulásával. A dokumentum megállapítása szerint a Tankerületi Központhoz tartozó intézményekben a Jankó János Általános Iskola és Gimnázium (ami nem Békéscsabán, hanem Tótkomlóson van) kívül a HH-s és HHH-s gyerekek aránya alacsony. A dokumentum megerősíti az ITS megállapítását, miszerint Békéscsaba iskolai közül a *Békéscsabai Baptista Általános Iskola* szegregációs értékei a legmagasabbak (20%). A dokumentum a szegregáció kockazatát tekintve a legveszélyeztetettebbek közé sorolja ezt a bekescsabai intezmenyt.

2024-ben Békéscsabán a megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma 105 fő, a halmozottan hátrányos helyzetűek száma 14 fő, míg a szakellátásba történő elhelyezés miatt megállapított halmozottan hátrányos helyzetűek száma 26 fő volt.

Intézményközi együttműködések a projektek előkészítésének és megvalósításának támogató szervezeti háttere:

A halmozódó hátrányok csökkentését és felszámolását szolgáló szervezeti/intezmenyi hálózaton belüli együttműködés – sok vélemény szerint – példaértékű Békéscsabán. Ahogy arra utaltunk, az együttműködés motorja a Szociálpolitikai Osztály.

<u>Támogató Csoport felállítása és működtetése</u>

A szociális ellátórendszer szereplői körét meghaladó, részben akcióterület-specifikus együttműködés a Támogató Csoport: Az akcióterületi fokuszú integrált szociális városrehabilitációs fejlesztések sokoldalú intézményi együttműködésen alapulnak. Ez az együttműködés tulnyulik a mindenkori konzorciumi partnerek körén és egyaránt magában foglal városi tevékenységi körű és tevel.enységekkel föleg az adott (akció)terülétre fókuszáló szervezeteket.

Békéscsabán a Támogató Csoport elsőként a TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 kódszámu projekt kapcsan jött létre. A projekt végrehajtásával párhuzamosan előkészíteti további két, szociális városrehabilitációs beavatkozas ((TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) és TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)) esetében a Csoport késznek mutatkozott a közos munka folyatására.

A Támogató Csoport tagjai megvalósult projekteknél

- Az akcióterületen lévő oktatási intézmények:
  - Hajnal – Lenkey - Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ (Lenkey Utcai Óvoda Hajnal Utcai Óvoda);
  - Kertvárosi Óvoda (Békéscsabai Tündérkert Óvoda).
- Az akcióterületen lévő közösségi intézmények:
  - Csabagyöngye Kulturális Központ;
  - Munkácsy Mihály Múzeum.
- A helyi roma nemzetiségi önkormányzat és roma civil szervezetek:
  - Békéscsaba Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzat.
- Egyes települési/kerületi szinten működő önkormányzati intézmények:
  - Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény;
  - Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ.
- Települési/kerületi, esetleg akcióterületi szinten működő civil szervezetek:
  - Egyensúly AE Egyesület;
  - MERSZ Közhasznú Alapítvány;
  - MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület;
  - Békéscsabai Turisztikai Egyesület;
  - MIVA Bölcsi Nonprofit Kft.;
  - Mentálhigiénés Egyesület;
  - Körösök Völgye Natúrpark Egyesület;
  - ÉFOÉSZ Békés Megyei Egyesülete.

A Támogató Csoport évekig tartó, jelentős tapasztalatok megosztásra és közös gondolkodásra lehetőséget adó tevékenysége hozzájárult a szervezetek közötti kommunikáció és együttműködési csatornák tartós (projektektől független) megerősítéséhez.

A korábbi években letrejött Támogató Csoport formalizált tevékenysége könnyen újraéleszthető újabb projekt keretében, mely a 2022-2027-es ciklusban megvalósítandó TOP_Plusz-3.2.1-23 számú felhívásra kidolgozott, támogatott szociális városrehabilitációs projekt szerves részeként garantáltan meg is történik, mivel támogatási elvárás. *(Részletesebben lásd alább!)*

A támogató csoport összetétele akcióterületenként változó, azon szervezetek, intézmények, szakértők lehetnek a tagjai, akik hozzá tudnak járulni a projekt tartalmának kialakításához, megfelelő tapasztalattal rendelkeznek, legitim módon képviselik a célcsoportot, vagy egy szegmensét, kompetenciával rendelkeznek a megvalósítást, végrehajtást illetően. Ilyen szervezet példa jellegzet a szociális, oktatási, foglalkoztatási téren működő civil szervezetek, alapítványok, egyesületek, nonprofit gazdasági társaságok, önkormányzati vagy költségvetési fenntartású intézmények stb.

Optimális esetben a támogató csoport nem nagyobb 10 fonél az operativitas erdekében, de ha szükséges, nagyobb létszámú támogató fórum is működtethető. Minden esetben figyelemmel kell lenni arra, hogy a támogató csoport működőképes és hatékony formáció maradjon. A támogató csoport tagjai biztosítani tudják, hogy a projektfejlesztés során felmerülő javaslatok közül azok kerüljenek beépítésre, melyek megvalósítása lehetséges és működőképes az adott akcióterületen. A támogató csoport tagjai mobilizálni tudnak érintett csoportokat, meg tudják határozni az akcióterületi fejlesztés szükségleteit, hozzájárulnak a projekt tartalmának véglegesítéséhez és megvalósításához, és garanciáját jelentik a projekt által elért eredmények fenntarthatóságának. A támogató csoportnak

fontos szerepe van a célcsoport elérésében, megszólításában, a program kommunikációjában, az eredmények elterjesztésében. Visszacsatolói fórumként is működik, a célcsoport szükségleteit, igényeit beépíti a programokba. Emellett a támogató csoport mobilizálja a döntéshozókat és intézményi szereplőket is.

A Támogató Csoport tagjai a megvalósítás alatti projektnél:

- Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata;
- Civil Szervezetek Szövetsége;
- Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény;
- Tegyünk az ólhető Magyarországért Egyesület;
- Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ;
- Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti központ;
- Egyensúly AE Egyesület;
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület;
- MERSZ Közhasznú Alapítvány.

A Támogató Csoport aktuális működése során további szervezetek eseti bevonására, részvételére nyitott a releváns szakmai és/vagy civil együttműködési tapasztalatok minél hatékonyabb becsatornázása érdekében.

Lakhatási helyzet Békéscsabán – szociális bérlakások

A lakhatási kérdést prioritásként kezeli az önkormányzat. 2021 elején elkészült a város Lakáskoncepciója a 2021-2025-ös időszakra vonatkozóan. Jelenleg, 2025-ben Békéscsaba bérlakásállományát 504 db lakás alkotja. A bérlakásállomány kezelése a Vagyonkezelő Zrt. hatáskörébe tartozik.

A városi ingatlanállományban jellemzőek a társasházi lakások. Az egyre magasabb ingatlanárak miatt tulajdonjog szerzése, illetve a lakás fenntartási költségeinek fedezése a szociálisan hátrányos helyzetű lakosság körében nem reális alternatíva. Így a lakhatási integrációs törekvések objektív okok miatt is akadályozottak a fennálló városi lakáshelyzetben. Jelenleg szociális bérlakásra és szolgálati lakásra van a legtöbb igény, melyeket a város próbál lehetőségeihez mérten, ütemezetten kiszolgálni.

Békéscsaba MJV Önkormányzata a hátrányok betelepülést is segíti, emellett szolgálati lakásaik is vannak. Sok esetben van bérlőkijelölési jog az egyes önkormányzati intézményeknél, melyeket folyamatosan felülvizsgálnak, hogy a lakások hiánycikk-e. Jelenleg 70 intézményi bérlakás van a városban, miközben az intézményi egyensúlyokat is igyekeznek frissíteni.

Szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások

A szociális célú bérlakásállomány a szociálisan rászorulók személyek, családok elhelyezésére szolgál. A rászorultság kritériumait a Lakásrendelet szabályozza. A jelenlegi szabályozás szerint kötelező a pályáztatás az önkormányzati bérlakások vonatkozásában, ez alól csak az átmeneti lakások jelentenek kivételt. A kiutalásról a döntést a Családügyi és Népjóléti Bizottság hozza meg.

A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások bérleti jogának megszerzésére kiírt pályázatokra jelentkezők magas száma azt bizonyítja, hogy az önkormányzat tulajdonában álló szociális rászorultság

alapján bérbe adható lakások száma nem elégíti ki a lakossági szükségleteket. A megüresedett, bérbe adható lakások száma rendkívül alacsony egy-egy évben. A táblázatból megállapítható, hogy a megüresedett lakásokra jelentős számú pályázat érkezik évek óta. Előfordul, hogy az önkormányzat nem is tudja kiírni az aktuális pályázatot, mert nincs üresedés.

Év	A pályázati felhívás szerinti lakások száma	A felhívásra jelentkezők száma
2007	9	214
2008	13	65
2009	9	76
2010	nem került a pályázat kiírásra	
2011	17	257
2012	7	164
2013	8	102
2014	15	126
2015	4	23
2016	5	52
2017	6	70
2018	nem került a pályázat kiírásra	
2019	17	58
2020	21	55
2021	17	36
2022	9	42
2023	6	16
2024	16	49

A szociális bérlakások esetében a lakbér függ a lakás elhelyezkedésétől, komfortfokozatától és méretétől. Minden lakbérövezetben (lásd alábbi ábrát) található önkormányzati lakás, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a családok anyagi helyzetét is figyelembe véve történjen az elhelyezés.

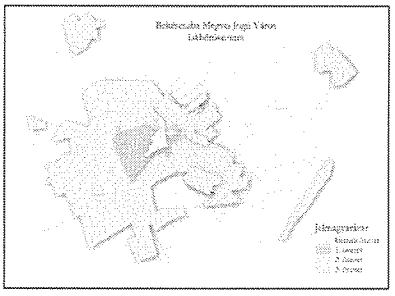

92. ábra: Békéscsaba MJV lakbérövezetei
Forrás: Saját szerkesztés, 2018

A bérleti díjakat az alábbi táblázat mutatja.

Kömyéktípusok	Lakóövezet – bérleti díj Ft/m²/hó			
	kiemelt	I. övezet	II. övezet	III. övezet
Összkomfortos és komfortos	348	531	456	382
Félkomfortos	658	378	331	283
Komfort nélküli	494	283	244	207

69. táblázat: A szociális rászorultság alapján bérbeadható lakások havaras 2020. évben

A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások a város belterületén szétszórtan helyezkednek el. Egy jelentősebb koncentráció (40 lakás) a szociális városrehabilitációnak is helyet adó Franklin utcai sorház. További kisebb koncentrációk kazinczy-ltp.-n (13 db), a Veccsy utcában (11 db) és a Pásztor utcában (9 db) találhatók. Ezek az utcák átfednek a fentebb, a segélyezési adtok alapján levezetett alacsonyabb státuszú városi területekkel (Kazinczy-ltp és közvetlen környéke). Az önkormányzat a város külterületén nem rendelkezik bérlakással. Ebben a rászorultság alapján bérbe adható lakások kategóriájában is jellemző a tarsashazi megjelenes. A szociális bérlakások ideális esetben a kertvarosban helyezkednek el, ahol egy udvaron belül több lakas kialakítasa célszerű és lehetséges.

Szociális ellátórendszer keretében biztosított lakhatási megoldások

A *Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ* a Békési út 24-ben 3 szociális bérlakással (saját bérlőkijelölési jogal) rendelkezik, amelyek felújítása szükséges. Ezek egy leromlott fizikai állapotú épületben találhatók, ahol átfogó felújításra volna szükség.

A Bartók és a Batthyány utca sarkán található a Családok átmeneti otthona. A 4-5 család elhelyezésére alkalmas épület részben felújítást igényel. Egyidejűleg 10-15 gyerek él az otthonban. Az itt levő családok krizishelyzetben vannak, és jellemzően nem békéscsabai lakosok. Az igénybevétel önkéntes. Az átmeneti lakhatás maximum 2,5 évig biztosított itt, utána más lakhatási megoldási kell találniuk.

A szegregált terület meghatározása (szegregátumok) – a változások értékelése

Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájának részét képező ASZT részletesen elemzi a városrészi jellemzőket a KSH adatok alapján. Az ITS ASZT megállapítja, hogy *„a 2011-es népszámlálási adatok alapján a legrosszabb státuszú lakóterületként alapvetően három városrészi terület mutatkozott, ezek a Szarvasi uti és a Berényi uti kertvárosok, illetve a Belvárostól délre eső kertvárosias övezet. Ezek mellett még a külterületek egészére jelez kedvezőtlenebb mutatókat, illetve sokkal kisebb mértékben a kis lakosságszámú Alnáskertekre."* A mutatók alapján az ITS ASZT megállapítja, hogy a „három városrész leromlottsági szintje közel azonos". A 2011-es KSH népszámlás időpontjában a három legrosszabb helyzetű városrész a város teljes lakosságának 8,7%-át tette ki, míg a külterületeken a város lakosságának 4%-a élt.

Ahogy arra az ASZT bevezetőjében is utaltunk, 2016-ban a KSH módosított módszertanának megfelelően Békéscsaba MJV területén egy szegregatum és egy veszélyeztetett terület lehatarolása történt meg vegül. Az alabbiakban a két nevezett területen történt fejleszto célú beavatkozásokat foglaljuk össze és kitérünk a hatásokra is.

Megvalósult szegregációs beavatkozási projektek bemutatása (2016-2020):

A 2011 -es KSH népszámlálási adatok alapján 2016-ban lehatárolt szegregátumok Békéscsabán

1.) Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Tenkey u. 24-26., József u. 12-24 , Dessewffy u. 11.)

Az egyelten olyan tomb a varosban, ahol a szegregációs mutató a 2011-es népszámlálás adatai alapján meghaladta a 35%-ot, azaz a terület szegregátumnak tekintheto. A korábbi ASZT és a 2021 december elején történt (képek) helyszini bejárás alapján is elmondható, hogy a lakótömb beépítése es társadalmi összetétele vegyes: találhatók itt újépítésű házak és régebbi leromlott lakóépületek.

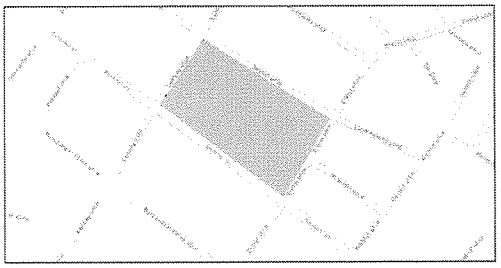

96. ábra: Békéscsaba szegregátum 01 – szegregációs mutató 35%-feletti (vegyes) területe KSH

A segélyezési adatok magas rendszeres gyermekvedelmi kedvezmény esetszámot mutattak a lakosságszámhoz képest, és kisebb mértékben más segélyezési forma is megjelenik. A területen tevékenykedő szociális munkások szerint 2021-ben is egy társadalmilag vegyes lakótömbről van szó, melyben továbbra is vannak veszélyeztetett családok is.

97. ábra: A Berényi út menti tömb látképe, 2021. december 2. fotófelvétel

2.) Franklin utcai szociális bérlakások

A másik olyan tömb a városban, ahol a szegregációs mutató a 2011-es népszámlálás adatai alapján meghaladta a 30%-ot, de nem lépte túl a 35%-ot, azaz a terület szegregációval veszélyeztetett területnek tekinthető.

Az egy tömbben lévő, 1992-ben épült 40 db szociális bérlakás csak a KSH módszertan 2016-os módosítása utan került lehatárolásra mint szegregációval veszélyeztetett terület. Ugyanakkor már a 2007-2013-as időszakra készült ITS ASZT-je is megemlíti, mint olyan területet, ahol az alacsonyabb státuszú, jövedelmu családok koncentrációja magas.

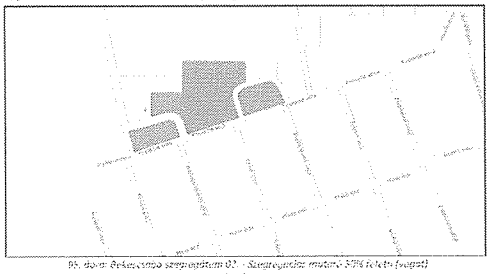

98. ábra: Békéscsaba szegregátum 02 – szegregációs mutató 30% feletti (vegyes) terület – KSH

A területen tevékenykedő szociális munkások elmondása és a támogatási adatok alapján is megállapítható, hogy a bérlakásokból allo tömb lakosságának jelentős része jelenleg is rászoruló, és ebben a csoportban továbbra is jelentős arányt képviselnek a foglalkoztatásból származó jövedelemmel nem rendelkezők.

99. ábra: A Franklin utcai szociális bérlakások épületeinek és mögöttes parkolójának jelenlegi állapota – 2021 december 2. fotófelvétel

Integrált szemléletű szociális városrehabilitációs akciók – a projektek tartalma és eredményei, elért változások a szegregátumokban

Békéscsaba MJV Önkormányzata 2015-ben támogatást nyert az ESZA beavatkozásokra lehetőséget adó konstrukcio keretében. Ekkor a varos nem rendelkezett lehatárolható szegregátumokkal. A 2016-ban elindított projekt (TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001) tehat foglalkoztatási, közösségépítési és egyéb egyéni és közösségi szintű változásokat generáló beavatkozasokat hajtott végre.

Az időközben megváltozott feltételrendszer nyomán a 2016-ban lehatárolt két, szegregációval érintett területei és azok környezetét érintve Békéscsaba és a TOP irányító Hatóság egyeztetésen követően az önkormányzat 2016-ban nyújtotta be pályázatát egy két komponensű, integrált szemléletű szociális városrehabilitációs akciósorozat végrehajtására (TOP-6.9.1-16-BC1-2017 és TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001).

Békéscsaba Megyei Jogú Város a TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001, a TOP-6.9.1-16-BC1-2017 és a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú projektekhez kapcsolódó Felhívásokkal összhangban célul tűzte ki a szegénység, a társadalmi és a munkaerőpiaci hátrányok újratermelődésének megállítását, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtését.

A projektek tartalma:

A TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 azonosítószámú projekt	
Cím	A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok Békéscsaba MJV területén
Azonosító	TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001
Támogatás összege	50 000 000 Ft
Támogatást nyerő	Békéscsaba Megyei Jogú Varos Önkormányzata
Partnerek	Civil Szervezetek Szövetsége
	Békéscsaba Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (a továbbiakban: ITS) – a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) által meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolásának hiányában – társadalmilag leromlott területeinek három városrészét határozott meg 2014-ben • Zártkerti • Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Tenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.) • Franklin utcai bérlakások A KSH két területet határolt le a 2011-es népszámlálási adatok alapján 2016. áprilisban: 1. Szegregátum (Tenkey utca - József utca - Zrínyi utca - Berényi út) 2. Szegregációval veszélyeztetett terület (a Franklin utca északi oldala az Ilyés Gyula utcától az Ibolya utcáig)
	Megvalósított tevékenységek témák szerint: A) Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából: a) közösségfejlesztést célzó programok (beleértve hitéletet vonatkozású programokat is), b) Az érintett lakosság bevonását, a beilleszkedést segítő programok, akciók; B) Folyamatos szociális munka megteremtése: b) problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata;

C) TOP-6.9.1-16-BC1-2017 (ESZA)	
	C) Törekvés a foglalkoztatás előmozdítására: a) munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok, önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése (kivéve foglalkoztatási programok); D) Törekvés a kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére: a) családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás kiterjesztése, bővítése a helyszínen, valamint a kötelező önkormányzati feladatellátáson túli szociális, gyermekjóléti szolgáltatások kialakítása; E) Törekvés az egészség fejlesztésére: a) egészségügyi programok (beleértve a prevenciós, mentálhigiénés programokat); F) Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: b) jogi tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás, önkormányzatokkal bérlőkijelölési jogról történő megállapodások elősegítése, abban történő segítségnyújtás; c) közszolgáltatások elérésének logisztikai és kommunikációs segítése (szervezés, a telepen élők odajutásának, szolgáltatás helybejutásának segítése, koordináció stb.). G) Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását előegítő programok: a) bűnmegelőzés és közbiztonság erősítésével kapcsolatos képzési, ismeretterjesztő programok;

A) TOP-6.9.1-16-BC1-2017 (ERFA)	
Cím:	**Helyi szintű komplex programok Békéscsaba területén**
Kódszám:	TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001
Támogatás összege:	283 000 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, Egyensúly AE Egyesület MERSZ Közhasznú Alapítvány
Tartalom:	I.) A munkaerőpiaci szolgáltatások formái: • Munkaerő-piaci információk nyújtása munka iránt érdeklődőknek – egyéni tájékoztatás • Csoportos információnyújtás • Tanácsadás • Mentori szolgáltatás Z.) Közösségfejlesztés • MERSZ Közhasznú Alapítvány: 8 program • Körösök Völgye Natúrpark Egyesület: 13 program • Egyensúly AE Egyesület: 1 program • Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata: 17 program 3.) Szociális munka • A projektben a projektmegvalósítás teljes időtartama alatt biztosítani kell a folyamatos szociális munkát, melynek keretében megvalósul a szegregált területen élő célcsoport felkészítése a projektre, illetve bevonása a megvalósításba. Egyensúly Az Egyensúly AE Egyesület biztosította a 2 fő szociális munkás + 1 fő szociális asszisztens alkalmazását. Az egyik szociális munkás fő feladata közé tartozott a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata. A projektben 15 egyéni fejlesztési tervet kellett készíteni, melyeket 3 havonta szükséges volt felülvizsgálni.

B) TOP-6.7.1-16-BC1-2017 (ERFA)	
Cím:	**Békéscsaba leromlott városi területeinek rehabilitációja**
Kódszám:	TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001
Támogatás összege:	807 900 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata
Tartalom:	• A Franklin utcai 40 db szociális bérlakás korszerűsítése: A szociális bérlakások korszerűsítése, energia hatékonyság javításával egybekötve • Játszóterek kialakítása, bővítése: Játszótér kialakítása gyermek és felnőtt (fitnesz) játszótéri eszközök telepítésével, a szükséges lesés ellenő védelem biztosításával, a játszótéri elemek közötti gyalogos felületek megépítésével. Kiegészítő fejlesztés a rehabilitált területhez kapcsolódóan: • Berényi úti járdafelújítás (Lenkey utca - Békési út közötti szakasz a páratlan oldalon); a Lenkey utca - Békési út közötti szakaszon, a páratlan oldalon, a meglévő asztalt-beton burkolatú járda helyén új, aszfaltburkolatú járda készült. • Berényi út - Baross utca - Szeberényi téri kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása: A Berényi út – Szarvasi úti csomópontban épülő kerékpárforgalmi létesítmények csatlakoznak a meglévő Békési – Szarvasi úti és a Berényi úti kerékpárforgalmi létesítményekhez, a csomópont állami tulajdonú területén történő átvezetéssel. A Szeberényi téren csatlakozik az evangélikus nagytemplom előtti kerékpárforgalmi létesítményhez. • Franklin utcán kerékpáros nyom jelzése (Illyés Gyula utca – Pataky utca, Kolozsvári utca közötti szakaszon) • Szabolcs – Szerdahelyi - Kazinczy - Illésházi utcai kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása. Kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása. A tervezett kerékpárforgalmi létesítmények egyaránt kell szolgálnia a gyalogos és a kerékpáros közlekedést. A tervezendő kerékpárforgalmi létesítmény a Szabolcs utca Szarvasi út – Szerdahelyi utca közötti szakaszát, a Szerdahelyi utca Szabolcs utca - Kazinczy utca közötti szakaszát, a Kazinczy utca Szerdahelyi utca – Illésházi, Tinódi utca közötti szakaszát és az Illésházi utcát érinti. • Czuczor utca 4. szám alatt közösségi Ház kialakítása: Közösségi Ház kialakítása az épület átalakításával, felújításával udvar kialakítása; Czuczor utcai közterület fejlesztése; parkolók, megújuló energia használata; eszközbeszerzési feladatok • 1 db önkormányzati szolgálati lakás kialakítása a Czuczor utca 4. szám alatti közösségi Ház padlásterében (lakófunkciós tevékenység);

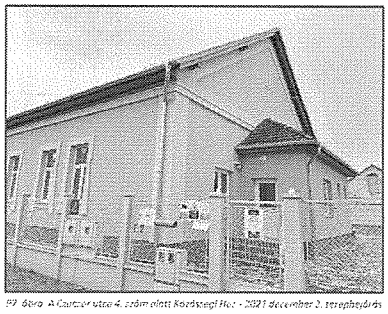

P1. ábra: A Czuczor utca 4. szám alatti Közösségi Ház - 2021 december 3. terepbejárás

A projektek tapasztalatai és a projektek nyomán bekövetkezett változások:

TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)

Minden projektelem megvalósult. A mellékelt fényképek tanúsága szerint a felújításra került bérlakások környezete és a közterületek a kerékparutas fejlesztésekkel egy beállt átlagos, ill. azt meghaladó státuszú lakókörnyezet képét mutatják. A fejlesztések nyomán az érintett lakosság életminőségét meghatározó infrastrukturális feltételek (lakhatás, közlekedés, közösségi lét) minősége jelentős mértékben javult.

TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA)

A projekt lezárult. A szakértő koordinátorral folytatott interjú szerint a koronavírus járvány jelentős mértékben hátráltatta a projekt végrehajthatóságát. A Közösségi Beavatkozási Tervet szükséges volt módosítani. Egyéb tapasztalatok:

- 2022 februárjától újraindultak a programok és a hatralevő időben számos program valósult meg. A négy konzorciumi partner tevékenysége szoros koordinációt igényelt – több száz program párhuzamos lebonyolításáról volt szó havonta.
- A projektben ténylegesen elértek száma jóval a projekt zárása előtt meghaladta a vállalt értéket (12 049 fő vállalt és 17 000 fő az eddig elért)
- Az ESZA programok elsősorban a lebonyolításban résztvevő szervezetek székhelyein – pl. Egyensúly AE Egyesület a Kolozsvári utcában – zajlottak.
- A célcsoporton belül – ami nem kizárólag roma családokból áll – a gyerekek elérése a legkevéssé komplikált, de ebben az iskolák, óvodák, védőnők közreműködése nélkülözhetetlen.
- A felnőttek bevonása jóval nagyobb kihívást jelentett, a szülők elérése a gyerekeken keresztül történt és a Nagycsaládosok Egyesülete is közreműködött ebben. A projekttől függetlenül is

megszervezésre kerülő Családi nap hasznos fórum, mert ehhez köthetők a projektben foglalt programok nagyobb számban és a felnőtt lakosság is elérhető.

A civil szervezetek köreműködése nélkülözhetetlen, 36 civil szervezettel működtek együtt a projekt bonyolításában részt vállaló konzorciumi partnerek. A civilek eredendően meglevő kapcsolata a célcsoporttal segít a vállalások teljesítésében. A mobilitás miatt a problema gyakran újratermelődik az érinteti területeken, tehát mindenképpen indokolt a szociális szolgáltatások nagyobb intenzitású jelenlete a projekttevékenységekkel érintett területeken a továbbiakban is.

A RGYK-ban és Lakhatási támogatásban részesülők területi vizsgálata nem mutat áttörést a támogatásban részesülők számának csökkenését illetően. Fontos ugyanakkor, hogy a legfrissebb elérhető adatok a 2020-as évből származnak, amikor pl. pont a foglalkoztatási hatások városi lépték-ben még nem voltak kimutathatók.

Megvalósítási alatti intervenciókat bemutató projektek, Békéscsaba (2015-2021)

Szociális városrehabilitáció 2025-2029 összefoglaló

Az FVS tervezése során Békéscsaba MJV területén egy akcióterület került kijelölésre: a Lenkey u- József u. - Zrínyi u. - Berényi út által lehatárolva, mely döntően megegyezik a korábbi szociális városrehabilitációt megalapozó Megvalósíthatósági tanulmányban (2018) lehatárolt akcióterület kiterjedésével, azonban kiegészítő területként a Berényi út 63-69. területet is még hozzávették a hasonlóan kedvezőtlen szociális mutatói miatt. Az FVS kidolgozásakor az aktuális népszámlálási adatok (2022) még nem álltak rendelkezésre, ezért a vonatkozó saját helyi szociális segélyezési adatok (2020), illetve a város humán ellátórendszerét lefedő szakmai munkacsoport önkormányzati és civil szakembereinek tereptapasztalatai egyaránt alátámasztották a korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartásának szükségességét, illetve indokoltnak tartották a kiegészítő területtel, valamint a 2016-ben veszélyeztetett területként azonosított Franklin utca és környékével történő kibővítését.

A KSH 2025 júliusban nyújtott előzetes tájékoztatója alapján a *„2022. évi népszámlálás adatai szerint Békéscsaba megyei jogú városban nem található olyan terület, amely megfelelne a szegregátum vagy a szegregációval veszélyeztetett terület feltételeinek”*, melyet a 419/2021. (VII.15.) (Korm. rendelet) 14. mellékletének szegregációs meghatározása alapján állapítottak meg.

Ugyanakkor a Békéscsaba MJV Önkormányzata a korábbi megvalósított antiszegregációs ERFA és ESZA projektek eredményei, a helyi aktuális tényadatok és szakmai tapasztalatok alapján döntött a korábban megkezdett szociális városrehabilitáció beavatkozásainak folytatásáról, különös tekintettel a társadalmi integrációt célzó szoft projekttevékenységek útján történő, érintett lakossági bevonásról – melyről az irányító Hatósággal is egyeztetett.

2024 folyamán a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében szociális városrehabilitációs célú, ESZA+ (szoft) típusú beavatkozási projektet dolgozott ki az önkormányzat konzorciumi együttműködésben. Az elkészült Megalapozó dokumentum 3.4. fejezete ismerteti a projekt akcióterületének lehatárolását és jogosultsági kritériumait[167], eszerint:

[167] Pontos cím: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastrukturális fejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások” a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024)

„Az akcióterület több városrészen átvel, területe az alábbi városrészekből áll:

- 8. városrész: Berényi út menti (szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros
- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet
- 15. városrész: Vasúti területek.

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u. - Rokka u. – Kigyósi út – Kerekegyházi út – hányatavak kást – Kerek u. – belterületi határ - vasut által határolt terulet - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartok Bela út - Orosházi út által határolt terület.

A lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregacióval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek." *„A szegregátumon és a szegregációval veszélyeztetett területen kívül csak olyan városrészek kerültek be az akcióterületbe, melyeken valamilyen fizikai beavatkozás valósul meg, vagy biztosítják azt, hogy az akcióterület összefüggő legyen."*

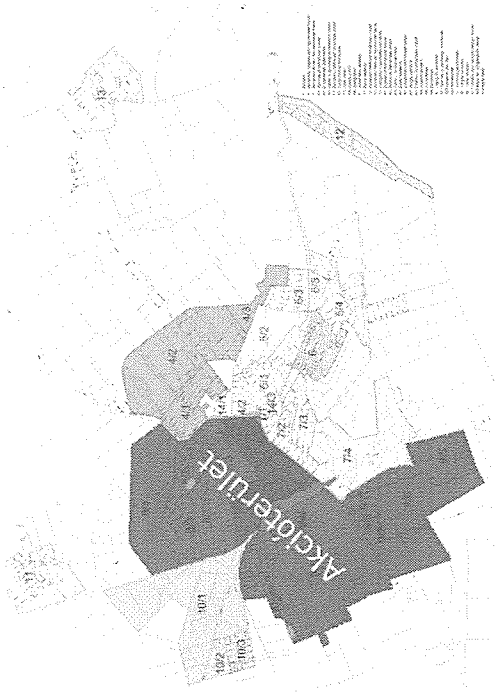

9K. ábra: Átnézeti helyszínrajz a lehatárolt városrehabilitációs Akcióterület bemutatásával (forrás[1])

[1] A térkép forrása: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastrukturafejlesztési elemeit kiegészítő soft beavatkozások" a TOP_Plusz-2.1.1-21 kódszámú Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024) c. tanulmány 2. számú Melléklete.

Az alábbi táblázat összegzi azokat a statisztikai adatokat, melyeket Békéscsaba MJV Önkormányzata 2025-ben a KSH-tól megkapott a szociális városrehabilitációs akcióterület lehatárolásához.

A táblázat alapján követhetőek azok a fő változások, melyek az akcióterületen a 2011. és a 2022. évi népszámlálások között bekövetkeztek. A lakónépesség számának csökkenése olyan általános tendencia, mely Békéscsaba MJV életében is tetten érhető, és kihat az akcióterületen élők (csökkenő) létszámára is. Fontos hiányok mutatkoznak a 2022. évi népszámlálási adatok között, melyek a városi szegregáció aktuális helyzetfeltárásához szükségesek - így pl. munkanélküliek és tartós munkanélküliek aránya vagy a roma nemzetiségűek száma). Így a projekt megtervezése elsősorban a legfrissebb helyi - önkormányzati segélyezési és szociális intézményi - adatokon alapul, kiegészülve a Kormányhivatal aktuális békéscsabai foglalkoztatási adataival.

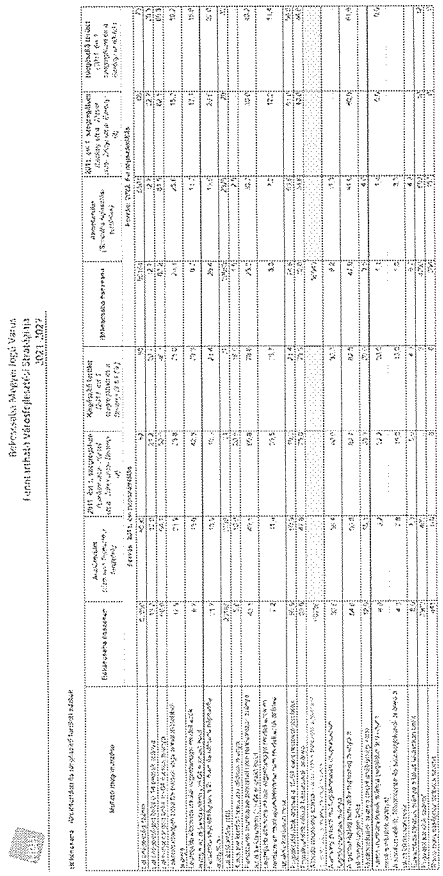

1. táblázat: KSH-adatok a tervezési területhatárolás alátámasztásához (2011., 2022.) és a városi adatokhoz akcióterület kimutatásával

A korábban meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület egyes ERFA támogatással érintett fizikai paraméterei jelentősen javultak, de a társadalmi folyamatokat mutató jelenségek (pl. segélyezési adatok) nem jeleznek átütő változásokat a helyi lakosság vonatkozásában. A szakértők elmondása szerint a lakossági mozgás is viszonylag jelentős, a problémák gyakran újratermelődnek a területen. Továbbra is indokolt a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA) és TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) projektekkel érintett akcióterületen elsősorban az ESZA típusú beavatkozások folytatása (a tapasztalatokra épülő változások végrehajtása mellett).

Az FVS Antiszegregációs tervének elkészítéséhez Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala anonimizált adatbázist biztosított a Rendszeres Gyermekvédelemi Kedvezményben (RGYK) és a lakhatási támogatásban részesülők területi megoszlását illetően (csak utcákra – név és házszám nélkül – vonatkoztatva az eseteket). Az adatok összesítése és statisztikai értékelése alapján a következő megállapítások vonhatók le a rászorulók lakóhely szerinti, területi elhelyezkedésével kapcsolatban:

Az elemzés következtetése, hogy a két vizsgált önkormányzati támogatástípus kedvezményezettjeinek területi elhelyezkedése kirajzolja a városban a viszonylag alacsonyabb státuszú lakossági csoportok koncentrációit. A szegregátum (Berényi út) és a szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin u. és környéke) nem kizárólagosan érintettek Békéscsabán. Adatokkal alátámaszthatóan további alacsonyabb státuszú és támogatásokra rászorulo lakosságot találunk koncentráltabban a Kazinczy-lakótelepen és annak közvetlen környezetében (a Szabolcs utca – Bartók Béla út – Petőfi – Jókai utcák által közrefogott területen) és néhany további utcában, főként a déli városrészben. Ezek a területek nem KSH által lehatárolt szegregátumok. A támogatások területi koncentrálódása ugyanakkor jelzi, hogy az önkormányzatnak figyelmet szükséges fordítania – ahogy tesz is – a nevesített területeken a helyi társadalom leszakadási folyamatának megállítására.

A projektben a projektmegvalósítás teljes időtartama alatt biztosítani kell a folyamatos szociális munkát. A projektben a szociális munkások elsődleges feladata a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata, legalább 3 havonta. A szociális munkás fő feladata közé tartozik a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata; a felhívás céljaihoz illeszkedő segítő tevékenység. A megvalósítandó tevékenységek között szerepel továbbá a pénzügyi, családszervezési és életvezetési tanácsadások, valamint az adósságkezelési tanácsadás szolgáltatások. A projektben egyéni fejlesztési tervet szükséges készíteni, melyeket 3 havonta szükséges felülvizsgálni. Az egyéni fejlesztési és szolgáltatási terv alapján a szociális munkás felveszi a kapcsolatot a szükséges képzést nyújtó es/vagy képességeket fejlesztő szervezettel, illetve az elhelyezkedés szempontjából relevans foglalkoztatási osztállyal. A folyamat végén az elért eredményeket a szociális munkás és a mentorált közösen fogják értékelni.

A projekt tervezett időtartama: 2025.10.01.-2029.05.31. A Támogatási Kérelem fizikai zárását követően a projekt kedvező hatására az érintett szociális munkások várhatóan munkakörben maradnak. A megvalósuló programelemek jó példát adva az önkormányzati fenntartás alá tartozó szervezeti egységeknek, civil-és segelyszervezeteknek kedvező hatast gyakorol a szervezeti működés mechanizmusának hatékonyabbá tételére, valamint a lakossági szolgaltatas tevékenysege is rendelhetoleg ügyfélorientáltabbá válik az érintett szervezeteknél.

A szociális rehabilitációs szoft projekt célja - elsősorban - a korábbi TOP 6.7 intézkedésével (leromlott városi területek rehabilitációja) összhangban, azt kiegészítve a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja.

A korábbi infrastrukturális beavatkozásokat a társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, mentalhigiénes, kompetenciafejlesztő, foglalkoztatási, egeszségügyi, antidiszkriminációs és közbiztonsági programok egeszitik ki.

A társadalmi problémák összefüggenek egymással, ezért a hátrányos helyzetű emberek társadalmi reszvételének javítása érdekében komplex beavatkozásokra van szükség. Nagy jelentősége van a foglalkoztatási, lakásügyi, az oktatási, az egészségügyi, a közbiztonsági és az esélyegyenlőségi problémák kezelésének, amelyben a hatékonyság érdekében minden érintett szereplő bevonása szükséges.

A pályázattal érvényesíteni szeretnék:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a diszkriminációmentességet,
- a szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltart problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket

Cél a településen/városrészben élő hátrányos helyzetu csoportok helyzetének feltérképezése és a feltart problémák komplex kezelésére szolgáló (más települesi programokkal összehangolt) terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos tevékenysege folyamán mindent megtesz a konzorcium annak érdekében, hogy az egyenlő bánásmod elve érvényesüljön az egyes projekt elemek kidolgozásában. Az érdekelt civil szervezodesek is aktiv szerepet játszanak, elősegítve ezzel a város lakosságának ilyen irányú szemléletváltását és társadalmi szolidaritását is. Ennek eszközei a szabályozás, a támogatás és a jó gyakorlatok bevezetése, bemutatása.

Békéscsabán a szegregátumok kialakulásához vezető folyamatok a szociális ellátórendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése mellett megfelelő kontroll alatt vannak

Az alábbi táblázat összefoglalja a TOP_Plusz-3.2.1. pályázati projekt szakmai tartalmát.

Célcsoport(ok)	Szociális célú városrehabilitációs projekt(ek) tervezett tevékenységei és elvárt eredményei
I. „Szociális célú városrehabilitáció tevékenységcsoport" vonatkozásában	
A leszakadó és leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők	- Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából - Törekvés a kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére

közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja	- Törekvés az egeszség fejlesztésére - Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása - Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását elősegítő programok
	Átfogó cél és specifikus célok
	Átfogó cél:
	A szegregátumban és a szegregációval veszélyeztetett területen élők hátrányainak kompenzálása, életminőségük javítása
	Specifikus célok:
	• Az alacsony társadalmi státuszú lakosság felzárkózása, beilleszkedese, keszsegfejlesztése
	• A közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése
	• A foglalkoztatás elősegítése
	• A kora-gyermeknkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztés és oktatás fejlesztés megvalósítása
	• Az egészség fejlesztése
	• Bűnmegelőzés, a közbiztonság javítása
A hátranyos helyzetű emberek életlehetőségei javulnak, elérhetővé válnak a foglalkoztatást, társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkózást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést és szociális munkát biztosító programok	Folyamatos szociális munka megteremtése: a) pénzügyi, családszervezési és életvezetési tanácsadások, adósságkezelési tanácsadás szolgáltatás; b) problémák feltérképezése, egyéni (szukség eseten családi) fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata, mentorálás, utánkövetés, a lakhatási fejlesztésben reszesített családok nyomonkövetése; c) szociális munkások a felhívás céljaihoz illeszkedő segítő tevékenysége; d) szociális munkások felkészítése és szupervíziója; e) együttműködés más közszolgáltatásokkal és programokkal. Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére együttműködve a megyei foglalkoztatási paktumokkal: a) munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok, önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése (kivéve foglalkoztatási programokban való részvétel támogatása); b) foglalkoztatók felkészítését célzó programok, az előítéletek csökkentése és a célcsoport elhelyezkedésének segítése a lehetséges munkaadók és a celcsoport közötti kapcsolat erősítését ösztönző tevékenységek érdekében; c) közösség: bertekben történő foglalkozást elősegítő programok lebonyolításának költségei és a kapcsolódo szükséges

	eszközbeszerzés költségei, amennyiben a termesztett növények kizárólag a foglalkoztatás célját szolgálják és nem kerülnek értékesítésre; d) a szolgáltatások igénybevételéhez szükséges utazási költségek támogatása, a munkába jutás megszervezése és egyedi ingázási megoldások finanszírozása; e) a környező foglalkoztatási lehetőségek (betanított munkák, munkahelyek, közlekedés, szolgáltatások, képzések stb.) felderítése, együttműködések kialakítása; f) a munkaerőpiaci elhelyezkedéshez szükséges szociális szolgáltatások nyújtása (pl. gyermekellátás, időgondozás, családoknak tanácsadás, mentálhigiénes tanácsadas, pszichológiai tanácsadás); g) inaktivak felkutatasa és elhelyezkedésüket támogató egészségügyi, szociális szolgaltatások; h) az elhelyezkedettek nyomon követése, utógondozása, munkahelyi beilleszkedésük segítése

Indikátor vállalások[25]

A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma: 2000 fő.

Szükséges indikátorok a projekt szintjén	Mértékegysége	Célérték
Foglalkoztatást elősegítő tevékenységek száma	db	40
Foglalkoztatást elősegítő tevékenységekben résztvevők száma	fő	700
Egészségügyi szűrések száma	db	6
Egészségügyi programok száma	db	48
Közösségfejlesztést célzó programok száma	db	14
Az akcióterület lakosságának társadalmi integrációját segítő programok száma	db	50

1. táblázat: A TOP_Plusz-3.2.1-21 szociális városrehabilitációs célú (ESZA+) projekt indikátor vállalásai a Megalapozó dokumentum alapján (2024)

[25] Forrás: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastrukturafejlesztés elemeit kiegészítő szoft beavatkozások" a TOP_Plusz-3.2.1-21 kódszámú, Fenntartható human fejlesztések c. felhívás keretében (2024) c. tanulmány 3.1.5 „A projekt keretében tervezett tevékenységek megfelelése a műszaki-szakmai elvárásoknak" c. alfejezete.

Antiszegregációs terv

Az intézkedéscsalád fejlesztési célja és beavatkozási irányai:

A 8.1.1. fejezet tartalmára alapozva a következőkben egy táblázatban foglaljuk össze a célok megfogalmazását segítő következtetéseket, továbbá meghatározunk, mely következtetések tartalma igényel beavatkozást. Amelyek igen, azokhoz a táblázat konkrét céljokat is rendel. Ezek az ASZT céljai.

Ezt követően áttekintjük a Helyi Esélyegyenlőségi terv céljait és beavatkozásit, továbbá definiáljuk az összefüggéseket.

Mindezek után rendszerezzük az ASZT következtetésekből levezetett célokat horizontális és területi szempontok szerint (ahogy azt a FVS Kézikönyv meghatározza), és minden célhoz hozzárendeljük a kapcsolódó beavatkozási javaslatokat és azok becsült költségeit.

	A város szociális szempontból leginkább érintett területeinek azonosítása	Beavatkozás szükséges?	Célkitűzés/beavatkozási irány
8.	A foglalkoztatás, mint szociális helyzetet befolyásoló tényező esetében az önkormányzat azokat a területeket határozta meg célterületként, amelyek 2021 ben 50 fő feletti regisztrált álláskeresővel rendelkeztek. Az említett határ ennek az 50 főnek a duplája, 100 fő volt. Ezek a területek a következők: Békéscsaba belterülete, Békéscsaba Kétegyháza, Békéscsaba Kétsoprony, Békéscsaba Kétsoprony, Békéscsaba Kétsoprony

Célok	A célok eléréséhez szükséges beavatkozások (HEP)	Költség és forrás (becsült összeg)
	működésének és együttműködésük feltételrendszerének erősítése.	• a humán közszolgáltatások HR- és eszközellátottságának javítását célzó beavatkozások, különös tekintettel a digitális átállásra való felkészülésre. • civil szervezetek működésének HR- és eszközellátottságának javítását célzó beavatkozások, különös tekintettel a digitális átállásra való felkészülésre; • együttműködéseket erősítő tréningek és workshopok; • **nemzetközi projektekben való részvétel** támogatása a tapasztalatszerzés és tudásátadás érdekében
6.	Cél a szociális ellátórendszerben keletkező adatok integrált rendszerben történő kezelésén túl azok GIS alapú elemezhetőségének és nyomon követhetőségének biztosíthatósága a szegregációs folyamatok folyamatos monitorozhatósága érdekében.	**6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése** • az önkormányzati integrált adatplatform részeként a szociális ellátórendszer adatbázisainak menedzsmentjét (is) biztosító hardware beszerzése, • az adatok rendszerezését és térbeni megjelenítését biztosító GIS program beszerzése; • az adatmenedzsment HR hátterének biztosítása.	20 000 000 Ft
7.	Cél a hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásainak pótlása a városban.	**7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban** • Szükséges egy hajléktalanok számára fenntartott éjjeli menedékhely létrehozás és működtetése.	50 000 000 Ft

Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások

Sorszám	Célok	Konkrét beavatkozások (HEP)	Költség és forrás (becsült összeg)
1	Berényi út menti tömb (szegregátum)	Cél a korábban beazonosított leszakadó népességgel bíró területeken – szegregátum (Berényi út menti tömb) és veszélyeztetett terület (Franklin utca) –	• Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából; - a korábbi projekteken keresztül felhalmozott kapcsolati tőkék és működési szinergiák, hálózatok további életben tartása. • Folyamatos szociális munka megteremtése – a lezajlott projektek során megszokottá vált szakértői *jelenlét* feltételeinek megteremtése.	640 000 000 Ft

Célcsoport	Célok	A célok eléréséhez szükséges beavatkozások (HEP)	Költség és forrás (becsült összeg)
Gyermekek	A hátrányos helyzetű családok nem megfelelő színvonalú lakhatási körülményeinek támogatása érdekében	Önkormányzati bérlakás-állomány fejlesztése.	IGEN
	Az internet és a kommunikációs eszközökkel összefüggő bűnelkövetési módszerek elleni fellépés érdekében	A bűnelkövetővel vagy áldozattal szembeni fellépés érdekében elkövetők tartása	IGEN
	A fogyatékos személyek esélyegyenlőségét elősegítő intézményekben	A fogyatékos személyek segítését célzó programok	IGEN
	A roma népesség esetében a szociális vagyis a szegregátumokban megjelenő problémák kezelésére irányuló	A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	IGEN
	Békéscsaba Megyei Jogú Város területén az önkormányzati tanulóifjúság részére biztosított kollégiumi elhelyezés	Az óvodai ellátás infrastruktúrájának fejlesztése az önkormányzati fenntartásban	
	Békéscsaba Megyei Jogú Város területén az önkormányzati tanulóifjúság részére biztosított kollégiumi elhelyezés	Az iskolai ellátás infrastruktúrájának fejlesztése az önkormányzati fenntartásban	

Az ASZT célok rendszerezése és a beavatkozások bemutatása:

Az alábbiakban az FVS Kézikönyv által meghatározott táblázatában horizontális és területi szempontok szerinti rendszerezik az ASZT távlati célkitűzéseit célokat, és minden célhoz hozzárendelhető a kapcsolódó beavatkozási javaslatokat és azok becsült költségét.

Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások

Célok	A célcsoport eléréséhez szükséges beavatkozások (HEP)	Költség és forrás (becsült összeg)
1.	Cél, hogy Bél-ecsaba szociális bérlakásállománya megújítására kerüljön és számosságát tekintve növekedjék a rászorulók lakhatási körülményeinek támogatása érdekében	**1. Bérlakásállomány fejlesztése (HEP)** • Békéscsaba elszórtan elhelyezkedő 160 db szociális céllal kiadható bérlakása változó állapotú, esetenként komfortosságat érintő hiányosságokkal is bír. Szükséges az állomány teljes körű megújítása a belső életminőségének javítása érdekében. • Az igényeket figyelembe véve szükséges legalább még 50 db szociális bérlakás építése. Ezzel a lépéssel több rászoruló család számára volna biztosítható a méltányos lakhatás és meg lehetne oldani, hogy kevesebb gyermek kerüljön a családból való kiemelésre a rossz körülmények miatt. A bérlakások építésére a terület az önkormányzat rendelkezésére áll	600 000 000 Ft (1. ütem)
2.	A roma népesség esetében cél a szociális vagyis a szegregátumokban megjelenő problémák kezelésére irányuló	**2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése (HEP)** • A civil szervezetek és a Roma Önkormányzat bevonásával a legtöbb roma család elérése és önkéntes alapon horizontális (azaz szegregátumoktól függetlenül igénybe vehető) program indítása a szociális védőháló megismertetése és fejlesztő programok megvalósítása elsősorban családanyák és gyerekek számára.	100 000 000 Ft
3.	Cél az érintett HH-s és HHH-s gyerekek felzárkózási eselyeinek növelése	**3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése** a Tankerülettel egyeztetve • a Békéscsabai Baptista Általános Iskola fokozott bevonása a felzárkóztató programokba; • egyéni és közösségi fejlesztési programok indítása a célcsoportba tartozó gyerekek számára	150 000 000 Ft
4.	Cél a leszakadó csoportokban a foglalkoztathatóság feltételeinek erősítése az egyenes szinten.	**4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban** • a piktumokhoz kapcsolódóan képzési és foglalkoztathatóságot támogató programok működtetése; • tanácsadó szolgálat fenntartása.	100 000 000 Ft
5.	Cél a humán közszolgáltatások intézményrendszerehez tartozó szervezetek és a tematikus civil szervezetek	**5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása**	150 000 000 Ft

Célcsoport	Célok	A célcsoport eléréséhez szükséges beavatkozások (HEP)	Költség és forrás (becsült összeg)
	programozottan folytatni a felzárkóztatási akciókat. **A 8.1.2.2 pontban meghatározott akcióterület magját e két terület alkotja. Maga az FVS ASZT AKCIÓTERÜLET kiterjedtebb, pontosan az alfejezetben leírtak szerint alakul.** **Az itt jelzett tevékenységek az egész FVS ASZT Akcióterületre kiterjednek.**	• A megkezdett egyéni fejlesztések, és közösségépítést célzó programok kiterjesztett folytatása. • Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére, ami magában foglalja az hatékonyságot növelő együttműködést a vármegyei foglalkoztatási paktumokkal. • Törekvés az egészségfejlesztésére, különösen a családok és elsősorban a gyermekek körében (HEP1).	
2.	Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)		
	Más társadalmi-területi folyamatok, a HEP-ekben részletesen nem tárgyalt területek		
3.	Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek: Kazinczy-tp. és környezete utcák, valamint társadalmi lecsúszással veszélyeztetett területek a Déli városrészben	Cél a segélyezési adatok vizsgálatával kimutatott területeken megállítani a társadalmi leszakadási folyamatokat a szegregátumok kialakulásának megakadályozása érdekében.	• A szociális városrehabilitációs programokban létrehozott intézményi és szervezeti együttműködések kiterjesztése a segélyezési adatokkal kimutatható, lecsúszó társadalmi tendenciákat mutató városi területekre. • A korábbi projekteken keresztül felhalmozott kapcsolati tőkék és működési szinergiák, hálózatok működésének és tevékenységi területének kiterjesztése.	10 000 000 Ft
4.	Tanyás térségek	Cél a nehezebben elérhető tanyás térségekben az ellátás folyamatos és hatékony biztosítása.	• Tanyagondnoki szolgálat megerősítése. • A szociális ellátórendszer feltételeinek biztosítása a területek hatékonyabb és gyorsabb elérése érdekében	10 000 000 Ft

a szociális városrehabilitációs akcióterületének meghatározása és a változás indokai

Az FVS Módszertani Kézikönyv iránymutatásai szerint, friss KSH népszámlálási adatok hiányában új szegregátum nem határolható le, de ez még a segélyezési adatok alapján sem volna indokolt Békéscsaba. A korábban meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület egyes ERFA támogatással érintett fizikai paraméterei jelentősen javultak, de a társadalmi folyamatokat mutató jelenségek (pl. segélyezési adatok) nem jeleznek átütő változásokat a helyi lakosság vonatkozásában. A szakértők elmondása szerint a lakossági mozgás is viszonylag jelentős, a problémák gyakran újratermelődnek a területen.

Ahogy azt *A projektek tapasztalatai és a projektek nyomán bekövetkezett változások* részben is jeleztük, továbbra is indokolt a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA) és TOP-6.8.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) projektekkel érintett akcióterületen elsősorban az ESZA típusú beavatkozások folytatása (a tapasztalatokra épülő változások végrehajtása mellett).

A Megvalósíthatósági tanulmányban (2018)[7] lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek. *„A szegregátumon és a szegregációval veszélyeztetett területen kívül csak olyan városrészek kerültek be az akcióterületbe, melyeken valamilyen fizikai beavatkozás valósul meg, vagy biztosítják azt, hogy az akcióterület összefüggő legyen."*

2021-2027-es időszakra vonatkozó FVS ASZT keretében az utóbbi, harmadik ütem és a vizsgált segélyezési adatok (2020) alátámasztják az korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartását.

A Megvalósíthatósági tanulmányban (2018) az akcióterületet az alábbi városrészek alkotják:

- 8. városrész: Berényi út menti (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 15. városrész: Vasúti területek (Összefüggő terület szempontjából)

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u - Rokka u. – Kígyósi út – Kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasut által határolt terulet - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Oroshazi út által határolt terület.

Következtetés: A FVS 2021-27 ASZT által meghatározott akcióterület megegyezik a végrehajtott (és végrehajtás alatt álló) TOP projektek akcióterületével.

[7] Megvalósíthatósági Tanulmány a települési jogú városok lemaradó városi térségeinek rehabilitációja" tárgyú TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 számonfutó felhívás alapján

9. ábra: Az akcióterület határai, a szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület (piros színnel) megkülönböztetve
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2016

A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolódó

Fejlesztési területek / Alapvető beavatkozások	Foglalkoztatás növelése	Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózása	Szociális városrehabilitáció	Humán szolgáltatások
1. Bérlakásállomány fejlesztése	nem releváns	szükséges beavatkozás megtörtént	erősen releváns	nem releváns
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban	erősen releváns	erősen releváns	releváns	releváns
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	releváns közvetetten	közvetetten	közvetetten	közvetetten
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése	közvetetten	közvetetten	közvetetten	közvetetten

Fejlesztési területek / Alapvető beavatkozások	Foglalkoztatás növelése	Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózása	Szociális városrehabilitáció	Humán szolgáltatások
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban	nincs	nincs	nincs	nincs

10. táblázat: A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

A beavatkozások ütemezése

Fejlesztési területek / Alapvető beavatkozások	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
HORIZONTÁLIS:											
1. Bérlakásállomány fejlesztése											
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése											
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése											
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban											
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása											
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése											
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban											
Fejlesztési területek / Alapvető beavatkozások	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
TERÜLETI ALAPÚ											

1. Berényi út menti tömb (szegregátum)	
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)	
3 Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek	
4. Tanyás térségek	

11. táblázat: A fejlesztési területek ütemezése

Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

Fejlesztési területek / Alapvető beavatkozások	Költség (Ft)	Forrás típusa
HORIZONTÁLIS		
1. Bérlakásállomány fejlesztése - 1. Ütem	600 000 000 Ft	egyéb
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	100 000 000 Ft	TOP Plusz
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése	150 000 000 Ft	TOP Plusz
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban	100 000 000 Ft	TOP Plusz
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	150 000 000 Ft	TOP Plusz
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése	20 000 000 Ft	saját forrás
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban	50 000 000 Ft	saját forrás
ÖSSZESÍTETT KÖLTÉS:	1 170 000 000 Ft	

Fejlesztési területek / Alapvető beavatkozások	Költség (Ft)	Forrás típusa
TERÜLETI ALAPÚ		
1. Berényi út menti tömb (szegregátum)		
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)	640 000 000 Ft	TOP Plusz
3. Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek: Kazinczy-ltp. és környező utcák, valamint társadalmi lecsúszással veszélyeztetett területek a Déli városrészben	10 000 000 Ft	saját forrás
4. Tanyás térségek	10 000 000 Ft	saját forrás
ÖSSZESÍTETT KÖLTÉS:	660 000 000 Ft	

8.2 A kérdőívek

A kérdőíves felmérések fontos információforrásként szolgáltak az FVS elkészítése során. Számos információ és adat nem érhető el az országos és helyi adatbázisokból, tanulmányokból és egyéb dokumentumokból, melyek az FVS Módszertani Kézikönyve alapján szükségesek a dokumentum elkészítéséhez. A kérdőíves felméréseket minden esetben a békéscsabai szereplők, illetve a békéscsabai lakosság számára küldte ki a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft., mivel *az ÉTFK 13 településegyüttesek esetében a kérdőíves felmérések (technikai okokból) csak a központi városi érintik*[373]. A helyi szereplőket és a lakosságot összesen 4 online felméréssel kereste meg az Önkormányzat.

Az FVS módszertana lakossági és intézményi kérdőívajánlásokat tartalmazott. Ezeket nagy mértékben átvette a Város, bár kisebb-nagyobb mértékben módosultak a kérdések és a válaszlehetőségek – adaptálva őket a helyi viszonyokra. Több esetben egyszerűsített, rövidített, vagy – főként az előírt adatigények miatt – bővített változatban kerültek ki a város a felméréseket. A tervezők arra is kíváncsiak voltak, hogy az egyes intézményi szereplők és a lakosság milyen főbb problémákat lát a várossal kapcsolatosan, illetve, hogy milyen fejlesztési ötletek, szükségletek, tervek vannak. Ebből fakadóan az azokra vonatkozó kérdések is bekerültek a felmérésekbe.

Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a kért információk és adatigények minél teljesebb megválaszolása érdekében a két ajánlott kérdőívet egy gazdasági, illetve egy civil és egyházi kérdőívvel egészítette ki. A két kérdőív kérdései más forrásból nem elérhető információk begyűjtését célozzák – a válaszadók főbb jellemzői mellett. Ebben a két kérdőívben is hangsúlyt kaptak az egyes szereplők várossal kapcsolatos észrevételei (problémák és fejlesztési ötletek/szükségletek/tervek).

A felmérések nyomán keletkezett adatbázis nagyban hozzájárult a helyzetértékelés információtartalmának gazdagításához. A felmérések főbb jellemzői az alábbi táblázatban láthatók:

Kérdőívek típusa	Lakossági kérdőív	Intézményi kérdőív	Gazdasági kérdőív	Civil és egyházi kérdőív
Az adatfelvétel módja	Online felmérés			
A felmérés időszaka	2021.10.11-2021.11.20.	2021.10.08-2021.11.17.	2021.09.30-2021.10.14.	2021.10.18-2021.11.10.
A kérdőív célcsoportja	Békéscsaba lakossága	Békéscsaba közintézményei	Békéscsaba vállalkozásai	Békéscsaba civil és egyházi szervezetei
A felmérésben részt vevők száma	628	19	57	30

Forrás: Békéscsaba FVS

A lakossági felmérést 54%-ban nők töltötték ki (46% férfi). A válaszadók átlagéletkora 46 év volt. A legfiatalabb kitöltő 17 éves, míg a legidősebb 80 éves. A résztvevők átlagosan 1987 óta élnek Békéscsabán; van, aki már 1942 óta, de másik végletként 2021-ben Békéscsabára költöző is kitöltötte a felmérést. A válaszadók 44%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, 53%-uk legmagasabb végzettsége középfokú volt. A legfeljebb általános iskolát végzettek aránya 3%-ot tett ki. A

[373] Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

megkérdezettek 68%-a alkalmazottként dolgozik (44%-uk alapbeosztásban). A tanulók aránya 6%, a nyugdíjasoké 10%. A vállalkozók aránya 13% volt a kitöltők közt, a munkanélülieké és a szülési szabadságon lévőké 2-2%. A munkavállalo válaszadók 77%-a Békéscsabán dolgozik.

Az intézményi kérdőívet 9 közoktatási, 8 kulturális, 2 szociális és 1 egészségügyi intézmény, valamint Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala töltötte ki. A gazdasági kérdőíves felmérésben döntően kkv-k vettek részt (köztük 11 középvállalkozás), míg a nagyvállalatok közül mindössze ketten éltek a válaszadás lehetőségével. Az átlagos kerdőívkitöltő vállalkozás 2004 óta működik a városban, de 1954 óta és 2020 óta működő is szerepelt közöttük. A megkérdezettek közül mindössze 8 vállalkozásnak nem Békéscsabán van a székhelye, míg 24-nek legalább egy telephelye is van a székhelye mellett.

A civil és egyházi kerdőívet egy egyházi és 29 civil szervezet töltötte ki. A válaszadók 58%-a lát el feladatokat a szórakozás és szabadidő-eltöltés területén, míg 53%-uk végez ismeretterjesztő tevékenységet (is). Ezeken felül még relatíve sok szervezet tevékenykedik a környezetvédelem (37%); oktatás, nevelés (23%) és a szociális segítségnyújtás (33%) területen (is).

8.2.1 A lakossági felmérés kérdései

i.) A válaszadó adatai

1.) Válaszadó neme:
1.1) nő

1.2) férfi

2.) Válaszadó kora (év):
...

3.) Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége:
3.1) általános (elemi, polgári) iskola 8. osztálynál, évfolyamnál alacsonyabb

3.2) általános (elemi, polgári) iskola 8. osztály, évfolyam

3.3) szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakmunkásképző, szakiskola)

3.4) érettségi

3.5) érettségi szakképesítéssel vagy érettségire épülő szakképesítés

3.6) felsőfokú szakképesítés (csak 1998 után szerezhető)

3.7) főiskolai (vagy azzal egyenértékű, pl. BA/BSc)

3.8) egyetemi (vagy azzal egyenértékű, pl. MA/MSc)

3.9) doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat

4.) Válaszadó jelenlegi státusza:
4.1) tanuló

4.2) alkalmazott

4.3) alkalmazott, középvezető

4.4) alkalmazott, felsővezető

4.5) vállalkozó (egyéni vagy cégvezető)

4.6) munkanélküli

4.7) nyugdíjas

4.8) GYES-en vagy GYED-en

4.9) háztartásbeli

4.10 inaktív (egyéb)

5.) Munkavégzés helyének típusa
5.1) nagyvállalat

5.2) kis- és középvállalkozás (KKV)

5.3) egyéni vagy mikrovállalkozás

5.4) közintézmény/közhivatal

5.5) nonprofit/civil szervezet

5.6) nem releváns (ha fent 4.6, 4.7; 4.8, 4.9; 4.10 a válasz)

6.) Munkavégzés földrajzi helye
6.1) Békéscsaba

6.2) a Békéscsabai járáshoz tartozó más település

6.3) egyéb település a megyében

6.4) más magyarországi megye

6.5) Románia

6.6) egyéb külföldi ország

7.) Mely városrészben lakik
7.1) Belváros

7.2) Erzsébethely (Jamina)

7.3) Lencsési (József Attila) lakótelep

7.4) Fényes

7.5) Geria

7.6) Mezőmegyer

8.) Kötődés Békéscsabához
8.1) Mióta lakik Békéscsabán? (évszám)

9.) Ön szerint mi a három legfőbb probléma, konfliktusforrás a városban?

Kérdés	Válaszlehetőségek	Válaszok
Mennyire igazak Önre az alábbi állítások?	1. Független egyénként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	2. A békéscsabai közösség tagjaként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	3. A magyar nemzet tagjaként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	4. Európaiként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	5. Világpolgárként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	6. Hogyan érzi: mennyire kötődik Ön Békéscsabához?	10-9-8-7-6-5-4-3-2-1

II. Tematikus kérdések

Megtartó város

Kérdés	Válaszlehetőségek	Válaszadó
Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját (több válasz is lehetséges)	1. itt született	
	2. itt alapított családot és otthont	
	3. ismeri és gyakorolja a helyi szokásokat	
	4. vidéki, de megis városias hangulat	
	5. a helyi identitásunk összetartása	
	6. tagja valamilyen helyi kötött közösségnek, akikkel szívesen tölt szabadidejét	
	7. táji és természeti adottságok	
	8. itt tanult	
	9. itt talált biztos egzisztenciára (munkalehetőségek)	
	10. egyéb	
A felsorolt tényezők mennyiben játszanak szerepet helyi életminőségével való elégedettségének növelésében? 5- nagyon jelentős szerepet játszana 4- jelentős 3- közepesen 2-kis szerepet játszana 1- nem játszana szerepet 0= „Nem tudom megítélni / „Nem kívánok válaszolni"	1. változatosabb munkahelyek	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. a jelenleginél is magasabb színvonalú közszolgáltatások (iskola, egészségügyi, szociális ellátás stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4 minőségi közösségi terek a városközpontban és a lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. gazdagabb és magasabb színvonalú, igényekre szabott kulturális kínálat	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. sportolási lehetőségek további bővítése	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. magas színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. kedvezőbb lakhatási lehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. jobb közbiztonság	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. jobb közlekedés, megközelíthetőség	5-4-3-2-1 vagy 0
	11. egyéb	
Értékelje a városban elérhető humán közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket egy 1-től 5-ig tartó skálán 5=nagyon elégedett 4=elégedett	1. óvodai ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. általános iskola, infrastruktúra, felszereltség (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. általános iskolai oktatás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészségügyi alapellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. egészségügyi szakellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0

Kérdés	Válaszlehetőségek	Válaszadó
3= közepesen elégedett 2= alig elégedett 1=egyáltalán nem elégedett 0= „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett" és „Nem kívánok válaszolni"	6. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.) minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. szociális ellátás („akár saját, akár valamely családtag okán pl. idősellátás")	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. bölcsődei ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. közterületek minősége általában (közterek, utak stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. zöldfelületek (parkok, ligetek fajorok)	
	11. közvilágítás közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	12. közbiztonság a városközpontban nappal	5-4-3-2-1 vagy 0
	13. közbiztonság a városközpontban sötétedés után	5-4-3-2-1 vagy 0
	14. közbiztonság a közvetlen lakókörnyezetében sötétedés után	
	15 járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	16 városi kerékpárutak hossza a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	17 városi kerékpárutak minősége a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	18. kerékpározókat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, zöldvédő beállók stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	19. utak minősége általában a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	20. parkolás általában a kiemelt közintézmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	21. parkolás kereskedelmi létesítmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0

Digitális város

Kérdés	Válaszlehetőségek	Válaszadó
Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapokban? (több válasz is lehetséges kivéve, ha a válasz a 7.)	1. személyi számítógép (asztali számítógép)	
	2. notebook / laptop	
	3. táblagép (tablet)	
	4 okos / smart televízió	
	5. okostelefon	
	6. okos óra	
	7. nincs ilyen eszközöm	
Milyen céllal használja az INTERNETET (több válasz)	1. napi munkavégzés nézetében	
	2. ügyintézés céljából pl. nyomtatványok letöltése és benyújtása	

Kérdés	Válaszlehetőségek	Válaszadó
	3. rendelkezik ügyfélkapuval és rendszeresen használja	
	4. szolgáltatásokat vesz igénybe pl. elektronikus vásárlás, foglalások intézése (szállás, repülőjegy stb.)	
	5. kommunikációs, kapcsolattartás céllal (telefon levelezés, Skype stb.)	
	6. információszerzés, tájékozódás céljából	
	7. tanulási céllal - oktatási anyagok letöltése, e- oktatás igénybevétele	
	8. közösségi oldalak látogatása	
	9. szórakozás – video, film, zene letöltés/ filmek	
	10. játékok	
	11. egyéb	
	12. egyáltalán nem használok internetet	
Hogyan értékeli az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságos (összehasonlítva saját korosztályához) (csak egy válasz lehetséges)	1.nincsenek ilyen készségeim egyáltalán	
	2. készségeim az átlagnál kevésbé erősek, rendszerint segítségre szorulok	
	3. készségeim átlagosak, okostelefont használok készség szinte és rendszeres internet használo vagyok	
	4. készségeim átlag felettiek (a 3. ponton túl e-ügyintézésre és egyéb, speciális IT használásra is képes vagyok)	
	5. nem tudom megítélni	
Milyen módon kerül Ön ügyfélként kapcsolatba a szolgáltatókkal 1. hagyományos postai levelezés 2. telefon 3. személyes ügyintézés 4. online ügyintézés / e-mail 5. mobil applikáció 6. digitális műrökön /eszközökön keresztül 7. nem kerülem velük kapcsolatba	1. áramszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	2. távhő / hőszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	3. víz és csatorna szolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	4. hulladékszállítás	1,2,3,4,5,6,7
	5. közösségi közlekedés (helyközi járatok helyi viszonylatban)	1,2,3,4,5,6,7
	6. közhivatali ügyintézés (önkormányzat, kormányhivatal)	1,2,3,4,5,6,7
	7. alapfokú oktatás (óvoda és általános iskola)	1,2,3,4,5,6,7
	8. egészségügyi alapellátás	1,2,3,4,5,6,7
	9. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.)	1,2,3,4,5,6,7
	10. szociális ellátás (valamely családtag okán pl. idősellátás)	1,2,3,4,5,6,7

Kiszolgáló város / Zöldülő város

Kérdés	Válaszlehetőségek	Válaszadó
A saját életminősége szempontjából mennyire tartja fontosnak a felsoroltakat? 5= nagyon jelentős 4=jelentős 3=közepesen fontos 2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos 0= a „nem tudom megítélni / nem vagyok érintett" és a „nem kívánok válaszolni"	1. környezettudatos életvitel (takarékosság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4 egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
5.) Ha a város jövőjére gondol ugyanezek a szempontok mennyire fontosak? 5= nagyon jelentős 4=jelentős 3=közepesen fontos 2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos 0= „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett" és „nem kívánok válaszolni"	1. környezettudatos életvitel (takarékosság az erőforrások igénybevételében, víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2 szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3 Közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6 megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1 soha	
	2. havonta vagy annál ritkábban	
	3. heteníe legalább egyszer	
	4. naponta	
	5. nem válaszol	
Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1. szabadidő eltöltés	
	2. rekreációs séta	
	3 testedzés	
	4. kültéri közösségi és kulturális programokon vesz részt	
	5 egyéb	
Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára	1. szelektek fejlesztése	
	2. játszóterek, testedző eszközök kihelyezése a parkokhoz kapcsolódóan	

Kérdés	Válaszadási lehetőségek	Válasz(ok)
(fejlesztések, új funkciók stb.)?	3. zenepavilon létesítése (térzene befogadására)	
Több válasz is lehetséges	4. idősebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése	
	5. gyakoribb kültéri programok, amiért érdemes a parkba látogatni	
	6. több szolgáltatás a környéken pl. büfé, fagyizó, nyilvános WC	
	7. közvilágítás további javítása	
	8. egyéb	
Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában? (több válasz is lehetséges)	1. okos fogyasztásmérő (pl. elektromos áram, víz, gáz stb. szolgáltatás)	
	2. okos lakás irányító rendszer (az okos lakás irányító rendszer automatikusan szabályozza a lakás hűtését, fűtését/távolról vezérelhető stb.)	
	3. okos, családi ház teljes fenntartó rendszer pl. okos locsoló, ami a talajnedvességet méri és szükség szerint indítja el a locsolórendszert	
	4. hibrid vagy elektromos hajtású autó / egyéb jármű	
	5. tudatos otthon – tájolás, klímatudatos növénytelepítés	
	6. megújuló energia használata (földhő, napenergia stb.)	
	7. házi komposztáló	
	8. egyéb	

Prosperáló város

Kérdés	Válaszadási lehetőségek	Válasz(ok)
Milyen helyben, illetve térségben létrehozott termékeket ismer?	1. zöldség /gyümölcs	
	2. egyéb élelmiszer vagy ital	
Több válasz is lehetséges?	3. használati tárgyak (beleértve kézműves termékeket)	
	4. műalkotások (helyi művészek alkotásai)	
	5. egyéb	
	6. nem ismerek ilyeneket	
Hol vásárol Ön a helyi/ térségi termékeket?	1. nem vásárol	
	2. közvetlen a termelőnél (agrártermék esetében)	

Kérdés	Válaszadási lehetőségek	Válasz(ok)
Több válasz is lehetséges. A 1. válasz kizárja a több válasz lehetőségét	3. közvetlen az alkotóknál (képzőművészeti termék esetében)	
	5. a piacon	
	4. internetes felületeken (weboldal, közösségi média pl. facebook)	
	5. kézműves /termelő saját üzletében	

8.2.2 Az intézményi felmérés kérdései

Intézmény / Szervezet megnevezése:

I. Általános fejlesztési szükségleteket felmérő kérdéscsoport

Ennek alapján milyen változtatásokat terveznek a működésben az elkövetkező években (profil bővítés vagy szűkítés, szervezeti átalakítás, finanszírozás átalakítása stb.)

Rendelkeznek intézményi /szervezeti szintű fejlesztési tervvel? Ha igen, mikor készült és mi a címe?

a.) Infrastruktúra fejlesztés (épületkarbantartás, bővítés, ingatlan vásárlás és fejlesztés, összevonás, ingatlan értékesítés stb.)
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3

b.) eszközfejlesztés (nem digitális)
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3

c.) eszközfejlesztés (digitális)
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3

d.) szervezetfejlesztés
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3

e.) humán erőforrás állomány fejlesztési
fejlesztés 1
fejlesztés 2

fejlesztés 3

f.) kapcsolati hálóztok fejlesztése (helyi, hazai, külföldi)
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3

Az eddigiekben pontosan milyen forrásokat használtak fejlesztési céllal az elmúlt 7 évben? Kérjük, alább kategóriánként pontosítsa ezeket.
önkormányzati:
Európai Uniós: TOP
egyéb Operatív Program;
közvetlen brüsszeli program
állami: célprogramok / céltámogatás
önerős beruházás:

II. Digitális átállás menetrend helyzetértékelő részét támogató kérdéscsoport

1. Információs és kommunikációs technológiák (IKT), adatvagyon és okos eszközök (ellátottság – felszereltség):

Kérdés / információk köre	Alkérdés / információ	Adat, információ (darabszám)
a.) Hogyan jellemezhető az intézmény / cég IKT ESZKÖZÁLLOMÁNYA[1]?		
A.) IKT eszközállomány tételesen az ALAPTEVÉKENYSÉGBEN	asztali számítógép (PC)	db
	laptop	db
	okostelefon	db
	nyomtató	db
	fénymásoló	db
	helyi vezetékes hálózat (LAN)	van/nincs
	helyi wifi	van/nincs
	adattároló szerver	van/nincs
	szerverszoba (külön helyiség)	van/nincs
	egyéb	

[1] Amennyiben a két tevékenység (alaptevékenység és gazdálkodási tevékenység) eszközállománya nem választható el, helyik jelezni és az ALAPTEVÉKENYSÉGEN belül számítsa össze az eszközállományt

Kérjük, jelölje meg a megfelelőt!	Alkalmazott eszközök	Adat (darabszám vagy igen/nem válasz)
8.) IKT eszközállomány tételesen az ADMINISZTRÁCIÓS TEVÉKENYSÉGBEN	asztali számítógép (PC)	db
	laptop	db
	okostelefon	db
	nyomtató	db
	fénymásoló	db
	helyi vezetékes hálózat (LAN)	van/nincs
	helyi wifi	van/nincs
	adattároló szerver	van/nincs
	szerverszoba (külön helyiség)	van/nincs
	egyéb	
A BELSŐ HÁLÓZATBA vannak kapcsolva az IKT eszközök? Kérjük, húzza alá!	• igen • nem • csak bizonyos eszközök, nevezetesen: .... (pl. személyi számítógépek és nyomtatók)	

IKT eszközök milyen alaptevékenységet támogatnak és milyen fejlesztések történtek eddig?

Milyen ALAPTEVÉKENYSÉGEKET segítenek IKT eszközök és milyen módon?	
Milyen projektjeik vannak/voltak/lesznek (az elmúlt 7 év és az elkövetkezendő 7 év projektjei), amelyek az IKT eszközök fejlesztését célozzák?	*Minden esetben kérjük: projekt címe, finanszírozó konstrukció, konkrét projekt outputok*
Milyen projektjeik vannak/voltak/lesznek (az elmúlt 7 év és az elkövetkezendő 7 év projektjei), amelyek az energetikai korszerűsítést célozzák?	*Minden esetben kérjük: projekt címe, finanszírozó konstrukció, konkrét projekt outputok (különös tekintettel az IKT elemekre)*
Akadályozzák-e az alábbiak az IKT- és okosrendszerek fejlesztését? (Igen/Nem)	• az alkalmazottak / munkatársak egyéni ellenállása • az alkalmazottak / munkatársak egyéni kompetenciáinak hiánya • eszközök beszerzését akadályozó forráshiány • szervezeti akadályok • adminisztrációs terhek

Kérjük, jelölje meg a megfelelőt!	Alkalmazott eszközök	Adat (darabszám vagy igen/nem válasz)

b.) Milyen DIGITÁLIS ADATVAGYONNAL rendelkezik az intézmény / cég? Tárol-e az intézmény/cég:

Adminisztratív és pénzügyi adatok:	Igen/Nem
Alaptevékenységhez kapcsolódó adatok:	Igen/Nem
Rendelkeznek nyílt adatbázissal?	Igen/Nem
Mi történik az alaptevékenység során keletkezett digitális adatokkal? Kérjük, húzza alá!	• csak digitális adattárolás történik, feldolgozás nincs • adatfeldolgozás a napi szintű működést támogatja • meghatározott belső használatra pl. feldolgozási jelentések készítéséhez, prognózishoz • bizonyos típusú alaptevékenységhez kapcsolódó adatok nyilvános megjelenítése (pl. honlapon a főszolgáltatást igénybe vevők felé) • egyéb (kérjük részletezze).
Hol kerülnek tárolásra az alaptevékenységhez kapcsolódó adatok? Kérjük, húzza alá!	• saját adatbázisban (szerver) • saját adatfelhőben • központi adatbázisban (szerver) • központi adatfelhőben • harmadik fél szolgáltató rendszerében

Belső kommunikációs módszerek használata:	
Milyen módszereket használnak a belső (intézményen/cégen belüli) kommunikációhoz? Kérjük, húzza alá! (több válasz is lehetséges) Kérjük, tegyen egy X jelet oda, amelyik a legjellemzőbb.	• digitális zárt / belső posta, „üzenőfal" • e-mail • telefon • chat • egyéb, nevezetesen: ....
Milyen módszereket használnak a külső (fenntartó, intézmények, ügyfelek stb. felé) kommunikációhoz? Kérjük, húzza alá! (több válasz is lehetséges) Kérjük, tegyen egy X jelet oda, amelyik a legjellemzőbb.	• ügyfélszolgálat • hirdetőtábla • üzenőfala • normál postai levél • e-mail • telefon • mobiltelefonos applikáció (mobilapp) • egyéb, nevezetesen: ....
Ha volna rá lehetőségük, hogy mobilalkalmazásuk legyen, milyen funkciókat építenének bele?	

Ügyfélszolgálati módszerek használata:	
Végeztek-e bármilyen ügyfélmérést vagy elégedettségvizsgálatot ügyfeleik körében?	Igen/Nem
Van-e intézményüknek saját honlapja / internetes oldala?	Igen/Nem
Kérjük, adja meg honlapjuk elérhetőségét!	www. ....
Mióta rendelkeznek honlappal?	
Jellemzők-e az alábbiak az Önök honlapjára? (Jellemző/Nem jellemző)	• Van rajta statikus egyoldalú információközlés (pl. intézmény bemutatása) • Van rajta dinamikus egyoldalú információközlés (pl. hírek, híreljegyzés) • Letölthetők formanyomtatványok, dokumentumok • A honlap látogatóinak van lehetőségük online termék- és/vagy szolgáltatást megrendelni (pl. webshop) • A honlap látogatóinak van lehetősége üzenni (pl. bejelentések, chat) • Többoldalú információközlés is lehetséges (pl. fórum, vitás kérdések megválaszolása)
Mi a legfőbb oka, hogy nincs honlapjuk?	• hiányzó idő • hiányzó szakértelem • a szolgáltatás célcsoportja ismeretük szerint nem igényli • egyéb, nevezetesen: ....

Alkalmazkodás a klímaváltozás hatásaihoz:	
Milyen, az épületek és az érintett terület működési / fenntartási jellemzőit (biztonság, hőmérséklet, energiafogyasztás, vízfogyasztás stb.) érzékelő SZENZOROK vannak az intézményben / telephelyen? Kérjük, sorolja fel és jellemezze azokat. pl. hová futnak be az adatok?	biztonság: energetikai jellemzők: fogyasztás (villamos energia, víz, gáz stb.) egyéb:
Használnak-e bármilyen, a MŰKÖDÉST/FENNTARTÁST / KARBANTARTÁST SEGÍTŐ OKOS MEGOLDÁST az intézményben / telephelyen, amelyek elősegítik a létesítmény működtetését ill. fenntartási költségeinek csökkentését? (pl. okos beléptető rendszer, okos fűtési, szellőztetési rendszer stb.)	

Okos eszközök használata:	
Kérjük sorolja fel és adjon egy rövid technológiai és funkcionális leírást!	
Használnak ÉPÜLETÜZEMELTETÉST / HELYISÉGGAZDÁLKODÁST TÁMOGATÓ INFORMATIKAI RENDSZERT/SZOFTVERT?	Igen/Nem
Milyen ADATÁLLOMÁNY áll rendelkezésre az ÉPÜLETEKRŐL? Kérjük, húzza alá!	• papír alapú tervek • papír alapú tervek digitalizálva (pdf formátum) • CAD formátum • BIM modell

2. Humán erőforrás felkészültsége az okos eszközök (IKT) és rendszerek használatára

Kérjük, jelölje meg a megfelelőt!	Alkalmazott megoldások	Adat (darabszám vagy igen/nem válasz)
Személyi állomány összesen:		fő
Státusz szerinti megoszlás:	alkalmazottak száma:	fő
	szerződött (nem alkalmazotti státuszú) kollégák száma	fő
	egyéb:	fő
A személyi állomány legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása:	felsőfokú:	fő
	középfokú:	fő
IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező kollégák száma:		fő
Milyen státuszban dolgoznak ők?		
Milyen feladatkörben dolgoznak ők?		
Amennyiben volt ilyen: jellemezze az Önök intézménye által szervezett IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamot / képzéseket!		
Jelezték-e munkatársaik igényüket IKT kompetenciák fejlesztésére vonatkozó képzésre?	Igen/Nem	

Kérdés / Információ típus	Válaszok / Kapcsolódó információk	Saját megjegyzés (ha van)
Van-e olyan személy, aki az informatikai hálózatuk karbantartását, felügyeletét látja el? (pl. rendszergazda)?	Igen/Nem	
Milyen státusban dolgoznak ők?		
Milyen feladatkörben dolgoznak ők?		
Hány fő ilyen személy segít Önöknek?		
Hány e-járműve van az Önök intézményének?		

8.2.3 A gazdasági felmérés kérdései

1. A képviselt vállalkozás típusa (méret szerint)

- Mikrovállalkozás (létszám <10 fő)
- Kisvállalkozás (létszám 10-50 fő)
- Középvállalkozás (létszám 50-250 fő)
- Nagyvállalkozás (létszám >250 fő)
- Egyéb (fkv-nak nem minősülő vállalkozás)

2. A képviselt vállalkozás alapításának éve:

Saját válasz: .....

3. A képviselt vállalkozás székhelye

- Békéscsaba
- Más település Békés megyében
- Budapest
- Egyéb település
- Külföld: .....

4. A képviselt vállalkozásnak van a székhelyen kívüli telephelye?

- Nincs
- Van, Békéscsabán
- Van, a megye más településen: .....
- Van, Budapesten
- Van, egyéb településen: .....
- Van, külföldön

5. A képviselt vállalkozás főtevékenysége (négyjegyű TEÁOR '08 kód + megnevezés)

Saját válasz: .....

6. Hogyan értékeli a képviselt vállalkozás üzleti környezetét?

	Rossz	Gyenge	Közepes	Jó	Kiváló
Beszállítók anyagi helyzete, stabilitása					
Vevők anyagi helyzete					
Mennyiségileg megfelelő munkaerő rendelkezésre állás					
Minőségi munkaerő rendelkezésre állása					
Piaci környezet					
Állami szabályozás					
Forrásellátottság (saját/külső forrás)					
Székhely/telephely felszereltsége, fizikai állapota					
EU-s vagy hazai pályázati rendszer működése (2014-2020)					
Üzleti partnerekkel történő kapcsolatfelvétel, bemutatkozás lehetősége (vásárok, kiállítások, fórumok stb.)					
Elérhetőség (közúti, vasúti, légi)					

7. Nyújtottak be pályázatot EU-s, vagy hazai támogatásra az elmúlt időszakban (2014-2020)?

- Igen, van nyertes pályázatunk
- Igen, de nincs nyertes pályázatunk
- Nem

8. Terveznek a következő öt évben beruházást, és/vagy foglalkoztatás-bővítést?

- Igen, beruházást tervezunk
- Igen, munkahelybővítést tervezünk
- Igen, beruházást és munkahelybővítést is tervezünk
- Nem tervezünk beruházást
- Nem tervezünk munkahelybővítést
- Nem tervezünk beruházást, sem munkahelybővítést

9. Amennyiben a 8. kérdésben igen választ adott meg, a képviselt vállalkozás a következő öt évben milyen fejlesztést tervez megvalósítani?

- Szekhely, - vagy telephelyfejlesztés
- Munkaerőképzes
- Informatikai fejlesztes
- Energetikai fejlesztés

- Eszközvásárlás
- Beszállítóvá válást elősegítő beruházás
- Külföldi piacra jutást célzó fejlesztés
- Kutatás+fejlesztés, innováció

10. Mennyire igazak a következő megállapítások?

A képviselt vállalkozás fejlődését nagyban segítené..

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Közepesen	Inkább igen	Teljes mértékben
A szakmunkaképzés fejlesztése (középfokú végzettségű)					
Felsőfokú végzettségű szakemberek képzése					
A hitelezési rendszer fejlesztése					
A vállalkozókat támogató szolgáltatások fejlesztése (pénzügyi tanácsadás, marketing tanácsadas stb.)					
Inkubációs szolgáltatások megléte					
Fejlesztésre előkészített iparterületek rendelkezésre állása					
A hatósági és a polgármesteri hivatali ügyintézés gördülékenyebbé és gyorsabbá tétele					
A közbiztonság javítása					
A hálózati infrastruktúrák (víz, szennyvíz, áram, telefon, internet) fejlesztése					
Közösségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése (településközi tömegközlekedés)					
A távolsági közlekedés infrastruktúrájának fejlesztése (pl. gyorsforgalmi út, vasút)					
A román határ átjárhatóságának fejlesztése					
Több forrás az alaptevékenység digitalizációjára					
Mélyebb együttműködés a városban és a környéken működő vállalkozásokkal					
Közös vállalkozói érdekképviselet megléte városi szinten					

11. Mi az a 3 körülmény, ami a legnagyobb nehézséget okozza Békéscsabán az Ön vállalkozásának és feltétlenül fejlesztést igényel? .....

12. Hogyan értékeli az alábbiakat vállalkozása vonatkozásában:

	Nincs / nem értékelhető	Gyenge	Közepes	Jó	Kiváló
Digitalizáció színvonala az adminisztrációban					
Digitalizáció szintje a cég alaptevékenységében					
Innovativitás szintje a versenytársakhoz képest					
Innovációs vállalás teljesítménye (termék és technológia) a versenytársakhoz képest					
Környezettudatosság a cég működésének alapfilozófiájában					
Környezettudatosság a konkrét lépések vonatkozásában (pl. megújuló vagy részben megújuló energiaformátok használata)					
Helyi vállalkozásokkal való együttműködés iránti nyitottság					
Helyi vállalkozásokkal való együttműködés(ek) hatékonysága (értékteremtő képessége) a cég szempontjából					
Együttműködés intenzitása egyetemekkel					
Együttműködés intenzitása szakképző intézményekkel					
Együttműködés mélysége az állami/megyei/önkormányzati szereplőkkel					

13. Mi jellemző az alkalmazottaik munkába járási/munkavégzési szokásaira a megadott kategóriák alapján? Amennyiben előfordul a megadott kategória, kérem tegyen egy becslést az elterjedtségére!

	Előfordul az alkalmazottak körében	Nem fordul elő az alkalmazottak körében	Az alkalmazottak arányában (%)
100%-os otthoni munkavégzés (home office)			
Részbeni otthoni munkavégzés (home office)			
Napi ingázás (más településekről)			
Heti, vagy havi ingázók (más településekről)			
Munkaszállót igénybe vevők			

Egyéb megjegyzés:

.....

.....

8.2.4 A civil és egyházi felmérés kérdései

Kérdések	
1.	Intézmény, szervezet neve
2.	Milyen témakörökben lát el feladatokat az Ön által képviselt szervezet?
3.	Milyen főbb problémákat lát a településen?
4.	Milyen főbb fejlesztési ötletei, javaslatai lennének a várossal kapcsolatosan?
5.	Várhatóan milyen fejlesztéseket hajt végre az Ön által képviselt szervezet Békéscsabán az elkövetkezendő 7 évben

8.3 Finanszírozási terv bevatkozásonként

8.3.1 Prosperáló dimenzió

A beavatkozás alapadatai							
A beavatkozás megnevezése	A városi bevételek és a megfelelő gazdaság infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése	A városi helyi szolgáltatások (pl. Smart ipar hálózatok) infrastruktúrális bővítése	A városi barnamezős területek Óra hasznosításának előkészítése és előkészítése	A befektetésösztönző, a helyi vállalkozások fejlesztését és a helyi és térségi kivándorlást támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése	A gazdasági innovációs akcióterv együttműködésének fejlesztése és Óramának lehetőségeinek regionális szinten		
Bevatkozás gazda	Békéscsaba Megyei Önkormányzata Gyulai Város Önkormányzata Újfegyó Város Önkormányzata Profilmentők Vállalkozások Egyesülete Kamarafórum Magyar Közút Nonprofit Zrt MÁV Zrt. Békés Airport Kft. Békéscsabai Városfejlesztő Kft. Területrendezési vállalkozások	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata		
Megvalósító partnerek							
Lélekszámtartság állapota az érintett kategóriák szerint, ötlet, fejlesztési vagy üzleti modell, terjeszkedési/növekedési ötlet, megvalósult	ötlet	ötlet	ötlet	ötlet	ötlet		
A beavatkozás tervezett időtáva (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2023-2026	2026-2027	2023-2027	2022-2027		
Finanszírozási információk							

Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon	társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk				
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

A beavatkozás tervezett beruházási költsége	20 milliárd Ft	1 milliárd Ft	2 milliárd Ft	0,5 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	az alapinfrastruktúra fejlesztések kivételével minden projekt bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, piaci befektető, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás, piaci befektető	vissza nem térítendő támogatás	vissza nem térítendő támogatás	nem ismert	nem ismert
Finanszírozás elemek aránya	projektszinten vizsgálandó	100%	100%	-	-
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	mérhető pénzügyi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon	társadalmi haszon	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk					
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

8.3.2 Zöldülő dimenzió

A beavatkozás alapadatai				
A beavatkozás megnevezése	Települési körterületek, zöldfelületek további fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás	Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók használatát biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként	Az e-járművek (közösségi és magánj használatának ösztönzése, szolgáltatásokkal történő támogatása	A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének megerősítése, a kapcsolódó infrastruktúrák fejlesztése
Beavatkozás gazdа	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Kétsoprony Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.			Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2023-2025	2022-2026	2022-2027	2022-2027
Finanszírozási információk				

A beavatkozás alapadatai				
A beavatkozás megnevezése	A városimázs komplex erőteljesítésével összhangban zöld városmarketing tevékenységek, makrorégiónális érdekérvényesítő képesség erősítése	Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)	A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítése, külső és belső kommunikációjuk szolgáló fejlesztések	Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek, parkolás stb.)
Beavatkozás gazdа	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek		Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.		
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	ötlet	projektenként változó	ötlet	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2022-2025	2022-2027	2022-2025
Finanszírozási információk				
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	0,1 milliárd Ft	2 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft	5 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemeket tartalmaz	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemeket tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	nem ismert	vissza nem térítendő támogatás	nem ismert	vissza nem térítendő támogatás
Finanszírozás elemek aránya	-	100%	-	100%

8.3.4 Megtartó dimenzió

A beavatkozás alapadatai			
A beavatkozás megnevezése	Fenntartható épített- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelés-oktatási intézményekben	Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatási működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések	A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra vásztermékus bevonásával
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabacsaba Közösségi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Kft.	Békéscsabai Városfejlesztési Kft.	
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2022-2027	2022-2027
Finanszírozási információk			
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	10 milliárd Ft	5 milliárd Ft	2 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó

A beavatkozás tervezett beruházási költsége	2,5 milliárd Ft	10 milliárd Ft	4 milliárd Ft	15 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás	részben vissza nem térítendő támogatás, részben nem ismert	projektenként változó	projektenként változó
Finanszírozás elemek aránya	100%			
Eredményorientált történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk				
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

Finanszírozás elemek aránya			
Eredményorientált történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk			
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

8.3.3 Digitális dimenzió

A beavatkozás alapadatai	
A beavatkozás megnevezése	A település közlekedési folyamatainak monitorozása (insert-aperture a levegőminőségi monitorozásával) és a közlekedés adatalapú tervezése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	ötlet
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2025-2027
Finanszírozási információk	
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	0,3 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételtermelő elemet nem tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	nem ismert
Finanszírozás elemek aránya	
Eredményorientált történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk	
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó

8.3.5 Kiszolgáló dimenzió

P6.13	
A beavatkozás alapadatai	
A beavatkozás megnevezése	A települési komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének tömegvédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a terség csapadékvíz elvezető hálózatának bővítése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési NKft
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027
Finanszírozási információk	
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	3,4 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételtermelő elemet nem tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás
Finanszírozás elemek aránya	100%
Eredményméré történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk	
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó

A beavatkozás alapadatai			
A beavatkozás megnevezése	A településközi szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra tematikus bevonásával	A beszédző csoportok felzárkózását támogató programok megvalósítása	A helyi tematikus közösségek – elsősorban a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési NKft		
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2026	2022-2025	2022-2028
Finanszírozási információk			
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	20 milliárd Ft	1 milliárd Ft	0,3 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Finanszírozás elemek aránya			

8.4 Békéscsaba működési térképe

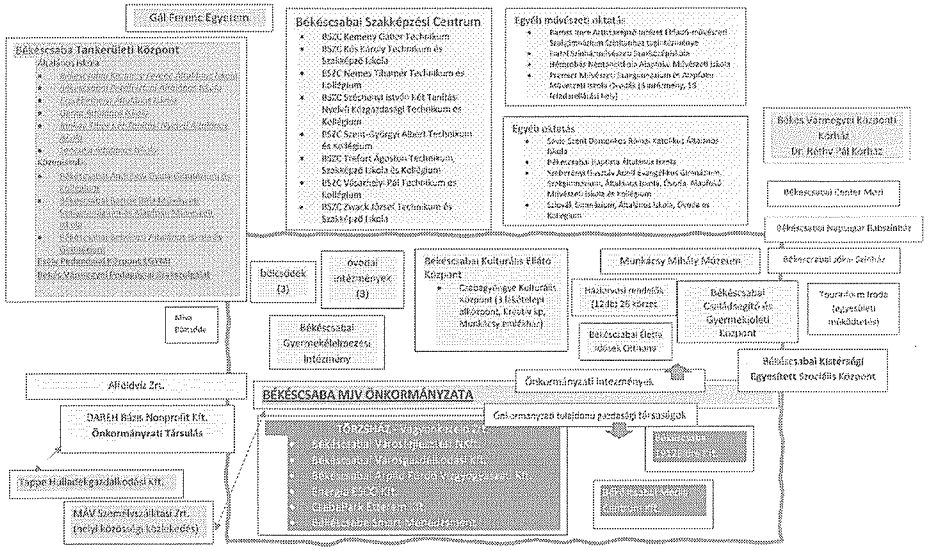
Gál Ferenc Egyetem
Békéscsaba Tankerületi Központ
Általános Iskola
Középiskola
Békéscsabai Szakképzési Centrum
BSZC Kemény Gábor Technikum
BSZC Kós Károly Technikum és Szakképző Iskola
BSZC Németh Tihamér Technikum és Kollégium
BSZC Stéphenson István Mód Tanítás Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium
BSZC Szent-Györgyi Albert Technikum és Kollégium
BSZC Trefort Ágoston Technikum, Szakgyógyító Iskola és Kollégium
BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium
BSZC Zwack József Technikum és Szakképző Iskola
Egyéb művészeti oktatás
Egyéb oktatás
Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Kórház
Békéscsabai Jókai Színház
Munkácsy Mihály Múzeum
Békéscsabai Kulturális Ellátó Központ
Csabagyöngye Kulturális Központ (3 telephely: előadóterem, Kistér sp., Munkácsy emlékház)
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ
Önkormányzati intézmények
BÉKÉSCSABA MJV ÖNKORMÁNYZATA
Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok
TÖRZSRÉT - Vagyonkezelő Kft.
Békéscsabai Városfejlesztési NKft.
Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.
Békéscsabai Jókai Színház Nonprofit Kft.
Csabai Park Kft.
Csabavíz Kft.
Békéscsabai Városüzemeltető Kft.
Békéscsabai Városgondnokság Kft.
Békéscsabai Városi Televízió Kft.
Békéscsabai Városi Uszoda Kft.
Békéscsabai Városi Strand Kft.
Békéscsabai Városi Piac Kft.
Békéscsabai Városi Vagyonkezelő Kft.
Békéscsabai Városi Vízmű Kft.
Békéscsabai Városi Vízmű Szolgáltató Kft.
Békéscsabai Városi Vízmű Üzemeltető Kft.
Békéscsabai Városi Vízmű Vagyonkezelő

8.5 A megalapozó munkarész mellékletei[375]

8.5.1 A település humán infrastruktúrája c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

8.5.1.1 Oktatás

1. **Békéscsabai általános iskolák**

- Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában működő általános iskolák
  - Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium
  - Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola
  - Békéscsabai Petőfi Utcai Általános Iskola
  - Erzsébethelyi Általános Iskola
  - Gerlai Általános Iskola
  - Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
  - Lencsési Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
  - Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
- Egyházi fenntartásban működő általános iskolák
  - Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
  - Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium
  - Békéscsabai Baptista Általános Iskola (egykori Békéscsabai Szent László Általános Iskola)
- Nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő általános iskolák
  - Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

2. **A szatellitelepülések általános iskolái**

- A Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában és működtetésében lévő általános iskolák a szatellittelepüléseken
  - Csabaszabadi: Nem rendelkezik önálló általános iskolával, hatályos köznevelési szerződése van Békéscsaba MJV-vel, amely alapján a békéscsabai, elsősorban Erzsébethelyi Általános Iskolában tanulnak a csabaszabadi gyerekek.
  - Csorvas: Csorvási Gulyás Mihály Általános Iskola
  - Doboz: Dobozi Általános Iskola
  - Szabadkígyós: Szabadkígyósi Általános Iskola
  - Újkígyós: Újkígyósi Széchenyi István Általános Iskola
- Egyházi fenntartásban működő intézmények[376]
  - Gerendas: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
  - Ketsoprony: Szent István Katolikus Óvoda és Általános Iskola
  - Telekgerendas: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda

3. **Békéscsabai középiskolák**

- Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában működő intézmények
  - Békéscsabai Andrassy Gyula Gimnázium és Kollégium

[375] 2021-es évek új munkarészei alapján
[376] Ajkúlatnak általános iskola fenntartása a szegedi Csanádi Egyházmegye.

  - Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
  - Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium

- Egyházi fenntartásban működő intézmények
  - Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium

- Nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő intézmények
  - Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

- BSZC (Békéscsabai Szakképzési Centrum) tagintézményei (innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában)
  - Békéscsabai SZC Kemény Gábor Technikum
  - Békéscsabai SZC Kőrösi Károly Technikum és Szakképző Iskola
  - Békéscsabai SZC Nemes Tihamér Technikum és Kollégium (egykori: GÉSZI)
  - Békéscsabai SZC Szent-Györgyi Albert Technikum és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Trefort Ágoston Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Zwack József Technikum és Szakképző Iskola

- Békéscsaba MJV közigazgatási területén belül működő egyéb fokozatú intézmények
  - Baross Imre Artistaképző Intézet Előadó-művészeti Szakgimnázium, Gimnázium, Technikum és Alapfokú Táncművészeti Iskola
  - Báthori István Gimnázium
  - Hétpróbás Néptánciskola Alapfokú Művészeti tanári intézmény
  - Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Általános Iskola
  - Premier Művészeti Szakközépiskola és Szakiskola
  - Kézműves Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskola
  - Tanház Gimnázium és Technikum
  - Tudásfa Felnőttoktatási Gimnázium

4. **Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának fenntartásában működő óvodák:**

- Százszorszép Művészeti Bázisovoda
- Szigligeti Utcai és Kazinczy Lakótelepi Óvoda
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda
- Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda
- Mackó – Kuckó Óvoda
- Lencsési Óvoda
- Hajnal – Lenkey- Jazmin Utcai ÁMK
- Békéscsabai Tündérkert Óvoda

5. **Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő, nem önkormányzati fenntartású óvodai feladatellátást biztosító intézmények:**

- Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium,
- Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

8.5.1.2 Egészségügy

Év	Intézmény	Összes ágyak száma	Aktív	Krónikus	Összes ápolási napok száma	Egy ágyra jutó ápolási napok száma	Ágykihasználás (%)	Átlagos ápolási idő (nap)	Egy ágyra jutó lakosság (fő)
2019	Békés Vármegyei Pándy Kálmán Kórház, Gyula	1474	866	608	45 307	1625	8,71	75,65	9,51
	Dr. Réthy Pál Kórház-Rendelőintézet, Békéscsaba	497	337	160	13 682	1629	7,34	73,3	5,4
2020	Békés Vármegyei Pándy Kálmán Kórház, Gyula	1474	966	608	44 631	1854	9,15	75,08	3,67
	Dr. Réthy Pál Kórház-Rendelőintézet, Békéscsaba	497	337	160	17 613	1611	7,40	73,75	5,34

105. táblázat: A békéscsabai egyéb egészségügyi alapellátó ellátási körébe kiírt/kiírandó fejlesztések adatforrás: NEAK

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata					
	Belső-Erzsébet Általános Iskolai Tagintézmény Nappali/Esti	Belvárosi Általános Iskolai Tagintézmény Nappali/Esti	Kertvárosi Általános Iskolai Tagintézmény Nappali/Esti	Gerlai Általános Iskolai Tagintézmény Nappali/Esti	Összesen Nappali/Esti
2020	425/1718	750/2081	1162/2275	484/18564	2821/7638
2021	589/2247	816/1983	1627/4661	836/3068	3928/11959
2022	905/3383	474/1312	1087/3328	678/2711	3144/10734

106. táblázat: 11. számú táblázat: Iskolarész szakellátás komplex adatai 2018-2020. Forrás: Szociális Kerekasztal 2022-2024

A Békéscsabai Járáshoz tartozó települések védőnői körzeteinek száma, ellátottak száma (2018-2020)						
Év	Megkezdett várandósok száma	Újszülöttek száma		Betöltött 1. életévüket	Élve születés	
	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)
2019	620	288	244	391	234	336
2020	790	394	313	486	289	501
2021	804	360	288	477	272	532

107. táblázat: A Családtámogatási Főosztály és Mentális Gondozás szakmaterület ügyeire vonatkozó adatai 2018-2020 fő rész: Szociális Kerekasztal 2022-2024

Alapellátás fejlesztése Békéscsabán

Azonosító kódja	Pályázat címe	Tevékenység	Támogatási összeg (Ft)
EMOP-7.2.6-17-2017-00001	Egészségügyi alapellátást szolgáló (háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás, védőnői szolgálat, fogorvosi alapellátás) épület, vagy helyiség infrastrukturális fejlesztése, felújítása. Várható befejezés: 2022. december 31.	A Kazinczy u. 6/1. szám alatti háziorvosi rendelőt, amelyben 4 felnőtt háziorvos végzi tevékenységét.	39 975 000
TOP-7.9.1-16-BE1-2019-00001	Gerla városrész egészségügyi alapellátás komplex fejlesztése	A gerlai orvosi rendelőben jelenleg 1 felnőtt háziorvos és 1 házi gyermekorvos végzi tevékenységeket.	163 519 999
TOP-7.9.1-16-BE1-2019-00002	Erzsébethelyi (Jamina) városrész egészségügyi alapellátás komplex fejlesztése	A Kolozsvári u. 33. szám alatti rendelőintézetben 6 felnőtt háziorvos, 1 házi gyermekorvos és 3 fogorvos területi ellátási kötelezettséggel végzi tevékenységét, valamint 3 területi védőnő közös tanácsadója található.	408 200 000

108. táblázat: A békéscsabai háziorvosi alapellátás ingatlanainak komplex fejlesztése 2016 után Forrás: Szociális Kerekasztal 2022-2024

8.5.1.3 Foglalkoztatás

Az önkormányzati bölcsődék férőhelyeinek alakulása

Várható változás	2018	2019	2020	2021
Férőhely (december 31.):	260	260	284	284
Nyitvatartási napok száma:	240,3	239	239	253
Beíratott gyermekek száma átlag:	223	230	243	244

109. táblázat: Békéscsaba MJV-i által fenntartott bölcsődék adatainak - intézményi jelentés 2017-2020 közötti Forrás: Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény

8.5.1.4 Szociális, egészség- és gyermekjóléti ellátások

1. **Pénzbeni támogatások**

Szociális és gyámhivatali	Ellátásban részesítettek száma (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1 026	800	651
Gyógyszertámogatás + gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81

Szociális ellátási típus	Ellátottak száma (fő)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23
Rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1 106	1064	892
Köztemetés	35	38	56	41	18	35
Tűzifa támogatás	250	315	428	307	267	157
Felsőfokú szociális ösztöndíj	150	122	98	73	57	35
Tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	298	312	277	270
rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1 372	1 090	801	942	508	405
Összesen:	5 404	5 464	4 695	4 023	3162	2645

110. táblázat: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2020
Adatforrás: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatal

2. A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (BKESZK) alapszolgáltatásai

Szolgáltatás	Ellátottak száma (fő)
Étkeztetés	227
Falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás	75
Házi segítségnyújtás	113
Támogató szolgáltatás	42
Idősek nappali intézménye	170
Demens személyek nappali ellátása	50
Fogyatékkal élők nappali ellátása	33
Szenvedélybetegek nappali ellátása	43
Összesen:	815

111. táblázat: Az alapszolgáltatások igénybevétele a BKÖK évben
Forrás: Szociális Koncepció 2022-2026

3. Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek

Szervezet megnevezése	Ellátás típusa
AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány	támogató szolgáltatás fogyatékosok nappali ellátása
Béthel Alapítvány	pszichiátriai betegek közösségi ellátása pszichiátriai betegek nappali ellátása
Egyensúly AE Egyesület	szenvedélybetegek nappali ellátása pszichiátriai betegek nappali ellátása védett szállás szenvedélybetegek közösségi ellátása pszichiátriai betegek közösségi ellátása
Mentálhigiénés Egyesület Békés Mérték Közösségi Ház	pszichiátriai betegek közösségi ellátása szenvedélybetegek közösségi ellátása
MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület	szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása

Szervezet megnevezése	Ellátás típusa
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	támogató szolgáltatás
Humán Szolgáltató Központ	fogyatékkal élők nappali ellátása házi segítségnyújtás

112. táblázat: Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek Békéscsaba MJV-ben 2021. évben
Forrás: BMJV Polgármesteri Hivatal, Szociális Csoport

4. Házi segítségnyújtás

Az ellátást biztosító szervezet neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Feladatra fordított összeg 2020 (eFt)	Várakozási lista 2020. (fő)
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba	40 fő	41 fő	34 fő	52 fő	0
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ	Békéscsaba	198 fő	184 fő	175 fő	469	0
Humán Szolgáltató Központ	Békéscsaba	588 fő	528 fő	633 fő	n.a.	n.a.
Összesen		317 fő	753 fő	842 fő	521 fő	-

113. táblázat: A házi segítségnyújtás statisztikái 2018-2020 között
Forrás: BKESZK, HSZK, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat

5. Közösségi ellátások

Az ellátást biztosító szervezet neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Feladatra fordított összeg 2020 (eFt)
Béthel Alapítvány Gadara Ház	Békéscsaba	48 fő	49 fő	46 fő	45 fő
Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház	Békéscsaba és járás	65 fő	62 fő	64 fő	51 fő
Egyensúly AE Egyesület-Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	52 fő	54 fő	55 fő	48 fő
Összesen:		165 fő	165 fő	165 fő	144 fő

114. táblázat: Pszichiátriai betegek közösségi ellátása Békéscsabán, 2018-2020 között
Forrás: Béthel Alapítvány, Egyensúly AE Egyesület, Mentálhigiénés Egyesület

Az ellátást biztosító szervezet neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Feladatra fordított összeg 2020 (eFt)
Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház	Békéscsaba és járás	76 fő	67 fő	70 fő	51 fő
Egyensúly AE Egyesület-Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	42 fő	49 fő	47 fő	40 fő
Összesen:		118 fő	116 fő	117 fő	91 fő

115. táblázat: Szenvedélybetegek közösségi ellátása Békéscsabán 2018-2020 között
Forrás: Egyensúly AE Egyesület, Mentálhigiénés Egyesület

Az ellátást biztosító szervezet neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Feladatra fordított összeg 2020 (eFt)
MI-ÉRTÜNK Konzultációs Központ Szenvedélybetegek Alacsonyküszöbű Ellátása	Békéscsaba	8488 fő	6502 fő	14 110 fő	500 fő

116. táblázat: Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása
Forrás: Mi-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület

Az ellátást biztosító szervezet neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Feladatra fordított összeg 2020. (eFt)	Várakozási lista 2020. (fő)
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ	Békéscsaba és járás egyes települései	43 fő	37 fő	42 fő	n.a.	5 fő
AUT-PONT Alapítvány: TÁM-PONT Támogató Szolgálat	Békéscsaba, Békés, Mezőkovácsháza, Orosháza járás	25 fő	23 fő	24 fő	n.a.	1 fő
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba és Békési járás	25 fő	26 fő	21 fő	n.a.	0
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat	Békéscsaba	54 fő	43 fő	44 fő	n.a.	0
Összesen:		147 fő	129 fő	131 fő	n.a.	6 fő

117. táblázat: Támogató szolgáltatást biztosítók 2018-2020 között
Forrás: BKESZK, AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat
*(*n.a.= nincs adat)*

6. Idősklubok

Az ellátást biztosító intézmény neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Várakozási lista 2020.12.31.	Várakozók száma 2021. (fő)
BKESZK Orosházi úti Idősek Klubja	Békéscsaba	14 fő	12 fő	13 fő	17 fő	0
BKESZK Deák utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	7 fő	8 fő	12 fő	27 fő	0
BKESZK Sarkantyú utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	23 fő	23 fő	22 fő	30 fő	0
BKESZK Kossuth utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	19 fő	21 fő	23 fő	30 fő	0
BKESZK Kazinczy utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	26 fő	27 fő	26 fő	45 fő	0
BKESZK Mokry utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	23 fő	32 fő	35 fő	42 fő	0
BKESZK Jázmin utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	6 fő	9 fő	14 fő	15 fő	0
BKESZK Fövenyes utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	21 fő	22 fő	25 fő	49 fő	0
Összesen:		139 fő	154 fő	170 fő	255 fő	0

118. táblázat: Idősek nappali intézménye (Idősek klubjai) létszámadatai Békéscsabán 2018-2020 között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ

7. Fogyatékkal élők nappali ellátása

Az ellátást biztosító intézmény neve	Ellátott települése	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Feladatra fordított összeg 2020.12.31.	Várakozási lista 2020.12.31.
AUT-PONT Alapítvány: AUT-KÖZ-PONT Fogyatékosok Nappali Intézménye	Békés vármegye közigazgatási területe	25 fő	25 fő	24 fő	24 fő	6 fő
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba és Békés kistérség közigazgatási területe	19 fő	13 fő	17 fő	24 fő	0 fő
Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye	Békéscsaba, Csanádapáca, Doboz, Csorvás, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas, Újkígyós	38 fő	40 fő	37 fő	40 fő	5 fő
BKESZK Deák utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	3 fő	2 fő	4 fő	4 fő	0 fő
BKESZK Sarkantyú utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	4 fő	4 fő	6 fő	6 fő	0 fő

A szolgáltató intézmény neve	Helyszín települése	Befogadó képesség 2018	Befogadó képesség 2019	Befogadó képesség 2020	Befogadó képesség 2020.12.31.	Várólisták száma 2020.12.31.
BKESZK Kazinczy utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	5 fő	4 fő	7 fő	6 fő	0 fő
BKESZK Mokry utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	4 fő	4 fő	4 fő	8 fő	0 fő
BKESZK Fövenyes utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	12 fő	11 fő	12 fő	12 fő	0 fő
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Napraforgó Központ Fogyatékosok Nappali Intézménye	Békéscsaba	25 fő	24 fő	27 fő	55 fő	0 fő
Összesen:		135 fő[97]	132 fő	138 fő	179 fő	11 fő

116. táblázat: Fogyatékossággal élők nappali ellátása 2018-2020 között
Forrás: ALFÖLDI Agrárius Gyermekjóléti és Fejlesztésért Alapítvány, Békés Megyei Területi, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Békéscsabai Integrált Egységes Szociális Központ, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Magyarországi Vakok Békés Megyei Egyesülete, Országos Tiszti-tel Központi és Tájmegyei Szervezetei (2020. június adat)

8. Pszichiátriai betegek nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Befogadó képesség 2018	Befogadó képesség 2019	Befogadó képesség 2020	Befogadó képesség 2020.12.31.
Béthel Alapítvány Gadara Ház	40 fő	37 fő	35 fő	30 fő
Béthel Alapítvány Gadara Ház II.	20 fő	18 fő	18 fő	15 fő
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	30 fő	30 fő	30 fő	30 fő
Összesen:	90 fő	85 fő	83 fő	75 fő

117. táblázat: Pszichiátriai betegek nappali ellátása Békéscsabán 2018-2020 között
Forrás: Béthel Alapítvány, Egyensúly AE Egyesület

9. Szenvedélybetegek nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Helyszín települése	Befogadó képesség 2018	Befogadó képesség 2019	Befogadó képesség 2020	Befogadó képesség 2020.12.31.	Várólisták száma 2020.12.31.
BKESZK Bartók Béla Szenvedélybetegek Nappali Intézménye	Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás	42 fő	43 fő	43 fő	45 fő	0 fő

[97] A bruttó létszám 2018-2020 években 135 fő volt, ill. Egyensúly AE-nél 55 fő volt 135 főnél 1 az általuk ellátott.

Szolgáltató intézmény neve	Helyszín települése	Befogadó képesség 2018	Befogadó képesség 2019	Befogadó képesség 2020	Befogadó képesség 2020.12.31.	Várólisták száma 2020.12.31.
Egyensúly AE Egyesület-Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	25 fő	35 fő	35 fő	35 fő	0 fő
Összesen:		77 fő	78 fő	78 fő	80 fő	0 fő

118. táblázat: Szenvedélybetegek nappali ellátása 2018-2020 között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, Egyensúly AE Egyesület

10. Idősek otthona

A szolgáltató intézmény neve	Befogadó képesség 2018	Befogadó képesség 2019	Befogadó képesség 2020	Befogadó képesség 2020.12.31.	Várólisták száma 2020.12.31.
Békéscsabai Életfa Idősek Otthona	120 fő	120 fő	120 fő	124 fő	219 fő
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	77 fő	76 fő	73 fő	80 fő	77 fő
Magyarországi Evangélikus Testvérközösség „Oltalom" Idősek Otthona,	27 fő	29 fő	29 fő	29 fő	31 fő
Flia Alapítvány Idősek Otthona	65 fő	63 fő	67 fő	50 fő	5 fő
BKESZK Ady Endre Idősek Otthona	129 fő	129 fő	127 fő	129 fő	54 fő
Összesen:	418 fő	417 fő	416 fő	412 fő	386 fő

119. táblázat: Idősek otthona intézményei Békéscsabán és külső ellátást igénylők 2018-2020 között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, Békéscsabai Életfa Idősek Otthona, MEE Oltalom Idősek Otthona, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Flia Alapítvány

11. Támogatott gyermekétkeztetés

Intézmény típusa	Ingyen étkezők száma	Térítési díjas étkezők	Összesen
Bölcsőde	143	0	143
Fogyatékos személyek nappali intézményében elhelyezett gyermekek	0	0	0
Óvoda	1022	0	1022
Általános Iskola	196	623	819
Gimnázium	0	66	66
Szakközépiskola/szakgimnázium	7	79	86
Szakiskola	2	16	18
Kollégium	6	148	154

Intézmény típusa	100% ingyenes	50 % kedvezményes	Összesen
Összesen	1376	932	2308

120. táblázat: Rászorultságban részesülő óvodáztatott gyermekek száma Békéscsaba Mű. területén, 2020. ben (fő)
Forrás: Békéscsaba Polgármesteri Hivatal Humánszolgáltatási Osztály

12. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdonában álló, szociális célokat szolgáló épületeken végzett befejezett infrastrukturális beruházások 2016-2021 között.

Település	Projekt címe	Támogatás összege Ft	Projekt rövid leírása
Békéscsaba Mű. terület	Pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek közösségi alapellátásának fejlesztése	73 999 999	A projektben a Bartók András utca 44. szám alatti épület egy részének felújítása és átalakítása valósult meg.
Békéscsaba Mű. terület	Kossuth utcai, Mokry utcai és Jázmin utcai idősek Klubjainak felújítása – nappali ellátás korszerűsítése	100 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város három szociális alapszolgáltatást biztosító telephelye (Mokry, Jázmin, Kossuth utcai)
Békéscsaba Mű. terület	A Békéscsaba, Bartók Béla út 12. szám alatti és a Békéscsaba, Fő.ja Géza tér 1. (Lencsési Közösségi Ház) önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	157 500 000 +29 500 000 önkormányzati forrás a Bartók 12. szám alatti ingatlan belső felújításához	Bartók Béla u. 12. szám alatti ingatlan, a Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény keretében működő Pszichológiai Tanácsadó és Menthális gidnás Gondozó elhelyezését biztosítja.
Békéscsaba Mű. terület	Békéscsaba, Fövenyes utca 2. és Békéscsaba Andrássy út 38. szám alatti önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése.	159 113 662	A Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ és a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ telephelyei.

121. táblázat: Békéscsaba MJVÖ tulajdonában álló, szociális célú szolgáltató épületeken végzett befejezett infrastrukturális beruházások 2016-2021 között.
Forrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatal, Stratégiai Osztály

8.6.1.5. Esélyegyenlőség

Szociális célú városrehabilitációval elért eredmények 2016 – 2018 Békéscsaba

Indikátor neve	Mértékegység	Adatfelvétel időpontja	Célérték	Tényadat	Alátámasztás módja
Szociális célú városrehabilitációval érintett lakott területen élők száma (KSH)	fő	2016.09.01	2956	2966	Kézi igazolás (2011-es népszámlálási adatok alapján)
Szociális célú városrehabilitációval érintett lakott területen élők száma (KSH)	fő	2019.10.31	2966	2966	

Indikátor neve	Mértékegység	Célérték időpontja	Célérték	Tényadat	Alátámasztás módja
Szociális célú városrehabilitációval érintett lakott területen élők száma (KSH)	fő	2020.09.25. (A projekt fizikai befejezése)	2966	2966	
Szociális célú városrehabilitációval érintett lakott területen élők száma (KSH)	fő	2018.10.31	1057	1057	Jelenléti ív alapján
Szociális célú városrehabilitációval érintett lakott területen élők száma (KSH)	fő	2020.09.25	3000	2395	Jelenléti ív alapján

122. táblázat: Helyi foglalkoztatási integrációs intézkedések a szociális célú városrehabilitációnál
Forrás: Békéscsabai Városfejlesztési Konzorcium Kft.

A civil szervezetek által megvalósított, vagy megvalósítás alatt álló, integrációs célú európai uniós forrásból támogatott projektek (2016-2021)

Kedvezményezett	Projekt megnevezése	Projekt címe	Támogatás összege
Egyesület AE Egyesület	Digitális tudásmegosztás hátrányos helyzetű közösségekben	TOP-7.1.1-16-H-ERFA - TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	29 710 624 Ft
Egyesület AE Egyesület	Közösségi egyensúly	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége	Lelki elsősegély a családok részére	EFOP-1.2.1-15 - Védelmező a családokért	39 752 964 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	Együtt a család egységéért Békés megyében	EFOP-1.2.1-15 - Védelmező a családokért	40 000 000 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	„Boldtak ha a falat"	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	Tanulni tudunk és tanulni akarunk	EFOP-3.1.6-16 - A hozzáadott értékteremtő szereplőinek erősítése	45 000 000 Ft
Otthon Gondoz-Lak Szociális Közhasznú Egyesület	Esélyegyenlőség növelése a roma nők foglalkoztatása által	EFOP-1.1.3-17 - Nő az esély – foglalkoztatás	152 099 707 Ft
"Nyitott Szemmel" Közhasznú Egyesület	Nyitott Szemmel az Önlétezésegre	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	24 999 760 Ft
Békés Megyei Népművészeti Egyesület	Közösségek fejlesztése a népművészet eszközrendszerével Békés megyében	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Békéscsaba Városi Nagycsaládosok Egyesülete	Generációk egymás között – önkéntes helyközösségek a családok szolgálatában.	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	24 999 960 Ft
MTESZ Békés Megyei Egyesület	Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
"Nyitott Szemmel" Közhasznú Egyesület	PIHALIPE - "Nyitott Szemmel a sokszínű társadalomra"	EFOP-1.3.4-16 - Közös értékeink – sokszínű társadalom	48 730 401 Ft
Dobozi Nagyközség Önkormányzata	Esélyteremtő szolgáltatások megvalósítása Dobozi Napközegben a Dobozi Nagyközségi	EFOP-1.6.2-16 - Szegregált életterületek felszámolása komplex programokkal (ESZA)	200 000 000 Ft

Kedvezményezett	Projekt megnevezése	Projekt címe	Támogatás összege
Önkormányzat és az Ösvény Esélynövelő Alapítvány együttműködésével			
Gerendás Község Önkormányzata	Humán szolgáltatások fejlesztése a Békéscsabai járásban	EFOP-1.5.2-16 - Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben	243 493 641 Ft
Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye	Várfásítói	EFOP-2.2.14-17 - Nevelőszülői hálózatok infrastrukturális és szakmai fejlesztése	53 084 208 Ft
M1-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület	Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében Békés megyében - M1-ÉRTÜNK	EFOP-1.8.7-16 - Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében	89 366 269 Ft
Nyíregyházi Intézményfenntartó Központ	Egészséges szenvedélyek	EFOP-1.8.7-16 - Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében	99 999 910 Ft
Békés Vármegye Önkormányzata	Felzárkózás-politikai együttműködések támogatása a Békés megyében	EFOP-1.6.3-17 - Megyei szintű felzárkózás-politikai együttműködések támogatása a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan	57 000 000 Ft

**Forrás: https://www.palyazat.hu/kedvezmenyezettek/ (a táblázat a 2016. szeptember 30-ig megkötött, vagy támogatásban részesített európai uniós projektek 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó adatait tartalmazza)*

8.3.1.6. Önkormányzati és kulturális intézmények

Nem Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott intézmények:

- Balassi Bálint Magyar Művészetek Háza[378]
- Center Mozi
- Fegyveres Erők Klubja
- Fényesi Közösségi Ház
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nonprofit Kft. Békés Megyei Iroda
- Phaedra Közéleti Központ
- Szlovák Kultura Háza
- Tégla Nagyművészeti Alkotóház
- Vasutas Művelődési Ház

Kiemelt művészeti csoportok

- Balassi Táncegyüttes
- Balkan Táncegyüttes
- Békés Megyei Szimfonikus Zenekar
- Békéscsabai Bartók Béla Vegyeskar
- Békéstáji Művészeti Társaság
- Calandrella Kamarakórus
- Csaba Nemzetiségi Táncegyüttes
- Csabai Színistúdió
- Körösparti Vasutas Koncert Fúvószenekar
- Nyíri Lajos TáncSport Egyesület és Békéscsabai Társastánc Klub
- Tabán Táncegyüttes

A kiemelt rendezvények az alábbiak:[379]

- 100XSzép Fesztivál és Városi Gyermeknap
- Államalapító Szent István Ünnepe
- Csabai Farsang
- Csabai Garabonciás Napok
- Csabai Kolbászfesztivál (az ország legnagyobb gasztronómiai fesztiválja)
- Csabai nyár
- Erkel Sándor Kórusfesztivál
- Mikulásfesztivál
- Nemzetközi Bábfesztivál
- Országos Társastánc Bajnokság
- Őszi Művészeti Hetek
- Tavaszi Fesztivál
- Trianon emléknap
- ZENIT – Zenei Ifjúsági Találkozó és Nemzetközi Fúvószenekari Verseny

[378] Fenntartója a Fővárosi Önkormányzat, de működését támogatásával segíti az Önkormányzat is.
[379] https://bekescsaba.hu/kulturalis/kiemelt-rendezvenyek

Az önkormányzat 2021-ben az alábbi szervezetekkel kötött közművelődési megállapodást:[381]

- Békés Megyei Népművész Egyesület
- Békéscsabai Nimród Lovasegyesület
- Csabai Szlovákok Szervezete
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
- Remonda Szabadidős Sport és lovas Egyesület
- TIT Körösök Vidéke Egyesület
- VOKE Békéscsabai Vasutas Művelődési Ház

8.3.1.7 Sport

Magyarország Kormánya a Modern Városok Program keretében 2016. április 26. napján együttműködési megállapodást kötött Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával. A megállapodásban a sport szakterület fejlesztése markáns hangsúlyt kapott az alábbi projektek tervezésével.

1. **A Békéscsabai Röplabda Akadémia infrastrukturális feltételeinek megteremtése**

Az MVP megállapodás alapján elsőként megújult a Békéscsabai Szakképzési Centrum (BSZC) Vásárhelyi Pál Technikum tornacsarnokának (Deák utca) padlóburkolata és korszerűsítették a világítást a létesítmény tornatermében. Ezt követően megtörtént a nagyjából 2200 m²-es röplabda munkacsarnok kivitelezése a BSZC Trefort Ágoston Technikum területén (Dobozi út). A komplexumban három szabványméretű röplabdapályát helyeznek el. Az öltözők és edzői szobák mellett kondicionálóterem, egészségügyi helyiséget, irodákat és két oktatótermet is berendeztek. 2020 júliusában a sportlétesítmény adott otthont az U17-es leány röplabda-válogatott edzőtáborának, valamint a BRSE nyári táborainak. Az országos beiskolázású akadémia lehetőséget kíván biztosítani a Kárpát-medencében élő határon túli fiatalok számára is. Hosszú távon nemzetközi szintű eredmények elérésére képes játékosállomány kinevelése a közel 400 fős utánpótlásbázisból. Mindkét projekt megvalósult.

2. **A Sportok Háza és sportszálláshelyek kialakítása a Békéscsabai Sportcentrumban**

A Békéscsabai Városi Sportcsarnokot 1988 márciusában adták át. Az épület állaga az azóta eltelt 32 évben – amellett, hogy néhány évvel ezelőtt energetikai felújításon esett át – jelentősen romlott. Az MVP mintegy nettó 1 milliárd forint összegű támogatásnak köszönhetően a sportlétesítmény megújult és a szálláshely kapacitás is bővült. A 2019-ben kezdődött beruházás eredményeként rendbe hozták és felújították a lelátókat, megújultak az öltözők, irodák, teljesen új padlóburkolat került a létesítménybe. Modernizálták az épület teljes fűtési és elektromos rendszerét, valamint a hang- és látványtechnikát. A létesítmény kiegészült egy vetítő- és egy sajtószobával is. Mindezek mellett háromcsillagos minőségű sportszálláshelyek, 20 hotelszoba került kialakításra az épület első és második emeletén, gondolva a sporturizmusra is. Kialakításra került egy kiállító tér, amely Békéscsaba kiemelkedő sportolóinak állít emléket, illetve szuvenír shop létesült. A megújult fitneszterem és a sportorvosi szolgáltatás magasabb színvonalon, 21. századi körülmények közt tudja fogadni a sportolókat és sportolni vágyókat. A projekt 2020. év végére megvalósult.

[381] https://bekescsaba.hu/kozmuvelodesi-megallapodasok

3. Új multifunkciós sportaréna építése a Békéscsabai Sportcentrumban

A régi sportcsarnok építészeti megoldásai ma már nem teszik lehetővé, hogy nemzetközi sportesemények nek adjon otthont, teljes körű multifunkcionalitást biztosító létesítményként szolgálja ki a térséget. Békés vármegyében nincs ilyen típusú sportlétesítmény. A tervek szerint egy letisztult, egyszerű formákkal és megoldásokkal kialakított, 3000-3500 fő befogadására képes új aréna megépítésére kerülhet sor, mely alkalmas elsősorban a kézilabda, a röplabda, kosárlabda és a futsal sportágak tekintetében nem csak a nemzeti bajnokságok lebonyolítására, de felnőtt, nemzetek közötti válogatott viadalok lejátszására, korosztályos világversenyek megrendezésére, és a legrangosabb európai kupaküzdelmek lebonyolítására is.
A multifunkcionális kialakítás a használhatóság és a hatékony üzemeltetés szempontjából kulcsfontosságú, így biztosítani kell, hogy a tradicionális békéscsabai sportágak, így a torna, a kick-box, a vívás, a judo stb. esetében is rangos nemzetközi versenyek legyenek megrendezhetők, de lehetőség nyíljon kulturális es közéleti felhasználásra is. A fejlesztés része egy sport-rehabilitációs részleg kialakítása is.
Az épület befogadóképessége kulturális rendezvények esetében 4000 fő, kézilabda-, kosárlabda- és röplabda-mérkőzések, -tornák esetében megközelítőleg 3000-3500 fős lelátó kialakítással (fix és mobil lelátók vegyes alkalmazásával, támlás felhajtható ülőkékkel). A mobil lelátók elhelyezését követően a küzdőtérnek minimum egy kézilabda pálya méretűnek kell maradnia (biztonsági területtel, kispadokkal, egyéb versenyszabályzatok szerinti védőterületekkel).
A fejlesztés részét képezi a Dobozi út felé megépülő utszakasz kiépítése, amely nagyban segítheti a forgalom lebonyolódását, csökkentheti a belváros területére terhelődő forgalmat és a keresztmetszeti fejlesztés hatására a forgalom lebonyolódása is könnyebbé válna.

Az előkészítés (tervezés) lezárult, megvalósításra vonatkozó Támogató Okirat kiállítására vár az Önkormányzat.

4. Városi sportuszoda építése a Békéscsabai Sportcentrumban

A Békéscsabai Sportcentrum részeként az új sportuszodának funkcionális egységben kell működnie a meglévő Sportok Házával és a létesítendő új Arénával is. Cél, hogy a Békéscsaba városa rendelkezzen egy letisztult, egyszerű formákkal és megoldásokkal kialakított, 500-1000 fős lelátót, 52 m-es, 10 pályas versenyuszodát és hozzá kapcsolódó 33,3x25 m-es bemelegítő-, valamint 16x8 m-es tanmedencét tartalmazó uszodaépülettel. A sportlétesítménynek ki kell szolgálnia vízilabda és az uszas sportágak amatőr és profi művelőinek igényeit, mind lakossági, mind sportegyesületi viszonylatban. Az uszodát oly módon kell megtervezni, hogy az otthont adhasson országos és nemzetközi szintű versenyek, mérkőzések lebonyolítására is. A megvalósuló fejlesztés eredményeként az Árpad Gyógy- es Strandfürdőből kikerülhetnek a versenysportolók, amelynek köszönhetően a sportuszoda kiszolgálhatja a tömegsport igényeit és a fürdő területén további önkormányzati beruházások reven bővülhet a rekreációs, családi, wellness és gyógyturisztikai szolgáltatások köre, hozzájárulva a város turisztikai vonzerejének növekedéséhez és a fenntartási költségek csökkentéséhez.

Az előkészítés (tervezés) lezárult, megvalósításra vonatkozó Támogató Okirat kiállítására vár az Önkormányzat.

Sportlétesítmény működtetési támogatások Békéscsabán

2014	196 800 000	2018	261 500 000
2015	228 413 000	2019	274 450 000
2016	251 195 000	2020	179 216 000
2017	285 770 000	2021*	197 695 000

127 települést Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala 98 db sportlétesítményével all even keresztül támogatott Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Pénzügyi Osztály
2021. október 31-i állapot

További hazai finanszírozású, sporthoz kapcsolódó projektek

1. A Békéscsaba Kórház utcai stadion rekonstrukciója:

A Nemzeti Stadionfejlesztési Program keretem belül a Békéscsaba 1912 Előre Kórház utcai stadionja egy több éven átnyúló komplex fejlesztési program keretében újul meg. A fejlesztés már 2014 szeptemberében megindult a tervezési munkálatokkal, valamint a pályatest felújításával.

I. ütem: a centerpálya észak-nyugati oldalán levő ülőhelyi lelátó visszabontására került. Helyén egy több mint 2280 fő ülőhellyel ellátott új lelátó épült, a lelátókhoz kapcsolódó öltözőkkel, VIP-helyiségekkel, sajtó helyiségekkel, pénztárral, bufével, vizesblokkokkal és egészségügyi helyiségekkel. A 3500 négyzetméteres VIP parkoló kialakítása mellett megtörtént a meglevő pályavilágítási elemek korszerűsítése-bővítése. *Az 1. ütem megvalósult.*

II. ütem: a Kórház utcai stadion „felkész" állapotában nem maradhat. Az engedélyes tervek elkészültek a kerekztlelátók, parkolók, a Kórház utcai lelátó lebontására es új építésére, a szükséges parkolók, kiszolgáló létesítmények (jegypénztár, büfé, mosdók stb.) megvalósításához. A parkolási problémák is kezelve lennenek ebben a beruházásban, mindösszesen 4 - 4,5 mrd-os a tervezett főösszegben.[16]

2. A Békéscsabai Atlétikai Centrum létesítményfejlesztése:

A Békéscsabai Atlétikai Club által működtetett atlétikai centrum jelentős felújításra, fejlesztésre szorul. A sportszervezet multja, eddigi eredményei, a versenyzői létszám, a szakmai munka minősége is megalapozza a fejlesztési igényt. A Magyar Atlétikai Szövetség, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma is támogatásra érdemesnek tartja a projektet.

A több szakaszos, 500 millió forint becsült összköltségvetésű beruházás 3 részből áll:

- *I. ütem:* közművek kialakítása, parkolók letesítese, pályavilágítás, 1-es, 2-es dobókörök felújítása és a mobil lelátók beszerzése
- *II. ütem:* öltöző és irodaépület kivitelezése, 3-as, 4-es dobókörök felujitasa
- *III. ütem:* új futófelület megépítése

[16] Tervezési adatok forrás nélkül egyeztetés alatt

3. A Békéscsabai Judo Akadémia fejlesztése

A Békés Megyei Kano Judo SE versenyzői az elmúlt években a Békéscsabai Városi Sportcsarnokban edzettek, de a sportkomplexum felújítása miatt átmeneti megoldást kellett keresni. A Magyar Judo Szövetség támogatta az országos ranglistán 10. helyen végzett sportszervezet infrastrukturális problémájának megoldását, a Békéscsabai Judo Akademia kialakítását.

A Békés Megyei Kano Judo SE mintegy két evtizedes problémája megoldódott. Az önkormányzattól a Nemzeti Sportközpont Zrt. vásárolt egy ingatlant, amely a Kazinczy utcán található. Ebben az épületben a vásárlást követően a társaság olyan környezetet alakít ki, amely megfelelő a judo sportágnak és így közel 300 négyzetméteren edzhetnek a hatai csabai judosok a felujitast követően. A megvalosulas hamarosan lezárul.

4. A Kórház utcai teniszpályák felujítása

A sokáig egyedüli csabai tenisz egyesület, a Békéscsabai Előre Tenisz Klub szeretnételi működését, az egyesületi tagság szinte teljes egeszében atigazolt a Viharsarok Tenisz Alapítványhoz. Az utóbbi szervezet működteti jelenleg a Kórház utcai tenisz centrumot.

A létesítmény fejlesztésének műszaki tartalma: a világítás fejlesztése; a meglevő kerítés és pálya melletti padsor felújítása; a teniszpálya vonalának cseréje; új bejárati kapu liget felőli elhelyezése. A projekt 2019 őszén megvalósult.

Tervezett, közeljövőben megvalosulando fejlesztések: automata öntözőrendszer felújítása, tenisz eszköztároló bontása, uj, zarható fém tároló elhelyezése; karbantartó eszközök beszerzése (pályaelhúzó), tereprendezes; palyavilágítás oszlopainak teljes cseréje; térburkolat készítése a lelatón (ülőkék alatt és előtt); tamfal építese előregyártott peron elemekből bíró állvány helyének biztositására; tárolóalaptó halló adogatogép beszerzése (LOBSTER Elite Grand V LE).
A műszaki tartalom meghatározásra került, a támogatási szerződés előkészítése folyamatban van, illetve – egyes fejlesztési tételek esetében – támogatói döntésre van még szükség.

Hosszabb tavu, jelentős fejlesztési tervek: télen is használható palyal (sátorteto); kemény borítású pályak (Rebound), amelyek lehetnek állandóak vagy mobilak.

5. A Magyar Labdarúgó Szövetség közreműködésével kisméretű műfüves labdarúgó pályák kialakítása

Az első kisméretű (40x20 m-es) műfüves labdarúgó pályák 2016-ban épültek Bekescsabán (a Campus területén, a Bessenyei utcai sporttelepen, illetve a Lencsési Általános Iskola sportudvarán). A Magyar Labdarúgó Szövetség pályaepítési programjának keretein belül az elmúlt években további három pálya megépítésére került sor:

- Csányi utcai sporttelep (MÁV-pálya),
- Mezőmegyeri sporttelep,
- CsabaPark.

6. Műanyag borítású futópályák megvalósulása

Az elmúlt három évben a szabadidősport gyakorására három futópálya is épült Békéscsabán:

1. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által közzétett Nemzeti Szabadidős – Egészség Sportpark Program pályázatán egy D típusú sportpark, s ezen belül egy 200 m-es futókör megépítésére kerülhetett sor. A létesítmény a Tolnai utcai sportparkban 2019-ben megvalósult.
2. A Széchenyi ligetben egy 400 m-es futókört vehettek birtokukba 2018-ban a sportolni vágyók, a fejlesztes TOP-os pályázatból valósult meg.
3. Ugyancsak sikeres TOP-os pályázat következtében a CsabaParkban egy 2400 m-es műanyag borítású futópálya épült meg 2020 évben.

7. A Magyar Kézilabda Szövetség „rekortán" kültéri kézilabdapálya fejlesztési program

A Magyar Kézilabda Szovetség a Magyar Kormány támogatásával „Rekortán palya fejlesztési program" megnevezéssel kültéri kézilabdapalyak épitesére és meglévo kezilabdapályák felujitására irányuló uj országos programot indított. A fejlesztési program a Belvarosi Általános Iskola és Gimnázium intezmény felöli aszfaltpalyajan valosult meg 2019 tavaszán, a kezilabdapálya üzemeltetoje az iskola fenntartója, a Bekescsabai Tankerületi Központot lett.

8. A Szigligeti utcai óvoda tanuszodájának felújítása

A tanuszoda felújítására az Önkormányzat és a Békéscsabai Előre Úszó Klub között létrejött konzorciumi együttműködés keretében a Magyar Úszószövetség által biztosított támogatásokból, illetve az Önkormányzat által biztosított önerőből nyílt lehetőség 2019-ben. A letesítmény felujitasa során a regi fa tartószerkezet és a teljes tető megújult, új belső fa lambéria burkolatot készítettek, az épület falazott szerkezeteit hőszigetelték. A 15 m x 6 m méretu medencetér uj belteri világítást és medencefóliát kapott. Megujult a tanuszoda teljes légkezelő berendezése, a medencetérben új padlórétegrend készült, oraltal padlófűtést kapott a medence körüli új padlóburkolat. Kicserélték a nyílászárókat. A vízgépészeti rendszer is korszerűvé vált. A projekt 2019-ben megvalósult.

9. Óvodai műfüves pályak megvalósulása

Az elmult evekben összesen 8 db műfüves labdarugo pálya épült a békéscsabai óvodákban.
A Nemzeti Ovi-Sport Program keretem belül 2018-ban 3 db, 2020-ban 1 db 6x12 m-es, palánkkal körülvett műfüves labdarúgó pálya épült Békéscsabán, az alábbi helyszíneken:

1. Lencsési Óvoda „Manóvár Óvoda" (Pásztor u. 91.)
2. Hajnal-Lenkei- Jaznin Utcai AMK Hajnal Utcai Óvodája
3. Bekescsabai Tündérkert Óvoda (Szegfű utca 11.)
4. Macskó-Kucko Óvoda Orosházi ut 2. szam alatti telephelye

A Magyar Labdarugó Szövetség Óvi Pályaépítési programja során 2019. évben 4 óvodában valosult meg műfüves labdarugó pálya. A pályák 12x24 m-esek, palánkkal körülvettek. A projekteket az alabbi helyszíneken valosultak meg:

1. Szigligeti utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Tábor utcai óvodája;
2. Lencsési Óvoda Zöldovi (Lencsesi ut 15.)

3. Lencsesi Óvoda „Napsugárovi" (Pásztor u. 70.)
4. Hajnal-Lenkey-Jazmin Utcai Általános Művelődési Központ (Gerla, Jázmin u.).

Folyamatban van: Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium (Dedinszky Gyula utca)

10. A 4-es Honvéd utcai labdarúgó utánpótlás-nevelő bázis fejlesztései

A rendszerváltást megelőzően a Honvéd Szalvai SE sporttelepe volt, ám teljesen amortizálódott, valójában csak egy nagy füves terület maradt. 2011-ben a Békéscsabai Utánpótlás-nevelő Futball Club átvette a létesítmény üzemeltetését, s azonnal igen komoly beruházásokba, fejlesztésekbe kezdett.

Az elmúlt öt évben számos nagyszabású fejlesztés történt, így például:

- 111 x 72 m méretű műfű borítású, villanyvilágítással ellátott műfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 110 x 65 m méretű villanyvilágítással ellátott élőfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 63 x 45 m méretű villanyvilágítással ellátott műfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 200 fős fedett lelátó telepítése stb.

A projektek Tao-s támogatásból, illetve önerő biztosításával valósultak meg.
A létesítményben az alábbi fejlesztéseket tervezik:

- 2022. I. félév: 1 db 110 x 65 m-es élőfüves labdarúgó pálya kivitelezése (forrás: Tao és önerő);
- 2022. II. félév: Fedett csarnok kivitelezése, 60 x 40 m-es méretű műfüves labdarúgó pályával (forrás: Tao és önerő).

11. Az extrém sportpálya áthelyezése, fejlesztése

Az MVP sportinfrastrukturális fejlesztései miatt a Sportok Háza (Békéscsabai Városi Sporticarnok) mellett kialakított extrém pályának új helyszínt kellett keresni. A pályát működtető Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.-vel, illetve használó Békéscsabai Extremsport Egyesülettel egyeztetve 2020 őszén a Békéscsabai MÁV SE Csányi utcai pályájára kerültek át az elemek. Az egykori aszfalt kézilabdapálya talaja rendkívül töredezett, rossz minőségű, a 800 m2-es felület teljes felújítása elkerülhetetlen. Csakúgy, mint az elemek felújítása, valamint újabb, az idő viszontagságainak, illetve a különböző sporteszközök használatának jobban ellenálló elemek vásárlása. Szükségszerű volt a környezet rendbetétele is, padok, kukák kihelyezése stb.

A flatalok freestyle pályájának kialakítása 15 millió forintos támogatásból került kialakításra a MÁV sporttelepen.

8.5.2 Közlekedés c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

Gyorsforgalmi út

- M 44.

I. rendű főút

- a 44. sz. főút.

II. rendű főút

- a 47,
- a 444,
- a 446
- a 470 sz. utak.

Országos mellékutak

- a 4432 sz.,
- a 4433 sz.,
- a 4239 sz.,
- a 4238 sz.,
- a 4411 sz.,
- a 4457 sz. ök. utak,
- a 44238 sz. váv. út
- a 46169 sz. bek. út.

Az országos közutak belterületi szakaszai

- a 44 sz. főút a Pepin utca és a Szarvasi úti körforgalom között;
- a 444 sz. főút a Bajza utca - Bánszky utca - Bartók Béla út - Orosházi út a Gyár utcáig;
- a 446 sz. főút a Szarvasi út - a Berényi út Békési út és a Baross utca közti szakasza - Baross utca - a Szent István tér Kossuth térrel szomszédos szakasza - Széchenyi utca - Gyulai út a 44. sz. főútig;
- a 470 sz. főút belterületi szakasza a Békési út;
- a 4239 sz. út Gerlai út Békéscsaba közigazgatási területén;
- a 4432 sz. ök. út belterületi szakasza az Orosházi út a Gyár utca és a nyugati belterületi határ közt;
- a 4433 sz. ut belterületi szakasza,
- a 4457 sz. ök. út a Jókai utca - Petőfi út;
- a 44238 sz. váv. ut a Temető sor Bartók Béla ut és Andrassy út kozti szakasza;
- a 46169 sz. bek. út belterületi szakasza a központi belterületen a Berényi út, Mezőmegyer belterületen a Kossuth utca a belterületi határtól az Erdő sorig

A helyi főutak

- Szabolcs utca - Temető sor a Bartók Béla útig;
- Madách Imre utca–Kolozsvári utca - Pataky László utca;
- Luther utca;
- Dózsa György út - Corvin utca - Lencsési út a Körte sorig - Körte sor;
- Vozarik utca - Bánát utca.

A belterületi helyi gyűjtőutak:

- Ipari út - Tevan Andor utca;
- Mokry utca;
- Kázay sor - Déli sor - Czuczor utca - Lenkey utca - Gezerédj utca;
- Szabolcs utca a Szarvasi úttól - Károlyi M. utca - Munkás utca;
- Kazinczy utca a Szarvasi úttól - Lipták utca - Lenkey utca a Czuczor utcáig;
- Sikonyi út - Ligeti utca - Gázmalom tér és az Alsó Körös sor;
- Bocskai utca–Teleki utca;
- Kiss Ernő utca - Kórház utca - Vandháti utca;
- Ady Endre utca - Varsányi Béla utca,
- Nagyréti gyűjtőut;
- Kazinczy utca a Szarvasi úttól - Tulipán utca;
- Szerdahelyi utca;
- Illéshazy utca;
- Andrássy út Szabolcs és Jókai utcák közti szakasza;
- Szabadság tér - Jozsef Attila utca;
- Árpád sor és a Derkovits sor – Felső Körös sor;
- Kétegyházi út - Lencsesi út tervezett összekötő út (szabályozási terv szerint);
- Tessedik Sámuel utca - Szemere utca;
- Kölcsey utca;
- Urszinyi Dezsőné utca - Szőlő utca az Erdélyi sorig;
- Degre utca a Cserkesz térig - Cserkész tér melletti ut;
- Erdélyi sor a Berzsenyi utcától - Ilosvai utca;
- Berzsenyi utca a Bajza utca és a Körte sor között;
- Lencsesi út a Mester utcától - Magyar utca;
- Franklin utca a Veres Péter utcától a vasútvonalig;
- Rózsa utca - Kertész utca;
- Tompa utca;
- Bessenyei utca;
- Bercsényi utca - Veres Péter utca;
- Wágner utca;
- Fiumei út;
- Kereki út a Kétegyházi útig;
- Mezőmegyer Kossuth Lajos utca az Erdő sortól a Fő utcáig és a Fő utca - Szécsi utca - Hadnagy utca - Kossuth Lajos utca hurok;
- Mezőmegyer, Avar utca - Muskátli utca - Erdő sor;
- Gerla, Csabai utca;
- Fényes, Fényes utca a Gyulai út és a Magyar utca között.

8.5.3 Közművesítés c. alfejezet mellékletei

Intézmény neve	Beruházás fajtája	A beruházás becsült költségigénye
Gyermekétkeztetési intézményi hálózatba tartozó ingatlanok	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Munkácsy Mihály Múzeum	energetikai korszerűsítés	200 000 000
Békéscsaba, Lencsési út 25. szám alatti épület ("Életfa idősek otthona").	komplex energetikai fejlesztés	900 000 000
Ady Endre utca 30-34. szám alatti önkormányzati épület	komplex energetikai fejlesztés	900 000 000
Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneiskola	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Deák utca 6. szám alatti BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
BSZC Kemény Gábor Technikum	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
Békéscsaba, Irányi utca 3-5. szám alatti BSZC Szechenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Andrássy út 1.szám alatti ingatlan (Jókai Színház)	komplex energetikai korszerűsítés	1.500 000 000
Bartók Béla út. 12/A. szám alatt talalható épület (szenvedélybetegek nappali intézménye)	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Békéscsaba, Szabadság tér 11-17. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
Békéscsaba, Irányi u. 4-6. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	600 000 000
Békéscsaba, Fövenyes 1/A. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Dózsa Gy. út 7. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Erzsébet lakópark lakásai	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Andrássy u. 55-57. szám alatti épulei	komplex energetikai korszerűsítés	650 000 000
Békéscsaba, Berzsenyi utca 7. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	150 000 000
Békéscsaba, Kazinczy utca 6/1. sz. alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	80 000 000

Intézkedés neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Békéscsaba, Orosházi út 94-96. sz. alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	150 000 000
Összesen		10 650 000 000

128. táblázat: A fogyasztói energiahatékonysági potenciálban a Békéscsabai Önkormányzat közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületek esetében

Intézkedés neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Csorvás, Rákóczi u. 17. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Csorvás, István király u. 32. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	100 000 000
Csorvás, Arany János u. 10. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Csorvás, Kazinczy utcai sporttelep	energetikai korszerűsítés	30 000 000
Csorvás, Petőfi utcai, volt iskolaépületek (Gulyás iskola és Kőhalmi iskola)	energetikai korszerűsítés	200 000 000
Csorvás, István király u. 27.szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	80 000 000
Dobozi Gondozási Központ	energetikai korszerűsítés	40 000 000
Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár	energetikai korszerűsítés	100 000 000
Dobozi Polgármesteri Hivatal	napelemes rendszer bővítése	30 000 000
Konyha épületének	energetikai korszerűsítés	50 000 000
Újkígyós. Kossuth 33. Óvoda	napelemes rendszer kiépítése	50 000 000
Újkígyós, Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár	napelemes rendszer kiépítése	100 000 000
Újkígyós, Egészségház	napelemes rendszer kiépítése	30 000 000
Összesen		1 050 000 000

129. táblázat: A fogyasztói energiahatékonysági potenciálban a településüzemeltetések önkormányzatunk közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületek esetében

3.5.4 A zöldfelületi rendszer vizsgálata c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

Békéscsaba Natura 2000 védelem alatt álló területei

Hrsz	Terület (m2)
Kígyósi-puszta (HUKM10001)	
055/14	700
040	258
041	447
042	264
068	11182
0116	7958
0117	14655
Körösközi-erdők (HUKM20011)	
01221	902248
01237	224521
01238	2681
01239	6750
01240	4411
01242	82405
01269/2	1439
01269/8	828598
01269/4	8046
01269/5	1689938
01270	8670
01286	9280
01299	6258
01300	9928
01301/1	343030
01301/3	5297
01302	3917
01303/1	1483
01303/2	5756
01305	151452
01308	358090
01309	6720
01310	2812
01311/1	234389
01314/10	2848
01314/12	18399
01314/13	41903
01314/14	5755

Hrsz	Terület (m2)
01314/15	50313
01314/18	2049
01314/19	52593
01314/20	497
01314/21	2385
01314/22	5878
01314/23	12924
01314/4	2877
01314/8	302000
01314/9	3415
01315/9	3317
01322	4217
01324	428336
01325	3033
01326/1	264017
01367	70348
Gyula-Szabadkígyósi gyepek (HUKM20010)	
0143	25257
0144	264301
0145	2178
0146	121124
0147	3320
0148	3092
0149	58246
0150	640
0151	9920
0152	59203
0153	30804
0154	56729
0155/1	2703
0156	26642
0158	15392
0159	1217
0160	48474
0170/1	69769
0170/2	1631
0171	9608
0172	506
0173	1691
0174	1897

Hrsz	Terület (m2)
0175/2	5756
0175/3	1420
0175/4	36694
0175/5	1933
0175/6	1819
0175/7	514
0176	990
0177	1825
0178/1	12000
0178/2	23042
0179	5694
0180	65282
0181	36082
0182	4854
0183	4914
0184	8971
0185	14763
0186	13894
0187/1	8057
0187/2	7477
0188	8449
0189	1307
0190	70354
0191	2277
0192	92206
0193	1079
0194	17503
0195	6841
0196	46831
0197	591
0198	4724
0199	465
0200	36892
0201	13577
0202	2667
0203	149336
0204	80504
0205	23633
065/6	829300

130. táblázat: Békéscsaba Natura 2000 területei

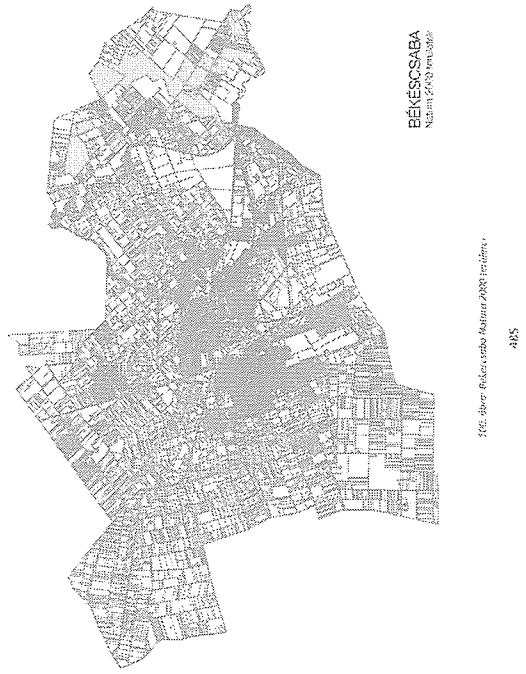

8.6 Térségi Fejlesztési Bizottság SzMSz

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata

Békéscsaba Megyei Jogú Város

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájához kapcsolódóan

2021-2027

8.6.1 A Dokumentum háttere

Békéscsaba Megyei Jogú Város (a továbbiakban: Békéscsaba MJV) a 2021-27-es uniós ciklus városfejlesztési forrásainak felhasználásához szükséges dokumentumok felülvizsgálatát végzi. A korábbi Integrált Településfejlesztési Stratégia, Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: FVS) ciklusban újul meg.

A Város a felülvizsgálat során komoly hangsúlyt fektet az érdemi együttműködésre a Békéscsabai járás településeivel. Fontosnak tartja a várostérséghez tartozó települések igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárását, ötleteinek, javaslatainak megismerését. Ennek a folyamatnak a formális kereteit a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság létrehozása és működtetése biztosítja. A Bizottság működésével kapcsolatos előírásokat a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve c. dokumentum tartalmazza. Ezek az előírások, illetve a szervezet működésével kapcsolatos további részletek a következő oldalakon láthatók.

8.6.2 A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság alapvetően az Európai Uniós forrásokkal kapcsolatos forráselosztásért felelős szerv. A Bizottság a járásban meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja. Ezt követően az Európai Uniós forrásokkal kapcsolatos előírásokat figyelembevéve döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről. A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi.

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság tagjait a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják (lásd: melléklet). A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. A döntések meghozatala esetén minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek. A tervezési tartalmak megismerését követően a Bizottságnak joga van fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehet. A Bizottság döntéseken felül az FVS legitimitását Békéscsaba MJV Közgyűlése, mint legfőbb döntéshozó szerv biztosítja.

A bizottsági döntésekben érvényre juttatott szavazatok esetében az adott település dönti el, hogy szükséges-e a helyi képviselő-testület (Békéscsaba esetében a Közgyűlés) jóváhagyása is a Bizottságban a települést képviselő személy szavazatának alátámasztásához.

8.6.3 A bizottság ülések

A Bizottság az FVS tervezési folyamatban minimum két alkalommal ülésezik. A tagok folyamatos tájékoztatást kapnak a tervezés mérföldköveiről kapcsolódóan. Az ülések számát Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának (továbbiakban: Békéscsaba MJVÖ) képviselője határozza meg a felmerülő igények alapján.

Az egyes bizottság ülések helyszínéről szintén Békéscsaba MJVÖ képviselője dönt. Szükség esetén (pl. járványhelyzetre való tekintettel) online ülés is tartható. A vármegyeszékhely képviselőjének legalább az ülések előtt 10 nappal jelezni kell az ülések összehívását az érintett települések képviselőinek. Ezt követően az ülések előtt minimum 5 nappal meghívót kell küldenie az adott ülés menetrendjéről, illetve a meghívók mellé az esetleges háttérdokumentumokat is szükséges elküldenie az egyes

települések képviselői számára. Békéscsaba MJV képviselője minden esetben előzetesen egyezteti a menetrendet a szatellittelepülésekkel a véglegesítés előtt.

Az ülések Békéscsaba MJVÖ képviselőjének vezetésével zajlanak. Az ülések során alapvetően az előzetesen megküldött menetrend alapján történik az egyes ügyek megtárgyalása és az esetleges szavazások lebonyolítása. Indokolt esetben lehetőség van az előzetes menetrendtől történő eltérésre, új napirendi pont felvételére. A bizottsági tagok minden napirendi pont esetében kifejthetik véleményüket. A döntések meghozatalakor minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek (a települések 50%-a +1 szavazat jelenti a jóváhagyást). A szavazások során tartózkodásra is van lehetőség.

Az ülésekről minden esetben emlékeztetőt készít Békéscsaba MJVÖ. Ezt az üléseket követően 10 napon belül kiküldi a szatellittelepülések részére. A szatellittelepülések az emlékeztető kikuldésétől számítva 5 napon belül jelezhetik esetleges módosítási igényüket a megyei jogú város felé. Az ülések jelenléti ívének kitöltetéséért szintén Békéscsaba MJVÖ felel.

8.6.4 Településegyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátorának feladatai

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság koordinatori, illetve titkári, adminisztrációs feladatait a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Kft.) látja el.

Feladatai:

- Összegyűjti a településekre vonatkozó fejlesztési igényeket és összefoglalja a Békéscsabára vonatkozó fejlesztések tartalmát;
- Megismeri az Európai Uniós forráselosztással kapcsolatos előírásokat, folyamatosan nyomon követi ezek változását és a többi járási települést is segíti a témakörben;
- Összehívja a bizottság üléseket:
  - Kijelöli az ülések dátumát és helyszínét,
  - Egyezteti az ülések menetrendjét a szatellittelepülésekkel, majd véglegesíti azt,
  - Összegyűjti és kiküldi az ülésekhez kapcsolódó háttérdokumentumokat,
- Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
- Emlékeztetőt és jelenléti ívet készít a bizottsági ülésekről, átvezeti az emlékeztetőkkel kapcsolatos módosítási igényeket (ha szükséges);
- Nyomon követi az FVS megvalósítását a járásban és erről információkat szolgáltat a Bizottságnak, adatigénylőknek.

8.6.5 Békéscsaba MJV (képviselőjének) feladatai

- Részt vesz a bizottsági üléseken:
  - Megosztja a napirendi pontokkal kapcsolatos települési információkat, véleményeket a Bizottsággal,
  - Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
  - Szavaz a bizottsági döntések során,
  - Levezeti a bizottsági üléseket,
    - Megnyitja az üléseket, előzetesen bemutatja (esetlegesen frissíti) a napirendi pontokat.
    - Biztosítja a hozzászólási lehetőséget minden képviselő számára,
    - Betartatja az ülés napirendjét és az abban foglalt időkorlátokat,
    - Levezényli a szavazásokat;
- Legitimálja a Bizottságban települést képviselő személy szavazatát;

- A Békéscsaba MJV Közgyűlése – mint legitim döntéshozó szerv – biztosítja az FVS legitimitását;

8.6.6 Szatellittelepülések (képviselőinek) feladatai

- Összegyűjti a településre vonatkozó fejlesztési igényeket és összefoglalja az egyes fejlesztések tartalmát;
- Megismeri az Európai Uniós forráselosztással kapcsolatos előírásokat és folyamatosan nyomon követi ezek változásait;
- Részt vesz a bizottsági ülések menetrendjének kialakításában, illetve a szükséges háttérdokumentumok megküldésében;
- Részt vesz a bizottsági ülésen:
  - Megosztja a napirendi pontokkal kapcsolatos települési információkat, véleményeket a Bizottsággal.
  - Indokolt esetben új napirendi pontot javasolhat.
  - Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben.
  - Szavaz a bizottsági döntések során.
  - Részt vesz az emlékeztetők véglegesítésében, a jelenléti ívek kitöltésében;
- Legitimálja a Bizottságban települést képviselő személy szavazatát;
- Nyomon követi az FVS megvalósítását a településen, és erről információkat szolgáltat a Bizottság számára.

8.6.7 Melléklet

Képviselő település	Képviselő neve	Képviselő pozíciója	Képviselő elérhetőségei
Békéscsaba	Szarvas Péter	polgármester	szarvaspeter@bekescsaba.hu
Gerendás	Szeverényi Attiláné	polgármester	szeverenyine.melinda@gmail.com
Csorvás	Baráth Lajos	polgármester	barath.lajos@csorvas.hu
Dobozi	Köves Mihály	polgármester	polgarmester@dobozi.hu
Gerendás	Kurilla-Simon Annamária	polgármester	polgarmester.gerendas@primcom.hu
Kétsopony	Völgyi Sándor	polgármester	polgarmester@kktv.hu
Szabadkígyós	Kosznáné dr. Pule Ilona	polgármester	titkarsag@szabadkigyos.hu
Telekgerendás	Rankli Ferenc	polgármester	ranklif@gmail.com
Újkígyós	Oláh Tímót	polgármester	polgarmester@ujkigyos.hu

15.1. táblázat: Településegyűlés, fejlesztési Bizottság tagjai